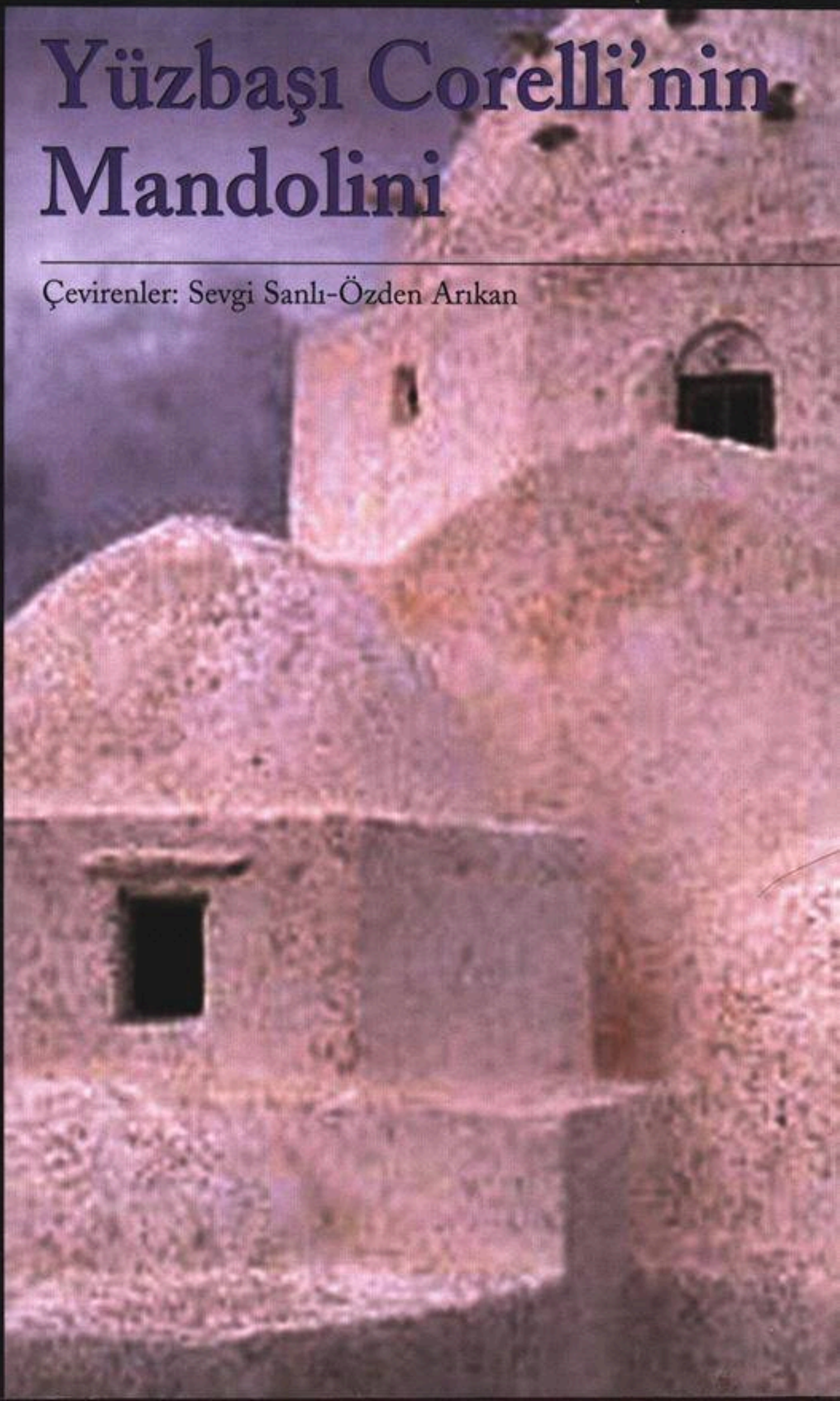
Louis de Bernières

Yüzbaşı Corelli'nin Mandolini

ROMAN

Çevirenler: Sevgi Sanlı-Özden Arıkan

YÜZBAŞI CORELLI'NİN MANDOLİNİ

Louis de Bernières 1954 yılında Londra'da doğdu. Manchester Üniversitesi'nde öğrenim gördü. Kolombiya'da öğretmenlik, kovboyluk, bahçıvanlık ve araba tamirciliği yaptı.
1991'de yayımlanan ilk romanı *The War of Don Emmanuel's Nether Parts* ile Commonwealth Writers 'En İyi İlk Kitap' Ödülü'nü, ikinci romanı *Senor Vivo and the Coca Lord* ile 1992'de yine Commonwealth Writers 'En iyi Kitap' Ödülü'nü aldı.
Halen Londra'da yaşayan Bernières, *Yüzbaşı Corelli'nin Mandolini* kitabıyla 1995 yılında bu kez Commonwealth Writers Ödülü'nü aldı. Genç İngiliz romancılarının en iyilerinden biri olan Bernières'in *Yüzbaşı Corelli'nin Mandolini* Avrupa'da, deyim yerindeyse bir fenomen oldu. *Yüzbaşı Corelli'nin Mandolini*, bizim kitabı yayımladığımız şu günlerde Hollywood tarafından filme alınıyor.

Sevgi Sanlı İzmir'de doğdu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Filolojisi'ni bitirdi. Devlet Tiyatroları'nda başdramaturgluk ve dış ilişkiler yöneticiliği yaptı. Tiyatro, radyo ve televizyon için oyun ve müzikal yazdı. Devlet Tiyatrosu ve Operası için birçok oyun çevirdi. Radyo uyarlamaları yaptı. Oxford, Cambridge, Durham, Edinburgh ve Manchester üniversitelerinde konuk öğretim görevlisi oldu. 1993 yılında En İyi Tiyatro Eleştirmeni Ödülü'nü aldı.
Çevirdiği oyunlardan ve müzikallerden bazıları: Lillian Hellman, *Küçük Tilkiler (The Little Foxes)*; Edward Albee, *Kılpayı (A Delicate Balance)*; Graham Greene, *Oturma Odası (The Living Room)*; Peter Shaffer, *Küheylan (Equus)*; G. Bernard Shaw, *Kırgınlar Evi (Heartbreak House)*; Neil Simon, *Sevgili Doktor (The Good Doctor)*; Willy Russell, *Rita (Educating Rita)*; Václav Havel, *Şeytan Çelmesi (Temptation)*, *Öp Beni Kate (Kiss Me Kate)*.

Özden Arıkan 1963 doğumlu. Boğaziçi Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nde okudu. *AnaBritannica* ansiklopedisinde yazı kurulu üyeliği, Afa Yayınları "Avrupa'yı Kurmak" dizisinde editörlük yaptı. Edebiyat çevirileri: Margaret Atwood, *Nam-ı Diğer Grace*; Irvin Yalom, *Dirvin*; Philip Roth, *Portnoy'un Feryadı*.

LOUIS DE BERNIERES

Yüzbaşı Corelli'nin Mandolini

ÇEVİRENLER:
SEVGİ SANLI *(1-51)*
ÖZDEN ARIKAN *(52-73)*

ROMAN

YKY
İSTANBUL

Yapı Kredi Yayınları - 1351
Edebiyat - 358

Yüzbaşı Corelli'nin Mandolini / Louis de Bernières
Özgün Adı: Captain Corelli's Mandolin
Çevirenler: Sevgi Sanlı - Özden Arıkan

Kitap Editörü: Birhan Keskin
Düzelti: Alev Özgüner

Genel Tasarım: Faruk Ulay
Kapak Tasarımı: Nahide Dikel

Baskı: Şefik Matbaası
Marmara Sanayi Sitesi M Blok No: 291 İkitelli/İstanbul

Çeviriye Temel Alınan Baskı: Captain Corelli's Mandolin, Vintage edition, 1995
1. Baskı: İstanbul, Haziran 2000
28. Baskı: İstanbul, Mart 2006
ISBN 975-08-0210-1

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. 1999
© 1994 by Louis de Bernières
Bu kitabın telif hakları Nurcihan Kesim Ajansı aracılığıyla alınmıştır.
Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Yapı Kredi Kültür Merkezi
İstiklal Caddesi No. 285 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
http://www.yapikrediyayinlari.com
e-posta: ykkultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: http://yky.estore.com.tr
www.teleweb.com.tr

Farklı yerlerde, farklı yöntemlerle
Faşistlere ve Nazilere karşı savaşmış,
en yakın dostlarının çoğunu yitirmiş
ve hiç teşekkür edilmemiş
Anneme ve Babama.

İÇİNDEKİLER

1 Dr. Yannis Tarih'ine Başlar ve Efkâr Basar • 13
2 Il Duce • 20
3 Güçlülerin Güçlüsü • 28
4 L'Omosessuale (1) • 34
5 "Hayır" Diyen Adam • 37
6 L'Omosessuale (2) • 43
7 Aşırı Derde Aşırı Deva • 49
8 Tuhaf Bir Kedi • 57
9 15 Ağustos 1940 • 63
10 L'Omosessuale (3) • 70
11 Pelagia ile Mandras • 76
12 Ermişin Bütün Mucizeleri • 84
13 Çılgınlık • 96
14 Grazzi • 104
15 L'Omosessuale (4) • 110
16 Cephedeki Mandras'a Mektuplar • 118
17 L'Omosessuale (5) • 125
18 Dr. Yannis'in Süregelen Yazınsal Çalışmaları • 131
19 L'Omosessuale (6) • 137
20 Buzların Vahşi Adamı • 141
21 Pelagia'nın İlk Hastası • 146
22 Perde Arkasında Mandras • 153
23 30 Nisan 1941 • 159
24 Böyle de Teslim Olunur mu? • 172

25 Direniş • 177
26 Sert Engeller • 187
27 Mandolinler ve Bir Konser Üstüne • 194
28 Kitleleri Kurtarmak (1) • 201
29 Doktor'un Muziplikleri • 207
30 İyi Nazi (1) • 208
31 Kaş Göz Gerisi Söz • 215
32 Kitleleri Kurtarmak (2) • 220
33 El Elden Üstündür • 222
34 Kitleleri Kurtarmak (3) • 226
35 Adada Bir Bildiri Dağıtılır, Başlık Bir Faşist Sloganıdır: "İnan, Dövüş, Buyruğa Uy" • 231
36 Eğitim • 239
37 Pelagia'ya Göre Erkek Milleti Cesurlukla Gözükara Olmayı Birbirine Karıştırır •242
38 Pelagia Marşı • 246
39 Arsenios • 249
40 Dudaktan Kalbe • 252
41 Salyangozlar • 253
42 Nasıl da Kadın Gibidir Bir Mandolin • 257
43 Kocaman Dikenli Top • 260
44 Hırsızlık • 270
45 Masumiyet • 273
46 Bunnios • 277
47 Dr. Yannis Kızına Danışıyor • 283
48 La Scala • 290
49 Doktor Yüzbaşı'ya Öğüt Veriyor • 294
50 Fasıla •297
51 Felç • 302
52 Gelişmeler • 308
53 İlk Kan • 315
54 Carlo'nun Vedası • 319
55 Zafer • 321
56 İyi Nazi (2) • 328

57 Alevler • 336
58 Ameliyat ve Cenaze • 341
59 Tarihi Mahzen • 351
60 Pelagia'nın Tasaları Başlıyor • 355
61 Her Ayrılık Ölümden Bir Tat Taşır • 361
62 Alman İşgaline Dair • 371
63 Kurtuluş • 375
64 Antonia • 386
65 1953 • 394
66 Kurtarma Çalışmaları • 402
67 Pelagia'nın Ağıtı • 409
68 Tarih'in Yenilenişi • 412
69 Tane Tane Aktıkça Dolar Fasulye Çuvalı • 420
70 Kazı • 427
71 Antonia Şarkısına Devam Ediyor • 439
72 Beklenmedik Bir Ders • 443
73 Telafi • 447

ASKER

Adı anılmayan bir dünyada, soğuk bir arazide
yürüyor ince, uzun boylu delikanlılar,
gülüşüyorlar ama sessizlik bozulmuyor;
çok duru seslenseler de hiç ses duyulmuyor.

Umutsuzca sevdikleri şeylerden konuşuyorlar burada,
hava söylediklerini taşıyamayacak kadar ince.
Genç ve altınsarısıydılar, gelip acıyı buldular burada,
gençlikleri ihtiyar şimdi, altınsarıları beyaz.

Yine de kalpleri aynı hâlâ, şöyle sesleniyorlar birbirlerine:
"Bir kenara kaldırdığımız hayatları ne yaptılar?
Gençliğimizle onlar genç, altınsarılarımızla onlar mı
ışıyor şimdi kardeşim?
Biz öldük diye onlar ölüme gülümseyerek mi bakıyorlar?"

Haritası çıkarılmamış bir dünyada, soğuk bir arazide
sorgulayan gözlerle birbirini arıyor delikanlılar.
Gençler, altın kalpliler birbirlerine
sessiz cennetlerinde, çalman dünyalarını soruyorlar.

Humbert Wolfe
Çeviren: Nazmi Ağıl

1 Dr. Yannis Tarih'ine Başlar ve Efkâr Basar

Dr. Yannis hastalarından hiçbirinin ölmediği ya da ağırlaşmadığı keyifli bir gün geçirmişti; bir ineği bir avazda buzağılattı, bir yaraya neşter vurdu, bir azıdişi çekti, hafifmeşrep bir kadına bir doz salvarsan verdi, nahoş ama bereketli bir lavman yaptı ve tıbbi hokkabazlık marifetiyle bir mucize yarattı.

İçin için gülüyordu, çünkü bu mucizenin Ermiş Yerasimos'un şanına yakışır cinsten olduğu kulaktan kulağa yayılmıştı bile. Kulağı ağrıyan yaşlı Stamatis'in evine çağrıldığında ne görsün, nemli, likenli, dikitli, Drogarati Mağarası'na bile taş çıkartan bir kulak deliği. Uzun bir kibrit çöpünün ucuna sarılmış alkollü pamukla likenleri temizlemeye girişti hemen. Yaşlı Stamatis'in o kulağının çocukluktan beri sağır olduğunu, sık sık başına dert açtığını biliyordu. Ama kibrit ucu, kıllı geçidin dibinde sert, geçit vermeyen bir cisme dayanınca şaşırdı. Orada bulunmak için hiçbir fizyolojik ya da anatomik gerekçesi olmayan bir alametti bu. Yaşlı adamı pencereye yaklaştırıp kepenkleri fora etti. Bütün hışmıyla içeri dolan öğle güneşi göz kamaştırıyordu. Sanki kafasının dikine giden fazla parıltılı bir melek, yolunu şaşırıp buraya konmuş, burasını nura boğmuştu. Yaşlı Stamatis'in karısı söylendi. Bu saatte kepenkleri açmak ev çevirmeyi bilmeyenlerin harcıydı, tozu dumana katanların. Havada toz zerreleri uçuştuğunu görebiliyordu.

Dr. Yannis ihtiyarın başını eğip kulağına baktı. Uzun kibrit çöpüyle pul pul olmuş kabukların örttüğü sert kırçıl kılları yatırdı. İçerde yuvarlak bir şey vardı. Üstündeki kararmış, katı, pis kokulu kulak kirini temizledi ve bir bezelye tanesini gördü. Bezelye olduğuna şüphe yoktu. Açık yeşildi, yüzü biraz kırışmıştı ama kesinlikle bir bezelye. "Kulağına bir şey soktun mu?" diye sordu.

"Sadece parmağımı," diye yanıt verdi Stamatis.

"Bu kulak ne zamandan beri işitmiyor?"

"Kendimi bildim bileli."

Dr. Yannis'in hayalinde garip bir resim canlandı. Stamatis bacak kadar bir çocuk. Aynı yamru yumru surat, aynı kamburlaşmış sırt, aynı kulaklardan fışkıran kıllar. Mutfak masasına uzanıp bir tahta çanaktan kuru bir bezelye alıyor. Önce ağzına atıyor, dişi kesmeyince kulağına tıkıveriyor. Doktor güldü. "Kim bilir ne haşarıydın çocukken."

"Şeytanın ta kendisi."

"Sus be kadın, o günlerde beni tanımazdın bile."

Yaşlı kadın kollarını kavuşturup dudaklarını büzerek, "Ananın sözüne güvenirim, nur içinde yatsın," dedi, "kız kardeşlerinin de sözüne güvenirim."

Dr. Yannis sorunu düşündü. Besbelli inatçı, serkeş bir bezelyeye çatmıştı, sıkıştığı yerden oynatması zor mu zor. "Bir oltanız var mı, kefal avlayacak boyda, uzunca saplı? Bir de hafif çekiciniz?"

Karı koca Doktor'un aklını kaçırdığından işkillenerek birbirlerine baktılar. Stamatis kuşkuyla sordu: "Bunun benim kulak ağrısıyla ne ilgisi var?"

"Had safhada bir oral impedimenta görüyorum," dedi Doktor. Gizemli bir tıp dili kullanmak gerektiğini, kulağına bezelye kaçmış lafının kulak ardı edilip bir kazanç sağlamayacağını biliyordu. "Bir balık oltası ve küçük bir çekiçle bu marazı bertaraf edebilirim. Un embarras de petit pois ile başa çıkmanın en etkili yolu budur." Fransızca kelimeleri özentili bir Paris şivesiyle söyledi. Tabii bu ironiyi kendinden başka anlayan olmadı.

Oltayla çekiç derhal tedarik edildi. Doktor oltayı, zeminin yassı taşları üstünde dikkatle yassılttı. Sonra ihtiyara başını kapı eşiğinin aydınlık yerine yaslamasını söyledi. İhtiyar orada gözlerini devirerek yattı. Yaşlı kadın gözlerini elleriyle kapatmış, olup biteni parmakları arasından gözetliyordu. Stamatis, "Elini çabuk tut, Doktor!" diye haykırdı, "Bu eşik cehennemden beter."

Doktor düzleştirdiği oltayı kıllı kanala itinayla sokup çekici kaldırmıştı ki, karga gibi ciyaklayan bir ses bu girişime engel oldu. Yaşlı kadın hayretlere düşmüş, dehşetlere kapılmış, elleri-

ni ovuşturarak feryadı basıyordu: "Ooooo, beynine bir olta saplayacaksın. İsa bize acısın, tüm ermişler bizi korusun, Meryem Ana bizi esirgesin..."

Bu haykırış Doktor'u durdurdu; bezelye çok sertse belki olta onu delmeyecek, daha da derine itecekti. Adamın kulak zarı patlayabilirdi. Doğrulup düşünceli düşünceli, beyaz bıyığını işaretparmağıyla burdu. "Planda bir değişiklik var," diye ilan etti, "bir daha düşününce karar verdim. Kulağa su doldurup ecnebi maddeyi yumuşatmak daha isabetli olacak. Kyria, ben bu akşam dönünceye kadar kocanın kulağı ılık suyla dolu kalsın. Hasta sakın kımıldamasın. Yan tarafa yatıp, kulağı dolu, öylece beklesin. Anlaşıldı mı?"

Dr. Yannis saat altıda geri döndü. Küçük ya da büyük bir çekicin yardımı olmadan, yumuşamış bezelyeyi oltayla çekmeyi başardı. Ustaca çıkardığı cismi incelemeleri için yaşlı çifte sundu. Kalın, kara, pis kokulu kulak kiri tabakasıyla örtülü yabancı maddenin yenecek bir nesne olduğu karı kocanın aklından bile geçmedi. Doktor sordu: "Ne kadar da kelebekimtırak değil mi?"

Yaşlı kadın anlamış gibi başını salladı. Anlamamıştı tabii. Ama gözlerinde, bir keramet karşısında bulunmanın parıltısı vardı. Stamatis eliyle başının yanma vurdu. "Şurası soğuk, aman Tanrım... Bu sesler ne? Bütün sesler yüksek, kendi sesim bile yüksek."

"Sağırlığın geçti, gözün aydın," diye muştuladı Dr. Yannis, "bu başarılı bir ameliyat oldu."

Stamatis, gönül rahatlığı ile, "Ben bir ameliyat geçirdim," dedi. "Ameliyat geçirmiş başka hiçbir kul tanımıyorum. Şimdi kulağım açıldı. Bu bir mucize, düpedüz bir mucize! Sanki başım boş, bomboş... Sanki başım pınar sularıyla doldu, serin, duru pınar sularıyla."

"Boş mu yoksa dolu mu?" diye sordu yaşlı kadın. "Saçma sapan konuşmayı bırak. Hele Doktor sana büyük bir iyilik etmişken, sağırlığını geçirmişken." Dr. Yannis'in elini iki eliyle kavrayıp öptü. Doktor kısa bir süre sonra evinin yolunu tutarken, iki koltuğunun altında birer semiz piliç, ceketinin her cebinde birer parlak patlıcan sokuluydu. Mendilinin içindeyse kişisel tıp müzesine katacağı bir parça vardı: Kadim bir bezelye.

Zahmetlerinin cömertçe ödendiği bir gündü. İki tane iri, güzel kerevides, bir çömlek yavru ringa balığı, bir saksı fesleğen, bir cinsel ilişki teklifi (ne zaman kolayına gelirse). Salvarsan etkili olsa bile bu teklifi kabule yanaşmayacaktı. Kefalonya tarihini yazmak için bütün akşamı boştu. Yeter ki Pelagia, lambalara gazyağı doldurmayı unutmamış olsun.

"Kefalonya'nın Yeni Tarihi" bir çetin ceviz. Kendi duygularını, kendi önyargılarını karıştırmadan yazmak ne mümkün! Nesnelliği yakalamak ne erişilmez bir amaç! Yaptığı yanlış başlangıçlar, adada bütün bir yıl kullanıldığından fazla kâğıt harcamasına yol açmıştı. Anlattıklarında duyulan kendi sesiydi, tarihin sesi değil. Yücelikten, tarafsızlıktan yoksun, Olympos'a ulaşamayan.

"Kefalonya ihracat için bebekler üreten bir fabrikadır. Yurtdışında, denizlerde, yurtta bulunduğundan fazla Kefalonyalı vardır. Aileleri bir arada tutacak yerli endüstri yoktur. Toprak tarıma elverişsizdir. Denizlerde balık kıttır. Erkekler dış ülkelere gidip ancak ölmek için buraya dönerler. Bir çocuklar, yaşı geçmiş kızlar, papazlar ve işi bitmiş ihtiyarlar adasıdır burası. Tek iyi yanı, sadece güzel kadınların, kalan tek tük erkekler arasında koca bulabilmeleri. Doğal seçilimin dürtüsü bize Yunanistan'ın, belki de bütün Akdeniz'in en güzel kadınlarını bağışladı. Ne hazindir ki, güzel, canlı, yürekli kadınlarımız en mendebur kocalara düşer, hiçbir işe yaramayan, yaramayacak hımbıllara. Kimsenin istemediği, istemeyeceği çehre züğürdü kadınlarımız da boldur, yazgıları hiç evlenmeden dul kalmak olan kadınlar."

Doktor piposunu doldurup yazdıklarını gözden geçirdi. Kerevidesleri haşlamaya hazırlanan Pelagia'nın avludaki takırtılarını dinledi. Güzel kadınlarla ilgili bölümü okurken karısı aklına düştü. Kızı anasına çekmiş, onun kadar güzelleşmişti. Ne kadar çırpındıysa da kurtaramadığı, veremden ölen kadını düşündü.

"Bu ada, sadece var olmak için çabalayan kendi halkına ihanet eder," diye yazdıktan sonra kâğıdı buruşturup odanın bir köşesine fırlattı. Olmuyordu; neden bir tarihçi gibi yazmak gelmiyordu elinden? Neden tutkusuz yazamıyordu, öfkesiz?

İhanete ve baskıya uğradığı duygusuna kapılmadan. İlk yazdığı, şimdiden köşeleri kıvrılmış sayfayı aldı, başlık sayfasını. "Kefalonya'nın Yeni Tarihi." "Yeni" kelimesini çizip yerine, "Kişisel" diye yazdı. Bundan böyle tumturaklı sövgüleri, eski hınçları metnin dışında bırakmak kaygısından kurtulmuştu. Artık Romalılara, Normanlara, Venediklilere, Türklere, Britanyalılara, hatta bizzat ada halkına dilediği gibi verip veriştirebilirdi. Yazdı:

"Yarı unutulmuş Kefalonya Adası tedbirsizce, gelişigüzel İyon Denizi'nden yükselir. Antik çağlarla öylesine sarmaş dolaş bir adadır ki, kayaların dili olsa da geçmiş günleri yâd etse. Kızıl toprakları, yalnız güneş çarpmasından değil anıların inanılmaz ağırlığından sersemlemiş gibi boylu boyunca uzanır. Odysseus'un gemileri Kefalonya çamından yapılmıştı. Korumaları Kefalonyalı devlerdi, sarayının İthaka'da değil Kefalonya'da olduğunu söyleyenler de çıkmıştır.

"Gerçi o düzenbaz, o gezgin kral Athena'nın gözüne girmeden de, Poseidon'un amansız garazıyla deryalarda sürüklenip durmadan da, mezolitik ve neolitik halklar, yanardağ taşlarından bıçaklar yontup denizlere balık ağları salmışlardı. Mikenli Helenler geldi. Amforalarının kırık parçalarını, göğüs biçimindeki mezarlarını ve burada dölledikleri oğullarını bıraktılar. Bu cengâverler, Odysseus'un ayrılmasından çok sonra Atina için dövüşecek, Spartalı tiranların kahrını çekecek, sonra megaloman Makedonyalı Philip'i bile yeneceklerdi. Her ne hikmettense 'Büyük' diye anılan, daha da aşırı bir megaloman olan İskender'in babasını.

"Tanrılarla dolup taşan bir adaydı. Ainos Dağı'nın tepesinde bir Zeus tapınağı, minik Thios adacığında bir Zeus sunağı vardı. Adayı İyonya'nın ekmek sepetine çeviren Demeter'e tapılırdı. Keza onun ırzına geçen Poseidon'a da. Poseidon bir aygır kılığına girerek tanrıçayı aşmış, kara bir atla gizemli bir kız doğurtmuştu ona. Hıristiyanlar, 'Eleusis tapınma gizleri'ni bastırınca bu kızın adı kaybolmuştur. Apollon da buradaydı. Phyton'u öldüren, dünyanın göbeğinin bekçisi, yakışıklı, genç, akıllı, adil, güçlü, abartılı bir biçimde biseksüel, arıların balmumuyla tüylerden kendisi için bir tapınak yaptıkları tek tanrı.

Burada Dionysos'a da tapılırdı. Şarap, zevk, uygarlık, bağ bahçe tanrısı. Aphrodite ondan küçük bir oğlan peydahlamıştı. Penisinin azameti insanlara da, tanrılara da parmak ısırtan bir velet. Burada Artemis'e de tapanlar vardı. Çok memeli, kız oğlan kız avcı. Öyle radikal feminist inançları olan bir tanrıça ki, Aktaion kendisini kazara çıplak gördü diye köpeklere parçalatmış, sevgilisi Orion kendisine yanlışlıkla dokundu diye akreplere sokturarak öldürtmüştü. Etikete ve tez elden cezalandırmaya öylesine meraklıydı ki yanlış sarf edilen bir söz ya da beş dakika geciktirilen bir adak yüzünden hanedanları söndürebilirdi. Athena tapmakları da vardı. Ezeli bakire (Artemis'ten çok daha temkinli) kendisini çıplak gören Tiresias'ı kör etmiş, ekonomi ve aile düzeninin temel direkleri sayılan becerilerle donanmış davar, at ve zeytinleri korumasına almıştı.

"Ada halkı tanrı seçiminde yüzyıllar boyunca burada tutunmalarının sırrı olan büyük, sarsılmaz bir sağduyu göstermişti. Besbelli tanrılar tanrısına tapılacaktı; besbelli denizci bir halk denizler tanrısının suyuna göre gidecekti; besbelli şarapçılar Dionysos'u onurlandıracaktı. (Hâlâ adada en sık rastlanan ad...) Besbelli Demeter adanın kendi ekmeğini taştan çıkarması için saygı görecekti, besbelli Athena hem akla dayanan bağışları, hem günlük işlerdeki bin bir hüneriyle tapılası bir tanrıçaydı, ayrıca sayısız askeri krizlere göz kulak olmak ona düşüyordu. Artemis'in de bir kült sahibi olmasına şaşmamalı. Sigorta poliçesi gibi bir şeydi. Bu at sineği başlarına musallat olmasın da, başka yerlerde ne hali varsa görsündü.

"Apollon'un bir Kefalonya kültü olarak benimsenmesini açıklamak hem pek güç, hem pek kolay. Adaya ayak basmamış olanlar akıl erdiremez. Oysa adayı bilenler için apaçık ortada. Çünkü Apollon ışık gücüyle anılan tanrıdır. Buraya uğrayan yabancılar iki günlüğüne körleşir.

"Havanın da, stratosferin de sanki hiç engellemediği bir aydınlıktır bu. Büsbütün bakir, inanılmaz yoğunlukta, kahramanca bastıran, pırıl pırıl bir ışık. Renkleri, ilk sapınçtan önceki parlaklıklarıyla gözler önüne serer, sanki Tanrının en genç günlerinde yaratmayı düşlediği gibi, hâlâ her şeyin çok iyi olduğuna inandığı günlerinde. Çamların yeşili uçsuz bucaksızdır, bir

uçurumun tepesinden gözlenen deniz gök mavisi, Nil mavisi, türkuvaz, zümrüt ve lapis lazuli'nin en duru güzelliklerini sevecen bir arınmışlıkla sergiler. Bir keçinin gözü kehribarla gökyakut arası bir değerli taştır, çekirgeler cennet bahçesinde boy atan ilk çimenlerin yanar döner yeşiline bürünmüştür. Gözler bu ışığın erdemli saflığına alışmaya görsün, başka yerlerin ışığı loş, soluk, donuk gelir. Sadece önünüzü göstermeye yarayan bir kör kandil. Kefalonya'nın deniz suyu bile başka yerlerin hava tabakasından daha berraktır. Kendinizi suya yüzükoyun bırakıp denizin dibine bakarken bir karaltı görürseniz çoğunlukla ardından bir kalkan sürüsü belirir."

Mürekkep yalamış Doktor, arkasına yaslanıp son yazdıklarını okudu. Ona pek şairane geldi. Tekrar okuduğunda bazı cümlelere bayıldı. Sayfanın kenarına bir not düştü. "Unutma, bütün Kefalonyalılar şairdir. Bunu bir yerde belirtmeli."

Avluya çıkıp bir nane yatağına def'i hacet etti. Bitkileri sıkı bir sıralama düzeniyle gübrelerdi. Yarın nitrojen payını alma sırası mercanköşkteydi. İçeri girer girmez ne görsün, Pelagia'nm küçük keçisi yazdıklarını hapır hupur yemiyor mu! Kâğıtları hayvanın ağzından koparark çekti ve onu kapı dışarı etti. Sıçrayarak kaçan keçi, zeytin ağacının heybetli gövdesinin ardında, acı acı meledi.

Doktor kızını payladı. "Pelagia, senin şu geviş getiren ifrit, bu akşam yazdığım her şeyi yiyip yuttu. Sana kaç kez söyledim, şunu eve sokma, diye. Bu tekrarlanırsa, bilmiş ol, şişe geçirip bir güzel kızartırım deyyusu. İşte o kadar! Zaten konuyu derleyip toplamak canıma okuyor. Bir de yaptığım her işi sabote eden bu inatçı keçiyle uğraşamam."

Pelagia babasına bakarak gülümsedi. "Saat ona doğru sofraya otururuz."

"Ne dediğim kulağına girdi mi? Bu eve keçi sokmak yasak dedim."

Kız biber doğramayı kesip yüzüne düşen bir tutam saçı iterek karşılık verdi: "Ona sen de benim kadar düşkünsün."

"Önce, bu sakallı ifrite düşkün filan değilim. Sonra, bana karşılık vermeyeceksin. Benim günümde bir kızın babasına karşılık verdiği görülmemişti. Buna izin vermem."

Pelagia elini beline koyup suratını astı. "Papas, senin günün geçmedi ki. Daha ölmedin, çok şükür. Hem keçi seni seviyor."

Dr. Yannis, süngüsü düşmüş, yenilgiye uğramış, geri çekildi. Bir kız bir yandan babasını kadınca desiselerle kandırsın, bir yandan da gittikçe annesine benzesin. Gel de çık işin içinden. Masasına dönüp yeni bir kâğıt aldı. Son çabasında tanrılar konusundan balıklara atladığını anımsadı. Edebiyat açısından bu sayfaların yenilip yutulması isabetli olmuştu belki de. Yazdı: "Ancak Kefalonya kadar küstah bir ada, sık sık afete dönüşen depremlerle yüz yüze geldiği bir fay kuşağına yerleşmek pervasızlığını gösterebilirdi. Ancak bu kadar vurdumduymaz bir ada, haddini bilmez keçi sürülerinin istilasına göz yumabilirdi."

2 *Il Duce*

Buraya gel. Evet, sen. Buraya gel. Şimdi söyle bakalım, hangi profilim daha iyi? Sağ mı, sol mu? Öyle mi dersin? Ben pek emin değilim. Belki öbür yandan bakıldığında alt dudak daha güçlü duruyor. Demek aynı fikirdesin. Ağzımdan çıkan her sözü doğrulayacak mısın? Evet efendim, hakkınız var efendim. Öyleyse senin yargına nasıl güvenebilirim? Fransa bakalitten dökülmüştür desem, ona da mı eyvallah? Ne demek istiyorsun?.. Evet efendim, hayır efendim, bilmiyorum efendim. Bu ne biçim karşılık? Sallabaş mısın nesin? Git, birkaç tane ayna getir de, hizalayıp kendi gözümle göreyim.

Bak bu doğru, halk beni İtalyan idealinin tanrılaştırılmış simgesi diye kabul etmeli. Hem çok doğal, hem de çok önemli. Beni iç çamaşırlarımla filme alınırken yakalayamazsın. Takım elbise ve kravatla da göremezsin artık. Bir işadamı ya da sıradan bir bürokrat gibi görülmek istemem. Zaten bu üniforma bana yakışıyor. İtalya'yı temsil eden benim, Kral'dan da fazla. İşte her şeyin saat gibi tıkır tıkır işlediği, atak ve dövüşken İtalya. İşte çelik gibi bükülmez, çelik kadar sert İtalya! Büyük güçlerden biri şimdi, benim sayemde.

Ah evet, aynalar geldi. Şuraya koy. Hayır oraya, idiota. Evet, burası. Şimdi öbür aynayı karşıya yerleştir. Tanrı aşkına her şeyi ben mi düşüneceğim? Sen ne alık şeysin. Hımmm, sanırım sol profilim daha esaslı. Şu aynayı biraz aşağıya kaydır. Daha, daha, dur orda. Tamam. Fevkalade! Öyle ayarlayalım ki insanlar beni görmek için aşağıdan yukarıya doğru baksınlar. Her zaman onlardan daha yüksekte durmalıyım. Birini yolla, kentteki en iyi balkonları saptasın. Bunu kaydet. Ben unutmadan, şunu da yaz. Il Duce'nin buyruğuyla İtalya'daki bütün dağlarda ağaçlandırma seferberliğine girişilecektir. Neden, diye sorulur mu? Nedeni apaçık ortada değil mi? Ne kadar bol ağaç olursa, o kadar bol kar yağar, bunu herkes bilir. İtalya daha soğuk olmalı ki gençlerimiz daha dayanıklı, daha becerikli, daha çevik yetişsin. Ne yazık bugünkü gençler ataları gibi sapına kadar asker değil. Acı ama gerçek... Almanlar gibi soğuk olmalılar. Yürekler buz bağlamalı, işte buna ihtiyacımız var. İnan olsun, Büyük Savaş'tan beri ülkemiz daha da ısındı. Adamları tembel yapıyor, uyuşuk yapıyor. Böyle miskinler imparatorluğa yaramaz. Yaşam bir "siesta"ya döndü bu yüzden. Bana "uyanık diktatör" demeleri boşuna mı? Bütün bir öğleden sonra kestirdiğimi kim görmüş? Not al. İşte yeni sloganımız: "Libro e Moschetto – Fascisto Perfetto." Halkın şunu kavramasını istiyorum. Faşizm yalnız toplumsal ve politik bir devrim değil, aynı zamanda kültürel bir devrimdir. Her Faşistin sırt çantasında bir kitap bulunacak, anlıyor musun? Yontulmamış adamlar olmayacağız. En küçük kentlerde bile Faşist kitap kulüpleri istiyorum. Bakıcı ekiplerin onlara saldırıp yakmasını yasaklıyorum, anlaşıldı mı?

Ya şu Alpini alayının Verona'da yürüyüşler yaparak, "Vogliamo la pace, e non vogliamo la guerra," diye marşlar söylemesi neyin nesi? Derhal araştırılsın. Seçkin alayların barıştan yana, savaşa karşı gösteriler düzenlemesine, hele biz daha doğru dürüst savaşa girmeden, asla izin vermem. Söz Alpinilerden açılmışken, Faşist lejyonerlerle yumruk yumruğa geldikleri doğru mu? Askerin milis güçleri içine sindirmesi için daha ne yapayım? Şu yeni slogana ne dersin? "Kadın için Analık, erkek için Savaş." Şöyle mert, erkekçe bir deyiş. "Kilise, Mutfak ve Ço-

cuk" sloganından kat kat üstün bulacaksın eminim. Clara'yı ara, bu gece karımı atlatabilirsem geleceğimi söyle. Ya şu slogan nasıl? "Sağgörülü ama gözüpek." Benni'nin bir nutkunda kullandığını hiç hatırlamıyorum. Belki yıllar önce. Belki o kadar parlak da değil.

Şunu da yaz bir tarafa. Afrika'daki yurttaşlarımız iyice bilsin. "Madamismo" denilen maskaralığa son verilecek. İtalyan erkeklerinin yerli kadınlarla yuva kurarak ari kanı sulandırmalarını sineye çekemem. Yooo, yerli orospulara bir diyeceğim yok. Oradaki adamlarımızın morali için aşna fişne iyidir. Sadece sevgi bağlarına karşıyım. Ne demek, Roma sömürge halkını özümserdi? Bunu biliyorum, bir imparatorluk kurduğumuzu da biliyorum. Ama zaman değişti. Gün Faşistlerin günü.

Safkan olmayanlardan söz açılmışken, benim "Partito e Impero" bildirimi gördün mü? Şu bölümü seviyorum: "Kısacası, İtalyan halkına emperyalist ve ırkçı bir görüş aşılayacağız." Ah, evet, Yahudiler... Sanırım artık kafalarına dank etmiştir. İtalyan Yahudileri önce İtalyan mı yoksa Yahudi mi olduklarına karar verecekler. Bu iş bu kadar basit. Uluslararası Yahudiliğin antifaşist olduğu gözümden kaçmıyor. Aptal değilim. Siyonistlerin Britanya dış politikasına alet olduklarını bal gibi biliyorum. Bana kalırsa devlet hizmetlerinde Yahudilere getirilen kısıtlamalar sıkı sıkıya uygulanmalı. Bazı kentlerde belediyeler başkansız kalsa bile. Alman dostlarımıza ayak uydurmalıyız. Biliyorum, Papa bu gidişattan hoşlanmıyor ama haddini bilmezse, bildiririz. Büyük zarara uğrar. Lateran Antlaşmalarını bozabileceğimi bilir. Üç dişli zıpkınım sırtına dayalı. Her an saplayabilirim. Kilise'yle barış yapmak için Tanrıtanımaz maddecilikten vazgeçtim. Benden bu kadar. Daha ileri gitmeye niyetim yok.

Yaz bakalım, enflasyonu kontrol altına almak için maaşların dondurulmasını istiyorum. Ailelere verilen parasal destek yüzde elli artırılacak. Hayır efendim, ikincisi birincinin etkisini yok etmez. Ekonomiden anlamaz mı sandın beni? Sana kaç kere anlatacağım salak, Faşist ekonomisi kapitalizmin dönemsel çalkantılarıyla sarsılmaz. Ne cüretle aksini söyler, tam tersi doğru gibi görünüyor, dersin! Neden bunca yıldır bağımsız ekonomi politikasını benimsedik? Yeni diş çıkarıyorduk da ondan sıkıntı

çektik anlamadın mı, seni zuccone, seni sciocco, seni balordo! Farinacci'ye bir telgraf çek de, elini kaybettiğine üzüldüğümü söyle. Ama adam el bombasıyla balık avlamaya giderse olacağı budur. Basına bildirirken kahramanca bir kulp tak. Pazartesi, *Il Regime Fascista*'da bir yazı yayınlatırız. "Parti ileri geleni Etiyopyalılara karşı yiğitçe bir saldırıda yaralandı," falan feşmekân. Ha, hatırıma gelmişken, zehirli gaz deneyleri nasıl gidiyor? Canım, kara derili gerillalara karşı? Umarım isyancılar yavaş yavaş geberir. Can çekişmenin en korkuncu. Pour encourager les autres. Fransa'yı işgal etsek mi? "Faşizm sınıf çatışmalarını aşar," özdeyişi nasıl? Ciano daha gelmedi mi? Bütün ülkeden aldığım raporlara göre herkes, ama herkes fena halde savaşa karşı. Anlayamıyorum, endüstriciler, burjuvalar, işçi sınıfı, hatta ordu. Anlayabilene aşkolsun. Evet, biliyorum delegeler dışarda bekliyor. Sanatçı ve aydınların temsilcileri. Ne? Bana bir nişan mı sunacaklarmış? Hemen içeri al.

İyi akşamlar, sayın baylar. Bunu, ülkemizdeki en büyük zekâ ve... idrak sahiplerinden bir ödül diye almakla kıvanç duyuyorum. Onurla taşıyacağım. Yeni romanınız nasıl gidiyor? Ah affedersiniz, tamamıyla unutmuşum. Tabii siz bir heykeltıraşsınız. Dilim sürçtü affola! Benim yeni bir heykelim mi? Harika bir fikir. Milano'ya yeni anıtlar gerekli değil mi? İzin verirseniz size hatırlatayım, her ne kadar bu gereksizse de, faşizm kökünde ve aslında estetik bir kavramdır. Güzel şeylerin yaratıcısı olarak sizin göreviniz faşist idealini en etkili biçimde dile getirmek, üstün güzelliğini, şaşmaz gerçeğini dillere destan etmektir. Sakın unutmayın, askeri kuvvetlerin yiğitliği, beyni bensem siz de faşizmin hayal gücüsünüz. Sorumluluğunuz çok büyük. Şimdi beni mazur görürseniz, sayın baylar, malum ya devlet işleri, Kral Hazretleri'nin huzuruna çıkacağım. En derin bağlılık duygularınızı elbette ileteceğim. Sizlerden bunu bekler. İyi akşamlar.

Herifleri iyi sepetledik değil mi? Bu ne matrak şey böyle! Belki Clara'ya veririm. Böyle oyuncaklardan hoşlanır. Ah Ciano gelebildi sonunda. Geç bile kaldı. Golf alanlarında sopalarla top çelmekten iflahı kesiliyor. Aman, ne salozca oyun. Adam tavşan ya da keklik vurmaya çıksa canım yanmaz. Golf topu ne yenir ne yutulur.

Ah, Galeazzo, şükür görüştüğümüze. Hoş geldin. Bene, bene. Sevgili kızım nasıl? Hükümeti aile içinde tutmak, sözün gelişi, ne kadar iyi. Yanı başında güveneceğin birinin bulunması. Golf mu oynuyordun? Tahmin ettim. Harika bir oyun, hem kafayı hem bedeni işleten müthiş bir savaşım. Keşke benim de oynamaya vaktim olsaydı. Mah sayılarından, top çukurlarından, işaret demirlerinden hiç haberim yok. Benim için tam bir muamma. Bu ne şık kostüm, kesimi nefis. Ayakkabılar da konuşuyor. Bunlara George botları diyorlar. Neden acaba? İngiliz malı mı yoksa? Benim harcım sıradan bir asker postalı. Damadımın zarifliği ile boy ölçüşemem. Ben sade bir toprak adamıyım. Toprak da İtalyan toprağı olunca, daha ne isterim.

Şimdi bana bak, şu Yunan davasını ilk ve son olarak tartışıp bir çözüme kavuşturalım. Seninle anlaşmıştık, bunca başarımızdan sonra bize yeni bir hamle gerekli. Düşün Galeazzo, ben gazeteciyken İtalya'nın sözü edilecek bir imparatorluğu yoktu. Il Duce olalı böyle bir imparatorluk var. Hiç kuşkusuz bu büyük ve kalıcı bir mirastır. Bir senfoni, bir dörtlüden fazla itibar kazandırır. Ama Afrika'dan ve hiç kimsenin adını bile duymadığı birkaç adadan sonra durabilir miyiz? Parti içindeki bölünmeleri, politikamızın bir belkemiği olmadığını gördükçe, başlarımızda defne yaprağından taçlarla yan gelip yatabilir miyiz? Bu milletin kıçına dinamit yerleştirmeli. Büyük bir atılım, birleştirici bir atılım gerek bize, bir düşman gerek. Karar anı bu andır. Demir tavında dövülür. Bunun için Yunanlılar konusuna dönüyorum.

Kayıtları karıştırıyorum. Öncelikle paylaşacak tarihi bir kozumuz var. 1923'teki Tellini olayından söz ediyorum. Gittikçe daha fazla fark etmekteyim, sevgili Kontum, siz benden bağımsız bir dış politika yürütüyorsunuz. Aynı anda değişik yönlere çekiyoruz ülkeyi. Kınamıyorum, sadece talihsiz bir durumun altını çiziyorum. Atina'daki büyük elçimizin iyice kafası karışmış. Böyle kalması belki bizim menfaatimize. Grazzi'nin, Metaksas'a ipuçları vermesini istemiyorum. Dost kalmaları işimize gelir. Bir zarara uğramış değiliz. Arnavutluk'u aldık. Yüreğini ferah tutmasını söylemek ve Kral Zogo'ya davranışını övmek için Metaksas'a yazdım. Evet, Britanyalıların Metaksas ile temasa geçerek, işgal durumunda Yunanistan'a yardım sözü ver-

diklerini biliyorum. Evet, Hitler, Yunanistan'ın Mihver Devletleri yanında yer almasını istiyor. Ama eğri oturup doğru konuşalım. Bizim Hitler'e borcumuz ne? Bütün Avrupa'yı yerinden oynatıyor. Hırsı ve sorumsuzluğu sınır tanımıyor. Bu da yetmiyormuş gibi Romanya petrollerini talan ederken bize zırnık koklatmıyor. Şu küstahlığa bak! Kendini ne sanıyor acaba? Galeazzo, korkarım, oyunumuzu zarların atılışına uydurmak zorundayız. Ne yazık Hitler hep düşeş atıyor. Ya yandaşı olup ganimeti bölüşeceğiz ya da küçük adam uygun gördüğü zaman Avusturya'dan tepemize inecek. Fırsatlardan yararlanmak dururken neden böyle bir riski göze alalım? Bir de imparatorluğu genişletme sorunu var. Kosova'da bağımsızlık, Tsamurya'da kaybedilen toprakların geri alınması hareketlerini kışkırtmaktan geri kalmamalıyız. Yugoslavya ile Yunanistan'ı alırız. Bir düşün Galeazzo, bütün Akdeniz kıyıları yeni Roma İmparatorluğu'nda birleşecek. Libya elimizde. Geriye sadece noktaları birleştirmek kalıyor. Bunu Hitler'in ruhu bile duymadan yapmalıyız. Yunanlıların ondan yardım istediklerini biliyorum. Biz birkaç gün içinde Yunanistan'ı silip süpürürsek, Hitler'in yüzü nasıl allak bullak olur, düşünebiliyor musun? Bir daha sefere ayağını denk alır. Kendini bir Faşist lejyonun başında, bir tankın taretinde Atina'ya girerken gözünün önüne getir. Bizim renklerimiz Parthenon'da dalgalanırken...

Gazzoni planını anımsıyor musun? On sekiz tümen ve bir yıl sürecek hazırlık. O zaman şöyle demiştim: "Yunanistan yolumuzun üstünde değil. Ondan hiçbir talebimiz yok." Gazzoni'ye dedim ki: "Yunanistan'la savaştan vazgeçildi. Yunanistan bir kuru kemik, uğruna bir tek Sardunyalı kumbaracıyı feda etmeye değmez." Ama durumlar değişti, Galeazzo. O zaman öyle konuştum çünkü Yugoslavya'yı istiyordum. Ama neden ikisini birden almayalım? Bir yıllık hazırlık gerektiğini kim söylüyor? Günü geçmiş yöntemlere bağlı, beyni sulanmış bir general. Yunanistan'ı bir avuç lejyonerle bir haftada dümdüz ederiz. Bizimki gibi kararlı, bizimki gibi yaman asker yoktur yeryüzünde.

Britanyalılar bizi kışkırtıyor. De Vecchi'nin deli saçmalarından söz etmiyorum. Şimdi hatırladım, De Vecchi sana, Britanyalıların Levkas'ta bir, Zante'de iki denizaltına saldırdıklarını, Mi-

los'ta bir üs kurduklarını söylemişti. Yüzbaşı Moris'ten aldığım istihbarata göre bunlardan hiçbirinin aslı yok. De Vecchi'nin kendini dev aynasında gören bir deli olduğunu unutma. Günlerden bir gün onu palabıyığından asıp bağırta bağırta husyelerini sökeceğim. İyi ki şu anda Ege'de, yoksa gırtlağıma kadar boka batardım. Adam Ege Denizi'nde güneşleniyor.

Britanyalılar *Celloni*'yi batırdı. Yunanlılarsa hiç utanıp arlanmadan gemilerinin, limanlarında demir atmasına izin veriyorlar. Biz kaza eseri, bir Yunan ikmal gemisiyle destroyerini bombalamışız, demek. Kaza eseri mi? Boş ver, yakında bombalanacak fazla gemi kalmayacak. Grazzi, Yunanistan'da hiç İngiliz üssü bulunmadığını söylüyor. Ama aramızda kalsın, bulunduğunu söylemenin zararı dokunmaz. En önemlisi Metaksas boku yedi. Bana verdiğin raporda Yunanlı generallerin bizden yana olduğunu söylüyorsun. Buna güvenmek isterdim. Doğruysa Platis'i neden tutukladılar? Peki, görevlilere rüşvet olarak dağıtılacak paralar nereye gitti? Milyonlar, silahlara harcanması çok daha isabetli olacak milyonlar. Epiros halkının gerçekten Arnavutlaşmak istediğinden emin misin? Nereden biliyorsun? Ah, anlıyorum gizli istihbarat. Bu arada, Bulgarlara bizimle birlikte Yunan'ı kıstırmaya var mısınız, diye sormaktan vazgeçtim. Tabii bu işimizi kolaylaştırırdı. Ama zaten Yunanistan komşu kapısı. Bulgarlar denize açılacakları koridoru alırlarsa, bu bizim donanım ve iletişim hatlarımızı kesintiye uğratmaz mı? Bileğimizin hakkı olan şan ve şerefe neden ortak çıksınlar?

İmdi, bize, evet kendimize karşı bazı saldırılar tertip etmeni istiyorum. Uluslararası politika açısından kampanyamız meşruluk kazanmalı. Hayır, beni kaygılandıran Amerikalılar değil. Amerika'nın askeri bir önemi yok. Ama şimdi işgal etmek istiyorsak, gün bugündür, diyebilmeliyiz. Bir "casus belli"nin, bir savaş nedeninin, tam hazır olmadan bizi ele vermesi uygun düşmez. Avanti piano, quasi indietro. Suikaste kurban gidecek bir Arnavut yurtseveri seçmeliyiz. Bunu Yunanlıların üstüne atabiliriz. Bir Yunan savaş gemisini batırmalıyız. Öyle bir punduna getirmeliyiz ki bizim yaptığımız belli olsun ama kör kör parmağım gözüne değil. Suç İngilizlere yüklenebilsin. Yunan direncini zayıflatacak ustaca bir gözdağı.

Ayrıca, Galeazzo, işgalden kısa bir süre önce orduyu terhis etmeye karar verdim. Tam o sırada askeri birlikleri dağıtmak sana ters mi geliyor? Yunanlıları gafil avlayacağız. Gevşeyip çifte çubuğa sarılacaklar, harman savuracaklar, ürün alacaklar. Her şey olağan görünecek. Bir düşün, Galeazzo, ne müthiş bir darbe. Yunanlılar rahat bir soluk alırken, başlarına balyoz gibi inip yamyassı edeceğiz.

Kurmay başkanlarımla konuşuyordum, sevgili Kontum. Korsika, Fransa ve İyonya adalarının alınması için planlar çizilmesini istedim, Tunus'ta yeni seferler hazırlanmasını. Bunları başaracağımızdan eminim. Ulaşım taşıtlarının eksikliğini bahane edip homurdanıyorlar. Ben de piyade birliklerinin günde elli mil yürümeye talim ettirilmesini emrettim. Hava Kuvvetleri'ne ilişkin küçük bir sorun var. Hepsi Belçika'da. Bugünlerde buna bir çare bulmalıyım. Bana unutturma. Pricolo ile konuşmalıyım. Hava Kuvvetleri başkanının olup bitenden habersiz tek kişi olması yakışık almaz. Askeri sırların bile bir sınırı vardır. Kurmay başkanları bana karşı çıkıyorlar, Galeazzo. Badoglio bana sanki deliymişim gibi bakıyor. Bir gün intikam tanrısının yüzünde benim yüzümü görecek. Bunlara katlanamam. Bence Girit'i de almalı, İngilizleri kapı dışarı etmeliyiz.

Jacomoni'nin bana telgrafla bildirdiğine göre yüksek rütbeli Yunan subayları arasında ihanete hazır olanlar çokmuş. Yunanlılar Metaksas'tan da, Kral'dan da nefret ediyorlarmış. Tsamurya'yı terk etmeyi düşünüyorlarmış. Moralleri sıfırmış. Görünüşe göre Tanrı bizden yana. Bir başağrısı da hem Kral'ın hem de benim Krallığın başmareşali olmamız. Böyle anormal durumlarla nasıl başa çıkarsın? Bu arada, Prasca işgal için takviye birliklerine ihtiyacı olmadığını telledi. Nasıl oluyor da herkes aksini söylüyor? Ödlek herifler, n'olacak! Şu askeri uzmanlar kadar yanılan başka uzman görmedim. Onların işini de üstlenmek bana düşüyor. O eksik, bu eksik diye şikâyetin bini bir paraya. Beklenmedik ihtiyaçlar için ayrılan fonlar nereye gitti? Araştırılmasını istiyorum.

Şunu aklında tut, Galeazzo, Hitler bu savaşa karşı, çünkü ona göre Yunanistan doğal olarak yanımızda yer alacak bir totaliter devlettir. Aman Führer duymasın! Ona öyle bir "Blitzkri-

eg" örneği gösteririz ki, kıskançlığından çatlar. İngilizler de lehimize dönermiş, varsın dönsünler. Onları da ezeriz.

BU KEDİYİ KİM SOKTU BURAYA? NE ZAMANDAN BERİ BİR SARAY KEDİMİZ OLDU? MİĞFERİMİN İÇİNE SIÇAN KEDİ Mİ BU? BİLİRSİN KEDİLERDEN TİKSİNİRİM. NE DEMEK, FARE KAPANI ALMAKTAN KURTULURMUŞUZ? ŞU REVOLVERİ SARAY İÇİNDE İSTER ÇEKERİM İSTER ÇEKMEM. BU SENDEN SORULMAZ. GERİ ÇEKİL YOKSA SEN DE YERSİN KURŞUNU.

Tanrım, fena oluyorum, ben duyarlı bir adamım, Galeazzo, sanatçı ruhlu. Şu kanı, şu pisliği gözüm görmesin. Birini çağır temizlesin, kendimi iyi hissetmiyorum. Ne, daha ölmedi mi? Dışarı çıkarıp boynunu kopart. HAYIR KENDİM YAPMAK İSTEMİYORUM. Beni barbar mı sandın? Aman Tanrım! Bana çabuk miğferimi ver, içine kusacağım. Bunu at da bana yeni bir miğfer bul. Gidip uzanacağım. Siesta vakti geldi de geçti bile.

3 Güçlülerin Güçlüsü

Ainos Dağı'nın ne idüğü belirsiz keçileri, gün ağarırken rüzgâra dönerek denizin soluğunu, bu kıraç, yaban, acımasız topraklarda su yerine geçen o nemli soluğu içlerine çektiler. Çobanları Alekos, insandan uzak yaşadığı için, iç konuşmalarında bile kelimeleri kıt olan adam, örtündüğü postlar altında kımıldadı. Tüfeğinin güven veren kabzasını yoklayıp tekrar uykuya daldı. Uyanmak, mercanköşk serpili ekmeğini yemek, sürüsünü saymak ve otlara doğru gütmek için daha vakti vardı. Yaşamı zamana ayarlı değildi. Atalarından biriyle yer değiştirebilirdi. Keçileri de Kefalonya keçilerinin her zaman yaptıklarını tekrarlardı. Öğlenleri uçurumların baş döndürücü kuzey yamaçlarında güneşten korunarak uyur, akşamları çıngırak sesleriyle ortalığı çınlatırken, uzak köylerden kulak kabartanlar hangi sürünün döndüğünü merak ederlerdi. Alekos altmışına geldiğinde yirmilik delikanlılığını aratmayacaktı. Sırım gibi ince, dayanıklı, sabırlı bir direncin örneği. O da keçileri gibi, ayaklarına küçük kanatlar takılı, cıvadan oynak Tanrıyla yarışamazdı.

Ta aşağılarda, bir vadi yanarken, tüy gibi dumanlar yükseldi. Yerleşim alanı değildi. Yangın engellenmeden makilere yayıldı. Sadece, bir rüzgâr çıkar da kıvılcımlar evlerine, bitkilerine, küçük taşlı tarlalarına sıçrar diye kaygılananlar gözlüyordu alevleri. Tarlalar yüzyıllardan beri temizlenmiş, el dokununca sallanan ama ancak depremlerde yıkılan kayalarla çevriliydi. Bekâret rengine vurgun olan Yunanlı çoğunu beyaza boyamıştı, sanki güneşin göz kamaştıran parlaklığı yetmezmiş gibi. Gezginci bir patriyot çoğunun üstüne mavi boyayla ENOSİS diye yazmıştı. Hiçbir Kefalonyalı duvarları eski temizliğine kavuşturmaya yanaşmadı. Sanki her duvar bunamış eski imparatorlukların hatalı sınırlarla ayırdığı, azgın bir denizin parçaladığı, tarihçe dünyanın kesişme noktasına konularak soyguna uğratılan bir soydan geldiklerini hatırlatıyordu.

Yeni imparatorluklar, eskilerin kıyılarına bindiriyordu. Kısa bir süre sonra bir vadinin alev almasıyla kavrulan kertenkelelerin, kirpilerin, çekirgelerin lafı bile edilmeyecek; Yahudilerin, eşcinsellerin, Çingenelerin, akıl hastalarının kıyıma uğratılması söz konusu olacaktı. Guernica ve Habeşistan adları, Avrupa, Kuzey Afrika, Singapur ve Kore semalarına büyük harflerle yazılacaktı. Kendi üstünlüklerini ilan eden ırklar, Darwin ve milliyetçiliğin abartılmasıyla sarhoş, insan ırkını ıslah rüyalarıyla başları dönmüş, efsanelerle yollarını şaşırmış, soykırım mekanizmaları hazırlıyorlardı. Böyle saçmalıklara, böyle boş boş böbürlenmelere çoktan karnı tok olan dünyanın başına pek yakında soykırım belasını saracaklardı.

Gelgelelim herkes güçlülere hayrandır. Güçlülük herkesi baştan çıkarır, Pelagia'yı bile. Avluyu süpürürken, bir komşudan, güçlü bir adamın köy meydanında o koskaca dev Atlas'a yaraşır hünerler ve mucizeler gösterdiğini işitir işitmez, süpürgeyi bıraktığı gibi bir koşu, kuyu başında biriken meraklıların arasına karıştı.

İyonya'daki bütün adalarda ün salan ve dünyanın en kuvvetli adamı olduğu kendinden menkul, Megalo Velisarios, pantomimde Türk rolüne çıkanlar gibi ayağına şalvar ve kıvrık uçlu yemeniler geçirmişti. Saçları Samson'unkiler kadar uzundu. Alkış tutanların temposuna uyarak önce bir, sonra öbür ayağı

üstünde hopluyordu. Kolları iki yanına açılmış, inanılmaz şişkinlikteki kol kaslarının üstüne iriyarı birer adam oturtmuştu. Biri sıkıca bedenine sarılmıştı. Cambazlıklara daha alışkın olan öbürü rahatça sigara tüttürüyordu. Velisarios'un tepesine, düşmekten ödü kopan altı yaşlarında bir kız tünemişti. Elleriyle adamın gözlerini kapattığı için manevralarını güçleştiriyordu. "Lemoni, çek elini gözümden, saçlarıma tutun!" diye kükredi dev. "Yoksa durmak zorunda kalacağım."

Lemoni parmaklarını kımıldatamayacak kadar ürkmüştü. Megalo Velisarios durdu. Yere konan bir kuğunun tek zarif hareketiyle iki erkeği kollarından silkti. Sonra Lemoni'yi tepesinden kaldırıp havaya fırlattı, koltukaltlarından yakaladı, dramatik bir jestle burnunun ucuna bir öpücük kondurdu ve yere bıraktı. Lemoni gözlerini fırıldatarak rahat bir oh çektikten sonra sıkıca elini uzattı. Velisarios'un küçük kurbanlarını şekerlemelerle ödüllendirmesi âdetti. Lemoni ödülünü bütün kalabalığın karşısında afiyetle yedi. Saklarsa ağabeyinin, elinden alacağım biliyordu. Dev adam sevecen bir tavırla, kızın başını, parlak kara saçlarını okşadı, onu tekrar öptü. Sonra bütün heybetiyle doğruldu. "Üç adamın kaldıracağı kadar ağır olan her şeyi tek başıma kaldırdım." Köylüler daha önce çok işittikleri bu sözlere, iyi prova edilmiş bir koro gibi bir ağızdan yanıt verdiler. Velisarios güçlü olmasına güçlüydü ama hep aynı teraneleri tekrarlardı.

"Yalağı kaldır!"

Velisarios su yalağını inceledi. Yekpare bir kayadan oyulmuştu. En az iki buçuk metre vardı. "Bu meret çok uzun, neresinden tutayım?" dedi.

Kalabalık arasında bazıları kuşkuyla homurdanınca, güçlü adam yumruklarını sıkıp yapmacık bir öfkeyle üstlerine yürüdü. Aslında kudurmuş bir devi taklit ediyordu. Velisarios'un iyi huylu kavgaya hiç bulaşmayan bir adam olduğunu bilen halk güldü. Dev, ani bir hareketle bir katırı karnının altından kavrayıp bacaklarını ayırarak göğsü hizasına kaldırdı. Neye uğradığına şaşıran hayvan gözleri yuvalarından uğrayarak öylece kalakalmıştı. Ama usulca yere bırakılınca başını geriye atarak acıklı acıklı anırdı ve yokuş aşağı tırısa kalktı, sahibi de paldır küldür peşinden koştu.

Peder Arsenios da tam zamanını bulmuş gibi, küçük evinden çıkıp kiliseye giderken paytak paytak kalabalığa doğru yürümez mi!.. Ne aksilik! Cemaatin kilisede mum yakmak için tahta bir sandığa attığı bozuk paraları sayacaktı.

Peder Arsenios saygı görmezdi. Adım başında ahlayıp puflayan, kan ter içinde kalan yusyuvarlak bir adam, bir ayaklı küre olduğu için değil, gevşek, obur, gözü zamparalıkta, el açmaktan, yardım istemekten hiç usanmayan bir açgözlü, insan kılığına girmiş bir dinsel bono olduğu için. Bir papazın ikinci kez evlenemeyeceği kuralını bozduğundan Epiros'tan kaçıp da buralara geldiği söyleniyordu. Karısını taciz ettiği dedikodusu da yayılmıştı. Gerçi bu çoğu kocalar için söylenirdi, çoğu zaman da doğruydu.

"Peder Arsenios'u kaldır," diye bağırdı birisi.

"Olacak şey değil," diye seslendi bir başkası.

Koltukaltlarından kavranıp kaldırılan Peder Arsenios kendini bir duvarın üstünde buldu. İtiraz edemeyecek kadar şaşırmış, gözlerini kırparak, ağzını bir balık gibi oynatarak, alnında güneşin parlattığı ter damlalarıyla, öylece oturup kalmıştı.

Birkaç kişi kıkırdayarak güldü. Sonra suçlu bir sessizlik çöktü. Bir dakika kadar kimse, utancından ağzını açamadı. Papaz kıpkırmızı kesildi. Velisarios, "Yer yarılsa da içine girsem," diye hayıflandı. Pelagia'nın yüreği acıyla, merhametle dolup taştı. Gerek insan gerek papaz olarak rezillikleri de görülse Tanrının sözcüsünü herkesin önünde küçük düşürmek büyük bir suçtu. Papaz'a yaklaşarak duvardan inmesine yardım etmek için elini uzattı. Velisarios da öbür elinden tutmak istedi. Ama talihsiz rahibin güm diye yere yuvarlanıp toz toprak içinde kalmasını önleyemediler. Adam toparlanıp ayağa kalktı, üstünü başını silkeledi. En etkili bir tiyatro çıkışıyla bir kelime bile söylemeden uzaklaştı. Kilisede, ikonostatisin, en kutsal yeri cemaatin bulunduğu bölümden ayıran, üstünde aziz tasvirleri bulunan bölümün ardında, karanlığa sığınarak elleriyle yüzünü kapattı. Böyle tam bir yenilgiye uğramak, hele başka hiçbir iş umarı olmayan bir adam için, dünyanın en büyük talihsizliğiydi.

Dışarda, köy meydanında, Pelagia sivri dilli kız şöhretini pekiştiriyordu. Daha on yedi yaşındaydı ama dediği dedik, gu-

rurlu mu gururlu. Babasının doktor oluşu ona, erkeklerin bile saymak zorunda kaldığı bir konum kazandırmıştı. "bunu yapmamalıydın Velisarios," diye çıkışıyordu, "bu ne zalimlik, bu ne korkunç şey! Zavallı adam renkten renge girdi. Şimdi doğru kiliseye gidip ondan özür dilemelisin."

Upuzun boyuyla kızın tepesinden baktı. Bu gerçekten zor bir durumdu. Onu bir hamlede yakalayıp, bir ağacın dalına kondursa belki kalabalıktan birkaç kahkaha yükselebilirdi. Gidip Papaz'ın gönlünü alması gerektiğini anladı. Birdenbire esen soğuk havadan, marifetleri için fazla parsa toplayamayacağı belliydi. Ne yapmalıydı?

"Gösteri bitti," dedi, eliyle bir işaret yaparak, "bu akşam gene gelirim."

Düşmanca hava birden hayal kırıklığına dönüştü. Eninde sonunda Papaz bunu hak etmişti, değil mi? Böyle esaslı bir gösteri kaç zamanda bir köye uğrardı?

Yaşlı bir bayan, "Topu görmek istiyoruz," diye avazlandı. Bunu başka sesler tekrarladı: "Topu görmek istiyoruz, topu görmek istiyoruz."

Velisarios topuyla müthiş övünürdü. Bu kendinden başka kimsenin kaldıramayacağı kadar ağır bir Türk silahıydı. Som pirinç dökümlü, namlusu Şam çeliğinden, tasma kelepçeli bir top. Üstünde 1793 tarihi ve kimsenin çözemediği kıvrık kıvrık harfler vardı. Ne kadar sık cilalansa üstünde bolca bakır pası biriken, sırrı çözülmez, yazısı çevrilmez bir top. Titanik gücünün sırrı biraz da bu toptu, bu topu çok uzun zamandan beri taşıması.

Papaz'dan özür dilemesi dileğine karşılık bekleyen Pelagia'nın yine tepesinden bakarak, "Daha sonra giderim, güzel kız," dedi. Sonra kollarını kaldırarak bir anons yaptı: "Sevgili köylü kardeşlerim, topu görmek istiyorsanız, bana paslı çiviler, kırık cıvatalar, çanak parçaları ve sokağınızın taşlarını getirmeniz yeterli, ben topa barut doldururken. Ha, biriniz de şöyle işe yarar, kocaman bir paçavra getirsin."

Erkek çocuklar, taş toplamak için tozlu sokaklarda sürttü; yaşlı erkekler avadanlıklarını araştırdı; kadınlar, kocalarını atmaya razı edecekleri gömleği almak için koştu. Az sonra herkes

büyük patlama için toplanmıştı. Velisarios haznenin barut payını cömertçe döktü, gösteriyi uzatmak için bilinçli olarak uzun uzun, törensel bir biçimde içeriye itti. Paçavralardan birini tıktı, sonra oğlanların, birikmiş mühimmatı avuç avuç silindire dökmelerine izin verdi. Bir paçavra daha sokuşturdu ve sordu: "Kimi vurmamı istersiniz?"

"Başbakan Metaksas'ı!" diye haykırdı, komünist inançlarından hiç utanmayan Kokolios. Zaten kahvehanede diktatörle Kral'ı hep yaylım ateşine tutardı. Bazıları güldü, bazıları kaş çattı. Bazıları, "Kokolios yine bayramlık ağzını açtı," diye düşündü.

Nikos'un önerisi şuydu: "Pelagia'yı vur, birinin gavgavlarını ısırmadan." Pelagia kendisine sarkmaya çalışan bu genç adamı, zekâdan da, dürüstlükten de nasibi olmadığını yüzüne vurarak fena halde bozmuştu.

Velisarios, "Seni vururum," dedi, "bu saygın insanların önünde ağzını bozma."

"Yaşlı bir eşeğim var. Oynak yerleri de şişti. Eski bir dosttan ayrılmak zor. Ne var ki artık hiç işe yaramıyor. Sadece işkembesini dolduruyor. Yükleyince de yere devriliyor. Eşek iyi bir hedef olur. Ben de beladan kurtulurum." Konuşan Stamatis'ti.

"Böyle korkunç bir şeyi düşündüğün için evlatların dişi, koyunların koç olsun e mi!" diye ilendi Velisarios, "Beni Türk mü sandın? Olmaz öyle şey. Daha iyi bir hedef bulamadığım için yolu topa tutacağım. Şimdi, geri çekilin, çocuklar elleriyle kulaklarını tıkasın."

Koskoca adam teatral bir çalımla, bir duvara dayatılmış olan topun fitilini tutuşturdu, topu sanki bir karabina kadar hafifmiş gibi kaldırdı. Bir ayak ilerde, topu kalçasına dayamış, sıkı sıkı durdu. Tam bir sessizlik. Fitil parladı. Herkes soluğunu tuttu. Çocuklar kulaklarını tıkadılar, tek gözleri yumulu, yüz göz işaretleri yaparak, tek ayak üstünde zıpladılar. Fitilin alevi dokunma deliğine erişince korkunç bir gerilim anı yaşandı. Ama alev püf diye sönüverdi. Belki barut ateş almamıştı. Sonra birden muazzam bir kükreme, turuncu ve leylak rengi bir alevin göklere yükselmesi, genzi yakan, tozu dumana katan bir

patlama... Toptan fırlayan mühimmat yola saçılırken canı yanan birinin acı acı inlediği işitildi.

Bir şaşkınlık, bir duraksama anı oldu. Herkes sağına soluna bakındı. Sekerek giden bir şarapnel parçası acaba kime isabet etmişti? Velisarios topunu kucağından düşürüp ileriye koştu. Yatışan toz duman arasında iki büklüm olan birini seçti.

Mandras, daha sonra köyün dönemecinden yola saparken kendisini bir Türk topuyla vuran Velisarios'a teşekkür edecekti. Ama o anda Doktor'un evine vakarla yürüyecek yerde bir devin kollarında taşındığı için canı sıkılmış, bir eşek nalından düşen kıvrık çivi anestezi uygulanmadan omzundan çıkarıldığı için canı yanmıştı. Yara iyileşinceye kadar, iki hafta balıkçılıktan men edilmek hem kesesine dokunacak, hem canına işleyecekti.

Megalo Velisarios'a şunun için teşekkür borçluydu: Doktor'un evinde ilk kez Doktor'un kızı Pelagia'yı görmüştü. Tarifsiz bir andı o. Yarası sarılmış, üstüne eğilen genç bir kadın uzun saçlarıyla yüzünü gıdıklamıştı ve o saçlar biberiye kokuyordu. Gözlerini açınca kendisine kaygıyla bakan bir çift parlak gözle karşılaşmıştı. "İşte o anda kaderimle yüz yüze geldim," demekten hoşlanırdı. Gerçi bunu çakırkeyif olduğu zaman söylerdi. Ama içinden gelen buydu.

4 L'Omosessuale (1)

Ben, Carlo Piero Guercio, bu satırları ölümümden sonra, ne hakir görülme, ne de dillere düşme tehlikesi kalmayınca, okunmaları için yazıyorum. Yaşam koşulları, yaradılışımla ilgili bu belgenin, ben son nefesimi vermeden dünyaya ulaşmasına izin vermiyor. O ana kadar kara yazgımın yüzüme geçirdiği maskeyi taşımaya hüküm giydim.

Ezelden ebede dek ağzım mühürlendi. Günah çıkarırken ordu papazına bile itiraf etmedim. Neler söyleneceğini önceden bilirim, bu bir sapıklık, Tanrının gözünde iğrenç bir kötülüktür, iyilik uğrunda savaşmam, evlenip normal bir adam gibi yaşamam gerekir, bir seçim şansım vardır.

Hiçbir doktora açılmadım. Başından biliyordum, içine dönük, garip bir biçimde kendime âşık olduğum, tedavisi mümkün bir hastalığa tutulduğum, annemin bu konudaki sorumluluğu, bir boğa kadar güçlü, amuda kalkacak kadar dinç olduğum halde kadınsılık belirtileri gösterdiğim, evlenip normal bir adam gibi yaşamam gerektiği, seçim şansım bulunduğu başıma kakılacaktı.

Böyle papazlarla doktorlara ne diyebilirdim? Papaza, Tanrının beni böyle yarattığını, başka türlü olmanın elimden gelmediğini, beni böyle yaratmak için bir bildiği olduğunu, bütün nihai sebeplerin ona dayandığını, beni böyle yaratmasında bir hayır aranabileceğini, neyin hayır, neyin şer olduğunu bilmesek de hikmetinden sual olunmaz, diyebileceğimizi söylerdim. Papaza derdim ki: "Bütün yaradılışın nedeni Tanrıdan soruluyorsa, onu ayıplayın, beni değil."

Papaz şöyle diyecekti: "Bu Tanrının ameli değil, Şeytanın marifeti." Ben şöyle karşılık verecektim: "Tanrı, Şeytanı da yaratmadı mı? Her şeyi bilen, her şeye kadir olan o değil midir? Ta ezelden beri olacağını bildiği bir olgu için ben nasıl suçlanırım?" Papaz, Sodom ile Gomore'nin yerle bir edilişini öne sürecek, biz ölümlülerin Tanrının sırlarına akıl erdiremeyeceğimizi söyleyecekti. Meyve vermemiz ve çoğalmamız Tanrı buyruğuydu.

Doktora diyecektim ki: "Ben ta başından beri böyleydim. Doğa beni böyle yoğurmuş, değişmek elimde mi? Şimdi, durup dururken, hadi artık kadınları arzula diyebilir miyim kendime? Hop diye ançüez yemekten nasıl hoşlanayım, oysa ançüezden nefret ederim oldum olası. Casa Rosetta'ya gittim ama tiksindim. İçim dışıma çıktı sonradan. Kendimi ucuzlamış hissettim. Bir hain gibi hissettim. Normal görünmek için o kapıyı çalmak zorunda kalmıştım."

Doktor şöyle diyecekti: "Bu nasıl doğal olabilir? Doğa bizi çoğaltarak kendi çıkarlarını güven altına alır. Bu iş doğaya aykırıdır. Doğa meyve vermemizi, çoğalmamızı ister."

Aynı şeyleri değişik sözcüklerle tekrarlamak için papazlarla doktorlar aralarında kumpas kurmuşlardır. Bu tıbbi teoloji ve teolojik tıptır. Ben ömür boyu bir sırrı saklamak için anlaşma imzalamış bir casus gibiyim. Bir gerçeği yeryüzünde bilen tek

kişiyim ve ağzım mühürlü. Bu gerçek dünyalar kadar ağır ve ben, Atlas gibi sonsuza dek kemikleri çatırdatan, kanı donduran bir yükün altında ezileceğim. Yazgımın beni yaşamaya zorladığı bu dünyada hava yok, havasız ve ışıksız boğulup kalan bir bitki gibiyim, köklerim zedelenmiş, yapraklarım zehirle sıvanmış. Aşk ateşiyle çatlıyorum ama ne tomurcuklarımı deren var ne de sevgimi besleyen. Kendi ulusumun içinde bir yabancı, kendi ırkımda bir garip yaratık gibiyim. Etim herhangi bir papaz ya da doktorunki kadar sağlıklı ama kanser illetiymişim gibi iğreniyorlar benden.

Dante'ye göre benzerlerim cehennemin yedinci halkasındaki üçüncü çembere hapsedilmiştir. Üstelik tefecilerle birlikte. Bana, alev dilimleriyle kavrulan bir çıplak ruhlar çölünü layık görmüş; beni, hiç durmadan, daireler çizerek koşmak, kirlettiğim kişileri boşu boşuna aramak cezasına çarptırmıştır. Her yerde kendimi aradım, bulamadım. Ama bulunca da hüküm giydiğimi gördüm. Ey doktorlar, ey papazlar, tuhaf değil mi, Tanrı bize acımazken Dante acımıştı. Dante şöyle diyordu: "Onları düşündükçe yüreğim kan ağlıyor!" Dante haklıydı. Her zaman çemberler içinde koşarak vücutların sıcaklığını aradım. Beni yaratan Tanrı beni küçümsedi ve bütün yaşantım bir çölde, ateş yağmurları altında geçti.

Evet, bol bol okuyarak, varlığımın, bir olasılık olduğumun kanıtlarını aradım. Kendimi nerede buldum bilir misiniz? Kaybolmuş, başka bir dünyada güzel ve doğru olduğumu nasıl öğrendim? Bir Yunanlının yazdıklarını okuyarak.

Güler misin, ağlar mısın? Ben bir İtalyan askeriyim ve ataları, benim gibilere gönüllerince sevmek hakkını tanıyan biricik halkı eziyorum. Eski Yunan'da bizce en mükemmel aşk biçimini kucaklamamız hoş görülürdü.

İtiraf edeyim, erkekleri genç ve güzel olduğu için orduya katıldım. Aynı zamanda bu fikri Platon'dan aldığım için. Tarihte, bir filozof yüzünden silah altına giren tek asker belki de benim. Zaten öyle bir meslek arıyordum ki, benim derdim bazı durumlarda bir işe yarasın. Akhilleus ile Patroklos arasındaki aşktan ve bazı kadim Yunan cilveleşmelerinden habersizdim. Kısacası, *Şölen*'i okudum ve Aristophanes'in, üç tane cinsiyet

bulunduğu yolundaki açıklamalarını buldum. Ona göre birbirlerini seven erkeklerle kadınlar, erkekleri seven erkekler ve kadınları seven kadınlar vardı. Değişik bir cinsiyetten olduğumu kavramak müthiş bir keşifti. Bu düşünceyi akla yakın buldum. Phaidros'un açıklamalarına göre, bir devlet ya da orduyu âşıklardan ve aşklarından kurmanın bir yolu bulunsa, kentlerin en iyi yöneticileri olacaklar, bütün şerefsizliklerden uzak kalacaklar, birbirlerine onur yağdıracaklar, yan yana dövüştüklerinde, bir avuç bile olsalar, bütün dünyayı yeneceklerdi. Hangi âşık, mevziini terk eder ya da silahlarını atarken, keşke beni bütün insanlık görse de sevgilim görmese, diye içinden geçirmez. Buna katlanmaktansa bin kere ölmeye hazırdır. Tehlike saatinde kim sevgilisini yarı yolda ya da yüzüstü bırakır? Aşktan esinlenen en korkak adam kahraman kesilir, yiğitlerden yiğit olur böyle zamanda. Homeros'un dediği gibi nasıl Tanrı kahramanların ruhuna cesaret üflerse, Aşk da âşıkları öyle yüreklendirir. Sevgili uğruna ölmeyi göze aldıran Aşktır, yalnız Aşk!

Orduda sevebileceğim ama asla dokunamayacağım kişiler olacağını biliyordum. Birini sevecektim, bu sevgi ruhumu yüceltecekti. Onu savaşta terk etmeyecektim, beni gözüpek bir yiğit yapacaktı. Benden etkilenecek, bana duyduğu hayranlıkla kendime bağışlayamadıklarımı bağışlayacaktı: Saygıyı ve onuru. Onun için ölmeyi göze alacaktım. Ölsem de, değersiz bir cürufken, anlaşılmaz bir simyanın beni altına çevireceğini bilecektim.

Çılgınca bir düşünceydi, romantik, akla mantığa sığmaz, işin garibi gerçekleşti. Ne ki, sonunda, beni tarifsiz kederlere boğdu.

5 "Hayır" Diyen Adam

Başbakan Metaksas, Villa Kifisia'daki sevgili koltuğuna umarsızca gömülüp yaşantısının tartıya gelmez iki sorununu acı acı düşündü: "Mussolini'yle nasıl baş edeceğim?" ve "Lulu'yla nasıl baş edeceğim?" Hangisinin onu daha fazla şaşırtıp üzdüğünü söylemek güçtü. Çünkü ikisi de ayrı kategorilerdey-

di, kişisel ve politik. Metaksas günlüğüne uzanıp yazdı: "Bu sabah Lulu'yla bir anlaşmaya varmaya çalıştım. Bir yere kadar çok iyi gitti, sonra yeni baştan tartıştık. Bu kız beni hiç anlamıyor. Onu kışkırtan kim, aldatan kim, çok iyi biliyorum. Britanya sefiriyle buluşacağım bile aklımdan çıkmış. Öğlene kadar Lulu'yla kaldım. Ona çok acıyorum. Ne trajik bir kız! Lulu, Lulu, sevgili kızım, gözümün bebeği! Birbirimizin kollarına atılıp kara bahtımıza ağladık."

Lulu'yla ilgili neyin doğru, neyin yalan olduğunu tam bilemezdi. Atina onun hakkında inanılmaz efsanelerle kaynıyor, bunlar eski zamanlarda Zeus için söylenenleri bile bastırıyordu. Hem pantolonunu, hem şapkasını kaybeden polisin öyküsü vardı. Her ikisi de bir elektrik direğinin tepesinde bulunmuştu. Bugatti'si olan genç bir adamla Pire'ye çılgınca gezilerden söz ediliyordu. Söylentiye göre Lulu, "Kutu Kutu Sardalya" adlı bir İngiliz oyununa merak sarmış. Arayanla arananın aynı yere sıkıştıkları bir çeşit saklambaç. Lulu bir dolabın içinde genç bir adamla sarmaş dolaş bulunmuş. Bazıları hem afyonla kafa bulduğunu, hem körkütük sarhoş olduğunu söylüyordu. Bütün hızlı Amerikan danslarının ustasıydı. Tango denilen, Buenos Aires kerhanelerinden çıkma, o adi, o avam dans bozuntusunda da üstüne yoktu. Quickstep'te, sambada, jitterbug gibi aptalca, çevrilmez adlar taşıyan, ellerle bacakların zangır zangır titrediği çılgınca tepinmelerde kimse onunla aşık atamazdı. Bu ne hayasızlık, bu ne kendini bilmezlikti. Amerika gibi olgunluktan uzak bir uygarlığın havaları ve hevesleri gençlerin nasıl da gözünü boyuyor, nasıl da körü körüne onlara ayak uyduruyorlardı. Disipline ne kadar aykırı, "amour propre"dan, vakardan ne kadar uzak. Elden ne gelir? Lulu her şeyi inkâr ederdi. Ya da daha kötüsü, "boş ver," dercesine elini sallayarak kaygılarına gülüp geçerdi. İnsan bir kere genç olur. Bu doğru ya, kızı uslanmak nedir bilmiyordu.

Herkesin önünde politikasını onaylamıyor, açıkça karşı çıkıyordu. Bir Yahuda hainliği. Adamın en çok gücüne giden buydu, öz kızından sadakat görememek. Kendisini sevdiğini söylüyordu, inanırdı sevdiğine. Öyleyse ne demeye kalkar da, babasının Milli Gençlik Örgütü'nü alaya alır? Boy fukarası ol-

duğu yolundaki şakalara neden kah kah güler? Neden bu denli bireyci, bu denli dikbaşlıdır? Böyle bir dişi playboy kesilmesi yüzünden Yunanistan için dilediği her şeyin sorgulanacağını anlamaz mı? Kendi kızı plütokratların en kötüleriyle düşüp kalkarken, onlara karşı nasıl cephe alabilir? Nasıl sıkıdüzen kurar, nasıl özveri bekler?

Tanrıya şükür basının ağzını bağlamıştı. Çünkü ülkedeki her gazetecinin favori bir Lulu öyküsü vardı. Çok şükür bakanları, bundan söz etmeyecek kadar basiretli adamlardı. Çok şükür kızından bulaşan dedikodular yüzünden henüz saygınlığını yitirmemişti. Gelgelelim bu Grazzi gibi adamların pis pis sırıtıp bazı sorular sormasını engelleyemiyordu: "Ya, sevgili kızınız Lulu ne âlemde? İşittiğime göre pek afacan bir yavrucukmuş. Ah, biz babalarm çilesi!" Gülüşmeleri, fısıltıları işitmiyor muydu sanki? "Adam bütün Yunanistan'ı zapturapta aldı ama kızına söz geçiremiyor." Anlaşılan gizli polis bile kızın kaçamaklarını ayrıntılı biçimde rapor edemeyecek kadar utanıp sıkılıyordu bu durumdan. Davet yapanlar konuklarına, "Lulu'yu getirmeyin," diye yalvarıyorlarmış. Bunca üzüntüye, bunca utanca can mı dayanır?

Dışardaki çamların sakinliği ile ışıldakların beyaz parıltısı sanki birlik olmuş, kendi demir parmaklıkları ardında tutuklu olduğu duygusunu artırıyordu. Klasik tragedyanın gereklerini yerine getirerek kendi tuzağını hazırlamıştı. Sevgili ülkesinin kaderini ve onurunu avcunun içinde tuttuğu için koca Yunanistan, bu Bizans özentisi ufak villayla burjuva mobilyalarına sığacak kadar küçülmüştü. Ellerine baktı. Kendisi gibi küçüktüler. Bir an aklından geçirdi, keşke albay maaşıyla emekli olsa, meçhul bir köşede sessizce yaşasaydı, suçlanmadan yaşayıp öleceği bir yerde.

Son zamanlarda ölüm aklından çıkmıyordu, bedeninden hayır kalmadığını sezdiği için. Belirgin bir rahatsızlık, tehlikeli bir belirtiler listesi yoktu, ancak ölesiye yorgun hissediyordu kendini. Ölümün eşiğinde olanları saran o durgunluğu, o dünyadan kopuşu, o kadere boyun eğişi bilirdi. Koşullar, her zamankinden daha güçlü, daha kararlı, daha soylu davranmasını buyururken, böyle bir ayağı çukurdaymış gibi kendini salıver-

me isteğine kapılması... Bazen devletin dizginlerini başka ellere devretmek istiyor, gelgelelim, kaderin kendisini tragedyanın protagonisti olarak seçtiğine, kılıcın kabzasını kavrayıp çekmekten başka çaresi olmadığına inanıyordu. "Yapmam gereken neler neler vardı," diye düşündü. Bugün başına gelenleri otuz yıl önce bileydi, doktorların analiz sonuçları, sinsice, habisçe ilerleyip otuz yıl sonra gırtlağına basan illeti açıklığa kavuşturaydı, yaşam ne kadar tatlı olabilirdi. "Hayatımı bu ölümün bilincinde yaşasaydım, her şey farklı olurdu."

Meslek yaşamındaki inanılmaz değişiklikleri düşünerek çok gerilere gitti. Tarihin kendisine merhamet gösterip göstermeyeceğini düşündü. Berlin'deki Prusya Askeri Akademisi çok eskilerde kalmıştı. Tötonlardaki düzen, disiplin ve ciddiliğe hayranlık duymayı sanki başka bir yaşamda öğrenmişti. Kendi ülkesine aşılamaya çalıştığı erdemler bunlardı. Halk dilinde gramer çalışmaları yapılmasını emretmiş, okullarda öğretilmesini zorunlu kılmıştı. Çünkü gramer eğitiminin mantığı geliştirdiği kuramına inanıyor, Yunanlıların vahşi, çılgın, sorumsuz bireyciliğini frenleyeceğini umuyordu.

Büyük Savaş'taki fiyaskoyu hatırladı. Venizelos Müttefiklere katılmak isterken Kral tarafsızlığı savunmuştu. Kendisi, Yunanistan savaşa katılırsa, Bulgaristan'ın bunu fırsat bileceğini nasıl ileri sürmüş, sonra Genelkurmay Başkanlığı'ndan nasıl asilce istifa etmiş, sürgüne gitmeyi nasıl asilce kabullenmişti. 1923'teki darbe girişimini unutmak daha iyi olurdu. Şimdi Bulgaristan gerçekten saldırıya geçebilir, bu kez Türklerin bıraktığı boşluğu doldurmaya çalışan İtalyanların sağlayacağı fırsatlardan yararlanabilirdi.

Selanik'teki tütün işçileri grevinde uğradığı yenilgiyi anımsadı. On iki ölü... O kargaşadan yararlanarak, komünistleri sindirmek bahanesiyle, Kral'ı anayasayı kaldırmaya ikna etmişti. Ülkenin en uçtaki sağ kanat parti lideri olduğu halde Kral'ı, kendisini başbakanlığa getirmeye ikna etmişti. Niçin yapmıştı bunu? "Metaksas," dedi, kendi kendine. "Tarih bunun fırsatçılık olduğunu, demokratik yollardan başa geçememiş olduğunu yazacak. Benim adıma doğruyu savunan bir yakınım kalmayacak ki. İşin doğrusu, ülkede tam bir ekonomik çöküntü vardı ve bi-

zim demokrasi bununla başa çıkamayacak kadar karı kılıklıydı. Şöyle olaydı, böyle olaydı diye palavra sıkmak kolay ama gereksemenin karşı konulmaz gücünü yadsımak zor. Gereksemenin canlı örneği bendim, işte o kadar. Ben olmasam bir başkası olacaktı. Hiç değilse ben Alman nüfuzuna engel oldum. Gerçi, Tanrı bilir ya, nerdeyse ekonomiyi ele geçireceklerdi. Ben, hiç değilse Britanya ile bağlantıları korudum, hiç değilse antikçağ ve ortaçağ uygarlıklarının şanını şerefini yeni bir gücün kalıbına döktüm. Yunanistan'ı kaale almadan hareket ettiğimi hiç kimse söyleyemez. Yunanistan benim tek gerçek karım oldu. Tarih belki de beni, Perikles'in cenaze nutkunun okunmasını yasaklayan ve ormanlarımızı harap eden keçilerin sayısını sınırladığı için köylüleri gücendiren adam olarak hatırlayacak. Tanrım, belki ben ufak tefek, gülünç bir adamdan başka bir şey değildim.

"Yine de elimden geleni yaptım, hâlâ önlemeye çalıştığım bu savaşa hazırlanmak için elimden geleni ardıma koymadım. Demiryolları döşedim, kaleler diktim, yedekleri silah altına çağırdım, halkı söylevlerle coşturdum, diplomasi taktikleri uygularken sonunda komik bile oldum. Tarih benden, yurdunu kurtarmak için başını taştan taşa vuran adam, diye söz etsin. Ölümden öte köy var mı?"

Hiç kuşkusuz tarihi rolünü gözünde fazla büyütüyordu. Kutsal bir görev için seçildiği onda bir sabit fikir haline gelmişti. Yerini alacak başka birini göremiyordu. Yunan milletini boynundan yakalayıp nasihatle, tekdirle, yine de uslanmazsa, hakkı kötektir, diyerek doğru hedefe sürükleyecekti. Hastasına gerekli acıyı çektiren bir doktor gibi görüyordu kendini. Hastanın küfürlerinden, isyanlarından sonra bir an gelecek, minnettarlık çiçekleriyle taçlandırılacaktı. Her zaman doğru bildiğini yapmıştı. Ama eninde sonunda itici gücü belki kendini beğenmişlikti. Basit ve utanç verici bir mania, megalomania!

Şimdi ruhu ateşlere atılmıştı, yaradılışı kaderin kazanında sınanıyordu. Yunanistan'ı kurtaran adam mı olacaktı? Yoksa kurtarmak elindeyken kurtarmayan adam mı? Yunanistan'ı kurtarmayan ama onurunu kurtarmak için var gücüyle çabalayan adam. İşin püf noktası buydu. Kişisel ve ulusal onur her şeyin üstündeydi. Yunanistan bu sınavdan hiçbir ahlaksızlığa, hiçbir

pisliğe bulaşmadan geçmeliydi. Askerler öldüğü, ülke yakılıp yıkıldığı zaman ayakta kalan, kalıcı olan şereftir, namustur. Kötü zamanlar geçtiğinde ölü bedene can veren onurdur.

Kaderin elinde böyle oyuncak olmak hayatın bir cilvesi değil mi? "Birinci Köylü", "Birinci İşçi", "Milletin Babası" rollerini kendine yakıştırmamış mıydı? Kendini çağdaş bir Faşistin gösterişli koşumlarıyla donatmamış mıydı? "4 Ağustos 1936 Rejimi", "Üçüncü Helen Uygarlığı, Hitler'in Üçüncü Reich"ına bir öykünme, Hitler gençliği gibi resmi geçitler düzenleyen, bayraklar sallayan, Milli Gençlik Örgütü. O da, Franco, Salazar, Hitler ve Mussolini gibi, liberallerden, komünistlerden, parlamenterlerden nefret etmiyor muydu? Ders kitabı uyarınca, solcular arasında bölücülük tohumları ekmemiş miydi? Onlarda bu hizipçilik, bu ideolojik pıhtılaşma suçlamalarıyla birbirini harcama çabası sürdükçe bundan daha kolay ne olabilirdi? Plütokrasiye meydan okumamış mıydı? Gizli Polis Yunanistan'daki her kışkırtıcı osuruğun kokusundan ve kimyasından haberdar değil miydi?

Öyleyse neden uluslararası biraderleri onu terk etmişlerdi? Ribbentrop neden ona hiç inanmadığı uyuşturucu güvenceler yolluyordu? Mussolini neden sınır olayları ve diplomatik kördüğümler yaratıyordu? Terslik neredeydi? Zamanın akışına uyarak bu kadar yükseldikten sonra anayurdun çağdaş tarihindeki en büyük krizle yüz yüze gelmesini neye yormalı? Hem de bu krizi yaratanlar kendisine örnek aldığı, kılavuzu saydığı kişilerdi. Bugün sadece Britanya'ya, parlamenter, liberal, demokratik, plütokratik Britanya'ya güvenebilmesi ne ironi!

Başbakan Metaksas kendisiyle öbürleri arasındaki farklılıkları bir kâğıda yazdı. Kendisi ırkçı değildi. Bu bir yana. Gün gibi aşikâr olması gereken bir şey onu çarptı. Diğerleri imparatorluklar istiyor, imparatorluklar kurmaya çalışıyorlardı. Kendisi sadece Yunanlı halkların birleşmesini dilemişti. Makedonya'yı, Kıbrıs'ı, On İki Ada'yı ve Tanrının izniyle Konstantinopol'ü istiyordu. Mussolini gibi Kuzey Afrika'yı, Hitler gibi bütün dünyayı istemiyordu.

Belki diğerleri ona bakıp, yükselme hırsından, büyüklük dürtüsünden yoksun olduğunu, bunun da "Übermensch"te ol-

mazsa olmaz istem gücünün noksanlığına işaret ettiğini, kurtlar arasında bir fino köpeği olduğunu düşünmüşlerdi. En güçlünün en güçlü olduğu için egemenlik kurduğu, gücün doğal üstünlük sayıldığı, doğal üstünlüğün başka ulusları, başka ırkları hegemonya altına almak hakkını doğurduğu bu yeni dünyada kendisi kural dışıydı. Sadece kendi ulusunu istiyordu. Yunanistan doğal bir hedefti öyleyse. Metaksas, "fino" kelimesini yazdı, sonra karaladı. "Irkçılık" ve "imparatorluk" kelimelerine baktı. "Bizi aşağı görüyorlar," diye mırıldandı, "bizi imparatorluklarına katmak istiyorlar. Çok çirkin, rezilce, çileden çıkarıcı." İki kelimeyi tırnak içine alıp yanına, "HAYIR", diye yazdı. Kalkıp huzurlu çamlara bakmak için pencereye gitti. Pervaza dayanarak, ay ışığıyla gümüşlenen, rüyalara dalmış, dünyadan habersiz çamlara imrendi. Önce titredi, sonra dimdik durdu. Bir karara varmıştı. Yeni bir Termofil Savaşı olacaktı. Üç yüz Spartalı, en cesur beş milyon Perse karşı koyabilirse, o yirmi tümenle İtalyanlara karşı ne zaferler kazanmazdı? Keşke ölümün korkunç ve sonsuz yalnızlığına kendini hazırlamak o kadar kolay olaydı. Keşke Lulu'yla başa çıkmak o kadar kolay olaydı.

6 L'Omosessuale (2)

Ben Carlo Piero Guercio, yemin ederim ki, orduda ailemi buldum. Bir babamla annem, dört kız kardeşim, üç erkek kardeşim var. Ama ergenliğimden beri bir ailem olmadı. Cüzama tutulduğunu saklayan biri gibi aralarında gizlice yaşadım. Bir aktör kesilmem onların kabahati değildi. Şenliklerde kızlarla dans etmek, okuldaki oyun alanında, akşamüstleri Piazza'da piyasa ederken kızlarla fingirdeşmek rol icabıydı. Büyükannem nasıl bir kızla evlenmek istediğimi, kız mı, yoksa oğlan babası mı olmaya heveslendiğimi sorunca, cevap vermemek olmazdı. Kadın dişilik organının inceliklerini anlatan arkadaşlarımı zevkle dinler, kızlarla ne müthiş şeyler yaptığımı anlatmak için malzeme toplardım. Yalnızlığın ustası oldum.

Orduda da aynı iri laflar edilirdi ama burası kadınsız bir dünyaydı. Bir asker için kadın, hayali bir varlıktır. Anneniz ko-

nusunda duygusal davranabilirsiniz, ama o kadar. Gerisi, askeri genelevlerdeki sermayeler, memleketteki uydurma ya da vefasız sevgililer, sokaklarda ıslık çalınan piliçlerdir. Kadın düşmanı değilim ama bir kadının yakınında bulunmanın bana azap verdiğini anlamalısınız. Bana ne olmadığımı; Tanrı, anamın rahminde karışıklık yaratmasa, ne olabileceğimi hatırlatır.

Başlangıçta çok şanslıydım. Habeşistan ya da Kuzey Afrika'ya değil, Arnavutluk'a gönderilmiştim. Doğru dürüst bir çatışma yoktu. Il Duce'nin bizi Yunanistan'ı işgal etmeye göndereceğini aklımızdan bile geçirmiyorduk. Keyfimiz yerindeydi. Sonunda Yugoslavya ile kapışmamız, onların da Arnavutlar kadar kof ve tabansız çıkmaları daha olası görünüyordu. Yugoslavların bir yabancı ya da işgalciden fazla birbirlerinin boğazını sıktıklarını bilmeyen yoktu.

Kısa sürede bir kaos içinde bulunduğumuz açıklığa kavuştu. Bir birliğe yerleşip dostlar edinmeye başlar başlamaz takviye için başka bir birliğe, az sonra daha başka bir birliğe nakledili-yordum. Hemen hiç taşıtımız olmadığı için Yugoslav sınırından Yunan sınırına, Yunan sınırından Yugoslav sınırına, tabana kuvvet, yürü babam yürü. Yüksek Komutanlık'ın keyfine göre dama taşı gibi oynatılıyorduk. Sonunda Julia tümenine kapağı atıncaya kadar, sanırım yedi birlik değiştirdim. Yunanistan seferberliğindeki fiyaskonun birçok nedeni vardır. Ama bir tanesi de şu: Personel o kadar sık yerinden oynatıldı ki aralarında bir "esprit de corps" gelişemedi. Ben can yoldaşımı bulamadım.

Gelgelelim, Julia tümeninde her dakikanın tadını çıkardım. Hiçbir sivil, asker olmanın zevkini anlayamaz. Bunu küçültmeye kimsenin gücü yetmez. İşin içine seks karıştırılmadan da askerler birbirlerini severler. İşin içine seks karıştırılmadan da, bu sevginin sivil hayatta bir benzeri yoktur. Gençsiniz, güçlüsünüz, her yanınızdan hayat fışkırıyor ve hep beraber belanızı bulmuşsunuz.

Birbirinizin ne zaman keyifli, ne zaman efkârlı olduğunu, belli bir şakaya ne zaman, ne kadar güleceğini avcunuzun içi gibi bilirsiniz. Her birinizin ayak kokusunu, ter kokusunu, karanlıkta yoklanan yüzünü, askıya asılan silahını tanırsınız. Tıraş çanağındaki kırpıntıların kimin sakalından kaldığı bellidir.

Kim, patatesi havuçla, yedek çorapları bir paket sigarayla, Siena kartını bir kalemle takas eder, o da belli. Birbirinizi olduğunuz gibi görmeye alışırsınız. Hiçbir şey gizli kapaklı kalmaz. Tabii benim gibi yasak arzular beslemiyorsanız.

Hepimiz ne kadar gençtik. Hiçbir zaman daha yakışıklı, daha ince, daha endamlı, daha güçlü olmayacak, birbirimize su püskürterek şakalaşmayacak, kendimizi daha yenilmez, daha ölümsüz hissetmeyecektik.

Savaş şarkıları, müstehcen şarkılar söyleyerek, günde elli kilometreye bana mısın demezdik. Başlar havada, miğferdeki parlak kara, horoz tüyleri rüzgârda, uygun adım, marş marş! Zilzurna sarhoş olup albayın araba tekerine sıçmalar... Birbirimizin önünde sıçmaktan utanmazdık, birbirimizin mektuplarını okurduk, böylece her oğulun annesi hepimize birden yazmış olurdu; bardaktan boşanırcasına yağan yağmur altında bütün gece koca koca kayaları delerek siper kazar, içinde uyumaya bile fırsat bulmadan şafak vakti yola koyulurduk; canlı hedef talimlerinde tavşanları havan topuna tutardık. Phoebos kadar çıplak ve güzel banyo yapar, biri bir başkasının penisini göstererek, "Nazar değmesin, bunu neden zırhlı birliğe teslim etmedin?" diye takılırdı, hepimiz gülüp geçerdik. Bir başkası, "Dikkat et yoksa vazifeyi ihmalden ordudan tart edilirsiniz," derdi. Şakanın yöneltildiği kişi omuz silkerdi. "Nerde bizde o şans?"

Yeniydik, güzeldik, birbirimiz için kardeşten öteydik. Ama Arnavutluk'ta ne işimiz olduğunu hiçbirimizin bilmeyişi tadımızı tuzumuzu kaçırıyordu. Şu Roma İmparatorluğu'nun yeniden kuruluşunda hiçbirimizin vicdanı rahat değildi. Çoğu zaman Faşist lejyonları ile dövüşüyorduk. Boş boş övünen, şişindikçe şişinen hiçbir işe yaramaz, aptal heriflerdi. Oysa çoğumuz komünisttik. Soylu bir dava uğruna bir hayatı sevmenin, benimsemenin garip anlamsızlığı huzurumuzu kaçırıyordu. Gladyatörler gibiydik, görevimizi yapmaya hazır, sevinci ya da kederi kabule hazır ama her zaman şaşkın. Kont Ciano golf oynuyor, Mussolini kedilere karşı kan davası güdüyordu. Biz haritası bile çıkarılmamış şu çorak toprakta zaman öldürüyorduk, çok zamansız bir savaşa baştankara sokuluncaya kadar. Hem de tanrılar gibi dövüşen bir halka karşı.

Ben bir sinik değilim ama bilirim ki tarih yenenlerin propagandasıdır. Bilirim ki, savaşı biz kazanırsak İngiliz gaddarlığının tüyler ürpertici öyküleri anlatılacak, bizim davamızın kaçınılmazlığı, bizim davamızın adilliği üstüne ciltler doldurulacak, Yahudi zenginlerin ihanetlerini kanıtlayan belgeler derlenecek, Londra'nın kenar mahallelerindeki toplu mezarlarda bulunan kemik yığınlarının fotoğrafları yayımlanacak. Yine bilirim ki İngilizler kazanırsa bunun tam tersi olacak. Il Duce, Yunanistan seferinin İtalya için parlak bir zafer olduğunu ilan etti. Ama kendisi orada değildi. Neler olup bittiğini bilmiyor. Büyük gerçeği, bu savaşa karıştırılan küçük insanların küçük öykülerinde aramak gerektiğini bilmiyor. Almanlar, Bulgaristan üstünden istilaya girişinceye kadar yenilgiye uğradığımızı bilmiyor. Bunu hiçbir zaman kabul etmeyecek. Çünkü "gerçek" zafer, kazananlarındır. Ama ben oradaydım. Benim cephemde neler olduğunu biliyorum. Bu savaş bütün düşüncelerimin seyrini değiştiren bir deneyim oldu. Hayatımı allak bullak eden bir sarsıntıydı. En derin ilişkimi bir tragedyaya çevirdi. Bende yurtseverlik diye bir şey bırakmadı, ideallerimi sarstı, ödev kavramını tümden sorgulamama yol açtı, dehşete düşürdü ve hüzne boğdu.

Sokrates tragedya cininin, komedya cininden farksız olduğunu söylemişti. Metinde bu görüş açıklanmadan kalmıştır. Çünkü seslendiği kişiler ya uyuyakalmış ya da içkiyle kendinden geçmişti. Aristokratların partilerde birbirlerine yumurtladıkları cevherlere benzer. Oysa ne kadar doğru olduğunu, Kuzey Yunanistan'daki kampanya sırasında başımıza gelenleri anlatarak gösterebilirim.

Ben, Carlo Piero Guercio, Julia tümenine katılır katılmaz genç, evli bir onbaşıya âşık olduğumu söyleyerek söze başlayayım. En ateşli rüyalarımın baş ve tek kahramanı olduğundan zerrece şüphelenmeden, beni en iyi dostu diye kabul etti. Adı Francesco'ydu, Cenovalıydı, Cenova ağzıyla konuşuyor, denizcilikten çok iyi anlıyordu. Bu özelliği Epiros'ta işe yaramazdı. Hiç kuşkusuz donanmaya girmeliydi. Zamanın çarpık mantığına göre donanmaya gönüllü yazılmışken Carabinieri'ye gönderildi ama kendini orduda buldu. Önce bir Alpini, sonra bir Ber-

saglieri alayına postalanmış, iki gün de Kumbaracılarda konakladığını saymazsak, sonunda bu tümene gelmişti. Tepeden tırnağa güzel bir çocuktu. Bir güneyli gibi benden esmer ama narin, düzgün derili. Göğsünün ortasında sadece üç kıl bulunduğunu, bacaklarının büsbütün tüysüz olduğunu anımsıyorum. Vücudundaki her adale belirgindi. Özellikle sağlam ve dinç kişilerde bulunan bazı adalelerine hayrandım, kolun arka tarafından paralel inen kaslar, karnın iki yanından uzanıp kıvrılarak kasıkta birleşen kaslar. Müthiş güçlü ama gücünü sergilemeye üşenen ince, uzun, zarif bir kediyi andırırdı.

En çok yüzünü çekici buluyordum. Bir tutam yaramaz, kara saç gözlerinin üstüne düşerdi. Bu kopkoyu gözler Slavlarınki gibi çıkık elmacık kemiklerinin üstüne oturtulmuştu. Geniş ağzı, sürekli alaycı bir tebessümle tek tarafa meyleder dururdu. Etrüsklü burnu tam kemer hizasında hafifçe çarpıktı. Elleri büyüktü. İnce uzun parmaklarının vücudumda gezindiğini düşleyebiliyordum. Bir kez bir altın zincirin kopuk bir halkasını onardığını görmüştüm, dantel işleyenler kadar hünerli elleri olduğuna yemin edebilirim. Ondaki zarif tırnaklar kimsede yoktu.

Siz de anlarsınız, biz erkekler çoğu zaman şu ya da bu bahaneyle çıplak olarak bir arada bulunuyorduk. Onun vücudunun her köşesini, her kıvrımını görüp ezberledim. Ama anılarımın sapıklık ve ahlaksızlık diye karalanmasına isyan ederim. Onun için bu anıları kendime saklayacağım. Bunlar benim için yüz kızartıcı değil, değerli, eşsiz ve saf. Ne anlama geldiğini kimse bilmez nasıl olsa. Hepimizin kafasında taşıdığı özel bir müze vardır. Ne uzmanların ne de Avrupa'da taç sahiplerinin içeri girmesine izin verilir.

Francesco, tez canlı, komik jestler yapan, hiç kimsenin karşısında eğilip bükülmeyen bir adamdı. Il Duce'nin o antika horozlanmalarını, Adolf Hitler'in o antika Prusyalı çalımlarını taklit ederek bizi eğlendirirdi. Visconti Prasca'nın mimiklerini ve tonlamalarını aynen tekrarlar, Prasca üslubunda aşırı iyimser, çılgınca planlardan söz eder, hiyerarşiden dem vuran nutuklar çekerdi. Herkes onu severdi ama hiç terfi ettirilmezdi. Bunu da umursadığı yoktu. Bir kır faresini evlat edinip adını Mario koydu. Çoğunlukla cebinde gezdirirdi ama uzun yürüyüşlerde

Mario'nun sırt çantasından bıyıklarını uzatıp yüzünü temizlediğini görürdük. Meyve ve sebze kabuklarıyla beslenirdi. Deri kemirmeye de fena halde düşkündü. Çizmelerimden birinde, konça yakın, bir delik kalmıştır, ondan yadigâr.

Biz askerler, güç merkezlerinde neler olup bittiğinden hemen hemen habersizdik. Öyle sık emirler ve karşı emirler alıyorduk ki, az sonra değiştirileceğini bildiğimizden bazen hiçbirini yerine getirmiyorduk. Arnavutluk konforsuz bir tatil kampı gibiydi. Bu buyrukların sırf bizi boş bırakmamak için yağdırıldığını, bir önemi olmadığını sanıyorduk.

Şimdi geriye bakınca görülüyor ki asıl maksat Yunanistan'ı işgal etmekti. Her yerde ipuçları vardı da biz göremiyorduk. Öncelikle Akdeniz'in, "Mare Nostrum" olduğu yolundaki propaganda. Sözüm yabana, Arnavutların yararlanması için yaptığımız yollar, hep Yunan sınırına dayanan şoselerdi. İkinci olarak, birlikler, hangi bölgeden geldiği, kimin yazdığı belirsiz savaş şarkılarıyla ortalığı inletmeye başlamışlardı: "Ey Ege, ey Ege, aç bağrını ben geldim. Pire bizimdir, bizim. Atina, Atina, sen de düş kollarıma." Çiftçi Kral Zogo'yu barındırdıkları için Yunanlılara diş bilerdik. Gazeteler, Britanyalıların Yunan sularında bizim gemilerimize saldırdığı iddialarıyla doluydu. "İddia" diyorum, çünkü artık böyle saldırılar olduğuna inanmıyorum. Donanmadaki bir arkadaşım, bildiği kadarıyla, hiçbir gemimizin batırılmadığını söyledi.

Yunanlıların Davut Hoca'yı öldürdüğü masalına da inanmıyorum, şimdi. Sanırım bunu biz yapıp Yunanlıların üstüne attık. Böyle söylemem korkunç, yurtseverlik inancımı ne denli kaybettiğimi gösteriyor. Ama olayların Yunan görüşüne dayanan açıklamasını, batık ayak tırnağımı göstermek için gittiğim Doktor Yannis'ten işittim. Anlaşılan bu, Hoca denen adam, ülkesinin kaybettiği toprakları geri isteyen bir yurtsever Arnavut değilmiş. Yirmi yıldan beri beş Müslümanı öldürmek, davar çalmak, haydutluk, gasp, haraç almak, ruhsatsız silah taşımak, katle teşebbüs ve ırza geçmek suçlarından mahkûm edilmiş. Bize kahraman diye yutturdukları adam bu işte! Yunanlıların bu adamı öldürdükleri için iki Arnavutu tutukladıkları bize hiç söylenmedi. Suçluların iadesini bekliyorduk. Şimdi şaşıyorum,

bütün İtalyan milleti nasıl bu kadar saf, bu kadar bön olabildi? Neden Arnavutlar için bu kadar sıkıya giriyoruz? Ülkelerini alınca gördük ki, adamların derdi günü birbirinin boğazını sıkmak. "Yurtsever Hoca"yı öldüren kişiler, önce zehirleyip sonra kafasını kesmişler. Arnavutluk ölçülerine göre hafif sayılır.

Pek çok şey inancımı yitirmeme yol açtı. Burada kâğıda döktüğüm, Francesco ile benim öykümüz, savaşı bizim tarafın çıkardığını açıkça gösterir, Yunanlıların değil. Savaşı biz kazanırsak gerçeklerin hiçbir zaman ışığa kavuşmayacağını biliyorum, çünkü bu kâğıtlar hasıraltı edilecek. Ama kaybedersek dünya işin içyüzünü öğrenebilir.

Seks yönünden dışlanınca kendinle barışık yaşamak zordur. Ama görev gereği en iğrenç, en pis işlere bulaştığını görürsen bu daha da zorlaşır. Bugünlerde ölümümün yaklaştığı içime doğuyor. Aşağıda şimdiden bir papazın affını kazandığım bir suçu itiraf edeceğim, ama ne Yunanlılar ne de işe karışan İtalyan askerlerinin aileleri bunu asla bağışlamayacaklardır.

7 Aşırı Derde Aşırı Deva

Peder Arsenios, ikonostasisin arkasında acı acı düşünüyordu; bir daha nasıl halkın arasına karışacak, hastaları, ölüm döşeğindekileri avutacak, tartışmalarda hakemlik yapacak, Tanrı kelamını yayacak, Yunan birliğini savunacaktı? Artık saygınlığını yitirdiği su götürmezken, nasıl kalkardı bunların altından? Bir an romantik bir olasılık üstünde düşündü; ortadan kaybolsa!.. Pire'ye gidip kâtip olsa, balıkçılık etse, Amerika'ya gidip yeni bir başlangıç yapsa... Kendini şöyle düşledi: Kat kat yağlarından kurtulmuş, Atina'daki bir kerhanede açık saçık rebetikalar söylüyor, kokkineli içip genç kızları baştan çıkarıyor. Ya da tam tersi, Epiros Dağları'nda bir manastıra çekiliyor, kurda kuşa yem olup ermişler katına yükseliyor. Kendi adına gerçekleştirilebilecek mucizeleri düşündü ama şişkoluğu utanmazlık derecesine vardıranların koruyucusu sayılırsa bu hiç hoş kaçmazdı. Belki büyük şiirler yazar, Kostis Palamis kadar ün ve saygınlık kazanabilirdi. Ama neden orada durmalı? Belki bir ikinci

Homeros olurdu. İkonostasisin arkasında derin bas sesiyle mırıldanmaya başladı: "Bu fani yaratıklar, kendi şehvet düşkünlükleri yüzünden uğradıkları belaların vebalini bize yükleyince nasıl adileşiyorlar. Bizim çizdiğimiz en kötü kaderlerden daha kötü..." Kekeleyerek durdu. Bir sonraki metin Aigisthos üstüne miydi, yoksa Zeus'la konuşan Athena bölümünden bir parça mı? "Bulutları devşiren Zeus itiraz etti: Çocuğum, dişlerinin arasından ne keskin yargılar dökülüyor."

Kilisenin ana bölümünden çekingen bir öksürük, sözünü kesti. Çabukça aklını başına topladı. Kulaklarıyla boynunun utançtan kızardığını hissedip suspus oldu. Gözü açık görülen bir düşü bağıra çağıra seslendirirken yakalanmıştı. Şimdi de köylüler çıldırmış olduğunu söyleyeceklerdi. Birinin, ayaklarını sürüyerek uzaklaştığını işitti. Paravanın köşesinden gözetleyip, kendine bir somun ekmek bıraktığını gördü. Dudaklarını şapırdatıp keşke yanında biraz da peynir olaydı, diye içinden geçirdi. Yine ayak sesleri vardı. Oyun oynayan bir çocuk gibi saklandı. Ayaklar uzaklaştı, küçük bir delikten bakmca, birinin kocaman, yumuşak, yağlı bir peynir bıraktığını gördü. "Bu bir mucize," dedi, "Tanrıya şükürler olsun!" Tanrıya sığınıp birkaç patlıcanla biraz zeytinyağlı diledi. Ama yeni bir mucizeyle değil, bir çift terlikle ödüllendirildi. Gözlerini tavana kaldırarak, "Tanrım, Tanrım, sen de hiç meram anlamıyorsun," diye sitem etti.

Binanın girişi yavaş yavaş köylülerin özür dilemek için bıraktıkları armağanlarla doluyordu. Peder Arsenios naif bir açgözlülükle balıklardan sonra zerzevatların, işlenmiş mendillerin gelişini delikten izliyordu. Çok sayıda Robola şişesi biriktiğini fark edince söylendi: "Ne? Hepsi de beni ayyaş mı sanıyor?" Günde iki şişe içerse yedek stokun ne kadar dayanacağını hesaplamaya başladı. Ya üç şişe içerse? Matematik zevki ve zihin jimnastiği için günde üç şişe ve dördüncünün sekizde beşi üstünden tüketimi hesaplamaya çalışırken ipin ucunu kaçırdı. Haydi sil, yeni baştan...

Sıcaklar arttıkça fena halde sıkıştı. Su dökme ihtiyacıyla kıvranmaya başladı. Yerinde duramıyor, bol bol ter döküyordu. Korkunç bir dilemma içindeydi. Ya kiliseden dışarı çıkacak, o takdirde kendisini görecek köylüler armağanlarını bırakmaktan vaz-

geçebilirlerdi, ya da pişmanlar kuyruğu kesilene kadar işkence çekerek bekleyecekti. Evden çıkmadan bir şişe devirdiğine bin pişman oldu. "Tanrı ayyaşları böyle cezalandırır. Bir daha ağzıma bu zıkkımın damlasını koymam," diye hayıflandı. Ermiş Yerasimos'a, kendisini halasa kavuşturması için dua etti.

Dua biter bitmez bir ilham vaki oldu. Kilisede büyük bir şişe stoku vardı. Ayak seslerine kulak kabarttı. Gelen giden yoktu. İri gövdesiyle olabildiğince çabuk kapının girişine seğirtti. Zorla eğilerek bir şişe kaptığı gibi gene paravanın ardına koştu. Mantarı dişleriyle çekti. Ama bir sorun vardı. Şişeyi kullanabilmesi için boş olmalıydı. İçindeki şarabı ne yapacaktı? Ziyan etmeye gönlü razı olur muydu? Şişeyi diktiği gibi lıkır lıkır içti. Tatlı sıvı ırmak gibi taşarak sakalına, oradan da cüppesine bulaştı. Şişeye bakıp dibinde birkaç damla şarap kaldığını görünce, "Oh, canıma değsin," diye bir daha dikti.

Peder Arsenios delikten bakıp kimsenin işitmeyeceğinden emin olduktan sonra cüppesini kaldırarak şişeye bol miktarda idrar boşalttı. Dibe şar şar inen idrar, şişe doldukça kabarıp köpürdü. Papaz şişenin ağzı daraldıkça taşma tehlikesinin arttığını dehşetle fark etti. "Şişeleri tam silindir biçiminde yapmalılar," diye düşünürken, sidikler etrafa saçıldı. Ayağını sürterek yerdeki tozlarla ıslaklığı örtmeye çalışıyordu. Cüppesindeki lekeler kuruyuncaya kadar kiliseden çıkamazdı. Kendi üstüne işeyen bir papaz kimselere görünemezdi. İdrar şişesini yere koyarak yerine oturdu. Birisi gelip ona bir çift çorap bıraktı.

Bir çeyrek saat geçti. Velisarios bizzat özür dileme umuduyla içeri girdi. Çan kulesine ve kilisenin ana bölümüne baktı. Tam çıkacağı sırada, paravanın ardından uzun, gürültülü bir geğirti işitildi. Velisarios, "Patir," diye seslendi, "zatınızdan özür dilemeye geldim. Papaz ters bir sesle, "Git işine," dedi, "dua etmeye çalışıyorum."

"Ama Patir, özür dileyip elinizi öpmek istiyorum."

"Dışarı çıkamam. Muhtelif sebeplerden..."

Velisarios başını kaşıdı. "Hangi sebeplerden?"

"Dini sebeplerden. Ayrıca kendimi iyi hissetmiyorum."

"Doktor Yannis'i çağırmamı ister misiniz?"

"Hayır."

"İşlediğim kabahat için beni bağışlayın, Patir. Kendimi affettirmek için bir şişe şarap getirdim. Tanrıya dua edip mağfiret dileyeceğim." Kiliseden ayrılıp Mandras'ın ne durumda olduğunu görmek için Doktor'un evine gitti. Onun, Pelagia'ya büyük bir hayranlıkla, "Kapında köpeğin olayım," dercesine baktığını farketti. Doktor'a Papaz'ın hasta olduğunu bildirmeye gitti.

Peder Arsenios sidik torbasındaki şişkinliğe bulduğu çözümün, daha büyük bir şişkinliğe yol açtığını görüyordu. Velisarios gittikten sonra bir şişe daha boşaltmış, bir önceki şişeden derlenen berbat ürünle doldurmuştu. Bu kez hedef alışı, durdurmadaki zamanlaması daha da isabetsiz, dengesi daha da bozuktu. Yerlere daha fazla sidik sıçratmış, üstünü başını daha fazla ıslatmıştı. Arsenios, gözleri kararak yerine oturdu, midesi bulanıyordu. Bütün ağırlığıyla tabureden aşağı yuvarlanarak kuyruksokumu kemiğini zedeledi. Yirmi dakika sonra, bir şişe daha boşaltıp yeniden doldurmak için şiddetli bir dürtüyle uyandı. Şişenin ince boynu yüzünden yeni bir rizikoya girmeden durmaya ahdetti bu sefer. Ama o kadar fazla sıkışmıştı ki yine fena halde yanıldı, ne yazık.

Dr. Yannis öğleden sonranın saydam ışığında kiliseye doğru yürüdü. Hafta içinde köylülerin bayramlarda ve kiliseye giderken giydikleri, yer yer parlamış, kirli bir siyah takım elbise, yakasız bir gömlek, yer yer aşınmış, tozlu siyah pabuçlar ve geniş kenarlı bir şapka giyerdi. Bıyığını burup, piposunu çekiştirirken dikkatini iki konuya paylaştırarak, aynı anda hem adanın Haçlılar tarafmdan yağma edilişini, hem Papaz'a neler diyeceğini düşünüyordu. Şu sahneyi gözünün önünde canlandırdı:

Şöyle diyecekti: "Patir, bu sabah size reva görülen muameleden son derece müteessir oldum." Papaz şöyle karşılık verecekti: "Dinsiz bir adamın gösterdiği bu hassasiyet hayretimi mucip oldu." Kendi cevabı şu olacaktı: "Dinsiz bir adam olabilirim. Ama rahiplere hürmette kusur edilmesini hoş görmem. Nasıl denizsiz ada olamazsa, rahipsiz köy de olamaz. Lütfen, yarın akşam bize akşam yemeğine buyurun. Pelagia fırında patatesli kuzu yapacak. Öğretmeni de davet edeceğim. Pardon, rahatsız olduğunuzu işittim. Benim yapabileceğim bir şey var mı?"

Gelgelelim, kiliseye girer girmez aralarında böyle bir konuşma geçemeyeceğini anladı. Paravanın ardmdan bir inilti, bir öğürtü yükseliyordu. "Patir," diye bağırdı, "Patir, neyiniz var? İyi misiniz?"

Acıklı bir öğürtü daha, sonra köpek hırlaması gibi feci bir kusma sesi. Sayısız hastadan edindiği deneyime göre bu kusmuk acı sarı olmalıydı. Yumruğuyla paravana vurdu. "Patir, orada mısınız?" "Tanrım, ulu Tanrım!" diye figan etti Papaz.

Doktor çözülmesi zor bir sorunla karşılaşmıştı. Sadece papazlığa atananlar bu paravanın arkasına geçebilirdi. Çok zaman önce bir çeşit Mach maddeciliğini benimseyerek dinini reddetmişti. Ama bu yasağı delemeyeceğini hissediyordu. Nasıl bir rahibeyle sevişmeye kalkamazsa, bu kutsal yere de giremezdi. Bu kez paravana daha hızlı vurdu. "Patir, benim, Doktor Yannis."

"İatre," diye feryat etti Papaz. "Ben fena çarpıldım. Yüce Tanrım insanları neden böyle nafile yarattın? Doktor, Tanrı aşkına imdadıma koş!"

Doktor inanmadığı Tanrıya bir kefaret duası okuyarak paravanın ardına geçti. Biçare Papaz'ı bir sidik ve kusmuk gölünün ortasında yatar buldu. Adamın bir gözü kapalıydı, öbüründen yaşlar akıyordu. Kusmuğun sarıdan çok beyaz olduğunu görünce şaşırmadı. Cüppenin donuk siyahlığı ile parlak bir zıtlıktaydı. "Ayağa kalkmalısınız. Omzuma yaslanabilirsiniz ama korkarım sizi taşıyamam," dedi.

Zayıf Doktor'un şişko Papaz'ı yerden kaldırması için tarafların eşit olmadığı kıyasıya bir güreş başladı. Doktor boşuna çabaladığını çabuk anlayıp ayağa kalktı. O kutsal yerde üç idrar şişesi bulunduğunu fark etti. Mesleki alışkanlıkla şişelerden birini alıp ışığa tuttu. İdrar yolu enfeksiyonunu gösteren tortular aradı. Berraktı. Kusmukların ellerine bulaştığını gördü. Kendi pantolonuna silmek mi, dünyada silmezdi; paravana sıvamak mı, Tanrı korusun! Eğilip Papaz'ın cüppesine sildi. Velisarios'u aramaya gitti.

Velisarios Papaz'a sabahki hareketinin ceremesini, onun dev gibi ağır gövdesini yüklenip Doktor'un evine taşıyarak ödedi. Bu titanlara yaraşır bir güçlülük, bir irade gösterisiydi.

İki kez tökezledi, bir kez düşmesine ramak kaldı. Daha sonra kollarıyla sırtı koca evrenin yükünü kaldırmış gibi sızladı durdu. Ermiş Hristophoros'un, İsa Efendimizi ırmaktan geçirdikten sonra neler hissettiğini anladı. Gölgede oturmuş ter dökü-yor, sık sık soluk alıp veriyor, yüreği dörtnala koşuyorken, Pelagia ona ballı limonata sunuyordu. Mandras da kızdan yana dönmüş, ona baldan tatlı gülücükler gönderiyordu. Pelagia onun bakışını sıcak bir okşama gibi üstünde duyumsuyor, bu yüzden ayakları birbirine dolaşıyor, kalçaları daha fazla oynuyordu. Kalçalarını zapt etmeye çalıştıkça adımlarını büsbütün şaşırıyordu.

Evin içinde, Doktor Papaz'a birbiri ardından sürahiler dolusu su içirtiyordu. Alkol zehirlenmesi tanısını koyduğu marazın panzehiri buydu. Hastasına karşı fazla sansürcü kesildiğinin farkındaydı. Kafasında şöyle bir monolog gelişiyordu: "Şüphesiz bir papaz herkese örnek olmalı. Şüphesiz akşama dünya kadar vakit varken kafayı çekmek ayıptır. Bir adam hem açgözlü hem sarhoşsa, buralarda mevkiine yakışan saygınlığı nasıl koruyabilir? Bunun kadar kötü bir papaz hatırlamıyorum. Tanrı bilir ya buralardan ne kötüleri geçti! Kaşlarını çatıp adamın cübbesindeki kusmukları temizlerken, vah vahlandı ve öfkesini Pelagia'nın keçisinden çıkardı. Hayvan odaya girip masanın üstüne sıçramıştı. "Aptal hayvan," diye haykırdı. Keçi, ince uzun gözleriyle ona bakarak şöyle der gibiydi: "Hiç değilse ben sarhoş değilim. Sadece yaramazım."

Doktor hastasını yarı baygın bırakıp masasının başına geçti. Kalemini masaya vurarak yazdı. "1082'de Robert Guiscard adında kötü şöhretli bir Norman baronu, adayı almaya kalkışıp gerilla çetelerinin amansız direnciyle karşılaştı. 1085'te bir humma onu alıp götürünce dünya, o iğrenç, o tiksindirici varlığından kurtulmuş oldu. Yeryüzünde Baron'dan kalan tek iz, Fiskardo'ya adının verilmesidir. G'nin nasıl F'ye çevrildiğini tarih zikretmiyor. Bir başka Norman, Bohemund, bir Haçlı seferinden yeni dönmüş, dindarlık kisvesi altında kurum kurum kurulurken, görülmemiş, affolunmaz bir zalimlikle adayı yağmaladı. Okur lütfen unutmasın, Konstantinopol'ü önce yağmalayanlar Haçlılardı, Müslümanlar değil. Bu da soylu amaç-

ların değeri hakkında sürekli bir şüpheciliğe neden olmalıydı. Ne yazık bu gerçekleşmedi, zira insan ırkı tarihten ders almaz."

Sandalyesinin arkasına yaslandı, bıyığını büktü ve piposunu yaktı. Pencereden bakıp Lemoni'nin geçtiğini görünce onu içeri çağırdı. Doktor, gidip Papaz'ın karısını çağırmasını söylerken minik kız gözlerini iri iri açarak ciddi ciddi dinledi. Doktor onun başını okşadı, "Minik koritsimu," dedi, yolda hoplayarak koşmasını izlerken gülümsedi. Pelagia da küçükken bu kadar tatlıydı. Bir nostalji duydu. Gözünde beliren yaşı yine Normanlara veryansın ederek kovdu. Tekrar arkasına yaslandı. Bu sırada Stamatis'in girişi, çalışmalarını böldü. Adam şapkasını eline almış, kenarıyla oynuyordu. "Kalispera, Kyrie Stamatis," dedi, "senin için ne yapabilirim?"

Stamatis ayaklarını sürüdü. Papaz'ın oluşturduğu küçük tepeye endişeyle baktı.

"Hani, kulağımda o şey vardı ya..."

"Kelebeğimsi kulak impedimentası."

"İşte o İatre. Bilmek istediğim şu, acaba onu tekrar yerine koyabilir misin?"

"Yerine koymak mı, Kyrie Stamatis?"

"Hani benim şu karı, anlarsın ya..."

Doktor piposundan uzun bir duman savurdu. "Aslında anlamıyorum. Lütfen açıklasan."

"Otururken sağlam kulağım öbür tarafta olurdu. İyi kötü katlanabilirdim."

"Neye?"

"Karının dırdırına. Daha önce denizin mırıltısı gibiydi. Kulağımı okşar, uykumu getirirdi. Ama şimdi öyle yüksek ki! Hem durmak bilmiyor. Çene, çene, çene!" Adam sinirli bir kadın gibi omuzlarını oynatarak karısının taklidini yaptı: "Boş gezenin boş kalfası! Hiçbir işe yaramazsın. Neden odun getirmezsin? Neden on paramız yok? Neden her iş bana bakıyor? Neden bir erkekle evlenmedim? Neden bana hep kız evlatlar verdin? Evlendiğim adam değilsin artık. Daha neler neler. Aklımı oynatacağım."

"Onu dövmeyi denedin mi?"

"Hayır İatre, son kez ona el kaldırdığımda kafatasımı yardı. Hâlâ izi var, baksana." Yaşlı adam öne eğilip alnında görülmeyen bir şey gösterdi.

"Zaten dövmen doğru olmaz. Dayak atarsan sinsice öç alırlar. Yemeğini zehir gibi tuzlu yaparlar örneğin. En iyisi sen onu hoş tut. Suyuna göre git."

Stamatis şok geçirdi. Bu, öyle akla hayale gelmez bir davranış biçimiydi ki aklından hayalinden geçirmemişti.

"Ama İatre..." diye itiraz edecek olduysa da söylenecek söz bulamadı.

"Daha kadın istemeden odunu getir. Tarlaya her gidişinde ona bir çiçek getir. Hava soğuksa omuzlarına bir şal ört. Sıcaksa bir bardak su ver. Çok basit. Kadınlar değerleri bilinmediğine inandıkça her şeye kusur bulurlar. Onu hasta anan yerine koy, ona göre davran."

"Öyleyse o şeyi, o eşi görülmemiş yabancı maddeyi bulduğun yere koymayacaksın."

"Koyamam. Ben Hipokrat yemini ettim. Bu yeminimi bozmak olur. Hipokrat şöyle demişti: "Aşırı dertlere aşırı devalar uygulamak uygundur."

Stamatis'in süngüsü düştü. "Demek Hipokrat öyle diyor. Çaresiz karıyı hoş tutacağız."

Doktor babacan bir tavırla başını salladı. Stamatis şapkasını başına geçirdi. "Eski köye yeni âdet, Tanrı yardımcım olsun!"

Doktor penceresinden yaşlı adamı izledi. Stamatis yola çıkıp yürümeye başladı. Sonra durup yol kenarındaki küçük mor bir çiçeğe baktı. Koparmak için eğilirken hemen doğruldu. Kimsenin görmediğinden emin olmak için etrafına bakındı. Kasıklarını toparlıyormuş gibi kemerini sıktı. Çiçeğe dik dik baktı. Topukları üstünde dönüp uzaklaşmaya başladı. Sonra tekrar döndü. Küçük bir hırsızlığa kalkışan küçük bir oğlan gibi, bir koşuda çiçeğin sapına yapıştı. Ceketinin altına sakladı. Sanki hiçbir şey olmamış gibi renk vermeden yürüdü. Doktor pencereden sarkıp arkasından seslendi: "Bravo Stamatis!" Sırf hınzırlığından, sırf onun utançtan yerin dibine geçtiğini görmek için.

8 Tuhaf Bir Kedi

Lemoni, Dr. Yannis'in avlusuna koştuğunda adam tam kahvaltısını etmek için kahvehaneye yollanıyordu. Bütün mangayı orada bulacak, dünya sorunlarını tartışacaktı. Dün Kokolios ile komünizm üstüne çene yarıştırıyordu. Gece birdenbire parlak bir sav bulmuş, nasıl savunacağını zihninde prova ederken uykusunu kaçırmış, kalkıp Tarih'ine, Orsini ailesi üstüne küçük bir yergi eklemişti. Kokolios'a yönelteceği demeç şuydu:

"Dinle, herkese devlet iş verirse, herkesin devletten maaş alacağı açık, tamam mı? Devletin aldığı vergi, başlangıçta devletten çıkan parayla ödenir, tamam mı? Böylece devlet geçen hafta verdiği paranın belki üçte birini geri alır. Böylece bu hafta herkese maaş ödemenin tek yolu, daha fazla para basmaktır. Yanlışım var mı? Böylece komünist bir devlette kısa bir zaman sonra para hayal ürünü olur. Çünkü devlette bu paranın simgeleyeceği hiçbir değer kalmaz."

Kokolios'un şöyle yanıt vereceğini kurdu: "Ah, İatre, eksik para kârlardan tamamlanır." Kendisi şimşek hızıyla yapıştıracaktı: "Ama bak, Kokolios, devlet ancak dışsatımla kâra geçebilir, bu da ancak, dış ülkeler kapitalistse, aldıkları vergilerden artan kazançlarla alım güçleri varsa gerçekleşir. Ya da kapitalist kuruluşlara mal satacaksın. Komünizm, kapitalizm olmadan ayakta duramaz. Böylece çelişkiye düşmüş olur. Güya komünizm kapitalizmin sonu olacaktır ve uluslararasıdır. Benim görüşüme göre, bütün dünya komünist olsa bütün kürenin ekonomisi bir haftada zangadak durur. Peki, buna ne buyrulur?"

Doktor bu demeci sona erdirirken nasıl dramatik bir jest yapacağını kurguluyordu. (Piposunu dişleri arasına sıkıştıracaktı.) Tam bu sırada küçük kız kolundan yakaladı. "Lütfen İatre, tuhaf bir cins kedi buldum."

Minicik kıza bakıp içtenlikli ifadesini gördü. "Oo, merhaba koritsimu, ne dedin?"

"Tuhaf bir cins kedi."

"Hımm. Ne olmuş bu tuhaf cins kediye?"

Küçük kız heyecanla gözlerini yuvarlayarak, kirli elini alnına götürüp orada kara bir iz bıraktı. "Tuhaf bir kedi buldum."

"Aferin sana. Gidip babana söylesene."

"Kedi hasta."

"Nasıl hasta?"

"Yorgun. Sanırım başı ağrıyor."

Doktor duraksadı. Bir fincan kahve gözünde tütüyordu. Arkadaşlarının önünde komünizmi yerle bir edecekti. Onların hayranlığından, alkışlarından vazgeçmek çocukça yüreğini burktu. Küçük kızın yüzündeki tasayı görünce soylu bir kabullenmeyle gülümseyip elini tuttu. "Bana göster bakalım. Ama unutma kedilerden hoşlanmam. Ayrıca kedilerin baş ağrısını geçirmek için ne yapılacağını bilmem. Özellikle tuhaf kedilerin."

Lemoni, onu yolda sabırsızca sürükledi, her adımda daha hızlı yürümesini söyleyerek. Alçak bir duvardan atlamaya, zeytin dalları altında iki büklüm yürümeye zorladı. "Ağaçların yanından geçemez miyiz? Unutma ben senden daha uzunum."

"Kestirmeden daha çabuk gideriz." Adamı fundalık, çalılık bir yere götürdü. Bir vahşi hayvanın kazdığı tünelde dört ayak üstünde sürünerek ilerlemeye başladı. Doktor, "Ben buraya sığamam, çok iriyim," diye direndi. Bastonuyla çalılıkları aralayarak yürümeye, tünelin öbür ucunu bulmaya çalıştı. Pantolonundaki yırtıkları yamaması, sökükleri dikmesini isteyince, Pelagia kim bilir nasıl surat asacaktı. Çizilen derisi kaşınmaya başlamıştı bile. "Buralarda ne işin var?" diye sordu.

"Salyangoz arıyorum."

"Bilir misin, çocukluk, hayatımızda çılgınlığın sadece hoş görüldüğü değil, beklendiği biricik zamandır," dedi, bir söz ustası edasıyla. "Ben burada salyangoz bulmak için sürünsem Pire'ye götürüp tımarhaneye tıkarlardı."

"Koca koca salyangozlar var. Hem de bir sürü," dedi Lemoni.

Doktor, öfkeye ve bastıran sıcağa yenileceği sırada bir açıklığa geldiler. Küçük bir meydan, çok eskiden kalma dikenli tellerden oluşmuş bir çitle ikiye ayrılmıştı. Eğri büğrü, sarkık dikenli teller. Lemoni ayağa fırlayıp çite koştu.

"İşte!" Doktor küçük kirli kolun gösterdiği yöne baktı. "İşte tuhaf kedi, baksana hâlâ yorgun."

"Yorgun değil koritsimu, tele takılmış. Kim bilir kaç zamandır burada asılı? Diz çöküp hayvanı inceledi. Bir çift çok parlak, küçük kara göz ona dikildi. Bu gözlerde müthiş bir yorgunluk, tarifsiz bir umarsızlık okunuyordu. "Bu derece duygulanmam amma garip, amma saçma," diye içinden geçirdi.

Hayvanın üçgen biçiminde yassı bir yüzü, sivri bir burnu, tüylü bir kuyruğu vardı. Sarı ile krem arasındaki boynu ve göğsü dışında bedeni koyu kestane rengindeydi. Kulakları yuvarlak ve genişti. Doktor gözlerinin içine baktı. Asılı kalan hayvan ha öldü, ha ölecek. Lemoni'ye, "Bu bir kedi değil, zerdeva, çam zerdevası, sansar türünden bir hayvan," dedi, "uzun zamandan beri burada asılı kalmış olacak. En iyisi onu öldürmek, sanırım. Çünkü zaten ölecek."

Lemoni, bu haksızlığa karşı öfkeyle köpürdü. Gözleri yaşardı, tepindi, kıyametleri kopardı. Kısacası Doktor'un onu öldürmesine izin vermedi. Hayvanın başını okşadı. Onunla bir kurtarıcı diye güvendiği adamın arasına girdi. "Ona dokunma Lemoni. Unutma Kral Alexander bir maymun ısırığından ölmüştü."

"Bu bir maymun değil."

"Kuduz olabilir. Sana tetanos geçirebilir. Sakın dokunma."

"Daha önce de okşadım. Beni ısırmadı. Hayvancağız yorgun."

"Lemoni, dikenli tel karnının derisini delmiş. Belki saatler, belki günler öncesi. Yorgun değil, kızım, ölüyor."

"Tel üstünde cambazlık yapıyordu. Onları gördüm, tel üstünde yürüyüp şu ağaca tırmanıyorlar, yuvalarındaki yumurtaları yiyorlar. Onları gördüm."

"Buraya kadar geldiklerini bilmiyordum. Dağlardaki ağaçlarda yaşarlar sanıyordum. Bu da gösterir ki..."

"Neyi gösterir?"

"Çocukların bizden fazla gördüğünü." Doktor tekrar diz çökerek zerdevayı muayene etti. Daha yavruydu, ancak birkaç gün önce gözlerini açmış olmalı. Pek de güzel bir şeydi. Lemoni'nin hatırı için kurtarıp eve gidince öldürmeye karar verdi. Tavukları, kazları boğan, yumurtaları çalan, bahçelerdeki meyveleri yiyen, arı kovanlarını bile talan eden bir yaratığı kurtar-

dığı için kimse ona teşekkür etmezdi. Küçük kıza kendiliğinden öldüğünü söyler, belki gömmesi için ona verirdi. Biraz daha yakından inceledi. Sadece dikenlere saplanmakla kalmamış, telin çevresinde iki kez dönmüştü. Kurtulmak için çılgınca çabalamış, korkunç bir işkenceye katlanmış olmalıydı.

Büyük bir dikkatle arkasından yakalayıp bedenini çevirdi. Lemoni'nin soluğu ensesinde, hayvanı dikenli telden kurtardı. Kız, "Aman dikkat!" deyip duruyordu.

Ağzını köpürtecek, ya da çenesi kilitli yataklara serecek bir öldürücü ısırık düşüncesi Doktor'u ürkütüyordu. Zararlı bir küçük hayvan için hayatını tehlikeye atmak... Bir çocuk neler yaptırır adama! Deli ya da aptal olmalıydı, ya da her ikisi.

Hayvanı ters çevirip karnındaki yaraya baktı. Sadece kasıklarındaki deri sıyrılmış, kaslarına bir şey olmamıştı. Belki yalnız bir akut su kaybı sorunu. Dişi olduğunu, misk gibi tatlı bir koku saldığını fark etti. Denizcilik günlerindeki bir kadını anımsattı, yüzünü çıkaramadığı bir kadının kokusunu. Lemoni'ye gösterip, "Bak, kızmış," dedi. Kız kaşlarını kaldırdı, "Niçin?"

Doktor zerdeva yavrusunu cebine koyup Lemoni'yi evine götürdü. Onun için elinden geleni yapacağına söz verdi. Sonra kendi evinin yolunu tuttu. Mandras avludaydı. Hararetli hararetli konuşuyor, orasını süpürmeye çalışan Pelagia'yı lafa tutuyordu. Balıkçı utanarak, "O, kalimera, İatre," dedi, "sizi görmeye gelmiştim de, bulamayınca Pelagia ile lafa daldım. Yaramdan zorum var."

Doktor Yannis onu kuşkuyla süzdü. Biraz canı sıkıldı. Acı çeken küçük hayvan sinirlerini oynatmıştı. "Yaranda bir yaramazlık yok. Herhalde bana kaşındığını söyleyeceksin."

Mandras gözüne girmek istercesine gülümsedi. "Tastamam İatre, siz bir sihirbaz olmalısınız. Nasıl da bildiniz?"

Doktor ağzını çarpıtarak yalancıktan içini çekti. "Mandras sen de bal gibi bilirsin, yaralar iyileşirken kaşınır. Ayrıca, ayrıca benim bal gibi bildiğimi bal gibi bilirsin, buraya Pelagia'ya 'korte' yapmaya geliyorsun."

Genç adam hem masumluk taslayarak hem de dehşete düşmüş gibi tekrarladı: "Korte mi?"

"Evet, korte ya da flört, ya da âşıkdaşlık. Dün bize yine bir balık getirdin. Sonra bir saat on dakika Pelagia ile kırıştırdın. Haydi, atışa devam. Çünkü tertemiz bir yarayla kaybedecek vaktim yok. Daha kahvaltı etmedim. Cebimde tuhaf bir kedi var. İçerde onun yarasına bakacağım."

Mandras gülmemek için kendini zor tutuyordu. Birden yüreklendi. "Öyleyse kızınızla konuşmama izin çıktı."

Doktor Yannis tedirgince elini salladı. "Konuş, konuş, konuş." Sonra topuğu üstünde dönerek eve girdi. Mandras Pelagia'ya baktı. "Baban tuhaf bir adam."

"Babama söz söyletmem. Yoksa süpürgeyi kafana yersin." Süpürgeyle üstüne yürüdü. Genç adam süpürgeyi elinden kaptı. Kız gülerek, "Ver şunu," dedi.

"Veririm ama... bir öpücük karşılığında."

Dr. Yannis bitkin düşen hayvanı dikkatle mutfak masasına yatırıp uzun uzun baktı. Botlarından birini çıkarıp havaya kaldırdı. Bu kadar küçük ve kırılgan bir kafatasını ezmek çok kolaydı. Hayvan acı çekmeyecekti. En iyisi bunu yapıvermekti.

Duraksadı. Onu parçalanmış bir kafatasıyla gömmesi için Lemoni'ye veremezdi. Ya boynunu kırsa? Sağ eliyle kaldırdı. Parmaklarıyla ensesinden, başparmağıyla çene altından kavradı. Başparmağını bastırdı mı işi bitmişti.

Bu işlemi birkaç saniye düşündü. Elini isteklendirdi. Başparmak kımıldamaya başladı. Zerdeva yalnız çok güzel değil aynı zamanda çok sevimliydi. Durumu içler acısıydı. Dünyaya gözlerini yeni açmıştı. Tekrar masanın üstüne bırakıp bir şişe alkol almaya gitti. Yarayı güzelce temizleyip bir tek dikiş attı. Pelagia'yı çağırdı.

Kız, babasının, Mandras ile öpüştüğünü gördüğünden emin, içeri girdi. Yanakları al al, sert bir savunma hazırlıyor, bir patlama bekliyordu. Babası başını kaldırıp yüzüne bile bakmayınca pek şaşırdı. Adam sordu: "Bugün kapanlara hiç fare yakalandı mı?"

"İki tane, Papakis."

"Git, nereye attınsa bul ve doğra."

"Doğrayayım mı?"

"Kıyma kıyar gibi, ufak ufak kıy. Bana biraz da saman getir."

Pelagia hızla dışarı çıktı. Hem şaşırmış, hem ferahlamıştı. Zeytin ağacının altında endişeyle taşları tekmeleyen Mandras'a, "Merak edilecek bir şey yok. Sadece fareleri kıymamı ve saman bulmamı istedi," dedi.

"İsa hakkı için, tuhaf bir adam demedim mi?"

Pelagia güldü. "Bu yeni bir projesi olduğunu gösterir. Aslında deli değildir. İstersen sen de git biraz saman getir."

"Seve seve getiririm."

Kız cilveli cilveli güldü. "Bir karşılığı olabilir."

"Bir öpücük. Bir öpücük için domuz ahırını dilimle yalar da tertemiz ederim."

"Domuz ahırını yaladıktan sonra seni öpeceğimi sanmıyorsun herhalde."

"Sen kayığın dibinde çamurları yalasan, yine de seni öperdim."

"İnanırım. Sen babamdan çok daha delisin."

İçerde, Doktor bir göz damlalığına keçi sütü doldurmuş, zerdevanın ağzına damlatıyordu. Sonunda pantolonunun dizine işeyince bir doktor sıfatıyla müthiş ferahladı. Bu böbreklerin sağlıklı işlediğini gösteriyordu. Başındaki gür kestane renkli tüyleri tek parmağıyla okşarken, "Kahvehane dönüşü öldürürüm," diye düşündü.

Yarım saat sonra küçük hastası samandan bir yatakta mışıl mışıl uyuyor, Pelagia avluda fareleri bir kıyma satırıyla parçalıyordu. Mandras nedense zeytin ağacının bir dalına binmişti. Dr. Yannis kahvehaneye giderken hızla önlerinden geçti. Komünist ekonomisinde tutulacak yer bırakmayan eleştirisini zihninde devşirip duruyordu. Kokolios bunları duyar duymaz dünyasını şaşıracak, yüzü allak bullak olacaktı. Pelagia babasının ardından koştu, Lemoni'nin yaptığı gibi koluna yapıştı. "Papakis," dedi, "baksana tek pabuçla sokağa çıkıyorsun."

9 15 Ağustos 1940

Kahvehaneye giderken Dr. Yannis, uzun bacaklı, benekli bir köpeğin burnunu bir çomakla dürten Lemoni'yle karşılaştı. Hayvan çılgınca havlayarak çomağı kapmaya çalışıyordu. Bu bir oyun muydu yoksa bir kışkırtma mı? Yarım aklıyla çözemiyor, daha fazla havlıyordu. Arka ayakları üstüne çöküp başını geriye atarak bir kurt gibi uludu.

Lemoni sevinçle, "Şarkı söylüyor, şarkı söylüyor," diye haykırarak köpekle birlikte ulumaya başladı. "A-ee-ra, a-eera, a-ee-ra."

Doktor elleriyle kulaklarını kapatarak kıza çıkıştı. "Koritsimu, kes şu ulumayı. Daha şimdiden sıcak bastı. Bu şamata beni terletiyor. Rahat bırak hayvanı, yoksa seni ısırır."

"Isırmaz, o çomakları ısırıyor."

Doktor uzanıp hayvanın başını okşadı. Bir zamanlar bir patisindeki derin bir yarığı diktiğini hatırladı. Oradan kırık cam parçaları çıkarmıştı. Sağaltma konusundaki saplantısının herkesçe garipsendiğini bilirdi. Bunu kendisi de tuhaf bulurdu. Ama yaşamaktan zevk almak için herkese bir saplantı gerektiğini de bilirdi. Yeter ki kafayı taktığın şey olumlu olsun. Şu Hitler'e, Metaksas'a, Mussolini'ye, şu megalomanlara bak! Elin parasını pulunu bol keseden başkalarına ihsan eden şu Kokolios'a bak, şu pisboğazlığının esiri olan Peder Arsenios'a ya da Mandras'a. Kızına öyle âşıktı ki, onu eğlemek için ağaç tepelerinde maymun gibi sallanıyordu. İspanya'da bir ağaca zincirlenmiş maymunu anımsayınca ürperdi. Mastürbasyon yapıyor ve sonucunu yalayıp yutuyordu. Eyvahlar olsun, Mandras'ın böyle haltlar karıştırdığını bir düşün.

Hem dalgasına taş atmak, hem büyüğe ders vermek fırsatını sevinçle yakalayan Lemoni onu uyardı: "Köpeği okşama, pireleri var."

Çabukça elini çekti. Köpek eli sopalı kızdan kurtulmak için Doktor'un arkasına geçti. Doktor sordu: "Zerdeva için bir isim düşündün mü?"

"Psipsina... Evet, adı Psipsina."

"Ona bu adı veremezsin. O pisi pisi değil ki."

"Ben de bir limon değilim ama adım Lemoni."

Doktor, "Sen doğduğun zaman oradaydım," dedi, "bebek misin yoksa limon mu anlayamadık. Az daha mutfağa götürüp suyunu sıkacaktım." Lemoni kuşkuyla yüzünü buruşturdu. Köpek Doktor'un bacakları arasından ok gibi fırlayıp kızın elindeki çomağı kaptığı gibi moloz yığınına götürdü ve paramparça etmeye başladı... Doktor, "Akıllı köpek," diyerek boş ellerine bakakalan küçük kızdan ayrıldı.

Kahvehaneye girdiği zaman manga tam tekmil ordaydı. Kokolios heybetli, maço bıyığıyla, Stamatis karısının ters bakışlarından ve sivri dilinden kaçmış, Peder Arsenios yusyuvarlak ve buram buram terleyerek. Doktor kallavi kahvesini ve bir sürahi suyunu alarak, her zamanki gibi Kokolios'un yanına oturdu. Önce suyunu dikerken her zamanki gibi Pindar'ın sözünü tekrarladı: "Suyun üstüne içki yoktur."

Kokolios nargilesinden derin bir nefes alıp havaya mavi bir duman bulutu savurarak sordu: "Sen denizciydin değil mi, İatre? Yunan suyunun tadı, hiçbir ülkenin suyuna benzemez, derler. Doğru mu?"

"Hiç şüphesiz su diye buna derim. Hele Kefalonya suyu, ülkedeki başka suları da bastırır. En iyi ışık, en iyi şarap, en iyi denizciler de bizde bulunur."

Kokolios hazır bulunanları kışkırtmak için, "Devrim gelince, en iyi hayat da bizim olacak," dedi. Duvardaki Kral Yorgi'nin portresini gösterdi. "Bu sersemin fotoğrafı yerine Lenin'inki asılacak."

"Rezil!" diye tısladı Stamatis. Kulağındaki bezelyenin çıkarılması onu yalnız evliliğin zırıltılarına değil, Kokolios'un hince kraliyet düşmanlığına da maruz bırakmıştı. Kokolios'un ne kadar budala olduğunu göstermek için bir elinin ayasıyla öbürünün üstüne bir şaplak indirerek, "Putanas yie!" dedi. Kokolios gözdağı verircesine sırıttı. "Ben orospu çocuğuyum demek. Öyleyse sen de benim götümü ye."

"Ai gamisou. Theh gamisei."

Doktor, bu küfürleri, bu hakaretleri dizginledi. Kendi bardağını masaya güm güm vurdu. "Paidia, paidia, artık yeter. Her sabah böyle tatsızlık çıkıyor. Ben her zaman Venizelist oldum. Ne

Kralcılardan yanayım, ne de Komünistlerden. İkinizle de aynı fikirde değilim. Ama Stamatis'in sağırlığını tedavi edip, Kokolios'un siğillerini yakarım. İşte böyle yapmalıyız. Düşüncelerden çok birbirimize sarılmalı, birbirimizi sevmeliyiz. Yoksa birbirimizi öldürmeye varacak bu işin sonu. Haklı değil miyim?"

Kokolios, anlamlı anlamlı, Stamatis'e bakarak, "Yumurtaları kırmadan omlet, yapamazsın," vecizesini tekrarladı.

Stamatis de, "Senin omletin eksik olsun. Yumurtaların çürük, sıçarım böyle omlete," diye karşılık verdi.

"Devrim senin kıçına bir tıkaç tıkar," dedi Kokolios. "Az da olsa, elimizde ne varsa adilce paylaşmak, üretim araçlarının üretenlerin eline geçmesi, herkese eşit iş zorunluluğu..."

Peder Arsenios derin, bas sesiyle, "Gerektiğinden fazla çalışılamaz," görüşünü belirtti.

"Sen hiçbir işe el sürmüyorsun, Patir. Her gün biraz daha şişmanlıyorsun. Ekmek elden, su gölden. Sen bir parazitsin."

Arsenios tombul ellerini, siyah cübbesine sildi. Doktor söze karıştı: "Vazgeçilmez parazitler de vardır. Gutta sindirime yardımcı olan bakteriler bulunur. Ben dindar bir adam değilim, materyalistim ama ben bile görebiliyorum ki, bir papaz, halkın hayatı içine sindirmesini kolaylaştırır. Peder Arsenios teselli arayanlara nice hizmetlerde bulunmuştur. Her ailenin bir üyesi, ailesizlerin sığınağıdır."

"Teşekkür ederim, İatre, adı Allahsıza çıkmış bir adamdan böyle bir övgü beklemiyordum. Seni kilisede hiç görmedim."

"Empedokles, Tanrının, merkezi her yerde olan, çevresi hiçbir yerde bulunmayan, bir daire olduğunu söyler. Bu doğruysa kiliseye gitmeme hacet yok. Bir amaca hizmet ettiğini görmek için seninle aynı inançları paylaşmam gerekmez. Gelin şurada kahvemizi içip tütünümüzü tüttürelim, hırlaşmadan, dalaşmadan. Kavgayı gürültüyü bırakmazsak, kahvaltımı evde yapmaya başlayacağım.

Kokolios sırıttı. "Doktor inzivaya çekilmeyi düşünüyor. Yalnız şu noktada birleşiyoruz. Dul kadınları avutmada bizim Papaz'ın üstüne yoktur. Bana biraz tütün verir misin İatre, benimki bitmek üzere."

"Kokolios, mademki bütün mülkiyet hırsızlıktır. Elindeki-

leri az da olsa hepimize kardeşçe paylaştırmalısın. Şu tütün kutunu ver de ben temize havale edeyim. Hak yerini bulmalı. İyi bir komünist ol bakalım. El kesesinden develer kurban. Senin ütopyanda hep başkalarının malı mı bölüştürülür?"

"Devrim geldiğinde İatre, kimse darda kalmayacak. Ama şimdilik şu tütün kesesini uzatıver. Bir başka sefere ben sana ikramda bulunurum.

Doktor tütünü uzattı. Kokolios güleç bir yüzle nargilesini doldurdu. "Savaştan ne haber?"

Doktor bıyıklarını burdu. "Almanya her şeyi alıyor, İtalyanlar soytarı rolünde, Fransızlar tabana kuvvet kaçıyor, Belçikalılar gafil avlandı, Polonyalı süvariler tanklara saldırıyor, Amerikalılar beyzbol oynuyor, Britanyalılar çay içip monokllerini düzeltiyor, Ruslar ellerinin üstüne oturup oybirliğiyle karar geçirmek için el kaldırıyorlar. Çok şükür biz bu hengâmenin içinde değiliz. Neden radyoyu açmıyoruz?"

Kahvehanenin köşesindeki hantal İngiliz radyosu açıldı. Ağ açıklığından dalgalar görülmeye başladı. Düğmeler değiştirilerek alet ileri geri oynatılarak çatırtılar, patırtılar, ıslıklar hafifletildi. Ahbaplar, Atina Radyosu'nu dinlemek için toplandılar. Milli Gençlik Örgütü'nün Metaksas'ın önünden geçişini izlemeye hazırdılar. Kral hakkında bir haber, son Nazi fetihleri hakkında bir şeyler olabilirdi.

Churchill'in Özgür Fransa ile yaptığı bir antlaşma, Arnavutluk'ta İtalyan işgaline karşı bir ayaklanma, Lüksemburg ve Alsace-Lorraine'in ilhakı üstüne bilgiler veriliyordu ki Pelagia kahvehanenin kapısı önünde belirdi. Telaşla babasına gelmesini işaret ediyordu. Utangaçtı, çünkü bir kadının böyle bir yere gelmesinin bir azizin mezarına tükürmekten beter bir saygısızlık olduğunu biliyordu.

Dr. Yannis, piposunu cebine soktu, içini çekti, istemeye istemeye kapıya gitti.

"Ne var kori, ne oldu?"

"Mandras, Papakis, Mandras zeytin ağacından düştü, bir çömleğin üstüne. Bazı parçalar, şey... oturduğu yere battı."

"Kıçına mı? Ağacın tepesinde ne işi vardı? Yine gösteriş mi yapıyordu? Maymunluğun daniskası. Bu oğlan terelelli."

Talibinin düzgün ve adaleli kalçalarından çömlek parçacıklarını çıkaran babası, mutfağa girmesini yasaklayınca, Pelagia, hem hayal kırıklığına uğramış hem az çok ferahlamıştı. Dışarda sırtı kapıya dayalı duruyor, Mandras feryadı bastıkça kendi canı yanmış gibi titriyordu. İçerde Doktor, pantolonu dizlerine indirilmiş balıkçıyı yüzükoyun masaya yatırmış, şu aşk denen nesnenin ne büyük mecnunluk olduğunu düşünüyordu. Pelagia nasıl olur da böyle kendini bir şey zanneden, başı kazadan kurtulmayan, çekici ama ham halat bir delikanlıya tutulurdu? Kendi karısıyla nişanlanmadan, onun gözüne girmek için neler yaptığım anımsadı. Sevgilisinin çatısına tırmanarak orda bir kiremidi kaldırmış, bildiği bütün komik Türk fıkralarını anlatmıştı; onun güzelliğini ince ayrıntılarıyla öven imzasız şiirleri geceleyin kapısının pervazına iliştirmişti; tıpkı Mandras gibi, babasını tavlamak için ne şaklabanlıklar yapmıştı. Hastaya, "Sen budalanın birisin," dedi.

Bir çömlek parçası daha çıkartılırken yüzünü ekşiten Mandras, "Biliyorum," diye karşılık verdi.

"Önce kaza eseri vuruluyorsun, şimdi ağaçtan düşüyorsun."

Mandras, "Atina'da bir Tarzan filmi görmüştüm. Nasıl bir şey olduğunu Pelagia'ya göstereyim, dedim. Hani, bir fikri olsun, diye. Ooov, biraz daha dikkatli davranmanızı rica etsem."

"Demek kültür uğruna yaralandın, aptal oğlan."

"Evet, efendim."

"Bu kadar nazik olmaktan vazgeç. Maksadını biliyorum. Seninle evlenmesini isteyecek misin, yoksa istemeyecek misin? Haberin olsun, drahoma vermiyorum."

"Drahoma yok mu?"

"Yok. Bu hevesini kaçırdı mı? Ailenin beklentisi bu yönde değildir. Hiç kimse servete konmak için kızımı alamaz. Pelagia bundan iyisine layıktır."

"Yanılıyorsunuz İatre, servette gözüm yok."

"Bak bu iyi. Benden izin isteyecek misin?"

"Henüz değil, İatre."

Doktor gözlüklerini düzeltti. "İhtiyatlı davranmalı. Kabına sığamayan, keyfine düşkün birisin. Bilmem senden iyi bir koca çıkar mı?"

"İyi buyurdunuz efendim. Herkes savaş çıkacağını söylüyor. Arkamda dul bir kadın bırakmak istemiyorum, nedeni bu. Dul bir kadını rahat bırakmazlar, bilirsiniz."

"Sonunda orospu olurlar," dedi Doktor.

Mandras fena afallamıştı. "Tanrı esirgesin, Pelagia hiçbir zaman kötü yola düşmez, Tanrıya emanet."

Doktor sızan kanları silerken, kendi butları acaba gençliğinde bile bu kadar biçimli miydi diye düşündü. "Hiçbir şeyi Tanrıya emanet etme. Böyle işler kullardan sorulur."

"Evet, efendim."

"Bu kadar nazik olmaktan vazgeç. Kendi popona cömertçe dağıttığın çömleğin yenisini getirirsin umarım."

"Balık kabul eder miydiniz? Size bir kova ringa getirsem."

Doktor ancak altı saat sonra kahvehaneye dönebildi. Çünkü yaptığı ameliyat dışında, Mandras'ın butlarında birkaç bere ile yerleşmiş çanak kırıntılarından başka bir derdi kalmayacağını söyleyerek kızının yüreğine su serpmek, keçisinin yakalanmasına yardım etmek (hayvan bir komşu ağılın tepesine çıkmayı becermişti), Psipsina'yı fare kıymasıyla beslemek, hepsinden önemlisi dayanılmaz ağustos sıcağından canını kurtarmak zorunda kalmıştı. Bir siesta yaptı, ağustosböcekleriyle serçelerin akşam konseri ve köylülerin Meryem Ana'nın ("Ölüm Uykusu") şöleni için toplanmalarıyla uyandı. Meryem Ana'nın ölümü, göklere yükselmeden önceki kısa bir uyku diye tanımlanırdı. Peripato'suna başladı. Akşam gezintisine, kahvehaneye uğranılarak bir ara verilirdi. Dönüşünde Pelagia bir şeyler hazırlamış olurdu. Az baharatlı bir kokoreç yaptığını umuyordu çünkü az önce ameliyat için kullandığı masada ciğer ve bağırsak parçaları gözüne çarpmıştı. Acaba Mandras'ın kanından birkaç damla da yemeğe karışır mıydı? Yamyamlığa dayanmaz mıydı bunun ucu? Acaba Müslümanlar İsa'nın etini ve kanını paylaşmayı, "Aşai Rabbani"yi bir çeşit yamyamlık saymıyorlar mıydı?

Kahvehaneye girer girmez bir muzırlık olduğunu sezdi. Radyodan vakur bir askeri müzik sesi yükseliyor, manganın ağzını bıçak açmıyor, hepsi bardağını kavramış, kaşlarını çatmış oturuyorlardı. Dr. Yannis hayretle gördü, hem Stamatis'in,

hem Kokolios'un yanaklarında gözyaşı izleri parlıyordu. Hayretle gördü, Peder Arsenios uzun adımlar atarak, bir bilici gibi kollarını açıp patriyarkal sakalını yukarı kaldırarak avaz avaz bağırıyordu: "Ey Rabbinden yüz çevirenler lanet olsun size! Ey Tarsus gemileri gürleyin, Babil'e gazabımı göstereceğim, orada bana isyan edenler, kahredici rüzgârımla savrulacak. Ağlayın Rabbah kızları, çullara bürünün. Lanet olsun düşmana!"

"Neler oluyor?" diye sordu.

"Orospu çocukları *Elli*'yi batırdılar," dedi Kokolios, "Tinos'taki rıhtımı da torpillediler."

"Ne dedin? Ne dedin?"

"*Elli*'yi, savaş gemisini, İtalyanlar Tinos'ta batırdılar. Tam, hacılar mucizeleri görmek için kiliseye gidecekleri sırada."

"İkona gemide değildi umarım. Neler oluyor... yani... niçin?"

Stamatis, "Bilmiyoruz, bilmiyoruz," dedi. "Keşke sağır kalsaydım da bunları işitmeseydim. Kaç kişinin öldüğünü kimse bilmiyor. İkonanın ne durumda olduğunu bilmiyorum. İtalyanlar bize saldırdı, işte o kadar. Nedenini bilmiyorum. Tam da 'Ölüm Uykusu' şöleninde bu ne müthiş bir saygısızlık."

"İnanılmaz bir rezillik! Şifa bulmaya gelen bütün o hastalar! Metaksas ne yapacak?"

Kokolios omuz silkti. "İtalyanlar, biz yapmadık, diyorlar. Ama İtalyan torpillerinin parçaları bulundu bile. Bizi taşaksız mı sanıyorlar? Kepaze herifler suçu İngilizlere atıyorlar. Hiç kimse denizaltıyı görmedi. Hiç kimse ne olacağını bilmiyor."

Doktor elleriyle yüzünü kapattı. Ağlamamak için kendini zor tutuyordu. Küçük bir adamın çılgınca öfkesiyle sarsıldı. Eli kolu bağlanmış, ağzına tıkaç sokulmuş, gözü önünde karısına tecavüz edilerek orası burası kesilen küçük bir adamın iktidarsız öfkesiyle. Durup düşünmedi bile, niçin hem kendisi, hem Kokolios, bir ikona kutsal bir günde saygısızlığa uğradı diye çileden çıkmışlardı? Oysa biri komünist öbürü laikti. Durup düşünmedi bile, acaba savaş kaçınılmaz mıydı? Bunlar teşhis masasına yatırılacak şeyler değildi. "Gelin çocuklar hep beraber kiliseye gidiyoruz. Şimdi dayanışma zamanı," dediğinde Kokolios ile Stamatis, birlikte ayağa fırlayıp, birlikte yola çıktılar.

10 L'Omosessuale (3)

Suçlu bir adam kendisini anlasınlar ister, sadece. Çünkü anlaşılmak, affedilmek gibi bir şeydir. Belki kendi gözünde suçsuzdur ama başkalarınca suçlu görüldüğünü bilmek belini büker. Bana gelince, kimse kabahatimi bilmiyor, yine de anlayış görmeyi diliyorum.

Bu görev için seçilmiştim, çünkü iri yapılıydım, çünkü dayanıklı olduğum biliniyordu, çünkü oldukça zekiydim (Francesco'ya göre orduda zeki demek, maraza çıkarmayan demekti), çünkü "asker adam"dım, yani eratı inzibat altında tutar, çok ıslak olmadıkları zaman botlarımı cilalardım. Ayrıca, birkaç ismin baş harflerinden oluşan ve askeri belgeleri anlaşılmaz şifrelere dönüştüren kelimeleri bilirdim.

Motosikletli bir haberci Albay Rivolta'ya tekmil vermemi ve yanımda güvenilir bir asker götürmemi bildiren bir emir getirdi. Doğal olarak Francesco'yu seçtim. Sanırım daha önce de açıkladığım gibi, kusurumdan yararlanarak iyi bir asker olmak istiyordum. Yanımda o bulundukça yapamayacağım şey yoktu. Savaşta olmadığımıza göre onu yanıma almakla tehlikeye atabileceğim aklıma gelmedi. Kısa bir süre sonra nasıl kahraman kesileceğimi göstermek fırsatının çıkacağını bilemezdim.

Bir emri almak başka, yerine getirmek başka. O sıralarda on bin birliğimize yirmi dört kamyon düşüyordu. Albay Rivolta on beş millik mesafedeydi. Yanına varmak için beş mil koşmamız, beş mil katır sırtında gitmemiz, son beş mil için de tamire giden ve sadece geri vitesleri çalışan bir tanka atlamamız gerekti. Geri geri gidiyorduk, yaklaşan seferberliğin tümü için uygun bir düstur.

Rivolta aşırı derecede cüsseli, uygun kişileri tanıdığı için üst rütbelere yükselmiş bir adamdı. "Bir elde silah, bir elde kitap" gibi son moda sloganlar kumkumasıydı. Öyle kahramandı ki karargâhını, birliklerinden on beş mil uzaklıkta, çimenli bahçesinde resepsiyonlar verebileceği, terk edilmiş bir villada kurmuştu. Biz Alpiniler, Kara Gömleklilerle dalaşarak adımızı kötüye çıkarmıştık. Belki asıl bunun için misyon bana verilmişti. Öldürülürsem kimsenin kılı kıpırdamayacaktı. Çünkü gözdeler

arasında değildim. Askerlerimizin neden 1914 Savaşı'ndaki babaları kadar etkili olamadıklarını merak edenler bilsin ki, bu sefer sırf liyakatı sayesinde yüksek rütbeli bir subay olmak mümkün değildi. Bunun için dalkavukluk etmek, yüz kızartmak gerekiyordu.

Rivolta kısa, şişman, canı sıkılan, Habeşistan seferinde kazanılmış bir sürü madalya taşıyan bir subaydı. Askerleriyle bir yere çakılıp kaldığını, hiç ama hiçbir şey yapamadığını herkes bilse de; bu onu anayurda, başarılı operasyonların parlak raporlarını göndermekten alıkoymamıştı. Bunlar geniş bir hayal gücüne dayanan müthiş öykülerdi. Askerlere göre bu madalyaları edebiyat yeteneği sayesinde kazanmıştı. Ayrıca üstlerine öyle diller dökerdi ki, dili aşınmış olmalı.

Biz o yüksek tavanlı, asıl odaya girip selam çaktığımız zaman, Rivolta Roma selamıyla karşılık verdi. Herhalde Il Duce'ye özeniyor diye düşündük. Francesco kıkır kıkır gülüverdi. Rivolta ona ters ters bakarken kafasının bir köşesine kaydetmiş olabilir: "Şuna helaları temizletmeli."

Rivolta dramatik bir edayla, "Baylar," dedi, "umarım cesaretinize güvenebilirim. Umarım ser verir, sır vermezsiniz."

Francesco bir kaşını kaldırıp bana yan yan baktı. Ben, "Başüstüne efendim, emriniz olur efendim," dedim. Francesco dilini çıkardı ama bereket versin beriki görmedi.

Rivolta bizi, büyük ve çok güzel cilalanmış antika bir masaya serili haritanın başına çağırdı ve üstüne eğildi. Tombul parmağıyla ordugâh kurduğumuz vadinin yanındaki vadide bulunan bir noktayı gösterdi. "Yarın gece saat 02.00'de zifiri karanlıkta bu noktaya gidecek ve..."

Francesco sözünü kesti: "Affedersiniz efendim, ama burası Yunan bölgesi."

"Biliyorum, biliyorum, aptal değilim. Bu konumuz dışında. Orada Yunanlı yok, onun için bilemezler."

Francesco yine kaşlarını kaldırdı. Albay küçümseyerek, "Herhalde operasyon gereği kavramını duymuşluğunuz vardır," dedi.

"Öyleyse savaşta mıyız?" Albay, Francesco'nun hela hizmeti süresini ikiye katlamış olabilirdi. Fare Mario, tam o sırada

Francesco'nun göğüs cebinden çıktı ve Rivolta farkına varmadan içeri itildi. Bu, arkadaşımın laubali havasını daha da artırdı. Albay anlatmayı sürdürürken şapşal şapşal gülümsedi.

"Bakın burada bir gözlem kulesi var. Tahtadan bir kule. Bazı yerli haydutlar nöbetçilerimizi öldürüp burayı almışlar. Üniformalarını da kendilerine mal etmişler. Bizim askerlere benziyorlar ama değiller." Bu bilgiyi sindirmemiz için bir an bekledikten sonra devam etti: "Sizin göreviniz bu kuleyi almak. Buradaki levazım subayımız size gerekli silahları ve özel malzemeyi teslim edecek. Herhangi bir sorunuz var mı?"

"O vadide iki tane Bersaglieri bölüğü var. Neden onlar bunu yapmıyorlar?" dedim. Francesco söze karıştı: "Kuledekiler sadece haydutsa bu Carabinieri'nin işi değil mi?"

Albay horozlandı: "Benim buyruklarımı sorguya mı çekiyorsunuz?" Francesco yıldırım hızıyla cevap verdi: "Sorunuz var mı, diye sormuştunuz albayım."

"Bu görevle ilgili sorular demek istedim, hareket hattıyla değil. Sizin küstahlığınızdan bıktım. Layık olanlara gerekli hürmeti göstermelisiniz."

Francesco sertçe başını sallayarak tekrarladı: "Layık olanlara." Böylece daha fazla azara çanak tuttu. Albay sonunda, "İyi şanslar çocuklar, sizinle gelmeyi çok isterdim," dedi. Francesco benim işitebileceğim gibi mırıldandı: "Bok isterdin, et kafa!"

Rivolta bizi madalya vaatleri, içinde haritalar da bulunan kalın bir emirler paketi, bir saat cetveli ve Mussolini'nin aşağıdan alınmış, çenesinin heybetini belirten bir fotoğrafıyla uğurladı. Sanırım bu, içimize ateş salmak, moral vermek ve kuyruğu dik tutmamız içindi.

Villanın dışında bir duvara oturup belgeleri gözden geçirdik. Francesco, "Bu işte bir bit yeniği var," dedi. "Acaba işin iç yüzü ne ola?"

Güzel kara gözlerinin içine baktım. "Ben ne bileyim? Emir işte. Bunun nasıl bir iş olduğunu bir bilen vardır, herhalde."

"Gözü kapalı kabul etmeye hazırsın. Bence bu yalnız şüpheli değil aynı zamanda kirli bir iş." Sevgili faresini cebinden çıkarıp onunla konuştu. "Mario, keşke sen bu işe hiç karışmasaydın."

Levazım subayından aldığımız malzemeden İngiliz askeri üniformaları ve Yunan silahları çıkınca gözlerimize inanamadık. Buna ne anlam vermeli? Hotchkiss marka makineli tüfek için de kullanım talimatı yoktu. Bunu kendi kendimize çıkardık. Belki bilmemize gerek yok diye düşünüldüğü sonucuna daha sonra vardık.

Çok garip bir tecelli, Francesco ile beni kurtaran hava durumu oldu. Önceden tüm hazırlığımızı yapıp gece saat 10.00'da kendi hattımızdan sürünerek çıktık. Verilen talimata göre sınırda İngiliz üniformalarımızı giydik, sonra meyilli bir tahkimatı aşarak bir sonraki vadiye geçtik. O noktada her ikimizin de içinde birbiriyle çarpışan karmakarışık duygular vardı.

Askeri çarpışmada bulunmamış biri, savaş saatinde bir askerin kafasında esen kasırgaları bilemez. Ama açıklamaya çalışayım. Bu durumda ciddi bir askeri görev için seçilmiş olmak ikimizi de gururlandırıyordu. Biz çok özel, çok önemli kişilerdik. Gelgelelim, ne birimiz ne öbürümüz daha önce böyle bir görevde bulunmuştu. Bu yüzden sadece bedensel tehlikeden değil, ağır bir sorumluluktan ve bu işi berbat edeceğimizden fena halde korkuyorduk. Bu korkuyu gizlemek için aptalca şakalar yapıyorduk durmadan. Askerin bir korkusu da üst makamların kendi bildiğinden fazlasını bildiğidir. Kendisi neler olduğunu tamı tamına bilmez. Bilir ki, yüksek komuta, hiç haber vermeden, bazen daha yüksek bir menfaat uğruna kendisini feda edecektir. Bu, otoriteye karşı nefret ve şüphe doğurur. Korkusunu da artırır.

Geleceğin karanlık oluşu batıl inançlara yol açar, durmadan haç çıkarır, uğur tılsımını öper, ya da kurşunlardan korusun diye sigara tabakasını göğüs cebinde taşır. Francesco ile ben, "certamente" kelimesini uğursuz saymaya başlamıştık. Ne o görev sırasında ne de ondan sonra savaşta hiç kullanmadık. Francesco faresiyle dertleşmeyi, avuçlarına alıp beşikte sallar gibi sallamayı, ona saçma sapan şeyler anlatmayı âdet edinmişti. Geri kalanlarımız, zincirleme sigara içiyor, üç aşağı beş yukarı dolaşıyor, sevdiklerimizin uçları kıvrılmış fotoğraflarına bakıyor ve beş dakikada bir ayakyoluna taşınıyorduk.

Bekleme gerginliği sona erince, vahşi bir heyecanın başladığını, harekete girişilince bunun çılgınca bir sadizme dönüştüğünü gördük. Askerleri gaddarlıkları yüzünden her zaman suçlayamazsınız. Kendi deneyimime dayanarak söyleyebilirim ki bu artık düşünme azabından kurtulmanın doğal sonucudur. Bir çeşit cehennem azabıdır beklerken çekilen. Zalimlik bazen işkence çekenin öç almasıdır. Aradığım kelime katharsis'ti, Yunanca bir kelime.

O, geceye bürünmüş kulenin karşısında, çalılıklar arasında yatarken, Francesco'yu yanımda hissettim, bir âşığın sevgilisi yanındayken daha yürekli olduğunu söyleyen Phaedros'a hak verdim. Francesco'yu korumak, tam adam olduğumu ona kanıtlamak istedim. Pek yakında bir kurşunun bizi ayırabileceği düşüncesi sevgimi güçlendirdi.

Gece yarısından az önceydi. Baykuşlar ciyak ciyak ötüyor, keçi çıngıraklarının ta uzaklardan gelen tatlı çınlamaları işitiliyordu. Hava müthiş soğuktu, kuzeyden dondurucu bir rüzgâr esmeye başlamıştı. Bu rüzgâra çeşitli adlar takmıştık ama en uygunu, "gavgav dondurucu"ydu.

Gece yarısı Francesco saatine bakıp söylendi: "Buna daha fazla dayanamayacağım. Parmaklarım donuyor, ayaklarım buz kesti. Nerdeyse yağmur indirecek. İsa aşkına, gel bir an önce gidip şu işi bitirelim!"

"Gidemeyiz, verilen komutaya göre ikiden önce saldıramayız," dedim.

"Hadi Carlo, ne önemi var? Baskını şimdi yapıp evimize gidelim. Mario yorgunluktan geberdi, ben de öyle."

"Senin evin Cenova'da. Oraya kadar gidemezsin. Bak, bu bir disiplin sorunu."

Tartışmayı ben kaybettim, çünkü içimden Francesco'ya hak veriyordum. Görev heyecanıyla elimizi çabuk tuttuğumuz için erken gelmek becerisini gösterdiğimiz bu kuş uçmaz, kervan geçmez yerde soğuktan donmak istemiyordum.

Haydutlara karşı makineli tüfek kullanmamız buyrulmuştu. Ama orada, gece karanlığında, o dondurucu soğukta pek akla yakın değildi. Tüfeğe dokununca soğuktan parmaklarımız acıyordu. Bakalım karanlıkta kullanmayı başarabilir miydik? Gözlem kulesini daha yakından gözetlemeye karar verdik.

Orada bir lamba yanıyordu. En az on kişi bulunduğunu görünce şaşırdık. En fazla üç kişi bekliyorduk. Dış parmaklıklara oturtulmuş dört makineli gördük. Francesco fısıldadı: "Neden yalnız ikimizi gönderdiler? Onlara ateş açarsak ölürüz. Sana söyledim, bu işte bir dümen var. Eşkıyada makineli tüfek ne gezer?"

Kuleden şarkı sesleri geliyordu. Adamlar bir hayli sarhoş gibiydi. Bu beni daha yakından gözlem yapmak için yüreklendirdi. Ellerimi sıyıran çam kozalaklarına, kemiklerimi sızlatan keskin kaya parçalarına aldırmadan sürünerek kuleye yaklaştım. Kulenin dibinde yağmurdan korunması için oraya yığılmış bir yakacak kümesi ve bir gazyağı varili gördüm. Bütün kulelerde odun sobaları ve gaz lambaları bulunur, doğal olarak yedek stokları kule dibinde saklanırdı.

Böylece Francesco ile ben, sadece iki saat önce işe girişmekle kalmadık, gazyağı varilini devirip ateşe vererek saldırıya geçtik. Kule bir meşale gibi alev alev tutuştu. Biz de hemen dibinden makineli tüfek ateşine tuttuk. Tam bir fişekliği tüketinceye kadar kurşun üstüne kurşun yağdırdık. Çığlıklar yükseldiyse onları işitmedik. Biz sadece ve sadece zangırdayan makinelinin, birbirine kenetlenen dişlerimizin, çaresizlikten deliye dönülünce girişilen korkunç dövüşün ayırdındaydık.

Fişeklik boşalınca korkunç bir sessizlik oldu. Birbirimize bakarak gülümsedik. Francesco'nun gülümseyişi mecalsiz ve hüzünlüydü. Benimki de öyle olmalı. Bizim ilk gaddarlığımız bu. Bir zafer duygusuna kapıldık. Kendimizi yorgun, tükenmiş ve kirlenmiş hissettik.

Bersaglierilerden Yüzbaşı Roatta'nın cesedi üstüne kapaklanan Francesco oldu. Yüzbaşı kulenin parmaklıklarından aşağı yuvarlanıp boynunu kırmıştı. Kolları bacakları açık yatıyordu, en ufak bir hayat belirtisi göstermeden. Yüzbaşıya verilen yazılı emri de Francesco buldu. Yanına dokuz kişi alarak kulede bir Yunan saldırısını beklemesi, İstihbarat Teşkilatı'na göre bu saldırının saat 02.00'de gerçekleşeceği bildirilmişti.

Francesco, o cesedin yanında, yanı başıma çökerek yıldızlara baktı, sonunda, "Bunlar İngiliz üniforması değil," dedi. "Yunanlılar da aynı üniformayı giyer."

Ben de yıldızlara baktım. "Öldürülmemizi istiyorlardı. Bunun için, 'Üstünüzde künye taşımayın,' dediler. Biz İtalyan ordusuna hücum eden Yunanlılarız. Ölü ele geçirilecektik. Bunun için yalnız ikimizi yolladılar, kazanma şansımız olmasın, diye."

Francesco, yavaşça ayağa kalktı. Umarsızca havaya kalkan elleri iki yanına düştü. Acı acı konuştu: "Görünüşe bakılırsa geri zekâlı alçağın biri Yunanistan'la küçük bir savaşı kışkırtmak istiyor."

11 Pelagia ile Mandras

PELAGIA (Kahvaltıdan sonra bahçedeki ayakyolu kulübesinde oturur): Burasını kim yaptıysa eline sağlık. Kapınızın üstünde bir aralık olması ne iyi. Burada saatlerce otursam sıkılmam. Dağın doruğundan küme küme bulutların dağılması ne hoş!.. Bulutlar nereden gelir? Su buharı olduğunu biliyorum. Ama, durup dururken nasıl toplanıverirler. Sanki her damlanın kardeşleriyle paylaşacak bir sırrı vardır. Damlacıklar, bir sır ortağından öbürüne koşup, bir şeyler fısıldar. Şöyle derler sanırım:

"Bak, Pelagia şuracıkta oturmuş kendisinden söz ettiğimizi bilmiyor bile. Pelagia ile Mandras'ı öpüşürken gördüm. Bunu bilseydi utanıp kızarırdı." Öff, utanıp kızarıyorum işte. Ne aptalım! Bazen rüzgâr bir yönden eserken bulutlar başka yöne gider gibidir. Acaba, rüzgârın çeşitli katmanları vardır, diyen Papas haklı mı? Yoksa bulutlar, rüzgâra karşı koymayı da mı bilir? Birkaç parça daha bez kesmeli. Hem karnımda, hem sırtımda o kahrolası sancılar başladı. Şimdi zamanıdır. Dün gece yeni ayı gördüm. Demek eli kulağında. Teyzem diyor ki, "Gebeliğin tek iyi yanı aybaşı görmemektir." Zavallı küçük Krisula, zavallı küçük kız, başına ne korkunç bir şey geldi. Papas, dün gece geç vakit öfke ve umarsızlıktan altüst olmuş, tir tir titreyerek eve döndü. Çünkü, Krisula on dört yaşına girmiş de hiç kimse ona âdet göreceğini, bunun bir çeşit kanama olduğunu söylememiş. Kızcağız dehşete düşüyor, gizli, berbat bir hastalığa yakalandığını sanıyor, kimselere bir şey söyleyemiyor. Ve fare zehiri içi-

yor. Papas o kadar kızmış ki, annesinin gırtlağına yapışmış. Bir tavşana saldıran köpek gibi onu tartaklamış. Üstelik kızın babası kafadarları ile sokağa çıkıp, hiçbir şey olmamış gibi zilzurna sarhoş eve dönmüş. Krisula'nın yatağı altında İncil kadar kalın bir deste kâğıt bulduk. Ermiş Yerasimos'a kendisini şifaya kavuşturması için yazılmış dualar. Bu dualar, öyle acıklı, öyle dokunaklı ki gözyaşlarını tutamıyorsun. Pekâlâ, bütün gün burada oturup bulutları ve aybaşını düşünemem. Hava ısınmaya başladı bile. Az sonra koku ağırlaşır. Ama, burada biraz daha oyalanabilirim. Papas on dakikadan önce kahvaltıdan gelmez. Önemli olan, döndüğü zaman bir şeyler yapıyor gibi görünmek. Herhalde kapının üstündeki aralığı bilerek bıraktılar. Yoksa burası kapkaranlık olurdu.

MANDRAS (Balık ağlarını kayığına yükleyerek): Ermiş Petros ile Ermiş Andreas bana bol balık nasip etsin. Gene kavurucu bir gün olacak, biliyorum. Biliyorum bütün balıklar dibe, kayalara saklanacak. Tanrı, biz zavallı balıkçıların hatırı için balıklara güneş gözlüğü takamaz mıydı? Tanrım, Ainos Dağı'nın tepesindeki bulutlar güneşi örtsün. Doktor Yannis ile Pelagia için güzel bir altınbaş kefal yakalayayım, birkaç yunus ya da kaplumbağa göreyim ki balıkların yolu, izi belli olsun. Martılar, ringa balıklarının yerini işaret etsin. Pelagia onları una bulayıp, yağda kızartsın, üstlerine limon sıksın. Haydi kal, birlikte yemek yiyelim, desin. Masa altından ayağımla onun bacağına dokunayım. Bu arada Doktor, Euripides'ten, Napolèon'un işgalinden söz eder. Ben, "Ne kadar ilginç! Bunu hiç bilmiyordum," derim. Annem için bir çipura, kendim için bir levrek ve bir ahtapot tutup, dilim dilim doğrayayım. Annem pişirsin, yağa, kekiğe bulanmış kalın ekmek dilimleriyle soğuk yerim yarın. Salı günü balığa çıkmamalıydım, salı günü adamın avı rast gitmez. Ama, nafakamızı çıkartmak zorundayız. Belki dalgaların sayısız gülüşleri arasında benim yüzümü de güldüren bir tanesi çıkar. Bu, Doktor'dan öğrendiğim bir şey, "Dalgaların sayısız gülüşleri." Aiskhylos'tan bir dizeymiş. Adam, kışın hiç denize açılmamış besbelli. Sayısız batıp çıkmalar ve alabildiğince buz kesmeler dese daha doğru olurdu. Bugün güzel bir gün. Pela-

gia kadar güzel. Derine olta salarsam belki de bir kalkan yakalarım. Kıçımdaki kesiklere tuzlu su değince anam ağlayacak.

PELAGIA (Kuyudan su çeker): Papakis diyor ki, Mandras'ın poposunda ömrünün sonuna kadar çömlek kırıntıları kalacakmış. Sanki kırmızı biber serpilmiş gibi. Poposu hoşuma gidiyor. Tanrı beni affetsin, çıplak görmedim gerçi. Hoşlandığımı, hoşlanacağımı hissediyorum. Kalçaları küçük. Eğildiği zaman bir kavunun iki yarısı gibi. Tanrı övmüş de yaratmış. Beni öptüğü zaman uzanıp, iki elimle iki budunu kavramak istiyorum. Ama bunu hiç yapmadım, yapamam. Yapsam ne der? Ne oynak, ne hoppa bir kız düşünceleri bunlar. Bereket kimse aklımdan geçenleri okuyamıyor. Yoksa beni bir yere kapatırlardı. Yaşlı kadınlar taşa tutar, orospu diye bağırırlardı. Mandras'ı düşünürken önce gülen yüzünü görürüm, sonra iki büklüm eğilişini. Bazen, acaba ben normal miyim diye düşünürüm. Ama, erkekler kahvehanedeyken, biz kadınlar neler neler kaynatırız. Erkekler bilse, ağızları bir karış açık kalırdı. Köydeki her kadın, Kokolios'un penisinin bir muz gibi yana doğru eğik olduğunu, Rahip'in torba derisinde isilik bulunduğunu bilir. Erkeklerin bunlardan haberi yoktur. Nelerden konuştuğumuzu rüyalarında görseler, hayra yormazlardı. Yemek pişirmekten, çocuk büyütmekten, yama yapmaktan söz ettiğimizi sanırlar. Erkeğin takımlarına benzeyen bir patates bulduğumuz zaman gülüşerek birbirimize geçiririz. Ah, yüklenip taşımadan eve su getirmenin bir yolu bulunaydı. Her damacana, bir öncekinden daha ağır, terden sırılsıklam oluyorum. Söylendiğine göre Normanlar, içine cesetleri atarak kuyuları zehirlerlermiş. Ya susuzluktan öleceksin ya da pis sudan zehirleneceksin. Irmakları olmayan bir adada ağustosta bile yerden temiz su kaynaması bir mucize. Eve gidince biraz dinleneceğim. Terlemeye başlayınca ensemin yapış yapış olmasından tiksiniyorum. Bilmek istediğim şu, Tanrı neden bizi yazın sıcaktan kavuruyor, kışın soğuktan donduruyor? Erkekler daha güçlü olduğu halde, suyu kadınların taşıması gerektiği nerede yazılı acaba? Mandras bana evlenme teklif ettiği zaman şöyle diyeceğim: "Suyu sen taşımayı kabul etmezsen olmaz!" O da şöyle karşılık verecek: "Pekâlâ, balıkları da sen tutarsın öyleyse." Ben,

ne diyeceğimi şaşıracağım. Keşke bir mucit çıksa da suyu eve getirecek bir tulumba ayarlasa. Papas'ı öldüresim geliyor. Sen kalk da Mandras'a benim için drahoma vermeyeceğini söyle. Drahomasız evlenen var mı? Papas bunun, barbarlık olduğunu, bildiği hiçbir uygar ülkede uygulanmadığını, kendi yaptığı gibi aşk evliliğine inandığını, bu konuda alışverişi ayıpların ayıbı saydığını, sırtında bir servet taşımayan bir kadınla evlenmeye değmez anlamına geldiğini söylüyor. Babam böyle düşünüyorsa bir yabancıyla evlenmek zorunda kalacağım. Şunu sordum: "Papakis, durup düşünürsen sıcak havada elbise giymek saçma. Bütün Yunanistan'da yazın giysisiz dolaşan tek kadın olmamı ister miydin?" Beni alnımdan öptü! "Benim kızım olmaya layık olacak kadar zeki sayılırsın," dedi. Sonra çekip gitti. Eve döndüğünde beni çıplak bulsun da görsün gününü. Bir gelenek aptalca da olsa, geleneğe karşı gelemezsin. Ya Mandras'ın ailesi ne diyecek? Ben bu utanca nasıl katlanırım? Yeryüzünde, varım yoğum bir keçi. Babasının evine bir keçi, bir de bohçayla mı gideceğim? Hem keçimi isteyecekler mi bakalım. Keçimi götürmezsem hiçbir yere gitmiyorum. Dediğim dedik. Başka kim burnuna soluğunu üfler, kulaklarının arkasını kaşır. Papakis dünyada yapmaz bunu. Papas, bitkilere işemekten vazgeçse ne iyi olurdu. Kullanmam gerekince ne yapacağımı şaşırıyorum. Acaba bahçenin bir köşesinde gizlice yetiştirip, onları mı kullansam? Komşulardan isteyemem. Bizim bahçede bol bol bitki olduğunu görüyorlar. Bizimkileri kullanamıyorum, çünkü sidiğe bulaşmış diyemem ki. Tanrım, Tanrım gördün mü başıma geleni! Neden daha önce önlem almadım, neden damacanayı kaldırmadan bez tutturmadım. Ne aptalım. Şimdi bacaklarımın arasından kan süzülmeye başladı. Öff be. Sıcak ve yapışkan. Damacanayı burda bırakıp sonra almalı. Gene başladık. Beş gün ördek gibi paytak paytak yürü bakalım.

MANDRAS (Limandan çıkarken şarkı söyler):

Gelin yunuslar gelin
Yolu izi gösterin
Nerede var bol balık

Sürüyle ağa düşen
İri mercan oltalık
Kısmetim bol olursa
Senin de şansın açılır
Yosunlarla otlar ki; etmesin kalabalık.
Bol bol pisi rast gelsin
Takarım boynunuza birer inci gerdanlık.

Drahoma yok. Tanrı biliyor ya, onu seviyorum. Ama, herkes ne diyecek? Doktor Yannis'in beni kızına layık görmediğini söyleyecek. İşte o kadar. Bana her zaman aptalın daniskası, kaçığın birisin diyecek. İyi bir koca olamayacak kadar keyfime düşkün olduğumu yüzüme vuracak. Budalayım, budala. Kadın konusunda hiçbir erkek aklını başına devşiremez. Bunu herkes bilir. Ben de Doktor'un benden hoşlandığını biliyorum. Pelagia ile evlenmek için ne zaman kendisinden izin isteyeceğimi sorup duruyor. Onunla konuşmaya geldiğimde beni görmemiş numarası yapıyor. İşin kötüsü, Pelagia ile beraberken tam kendim olamıyorum. Yani, ben ciddi bir adamım. Birçok şeye kafa yorarım. Politikayı izlerim. Bir Kral yanlısı ile Venizelist arasındaki ayrımı bilirim. Ciddiyim, çünkü yalnız kendi çıkarımı düşünmüyorum. Daha iyi bir dünya istiyorum. Dünyanın düzelmesinde bir payım olsun istiyorum. Ama, Pelagia'nın yanında yeniden on iki yaşında bir çocuk oluyorum. Bir an zeytin ağacının tepesinde Tarzanlık tasla, bir an sonra keçiyle hırlaş. Hepsi gösteriş, ama elimden ne gelir. Pelagia'ya, "Gel politikadan söz edelim," diyemem ki. Kadınlar böyle şeylerle ilgilenmezler. Kendilerini eğlendirmemizi isterler. Ona hiç görüşlerimi açmadım, hayallerimden söz etmedim. Belki o da beni budala sanıyordur. Kendi sınıfından değilim, biliyorum. Doktor ona İtalyanca, biraz da İngilizce öğretti. Evleri bizim evimizden daha büyük. Ama, ben ondan aşağı düzeyde değilim. Hiç değilse olduğumu sanmıyorum. Onlar tipik bir aile değil, işte o kadar. Göreneklere uymuyorlar. Doktor aklına geleni söylüyor. Çoğu zaman durumum nedir bilemiyorum. Despina, ya da Polykseni'ye gönül versem işler daha kolay olurdu. Dış ülkelere açılabilsem, dünyanın kaç bucak olduğunu öğre-

nirdim. Doktor bütün dünyayı gezmiş, taa Amerikalara kadar gitmiş. Ya ben nereye gittim? Ne biliyorum? İthaka'ya, Zante'ye, Levkas'a kadar uzandım. Büyük marifet sanki! Ne ilginç öykülerim, ne de renkli andaçlarım var. Fransız şarabını hiç tatmadım. Doktor, İrlanda'da her gün yağmur yağdığını, Şili'de, yağmurun katresini görmemiş bir çöl bulunduğunu söylüyor. Pelagia'yı seviyorum ama, önemli bir şey, büyük bir şey, beni yaşatacak, onur kazandıracak bir şey yapmadan adam olamayacağımı biliyorum. Bunun için savaş çıkacağını umuyorum. Kan dökmeye, şan, şeref kazanmaya can atmıyorum. Gelgelelim karşımda çarpışacağım, başa çıkacağım bir güç olmalı. Erkek, asker olmadan erkek değildir. Üniformamla geri gelince, "Mandras hoş çocuktur ama esamesi okunmaz," diyemez kimse. O zaman drahomaya hak kazanırım. Ah yunuslar, dümeni kıralım, yelkeni kavanço edelim. Yok yok siz bana gelmeyin. Ben size geliyorum. Umarım sırf oyunbazlık etmiyorsunuz. Ah, galiba şu yunus Kosmos, şu yunus Niomos, şu da dişi yunus Krystal. Kalimera güleç dostlarım. Çekilin yolumdan, şimdi ağları salıyorum. Ağdan fazla balık araklamayın bu kez e mi? Allah kahretsin sıcaktan bunaldım. Suya dalıyorum. Esvaplar fora, demir at. Bakın yunuslar cumburlop... Oh, canıma değsin. Güneşten ateş gibi kızan kasıkları deniz suyu ne güzel serinletir. Tek elinle bir yunusun yüzgecine tutunarak suda kaymak nefis. Yüz Krystal, yüz. Eyvah, popoma iğneler batıyor sanki.

PELAGIA (Siestada): Hava çok sıcak. Kapı kımıldıyor. Kim olabilir? Mandras mı? Yoo, aptallık etme, bir insanı düşünce gücüyle karşına getiremezsin. Yaşayanların da bir hayaleti vardır derler. Ooo, sen misin Psipsina? Yo, hayır, hayır. Neden bizim de herkes gibi bir köpeğimiz yok, hatta bir kedimiz? İlle de siesta nedir bilmeyen bir çam zerdevamız olacak. Çekil başımdan. Daha ne kadar büyüyeceksin? Göğsümde yarım tonluk bir hayvanla uyuyamam. Uslu dur. Neden her zaman böyle tatlı bir koku salıyorsun Psipsina? Gene yumurtayla böğürtlen mi çaldın. Neden farelerini kendin yakalamıyorsun? Fare doğramaktan bıktım. Neden herkes gibi yerde dolaşmıyorsun?

Odada yere değmeden, oraya buraya uçmak pek mi zevkli? Mmm. Ne kadar tatlısın, Lemoni iyi ki buldu seni. Buna gerçekten seviniyorum. Keşke sen Mandras olaydın. Mandras'ın göğsümün üstünde yatmasını isterdim. Tanrım, bu ne sıcak! Şu sırtındaki kürke nasıl dayanıyorsun Psipsina? Keşke sen Mandras olaydın. Ne yapıyor acaba? Denizde püfür püfür rüzgârlarla serinliyordur. Acaba kalçaları nasıl? Papakis, harika butları olduğunu söyledi... Terracotta dolu. "Klasik bir yontunun kıçı gibi çok yakışıklı bir kıç," dedi. Gözlerimi kapatıp, kollarımı açarak Ermiş Yerasimos'a yalvarsam, gözlerimi açtığımda belki kucağımda Psipsina yerine Mandras'ı bulurum. Nerde o şans? Psipsina, Mandras ne kadar güzel. Ne kadar komik. Ağacın tepesinde beni gülmekten kırıp geçirdi. Düştüğünde onu sevdiğimi anladım, öyle korktum ki. Psipsina'yı, oymuş gibi kucaklayacağım, belki bunu duyumsar. Umarım pirelerin yoktur. Kollarımda kırmızı benekler istemem. Dün ayak bileğim kaşınıyordu. Senden bilecektim Psipsina ama, diken batmış olmalı. Mandras, kendisiyle evlenmemi ne zaman isteyecek? Annesinin pek hoş olmadığını söylüyor. Keşke anneciğimi anımsayabilseydim. Zavallı Mitera. Bir iskelet gibi, kanlı öksürüklerle sarsılarak ölmüş. Fotoğrafta çok hoş görünüyor. Ne kadar genç, ne kadar mutlu. Elini Papas'ın omzuna koyuşundan onu sevdiği belli. Yaşasaydı, Mandras'la nasıl başa çıkacağımı bilirdim. Papakis'in drahoma konusundaki düşüncesini değiştirebilirdi. Mandras pek aldırmıyor sanki. Ciddi bir adam değil, bu da beni kaygılandırıyor. Şen şakrak ama, onunla esaslı bir şey konuşulamıyor.

Kocasıyla ciddi tartışmalara girebilmeli bir kadın, öyle değil mi? Her şeyi şakaya alıyor. Nükteli, hazırcevap, bu da aptal olmadığını gösterir umarım. "Savaş olacak mı?" diye soruyorum, sırıtıp, "Kimin umrunda, beni öpecek misin?" diyor. Savaş olmasını istemiyorum. Savaş olmasın. Avlunun girişinde elinde bir balıkla Mandras'ı göreyim. Her gün bir balıkla Mandras gelsin. Doğrusu, balıktan biraz bıktım. Farkında mısın Psipsina, her balık getirişinde, senin çanağına daha büyük bir parça düşüyor.

MANDRAS (Limanda ağlarını onarır): Dün Britanya Somalisi, İtalyanların eline geçti. Bakalım ne zaman bize Arnavutluk üzerinden saldıracaklar? Anlaşılan Somali'de develere karşı tanklar saldırıya geçmiş. Bu adada kendimi ne kadar yararsız, ne kadar anlamsız görüyorum. Şimdi, erkeklerin, işi sıkı tutmalarının zamanı. Arsenios, Kral'a gönüllü yazılmak istediğimi bildiren bir mektup yazdı. Bizzat Metaksas'ın ofisinden, gerektiğinde askere çağrılacağımı bildiren bir karşılık aldım. Bu akşam Papaz'a, hemen çağrılmak istediğimi bildiren bir mektup daha yazdıracağım. Pelagia'ya nasıl söylerim? Bildiğim bir şey var. Ayrılmadan ona evlenme teklif edeceğim, çeyizi ister olsun, ister olmasın. Babasının iznini alacağım. Bir dizimin üstüne çöküp, "Benimle evlenir misin?" diyeceğim. Şaka karıştırmadan. Yunanistan'ı savunurken kendisini ve onun gibi her kadını da savunacağımı anlatacağım. Bu, bir ulusal bağımsızlık sorunu. Elinden geleni sonuna kadar yapmak herkesin görevi. Ölürsem kötü ama, boşuna ölmüş olmayacağım. Dudaklarımdan Pelagia ile Yunanistan adı eşit olarak dökülecek, benim için ikisi de bir, ikisi de kutsal. Yaşarsam, ömrümün sonuna kadar başım yukarıda olacak. Yunuslarıma ve ağlarıma döneceğim; herkes, "Bu, savaşta dövüşen Mandras," diyecek. "Her şeyi onun gibi adamlara borçluyuz." Ne Pelagia ne de babası bana tepeden bakamayacaklar. Kıçında çömlek kırıklarıyla dolaşan isimsiz, önemsiz bir balıkçı olarak kalmayacağım.

PELAGIA (Çarşı fırınından kleftiko alarak): Mandras nerde kaldı? Şu sıralarda burda olurdu. Gelmesini istiyorum. Öyle çok istiyorum ki soluğum tutuluyor. Gene ellerim titremeye başladı. Şu saçma gülümseyişi yüzümden silmeli, yoksa herkes beni deli zannedecek. Deli miyim ne? Gel Mandras, n'olur gel. Balık payımı Psipsina'ya vermem. Sadece başı, kuyruğu, bağırsakları ona düşer. Yemeğe kal, baldırımı ayağınla okşa, Mandras. Psipsina kendi farelerini paralayacak kadar büyümedi mi artık? Ne aptalım, alışageldiğim işleri yapıyorum gereksiz yere. Yemeğe kal.

12 Ermişin Bütün Mucizeleri

Adada hiçbir şey değişmemişti, savaş belirtileri yoktu. Tanrının kendisi, dünyaya çöken kendini beğenmişlik ve yıkımdan tedirgin olmamış gibiydi. 23 Ağustosta Kutsal Meryem'in Demutsandata'daki ikonası önündeki kutsal zambak kurumuşken, canlanıp çiçek açarak mucizeyi yenilemiş, iman sahiplerinin imanını tazelemişti. Ayın ortasında bilimce bilinmeyen bir sürü zehirsiz yılan, başlarında siyah haçları, kadife gibi derileriyle yoktan var olurcasına Marcopulo'da kıvrıla kıvrıla ortaya çıkmıştı. Sürünüp kıvranarak sokakları doldurmuşlar, Bakire Meryem'in gümüş ikonasına yaklaşmışlar, piskoposun tahtına kurulmuşlar ve ayinin sonunda göründükleri kadar sessizce ve gizemli bir biçimde ortadan kaybolmuşlardı.

Travliata ve Mitakata'nın tepesindeki büyük Kastro Şatosu'nun harabelerinde Romalıların savaş kılığındaki hayaletleri Normanlarla Fransızlardan parola sormuş, kırmızı üniformalı Britanyalıların gölgeleri Türkler, Katalonyalılar ve Venediklilerle yeraltındaki sarnıçlar, tüneller ve taş ocaklarının haritası çıkarılmamış nemli labirentlerinde barbut oynamışlardı. Düşen Venedik kenti Fiskardo'da, hortlak Guiscard haykırarak burçlara saldırmış, Yunan kanını ve Yunan hazinelerini isteyerek kurtlar gibi ulumuştu. Argostoli'nin kuzey ucunda deniz kıyısındaki çukurlara dalmış, anlaşılmaz bir biçimde arzın derinliklerine yürümüştü. Paliki'de Kunopetra diye bilinen kaya, hiç durmadan oynamaya başladı. Manzavinata'nın kaya kadar sağlam köylüleri, dinleyecek birini buldular mı anlatmadan duramazlar. Bir zamanlar İngiliz donanmasının bir filosu, bu ünlü kayanın çevresini zincirlerle çevirmiş, gene de yerinden oynatamamış. Bu küçük Yunan kayası, dünyanın en büyük imparatorluğunun gücüne ve bilimsel merakına karşı direnmiş. Belki daha da önemlisi, bir Fransız araştırma grubu Akali Gölü'nün dibini bulamamış, Wyoming'den gelen bir zoolog hayretlere düşerek, tanınmış tarihçi Yannis Kosti Laverdos'un bir raporunu doğrulamış, Ayia Dinati Tepesi'ndeki bazı yaban tavşanlarıyla bazı keçilerin dişleri altından ve gümüştenmiş.

Tanrıça İo, Memnon'un Akhilleus tarafından öldürülmesine yardım edeli ve Prokris'in kendi kocası tarafından yanlışlıkla öldürülmesine yol açalı, ada, bir harikalar diyarıdır. Bu şaşılacak bir şey değil, çünkü adanın kendine özgü, eşsiz bir ermişi vardır. Huşu uyandıran, gizemli güçleriyle kabına sığamayan, görkemli ışıklar saçan bir ermiş.

Kendi manastırının altar perdesi ardındaki kubbeli ve yaldızlı lahtine konulmuş ve beş yüz yıldan beri ölü olan, kurumuş ve kararmış Yerasimos, gece ayağa kalktı. Kızıl ve altın cübbelere bürünmüş, değerli taşlar ve eski madalyalar takmış, takırdayıp tıkırdayarak, usulca cemaatindeki günahkârlar ve hastalar arasında dolaşmaya, onları evlerinde yoklamaya başladı. Bazen cetlerinin kemiklerini ziyaret etmek için doğum yeri olan Korint'e kadar uzanır, gençliğinin tepelerinde, korularında gezinirdi. Gelgelelim görevine düşkün ermiş, ertesi sabah mutlaka döner, hizmetine bakan geveze rahibeleri, işlemeli terliklerindeki çamurları temizlemek ve mumyalanmış ince bacaklarını, rahat bir dinlenme pozisyonuna getirmek zorunda bırakırdı.

Gerçek bir ermiş, sahici bir kutsal adamdı. Başka inançların hayali ve şüpheli azizleriyle hiçbir ortak yanı yoktu. Aziz Dominic gibi, engizisyonu ile dünyayı kirletmemişti. Aziz Hıristoforos gibi, on sekiz ayak boyunda, yamyamca eğilimleri olan bir dev değildi. Azize Katerina gibi ölümüne tanık olanları kazara öldürmemişti. Ne de Travliata yakınındaki manastırda ancak sağ ayağının tabanını bırakabilen Aziz Andreas gibi yarım yamalak bir azizdi. Korfu'daki Aziz Spiridon gibi örnek bir hayat sürmüş, sonra ölümlü kabuğunun tümünü bir esin kaynağı, bir kanıt olarak miras bırakmıştı.

On iki yaşında keşiş oldu, bir o kadar yıl Kutsal Topraklar'da kaldı, Zante'de beş yıl yaşadı. Sonunda Spilla'daki bir mağaraya yerleşip, kendi eliyle bu çınar ağacını dikti ve bir kuyu kazdı ve Omala'da manastırı yeniden düzenledi. Genellikle şüpheci olan ada halkınca o kadar çok sevildi ki, adına her yıl iki yortu düzenlendi. Biri ağustosta, biri ekimde. Düzinelerce erkek çocuğa onun adı verilir, İsa Efendimize inanıldığından daha büyük bir coşkuyla ona inanılır. Cennetteki tahtında, halkın, kendi adına yeminler etmesine ve küfürler savurmasına alışmış-

tır. İki yortu gününde de gönül gözünü hoşgörüyle başka taraflara çevirir. Çünkü, bütün ada halkı körkütük sarhoş olur.

Metaksas, Il Duce'nin ültimatomunu geri çevirdiğinden sekiz gün önceydi, ama son yüz yıldır kutlanan yortulardan hiç farkı yoktu. Güneşin hışmı azalmıştı, sıcak ama boğucu olmayan fevkalade güzel bir gün. Denizden esen hafif bir meltem zeytinliklerde dolaşıyor, yaprakları hışırdatıyor, her yaprak koyu yeşil ve gümüş bir semafor gibi işaretler çakıyordu. Gelinciklerle papatyalar yazın kuruyup sararmış ama gene tazelenmeye başlamış çimenlerin arasında dalgalanıyordu, arılar sonbaharın yaklaştığını fark etmiş gibi çiçeklerden alacaklarını alıyor, sayısız kovanlardan, koyu renkli, saydam ballar sızıyordu. Bunlar, dünyanın en iyi ballarıydı adalıların inancına göre, Ainos Dağı'nın yüksek yamaçlarında Mısırlı akbabalar talihsiz ya da beceriksiz keçilerin leşlerini arıyordu. Aşağıdaki düzlüklerin fundalıklarında küçük kara Sicilyalı çalıbülbülleri daldan dala konup şamata ediyorlardı. Sayısız kirpiler toprağı kazıp kokluyor, ilerdeki soğuk günler için ot ve yapraklardan yuvalar hazırlıyorlardı. Kıyıdaki tekneler deniz kazasına uğramış gibi yarı sökülmüş, kalafatlanmak için karaya çekilmişti. Adanın güneyindeki tropikal bitkiler özsuyu çekilmiş ya da soluğunu tutmuş gibi, eskisi kadar coşkun ve taşkın değildi. İncir ağaçları, yeşil incirler arasında olgunlaşmış iri mor meyveler sunuyordu. Ham incirler gelecek yıl olgunlaşacak, Romalı Faşistlerin resmi meyvesi olacaktı.

Şafak vakti Alekos, antika tüfeğinin kabzasını okşadı ve onu yanına almamaya karar verdi. Ermişin yortusunda çok fazla arbede çıkıyor, bu da mucizelere gölge düşürüyordu. Tüfeği örtülerine sarıp, keçileri yoklamak için sisin içine daldı. Onları bir günlüğüne kendi hallerine bırakmak niyetindeydi. Ermişin sürüsünü koruyacağından emindi. Ainos Dağı'ndan aşağı inmek için taban teperken çanlarının yankılanan seslerini duyacağını biliyordu. Kendi kendine bir oyun oynayacak, her birinin sesini tanımaya çalışacaktı. Ermişin saralıları ve delileri iyileştireceğini gözünün önüne getirirken, adeta dayanılmaz bir heyecan duyuyordu. Acaba bu kez kime el uzatacaktı?

Köyde, Peder Arsenios, erken kalkma meşakkatine alışkın

olmadığı için bir şişe Robola yuvarlayarak mahmur gözlerini sildi. Pelagia ile babası keçiyi zeytin ağacına bağladılar, Psipsina'yı paramparça edebileceği bir şeyin bulunmadığı bir dolaba kilitlediler. Kokolios, dini, halkların afyonu sayan komünist inançları yüzünden biraz bocaladıysa da sonunda karısının esvaplarını giydi. Stamatis kâğıttan komik bir şapka yaptı. Başına uyup uymadığına baktı. Karısı peynir parçaları kesti, rozoli ve mantola şekerlemelerini kâğıtlara sardı ve her zamanki gibi sızlanacak bir şeyler buldu. Megalo Velisarios, topunu, üçüncü kuşak amca oğlundan ödünç aldığı dayanıklı bir boğanın sırtına yüklerken yarışı kazanacağını düşledi. Topunu, altın ve gümüş yaldızlı kâğıt parçalarıyla doldurdu. Parıltılı mühimmat, gökyüzüne ateşlenip, metal kelebekler gibi yağınca kalabalığın hayranlıkla iç çekmesini sabırsızca bekleyecekti.

Manastırda yanakları kolayca kızaran küçük rahibeler, küçük düzenli odaları, gösterişli sürahiler ve su leğenleriyle donatılmış olan konukları ve hacıları uyandırdılar. İşlemeli yastıkları kabartıp, şık havluları değiştirerek yerleri süpürdüler. Kendileri bir Sparta sadeliği içinde, tarazlanmış bir kilim, gıcırdayan bir yatak ve duvarlarda koyu renkli ikonalardan başka eşyası olmayan hücrelerde yaşarlardı. Başlıca zevkleri başkalarına hizmet etmek, büyük bir istekle aşk acısı ve ihanet öyküleri dinlemek, işittiklerini birleştirerek dışardaki yaşam bilmecesini çözmeye çalışmaktı. Böyle bir dünyada yaşamaktansa, öykülerini dinlemenin daha iyi olacağına inanmışlardı.

Bitişikteki tımarhanede başka rahibeler, hastalara temiz giysiler giydirdiler ve ermişin aurasıyla hangisini iyileştireceğini merak ettiler. Şifaya kavuşturucu mucizenin gösterilmediği durumlar çok seyrek olurdu, engin merhameti (belki de üstün gururu), bir talihsizin sağlığa kavuşturulmasının garantisiydi. Acaba bu kez Mina mı seçilecekti? Ciyak ciyak bağıran, anlaşılmaz herzeler sıralayan, kimseyi tanımayan ve önüne gelene vücudunu teşhir eden Mina! Yoksa, pencereleri ve şişeleri tuz buz edip, cam yiyen Dimitri mi? Kendini Amerika Kraliçesi sanıp, doktorların bile dizleri üstünde sürünerek yanına yaklaşmasına izin veren Maria mı? Bir çatal kaldırmayı bile dayanılmaz bir sorumluluk sayıp ağlayacak, titreyecek kadar nevraste-

ninin pençesinde kıvranan Sokrates mi? Rahibeler, ermişin yanında yaşamanın bile sağaltıcı bir etkisi olduğuna inanıyorlar, hastalar, akıllarının başlarında olduğu anlarda, kurtuluş sırasının kendilerine ne zaman geleceğini düşünüyorlardı. Ermiş, sağaltacağı kişileri belli bir mantık ve düzen çerçevesinde seçmezdi. Bazıları kırk yıl bekledikten sonra burada ölür, bazıları ateist oldukları ve yerilecek davranışları bulunduğu bilinse de bir yılda taburcu edilirdi.

Dışarda, vadinin güzel çayırlarında, ta Kastro'dan başlayarak yolun iki yanına dizilmiş çınarlar arasından hacılar ve rahipler iki gündür akın akın geliyordu. Çok uzak yerlerden gelenler de vardı. Delilerin yakınları ermişin elini öpmüş, sevdiklerinin şifa bulması için kilisede birlikte dua etmiş, bu arada rahibeler, altın süs eşyalarını parlatmış, binayı çiçeklerle donatmış, dev mumları yakmışlardı. Kilisenin tahta sıraları ahbaplıklarını tazeleyen tanışlarla dolmuştu. El kol hareketleriyle öyle hararetli konuşmalara dalmışlardı ki Yunanlı olmayanlar bunu saygısızlık sayabilirlerdi. Dışarda hacılar feta peyniri, kavun, söğüş tavuk, kızartılmış av kuşları, Kefalonya'nın kıymalı böreğiyle yüklü hayvanlarını boşaltıyor, yiyeceklerini komşularıyla paylaşıyor, maniler düzerek birbirlerine takılıyorlardı. Kol kola girerek dolaşan neşeli kızlar, koca adaylarını, flört edecekleri delikanlıları kaypak gülüşlerle süzüyorlardı. Onları güya görmezden gelen erkekler küme küme toplanıyor hareketli ve hararetli nutuklar çekip, şişelerini sallayarak dünyanın büyük sorunlarını çözüyorlardı. Rahipler arılar gibi bir arada kaynaşıyor, büyük ağırlığı olan dinsel konuları tartışıyor, kır sakalları, parlak siyah ayakkabılarıyla uçuşan siyah cübbelerinin patriyarkal etkisini artırıyorlardı. İman sahiplerinin ara sıra kendilerini pohpohlayarak lafa karışmasına katlanıyorlardı. Sadık kullar, konuşmak için filanca piskoposun gelip gelmeyeceğini sormaktan başka bir bahane bulamazlardı.

Gerçekte, bütün bu kutsal şenlik ve düşsel tören havası, oradakilerin yüreğindeki bekleme heyecanını, mekanik bir biçimde açıklanması olanaksız bir şeye tanık olma korkusunu, bu dünya ile gelecek dünya arasındaki perdenin kalkmasına tanık olacakların duyduğu ürpertiyi saklamak içindi. Az sonra töre-

nin başladığını bildiren çanlar çalınca göğüsler daralacak, gözler yaşaracaktı. Halk, kiliseyi tıklım tıklım doldururken bir gürültü koptu. Dışarda kalanlar, avluya balık istifi dizildiler. Bazıları papazların mezarlığına gidip, dikiledurdu. Kalabalığın değişik noktalarında Alekos, Velisarios, Pelagia, Dr. Yannis, Kokolios ve Stamatis, papazın uzaktan gelen sesini işitebilmek için başlarını yana eğerek uzattılar; kilisenin içindeki halk haç çıkarınca, kapıdakiler bir an sonra, arkadakiler daha sonra daha arkadakiler daha daha sonra bu hareketi tekrarladı; bir havuza taş atılınca su yüzünün halkalanması gibi.

Güneş yükseldikçe, yığılan kalabalık ter dökmeye başladı. Kilisedeki tören tantanayla sona ererken rutubetli sıcak dayanılmaz derecede artmıştı. Halk dışarıya çıkmak için itişip, kakışmaya başladı. Kilisede yer bulamayanlar, talihlerinin döndüğünü gördüler. Ermişin çınar altında mucizeler yarattığı yere ilk ulaşanlar onlardı.

Kilisenin içinde, taşıyıcılar ermişin bedenine yüklendiler. Ağacın altında mutlu rahibeler, ne yapacakları belirsiz deliler güruhunu tekrar tekrar zapturapta aldılar. Çevredeki yabancı yüzler kaosu, delilerden bazılarını hem ürkütmüş, hem sindirmişti. Cam yiyen, ulumaya başladı. Amerika Kraliçesi uyruklarının gelişini görünce büyük hükümdar tavırları takındı. Sokrates, bir türlü kımıldatamadığı sağ ayağına çaresizce gözünü dikmişti. Bütün istem gücünü toplayarak başparmağını oynatabildi. Bunu durdurmak istemini göstermeye çalıştı, ama istem göstermek istemini gösteremedi. Eli ayağı taş kesilmiş bir durumda, hiç devinmeden kafasındaki iletişimsiz imgeler kaleydoskopuna sığındı. Rahibelerden biri, yüzünden gözyaşını sildikten sonra, cam yiyeni yatıştırmaya koştu. Başka rahibeler, hastaları yatmaya ya da oturmaya ikna etmek için peşlerinden gittiler.

Mina, ulu ağacın altına oturunca elleriyle dizlerini kavradı. Kalabalığa ve kendi dünyasını onlardan ayıran perdeye karşın, karmakarışık düşünceleri arasında bir huzur anı yakaladı. Kilisenin göz alan beyaz badanasına baktı ve bir kilise olduğunu anladı! "Kaplumbağa yumurtaları," diye düşündü.

Çocukluğunda ezberlediği bir nakarat aklına geldi. Birdenbire ayağa kalkıp, eteklerini kaldırmaya başladı. Ama, bir rahi-

be nazikçe onu yerine oturttu. Mina bunu kabul etti, kendi göğsünde kabaran ses karmaşasına kulak verdi. Bazen bu sesler ciyak ciyak bağırır, köşelere sığınsa da başını duvarlara çarpsa da onlardan kurtulamazdı. Bazen ona buyruklar verir, yerine getirinceye kadar gitmeyeceklerini söyleyerek tehdit ederlerdi. Bazen onu kaşındırır, tırnaklarıyla etlerini yolmasına yol açarlardı, bazen soluk almamasını söylerlerdi. Büyük bir panik içinde ciğerlerinin soluksuz kaldığını, yüreğinin durmak üzere olduğunu duyumsardı. Bazen kendisiyle dünyanın arası öyle açılırdı ki, aşağıya bakınca ayaklarının altında sonsuz bir boşluk görürdü. İşte böyle zamanlarda yeri bulmaya çalışarak çılgınca koşar, görünmez engellere çarparak kan revan içinde kalırdı. Bazen korkudan fena halde terler, rahibelerin elinden kayacak kadar kaygan olurdu. Tımarhanenin tabanında çığlıklar, hıçkırıklar içinde ordan oraya kayardı. En kötüsü, çevresindeki insanların kendisine baktığını fark ettiği zamanlardı. Kendisini öldürmeyi tasarladıklarını sanır, eteklerini başına kaldırarak bu sihirle görünmez olduğuna inanırdı. Bunu ne zaman yapsa, nerden geldiği belli olmayan eller eteklerini indirir, o da bütün umarsızlığı, bütün gücüyle tekrar kaldırmaya çabalardı. Kovalanmış ve yakalanmış Mina, çimenlerin üstüne oturdu ve gizemli bir gölge, yaklaşıp üstünden geçerken korkuyla büzüldü.

Dr. Yannis ile Pelagia kendilerini kalabalığın önünde bulmuşlar, ermişin süslü cesedinin yere serilen delilerin üstünden geçirilişini, gittikçe artan bir heyecanla izliyorlardı. Hiçbir ceset daha büyük bir özen, daha büyük bir saygıyla taşınmamıştı. Tabutunda sarsılmamalı, devrilmemeliydi. Taşıyanlar, delilerin bacakları arasından dikkatle geçiyor, kaygılı aileler yakınlarının dövünmelerini durdurmaya çalışıyorlardı. Cam yiyenin gözleri dönüyor, ağzı köpürüyordu, gelgelelim onu yatıştıracak kimsesi olmadığı için kendini yatıştırıp, sakince durdu. Bir çift terliğin, burnunun ucundan geçtiğini gördü.

Ermişin tabutu uzaklaşırken gerilim işkencesi çeken halk, herhangi bir değişiklik olup olmadığını görmek için hastaları gözledi. Biri, Sokrates'i görüp, işaret etti. Cirit atmaya hazırlanan bir atlet gibi omuzlarını sarsıyor, hayretle ellerine bakarak parmaklarını birer birer oynatıyordu. Birdenbire başını kaldı-

rıp, herkesin kendisine baktığını görünce utangaççа elini salladı. Kalabalıktan müthiş bir çığlık yükseldi. Sokrates'in annesi diz çökerek oğlunun ellerini öpmeye başladı. Sonra ayağa kalkıp, dualar etti. "Ermişe şükürler olsun! Ermişe şükürler olsun!" Bütün topluluk hayranlık içinde, huşu içinde kendinden geçmişti. Dr. Yannis, Pelagia'yı artan kalabalıkta ezilmemesi için çekip uzaklaştırırken, kendi alnındaki terleri, gözündeki yaşları sildi. Her tarafı tir tir titriyordu. Pelagia'nm da aynı durumda olduğunu gördü. "Sadece psikolojik bir fenomen," diye mırıldanırken birden kendini nankör biri gibi hissetti. Kilisenin çanı çılgınca çalmaya başladı. Rahibelerle papazlar tel kordonu ele geçirmek için yarışıyorlardı.

Karnaval başladı. Bir yandan herkesin rahatlaması, tüyler ürperten gerilimin gevşemesi, bir yandan adalıların şenlik yapmayı, bu sevinci paylaşmayı sevmeleri yüzünden Velisarios, Lemoni'ye topunun dokunma deliğine kibrit çakma iznini verdi. Görkemli bir gümbürtü koptu ve parlak kâğıt parçaları, Zeus'un altın yağmuru gibi üstlerine yağdı. Sokrates, sırtına dostça vuran yüzlerce el, elini öpen yüzlerce dudağın verdiği mutlulukla yarı sarhoş yürüyordu. "Bu, ermişin yortusu mu?" diye sordu. "Biliyorum, bu aptalca ama, gelişimi anımsamıyorum." Liksurili gençler onu danslarına kattılar, birlikte sirto oynadılar. Şenlik için bir araya gelen çalgıcılar, bir gayda, bir panflütü, bir gitar ve bir mandolin, müzik yelpazesinin çeşitli bölümlerinde uyum sağlıyor, bir taşocağı işçisi, güzel barışçı sesiyle mucizenin onuruna doğaçlama bir şarkı söylüyordu. Bir dizeye başlıyor, bunu dansçılar tekrarlarken bir sonraki dizeyi uyduruyordu. Böylece özgün ezgisiyle tam bir şarkı yaratıldı.

Sabahtan uğradım şenlik yerine
Böyle zındık bir kul ne ister
Güzel kızlar var mı ondan haber ver
Yemeli içmeli, neşe bulmalı
Kutsal ermiş sildi gönül pasımı
Kalktı gözlerimden şüphe perdesi
Ulu Tanrım, iyilerin iyisi...

El ele tutuşmuş güzel kızlar, arkada bir o yana bir bu yana dans adımları atıyor, önde bir sıra delikanlı geriye bacak sallayıp, başlarını döndürerek çekirgeler gibi sıçrıyorlardı. Sokrates, baştaki dansçının kırmızı mendilini alarak, seyircilerinin sevinç çığlıkları arasında, o güne kadar gördükleri en güzel, en çalımlı, en hünerli dans figürlerini yaptı. Ağzından şarkının sözleri dökülürken, taa başına kadar yükselen bacakları havada birleşirken, yaşamında ilk kez gerçek neşenin, gerçek rahatlamanın anlamını öğrendi. Bedeni zorlamasına hiç gerek kalmadan havaya fırlayıp dönüyor, varlığını çoktan unuttuğu adaleleri çelik gibi çalışıyordu. Ağzı, kulaklarına varıyor, güneş, dişlerinde ışıltılar saçıyordu. Gaydanın sesleri başının içinde titreşiyordu. Birdenbire Ainos Dağı'nın tepesindeki bulutlara baktı ve aklında bir düşünce çaktı. Sakın ölüp de cennete girmiş olmasın. Bacaklarını daha yükseklere fırlattı, yüreğinde bir kuşlar korosu şarkılar söylüyordu. Argostoli'den kendi çalgıcılarıyla gelen bir trup, divoratiko dansına başladı. Liksurililerden olumsuz, Argostolilerden olumlu eleştiriler aldılar. Çayırın uzak bir bölümünde tratoloi diye anılan balıkçılar, şişeler açıp, Panagopula meyhanelerinde haftalardan beri talim edilen şarkıları şehvetle söylediler. Günlük kazançları bölüştükten, birbirlerine takılıp paylar üstünde kavgalaştıktan, pretza ve zeytin yedikten sonra şarkılar söylemek hem doğal, hem kaçınılmazdı.

Birlikte bir "cantada" söylediler:

Oturduğun bahçede
Ne gerek var çiçeğe
Çiçeğe durmuşsun sen
Bunu görmeyen biri
Ya kördür, ya da deli.

Gitarın hızlı arpejleri yavaşladı ve tenor bir aryaya başladı. Sesinin en üst tonlarına çıkarak, kalabalığın bağırışmalarını, Velisarios'un top gümbürtüsünü bile bastırdı. Arkadaşları yarattığı ezgiye bir armoni ve polifoni örgüsüyle eşlik ettiler. Sonunda doğru ton ve doğru anahtarda birleşerek denizcilerdeki kardeşlik ruhunu kanıtladılar.

Dansçılarla şarkıcılar arasında mekik dokuyan küçük rahibeler, cömertçe yiyecek ve içki dağıtıyorlardı. Zaten sarhoş olanlar birbirleriyle alay etmeye başladılar. Alay hakaretlere, hakaretler yumruklaşmalara dönüştü. Dr. Yannis, peyniriyle kavununu bırakıp, burnu kanayanların, şişe kırıklarından bir tarafları kesilenlerin yardımına koştu. Kadınlarla, aklı başında erkekler kilimlerini bela çıkaranlardan uzağa taşıdılar. Pelagia, manastıra yaklaşıp, bir sıraya oturdu.

Yeni dansçıların, ermişe övgü kasidelerine karnaval geleneklerini kattıklarını gördü. Erkekler daracık beyaz gömlekler, kısa kabarık beyaz etekler, beyaz eldivenler, cafcaflı kâğıt şapkalarla boy gösterdiler. Üstlerinde kırmızı ipekli kurdeleler, küme küme küçük çanlar, altın ziynet ve zincirler, sevgililerinin ya da Kral'ın resimlerini taşıyorlardı. Yanlarında, komiklik olsun diye küçük kızlar gibi giydirilmiş küçük oğlanlar vardı. Hepsinin yüzlerinde acayip ve gülünç masklar göze çarpıyordu. Karısının protestolarına aldırmadan onun giysilerini giymiş olan Kokolios da aralarındaydı. Yolun kıyısında fantastik kostümleri ve boyalı yüzleriyle birtakım gençler babaoulia denen komik skeçler oynamaya başladılar. Bizzat ermiş bile onların taşlamalarından yakasını kurtaramazdı. Bu polka, kadril ve vals dalgası, kalabalığı birbirine kattı. İtişip kakışanların, yerlere yuvarlananların çığlıkları, feryatları, sövgüleri ayyuka çıktı. Pelagia, Lemoni'nin yerde boylu boyunca uzanmış bir papazın sakalını ateşe vermek için ciddi bir çaba harcadığını gördü. Mandras'ın Fiskardolu dansçıların ayaklarına kâğıt fişekleri attığını fark edince yüreği hopladı.

Onu gözden yitirdi. Sonra birisi omzuna hafifçe vurdu. Dönüp baktı, Mandras kendisini kucaklamak istiyormuş gibi kollarını açmıştı. Pelagia, sarhoş olduğunu görse de gülümsedi. Mandras birden diz çökerek dramatik bir tonlamayla sordu: "Siora, benimle evlenir misiniz? Evlenin, yoksa ölürüm."

Pelagia sordu: "Neden beni Siora diye çağırıyorsun?" Mandras aptalca sırıttı.

"Çünkü, İtalyanca konuşuyorsun. Bazen de şapka giyiyorsun." Pelagia, "Gene de ben soylu değilim. Bana Siora denilmesi doğru olmaz!" dedi. Bir an genç adama baktı. Aralarında bir

sessizlik çiçeklendi. Teklifine karşılık vermesini gerektiren bir sessizlik. "Tabii, seninle evlenirim!" dedi usulca.

Mandras havalara uçtu. Bir şarap birikintisinin üstüne diz çöktüğü için pantolonunun dizleri kirlenmişti. Tek ayak üzerinde döndü, sıçrayarak dans etti. Pelagia, gülerek ayağa kalktı ama ayakta kalamadı. Oturduğu yere yapıştırılmış gibiydi. Çabukça yerine oturup, eteklerini yokladı. Mandras'ın kendini sıraya iğnelediğini anladı. Yeni nişanlısı, çimenlerde yuvarlanıp çılgınca kahkahalar atıyordu. Sonra, doğrulup oturarak ciddi bir ifadeyle konuştu: "Koritsimu, seni bütün kalbimle seviyorum, ama ben ordudan terhis edilinceye kadar evlenemeyiz."

Pelagia, yüreği ağzına gelerek, "Git babamla konuş," dedi. Bu garip mucizeyi sindirmek için şenlik yapanlar arasında aylakça dolaştı. Ne tuhaf, umduğu kadar mutlu değildi, bu da canını sıkıyordu. Tekrar ermişle baş başa kalabilmek için kiliseye yöneldi.

Gün ilerliyordu, Mandras iyice zom olup yıkılmadan Doktor'u bulmayı beceremedi. Ne idüğü belirsiz bir birikinti içinde melekler gibi uyudu. Bu arada Stamatis, Kokolios'a bir kralcı bıçağı çekip, komünist gavgavlarını uçurma tehdidinde bulunduysa da, hemen ardından boynuna sarılıp, dünya ahret kardeşi olduğuna yemin etti. Başka bir yerde bir adam, yüz yıldan beri süren bir arazi kavgası yüzünden bıçaklandı. Peder Arsenios kafayı öyle bulmuştu ki şeşi beş görüp, Velisarios'u ölmüş babası sandı.

Akşama doğru, öğleden sonrasının çılgınca sarhoşluğu ve karmaşası biraz yatıştı. Artık sıra son yarıştaydı. Küçük oğlanlar semiz tekelere bindiler, minik bir kız, kocaman bir köpeğin sırtına bağlandı. Sırıtan sarhoşlar eşeklerine ters oturdular, sıskası çıkmış beygirler, şişko meyhanecilerin sağrılarına tırmanışına katlandılar ve Velisarios ödünç aldığı uysal boğaya yan oturdu.

Yarışın başlama işaretini verecek kişi daha mendilini sallamadan karmakarışık bir koşuşturma başladı. Köpeğe bağlanan minik kız, yola düşmüş bir kuzu parçasına doğru yol almaya başladı, tekelerin sırtındaki çocuklar oldukları yerde hoplayıp zıplıyor, ne ileri ne geri gidebiliyorlardı. Eşekler, bitiriş çizgisin-

den başka yönlere doğru tırısa kalkmışlar, beygirler ise yerlerine mıhlanıp, kalmışlardı. Sadece boğa ile Herkül'ü andıran binicisi, çayırın öbür ucuna doğru dümdüz bir çizgide ilerlediler, peşlerinden gelen sadece, soluk soluğa ama binicisiz bir domuz oldu. Gözde şampiyon Velisarios, bitiş çizgisine ulaştı, bineğinden indi, izleyicilerin alkışlarıyla coşarak, boğanın boynuzlarına yapışıp onu yere yıktı. Velisarios kalabalığın omuzlarında taşınırken, boğa şaşkın şaşkın böğürüp duruyordu.

Sarhoşlar güruhu, boğuk seslerle avaz avaz şarkılar söyleyerek dağılmaya başladı.

Dağılma vaktimiz geldi çocuklar
Kafalar cilalı, keyifler tamam
Ermişe övgüler, sevgiler sunduk
Bazen kavga ettik, bazen durulduk
Gökyüzünden dostça gülümse bize
Gülümse şu çılgın hallerimize
Sarhoşlukta yerlere serilsek bile
Övgüler, sevgiler ermişimize.

Pelagia ile Doktor evlerinin yolunu tuttular. Peder Arsenios, manastırın konukseverliğinden yararlandı. Alekos, dağa tırmanan yolun orta yerindeki taş bir korunakta uyudu. Kokolios ile Stamatis karılarını ararlarken Troianata makilerinde kayboldular.

Geride, tımarhanede Mina yatağına oturmuş, nerede olduğunu düşünüyordu. Gözlerini kırparak bacaklarına baktı, ayaklarının çok kirli olduğunu fark etti. Amcası, gelecek yıla kadar görmeyeceği yeğenine veda etmeye gelmişti, ama Mina onu şaşırtan parlak bir gülüşle, "Teio, beni eve götürmeye mi geldin?" diye sordu. Adamın önce nutku tutuldu. Sonra duyduğuna inanamıyormuş gibi çığlıklar attı, sevincinden hora tepmeye başladı. Yumrukları sıkılı, topukları üstünde üç kez döndü. "Efharisto, efharisto!" diye haykırarak yeğenini kollarına alıp, salladı. Mina onu tanımıştı, artık saçma sapan sözler sıralamıyor, eteklerini başına kaldırmıyordu. Aklı başına gelmişti. Yirmi altı yaşındaydı, biraz drahoması, biraz da bahtının

açıklığıyla gelin edilebilirdi. Gökyüzüne öpücükler yolladı. Ermişe söz verdi. Ne yapıp yapacak, ölümü pahasına bile olsa kıza bir drahoma denkleştirecekti.

Görünüşe bakılırsa, o yıl Yerasimos iki mucize göstermiş, alçakgönüllülükle ikincisini daha gösterişsiz bir biçimde gerçekleştirmişti. Cam yiyenle, bahtsız arkadaşları Mina'nın gidişini hüzünle izlerken, acaba ermiş bizi daha ne kadar bekletecek diye acı acı düşündüler.

13 Çılgınlık

Mandras, ermişin yortusundan sonra iki gün ortalarda görünmedi. Heyecandan içi içine sığmayan Pelagia için beklemek ateşten de şiddetliydi. Onun başına neler geldiğini kestiremiyor, kuruntular içinde kıvranıyor, Mandras'ın yokluğu günlük işlerden, günlük hayhuydan daha ağır basıyordu.

Yortudan babasıyla birlikte yürüyerek dönmüş, konuşmalarının hafifliğini, içkinin etkisi kadar, Mandras ile görüşmemiş olmasına yormuştu. Doktor, mucizelerin psikolojik boyutu ve yortuda olup bitenler üstüne, ileri geri konuşurken adım başında onu durdurup, içini dökmek istiyordu. Yüreğinde kaygı ile mutluluk yarışırken, babasına Mandras'ın evlenme teklifini açmak için sabırsızlanıyordu. Bu bilginin yükü, dünyalar kadar ağırdı. Biraz hafifletmek için babasıyla paylaşmalıydı. Doktor, kızın yanaklarının al al olduğunu, dikkatini toplayamadığını, ikide bir taşlara takıldığını, abartılı el kol hareketleri yaptığını, sesindeki hafif boğukluğu fark etmemişti. Sarhoşluğu, neşeden mide bulantısına geçme sınırındayken, iyice yalpalamaya başlamadan oradan ayrılmaya karar verdi. Kafası cilalı ama, kızının durumunu anlayacak parlaklıkta değildi. Eve vardıklarında Pelagia, hâlâ babasına haberi iletememişti. Doktor, filozof Psipsina'yı kollarına alarak avluda vals yaptıktan sonra nanelerin üstüne işeyip, nahoş kokulu elbiseleriyle yatağına serildi.

Pelagia, kendi yatağına yattı ama gözünü uyku tutmadı. İçbükey ay, kepenklerin arasından acayip gümüş pırıltılarla sızıyor, cırcırböceklerinin enerjik korosu da buna eklenince uy-

kusu büsbütün kaçıyordu. Gözlerinde bir damla uyku yoktu. Kafası durmadan çalışıyor, günün olayları gözünün önünden geçiyordu, mucize, şarkılar, danslar, kavgalar, yarış, evlenme teklifi... Her şey sonunda gelip oraya dayanıyordu. Oturduğu sıranın yanında diz çöken yakışıklı, genç Mandras; bir şarap gölünün ortasında, o kadar genç, güzel, ışık saçan Mandras, Apollon kadar ince ve zarif. Onun kendisini kucakladığını hayal ederken bacaklarının arasından ter boşandı, onunla sevişir gibi kollarını, bacaklarını oynattı, sırtını okşar gibi, dilinin kıvrık ucunun göğüslerinde dolaştığını duyar gibi, bedenini üstüne çeker gibi oldu.

"Seni seviyorum," diye mırıldanırken bir görünmez küçük şeytanlar ordusu, bin bir kuşku beynine üşüştü. Evlilik büyük bir gaileydi, bir yaşamı başka bir yaşamla değiştiriyordun. Baba evini terk etmek, bu evin hafif işlerini, tatlı kaçıklıklarıyla, hoş, kırsal, şiirsel yaşamını bırakıp, çoluğa çocuğa karışmak, ağır işler altında ezilmek demekti. Öz babasından başka birinin emirlerine, kararlarına uyma düşüncesi ona itici geldi. Babasının buyrukları sert ve tartışılmaz gibi görünse de, aslında üstü kapalı ricalardı. Mandras, ona nasıl davranacaktı? Sözlüsünü iyice tanıyor muydu? Kendisini hoş tutan, sabırlı bir adam olacağını nereden biliyordu? Çok genç, aklına eseni yapan delişmen biri değil miydi?.. Gerçi armağanlar getiriyordu ama, iş bağlanınca armağanlar sona ermeyecek miydi? Hiç düşünmeden uluorta cevap veren birine güvenilir miydi? Yüreğinin elmas gibi sert olabileceği şüphesi kızı ürkütüyordu. Sakın bu bir romoi olmasın, belki kendi bile bilincinde değildi. Arzu ile aşk arasındaki fark nasıl anlaşılırdı. Bir sivrisinek kulağında vızıldarken sözlüsüyle babasını karşılaştırdı. İkincisini taparcasına severdi. Evet, bu sevgiydi. Mandras'a karşı beslediği duygularla bir ortak yanı var mıydı? Babasına hizmet etmek, ne kadar da özgürlüğe yakındı. Çeşit çeşit sevgiler olmalıydı. Mandras'a duyduğu aşk değilse, bu soluk soluğa kalmalar, özlemden dilinin damağına yapışması, bu çarpıntılar da neyin nesiydi? Bu duygu, neden Tanrı ya da bir diktatör gibi karşı konulmaz bir biçimde onu buyruğu altına alıyordu. Sanki Peder Arsenios'un kararları gibi kanun gücündeydi, ama kanun resmiliğinde de-

ğildi. Ay, zeytin ağacının ardına dolanınca yaprakların gölgeleri duvarda titreşmeye başladı, gecenin tatlı serinliğinde Ainos Dağı'ndaki keçilerin hüzünlü çıngırak sesleri işitiliyordu. Psipsina avluda yiyecek bulmak için koşturuyordu. Pelagia, kendi vücudunun açlığını duyumsayarak yatarken, "Artık kendi farelerini yakalıyor," diye düşündü. Zerdevanın uçarı yaşama sevincini, masumluğunu, var olmaktan başka kaygısı bulunmadığını aklından geçirdi. Tasasız gençliğini mutsuzluğa benzer bir şeyle takas ettiğinin bilincine vardı birden. Mandras'ın öldüğünü düşündü. Bir yandan gözleri yaşarırken, bir yandan da ferahladığını dehşetle fark etti. Derhal bu düşünceyi kovdu kafasından. Ne kadar kötü bir kızdı.

Ertesi sabah kendine avluda işler icat etti. Mandras'ı, yol kavşağında görünür görünmez, görmek istiyordu. Velisarios'un onu vurduğu o yol kavşağında. Geviş getiren keçisinin tüyleri arasında kene arayıp, kızgın bir iğneyle birer birer yaktı. Tüyleri tekrar taradı. Mandras'ın gelip gelmediğini görmek için ikide bir yola bakıyordu. Babası kahvaltı etmek için kahvehaneye gitti. Pelagia, Psipsina'da da kene bulunabileceğini düşündü. Hayvanı yola daha yakın olan duvarın üstüne oturttu, tüylerini tersine tersine fırçaladı. Pelagia burnunu onun karnındaki yumuşak tüylerin arasına gömdü. Tatlı kokusuyla hem hüzünlendi, hem de avundu. Tüyler arasında iki pire bulup, başparmağıyla işaretparmağı arasında ezince Psipsina keyifle ciyakladı. Duvardan ayrılmak istemeyen Pelagia, zerdevayı sıkı sıkı fırçalayıp, çitişen tüy yumaklarını temizledi. Psipsina'yı boynuna dolayıp, su taşımaya karar verdi. Böylece yol kavşağına varacaktı. Pelagia, kuyu başında öbür kadınlarla çene çalarken Psipsina uyudu. Ballandıra ballandıra anlatılan dedikodular, kızın bir kulağından girip bir ötekinden çıkıyor, gözleri dalıyordu. Biraz gönlü bulanmaya başladı. Gerektiğinden fazla su çekmiş, bitkileri sulamaya koyulmuştu. Beklemekten usanarak zeytin ağacının gölgesine oturup keçinin kuru, kemikli boynuna sarıldı. Hayvan, dünya umurunda değilmiş gibi, geviş getirip duruyordu. Özlem sabırsızlığa, sabırsızlık öfkeye dönüştü. Mandras'ın inadına yürüyüşe çıkacaktı. Geldiğinde onu bulmasm da görsündü gününü. Mandras'ın gelebileceği yöne yürüdü, hava iyice ısı-

nıncaya kadar bir duvarın üstünde oturdu. Sonra, makilere doğru gitti. Orada çekirge avlayan Lemoni'yi fark etti.

Pelagia bir kayanın üstünde oturup, küçük kızın çalıdan çalıya koştuğunu, çekirgeleri tombul parmakları arasından kaçırdığını gördü. Birdenbire, "Kaç yaşındasın koritsimu" diye sordu.

Lemoni, "Tam altı. Gelecek yortudan sonra yedi olacağım," dedi.

"Ona kadar sayabilir misin?"

Lemoni, "Otuza kadar sayabilirim," deyip hemen başladı. "Yirmi bir, yirmi iki, yirmi otuz."

Pelagia içini çekti. İki yortu daha geçtikten sonra, Lemoni'ye ev işleri gördürülecek, makilerde küçük yaratıklar aramak oyunu sona erecekti. Erkeklerin şımartıldığı sıkıcı bir yaşama başlayacak, erkekler işitmediği zaman ya da çalışacakları yerde kahvede tavla oynarken, önemli konuları başka kadınlarla tartışmasına izin verilecekti. Lemoni için dul kalıncaya kadar özgürlük yoktu. İşte tam o sırada toplum, aleyhine dönerdi. Sanki kocasının ardından yaşamaya hakkı yokmuş gibi, sanki adam karısının ihmali yüzünden ölmüş gibi. Bunun için oğul sahibi olmak yararlıydı, korkunç bir yaşlılığın tek sigortası. Pelagia, Lemoni için daha iyi bir gelecek diledi. Sanki bunu kendisi için dilemesi yakışık almazmış gibi.

Lemoni, birden bir çığlık atınca Pelagia, daldığı düşüncelerden silkindi. Bu, bir kedi miyavlaması gibiydi. Lemoni'nin gözlerinden yaşlar boşanıyor, başparmağını tutarak, iki büklüm olmuş ileri geri sallanıyordu. Pelagia koşarak küçük kızın parmaklarını açtı. "Ne oldu küçüğüm, canını acıtan ne?"

Lemoni, "Beni ısırdı, beni ısırdı," diye ağlıyordu.

"Vah, vah! Bunlar ısırır, bilmez misin?" Parmaklarını ağzına götürüp, üfürdü. "Büyük çeneleri, keskin kıskaçları vardır. Az sonra acısı geçer."

Lemoni tekrar parmağını sıktı. "Çok acıyor ama."

"Sen çekirge olsan, seni yakalayan insanları ısırmaz mıydın? Çekirge, ona zarar vereceğini sandı. Bunun için canını acıttı. Bu hep böyle olur. Büyüyünce insanların da böyle davrandığını göreceksin."

Pelagia, çekirge ısırığını geçirtmek için özel bir büyü yaptığına inandırarak yatıştırdığı Lemoni'yi köye götürdü. Mandras hâlâ görünürde yoktu. Ortalık çok sessizdi. Akşamdan kalmalar, mahmurluklarını gidermeye, nasıl olduklarını anımsamadıkları yaraları bereleri onultmaya çalışıyorlardı. Bir eşek öyle uzun anırdı ki. Odaları loş evlerden hoyrat bir koro yükseldi: "Ai gamisoui." Pelagia, bu gece balık olmadığına şükrederek akşam yemeğini hazırlamaya koyuldu. Akşam gezintisinden sonra babasıyla otururken, Doktor birdenbire, "Herkes gibi o da hasta olduğu için gelmemiştir!" dedi. Pelagia, içinden kabaran bir çeşit şükran duygusuyla babasının elini öptü. Doktor, kızının elini sıkıp, hüzünle, "Sen gidince ben ne yaparım bilmem," dedi. "Papakis, Mandras bana evlenme teklif etti. Seninle konuşmasını söyledim." Dr. Yannis, "Ben onunla evlenmek istemiyorum ki!" dedi. "Seninle evlense daha iyi eder sanırım!" Tekrar kızının elini sıktı. "Gemilerin birinde birkaç arap vardı. Her lafın ardından İnşallah derlerdi. 'Yarın yaparım İnşallah!' Bu biraz sıkıcı oluyordu bazen, kendileri üstleneceklerine her işi Allaha havale ediyorlardı. Ama, bunda bir hikmet de vardı. Yaradan uygun görürse Mandras'la evlenirsin." "Onu onaylamıyor musun Papakis?" Dönüp, sevecenlikle kızına baktı. "Daha çok genç. Herkes çok genç evleniyor. Ben de çok gençtim. Ah kızım, sana iyilik etmedim. Kavafis'in şiirlerini okudum, Elenika ve İtalyanca öğrettim. Mandras, seninle eşit değil. Oysa karısından üstün olmak ister. Erkek ne de olsa. Çoğu zaman düşünmüşümdür, ancak bir yabancıyla mutlu bir evlilik yapabilirdin, örneğin Norveçli bir dişçi ya da öyle bir şey."

Pelagia, bu saçma düşünceye güldü, sonra sessizleşti. "Bana Siora diyor," dedi.

Doktor mırıldandı: "Böyle bir şeyden korkuyordum." Her ikisi de dağların üstündeki yıldızlara bakarken uzunca bir sessizlik oldu. Sonra Doktor sordu: "Başka bir ülkeye göçebileceğimizi düşündün mü hiç? Amerika ya da Kanada'ya filan?"

Pelagia gözlerini kapatıp, içini çekti. "Mandras!" dedi.

"Evet, Mandras. Burası da evimiz, yurdumuz. Başkası yok. Belki Toronto'da kar yağıyordur. Hollywood'da ise kimse bize rol vermez." Doktor ayağa kalkıp içeri girdi, alacakaranlıkta

metalik parıltı saçan bir şeyle geri döndü. Ciddiyetle kızının eline verdi. Pelagia onu görüp, uğursuz ağırlığını hissedince, küçük bir korku çığlığıyla kucağına düşürdü.

Doktor ayağa kalktı. "Bir savaş çıkacak. Savaşlarda korkunç şeyler olur. Özellikle kadınlara. Bunu kendini savunmak için kullan, gerekirse kendine karşı kullan. Durum gerektiriyorsa, bunu bana karşı da kullanabilirsin. Bu, sadece bir Derringer, bir cep tabancası, gelgelelim..." Elini ufka doğru salladı. "Dünyanın üstüne korkunç bir karanlık çöktü. Her birimiz elimizden geleni yapmalıyız. İşte o kadar. Belki bilmiyorsun koritsimu, düğünün için beklemek gerekebilir. Önce, Mussolini'nin düğüne kendini davet etmeyeceğinden emin olmalıyız." Doktor, topuğu üstünde dönerek eve girdi. Pelagia'yı, yüreğinde büyüyen korkuyla baş başa bıraktı. Suli Dağları'nda altmış kadının doruklardan birine giderek, dans ettikten sonra Türklerin eline esir düşmemek için çocuklarıyla birlikte kendilerini dağdan aşağı attıklarını anımsadı. Birkaç dakika sonra odasına gidip, tabancayı yastığının altına sakladı. Yatağının ucuna oturup, dalgın dalgın Psipsina'yı okşamaya ve Mandras'ın ölmüş olabileceğini aklından geçirmeye başladı.

Yortudan sonra ikinci gün de aynı anlamsız işler, ağır bir bale temposunda tekrarlandı. Hiçbir şey sevgilisinin yokluğunu dolduramıyordu. Her şey, ağaçlar, Lemoni'nin oyunları, keçi, Psipsina'nın maskaralıkları, Peder Arsenios'un yaylana yaylana yürümesi, eşeğine semer yapan Stamatis'in taktukları, Kokolios'un çatlak bir sesle yarı sözlerini unutarak Enternasyonal'i söylemesi, Mandras'ın eksikliğini duyurmaktan başka bir işe yaramıyordu. Dünya, insanlardan elini eteğini çekmiş, bütün eşya umutsuzluğun, terk edilmişliğin kapkara örtüsüne bürünmüştü. Akşam yemeği için hazırladığı sarmısaklı, biberiyeli kuzu bile balığın eksikliğini hatırlatıyordu. O gece ağlayamayacak kadar canı çekilmiş ve bitkindi. Rüyasında Mandras'ı zalimlikle suçladı. O, her şeytan gibi, alaylı gülüşlerle dans ederek dalgaların arasında kayboldu.

Üçüncü gün Pelagia deniz kıyısına gitti. Bir kayanın üstüne oturup, koskocaman bir savaş gemisinin, uğursuz kara dumanlar salarak, batıya doğru ilerlediğini gördü. Bir İngiliz ge-

misi olmalıydı. Savaşı düşünürken yüreği ağırlaştı. Eski zamanlarda insanlar tanrıların oyuncaklarıydı ama ne yazık, kendilerini tanrı sanan başka insanların oyuncağı olmuşlardı. Kelimelerin ses ahengiyle oyalandı. Hitler, Attila, Caligula, Hitler, Attila, Caligula. Mussolini'nin yanına koyabileceği bir ad bulamadı. Sonra, Metaksas aklına geldi. Mussolini, Metaksas ve ekledi: "Mandras."

Düşünürken, göz ucuyla gördüğü bir hareket vardı. Sol tarafta bir insan, yunus gibi dalgalara dalıp çıkıyordu. Tunçlaşmış balıkçıyı sadece estetik bir zevkle izliyordu. Sonunda çırılçıplak olduğunun ayırdına varınca hafif bir şok geçirdi. Yüz metre kadar uzakta olmalıydı. Ringa avlamak için küçük bir balık ağını bir şamandıraya bağlıyordu. Uzun uzun dalıyor, ağını bir yarım ay biçiminde geriyordu. Çevresinde martılar fır dönüyor, avdan pay almak için suya dalıyorlardı. Sinsice ama suçluluk duygusuna kapılmadan bu çevik, bu denizle birleşen, bu balıklaşan, bu Âdem gibi çıplak adamı hayranlıkla izleyebilmek için yaklaştı.

Ağ, balık sürüsünü içine alarak kıvrılıyordu. Adam, kıyıda pırıl pırıl ıslak elleriyle ağı çeker, kasları çalışır, omuzları ritmik hareketlerle oynarken, onun Mandras olduğunu anladı. Birden şaşkınlık ve utançla elini ağzına götürdü ama, geri adım atmadı. Güzelliği, işindeki uyumu ve güçlülüğü karşısında yerine mıhlandı. Tanrı, bu güzelliğe, sahip olmadan görmesi için ona bir şans tanımış olmalıydı. Şu dar kalçalar, şu güzel omuzlar, şu dümdüz karın, kasıkların koyu gölgesi, kuyu başındaki dişice dedikoduların odağı olan gizemli takımlar.

Mandras, bir Poseidon olamayacak kadar genç ve habislikten uzaktı. Neydi öyleyse, bir erkek deniz perisi mi? Erkek Nereid ya da Potamid olur muydu? Öyleyse ona yağ, bal ve süt sunmak, bir keçiyi ya da kendini kurban adamak yakışık almaz mıydı? Mandras'ın sular arasında süzüldüğünü görüp de böyle bir yaratığın Plutarkhos'un dediği gibi 9.720 yıl yaşadığına inanmamak güçtü. Ama, Mandras'ın bu görüntüsü sonsuzluğu akla getiriyor, Plutarkhos'un biçtiği ömür dilimi fazla kısa gibi geliyordu. Pelagia, aynı sahnenin, ta Mikenlerden beri, kuşaktan kuşağa tekrarlandığını; Odysseus zamanında, kendisi gibi

genç kızların, sevdiklerini koyda çıplak yıkanırken görmek için, onları gizlice gözetlediklerini düşündü. Tarihle böylesine kaynaşmak içini ürpertti.

Mandras ağını çekti. Eğilerek, yakalanan küçük balıkları toplayıp, kumun üstüne düzgünce dizdiği kovalara atıyordu. Gümüş balıklar, güneşte yeni bilenmiş bıçaklar gibi parlıyor, zıplayıp, sıçrayıp, birbirlerine çarparak ölümlerini bir güzellik gösterisine dönüştürüyorlardı. Pelagia, Mandras'ın omuzlarının soyulmuş olduğunu fark etti. Bütün yaz güneşte yandığı halde derisi sertleşmemişti. Hem şaştı, hem de biraz hayal kırıklığına uğradı. Demek ki güzel çocuk, etten kemiktendi, som altından değil. Mandras ayağa kalkıp iki parmağını dudaklarına götürerek ıslık çaldı. Denize doğru bakıyor, kollarını sallayarak işaret veriyordu. Pelagia nereye, kime baktığını çıkaramıyordu bir türlü. Saklandığı kayanın arkasından başını uzattı, üç kara cismin hep birlikte dalgalar arasından ona yaklaştığını gördü. Mandras sevinçle haykırmış, elinde üç irice balıkla onlara doğru yürümüştü. Balıkları havaya fırlattı, üç yunus zıplayarak onları yakaladı. Pelagia, Mandras yunuslardan birinin yüzgeçlerine tutunarak denize açılırken, şaşakaldı. Kumsala koştu, kaşlarını çatarak güneşin denize yağdırdığı titrek ve değişken ışık oklarının arasında bir şeyler seçmeye çalıştı, ama boşuna. Mandras boğulmuş muydu? Birden anımsadı, bir Nereid'i çıplak görmek korkunç bir talihsizlikti. İnsanı çıldırtırdı. Neler oluyordu? Ellerini ovuşturup, dudaklarını ısırdı. Güneş, kollarını zalimliğe varan bir şiddetle kavurmuştu. Onları kaygıyla göğsünde kavuşturdu. Kıyıda birkaç dakika daha oyalandıktan sonra dönüp eve koştu.

Odasında Psipsina'yı kucaklayarak ağladı. Mandras boğulmuştu, yunuslarla birlikte kaçmıştı, bir daha geri gelmeyecekti, bu her şeyin sonuydu. Zerdevaya yaşamın haksızlığından, boşluğundan sızlandı, pütürüklü diliyle gözyaşlarını yalamasına izin verdi. Birisi kapıyı hafifçe vurdu.

Mandras, elinde bir kova ringayla utangaç, çekingen, orada duruyordu. Önce bir, sonra öbür ayağı üstünde dikilerek hızlı hızlı konuştu: "Daha önce gelmediğim için özür dilerim. Yortudan sonra keyifsizdim. Şarabı fazla kaçırmışım. Enikonu

hastalandım. Dün orduya sevk kâğıtlarımı almak için Argostoli'ye gittim, yarından sonra anayurda ulaşmam gerek. Kahvehanede babanla konuştum, iznini aldım ve sana balık getirdim. Bak, ringa!"

Pelagia yatağının ucunda oturup, donakaldı. Bir anda fazla mutluluk ve fazla keder. Kaderle cenkleşmeye giden bir adamla resmen nişanlanmıştı. Denizde boğulduğunu sandığı bir adamla; evliliği, savaş ve ringa balığıyla karıştıran bir adamla. Yunuslarla oynayan bir çocuktu bu aslında ve Tsamoria'nın karlı dağlarında ölmek için fazla güzeldi. Birdenbire insanı ürkütecek denli kırılgan, düşsel bir yaratık oluvermişti, insan denemeyecek kadar nefis ve kısa ömürlü bir varlık. Pelagia'nm elleri titremeye başladı. "Gitme. Gitme," diye yalvardı. Sonra bir periyi çıplak görmenin uğursuzluk getirdiğini, çılgınlığa hatta ölüme yol açtığını anımsadı.

14 Grazzi

Hayatımda nice pişmanlıklar duymuşumdur. Sanırım herkes söyleyebilir bunu. Ama, küçük, çocuksu pişmanlıklardan söz etmiyorum, babamla tartışmak ya da karım olmayan bir kadınla flört etmek gibi. Asıl pişmanlığı, kişisel yükselme hırsı yüzünden istemine ve doğasına zıt olaylara karışmaktan aldığı acı ders öğretir adama, tarih ona hakaretler, nefretler yağdırınca.

Çok iyi bir işim vardı. Atina'da İtalyan Sefiri olmak gerçekten keyifliydi. Şu basit nedenden ötürü: Albay Mondini ile ben savaş çıkıncaya kadar savaş çıkacağından büsbütün habersizdik. Ciano ya da Badoglio ya da Soddu'nun bize bilgi vereceklerini, bir iki ay öncesinden uyaracaklarını sanırsınız değil mi, ama ne gezer! Diplomatik yaşamın normal hoşluklarını sürdürmemize izin verdiler. Düşündükçe kahroluyorum, davetlere gidiyor, piyesler izliyor, Yunan Eğitim Bakanlığı'yla ortak projeler üretiyor, Yunanlı dostlarıma Il Duce'nin düşmanca niyetler beslemediği, İtalyan topluluğuna eşyalarını toplamalarına gerek olmadığı konusunda garantiler veriyordum. Hiç kimse, olup bitenler hakkında kulağımı bükmek zahmetine katlanma-

mıştı. Bunu öğrendiğim zaman, benim, eşyamı toparlayacak vaktim kalmadı.

İşittiğim sadece söylentiler ve şakalardı. Hiç değilse ben şaka sanıyordum. Curzio Malaparte, çarpık bir mizah duygusu olan, gazete haberlerini şişirmek için savaşları kışkırtmaya bayılan o budala züppe, bir gün bana geldi. "Sevgili dostum Kont Ciano'nun bana fısıldadığına göre, siz bildiğinizi yapabilirsiniz artık. Çünkü, o da bildiğini yapıp Yunanistan'a savaş ilan edecekmiş. Yakında Jacomoni'nin Arnavutlarını Yunan toprağına sevk edecekmiş." Bunları öyle tuhaf, öyle alaycı bir biçimde söyledi ki, şaka ediyor sandım. Zaten o zıpçıktı, aklına esen her asılsız, her uydurma haberi iletirdi. Yeter ki içinde Kont Ciano'nun kişisel dostu olduğunu belirten bir ipucu bulunsun.

Dayanabileceğim tek başka kaynak, Mondini'nin bir istihbarat subayıyla buluşmak için havaalanına çağrılması oldu. Subay üç gün içinde savaş kopacağını, Bulgaristan'ın da aynı anda işgale katılacağını söyledi. Anlattığına göre, bütün Yunan görevlilerine rüşvet verilmişti. Tabii, Roma'ya telgraf çektim. Aynı gün Bulgar Sefiri ile de konuştum. Roma karşılık vermedi. Bulgar Sefiri'yse (sonradan doğru söylediği anlaşıldı) Bulgaristan'ın savaş ilan etmeye hiç niyeti olmadığını bildirdi. İçim rahatladı. Ama, şimdi düşünüyorum da Mussolini ile Ciano aklımı karıştırmaya ya da opsiyonlarını açık tutmaya çalışıyorlardı. Belki de birbirlerini şaşırtma çabasındaydılar. Albay Mondini ile ben büromda büyük bir kaygı içinde dertleşip, sivil hayata dönmeyi düşündük.

İşler büsbütün anlaşılmaz hale geliyordu. Roma, maslahatgüzârlıktaki bir görevliyi gizli emirler almak için göndermemi istedi. Ama, Ala Littoria uçuş yapmadığı için kimseyi gönderemedik. Sonra Chigi Sarayı özel bir uçakla bir kurye geldiğini bildirdi. Bu, her kimse, hiçbir zaman bize ulaşmadı. Atina'daki bütün yabancı temsilcilikler savaşı durdurmam için bana ricalarda bulunuyorlardı. Kızarıp kekelemekten başka bir şey gelmiyordu elimden, çünkü, olup bitenden habersiz bir sefir durumuna düşürülmüştüm. Mussolini ile Ciano beni rezil etmişlerdi. Bilgi edinmek için sadece Stefani Ajansı'nın propagandalarını dinlemek zorunda bırakıldığım için onları hiç affetmeyece-

ğim. Bilgi mi? Elli, ayaklı yalanlar. Yunanlılar bile yaklaşan işgal üstüne benden fazla bilgi sahibiydiler.

Olaylar şöyle gelişti: Yunan Devlet Operası, *Madam Butterfly*'ın özel bir gösterisine Puccini'nin oğlu ile gelinini onur konukları olarak çağırmıştı. Bu, çok güzel bir jestti. Yunanlılara yaraşan soyluca bir davranış. Biz de 26 Ekimde, temsilden sonra gece yarısı verdiğimiz bir resepsiyona pek çok kişiyi davet ettik. Yunanistan'da gece yarısından sonra verilen davetlere hiçbir zaman tam uyum sağlayamamıştım, bunu itiraf etmeliyim.

Metaksas ile Kral gelmedi, ama gene de çok güzel bir partiydi. Üstünde, "Yaşasın Yunanistan" yazılı kocaman bir pasta hazırlatmıştık. Masalar, dostluğumuzu simgeleyen sarmaş dolaş Yunan ve İtalyan bayraklarıyla donatılmıştı. Sosyete ve diplomatik çevreden başka şairler, oyun yazarları, profesörler ve aydınlar da elçiliğimizi onurlandırmıştı. Mondini tören üniforması ve madalyalarıyla harika görünüyordu. Ama, Roma'dan telgraf üstüne telgraf gelince rengi solmaya ve tüniği içinde gözle görülür bir biçimde küçülmeye başladı. Üniforması artık üstünde iğreti duruyordu, bir başkasından ödünç alınmış gibiydi.

Korkunç bir durumdu. Telgrafı getirenler, konuk numarası yapıyorlardı. Üzüntüden yüreğime inecekti. Bir korku ve nefret dalgasıyla allak bullak olurken insanlarla havadan sudan konuşmak zorundaydım. Hükümetimden utanıyor, beni bilgisiz bıraktıklarına öfkeleniyor, Yunanlı dostlarım karşısında yerin dibine geçiyordum. Kafamda hep aynı soru tekrarlanıyordu: "Bunlar savaşın ne olduğunu bilmiyorlar mı?" Bir romancı, iyi olup olmadığımı sordu, baktım benzim uçmuş, ellerim titriyordu. Elçiliğimizdeki kişilere ayrı ayrı bakıp, hepsinin yüzünde aynı ifadeyi gördüm. Kendini besleyen eli ısıran birer köpek gibiydik.

Il Duce'nin ültimatomunun birinci bölümü, sonunda geldi. Sabahın beşine kadar ne olduğunu tamı tamına bilmiyordum. Yorgun ve hastaydım. Bunu ayın 28'inde sabahın üçünden önce iletmem ve aynı sabah 06.00'da karşılık beklemem için verilen talimat beni ferahlattı mı yoksa acı mı verdi, bilemiyorum. Uyanık diktatör (onun bol bol uyuduğunu bilirim), yalnız yakıp yıkmaya değil aynı zamanda bizi yataklarımızdan uğratmaya kararlı görünüyordu.

Ayın 27'sinde Yunan Genel Kurmay Başkanı, Mondini'yi çağırıp, sınır çatışmaları ve Santi Quaranta'daki patlamayla Yunanistan'ın hiçbir ilgisi olmadığını belirtti. Mondini, süngüsü düşmüş halde geri geldi. Papagos anlamlı bir soru sorarak onu fena halde bozmuş: "Kimin yaptığını kimsenin bilmediği ve kimse yakalanmadığı halde, bunları nasıl bizim üstümüze atabiliyorsunuz, pes doğrusu!" Mondini, "Belki bu işte İngiliz parmağı vardır," diye kendisini yatıştırmaya çalışınca Papagos gülerek şöyle demiş: "Umarım biliyorsunuzdur. Sınırların her karışı Yunanlı yurtseverlerce korunuyor ve bu uğurda kanlarının son damlalarına kadar dövüşmeye hazırlar." Mondini de benim utanç ve çaresizlik duygumu paylaşıyordu. Badoglio, ona hiçbir bilgi vermemişti. Badoglio daha sonra bana kendisinin de bu konuda büsbütün cahil bırakıldığını söylemişti. Düşünün, Genel Kurmay Başkanımız savaş çıkacağını bilmiyordu. Mondini ile ben istifa etmeyi yeniden düşündük. Dışarıda Atinalılar gürültülü patırtılı günlük işlerini sürdürüyorlardı. Güzel, sıcak, harika bir sonbahar günüydü. Mondini ile ben, bu güzelliğin, bu huzurun sirenlerle, bombalarla mahvedileceğini biliyorduk. Düşüncesi bile isyan ettirici, nefret uyandırıcıydı. Atina'daki İtalyan toplumunun yüzü kül rengi olmuştu. Temsilcileri kapımızı aşındırmaya başladı. Savaş çıkarsa savaşa sokulmaktan ya da öldürülmekten korkuyorlardı. Onlara yalan söylemeye, yüreğim ağlayarak kapımdan çevirmeye mecbur oldum. Sonunda Yunanlılar onları onurlu bir biçimde sınırdışı etmeye çalıştılar ve Selanik'te kendi hava kuvvetlerimiz tarafından yanlışlıkla bombalandılar.

Metaksas'la buluşmam yaşamımın en acı olayıdır. Kısa bir süre sonra İtalya'ya döndüm, ama 8 Kasımdan önce Ciano'yu görmedim. Yunanistan seferi daha o zamandan bir fiyaskoydu. Ve Ciano benden, "Size söylememiş miydim?" sözünü işitmek istemiyordu. Konuşmamı kesip, konuyu değiştiriyordu. Yanımda Il Duce'ye telefon edip, hiç söylemediğim sözleri benim ağzımdan nakletti. Sonra bana Arnavutluk seferinin iki haftada tamamlanacağını söyledi. Daha sonra bu işin içyüzünü anlatarak sızlanmaya başlayınca Angusio'yu bana gönderdi ve bir tatile gitmemi salık verdi, sanırım bu da kariyerimin sonu oldu.

Metaksas ile görüşmemi mi öğrenmek istiyorsunuz? Bu, yeterince dillere destan olmadı mı? Üstünde konuşmak pek hoşuma gitmiyor. Doğrusunu isterseniz Metaksas'a hayrandım, dostumdu benim. Hayır, Metaksas'ın sadece, "Hayır," dediği doğru değil. Pekâlâ anlatayım size.

Bir Yunanlı şoförümüz vardı. Adını çıkaramayacağım, onu evine yolladık. Bizi Kifisia'daki villaya götüren Mondini'ydi. De Santo çevirmenlik yapmak için geldi ama bu durumda ona gerek kalmadı. Sabah 02.30'da yola çıktık, tepemizde yıldızlar, elmaslar gibi parlıyordu. Hava öyle ılıktı ki, ceketimi düğmelemedim. Banliyöde sıradan, küçük bir yapı olan villaya 02.45'te vardık. Korumaların komutanı bir yanlışlık yaptı, bizim üç renkli bayrağımızı Fransız bayrağıyla karıştırmış olacak, Metaksas'a, Fransız Sefiri'nin kendisini görmek istediğini telefonla bildirdi. Başka bir durumda komik sayılabilirdi. Çam ağaçlarının hışırtısını dinledim. Ağaçlardan birinde öten baykuşun yerini saptamaya çalıştım. Midem bulanıyordu.

Metaksas, bizzat servis kapısına geldi. Çok hastaydı, biliyorsunuz, ufak tefek acınacak bir adam, gazeteyi almak ya da kediyi çağırmak için kapıya çıkan bir küçük burjuvayı andırıyordu. Beyaz çiçekli bir gecelik giymişti. Önemli bir adamdan daha ağırbaşlı bir kılık beklenir. Gözlerini kırpıştırıp, yüzüme baktı, beni tanıyınca sevinçle, "Ah, monsieur le ministre, comment allez-vous?" diye sordu. Ama, Metaksas'ın, kendisine Yahuda öpücüğü vermeye geldiğimden kuşkulandığı belliydi. Bildiğiniz gibi bir ayağı çukurdaydı. Ruhu, kim bilebilir, ne büyük bir azap içindeydi. Ucuz eşyalar ve orta sınıf Yunanlıların pek hoşlandığı biblolarla dolu küçük bir oturma odasına gittik. Metaksas namuslu bir politikacıydı, neme lazım. Düşmanları, hatta Komünistler bile onu yolsuzlukla suçlayamamıştı. Bu evi döşemek için hükümet fonlarının kullanılmadığı açıkça belli oluyordu. Il Duce'den daha farklı bir adam aransa bulunamazdı. Beni deri bir koltuğa oturttu. Daha sonra Metaksas'ın dul karısının başka kimseyi bu koltuğa oturtmadığını işittim. Kendisi kreton kaplı bir kanepeye ilişti. Hep Fransızca konuştuk. Kendisine acil bir nota vermek için hükümetimden gönderildiğimi söyledim. Notayı aldı, ağır ağır okudu, gözlerine inanamı-

yormuş gibi tekrar tekrar okudu. Yunanlıların ret anlamındaki dil şaklatmasından sonra başını sallamaya başladı. Nota, Yunanistan'ın açıkça Britanya'dan yana olduğunu, tarafsızlık görevlerini yerine getirmediğini, Arnavutluk'u kışkırttığını ileri sürüyor ve hiç unutmadığım şu sözcükle bitiyordu. "İtalya bütün bunlara daha fazla katlanamayacaktır. Bu yüzden İtalyan hükümeti, Yunan hükümetinden Yunan tarafsızlığının ve İtalyan güvenliğinin garantisini alarak, Büyük Britanya ile şimdiki çatışma süresince Yunan topraklarındaki bazı stratejik alanların işgali için izin istemeye karar vermiştir. İtalyan hükümeti Yunan hükümetinden böyle bir işgale karşı çıkmamasını ve bu görevi yerine getirecek olan İtalyan kuvvetlerinin ülkeye girişine engel olmamasını talep eder. Birliklerimiz, Yunan halkının düşmanı olarak değil, sadece savunma açısından önemli bazı stratejik noktaların ele geçirilmesi için sınırı geçeceğinden, hükümetimiz, Yunanistan'ın egemenlik ve bağımsızlığına zarar vermeyi asla düşünmemektedir. İtalyan hükümeti, Yunan hükümetinden, bu işgalin barışçı bir biçimde gerçekleşmesi için gerekli komutları derhal vermesini talep eder. İtalyan birliklerine karşı direnilirse böyle bir direnç silah gücüyle yok edilecek, Yunan hükümeti sonuçlardan sorumlu olacaktır."

Metaksas'ın gözlükleri buğulandı, camların arkasında gözyaşları gördüm. Güçlü bir adamın, bir diktatörün bu duruma düşürüldüğünü görmek zordur. Elleri biraz titriyordu, sert bir adamdı ama tutkuluydu. Dirseklerim dizlerimde, içine karıştığım bu serüvenin çılgınlığından ve haksızlığından fena halde utanarak karşısında oturuyordum. Benim de içimden ağlamak geliyordu. Bana bakıp şöyle dedi: "Alors, c'est la guerre."

Görüyorsunuz ya Yunanlıların sandığı gibi sadece, "Okhi," demedi. "Hayır" kadar basit değildi ama aynı anlama geliyordu. Vakarlı ve kesin. Yalan söylediğimi bilerek, "Mais non," dedim. "Ültimatomu kabul edebilirsiniz, daha üç saatiniz var." Metaksas, tek kaşını kaldırarak neredeyse halime acır gibi konuştu. Çünkü şerefsiz bir adam olmadığımı biliyordu. "Il est impossible. Üç saatte Kral'ı uyandırmak, Papagos'u çağırmak, sınırdaki her karakola haber ulaştırmak olanaksız. Birçoğunda telefon yok."

"Il est possible, néanmoins," diye ısrar ettim. O başını salladı. "Hangi stratejik bölümleri işgal etmek istiyorsunuz?" Stratejik sözcüğünü alaylı bir biçimde vurguladı. Ben sıkılarak omuz silktim: "Je ne sais pas, je suis désolé."

Bu kez hafifçe muzip bir bakışla, "Alors, vous voyez, c'est le guerre," dedi.

"Mais non", dedim gene. Son cevabını almak için saat altıya kadar bekleyeceğimi söyledim. Beni kapıya kadar geçirdi. Cevabı ne olursa olsun, bütün Yunanistan'ı almak istediğimizi, bizimle kapışması sonunda Almanlarla da dövüşeceğini biliyordu. "Siz daha güçlüsünüz ama bu bir onur sorunu," dedi.

Bu Metaksas'ı son görüşümdü. 29 Ocakta, farenksteki bir iltihabın kan zehirlenmesine dönüşmesi sonucunda öldü. Ölmeden, Britanya'nın beş zırhlı tümen göndermesini çok istemişti; gene de bizim Blitzkrieg yapmak şöyle dursun, rezilce geri çekilmemizi sağladı.

Oracıkta onu çiçekli geceliğiyle dikilirken bıraktım, bütün dünyanın gözünde gülünç, küçük bir adam, dillere düşmüş, dikbaşlı kızıyla başı dertte olan küçük bir adam, seçimle başa gelmemiş ama bütün Yunan halkının sesiyle konuşmuştu. Yunanistan'ın en onurlu, kendi ülkemin en yüz kızartıcı saatiydi. Metaksas kurtarıcılar, Sezar'lar, krallar arasında tarihteki yerini almıştı. Ben küçülmüş, yerin dibine geçmiştim. İşte size olup bitenleri anlattım. Umarım tatmin olmuşsunuzdur.

15 L'Omosessuale (4)

Albay Rivolta'ya rapor vermeye gitmedik, çünkü böyle bir talimat almamıştık. Ölmüş olmamız bekleniyordu. Ama resmi haberler, "İngiliz uşağı" olan Yunanlıların çıkardığı sınır olaylarıyla doluydu. Ordu galeyana geliyor, Francesco ile benden başka herkes saldırmak için alesta bekliyordu. Biz sesimizi çıkarmıyorduk. Bize verilen makineli tüfeğin ilk atıştan sonra kilitlenmemesini hep mucize diye kabul ediyorduk.

Ama, çoğu zaman birbirimizle konuşuyorduk. Suç ortaklığımız bizi öbürlerinden büsbütün ayırıyordu. Müthiş bir ihane-

te uğramışlık duygusu taşıyorduk, bu duygu Epiros Dağları'ndaki her askerimizin yüreğine yerleşmeden önce. Gösterdiğimiz yararlılık için bize madalya verilmiş ama onları takmamamız, onları kazandığımızı gizlememiz emredilmişti. Bizi tuzağa düşürerek bir cinayete ortak etmişlerdi. Zaten takmazdık o madalyaları. Francesco ile anlaşma yapmıştık. Günlerden bir gün birimiz Albay Rivolta'nın beynine bir kurşun sıkacaktı.

Ordudan kaçmayı düşünüyordum ama, güzel sevgilimi terk etmeye gönlüm razı olmuyordu. Zaten fiziksel açıdan da olanaksızdı. Sıradağları aşmam, ıssız yerlerden geçmem gerekecekti. Denizi geçerek İtalya'ya gidebilsem bile ne olacaktı? Tutuklanmaz mıydım? Ciddi olarak düşündüğüm tek yol, sınırı aşarak Yunanistan'a gitmekti. Anti-faşist bağdaşmaya katılan birçok İtalyan askerinden birincisi olacaktım. Olaylar, planlarımı altüst etti. Bizim beklenmeyen başarımız birilerini etkilemiş olmalı. Çünkü, Francesco ile ben, geçici olarak birliğimizden alınarak Tiran yakınlarındaki çok gizli eğitim kampına gönderildik. Yolun büyük bir bölümünde yürümüştük gene. Komando operasyonları için eğitim göreceğimizi sanıyorduk. Bu, bizim durumumuzdaki genç adamlar için heyecan vericiydi.

Oraya varıp eğitmenlerin biz ikimiz olduğunu öğrenince nasıl üzüldüğümüzü, nasıl afalladığımızı düşünebiliyor musunuz? Yüz elli Arnavuta sabotaj sanatı öğreteceğimiz söylenince ne halt edeceğimizi şaşırdık. Hele, kafaları çektikten sonraki cümbüşümüzü hayal edin. Bu bela nasıl başımıza gelmişti? Topu topu bir operasyon yapmıştık ve bu işin uzmanı sayılıyorduk. Şu Arnavutlar, ipten kazıktan kurtulmuş haydutlardı, üstelik bir kelime İtalyanca bilmiyorlardı. Biz de Arnavutça konuşamıyorduk. Onları eğitmek için önümüzde sadece bir hafta vardı.

Proje, doğrudan doğruya Jacomoni'nin gözetimi altındaydı. Şimdi, Yunan olayları yaratmak için düzenlenen resmi bir komploda yer almış bulunuyorduk. Amaç, Il Duce'nin eline savaş ilan etmesi için koz vermekti. Bu kadar inanılmaz bir durumdu. Hiç şüphesiz, Il Duce, Yunanistan'ı kolayca yenebileceğini, bunun, Adolf Hitler'in Blitzkrieg'i ile yarışmasına olanak sağlayacağını sanıyordu.

Arnavut komando adaylarının hepsi göbekli, pos bıyıklı, ayyaş, eli bıçaklı, zampara, açgözlü, dürüstlükten nasibi, çalışmaktan haberi olmayan heriflerdi. Sözde Müslümandılar. Bunun için, olmadık zamanlarda namaza durmak bahanesiyle iş kaytarıyorlardı. Ama, Francesco ile kısa sürede, hiçbir dinsel inancın, hiçbir insanca duygunun onları etkilemediği kanısına vardık. Adamları yürüyüşe çıkartıyor ama yolun sonuna varan Francesco ile ben oluyorduk.

Makineli tüfekle kısa atışlar yapmayı talim ettiriyor, bütün bir fişekliği harcayarak fazla kızan namluların eğrilmesine neden oluyorlardı. Silahsız dövüşmeyi öğretirken, kazandığımızı görürlerse bize bıçak çekiyorlardı. Araziden yiyecek sağlama yollarını gösterdik, gece yarısı soluğu meyhanelerde aldıklarını keşfettik. Telgraf direklerini ve telefon şebekelerini yakıp yıkmayı öğrettik. Bir tanesi, bir transformatöre işlediği için penisinden elektrik akımına kapıldı. Gözetleme kulelerinden uzak durmayı öğrettik. Onlara bir kule inşa ettirdik, sonra yıkmayı kabul ettiremedik, çünkü dikilmesi çok zahmetli olmuştu. Yöresel isyan çıkarmayı öğrettik ama yöre halkı yalnız bizim Arnavutlara isyan etti. Öğretmede başarı gösterdiğim konular sadece, generallere suikast tertiplemek ve savaş hatları arkasında ateş ederek karışıklık çıkarmaktı. Kamp nöbetçilerinden birini vurarak ve bir geneleve ateş açıp pezevenkleri soyarak bunu kanıtladılar. Eğitimin sonunda bu komandolara yüklüce paralar ödenerek kargaşa çıkarmaları için Yunan topraklarına gönderildiler. Parayı kapan kaçtı. Bir daha bir tanesinin bile yüzünü göremediler. Francesco ile ben gene büyük katkımız için madalyalara layık görülüp birliğimize postalandık.

Birkaç olay daha oldu. Bizim kendi uçaklarımızdan biri Arnavutları bize karşı kışkırtıp, Britanyalılarla birleşmeye teşvik eden "Yunan" bildirileri attı. Biz, bizim uçağı hemen tanıdık. Bazı daha bön askerlerimiz kendi halkımızı niçin kışkırttığımıza bir anlam veremediler. Birçok sınır karakolumuz Yunan kılığındaki erlerimizin saldırısına uğradı. Bazı Arnavutlar, bize gereksinmeleri olduğunu sanmaları için tabancalarla kısa menzilden yaralandı. Bazı Arnavutlar da bize ateş ettiler ama Yunanlı olduklarını ilan ettik. Genel Vali, Il Duce'nin sonunda savaş

ilan etmesi için kendi bürosunu havaya uçurttu. Il Duce de muradına erdi. Orduyu terhis ettikten kısa bir süre sonra bize çok az birlik bırakarak, takviye edilmemiz umudu olmadan savaşa soktu.

Bunları, eğlenceliymiş gibi anlattım. Ama, aslında çılgınca hareketlerdi. Bize Yunanlıların morali sıfır ve ahlakça çökmüş olduğu, kendi ordularını terk edip, bizim safımızda dövüşecekleri, savaşın göz açıp kapayıncaya kadar sona ereceği, Kuzey Yunanistan'ın Arnavutluk'la birleşme heveslisi, ülkesinin kaybettiği toprakları geri isteyenlerle dolu olduğu söyleniyordu. Ama, biz sadece eve dönmek istiyorduk. Ben sadece Francesco'yu sevmek istiyordum. Taşıtsız, donanımsız, birkaç uyduruk tank, Belçika'da bulunan hava kuvvetleri, yetersiz birlikler, albaydan aşağı rütbede, taktikten hiç anlamayan subaylarla ölmeye gönderilmiştik. Komutanımız, takviye birlikleri istemedi, çünkü küçük bir orduyla zafer kazanırsa daha fazla bir itibar göreceğini sanıyordu. Al sana bir budala daha. Belki hepimiz budalaydık.

O seferberliği anlatmak bana tarifsiz acılar ve bıkkınlık veriyor. Şurada, şu güneşli ve korunaklı Kefalonya Adası'nda, güleç halkı ve fesleğen saksılarıyla başımızdan neler geçtiğini anımsamak bile zor. Burada Kefalonya güneşinde yayılıp, Liksurililerle Argostolililer arasındaki dans yarışmalarını izliyorum. Burada, Kefalonya'da düşlerimi Yüzbaşı Antonio Corelli'nin hayaliyle süslüyorum. Neşe dolu, kafasında mandolinler fır dönen bir adam, yitirilen sevgili Francesco'dan büsbütün farklı ama onun kadar sevdiğim bir adam.

Savaşta bulunmak ne harikaydı. Harekete hazırlanırken nasıl ıslık çalar, şarkılar söylerdik. Motosikletli kuryeler, nasıl vızır vızır gelir geçerdi. Hiç engellenmeden yabancı bir ülkenin sınırını aşmak ne kadar heyecan vericiydi. Kendinizi on bin yıl sürecek yeni bir imparatorluğun yeni öncüleri gibi görmek nasıl da koltuklarımızı kabartıyordu. Alman müttefiklerimizin eşit zaferlere ulaştığımızı işitmeleri ne gurur verici olacaktı. Ünlü çelik anlaşmamızda payımıza düşeni gerçekleştirmek bizi nasıl da yüreklendiriyordu. Francesco'nun yanında yürüyor, bacaklarının sallandığını, yanaklarından terler süzüldüğünü iz-

liyordum. Zaman zaman, bana bakıp gülümsüyordu. "İki haftada Atina'dayız," dedi.

28 Ekim gecesi, beş günlük cephaneyle, katır bulunmadığı için yüklerimizi sırtımızda taşıyarak, doğuya, Metsovon Geçidi'ni almaya sevk edildik. Geceleyin sırtımızdaki yükü atınca nasıl da hafiflemiştik. Nasıl bebekler gibi uyuduk. Sabah gün ağarırken nasıl bacaklarımız kazık gibi tutulmuş kalktık. Deniz fazla sert olduğu ve Britanyalılar gemilerimizi batırdığı için takviye alamayacağımızı öğrendik. Ne olursa olsun yılmayacağımızı, kazanacağımızı vurgulayan şarkılar söyledik. Doğrudan doğruya Prasca'nın komutası altında olduğumuzu düşünmek bize güven veriyordu.

Savaşta bulunmak ne harikaydı, hava bize karşı sertleşinceye kadar. Çamurda ilerlemeye çabalıyorduk. Bulutlar, uçaklarımızı inişe zorluyordu. Biz on bin asker iliklerimize kadar ıslanmıştık. Yirmi tane ağır silahımız bataklığa gömülmüştü. Dayaktan ve sıskalıktan canı çıkmış zavallı katırlarımız onları çıkarmak için boşuna çabalıyorlardı. Il Duce'nin bizi sıtma tehlikesinden korumak için kış seferini yeğlediği söylenmiş ama, sağlığımızı koruyacak kışlık giysiler sağlanmamıştı. Bizimle gönderilen Arnavut birlikleri kayıplara karışıyordu. Bulgarların bizim yanımızda dövüşmeyecekleri açıklığa kavuştu. Yunanlılar, Bulgar sınırındaki güçlerini de bize yönelttiler. Daha tek kurşun atılmadan iletişim, gereç ve donanım bağlantılarımız işlemez oldu. Yunan askerleri saflarını terk etmediler. Tüfeğim paslanmaya başladı. Bana yanlış cephane verilmişti. Havadan yardım alamayacağımızı, bir bürokratın Fiat 666 kamyonlarını yanlışlıkla Torino'ya gönderdiğini öğrendik. Ziyanı yoktu. Kamyonlar da silahlar gibi bataklığa gömülüyordu. Daha önceleri selam verirken şak diye birleşen topuklardan şimdi ağır ve yapışkan bir pat sesi çıkıyordu. Hâlâ kolay zafere inanıp sürünerek ilerliyor, hâlâ iki haftada Atina'da olacağız diye şarkılar tutturuyorduk. 25 Ekimin yakıcı sarı tozlarını özler olmuştuk. Bir yaylım ateşi bile açamamıştık daha.

Yunan birliklerinin bize karşı çıkmayışını zayıf ve korkak oluşlarına veriyor, bu her şeye karşın moralimizi yükseltiyordu. Bizim stratejimizi öngörüp, güçlerini yoğunlaştırmak için

esnek bir savunmaya geçtiklerini hiçbirimiz kavrayamadık. Biz, bardaktan boşanırcasına yağmur altında vıcık vıcık çamurlara bata çıka, başı dumanlı yüce Smolikas Dağı'na tırmanırken, Yunanlılar sabırla bekliyorlardı.

Baldıra sarılan dolaklardan nasıl da nefret ederim. Ne işe yaradıklarını bir türlü anlayamamışımdır. Hele onları yönetmeliğe uygun olarak sarmak beni iyice illet eder. Şimdi, yapışkan sarı çamura bulanıp, botlarıma buz gibi su sızdığı için cinlerim başıma çıkıyordu. Ayaklarımın derileri bembeyaz kesilip, soyulmaya başladı. Katırların toynakları yumuşayıp pul pul dökülüyordu. Ama, gene de bastıkları yerlerde, erimiş karları üstümüze başımıza sıçratıyorlardı. Francesco ile ben, duvarında Kral Yorgi ile Metaksas'ın resimleri bulunan bir eve girdik. Bir yağmurluk ile bir çift kuru çorap yürüttük. Hâlâ sıcak olan yarı yenmiş bir yemeğe saldırdık. Saatler sonra, bu yemek zehirlenip, mahsus bırakılmış olmasın diye kafa yorduk. Ortada Yunanlı filan yoktu. Dövüşmeden kazanıyorduk. Bir zamanlar nasıl Faşist milisleri görünce savaşa karşı sloganlar haykırır, karanlıkta kıstırınca pataklardık. Unutulmuştu bütün bunlar. Sarandaporos Irmağı'na varınca köprü kurmak için malzememiz ve mühendislerimiz bulunmadığını fark ettik. Uçurulmuş köprü parçaları ve koyun leşleriyle dolu, taşmış bir akarsuydu. Bir tüfeği karşı kıyıya geçirmeye çalışırken sele kapılınca, Francesco hayatımı kurtardı. İlk kez beni kolları arasında tutuyordu. Biri, bazı Yunanlıların ormana doğru kaçıp, orada kaybolduklarını söyledi. "Korkaklar," diye güldük. Sarandaporos Irmağı'nda çektiğimiz cehennem azabı Vojus Irmağı'nda da tekrarlandı. Francesco, "Tanrı bize karşı," dedi.

Dolaklardan nefret ederim. Bin metre yükseklikte içlerine sızan su buz kesilir. Su donunca genişler. Bu, herkesin bildiği sıradan bir gerçek. Ne var ki dolaklarda etkisi iki katına çıkar. Buz ağır çeker. Buz bacağı sıkıştırıp, kan dolaşımının ayaklara ulaşmasına engel olur. Artık hiçbir şey hissedilmez. Arnavutluk'ta bıraktığımız uyduruk tüfekleri aradık. Artık ağır silahların kilometrelerce gerimizde kaldığını, belki bize hiç yetiştirilemeyeceğini anladık. Francesco dudaklarında alaycı bir gülümsemeyle, "İki ayda Atina'dayız," dedi.

Savaş harikadır. Biri öldürülünceye kadar. 1 Kasımda pusudaki bir düşman bizim onbaşıyı tüfekle vurdu. Ağaçlardan bir çatırtı işitildi, onbaşı geriye kaykılıp, kollarını havaya kaldırdı. Bir topuğu üstünde bana doğru döndü. Alnının tam ortasında parlak bir delikle, arka üstü karlara yuvarlandı. Askerler uygun pozisyonlara geçerek ateş açtılar. Bir müfreze çamları kuşattı, çoktan sırra kadem basan düşmanı bulmak için. Bir havan topuyla ateş edildi, bir bomba aramıza düşerken müthiş bir patlama oldu, Piemonte'de askere yazılmış bir neferin bacakları şarapnelle parçalanırken feci bir çığlık yükseldi. Üniformamın üstüne yapışan donmuş et parçaları her tarafımı kaplamıştı. Yaralıların başına toplandık. Onları mevzilerin gerisine taşımanın olanaksız olduğunu gördük. Francesco, elini omzuma koyarak şöyle dedi: "Yaralanırsam başıma bir kurşun sık."

Hor gördüğümüz Yunanlılar birtakım manevralarla bizi kuşatıp, başka birliklerle iletişimimizi kesiyor, ama biz onları hemen hemen hiç göremiyorduk. Yollarda, vadilerde tuzağa düşürülüyorduk, Yunanlılar, üst yamaçlarda koşuşan bir hayaletler ordusuydu. Ne zaman, nereden saldırıya uğrayacağımızı kestiremiyorduk. Şarapneller bazen arkadan, bazen yandan, bazen önden yağıyordu. Dervişler gibi dönüp duruyorduk. Hayaletlere ve dağ keçilerine ateş ediyorduk.

Görünmeyen Yunanlıların kahramanlığı bizi şaşkına çevirmişti. Ölü topraklardan dirilip, sanki analarının ırzına geçmişiz gibi üstümüze çullanıyorlardı. Neye uğradığımızı şaşırmıştık. 1289 sayılı tepede bizim Arnavutların gözünü öyle yıldırdılar ki hepsi firara başladı, onları durdurmaya çalışan Carabinieri'ye ateş ettiler. Tomor tümeninin yüzde doksanı savaştan kaçtı. Bütün savaş hattımız, biz başta olmak üzere, ters yöne çevrilmiş, önümüzdeki birliklerle ilişkisi kesilmişti. Havadan hiçbir destek yoktu. İngiliz üniformaları ve Tommy miğferleriyle bizi makineli tüfek ateşine ve şarapnel yağmuruna tutuyor ve gözden kayboluyorlardı. "İki yıl sonra Atina'dayız," dedi Francesco. Büsbütün yalnız kalmıştık.

Yunanlılar Samarini'yi aldılar. Hemen gerimizdeydiler. Unufak olan kuru peksimetlerden başka yiyeceğimiz yoktu. Atlarımız ölmeye başladı, biz onları yemeye başladık. Küçük Yu-

nan atları, süvari birliklerini tepemizdeki dağlara taşıyordu. Ölmeyecek kadar dayanıklıydılar. Konitza'ya geri çekilmemiz emredildi. Bizi kuşatan askerleri yararak yok etmek zorunda kaldık.

Tanınmaz haldeydik. Sakallarımız uzamış, kan çanağına dönen gözlerimiz çökmüş, üniformalarımız çamurla, karla sıvanmış, ellerimiz kedi tırmalamış gibi çizik çizik, parmaklarımız kurşundan dökülmüş gibi kıvrık kıvrıktı. Francesco bana benziyor, ben herkese benziyordum. Yaşamımız neolitik çağlardan kalmaydı. Birkaç gün içinde iskelete dönmüş, yiyecek bulmak için domuzlar gibi yeri eşelemeye başlamıştık.

Sonunda bir İtalyan bombardıman uçağı görebildik. Ona el salladık, tepemizde daireler çizdikten sonra bir bomba attı. Biz kıl payı canımızı kurtardık. Ama, üç katırımız öldü. Katırları ince şeritler halinde doğrayıp, hâlâ sıcak ve diriyken yedik. Radyolar çalışabildi. Yunanlıların güçlerini, bizim en zayıf olduğumuz yerlerde yoğunlaştırdıkları anlaşıldı. Ayrı düşen birlikleri kuşatıp tutsak ettiler. Francesco, "Talihli piçler, eminim, Atina buradan sıcaktır," dedi. Geceleri ısınmak için birbirimize sarılarak uyuyorduk. Şehvet duyamayacak kadar yorgundum. Hepimiz böyle yatıyorduk. Sadece onu korumak istiyordum.

Komutanımız görevden alındı, yerine General Soddu getirildi, biz de bu adı Sodomia'ya çeviriverdik. Sonra Visconti Prasca, 11. ordu komutanlığından azledildi. Büyükler nasıl da tepetaklak yuvarlanıyordu. O, görkemli bir meteorken uyduruk bir osuruk kadar hükmü kalmamıştı. Bütün komutanlarımız hava cıvaydı, başta onları seçen Mussolini olmak üzere. Azgın köpek sürülerinin saldırısına uğrayan yaralı bir dev gibi Konitza yönünde çekiliyorduk. Bu makineli tüfek, top, şarapnel ve buz cehenneminde sivil halk bizi ufak tabancalar hatta sapanlarla kovalıyordu. Hiç dinlenmeden, aç susuz bütün bir haftayı geçirdik. Yakın mesafeden tüfek atışlarıyla yapılan vuruşmalar her seferinde sekiz saat kadar sürüyordu. Yüzlerce omuzdaşımızı kaybettik. Dağlar ölülerin buluşma yeri oldu. Dövüşmeyi sürdürüyorduk ama şevkimiz kırılmıştı. Ülkenin üstüne koyu bir karanlık çökmüştü. Francesco, pusudayken, hatta baskınlar sırasında bile faresiyle konuşuyordu. Hepimiz

deliliğin eşiğindeydik. Birliğimizin beşte birini boşu boşuna kaybettikten sonra Perati Köprüsü'ndeki eski mevkimize çekildik. Çevreme bakınca dehşete kapılıyordum, sevdiğim bunca adam bir daha doldurulamayacak bir boşluk bırakarak göçüp gitmişti. Cesaretlerinden hiç kimsenin kuşkulanamayacağı, hiç kimsenin küçümseyemeyeceği bunca adam. Savaş, harika bir şeydir. Filmlerde ve kitaplarda. Gladyatörler, Wellington'lar, Blenheim'ler tepemizde uçmaya başladı. Britanyalılar da yaralarımızı deşen Yunan hançerlerine destek veriyorlardı. Birliklerimizi teftiş eden General Soddu, bizi granite benzetti. Francesco sordu, Golgotha'ya savrulan granitten kan akar mı?

16 Cephedeki Mandras'a Mektuplar

(1)

Agapeton,

Ne kadar uzun bir zamandır senden hiçbir haber alamadım. Seni Sami'den uğurladığım o hüzünlü günden beri. Sana her gün mektup yazdım. Ya mektuplarım eline geçmedi ya da savaş yüzünden cevapların bana ulaşmıyor diye düşünmeye başladım. Dün her şeyi etraflıca anlatan en güzel mektubumu yazmıştım, ister inan ister inanma, keçi onu yiyip yutuverdi. Çok sinirlenmiştim, pabucumla kafasına vurdum. Komik bir durumdu, burada olsan gülmekten katılırdın, neye baksam, sen burada olsaydın da gözlerinle görseydin diye içimden geçiriyorum. Bazen de olanları senin gözlerinle izleyip, anımsamaya çalışıyorum. Bir fantezim var. Bu imgeler üstünde iyice yoğunlaşırsam sana gönderebilirim, sen de rüyanda görürsün gibi geliyor bana. Keşke elimde olsa.

Yaralandığın ya da tutsak edildiğin için bana yazamadığını düşündükçe içimi korkular kaplıyor, karabasanlarda seni ölmüş görüyorum. Lütfen, lütfen yaz da, yeniden soluk alabileyim, yüreğim biraz huzura kavuşsun. Her gün Argostoli'den köyün postasıyla gelenlerin yolunu bekliyorum. Koşa koşa karşılamaya gidiyorum ama hiçbir şey çıkmıyor. Çaresizlik içinde kıvranıyorum, meraktan beynim zonkluyor. Aralık ayındayız

ya, hava çok soğudu, hiç güneş yok, hemen her gün yağmur yağıyor. Gökyüzü de benimle birlikte ağlıyor sanki. Epiros Dağları'nda nasıl ayaz kestiğini düşündükçe içim titriyor. Senin için ördüğüm çorapları, balıkçı kazağını ve boyun atkısını aldın mı? Onları haki rengine boyamakla akıllılık mı ettim, yoksa beyaz bıraksam daha mı iyi olurdu? Umarım, gönderdiğim kahve, bal kavanozu ve tütsülenmiş et eline geçmiştir. Zavallı sevgilim, o soğuk, vahşi ve yabancı bir ülke kadar uzak yerde kim bilir ne kadar acı çekiyorsun. Kim bilir, kayığınla yunuslarını ne kadar özlüyorsun? Sen dönünceye kadar kendilerini balıkla besleyecek dostları bulunmayacak. Yunuslarla yakınlığını öğrendiğimin farkında mısın?

Burada hemen her şey eskisi gibi ama, her şey daha kıt. Dün lambalar için gazyağı bulamadım. Geçen hafta ekmek yoğurmak için un yoktu. Babam, bir mantar parçasına geçirdiği ipi zeytinyağı dolu bir kaba salarak bir çeşit kandil yaptı. Çok eski zamanlarda böyle kandiller kullanılırmış. Ama, hem az ışık veriyor, hem çok is yapıyor, hem de çok pis kokuyor. Kim derdi ki, gün gelecek gazyağını mumla arayacağız.

Bütün gençler gideli köy ıssız, kasvetli bir yer oldu. Acaba kaç tanesi geri gelecek? Dimos'un öldüğünü, Marigo'nun nişanlısının esir düştüğünü işittim. Böyle haberler duyunca, sen olmadığın için Tanrıya şükürler ediyorum. Felaketlerin başkalarını bulmasını istemek korkunç bir şey tabii. Senin ölmene katlanamam. Ben de ölürüm. Tanrıya senin yerine beni alması için yalvarıyorum, yeter ki sen yaşa. Biz kadınlar sizin gibi büyük özverilerde bulunamadığımız için utanıyoruz. Elimizden gelse ya da izin verilse bizler de silaha sarılıp, size katılırdık. Papakis bana küçük bir tabanca verdi. Geceleri yastığımın altında, gündüzleri önlüğümün cebinde tutuyorum. Bu ada işgale uğrarsa, süpürgelerle, mutfak bıçaklarıyla ölesiye dövüşecek kadınlarla yaşlı erkekler var. Erkeklerin yaptığı işleri üstlenmeye alıştık. Sadece kahvehanede oturup tavla oynamıyoruz. Sık sık kiliseye gidiyoruz. Peder Arsenios bizi heyecanlandıran güzel konuşmalar yapıyor. Aziz Yuhanna'nın bir tasvirinin Yerasimos'un kaldığı bir mağaranın önüne kendiliğinden geldiğini ve bunun gerçek bir mucize olarak ilan edildiğini söyledi. Tanrı

bile doğru yolda olduğumuzu belirten işaretler yolluyor. Geçen gün biri, bizim Britanya İmparatorluğu'ndan başka, dövüşmekte direnen tek ülke olduğumuzu söyledi. Bunları işitince yürekleniyorum, çünkü, dünyanın en büyük imparatorluğu bizden yana. Öyleyse nasıl kaybedebiliriz? Çoğu kez Britanya savaş gemilerini görüyorum. Öyle kocaman şeyler ki, onları yüzdürmek bile çok zor olmalı. Eminim biz kazanacağız.

Cepheden gelen haberler o kadar iyi ki, zafer daha şimdiden kazanılmış sayılır. Her gün biraz daha fazla İtalyan birliğinin geri çekilmeye zorlandığını ya da yenildiğini işitiyoruz. Davut, Golyat'ın cesedini ayakları dibine serilmiş görünce nasıl sevindiyse biz de öyle seviniyoruz. İki ay önce buna kim inanabilirdi? Olanaksız görünüyordu. Sizi, onurumuzu kurtarmak için onlara karşı direnmeye yolladık. Ama kazanacağınızı ummuyorduk. Şimdi zafer kazanan kahramanlar gibi bağrımıza basmaya hazırlanıyoruz. Bütün Yunanistan, Agamemnon ve Akhilleus ikilisini geride bırakan evlatlarını bağrına basmak için sabırsızlanıyor. Eskiden tartışma konusu olan bütün toprakları geri aldığınız, İtalyanların Arnavutluk'tan sürülüp kovulduğu söyleniyor. Sizler ne kadar büyüksünüz, adlarınız Yunanlıların kalbinde sonsuza dek yaşayacak. Bizi yaralamaya cüret edenler çıkarsa, şimdi olanları bütün dünya sonsuza dek anımsayacak. Sizinle övünüyoruz Mandras'ım, koltuklarımız kabarıyor. Başımızı dik tutarak yürüyoruz. Romalılarla Türklerin elimizden aldığı görkemli geçmişimizi anımsıyoruz. Sen ve arkadaşların yeniden canlandırdınız bu geçmişi. Bir gün gelecek, bizler ve Britanya İmparatorluğu omuz omuza bütün dünyaya şöyle sesleneceğiz: "Sizi özgürlüğünüze kavuşturan biziz." Amerikalılar, Ruslar ve diğer Pontius Pilatus'lar bütün şan ve şerefi biz kazandığımız için utançla başlarını eğecekler.

Savaş ruhu burada herkesi etkiledi. Metaksas'tan o kadar nefret eden Papas, bir komünist olan Kokolios, kralcı olan Stamatis ağız birliğiyle, Perikles ve İskender'den bu yana en büyük Yunanlı diye Metaksas'ı övüyorlar, gene ağız birliğiyle Papagos'un askeri başarılarını göklere çıkarıyorlar. Ordumuza yardım paketleri toplamak için birlikte çalışıyorlar. Babam cepheye doktor olarak gitmek için başvuruda bile bulundu. Tıp üs-

tüne bütün bilgilerini gemilerde edindiğini, diploması olmadığını öğrenince, onu geri çevirdiler. Nasıl küplere bindiğini görmeliydin. Evin içinde öfkeyle ayaklarını yere vurarak bir yürüyüşü vardı. "Heston" sözcüğünü bu kadar sık, böyle zehir kusarak söylediğini hiç işitmemiştim. Gidemediği için seviniyorum ama ona haksızlık ediyorlar. Zenginler bile, okullu doktorlara gideceklerine ona giderler. Onda bir ermiş gibi iyileştirme yeteneği vardır. Bir yaraya bir dokundu mu yara iyileşmeye başlar.

Mandras, savaş başladığından beri falcılıktaki patlamayı görsen çok eğlenirdin. Oğullarının, kardeşlerinin ya da yeğenlerinin ne zaman döneceğini öğrenmek için herkes kahve fincanına baktırıyor. Falcılık meslek oldu çıktı. Kokolios'un karısı fincanımı okuyup, uzaklardan gelen birinin hayatımı sonsuza dek değiştireceğini söyledi. Bunu büyük bir ciddiyetle, sanki senin uzaklardan gelmeni beklediğimi biliyormuşçasına söyledi.

Adadaki İtalyan ailelerinin başı dertte. Resmi makamlar evlerinin yakılmasına ve böyle aptalca şiddet olaylarına engel olmaya çalışıyorlar. Liksuri'de bazı gözü dönmüş adamlar kırk yıldan beri burada oturan, penceresine bizim bayrağımızı asan yaşlı bir İtalyanı fena dövmüşler. Neden insanlar bu denli hayvanlaşabiliyor?

Psipsina ile keçinin çok iyi olduklarına sevineceksin. Hiç değilse ben seviniyorum. İkimiz yakında birleşeceğimize göre sen de sevineceksin demektir. Kendi çeyizimi kendim hazırlamaya karar verişim de hoşuna gider sanırım. Babam utanmak nedir bilmiyor. Fena halde içerliyorum ona. Başka kızlar için normal olan bir şeyi reddediyor. Her işi aklıyla tarttığı için yanılıyor. Bütün geleneklere meydan okuyan bir Sokrates sanki. Senin ailenden biriyle karşılaşınca utanıyorum. Kimseler senin onaylanmadığını sanmasın. Başımın üstünde yerin var. Gerdek yatağımız için tığla büyük bir örtü işlemeye başladım. Yaptıklarımı söktüm. Çünkü bir yanlışlık yapmışım. Ölü bir hayvana benzemeye başladı. Kadınca becerilerden pek nasibim yok. Çünkü annem ben çok küçükken ölmüş. Çocukluktan bana öğretilmesi gereken bütün işleri şimdi kavramaya çalışıyorum yılmadan. Yatak çeyizlerini işlemekle işe başlıyorum. Çünkü ya-

şantımız orada başlayacak, daha sonra bayramlarda ya da konuk geldiğinde serilecek örtüler hazırlarım. Tığ işini çok sıkıcı buluyorum, ama beni avutan şu: Geri geldiğinde senin aşkınla işlediğim çeyizleri gözlerinin önüne sereceğim. Feston ve filtreli, üstüne sırmalarla işlenmiş bir yelek yaparsam sana, dans ederken güneş gibi ışıklar saçarsın.

Noel günü İtalyanlar Korfu'yu bombaladılar. Bu Allahsızca davranış babamı bile çileden çıkardı. Radyodan işittiklerimize göre Britanyalılar birçok gemilerini batırmış. Umarım doğrudur. Gene de böyle haberler üzüyor beni. Boşuna harcanan hayatları, çocukları kendilerinden önce mezara giren yaşlıları düşünmek çok acı. Anneni agorada gördüm. O da senden haber alamıyormuş. Kadıncağız öyle üzgün ki, yüzü daha fazla kırışmış. Bana yazmasan bile ne olur yaz anana. Galiba o, benden de fazla kahroluyor, böyle bir şey mümkünse tabii.

Mandras, sen gittiğinden beri hiç balık yemedik. Özlemeye başladım. Fakirler gibi fasulyeden başka bir şey girmiyor kursağımıza. Babam çok yararlı olduğunu söylüyor ama, insanın karnını şişiriyor. Noel'de ne kurabiye, ne lokum ne de mesih çöreği yiyebildik. Neşelenmek için elimizden geleni yapsak da kasvetli geçti. Peder Arsenios ayık kalarak hepimizi şaşırttı.

Unutma burada seni sevenler, senin için dua edenler var ve nereye gidersen git bütün Yunanistan seninle birlikte adım atacak. Zaferden sonra bize gel ki eski neşemizi bulalım. Yunusların, kayığın, odan ve ben seni bekliyoruz. Seni öyle seviyor, öyle arıyorum ki, bir bacağım kesilmiş gibi. Sevgilim, sensiz hiçbir şeyin tadı tuzu kalmadı. Mutlu olduğum zaman bile, mutluluk yüreğimi burkuyor.

Seni seven nişanlın Pelagia, öpücüklerle sözlerine son verir.

(2)
Ermiş Vasili Günü

Agapeton,

Hâlâ senden bir kelime bile yok. Garip değil mi, bunu artık feylesofça karşılamaya başladım. Panayis, cepheden bir eli kop-

muş olarak döndü ve bana, "Orası öyle soğuk ki, adamın eli kalem bile tutamıyor," dedi. Seni hiç görmediğini söyledi. Buna şaşmıyorum, çünkü aynı birlikte değildiniz. Tekrar cepheye dönüp dövüşebilmek için Kral'a bir başvuru mektubu yollamış. Tek elle tüfek kullanabileceğini söylüyor. Kastro yolundaki çömlekçi, Panayis'e asıl elinden daha güzel, daha güçlü, kilden bir el yapacağını söylemiş. Panayis bu yeni elin cephede işe yaraması için soğuğa karşı dayanıklı olmasını şart koşmuş. Aslında ona iki el gerekliymiş, biri dövüşmek için yumruk biçiminde, öbürü kadeh tutmak için kıvrık parmaklı. Süngü takmak için bir üçüncü el isterse şaşmam, öyle keyfi yerinde.

Bu Ermiş Vasili Günü, Noel'den daha iyi geçti. Babam bana Andreas Laskaratos'un şiirlerini ve politik yazılarını içeren bir cilt armağan etti. Aforoz edilmiş birinin kitabını okumak ruhumu yüceltirmiş. Ben de ona bir deyişi anımsattım: "Mega biblion mega kakon!" (Büyük kitap, büyük kötülük!) "Bunu alır, daha küçüğünü veririm," diye bir tehdit savurdu. Ben ona güzel bir sustalı çakı verdim. Bu yılın bereketli olup olmayacağını anlamak için bir narın tanelerini saydık. Galiba fena olmayacak. Annenle bazı gıda malzemeleri değiş tokuş ederek bir vasilopeta yapmayı becerdim. Babam içine koymam için bir İngiliz altını verdi. İsa ya da Vasili için ayrılan dilimlerde çıkmadığına sevindi. Çünkü kiliseye bağış'ta bulunmaktan hoşlanmaz. Altın, benim payıma düştü. Demek ki bu yıl bahtım açık olacak. Ne harika değil mi? Demek ki sen geri geleceksin.

Senin yeleğini yapmaya başladım. Yatak örtüsünü yeniden söktüm. Çünkü, eskisinden de beter oldu. Ben de amma beceriksizmişim. Korkarım elime iş yakışmıyor. Cepheden yalnız iyi haberler geliyor. Mussolini bizim çocuklardan boyunun ölçüsünü aldı. "Me kinei Kamarinan" neymiş öğrensin bakalım. İşittiğimize göre bizim delikanlılar İtalyan tanklarını çamurdan, kardan kazıp çıkarıyor ve eski sahiplerine karşı kullanıyorlarmış. Aferin bize. Argirokastro, Koritza ve Aghioi Saranda'yı aldığımızı işittik. Ama, Metaksas'ın sağlığının iyi gitmediği yolunda üzücü söylentiler var.

Her yere asılan yeni posteri gördün mü? Bir askerimiz büyük adımlarla ilerlerken Kutsal Meryem onu dirseğinden tut-

muş yönetiyor. Meryem'in yüzünde de askerin yüzündeki ifade okunuyor. Altyazı şöyle: Zafer ve Özgürlük. Kutsal Bakire, askerlerimizden yana. Biz hepimiz çok beğendik.

Babam bıyığını daha heybetli, daha yurtsever bir biçime soktu. Artık balmumuyla yapıştırmadığına seviniyorum. Yanağından öperken batıyordu. Şimdi sadece gıdıklanıyorum. Belki yüzünü sıcak tutsun diye sakal bırakmışsındır.

Mandras, gerçekten annene yazmalısın, kadın meraktan ölüyor. Bu, ülken için dövüşmek kadar önemli bir görev. Onurun çeşitli yüzleri vardır. Sanırım bir tanesi de annene iyi davranmak. Seni eleştirmiyorum ama, belki de anımsatmak gerek. Seni seven nişanlın Pelagia.

(3)
Apokrea Haftasında

Agapeton,

Bu sana yüzüncü mektubum. Hâlâ hiçbir haberini almadık. Papakis, "Hiç haber almamak, ne iyi ne de kötü haberdir," diyor. Ben de üzüleyim mi, yoksa sevineyim mi bilemiyorum. Tanrıya şükür senin adın Argostoli'de asılan ölüler listesinde hiç çıkmadı. Kokolios'un iki oğlunu birden (Yerasimos ve Yanaros) kaybettiğini öğrenince üzüleceksin. Adam fena halde yıkıldı. Konuşurken dudakları titriyor, gözleri yaşarıyor. Kendini öyle işe verdi ki, hava kararıktan sonra bile çalışıyor. İtalyanları değil, Faşistlere karşı çıkmadıkları için görevlerini yerine getirmeyen Rusları suçladığını söylüyor. Stalin'in gerçek bir komünist olmadığını ileri sürüyor. Britanya İmparatorluğu, İtalyanları Somali'den atıp, 200.000 tanesini Libya'da tutsak ettiğinden beri, Winston Churchill'in bir gazeteden kestiği resmini üstünde taşıyarak öpüp duruyor. Metaksas öldüğünden beri Papas kolunda siyah bir matem şeridi taşıyor. Savaş bitinceye kadar çıkarmayacağına yemin etti. Yaşlı adamın ölümü bizi hâlâ üzüyor, ama bu kararlılığımızı sarsmayacak. Papagos'un bizi zafere ulaştıracağına kesinlikle inanıyoruz.

Bütün delikanlılar gittiği için bu yıl karnaval bir şeye benzemeyecek. Daha şimdiden Paskalya'dan önceki perhiz döne-

mine girmiş gibiyiz. Zaten istemesek de hepimiz oruç tutuyoruz. Paskalyada da ziyafetler olamayacağı belli. Boyanmış yumurtalar, çörekler, kokoreçler, şişte çevrilen kuzular olmadan şenlik olur mu? Herhalde yumurta buluruz ama, onun dışında limon ve yumurta sosuyla terbiye edilmiş kösele yiyeceğiz bu gidişle. Yiyemeyeceğimiz nefis yiyecekleri düşündükçe ağzım sulanıyor. Keşke her şey eski haline dönse bir an önce.

Aralıktan beri müthiş fırtınalar kopuyor. Hava soğuk ve rüzgârlı. Yeleğini bitirmeme az kaldı. Umduğum kadar güzel olmuyor, ama gene de sana yakışacak. Kötü hava yüzünden çalışmak için daha fazla zaman buluyorum, ne var ki, insanın parmakları soğuktan morarınca iş işlemek kolay değil. Yatak örtüsü yarı yarıya tamamlanmıştı. Aksi gibi Psipsina üstüne kustu. Yıkamak zorunda kaldım. Bereket çekmedi. Gelgelelim kurusun diye serdiğimde keçi tam ortasından üç lokmalık koparıp yemez mi? O kadar öfkelendim ki, hayvanı süpürge sopasıyla patakladım. Babam gelince beni bir gözyaşı tufanı içinde buldu. Ona da vurdum. Yüzünün nasıl allak bullak olduğunu görmeliydin. Yeniden söküp, mümkün mertebe yün artırdım. Korkarım, kader beni başka bir işe girişmeye zorluyor.

Umarım iyisin, keyfin yerindedir. Her zamanki gibi seni dört gözle bekliyorum, hepimiz yolunu gözlüyoruz.

Bütün sevgilerimle, seni hâlâ özleyen Pelagia'n.

17 L'Omosessuale (5)

Biraz dinlenip, kendimize çekidüzen vermemiz için Bari tümeni görevi devralmaya geldi. Ama, Yunanlılar bir alev perdesiyle yollarını kesip, daha topçu birliklerini getiremeden onları durdurdular. Biz Julia tümenindekiler onları kurtarmak için ateş hattına çağrıldık. Sanki beynimin bir parçası donmuş ya da küçülmüş, titrek bir kandil oluvermişti. Hiçbir şey düşünemiyordum, duyarsız ve umutsuz bir robot gibi. Beni tek üzen bir şey varsa, Francesco'nun gittikçe garipleşmesiydi. Bir gün kalbinden vurulacağına inanıyordu. Fare Mario'yu göğüs cebinden alıp, gömleğinin kolundaki cebe yerleştirdi. Fare

onunla birlikte ölmezse bakımını üstleneceğime söz vermemi istedi.

Birliklerimiz altüst olmuştu. Başka tümenlerin bazı birlikleri bize gönderildi. Yerel komutadaki kıdem sırasını bilen yoktu. Eksik eğitim görmüş genç köylülerden oluşan bir acemiler taburu yanlış bir haritaya uyarak geldi ve Yunanlılarca imha edildi. 14 Kasımda Yunanlılar önceden hayal bile edemeyeceğimiz bir şekilde gazaba gelerek saldırıya geçtiler.

Arkamızda Mrava Sıradağları, sıkışıp kalmıştık. Nasıl Allahın belası bir yer olduğunu bilmezseniz bu hiçbir şey ifade etmez size. Sarp kayalıklar, yarlar, uçurumlarla kuş uçmaz, kervan geçmez bir cehennem. Buraya levazım ya da yiyecek nakli olanaksızdı. Burası Yunanlıların her zaman kendilerinin saydığı bir yerdi. İki kez antlaşmalarla terke zorlanmışlardı. Şimdi geri almak istiyorlardı. Sislere bürünmüş, karlar altında kalmıştık. Kuzeyden kopan bir rüzgâr, bir titanın yumruğu gibi tepemize inmişti.

Bizim ateş hattımızı yer yer derinlemesine yardılar. Öbür birliklerle temasımızı kaybettik. Geri çekilmek zorunda kaldık. Geri çekilecek yer yoktu. Düşmanın havan topları her gürleyişlerinde bütün bir müfrezeyi bizden ayırıyordu. Ne ilaç, ne sargı ne de seyyar hastanelerimiz vardı. Çatısız, harap olmuş bir kulübenin mutfak masası üstünde bir ordu papazı ağlayarak, anestezi kullanmadan kolumdaki şarapnel parçasını çıkarttı. Etime batan bıçağı, derimi delen iğneleri duyamayacak kadar üşümüştüm. Yaralananın Francesco değil de ben olduğuma şükrettim. Derhal tekrar dövüşmeye gönderildim. Katırlı birliklerdeki erlerin, hayvanlarını terk ederek yanımızda dövüştüklerini gördüm. Subayımız öldürülmüş, yerine bir levazım subayı geçmişti. "Levazım yok, onun için görevimi yapmaya geldim," dedi. "Sizin, bana doğru tavsiyelerde bulunacağınıza güveniyorum!" Bu, gerçekten övülmeye değer, şerefli adam, battaniyeleri düzenlemeye, envanter tutmaya alışkındı. Ama, elinde boş bir tabancayla kahramanca bir süngü savaşına öncülük ederken bağırsakları deşilerek öldürüldü. Büsbütün yenik düşmüştük.

Sadece dolaklardan değil, bütün üniformamdan nefret ediyordum. İplikler çürüyüp koptu, kumaş karton gibi sertleşip

kazık kesildi. Sanki bu buzdolabı, soğuğu tutup etime bastırıyordu. Her gün biraz daha aşınıp, daha ağırlaşıyordu. Bir keçiyi vurup ham derisini sırtıma geçirdim. Francesco parçalanmış bir katırın derisini yüzüp aynı şeyi yaptı. Koritsu, düşman eline bırakıldı. Şimdi, başladığımız zamankinden daha az toprağımız vardı. Ağır teçhizatı geride bıraktık. Zaten hurdası çıkmıştı. Korkunç ülserleşmeler ve ağır kangren kâbusuna alışmıştık. Koritza boşaltılırken biz Julia tümenindekiler Epiros'ta direndik. O kadar çabuk yenilmemiştik. Ama sonra geldiğimiz yollardan geri çekilmeye başladık. Centauro tümeni hızla çekilebilmek için çamura saplanan tankları geride bıraktı. Yunanlılar bu paslı hurda yığınlarını kazıp çıkartarak onardılar ve bize karşı kullandılar. Bir gümrük muhafızları bölüğü bize takviye diye gönderildi. Tanrı aşkına ne hallere düştük. Perati'de bir köprü başını tuttuk, ama boşuna.

Küçük bir mucize; Yunanlılar bize bir iki günlüğüne soluk aldırdılar. Herhalde yollara mayın döşediğimizi sanmışlardı. Sonra Pogradec'i kaybettiğimizi öğrendik. Düşman bir dağ ırmağından içimize sızmıştı. Oysa cepheyi savunmak için organize edilmiştik. Francesco şöyle homurdandı: "Biz elimizden geleni yapıyoruz. Başkaları bokunu çıkarıyor. Ne yararı var?" Bir başka manevra sağ kanadımızı meydana çıkardı. Böylece Modena tümeninden kopmuş olduk. Prasca'nın yerine geçen bizim General Soddu gitti, yerine Cavallero atandı. Bizim o şanlı Yunanistan fethimiz, Yunanistan'ın Arnavutluk'u almasıyla rezilce sona erecek gibi görünüyordu. Kar amansızca yağıyordu. Başımızı donmaktan korumak için bulduğumuz çare, ölmekte olan katırların beyinlerini çıkarıp miğferlerimize doldurmaktı. Yukardan gelen sürekli saldırıları önlemek için yüksek mevzilere yerleştik. Yüksek tepelerde zalimce rüzgârlar uğulduyor, ısırıcı buzdan kalkanlarla saldırıya geçiyordu. Botlarım dökülmeye başladı. Her yanımı saran bitler yüzünden kaşınıp, kıvranmam da cabası. Sanırım Noel zamanı botlarımız kadar bizde de iş kalmadığını kavradık.

Sabahleyin sıfırın altında on derecede uyanınca ilk sorumuz şuydu: Acaba şimdi kim soğuktan dondu? Uykudan ölüme kayıveren kim? İkinci soru: Acaba bugün kaç ırmağın sığ

yerinden geçmeye çabalayacağız? Irmağın buzlu suları husyelerimizi dondurup nasıl avaz avaz bağırtacak bizi? Yollarda belimize kadar sulu kara bata çıka kaç kilometre yürüyeceğiz? Üçüncü soru: Isı eksi yirmiye düşüp, silahlarımızın süngüleri donunca Yunanlılar tepemize çullanmayı nasıl da biliyorlar? Dördüncü soru: Neden dost Arnavutlar Yunanlılara kılavuzluk ediyor? Beşinci soru: Hangi birlik bugün öylesine yorgun düştü ki daha az güçlü bir düşman birliğine teslim olmayı kabullendi? Julia değil, biz değil. Henüz değil. Francesco artık benimle konuşmayı kesti. Sadece faresiyle konuşuyor. Kendi uçaklarımızdan bize yeni bir saldırı daha. SM79'lar üstümüzden uçtu. Yirmi ölü var. İşittiğimize göre Modena tümeni şöyle bir bildiri almış: Aralarında yeterli liderlik niteliği göstermeyenler vurulacakmış. Benim albayım Gaetano Tavani altmış gün durup dinlenmeden bizi saldırıya geçirdikten sonra Mali Topojanit'te öldürüldü. Nur içinde yatsın, bize babalık ettiği için. Tanrı onu kayırsın. İtalyan kadınları bize yünden eldivenler örüp gönderiyorlar. Islanınca donup derimize yapışıyor, elimizden çıkaramıyoruz. Francesco'nun annesi bir panettone yolladı. Faresiyle paylaşıyor. Ekmeği süngüyle parça parça kesiyor. İşittiğimize göre, Ciano ile üst rütbeli Faşistler birlik olup bir yurtseverlik gösterisine girişmişler, hava savunması olmayan Korfu'ya hava bombardımanları tertiplemişler.

Dolaklardan nasıl da nefret ederim. Bugünler beyaz ölüm günleri. Boşaltılmamış siperler, kumaşta genişleyen buzla kan dolaşımının kesilmesi. Yunanlılardan nefret etmiyoruz. Bizce açık olmayan nedenlerden, onursuzca dövüşüyoruz onlarla ama, beyaz ölümlerden nefret ediyoruz.

Başlangıçta acı çekilmiyor. Dolakların üstünde bacak şişiyor. Dolakların altında ayak uykuya dalıyor. Bacak korkunç renkler alıyor. Leylak tonları, morarmalar ve abanoz gibi kararmalar. Ben çok iri bir adam olduğum için hastalanan çocukları günler boyunca cephe gerisine taşıyorum. Attıkları acı çığlıklar beni hem şaşırtıyor, hem de yorgun düşürüyor. Dolaklarımın yerine içi makine yağıyla yağlanmış kedi postları sarıyorum. Botlarımı balmumuyla sıvadım. Hâlâ su alıyorlar ve ben beyaz ölüm korkusuyla yaşıyorum. Çadırlardan kolları, bacakları ke-

silenlerin canhıraş feryatları yükseliyor. Birkaç saatte bir ayaklarımı yoklayıp, kibrit alevinde buzu çözülmüş keçi yağıyla ovuyorum. Graziani'nin Afrika'da yenildiğini işittim. Bizden on üç bin kişi beyaz ölümün kurbanı oldu. Yunanlılar bile soğuktan donuyor. Saldırılar azaldı. Francesco besbelli aklını kaçırdı. Ağzı hiç durmadan oynuyor, sakalı buzdan bir sarkıt kesildi. Gözleri fırıl fırıl dönüyor ve beni tanımıyor. Bir an ısınmanın tadına varabilmek için bilerek altına sıçıyor. Bütün sevgim acımaya dönüşüyor. Ona bir çift tavşan derisinden, yağını içinde bırakarak, eldivenler yapıyorum. Yağı yalayıp yutuyor. On beş makineli tüfek, beş havan topu ve bin eratımız kaldı. Dört bin kişi kaybettik. Hatlarımızda beyaz ölümden, arkadaşlarımızın acı kaybından, ıssız yerlerin garipliğinden başka bir şey yok.

Klisura'da vahşi ve öfkeli Yunanlılar üstümüze yürüyor. Yorgunluktan bitkin ve kederler içinde olan bizlere saldırıyorlar. Francesco, fare Mario ile konuşuyor. "İki hafta içinde Atina'da, Arnavut farenin tarihte bir yeri olacak. Bir kralı tahtından indiren farenin. Fare Mario. Fare, fare, farecik!" Daha fazla dayanamıyoruz. Julia yeniliyor. Birliklerimiz çıldırmış ve kangrenli, ruhlarımız bedenlerimizden ayrılmış. Lupi di Toscana tümeni bize yardıma gelip yeniliyor. Kurtken tavşana dönüyorlar. Onlara Lepri di Toscana diyoruz. Julia'nın deneyimli birlikleri kazanamazsa, amatörlerin ne kadar şansı olabilirdi. Aç bilaç, haritada izi bulunmayan yabancı topraklara gönderilmişlerdi. Başlarında subayları yoktu. Derhal saldırıya uğramışlardı. Özveri, özveri... Süvari birliği üstüne süvari birliği. Bizi kurtarmak için gönderilmişlerdi, biz onları kurtardık.

Bir karşı saldırı. Yenilgi. Klisura'nın kaybı. Cavallero'dan umarsız bir mesaj: "İtalya adına size yalvarıyorum. Son bir çaba daha gösterin." İtalya'nın adı batsın. Hiçbir zaman bizimle ölmeye gelmeyen generalleri siktir et. Yalan yere verdikleri takviye sözlerini sikim et. İstemediğimiz ve anlamadığımız bu saçma savaş kahrolsun! Hepsine son verilecekse, şu beyaz ölüme, şu kanlara bulanan karlara, şu öldürücü soğuğa, şu yollara saçılan bağırsaklara, şu parçalanan kemiklere, şu şarapnel ya da süngülerle deşilen aç midelere, şu felce uğrayan parmaklara, şu

kilitlenen 91 model tüfeklere, şu kırık dökük genç adamlara, şu dengesini yitirmiş genç beyinlere son verilecekse, yaşasın Yunanistan!

Sürekli bir şaşkınlık içinde yaşıyoruz. Kar her tarafı tanınmaz biçimde örtüyor. Onun için nerede olduğumuzu bilmiyoruz. Almamız istenen tahkimat burası mıydı? Vadinin dibinde altı karış parlak beyaz bir kefene sarılan ırmak bu mu? Şuradaki dağ hangisi acaba? Allah rızası için biri şu bulutları dağıtsa da görebilsek, üstünde yürüdüğümüz bir yol mu, yoksa ırmak mı? Üzülmeyin kaynağına varınca anlarız. Üzülmeyin, yanlış bir yere gidersek tutsak alınırız, şansımız varsa. Genel Karargâh'a radyo ile bilgi verilecek. Hedefe vardık. Buranın neresi olduğunu bilmiyorum. Ha burası, ha başka bir yer, ne fark eder? Genel Karargâh radyoda, harita referansı istiyor. Bana bölgedeki herhangi bir yere uyan bir harita versinler, kendilerini bilgilendireyim. Hayır, radyo yayınını almamış gibi davran. Evet efendim. Şimdi ne yapıyorsunuz onbaşı? Parıltısını alsın diye miğferimin üstüne işiyorum efendim. Bu bir kamuflaj, işedikten sonra üstüne çamur sürüyorsun. Yunanlılar Tepeleni'ye doğru yürüyor. Biz, Julia tümeni 11. orduyu takviye etmekle görevlendirildik. Bizi güçlendirmek için, yedek erlerden dokuz bin kişi, hiç deneyimi olmayan iki yüz subay ve savaş taktiklerini unutmuş olan, yeni silahların nasıl kullanıldığını bilmeyen bazı yaşlı emekli subayları verdiler. Bu kocamış savaş atları da tepelere soluk soluğa tırmanıyor, herkes gibi öksüre tıksıra, yüzleri çamura gömülmüş, dudaklarında kırmızı köpüklerle can veriyorlar. Yunanlılar fanatik ama serinkanlı, vahşi ama, kararlı. Galiçya'yı, Manastır Tepesi'ni ve Scialesit Dağı'nı alıyorlar ama, Tepeleni'yi işgal etmeden onları durduruyoruz. Il Duce bizi ziyaret etmeye geliyor ve tümenden göstermesi istenen tezahüratı alıyor. Francesco ile oturup, onu selamlamak için dışarıya çıkmıyorum. Duce'ye gösteriş olsun diye bir saldırı düzenleniyor. Komarit'te durup, kendine çekidüzen vererek askerlerinin dalga dalga kesin bir ölüme gönderilişini izliyor. Kibir, ruhsal çöküntünün anasıdır Signor Duce.

Francesco, öldüğü takdirde annesine teslim etmem için, as-

keri postada sansürden geçmeyeceğine inandığı bir mektup veriyor bana.

Sevgili Anne,

Bu mektup, benimle birlikte cehennem kapılarından geçmiş olan, gerçek dostum, eski silah arkadaşım Carlo Guercio eliyle sana ulaşıyor. İriyarı cüssesi seni ürkütmesin. Çünkü, iyi ve nazik bir adamdır. Güç zamanlarda şakalarıyla beni hep güldürdü, korktuğum zamanlarda eli üstümde oldu, bitkin düştüğüm zamanlar beni kollarında taşıdı. Ona öz oğlun gözüyle bakmanı isterim, böylece her şey kaybolmamış olur. Sadıktır, doğru sözlüdür. Ondan sağlam adam bulunmaz. Benden daha iyi bir evlat olur sana.

Anneciğim, bu savaşa saf, masum bir genç olarak katıldım. Öyle yorgun, öyle bezgin ayrılıyorum ki, öleceğime gam yemem. Bundan sonra yaşayıp da ne olacak. Anladığım şu ki, Tanrı bu dünyayı güzel bir bahçe diye yaratmamış, başına melekleri dikmemiş. Ruhun bedenden ayrılması zor değil. Aylardan beri kendimi ölü gibi hissediyorum. Sadece canım tenden ayrılacak zamanı bulamamış. Seni ve sevgili kız kardeşlerimi ayrı ayrı öperim. Sizleri bütün gücümle seviyorum. Karıma kendisini yüreğimde hiç sönmeyen bir alev gibi taşıdığımı söyle. Üzülmeyin e mi? Francesco.

Bu mektubu Francesco'nun annesine teslim ettiğim o hüzünlü nisan gününde söyleyemediğim daha neler neler vardı.

18 *Dr. Yannis'in Süregelen Yazınsal Çalışmaları*

Dr. Yannis yazı masasının başına oturup dağlara baktı. Kalemi, üstü çizik çizik çizilmiş soluk masasına vurdu. Şimdi sırt çantamı sırtlayıp Alekos'un keçi sürüsüne bakmaya gitmenin tam zamanı diye düşündü. Kendine küfretti. Adanın Venedikliler tarafından işgali üstüne bir bölüm yazması gerekirken, aklı fikri keçilerdeydi. Sanki yazınsal çalışmalarını engelleyen, kafasını ve yaşantısını baştan çıkarıcı saçmalıklarla dolduran bir if-

rit vardı içinde. Bu ifrit olmadık sorular getiriyordu aklına. Keçiler, yerde biten bitkileri silip süpürürken, neden yerdeki bir kovada yem yemeyi sevmezler? Neden kovanın bir halkaya asılması gerekir? Neden ilkbaharda keçilerin toynakları çabuk büyür de kesilmek ister? Doğa neden bu defolu örneği sundu? Ne zaman keçi, koyun olmaktan çıktı? Ya da tam tersi oldu? Neden bu kadar duyarlı hayvanlardır ya da bu denli böndürler? Şairler ya da sanatçılar gibi. Her neyse, Alekos'un keçilerini incelemek için Ainos Dağı'na çıkma düşüncesi bile, daha bir adım atmadan bacaklarını yordu. Kalemi eline aldı ve aklına Homeros'tan bir dize geldi: "Kafa ve gönül birliği ve huy benzerliğiyle evlerinde yaşayan bir karı kocadan daha iyi, daha güzel ne vardır?"

Bu düşünce nereden de aklına gelmişti? Sırası mıydı şimdi? Venediklilerle ne ilgisi vardı? Bir an zalimce elinden alınan o tapılası karısını düşündü. Sonra Pelagia ile Mandras'ı düşündüğünü fark etti.

Mandras apar topar gittikten sonra, kızının, kendince sağlıksız ve üzücü birtakım ruh hallerinden geçtiğini gözlemişti. Önce panik ve endişe içindeydi, sonra gözyaşlarıyla sarsılmaya başladı. Bu fırtınaları ürkütücü sakinlik dönemleri izledi. Dışarıda duvarın üstünde put gibi oturuyor, Velisarios'un nişanlısını vurduğu dönemeçten çıkagelmesini bekliyordu. Hava çok soğukken bile kucağında Psipsina, hayvanın kulaklarını okşarken görebilirdiniz onu. Bir keresinde kar yağarken de istifini bozmamıştı. Daha sonra babasıyla aynı odada sessizce oturmaya başladı. Elleri kucağında, yanaklarından yaşlar süzülüyordu durmadan. Birdenbire bir iyimserlik nöbetiyle harekete geçiyor, zifaf yatağı için işlediği örtüyü çılgınca üretmeye çalışıyor, sonra gene zıp diye kalkıyor, örtüyü yere atıp, üstünde tepiniyor, gene çılgınca sökmeye başlıyordu.

Günler birbirini izledikçe Mandras'ın sadece yazmadığı değil, hiçbir zaman yazmayacağı açıklığa kavuştu. Doktor, kızının yüzünü incelerken, acı, hırçın bir ifade görmeye başladı. Mandras'ın kendisini sevmediğine her gün biraz daha fazla inanır gibiydi. Benliğini soğuk bir ilgisizlik zindanına hapsediyordu. Doktor onda depresyon belirtileri gördü. Ömür boyu

sürdürdüğü bir alışkanlığı bozup, kızını hasta vizitelerine götürmeye başladı. Pelagia bir an kuşlar gibi şakıyor, bir an sonra derin bir sessizliğe gömülüyordu. Doktor, "Mutsuzluk uykuda kendini gizler," diyerek kızı erken uyumaya ve sabahları geç kalkmaya alıştırdı. Fizik yorgunluğun mutsuz bir genç kızın uykusuzluğuna deva olacağına inandığı için olmadık işler bahane ederek uzak, zor ulaşılan yerlere gönderdi. Yıllarca kahvehanede ya da gemilerin nöbet odalarında geveze adamlardan işittiği en komik öyküleri ona anlattı. Doktor'un kurnazca gözlemlediğine göre kızı, üzgün, durgun ve herkesten uzak durmayı şimdiki durumuna yakıştırıyordu. Böylece onu istemeyerek de olsa güldürmekle kalmıyor, zaman zaman öfkeden kudurtmak için elinden geleni ardına koymuyordu. İnatla mutfaktan zeytinyağı alıp, egzamalı hastaları sağaltmak için götürüyor, mahsus yerine yenisini koymuyordu. Pelagia öfkeyle üstüne saldırıp göğsünü yumruklamaya başlayınca bunu, psikoloji biliminin bir utkusu sayıyor, ancak omuzlarından kavrayarak onu durdurabiliyordu.

Bu yöntem sonuç vermeye, kız eski neşeli, tutarlı haline dönmeye başlayınca Mandras'a tutkusundan büsbütün kurtulduğuna inanır oldu, ama garip bir biçimde bir şok da geçirdi. Bir yandan seviniyordu, çünkü Mandras'ın iyi bir koca olacağına inanmıyordu, öbür yandan Pelagia'nın başı bağlanmıştı, bu nişanın bozulması çok utanç verici bir şey sayılırdı. En korktuğu, Pelagia'nın namus belası verdiği sözü tutup, artık sevmediği bir adamla evlenmesiydi. Doktor bir suçluluk duygusuyla Mandras'ın savaştan sağ çıkmayacağını umduğunu sezdi. Kendisinin, sandığı kadar iyi bir adam olmadığı kuşkusuyla tedirgin oldu.

Bütün bunlar yeterince kötüydü. Ama, savaş öngörmediği bir sürü güçlükler çıkarmıştı. İyodin, kalamin losyonu gibi maddeler bulunmasa da yerine aynı işi gören başka maddeleri kullanabilirdi ama savaş patladığından beri asit borik stokları tükenmişti. Çünkü bu madde Toscana'daki volkanik buharlardan elde edilirdi. Bu, sidik torbası ve idrar yolu enfeksiyonlarına karşı bildiği en iyi ilaçtı. Bundan beteri bizmut, cıva ve novarsenbenzol gerektiren frengi vakaları görülüyordu. Sonuncu

ilacın on iki hafta, haftada bir kez iğneyle zerk edilmesi gerekirdi. Kuşkusuz bütün stoklar cepheye gönderilmişti. Önce, hastalığı ilk kez bir lamayla ilişkiye girerek kapan cinsel sapığa, sonra boyun eğdirdikleri bölgelerde önlerine gelenin ırzına geçerek Yeni Dünya'dan getiren zorba İspanyollara küfretti. Bereket versin savaş, hastalık hastalarının uyduruk şikâyetlerini azaltmıştı. Ama her zaman güvendiği ilaçlar olmayınca bazı hastalıklarla nasıl başa çıkacağını anlamak için durmadan tıp ansiklopedisini karıştırıyordu. *Komple ve Kısaltılmış Ev Doktoru* (2 koca cilt ve endeksleriyle bin beş yüz sayfa) kitabını Londra'da bulmuştu. İçinde gıda zehirlenmesinden kaş ve kirpik bakımı gibi güzellik reçetelerine kadar ne ararsan bulunurdu. Bu ansiklopediyi anlamak için İngilizce bile öğrenmişti. Hafız olmak için *Kuran*'ı hıfzeden bir Müslümandan daha büyük bir heyecan ve gayretle, kitabı baştan sona ezberlemişti. Böyle de olsa öğrendiklerinin bir bölümünü unutmaya başlıyordu. Ancak bazı bölümlerini sürekli olarak kullanma gereğini duymuş, birçok hastalıkların ne yaparsa yapsın zaten kendiliğinden geçtiğini gözlemişti. Kendisine düşen, genellikle hastanın başucunda dikilip, belli bir ciddiyeti koruyarak yoklama törenini tekrarlamaktı. Merakla okuduğu heyecan verici egzotik hastalıklara adanın bu bölümünde hiç rastlanmıyordu.

Peder Arsenios nasıl ruhun ruhbanıysa, kendisi vücudun tamircisi olmaktan pek öteye geçemiyordu. Asıl ilginç hastalıklar daha çok hayvanlarda gözleniyordu. Bir atın ya da öküzün hastalığını teşhis ve tedavi etmek onu kıvandırırdı.

Doktor, savaşın Peder Arsenios gibi kendi önemini de artırdığını fark etmekte gecikmemişti. Geçmişte bir bilgelik kaynağı sayılırdı ama sorular daha çok felsefi konulara dayanırdı. Bir kez Lemoni'nin babası, kızı, kedilerin niçin konuşmadığını öğrenmesi için yollamıştı. Oysa bugünlerde insanlar sadece politik durumu ve savaştaki gelişmeleri değil, kum torbalarının ne boyda hazırlanacağını öğrenmek için de Doktor'a başvuruyorlardı. Kendini toplumun lideri seçmemişti ama gizli bir seçimle başa getirilmiş gibiydi. Böyle öğreticiliği üstlenmiş birinin derin bilgiler kadar sağduyuya da sahip olduğuna inanıyorlardı. Bir zamanlar adada kısa bir süre egemen olan 'Ağa'ların yerine geç-

mişti. Ancak bu kodamanların küçük, güzel ibneleri becermedikleri zamanlarda yer minderlerinde yan gelip yatma huyları onda pek yoktu. Bu küçük gözdeler büyüyünce oğlancılık, uyuşturucu kullanma ve aylaklık yollarına saparlardı.

Doktor, Pelagia'nın mutfakta şarkı söylediğini işitince kalemini aldı. Parmağıyla bıyığını burmaya yeltendi. Hitler'e karşı bir jest olarak o bıyığı kazıdığını anımsayınca biraz bozuldu. Metaksas'ın ölümünden beri kolunda taşıdığı siyah şeride bakarak içini çekti ve yazdı:

"Yunanistan Doğu'yu Batı'dan ayıran hem coğrafi, hem kültürel bir fay çizgisi üstünde bulunur. Böylece bir büyük deprem kuşağı ve savaş alanındayız. On İki Ada Doğuluysa, Kefalonya hiç kuşkusuz Batılıdır. Anavatan ise aynı zamanda hem Doğulu, hem Batılı, ama bütün bütün ne biri, ne öbürüdür. Balkanlar, her zaman Büyük Güçler'in dış politikalarına alet olmuş, halklarının doğal tembelliği, geçimsizliği ve zalimliği yüzünden çok eski zamanlardan beri ileri bir uygarlığa öykünmeyi bile başaramamışlardır. Yunanlılarda kuzey ve doğudaki komşularına göre daha az Balkanlı zaafları görülür demek caizdir. Bütün Yunanlılar arasında Kefalonyalılar en kıvrak zekâlı, en bilgili kişiler olarak ün salmıştır. Okurların anımsayacağı gibi Homeros bu topraklardan gelmiş, Odysseus kurnazlığıyla ün salmıştır. Homeros bizi vahşi ve disiplinsiz diye de tanımlar. Ama, hiçbir zaman zalimlikle suçlanmadık. Mal mülk yüzünden ara sıra cana kıyılmıştır. Gelgelelim Slav komşularımızın özelliği kana susamışlık yoktur bizde.

"Batı'ya yönelişimizin nedeni, adanın Türklerce yalnız yirmi bir yıl, 1479'dan 1500'e kadar işgal edilmesidir. O tarihte birleşmiş Venedik ve İspanyol güçleri tarafından buradan uzaklaştırıldılar. Sadece 1538'de bir baskın daha yaptılar. 13.000 Kefalonyalıyı esir alarak satmak için beraberlerinde götürdüler. Burada az kalışları, uyuşukluk ve üşengeçlikteki dehaları ile birleşince kültür açısından kalıcı bir miras bırakamadılar.

"Bu kısa dönem dışında ada, 1194'ten Napolèon Bonaparte'ın 1797'de işgaline kadar Venediklilerde kaldı. Savaş çıkarmaya can atan bu habis megaloman adayı Yunanistan'a ilhak etmeye söz vermişken kalleşlik ederek kendi hegemonyası altına aldı.

"Okurun göreceği gibi bütün niyet ve amaçlara karşın ada altı yüz yıl kadar İtalyan kaldı. Bu, bir yabancıyı şaşırtan birçok şeyi açıklar. Adanın bölgesel ağzı, birçok İtalyanca sözcük ve deyimlerle doludur, eğitim görenler ve soylular İtalyancayı bir ikinci dil olarak konuşurlar. Kiliselerin çan kuleleri binaya bağlıdır. Yunan kiliselerinde olduğu gibi bahçe kapısına yakın basit, ayrı bir yapıda yer almaz. Adanın mimarisi hemen bütünüyle İtalyan biçemindedir. Bu da gölgeli balkonları, avluları, dış merdivenleriyle, uygar ve kişisel bir yaşam tarzına olanak sağlamıştır.

"İtalyan işgali, halkın Doğu'dan çok Batı çizgisinde gelişmesine, bu arada istenmeyen akrabaların zehirlenmesine (Anna Palaiologos, Kral II. Yannis'i böyle öldürdü) yol açtı. İdarecilerimiz gerçek İtalyan modeline uygun, coşkun, taşkın ve namussuz eksantiriklerdi. İlk Orsini, adayı korsanlık için kullandı ve Papa'yı durmadan kandırdı. Onun önderliğinde Ortodoks piskoposlukları kaldırıldı. Bugün bile burada Roma Katolikliğine karşı kin beslenir. Bu inancın geleneksel küstahlığı, günah ve suçla aklını bozması, ona duyulan düşmanlığı perçinlemiştir. Esaslı rüşvetlere konmak için de İtalyan usulü vergiler konulmuş, labirent karmaşıklığında entrika ve düzenbazlıklar yapılmış, feci sonuçlar veren çıkar evlilikleri düzenlenmiş, merhametsizce dövüşmeler, aile kavgaları almış yürümüş, ada bir İtalyan despotluğundan öbürüne geçmişti. Böylece bir ara Napoli'ye bağımlı kalmıştık. Ama sonunda, on sekizinci yüzyılda başlıca aileler arasında kızılca kıyamet kopunca (Anino, Metaksas, Karusso, Antypa ve Laverdo aileleri), otoriteler, bütün kışkırtıcıları Venedik'e sürerek ipe çekti. Adalılar bütün bu küçük İtalyan sapkınlıklarına karışmadı. Ama karışık evlilikler, kız alıp vermeler öyle çoktu ki, bütün Yunanlılar içinde, ulusal giysilerimizi giyme alışkanlığını önce biz terk ettik. İtalyanlar, Doğulu değil Avrupalı gözüyle yaşama bakmayı öğretti bize. Kadınlarımız başka Yunan kadınlarından daha özgürdü. Yüzyıllar boyunca bize hem taşladığımız, hem taklit ettiğimiz bir aristokrasi verdiler. Adadan ayrıldıklarında bizi daha beter bir geleceğin beklediğini bilmediğimizden sevinçten eteklerimiz zil çaldı. Ama çok uzun bir süre burada kaldıkları için, Britanyalılarla birlikte bizim tarih ve kültürümüzü en fazla etkileyen güç ol-

dular. Onların hegemonyasını çekilir, hatta zaman zaman eğlenceli bulduk. Onlardan nefret etsek bile, yüreğimizde bir parça sevgi hatta minnettarlık bulunurdu. Haklarını yemeyelim, en azından Türk değildiler."

Doktor kalemini bırakıp, yazdıklarını gözden geçirdi. Son sözlerini buruk bir gülümseyişle okudu. Şimdiki koşullarda bu minnettarlığın süreceği şüpheliydi. Mutfağa giderek bir çekmecedeki bütün bıçakları başka bir çekmeceye geçirdi. Böylece Pelagia, "katharsis" için yeni bir fırsat bulacaktı. Psikolog olmak, tarihçi olmaktan kolaydı. Birkaç yüzyılı birkaç sayfaya sığdırdığını fark etti. Bu işi daha ağırdan almalı, olayları daha etraflıca, daha dürüstçe, böyle aceleye getirmeden anlatmalıydı. Tekrar masasına dönerek küçük bir deste kâğıt aldı, avluya çıkıp havayı kokladı, bahar belirtileri aradı. Feylesofça ve kararlı bir biçimde kâğıtları Pelagia'nın keçisine yedirdi birer birer. Doktor, keçinin edebiyatı hiç umursamadan oburca yiyip yutmasına içerledi. "Geviş getiren iblis!" diye mırıldanarak kahvehanenin yolunu tuttu.

19 L'Omosessuale (6)

Francesco'nun annesi kır saçlı, ufak tefek, yanağında iri bir ben, dudağının üstünde siyah tüyler bulunan bir kadındı. Siyahlar giyinmişti. Kendisiyle konuştuğum sürece elindeki toz bezini büküp durdu. Bir zamanlar güzel bir kadın olduğunu, sevgili Francesco'nun ona benzediğini görüyordum. Aynı Slav gözleri, aynı pürüzsüz, buğday ten, aynı zarif kuyumcu parmakları. Francesco'nun karısı da ordaydı. Ama ona bakmaya katlanamıyordum. Benim asla bilemeyeceğim biçimde vücudunu tanımış, bu vücuttan zevk almıştı.

Annesi toz bezini kıvırarak beni sorguya çekerken bir köşede hıçkırıyordu.

"Ne zaman öldü, Signor? Güzel bir gün müydü?"

"Güzel bir günde öldü, Signora. Güneş parlıyor, kuşlar ötüyordu."

(Karın eridiği, buzların altından binlerce parçalanmış ceset, sırt çantası, paslanmış silah, su şişeleri, kana bulanmış, bitmemiş mektupların çıktığı bir gündü. Askerlerden birinin, bütün cinsel organlarına soğuk vurmuş olduğunu görünce, tüfeğini ağzına sokup başının arkasını uçurduğu bir gündü. Bir cesedi, pantolonunu indirmiş bir ağaca dayanarak çömelmiş, asker tayınının verdiği kabızlıkla ıkınırken donmuş bulduğumuz bir gündü. Adamın altında keçi boku gibi iki küçük kanlı topak vardı. Kadavranın ayakları pabuç yerine sargı bezleriyle sarılıydı. Şahinlerin tepelerinden inip, çoktan ölmüş adamların gözlerini oydukları bir gündü. Yunan topları vadiye şarapnel kusuyordu. Biz boğazımıza kadar çamura batmıştık ve yağmur yağıyordu.)

"Savaşırken mi öldü, Signor? Düşmanı yendiniz mi?"

"Evet, Signora, bir Yunan mevziine karşı süngü hücumuna geçip, düşmanı püskürttük."

(Yunanlılar bizi topçu ateşine tutup, dördüncü kez gerilemeye zorladılar. Göremediğimiz bir yerde dört makineli tüfekleri vardı. Yaylım ateşiyle bizi paramparça ettiler. O mevkii almamız için verilen emir geri alındı. Çünkü taktik açısından bir anlamı kalmamıştı.)

"Mutlu mu öldü, Signor?"

"Dudaklarında bir gülümsemeyle görevini yaptığı için gurur duyduğunu söyleyerek öldü. Böyle bir oğlunuz olduğu için ne mutlu size."

(Francesco, siperde topallayarak yanıma yaklaşırken gözlerinde çılgınca bir bakış vardı. Haftalardan beri ilk kez benimle konuşuyordu; "Pezevenkler, itoğlu itler!" diye haykırdı. Pantolonunun paçasını kıvırarak, "Bak!" dedi. Beyaz ölümün ülserleşmiş mor yaralarını gösterdi. Francesco gözlerinde bir hayret parıltısıyla çürüyen etlerine dokundu. Paçalarını düzelterek, "Artık yeter Carlo," dedi. "Bıçak kemiğe dayandı. Artık işim bitik." Bana sarılıp, iki yanağımdan öptü. Hıçkırmaya başladı.

Kollarımda titrediğini hissettim. Cebindeki fare Mario'yu çıkarıp bana verdi. Tüfeğini alıp, siperin üstüne tırmandı. Ayak bileklerine sarılıp, gitmesine engel olmak istedim ama tüfeğinin kabzasıyla başıma vurdu. Düşman mevziine doğru, beş adımda bir ateş ederek yavaşça ilerlemeye başladı. Yunanlılar kahramanlığını görüp ateşine karşılık vermediler. Cesur adamları öldürecek yerde tutsak etmeyi yeğ tutarlar. Bir şarapnel, yakınında patladı. Bir sarı kil yağmuru altında kayboldu. Uzun bir sessizlik oldu. Francesco'nun bulunduğu yerde bir kımıldama gördüm.)

"Çabuk öldü değil mi, Signor? Acı çekmedi değil mi?"

"Kalbini delip geçen bir kurşunla çok çabuk öldü. Hiçbir şey duymuş olamaz."

(Tüfeğimi bırakarak siperden dışarı çıktım. Yunanlılar bana ateş etmediler. Francesco'ya ulaşıp başının yarısının uçurulmuş olduğunu gördüm. Kafatası parçaları kurşuni görünüyordu, beyin zarı kan pıhtılarıyla örtülüydü. Sıvının bir bölümü parlak, bir bölümü koyu kırmızıydı. Hâlâ yaşıyordu. Aşağıya ona doğru bakarken gözlerim yaşlarla perdelenmişti. Diz çöküp onu kollarıma aldım. Kıştan ve bunca zorluktan sonra öyle zayıflamıştı ki bir serçe gibi hafifti. Ayağa kalkıp Yunanlılara doğru yöneldim. Silahlarına hedef olmak için kendimi sürdüm ortaya. Önce bir sessizlik oldu sonra onların saflarından kutlama sesleri yükseldi. Biri kalın, pürüzsüz sesiyle, "Bravissimo!" diye bağırdı. Kucağımdaki gevşek yığınla kendi hattıma döndüm.

Siperde Francesco iki saat can çekişti. Pıhtılaşmış kanı üniformamın ceketine ve kollarına bulaştı. Parçalanmış başını, kollarımı beşik yapmış, küçük bir çocuk gibi taşıyordum. Dudaklarımdan yalnız kendisinin işitebileceği sözcükler dökülüyordu. Yanaklarından aşağı gözyaşları süzülmeye başladı. Gözyaşlarını parmaklarımda biriktirip içtim. Eğilip kulağına fısıldadım: "Francesco, seni her zaman sevdim." Gözlerini çevirip, gözlerime dikti. Güçlükle boğazını temizleyip, "Biliyorum," dedi. "Sana şimdiye kadar hiç söylememiştim," dedim. O, an-

lamlı gülüşüyle, "Kahpe felek!" dedi. "Yanında kendimi hep iyi hissettim Carlo." Gözlerindeki ışığın donuklaşmaya başladığını gördüm. Ölüme giden o ince, o uzun yolda ağır ağır ilerlemeye başladı. Morfin yoktu. Tarifsiz acılar çekmiş olmalı. Benden kendisini vurmamı istemedi. Sonunda kayıp giden hayat belki de tatlı geldi ona.)

"Son sözleri neydi, Signor?"

"Size sevgilerini yolladı, Signora. Dudaklarında Kutsal Meryem'in adıyla öldü."

(Bir kez gözlerini açtı: "O rezil Rivolta'yı öldürmek için ant içmiştik unutma!" Son can çekişme anında korkunç bir acıyla sarsılırken elleriyle yakama yapıştı. "Mario," dedi. Küçük fareyi cebimden çıkarıp, eline verdim. Can havliyle yumruğunu öyle sıktı ki küçük yaratık onunla birlikte öldü. Daha doğrusu gözleri yuvalarından uğradı.)

"Signor, oğlum nereye gömüldü?"

"Baharda lalelerle donanan, günün ilk ışıklarıyla aydınlanan bir tepenin yamacına gömüldü. Tam bir askeri törenle. Silah arkadaşları mezarının başında havaya ateş ettiler."

(Onu ellerimle gömdüm. Siperimizde hemen çamurlu suların doldurduğu derin bir çukur kazdım. Cesedini, toprak yüzüne fırlamaması için taşlarla doldurdum. Kocaman sıçanlarla, küçük keçilerin dolaştığı bir yere gömdüm Francesco'yu. Mezarın başında bir kürekle bekleyip, cesedini bulmaya gelen sıçanları öldürdüm. Fare Mario'yu yüreğinin üstündeki cebine koymuştum. Kişisel eşyasını aldım. Size bırakacağım şu torbanın içindeler. Epiros'tan bir uğur taşı, karısının bir mektubu, 9. Alpini taburunun nişanları, üç zafer madalyası, Metsovon yolunda kucağına düşünce onu pek sevindiren bir kartal tüyü. Aynı zamanda taşıdığını hiç bilmediğim bir fotoğrafım var.)

"Signor, boşu boşuna ölmedi hiç değilse."

"Signora, Alman müttefiklerimizin yardımıyla şimdi Yunanistan'a egemen olduk."

(Savaşı kaybettik. Sadece Almanlar Bulgaristan üstünden saldırıya geçip Yunanlıların savunma olanaklarına sahip olmadığı ikinci cepheyi açınca yakamızı kurtarabildik. Hiçbir amacı olmayan bir imparatorluk uğruna savaştık, buz kestik ve can verdik. Francesco ölünce kırık başını tutup, dudaklarından öptüm. O korkunç yaralarına düşen gazap gözyaşlarıyla başucuna oturup, ikimiz için de yaşayacağıma yemin ettim.

Yunanistan'ın parçalanmasına ya da sadece adı zafer olan bir işgal için boş böbürlenmelere katılmadım. Yürekli Yunanlılar, çoğunu bizden aldıkları iki yüz kadar hafif tankla, bin yüz Alman panzerine karşı koyduktan sonra yenik düştüler. Bizim şanlı İtalyan saldırımız, Alman kuşatmasından kurtulmak için boşuna bir çabayla çekilirlerken peşlerine düşmekten ibaretti.

Bu acıklı olduğu kadar gülünç gösteride rol almadım. Çünkü Francesco'yu gömdüğümün ertesi günü yaralı bir Yunanlıdan kaptığım tabancayla kasten, soğukkanlılıkla kendi baldırıma ateş ettim.)

20 Buzların Vahşi Adamı

Pelagia kuyudan, omzunda bir damacanayla döndü, avluya bıraktı, şarkı söyleyerek kapıdan içeri girdi. Adada vızıltılara yol açan kötü haber, sadece anlık güzelliklere duyduğu hayranlığı artırmış, az önce yılın ilk kelebeğini görerek keyiflenmişti. Kendini güçlü ve sağlam hissediyor, evde yalnız kalmanın tadını çıkarıyordu. Babası, Alekos'la keçi sürüsünü yoklamak için dağa çıkınıştı. Ne Alekos'ta ne de sürüde herhangi bir maraz yoktu. Bu ziyaretin Alekos'a yararı insan yüzü görmek, olup bitenleri öğrenmek, içsel monoloğundan silinen bazı sözcükleri işitmek; Doktor'a yararı, yürürken çantasında çıtır çıtır çıtırdayan bol miktarda kurutulmuş etle eve dönmekti. Bundan başka, Doktor eve dönme sevincinin her zaman evden ayrılma üzüntüsünü bastırdığına inanırdı. Yola çıkmak zahmete değerdi ona kalırsa.

Pelagia mutfağa girince birdenbire şarkısını kesti, şaşkınlık ve korkuyla donakaldı. Masada oturan bir yabancı vardı. Çocukluk öykülerindeki haydutlardan daha korkunç, daha vahşi bir yabancı. Adam hareketsiz oturuyor, yalnız elleri feci şekilde titriyordu. Başı, yapağı gibi çitilmiş bir saç yığını altında kaybolmuştu. Ne rengi, ne biçimi belliydi bu saçların. Yer yer burgu gibi dikiliyor, yer yer keçe gibi kafasına yapışık duruyordu. Bir Nasıralı'nın ya da Tanrı aşkıyla tutuşup insanları terk edince aklını yitiren bir münzevinin saçlarıydı bunlar. Pelagia, yüzünde bakımsız koca bir sakalla, kendisine bakmayan bir çift gözden başka bir şey göremedi. Bir burun da vardı arada, derisi soyulmuş, kızarmış, pul pul kabarmış, pis deri parçalarının yer yer seçildiği bir burun.

Yabancı, lime lime paçavraya dönmüş bir gömlekle pantolon ve sinirlerle birbirine dikilmiş hayvan postlarından bir ceket giymişti. Pelagia masanın altından ayaklarında ayakkabı yerine, üstünde hem kurumuş hem taze kan lekeleri taşıyan bezler bulunduğunu gördü. Soluk alışı hırıltılı, kokusu akıl almaz kertede kötüydü. Çürüyen etin, cerahatli yaranın, dışkı ve sidiğin, kokuşmış terin ve korkunun kokusu. Titremelerini durdurmak çabasıyla bitiştirdiği ellerine baktı. Yüreği hem korku, hem merhametle doldu, ne yapabilirdi?

"Babam burda değil," dedi. "Yarın gelecek."

"Gene de mutlusun. Şarkı söylüyorsun," dedi adam, çatlak bir sesle. Pelagia, adamın hasta ciğerlerinin balgam dolu olduğunu fark etti. Belki vereme, belki zatürreeye tutulmuştu, belki boğazında polip vardı, belki kanserin pençesinde inliyordu.

Adam onu hiç işitmemiş gibi, "Buz," dedi. "Buz kestim iliklerime kadar, bir daha hiç ısınmayacağım. Buz, iğrenç bir şey buz!" Sesi kırıldı. Pelagia, omuzlarının sarsıldığını fark etti. Adam tekrarladı: "Buz, Tanrım, buz, buz." Ellerini yüzüne yaklaştırıp suçladı onları. "Piçler, piçler. Rahat bıraksanıza beni. Tanrı aşkına dursanıza." Parmaklarını birbirine kenetledi. Bütün vücudu kasılmalara karşı koymaya çabalıyordu.

Pelagia, bu hezeyan durumundaki hayaletten ürkmüş, ne yapacağını şaşırmış, "Yarın gelebilirsin," dedi.

"Çengel mengel yok. Rüzgâr karı süpürür, bıçaktan keskin

buzlar kalır. Üstüne düşersen bir tarafını kesersin. Ellerime bak!" Ona avuçlarını gösterdi. Kız, doğal çizgileri kapatan nasırları, şişlikleri, eklem yerlerinde sızıntılar bırakan korkunç yara izlerini gördü. Ne tırnak kalmıştı ne de tırnak derisinden bir iz.

"Buz bangır bangır bağırır, acı acı çığlıklar atar. İçinden seni çağıran sesler gelir. İçine bakınca insanlar görürsün. Köpekler gibi çiftleşirler. El sallayıp, seni çağırırlar, seninle alay ederler. Buza ateş edersin ama susturamazsın onları. Buz feryat eder. Avaz avaz bağırır bütün gece, bütün gece."

Pelagia, "Bana bak, burada kalamazsın," dedi. Sonra kendini mazur göstermek istiyormuş gibi ekledi: "Burada bir başımayım."

Vahşi adam onu duymazdan geldi. "Babamı gördüm, ölmüş babamı. Buzun altına sıkışmış, gözlerini bana dikmişti. Ağzı açıktı. Onu çıkarabilmek için süngümü buza sapladım. Dışarı çıkan bir başkasıydı. Kim olduğunu bilmiyorum. Görüyorsun ya, buz aldatmıştı beni. Biliyorum, hiçbir zaman ısınmayacağım, hiçbir zaman." Kollarıyla kendini sarıp, şiddetle titremeye başladı.

"Pathemata mathemata, pathemata mathemata; demek acılar insana bir ders olur. Sakın soğuğa çıkma, sakın soğuğa çıkma."

Pelagia'nm şaşkınlığı, derin bir kaygıya dönüşüyordu. Tek başına mutfağındaki çılgın serseriyle nasıl başa çıkardı. Onu orada bırakıp, Stamatis ya da Kokolios'u çağırmak için koşmayı düşündü. Ama yokluğunda kim bilir neler yapar, neler çalardı. Bu düşünce onu olduğu yere mıhladı.

"Yalvarırım gidin. Babam yarın gelecek. O zaman..." Ne türlü bir tıbbi müdahale gerektiğini bulup söyleyemedi. "O zaman ayaklarınıza bakar. Gidin lütfen."

Adam ilk kez ona karşılık verdi: "Yürüyecek halde değilim. Epiros'tan buraya kadar yürüdüm. Ayağımda ayakkabı yok."

Psipsina odaya girip, havayı kokladı. Bu keskin ve yabancı kokular bıyıklarını titretti. Her zamanki çevik haliyle yerde koşup bir elips çizerek masanın üstüne sıçradı. Neolitik adama yaklaşınca cebine burnunu soktu. Bir zafer edasıyla bulduğu

beyaz peynir parçasını çıkardı ve afiyetle yedi. Tekrar cebe saldırıp, bir yarım sigara bulunca attı.

Adam düzgün dişlerini ve kanlı dişetlerini göstererek güldü ve hayvanın başını okşadı.

"Hiç değilse Psipsina beni hatırlıyor," dedi. Yanaklarından sakalına sessiz gözyaşları dökülmeye başladı. "Hâlâ güzel kokuyor."

Pelagia şaşırmıştı. Psipsina yabancılardan korkardı. Hem bu insan harabesi onun adını nereden biliyordu? Kim ona söylemiş olabilirdi? Ne düşüneceğini, ne yapacağını bilemeden ellerini önlüğüne sildi. "Mandras?"

Adam başını ona çevirip konuştu. "Dokunma bana Pelagia. Bitlendim. Leş gibi kokuyorum. Yanı başıma bir bomba düşünce altıma kaçırdım. Ne yapacağımı bilemedim. Önce buraya geldim. Hep, önce buraya gelmeliyim diye düşündüm durdum. İşte o kadar. Yorgunum. Leş gibi kokuyorum. Kahven var mı?"

Kaynaşan karmakarışık duygular Pelagia'nın aklını durdurmuştu. Umutsuzluk, dayanılmaz bir heyecan, suçluluk, acımayla tiksinti arasında bocalama... Bu zavallı hayalet... Yüreği göğüs kafesinde hopladı. Elleri iki yanına düştü. Belki her şeyden fazla âciz hissediyordu kendini. Bu zavallı hayalet bir zamanlar çok sevdiği, arzuladığı, özlediği ve sonunda aklından çıkardığı adamın ruhunu ve vücudunu gizliyor olabilir miydi? Olacak şey miydi bu? Aklına ilk gelen suçlamayı açığa vurdu. "Bana hiç yazmadın."

Bu suçlama ayrıldığı andan beri aklına takılmış, zamanla bir dargınlık ve öfke canavarına dönmüş, sonunda bağlılığın özünü kemirmiş, geriye boş bir kalıp bırakmıştı.

Mandras bezgince başını kaldırıp baktı, kıza acıyormuş gibi, "Ben yazmasını bilmem," dedi.

Kendisinin de anlayamadığı bir nedenden ötürü, bu itirafı, adamın pisliğinden bile daha itici buldu. Hiç bilmeden bir kara cahile mi bağlanmıştı. Bir şey söylemiş olmak için sordu: "Bir başkasına yazdıramaz mıydın? Öldüğünü sandım. Beni... sevmiyorsun sandım!"

Mandras gözlerinde sonsuz bir yorgunlukla ona bakarak

başını salladı. Elinde titreyen fincanı durdurmaya çalıştı, başaramayınca masaya koydu.

"Bir arkadaşa yazdıramazdım. Herkesin bilmesini ister miydim hiç. Duygularımın bir bölüğün diline düşmesine nasıl katlanırdım?" Tekrar başını salladı. Kahvesinden bir yudum almaya çalıştı.

Ama sakalına ve üstündeki derilere döküldü. Tekrar gözlerini kaldırınca genç kız tanıdı bu gözleri.

"Pelagia, bütün mektuplarını aldım. Onları okuyamadım ama bende hepsi." Giysilerini araştırarak, telle bağlanmış kocaman kirli bir paket buldu. Onları göğsümde sakladım, beni sıcak tutsunlar diye. Onları bana sen okursun diye düşündüm. Oku bana Pelagia, oku da her şeyi bileyim." Acıklı olmaktan çok kadere boyun eğen bir tavırla ekledi: "Artık çok geç olsa bile."

Pelagia dehşete kapılmıştı. Mandras sevgi sözcüklerinin gittikçe azaldığını, dışa dönük haberlerin gittikçe çoğaldığını o saatte anlayacaktı. Mektupları aylar boyunca okusa değişikliği bu kadar çabuk kavrayamazdı. "Daha sonra," dedi.

Mandras derin derin içini çekerek Psipsina'nın kulaklarını okşadı. Nişanlısından çok zerdevaya içini döker gibi konuştu, yumruğuyla göğsüne vurarak; "Seni buramda taşıdım," dedi. "Hiç durmadan her gün seni düşündüm, seninle konuştum. Sen varsın diye ayakta kaldım, sen varsın diye korkak olmadım. Bombalar, mermiler, buz, gece saldırıları, cesetler, yitirdiğim arkadaşlar. Kutsal Meryem'in yerini sen aldın, sana yalvardım. Evet, dualarım sana yöneldi. Gece gündüz aklımdaydın, avluda şarkı söyleyişin, seni yortuda görüşüm, eteklerini sıraya iğnelerken, sana evlenme teklif ederken. Belki bin kez ölürdüm ama, bir haç gibi, Paskalya'daki haç gibi, bir ikona gibi hep gözümün önündeydin. Hiç mi hiç unutmadım, bir saniye bile. İçimde bir alev vardı, karda buzda bile sönmeyen, beni yüreklendiren. Yunanistan'dan çok senin için dövüştüm. Evet, Yunanistan'dan çok. Almanlar arkadan bastırınca hatları yardım. Aklımda yalnız Pelagia vardı. Evime, Pelagia'ma dönmeliyim. Ya şimdi?" Vücudu yeniden sarsıldı, büyük bir hıçkırığı zapt edemedi. "Yalnız hayvanlar tanıyor beni."

Pelagia'nın şaşkın, üzüntülü bakışları altında elleriyle yüzünü kapatarak incitilmiş bir çocuk gibi sallanmaya başladı. Pelagia arkasına geçerek omuzlarını ovarken bir zamanlar burada biçimli kemikler, özlenen, istenen sağlıklı kaslar vardı diye düşündü. Mandras'ın gerçekten bitlenmiş olduğunu gördü.

21 Pelagia'nın İlk Hastası

Mandras'ın annesi şaşılacak bir yaratıktı. Antiphates'in çirkinliği dillere destan olan karısı kadar çirkindi. Şair, karısı için şunları söylemişti: "Erkekler bu kadını görünce ödleri patlar; bucak bucak kaçarlar." Mandras'ın annesi yine de iyi bir adamla evlenmiş, bir çocuk sahibi olmuş ve herkesçe sevilmişti. Bazıları bu başarıya büyücülük marifetiyle ulaştığını söylemişlerdi. Aslında güler yüzlü, iyi huylu bir kadındı. Kader ona gençliğinde güzelliğiyle böbürlenmek fırsatı vermemişti. Sonunda beli kalınlaşıp vücudundaki sık tüyler artınca şirret bir kocakarı olmadı. Kyria Drosula yoğurtla vaftiz edilenler soyundan geliyordu. Yani ailesi Türk topraklarından kovulmuştu ve yanlarında atalarının kemiklerini taşıyan çuvallardan başka bir şey getirmemişlerdi.

Lozan Antlaşması uyarınca yarım milyon Müslüman bir milyon Yunanlı karşılığında Türkiye'ye nakledilmişti. Bu, yeni savaşları önlemek için gerekli görülen ama derin bir düşmanlık mirası bırakan bir temizlik hareketi oldu. Drosula yalnız Türkçe konuşmasını bilirdi. O da, annesi de bir yandan eski yurtlarının özlemiyle yanarken bir yandan Yunanlıların hakaretleriyle karşılaşıyorlardı.

Drosula'nın annesi, babasıyla kocasının kemiklerini gömdü ve Pontus şivesi yüzünden kendisiyle alay edileceğinden korktuğu için dilini yuttu. Bütün sorumlulukları da on beş yaşındaki kızına bıraktı. Drosula üç yıl içinde Kefalonya ağzıyla konuşmayı öğrendi ve akıllı bir balıkçıyla evlendi. Adam onu görür görmez, "İşte evlenilecek kadın!" diye karar vermişti.

Kürek çekmeyi seven pek çok adalı gibi, doğudan kopan bir kasırga yüzünden boğuldu. Baba mesleğini benimseyen bir

oğul ve saygın bir eş bıraktı geriye. Bu kadın Türkçe konuşmayı hemen hemen unutsa da zaman zaman Türkçe rüyalar görüyordu. Mandras'ın yokluğunda Pelagia hemen her gün Kyria Drosula'nın evine uğramak için bir bahane buluyordu. Görkemli Byzantion kentinin ve Karadeniz'de kâfirler arasındaki hayatın öyküleri onu büyülüyordu. Deniz kıyısındaki o küçük, balık kokan ama tertemiz evde birbirlerini avutuyorlardı. Söylenen teselli sözleri derinden de hissedilse Avrupa'daki her evde artık birer klişe haline gelmişti. Her an değişen deniz, rıhtımdaki kayalara çarparken birbirlerini kucaklar, "Mandras iyi olmalı, kötü haber tez ulaşır," derlerdi. Bir İtalyanı başına kürek vurarak nasıl öldüreceklerini talim eder, Drosula'nın Türkiye'de Müslüman delikanlılardan duyduğu açık saçık şakalara katıla katıla gülerlerdi.

Pelagia nişanlısını mutfak masasında bırakarak bu yürekli Amazona koşmuştu. Mandras, yorgunluktan bitkin, yırtıcı kuşlara yem olan silah arkadaşlarının anılarıyla yılgın ve kendinden geçmiş, oracıkta oturuyordu. İki kadın soluk soluğa dönünce onu hâlâ aynı pozisyonda, hâlâ Psipsina'nın kulaklarını okşarken buldular.

Drosula oğlunu kucaklamaya hazırlanıp sevinç çığlıkları atarak mutfağa dalınca apışıp kaldı. Başka bir durumda bu komik olabilirdi. Çevresine bakındı ve acaba bu üstü başı dökülen, dağınık saçlı perişan adam benim oğlum mu, diye şüphe etti. Kuşkuyla Pelagia'nın yüzüne baktı. Pelagia, "Evet o, sana çok kötü durumda olduğunu söylemiştim," dedi. Kadın, "Tanrım!" diye haykırdı. Sonra sağına soluna bakmadan oğlunun omuzlarına yapıştığı gibi sandalyesinden kaldırıp dışarı çıkardı. Pelagia'nın karşı koymalarına ve oğlunun ayaklarının gerçekten feci durumda oluşuna aldırmadı. Drosula, "Kusura bakmayın," dedi, "oğlumun bu durumda saygın bir evde oturmasına göz yumamam. Ayıp denen bir şey var!"

Avluda Drosula, Mandras'ı satın almayı düşündüğü bir hayvanmış gibi uzun uzun inceledi. Çitişmiş saçlarını, yüzünü buruşturarak kaldırdı: "Dişlerini göster bakayım," dedi. Sonra, "Görüyor musun Pelagia?" dedi, "Kendilerine bakacak bir kadın olmayınca şu erkekler ne hale geliyor? Yüz kızartıcı

bir durum. Bunun hoş görülecek bir tarafı yok. Gerçekten yok. Anasız ne yapacaklarını şaşıran koca bebekler. Savaşa mı gitmiş, vız gelir bana. Git ateşe kocaman bir tencere su koy. Onu tepeden tırnağa yıkayacağım. Ama önce kafasındaki şu çitişmiş saçları temizlemem gerek. Bana bir makas getir koritsimu. Pirelerle bitlerini yakalarsam onu diri diri haşlarım. Daha karşıdan bakarken bile her tarafım kaşınıyor. Değil aynı evde, aynı adada bile bulunmaya tahammül edemem. Ya şu leş gibi koku! Domuzlardan beter. Koklayanın burnu düşecek." Annesi söylene söylene saçlarını ve sakalını keserken Mandras sessizce oturdu. Kadın bitleri buldukça yaygarayı basıyordu. Bitlerle birlikte sirkeleri de ortadan kaldırmak için tutam tutam saç ve sakalı mangaldaki ateşe atıyordu. Çıkan feci kokular cinleri ifritleri kaçırıp ölüleri bile rahatsız edebilirdi. Bitler kaçıştıkça Pelagia da kayınvalidesi gibi kaşını gözünü oynatıyor, ortaya çıkan iltihap ve egzamaları yüzünü ekşiterek gözlüyordu. Mandras'ın kafa derisi irinleşmiş çiziklerle doluydu. Daha da kötüsü boynundaki bezelerin şişmiş ve iltihap toplamış olduğu göze çarpıyordu. Adama acıması gerekirken kusacak gibi oluyordu. Sasafras yağı aramak için eve koştu. Yağı bulduğu sırada şunun ayırdına vardı. Tuhaf değil mi, babasını gözleyerek kendisi de doktorluk edecek kadar bilgi ve deneyim kazanmıştı. Kadından da doktor olur muydu? Bir boya fırçası ararken, dünyaya yanlış gelmişim düşüncesini aklından çıkardı.

Elinde bir şişe kokulu ve yakıcı yağ, ilkbahar güneşiyle dolu bahçeye çıktığında Mandras'ın bütün saçları ve tüyleri kazınmıştı. Şişeyi Drosula'ya verdi. "Fırçayla sıkı sıkı başına sür, mantarı varsa onu da öldürür. Sonra başına bir bez örtüp bir sicimle bağlarsın. Korkarım cildi tahriş edecek. Bitler gidince zeytinyağı sürersin. Parafin sürsek ancak iki haftada etkili olurdu. Onun için bunu kullanalım dedim."

Kyria Drosula kıza hayranlıkla baktı. Sıvıyı koklayıp, "Püf!" dedi. Sonra oğlunun başına bol bol sürmeye başladı. "Umarım ne yaptığını biliyorsundur!" Mandras ilk kez konuştu. "Başımı yakıyor." Annesi bunun üzerine, "Demek burdasın. Aferin!" dedi ve sıvıyı başına sürmeyi sürdürdü.

Mandras'ın başı pamuklu bezle sarılınca iki kadın bir adım geriye gidip eserlerini hayranlıkla seyrettiler.

Mandras'ın yüzü lahitteki ermişin yüzü kadar incelmişti. Yeni ölmüş biri gibi solgundu, gözleri kuyulara kaçmıştı. Drosula gerçek bir kuşkuyla, "Gerçekten bu benim oğlum mu?" diye sordu. Kafasındaki çiziklerin neden irin topladığını öğrenmek istedi. Pelagia, "Buna neden olan bitler değil, pisliklerin çiziklere bulaşmasıdır," dedi. Drosula, "Ben ona her zaman başını kaşıma derdim. Ama şimdi nedenini biliyorum," dedi. Sıra vücudunun geri kalan kısmına gelmişti. İki kadın bakıştılar. Pelagia kızardı: "Bilmem benim bakmam doğru olur mu?" Drosula göz kırptı, sırıtarak, "Nasıl bir mal alacağını görmek istemez misin? Başka kızlar buna can atar. Merak etme kimseciklere söylemem," dedi. Sonra oğluna bakarak, "Bu zavallı kendinden geçmiş. Farkına bile varmaz," diye ekledi.

Pelagia üç şeyi birden düşündü. Onunla evlenmek istemiyorum. Onu daha önce çıplak görmüştüm. Ama bunu söyleyemem. Güzeldi o zamanlar. Şimdiki gibi değil. Hem bunları nasıl söylerim? Drosula'yı çok sevdim. Pelagia, "Olmaz yapamam," dedi. Kadın, "Peki başka işlerde bana yardım edersin. Ama o malum bölgeye gelince kapının dış tarafından talimat verirsin. Su iyice ısındı mı? Laf aramızda nasıl bir erkek doğurduğumu merak ediyorum. Ne korkunç karıyım değil mi?"

Pelagia gülümsedi. "Herkes öyle diyor. Ama yine de sana bayılıyorlar. Kyria Drosula cins kadın deyip geçerler."

Mandras giysileri çıkarınca da titredi ama eskisinden fazla değil. Öyle acınacak biçimde zayıflamıştı ki çırılçıplak olduğu zaman bile Pelagia, yanında kalmaktan utanmadı. Talimatı kapı ardından vermesine gerek yoktu. Adaleleri gevşemiş, bir deri bir kemik kalmıştı. Karnı şişti. Açlıktan mı yoksa parazitlerden mi orası belli değildi. Kemikleri sayılacak gibiydi. Omuzları çökmüş sırtı kamburlaşmıştı. Baldırları ve bacakları öyle incelmişti ki dizleri fazla şişkin duruyordu. Ama ayaklarına yapışan sargıları çözdükleri zaman en feci manzarayla karşılaştılar. Pelagia Philoktetes'in öyküsünü anımsadı. Helen'in talipleri arasındaki argonotlardan birisiydi bu. Odysseus ayağı çürüyüp fena halde koktuğu için onu, Lemnos Adası'nda Herkül'ün ok

ve yaylarıyla yalnız bırakmıştı. Pelagia öykünün sonunda, Aesculapius tarafından tedavi edilerek Troyalıların yenilmesine yardımcı olduğunu hatırladı. Pelagia kendini bir iyileştirici olarak görmeye başlamıştı. İtalyanların Yunanistan'ı harabeye döndürmesi karşısında bu rolü benimsemek kolay değildi.

Ayağın durumunu görünce aklı başından gitti. Ayaktan başka her şeye benziyordu. Çeşitli renkler almış acayip iki kütle. Çıkarılan sargılarda yara kabukları ve cerahat görünüyordu. Ayakta kıvıl kıvıl sarı kurtlar vardı. Drosula bayılmamak için oğlunun zayıf omuzlarına sarılırken, "Yerasimos!" diye haykırdı. Koku dayanılmayacak kadar berbattı. Pelagia sonunda bir merhamet dalgasının yüreğinde kabardığını hissetti. Drosula'ya, "Sen her tarafını yıka, ben ayaklarla ilgilenirim," dedi. Mandras'a gözlerinde yaşlarla baktı.

"Agapeton, canını acıtacağım. Kusura bakma."

Genç adam onun bakışına karşılık verdi ve ikinci kez konuştu: "Hep savaş yüzünden. Düşmanın canına okuduk. Onları kaçmaya mecbur ettik. İtalyanları yendik. İstersen canımı acıtabilirsin. Ama Almanlarla başa çıkamadık. Tanklarla üstümüze geldiler. İşte o kadar." Pelagia aklını ayaklara takmış, onları nefret edilecek bir acı kaynağı değil de çözülecek bir sorun gibi görmeye başlamıştı. Usulca kurtları temizleyip duvarın üstünden fırlattı ve aklını başına toplayıp şuna karar vermeye çalıştı: Acaba çürüme kemiğe kadar yürümüş müydü? Kemik çürüdüyse ayağın kesilmesi gerekirdi. Ama bu başkalarına bırakılacak bir işti. Kendi babası bile bundan kaçınabilirdi. Bir hekimin hastaya yapacağı daha büyük zulüm var mıdır? Titreyerek elini önlüğüne sildi, gözlerini kapadı, sağ ayağı eline aldı. Ayağı sağa sola çevirdi, dokularını inceledi ama bir ufalanma, kemiğin dağılması gibi bir belirti görülmüyordu. Sekestrum yok diye düşündü. Ben bunu daha önce ancak bir köpeğe uygulamıştım. Drosula, "Çok kalın bir kir tabakası var," dedi. Pelagia ayağın kaslarını kuru buldu ve üstünden bir yük kalkmış gibi derin bir soluk aldı. Sulu bir kangren en tehlikeli hastalıktı. Sağlıklı ve itihaplı bölümler arasında kırmızı bir sınır çizgisi olmadığını görünce kangren değil diye karar verdi.

Öbür ayağı da inceleyip aynı sonuçlara vardı. Bir kap te-

miz su alarak içine bol tuz koydu, mümkün olduğu kadar dikkatle bu korkunç yarayı temizledi. Mandras irkiliyor ama hiç sesi çıkmıyordu. Pelagia yıkadıkça hastalıklı derilerin döküldüğünü ve altından sağlıklı kaslar çıktığını gördü. Büyük bir mutluluk ve zafer duygusuyla mutfakta dikildikten sonra beş baş sarmısak alıp havanda ezdi. Bu güçlü evcil koku onu teselli etti ve Drosula'nın sesi avludan yükselirken gülümsedi. Oğluna verip veriştiriyordu. Sanki aylarca kar altında kalmamıştı. Sanki öbür arkadaşları gibi gücünün üstünde dövüşen bir kahraman değildi. Sanki üstüne düşenden fazlasını yapmamış, üstün güçteki bir orduyu yenmemişti. Pelagia ezilen sarmısakları iki uzun sargı bezine yaydı. Mandras'a şöyle dedi: "Agapeton, bu tuzdan da beter yakacak." Sargıları ayağına sararken Mandras nefesini tuttu ama hiç sızlanmadı. Pelagia onun bu dayanıklılığına şaştı.

"Bizim kazandığımıza şaşmıyorum," dedi. Drosula cevabı yapıştırdı: "Savaşı kazanmadık değil mi? İtalyanlar sırtımızı yere getiremediler ama Attila üstümüze çullandı."

"Hitler, ama önemi yok. İngiliz İmparatorluğu bizden yana."

"İngilizler çekip evlerine gittiler. Şimdi işimiz Allaha kaldı."

Pelagia güvenle, "İnanmıyorum," dedi, "Lord Napier'i, Lord Byron'ı düşün. Geri gelecekler." Drosula, "Bütün bunlar ne?" diye sordu, oğlunun vücudundaki yara izlerini, iltihaplı bölümleri, kızıl lekeleri göstererek.

Pelagia yeni yıkanmış bu zavallı vücudu dikkatle gözden geçirdi. Babasının yanında gözlediği her paraziti tanımladı: "Omuzdaki kel illeti, fare gibi kokar. Bunu onultmak için kükürt ve salisilik asit gereklidir. Bir çeşit mantar, iyi ki saçma bulaşmamış yoksa kel kalırdı. Bu kırmızı noktalar vücut bitlerinin izleri. Bütün giysilerini yakmamız, bütün vücudunu tıraş etmemiz gerekir. Kıllardaki sirkeleri temizlemek için. Bunu sen yapmalısın. Ya da üstüne sirke sürebiliriz. Sonra da okaliptüs yağı ve parafinle ovmak iyi gelir. Bacaklarıyla kollarındaki parça parça kırmızılıkları amonyak ve çinko merhemiyle sağaltabiliriz. Zaten zamanla kendiliğinden geçer. Bu kahverengi bölüm pitiriyasis. Başka illetler için kullandığımız merhemler buna da iyi gelir. O malum yerleri tıraş edersen,

ordaki bitleri temizlemiş olursun. Ben oraya bakmayayım bari. Kollarıyla baldırlarında egzama var. Hem de pek azmış. İyodin bulabilirsek çatlakların üstüne süreriz. Her tarafına kalamin losyonu sürmek iyi olur. Bulabilirsek tabii. İyileşmesi haftalar alabilir. Zeytinyağı da kullanabiliriz ama kasıklara sürülmez. Kasıklara yağlı bir şey sürmek doğru değildir. Şu kahverengi lekeler de pire ısırıkları."

Pelagia durup bakınca, Drosula'nın kendisine hayretle gülümsediğini gördü. İriyarı yaratık, "Sen şaşılacak bir kızsın," dedi. "Senin kadar bilgili bir kadını ilk kez görüyorum. Gel de kucaklayayım seni." Pelagia'nın yanakları sevinçten pembe pembe oldu. "Karnında ve takımlarındaki bu korkunç kırmızı şişliklerin ne olduğunu merak ediyorsundur. Parmaklarının arasında da var. Korkma! Uyuzdan başka bir şey değil. Öbür ilaçlar bunları da tedavi eder. Özellikle çinko ve kükürt. Hiç değilse ben böyle düşünüyorum." Alçakgönüllülükle ekledi: "Bir de babama sorsak iyi olur."

Drosula iyice sıskası çıkmış oğlunu gösterdi: "Artık pek kelepir bir mal sayılmaz değil mi?"

Pelagia içinden kendi kendine lanet etti ama şöyle konuştu: "Bir adamın kişiliğine âşık olursun, bedenine değil."

Drosula güldü: "Sevsinler! Romantik bir saçmalık bu! Göz görür gönül sever, gözden düşen gönülden de ırak olur. Ben bu kadar çirkin olduğum halde kocam beni nasıl sevdi buna şaşabilirsin. Tanrıya ve ermişe şükürler olsun adamın garip zevkleri vardı. Yoksa evde kalırdım."

Pelagia, "Buna dünyada inanmam!" dedi. Oysa Drosula'nın nasıl koca bulduğuna o da herkes gibi şaşmıştı.

Ertesi sabah Dr. Yannis dağdan yorgun argın döndü (tabii kahvehaneye uğrayarak). Bir de ne görsün, ölüye benzer bir adam kızının yatağında uyuyor. Evlere şenlik bir kadın da kendi yatağına uzanmış. Ev sarmısak, sabun, amonyak, iyodin, kükürt, yaralı beden, sirke, yakılmış saç, kısacası hastane kokuyordu. Kızını sarsarak uyandırdı ve sordu: "Kızım, şu yatağındaki ihtiyar da kim?"

"Bu Mandras, Papakis, bu da annesi Kyria Drosula. Onu daha önce görmüştün." Doktor homurdandı: "Ama kendi yata-

ğımda değil! Bu da Mandras olamaz, uyuz illetine tutulmuş bir moruk. Ayağında da sargılar var. Onu muayene ettim bile."

O sabah daha sonra, Pelagia'nın hastaya neler yaptığını, her teşhisini ve her gözlemini piposunu çekiştirip homurdanarak dinledi. Kız sözünü bitirince kızardı. Babasının kendisini küstahlıkla suçlayıp azarlayacağından korkuyordu. Doktor hastayı büyük bir özenle muayene etti. Özellikle ayaklarını dikkatle gözden geçirdi.

Dışarı çıkmak için eski şapkasını alıncaya kadar hiçbir şey söylemedi. Pelagia elindeki toz bezini heyecanla yoğurup duruyor, babasının öfkelenip köpürmesini bekliyordu. Babası onu şaşırtan şu sözleri söyledi: "Yemek yapmasını bilseydim seninle işimi değiş tokuş ederdim. Belki artık emekli olabilirim, aferin koritsimu, eline sağlık, seninle göğsüm kabardı." Kızını alnından öperek dramatik bir edayla dışarı fırladı. Gözleriyle gökyüzünü tararken yaklaşan düşman işgalinden bir belirti arıyordu. Kahvehanede savunma komitesinin bir toplantısına katılacaktı.

Drosula ferahlama duygusuyla elleri titreyen genç kıza gülümsedi. "Her zaman bir kızım olmasını isterdim," dedi, "erkekleri bilirsin onlar hep erkek evlat isterler. Böyle bir baban olduğu için şanslısın. Hatırladığım kadarıyla benimki itin biriydi. Durmadan rakı içer, zilzurna sarhoş olurdu. Ermişe dualar ediyorum, Mandras iyileşsin de sen benim kızım ol."

Pelagia kadının koluna girerek, "Bir an önce onu güneşe denize götürelim, böyle vakalarda ruhsal durum çok önemlidir," dedi. Drosula, kızın kendi sözlerini akıllıca duymazdan geldiğini fark etti ama onu hoş gördü. Yeni bir yola girmenin parıltısını kızın güzel yüzünde görmek yeterliydi.

22 *Perde Arkasında Mandras*

Pelagia, Doktor ve annem benden sanki orada değilmişim gibi söz ediyorlar. Bunak ya da bilincini yitirmiş başsız bir gövdeymişim gibi konuşuyorlar. Bu türlü bir horlanmaya karşı koyamayacak kadar yorgun ve üzgünüm.

Pelagia beni çıplak gördü. Annemse bir bebekmişim gibi en mahrem yerlerimi yıkıyor. Beni yakan, yatıştıran, leş gibi kokan merhem ve losyonlarla ovuyorlar. Cila ve balmumuyla onarılan, kurtların bıraktığı delikleri kapatılan, döşemeleri kabartılan bir eşya gibiyim. Annem dışkılarımı muayene edip nişanlıma rapor veriyor. Beni kaşıkla besliyorlar. Ellerim çok titrediği için yiyecekleri üstüme başıma dökmeme katlanamıyorlar. Acaba yaşıyor denebilir mi benim için?

Bu çok şüpheli. Her şey bir rüyaya döndü. Onlarla benim aramda bir perde var. Onlar birer gölge, bense ölüyüm. Bu perde, ışığı donuklaştıran, görüntüyü bulandıran bir kefen sanki. Ben savaşta bulundum. Bu, savaşa gitmeyenlerle aramda bir uçurum açtı. Onlar beni nasıl anlayabilir? Ölümle burun buruna geleli, her dağ yolunda ölümle karşılaşalı, uykumda ölümle konuşalı, karlarda ölümle dövüşeli, ölümle zar atalı şu sonuca vardım: Ölüm benim düşmanım değil öz kardeşimdir. Ölüm Apollon'a benzeyen güzel ve çıplak bir adamdır. Yaşlılıkla sararıp solanları gönlü kaldırmaz. Ölüm mükemmeli arar. Gençlere ve güzellere düşkündür. Saçlarımızı okşamak, kası kemiğe bağlayan sinirlerimize dokunmak ister. Bizimle karşılaşmak için elinden geleni yapar. Yüzlerimiz yüreğini ferahlatır. Bize meydan okur, çünkü dürüstçe bir savaştan yanadır. Bizimle dost olmak, dostça omzumuza vurmak, yaşamanın saçmalığı ve küçüklüğüne bizi güldürmek ister. Bir meydan savaşı sonunda ölüler arasında dolaşır. En yakışıklıları seçip başlarına zafer taçları koyar. Hepsini bir araya getirir. Kendi çocukları gibi şarabın bal tadında olduğu yere götürür. Yaşarken hiç bilmedikleri bir genişlik duygusuna ulaştırır onları.

Ama beni almadı, nedenini bilemiyorum. Yürekliydim. Gözümü budaktan sakınmadım. Vücudum çürük çarık olduktan sonra bile dövüşmeyi sürdürdüm. Sanırım bizim komutanlarımız çok akıllı olduğu için yaşadım, sanırım ölüm İtalyanları sevdiği için yaşadım. Ölüm onlara bizim en güçlü mevzilerimize tek hat halinde ilerlemelerini söyledi. Biz de onları ekin biçer gibi biçtik. Bizim generaller ustaca manevralarla bir görünüp bir kaybolarak onları tuzağa düşürmemizi sağladılar. Bizim generaller ölümü zora koştular. Böylece o da beni kurşunlarla de-

lik deşik edeceğine vücudumu çürüttü. Birkaç ay içinde altmışlık bir ihtiyara döndüm. Soğuk, çamur, parazitler, açlık, keder, korku, camdan daha keskin buz parçaları, balıkların yüzebileceği kadar şiddetli yağmurlar neden oldu buna. Boşuna nefes tüketiyorum. Bunlar bir sivilin aklından bile geçmez.

Direnmemi, ayakta kalmamı sağlayan neydi bilir misiniz? Pelagia ve bir güzellik duygusu. Benim için Pelagia yuvam demekti. Aslında ben Yunanistan için değil, evim ocağım için dövüşüyordum. Geri gelebilmek için katlanıyordum her şeye. Yazık ki Pelagia üstüne düşlerim Pelagia'dan daha iyiydi. Çok iyi görüyorum, savaştan geri dönen kahraman onu tiksindiriyor. Daha gitmeden önce de onun dengi olmadığımı biliyordum. Beni sevse de bana üstünlük taslayacağının, bir özveride bulunacağının ayırdındaydım. Buna dayanamıyorum. Çünkü kendisinden nefret etmeme ve kendimi küçük görmeme neden oluyor. İyileşince tekrar uzaklara gideceğim. Ancak böylece Pelagia rüyama yeniden kavuşur; dağlarda onun için, yuvam için duyduğum katıksız sevgiyi yeniden duyabilirim. Yenilenmiş biri olarak geri döneceğim. Öyle büyük şeyler yapacağım ki, bir kraliçe bile benimle evlenmeye can atacak. Bu büyük şeyler nedir bilmiyorum ama dünyaya nam salacağım. Bu başarılar ermişin elmasları gibi beni parlatacak. Keşke hiç geri gelmeseydim. Bir olanak bulduğum için eve döndüm; çünkü eve dönmek, denizde geçen sıcak ve rüzgârsız bir ağustos gününde buzlu su içmek gibiydi. Zeytin ağaçlarının hışırtısı, keçi çanlarının çınlayışı, cırcırböceklerinin ötüşü, Robola'nın lezzeti ve tuzun kokusuyla yıkanmaya ihtiyacım vardı. Doğduğum topraklardan çıplak ayaklarımla alacağım güce ihtiyacım vardı. İşte o kadar.

Benim birliğim, Olimpos Dağı yakınında Almanlar tarafından yeryüzünden silindi. Sağ kalan yalnız bendim. Dostlarımın cesetleri arasında otururken Pelagia'nın görüntüsü gözlerimin önünde belirdi. Açlık, büyük baskılar altında kalmak, böyle şeylere yol açar diyorlar. Sanki önümde durup bana gülümsüyordu. Bunu yapmasaydı başka bir birliğe katılıp Termopil'e kadar Almanlarla dövüşürdüm. Ama birdenbire eve dönme gereksinimi duydum, yolu izi bilmesem de. Cesetler arasında dolaşıp en sağlam botları aradım. Tabanları kalkmış bir çift bul-

dum. Yine de benimkinden daha iyiydi. Ayağıma geçirdiğim gibi güneybatıya doğru yürüdüm.

Her akşam güneşin nereden battığını, ertesi sabah nereden doğduğunu ezberledim. Yarım daireyi bölerek bir yer işaretledim ve yürüdüm. Öğleüzeri güneşin soluna doğru yürüdüğümü fark ettim. Yollar geri çekilmenin karmaşasıyla tıkanmıştı. Can çekişen eşekler, terk edilmiş vasıtalar, sırt çantaları, silahlar, Stukaların kurbanları. Artık Yunanistan'ın büyük bir bölümünü kapladığını bildiğim çorak arazide yürüyordum. Dikenler ve çiçek açmaya başlayan bodur ağaçlar gözüme çarpıyordu. Ama Elasson'u geçince ürkütücü çam ormanları, derin boğazlar, uçurumlar, kartallar ve yarasalar ülkesine ulaştım. Bataklıklar, acayip çiçekler, kaygan yamaçlar, birdenbire uçurumlara açılan keçiyolları vardı. Yeni botlarımdan da hayır kalmadı. O zaman ayaklarıma sargılar doladım. Geceleri mağaralarda donarken, Pelagia yanımda yatıyordu. Sabahları benim önümden güneye doğru yürüyordu. Eteklerinin kalçalarında dalgalanışını görüyordum. Eğilip çiçek topladığını görüyordum. Düştüğüm zaman gülümseyip beni bekliyordu.

O topraklarda ayılar, kurtlar, vaşaklar, geyikler vardı. Bazen terk edilmiş bir av hayvanının çiğ etini dişlerimle koparıyordum. Bir keresinde bir kartal, yakaladığı bir güvercini ayaklarımın dibine düşürdü. Onu kapmaya çalışırken, kartalın pençeleri ellerimi yırttı. O, kuş uçmaz kervan geçmez yerlerde yaşayan insanlar da vardır, bir çeşit hayvana benzerler. Bazıları sarışındır. Öyle garip bir dil konuşurlar ki, anlayabilene aşkolsun. Küçük taş ya da tahta evlerde otururlar, üstleri başları dökülür. Et ve köklerden yapılmış acayip çorbalar içerler. Bu çorbaları pişirdikleri eski çömleklerin çatlakları çamurla sıvanmıştır. Beni ilk gördüklerinde taşa tuttular ama ben diz çöküp parmağımı ağzıma götürünce aralarına alıp bir çocuk gibi beslediler. Hayvan postundan yeleğimi veren onlardan biriydi.

Yol aldıkça vücudumun döküldüğünden, aklımı kaçırdığımdan kuşkulanmaya başladım. Ne olup bittiğini anlayamıyordum artık. Yalnız Pelagia'yı değil ağızlarında sıra sıra dişleriyle beni tehdit eden canavarları da görmeye başladım. Büyük bir çağlayandan geçerken (o kadar yüksekti ki fırtınalı bir deniz

gibi gürlüyordu) bir yer gördüm. Suları burgaç gibi dönen bir göle dökülüyordu. Yanından geçeni ne olursa olsun alıp yutardı. Güneye gitmek için yüzerek geçmekten başka bir çarem yoktu. Solumda öyle sarp bir kayalık vardı ki, oraya bir keçi bile tırmanamazdı. Orada beni yutmaya hazırlanan üç başlı bir yaratık görür gibi oldum. Bir yandan yuvama dönmek için çırpınıyor, bir yandan gölden ve canavardan fena halde korkuyordum. Pelagia'nın önümden yürüdüğünü gördüm. Sanki İsa Efendimiz gibi suyun üstünde yürüyordu. Kayalığın dibindeki suyun altında bir çıkıntı olduğunu fark ettim. Assos Körfezi'nin sığ sularında kayığıma yürüyormuş gibi kolayca yürüyüp geçtim.

Çıldırmak üzere olduğumu anladığımda bir gün için olsun durup dinlenmem gerekiyordu. Ağaçlar arasında taştan bir kulübeye geldim. Dağın yamacında çam iğnelerinin kalın bir örtü gibi yayıldığı bir tepeydi orası. Kulübenin içinde kimse yoktu. Burada yaşayanlar var mıydı, bundan emin değildim. İçeri girince bir duvara yaslanıp uyuyakaldım. Rüyamda başıma bombalar düşüyordu. Biri beni ayağıyla dürtünce uyandım. Gördüğüm bir kocakarıydı. Acaba karabasan sürüyor mu diye düşündüm, ama uyanmıştım. Ufak tefek, kara kuru bir kadındı. Seyrek saçlarını tepesinde toplamıştı. Sırtı kamburlaşmış, elbisesi lime lime, yanakları çökmüş, ağzında bir tek diş kaldığı için çenesi sivrilmişti.

Bir gün konuşacak güce kavuşunca, bu öyküyü kahvehanede anlatıp çocukları güldüreceğim. Doğrusunu isterseniz bu korkuluk bana abayı yakmıştı. Size söylemeyi unuttum, tek gözlüydü. Öbür gözü kapanıp büzülmüştü. Sadece bir kelime biliyordu: "Kirke." Bu, adı olmalıydı, çünkü kendini gösterip kelimeyi tekrarlıyordu. Ben de, "Mandras," deyip kendimi gösterdim. Sesi karga sesi gibi cırlaktı. Beni her görüşünde tek gözü parlıyordu. Beni domuz etiyle besliyordu. Bir meşelikte kozalaklarla beslediği bir domuz sürüsü vardı. Kadını irkiltici ve ürkütücü buluyordum ama Tanrının ona yufka bir yürek verdiği belliydi.

Orada kaldığım üçüncü gece, aylardan beri hasret kaldığım rahat bir uyku uyudum. Domuz etleri sayesinde vücudum

kendini yeniliyordu. Bombalarla cesetleri değil de, Pelagia'yı rüyamda gördüm. Rüyamda kaş çatıyor, geç kaldığım için bana sitem ediyordu. Bütün düşlerim içinde ilk kez ona doğru koşup öptüm. Kollarımda erircesine tutkuma karşılık verdi. Böylece az sonra ormanda yuvarlanıyorduk. Beni yakalayıp kendine çekti, ellerini vücudumda dolaştırdı, her tarafım alev alev yanıyordu, dudakları ateş gibi sıcaktı. Dudağımı ısırıp altımda kıvrandı, ben elbiselerini parça parça ettim, ellerim göğüslerini ve kalçalarını tanıdı ve ona girerken, Dionysos'un rüzgârlarıyla titredim, çok geçmeden kasıklarımda bir kabarma hissettim ve zevkin doruk noktasında uyandım.

Altımda o yaşlı cadaloz kıvranıyor, inliyor, çığlıklar atıyor, o tek gözü zevkten sarhoş ve baygın bakıyordu.

Bir an şaşkın ve aklım karışık üstünde kaldım. Sonra öfkeyle ayağa fırladım. Hayvan postlarımın altına girip, Pelagia biçiminde beni baştan çıkarttığını biliyordum. "Cadı! Cadı!" diye haykırarak tekmeledim onu. O oturup kendini korumaya çalıştı, memeleri karnına sarkıyordu ve vücudu da benimki gibi yaralar bereler içindeydi. Bir kedinin pençesine düşen kuş gibi çırpındı. O anda fark ettim ki, dünyanın çılgınlığı ikimizi de sarmıştı. Gülmekten başka ne gelirdi elimden! Yalnız, yaşlı, sevgisiz bir kocakarıya bekâretimi sunmuştum. Bir an için Tanrı başını başka tarafa çevirmiş, bizi karanlığın kötülüklerine ve kaprislerine terk etmişti. Dünya değişmemiş gibiydi. Ama için için, fiske fiske irin tutmuştu. Tekrar onun yanına yattım, sabaha kadar mışıl mışıl uyuduk. Biz fanilerin suçsuz olduğumuzu fark ettim.

Dizlerime kapanıp avaz avaz ağlayıp uludu. Gitmeme engel olmaya çalıştı. Acınacak bir durumdu. Ama artık hiçbir şeyin önemi kalmadığından bütün dünya ağlarken o da birkaç damla gözyaşı dökebilirdi. Trikkala'ya ulaştım. Cepheden yaralılarla dönen bir kamyona atlamayı başardım. Şoför ayaklarımdaki kanlara ve üniformamdaki yırtıklara bakarak benim de yaralı olduğumu kabul etti. Az önce ölen birinin yerini aldım. Lipson'da başka bir kamyona bindim. Agios Nikolaos, Arta ve Preveze'den geçtik. Oradan adaya posta götüren bir arkadaşla Levkas'a ulaşmam kolay oldu. Bir başka balıkçı kayığıyla İtha-

ka'ya, daha sonra da buraya ulaştım. Sami'den Pelagia'nın evine kadar yürüdüm.

Beni bekleyen, ormandaki yaşlı kadına gösterdiğim kadar büyük bir dehşet ve tiksinmeydi. Beni tek tanıyan küçük ve aptal bir hayvandı: Psipsina. Bunca rüyadan, bunca savaştan ve Pelagia'yı ışığım diye kabul ederek dolaştığım bunca yerden sonra, bu, büyük bir hayal kırıklığıydı. İçimdeki alevi söndürdü, yorgunluk, ekim ayında Zante Boğazı'nda bir kayığı kuşatan sis gibi üstüme çöktü. Gözlerimi kapatıp ölü ruhlar gibi gölgeler ülkesine göçtüm.

Pelagia ve güzellik duygusunun beni eve ulaştırdığını söylemiştim ama güzellik duygusu üstüne bir şey anlatmadım. Bir akşam Metsovan Geçidi yakınında, aralıkta ısı sıfırın altında yirmi dereceyken hiç bulut yoktu ve İtalyanlar bir işaret bombası attılar. Bir mavi ışık şelalesi biçiminde dolunayın yüzünde patladı. Kıvılcımlar ağır çekimde olduğu gibi, nazlı meleklerin ruhları misali yeryüzüne indi. Bu küçük magnezyum güneşi yükselip parlarken, kara çamlar gölgelerinden sıyrılıp peçelerini atan bakireler gibi göründüler. Rüzgârla savrulan karda, akkorun inanılmaz bakir renkleri vardı. Bir havan topu öksürüp tıksırdı, bir baykuş öttü. Hayatımda ilk kez soğuktan başka bir şey bedenimi titretti. Dünya sanki derisini atmış, ışık ve enerji biçiminde zuhur etmişti.

Keşke iyileşip tekrar cepheye gidebilsem. Keşke bir kerecik daha olsun Cebrail'in yüzünü bir savaş tanrısı gibi görebilsem.

23 30 Nisan 1941

Derler ki, Krallık Sarayı saray mensuplarının bisikletle dolaşacağı kadar büyük ve boşmuş. Öyle ikbal düşkünüymüş ki, musluklardan hamamböcekleri fışkırırmış ve bir beyaz lady felaket habercisi olarak ortalıkta salınırmış. Adım atarken ayak sesi işitilmezmiş. Yüzünden kötülük akarmış. Bir kez Prens Hristophoros'un büyükannesine saldırırken iki emir subayı onu tutuklamaya çalışmış da kadın birden kayıplara karışıvermiş. Bugünlerde sarayda dolaşsaydı, Kral Yorgi'yi değil Alman

askerlerini bulurdu. Kente inse Akropolis'te Gamalı Haç'ın dalgalandığını görür, Kral'ı bulmak için Girit'e kadar uzanması gerekirdi.

Kefalonyalıları uyarmak için böyle habis ruhlara ihtiyaç yoktur. İtalyanlar Korfu'yu gülünç bahanelerle işgal etmeden iki gün önce adada kötü akıbeti bekleyerek titremeyen hiç kimse yoktu. İnsanlara asıl azap veren bu bekleyişti. Büyük bir nostalji, bir sis gibi yükseldi. Taparcasına sevilen ama sonsuza dek ayrılan biriyle son kez sevişmek gibi bir şeydi. Özgürlük ve güvenliğin son anları doya doya tadılacak ve anılacaktı. Kokolios ile Stamatis, komünist ile kralcı, masanın başına oturmuşlar, elli yıldır duvarda asılı olan bir av tüfeğinin kirini tozunu temizliyorlardı. Gerçi atacak kurşunları yoktu ama adadaki herkes için bir direniş eyleminde bulunmak önemli görünüyordu. Parmaklarını çalıştırmak beyinlerindeki fırtınayı yatıştırıyordu. Alçak sesle, sevecen bir biçimde konuşuyorlardı. İdeolojik farklılıklar yüzünden yapılan çekişmeler unutulmuştu. Hiçbiri daha ne kadar ömrü kaldığını bilmiyordu. Sonunda birbirlerinin değerini anlamışlardı.

Aileler daha sık kucaklaşıyor, dayaktan öldürülmesi beklenen babalar, ırzına geçilmesi beklenen güzel kızlarının saçlarını okşuyorlardı. Oğullar analarıyla basamaklarda oturuyor, tatlı tatlı geçmiş günleri anıyorlardı. Çiftçiler, içinde güneş ışınları kaynaşan şarap fıçılarını, İtalyanlar içme keyfini tatmasınlar diye, toprağa gömüyorlardı. Büyükanneler mutfak bıçaklarını biletiyor, yetmişlik büyükbabalar eski dövüşkenliklerini anımsarken kendilerinde iş bitmediğini umuyorlardı. Ambarlarda gizlice kürekler ve sopalarla, "silah omza" talimi yapılıyordu. Pek çok kişi sevdikleri yerleri son kezmiş gibi görmeye gidiyor, taş toprak, yarı saydam deniz ve kadim kayalar, güzel bir çocuk ölümün eşiğindeyken bir odaya sinen hüznü yansıtıyordu.

Peder Arsenios kilisesinde diz çökmüş, yeni bir dua için yeni kelimeler arıyordu. Çünkü ilk kez Tanrının kendisini yüzüstü bıraktığı duygusuna kapılmıştı. Oysa öteden beri Tanrıya layık olmadığı için sonsuza kadar lanetlenmiş olduğunu sanırdı. Kendine suçlamalar hatta lanetler yağdırmadan nasıl dua edecekti? Her zaman tekrarladığı, "İsa Efendimiz, Tanrının Oğlu,

benim gibi bir günahkâra merhamet eyle!" duasına sığınmak istedi. Ama bütün bu yıllar boyunca bu sözlerin tekrarlanması onu gerçek iman sahibi edememişti. Gençliğinde, bu duanın, günlerden bir gün kendisini kutsal görüntüye ve ışığın kaynağına ulaştıracağını ummuştu. Ama şimdi bunun bir kalıptan ibaret olduğunu, kendisiyle o sessiz ve sürekli kaçan Tanrı arasına bir engel gibi girdiğini biliyordu. Sonunda şöyle dua etti: "İsa Efendimiz, Tanrının Oğlu, ne halt ettiğinin farkında mısın? Şeytan yenilmediyse Golgotha neye yarar? Ben sizi günahlardan kurtardım, dediğini sanıyorum. Öyleyse boşu boşuna mı öldün? Hepimizin de boşu boşuna ölmesine göz yumacak mısın? Neden bir şeyler yapmıyorsun? Ekmek ve şarap ayininde gizlice var olduğunu biliyorum. Ama kendini gizlersen orada olduğunu nerden bileyim?" Tombul çenesi heyecandan titriyordu. Babasının çiftliğine gelip de kendisine hiç miras bırakılmadığını öğrenen bir delikanlı gibiydi. "İsa Efendimiz, Tanrının Oğlu, sen bir şey yapmayacaksan ben yapacağımı, bilirim."

Dr. Yannis masasının başında Vlakhos'un *Kathimerini* gazetesinde yayımlanan Hitler'e açık mektubunu bir daha okudu. Ulusal bağımsızlık hakkını, soyluluk ve büyük bir belagatle dile getirişi onu heyecanlandırdı. Yazıyı gazeteden kesip duvara yapıştırdı. Yunanistan'daki her okuryazar adamın aynı şeyi yaptığını bilmiyordu. 1953'e kadar bu kupür duvarda sararıp solarak ama her geçen yılla, uyandırdığı duygular tazelenip derinleşerek yerini korudu.

Doktor Psipsina'yı masadan indirerek yerine oturdu ve şunları yazdı: "Adayı Türklere peşkeş çeken çeşitli ulusları birbiriyle kıyaslamak âdetimizdir. Böylece Romalılarla Normanlar Türklerden daha kötüydü. Katolikler onlardan da beterdi. Türkler belki de düşündüğümüz kadar kötü değillerdi. Bir çelişki gibi gelecek ama bizim kara çaldığımız kadar da mendebur değillerdi. Ruslar daha iyiydi, Fransızlar idare ederdi. Bu sonuncular yol inşa etmeyi severlerdi ama yolsuz kalındığında, hiç güven olmazdı onlara. Türkler bize hiçbir zaman hiçbir şey için söz vermediler. Bunun için onları ihanetle suçlayamayız. Britanyalılar bazen Türkleri mumla aratırdı, bazen de mürüvvetlerine endaze olmazdı. Yunanlıların İngilizlere diş bilemesi,

Parga'yı yüzsüzce Ali Paşa'ya satmaları yüzündendir. Ama bu adada hoşnutsuzluk, su katılmamış bir zorba olan Vali Sir Thomas Maitland zamanında başladı. Bununla beraber Charles de Bosset, İngiliz ordusunda hizmet eden bir İsviçreli, Argostoli Körfezi'ndeki paha biçilmez köprümüzü yaptırmıştır. Lord Napier, Liksuri'deki, altında kemerli çarşısı da bulunan görkemli Adliye Binası'nı inşa ettirmişti. Halkça o kadar sevildi ki, ayrıldıktan sonra bir heykelini yaptırmak için aralarında para topladılar. Lord Nugent o kadar benimsendi ki, Parlementomuz ona oybirliğiyle şükranlarını sundu. Frederic Adam, Stewart McKenzie ve John Seaton Helenlerden fazla Helen taraftarıydı. Gelgelelim, General Howard Douglas birçok despotu yaya bırakırdı. Bu böyle sürüp gider. Bundan çıkaracağımız ders nedir?

"Bundan çıkaracağımız ders şudur: İngilizlerle alışverişin olunca sana boynundan bağlı iki torba uzatırlar. Birinin içinde bir yılan, öbürünün içinde bir sürü altın vardır. Talihin varsa altın dolu torbayı seçersin. Ama çok geçmeden öğrenirsin ki, İngilizler sana hiç haber vermeden son dakikada keseleri değiştirebilirler. Talihin yaver gitmezse yılanlı torbayı alırsın. İngiliz, yılan seni sokuncaya kadar bekler, sonra, 'Bir yanlışlık olmuş, kusura bakma, buyur öbür keseyi al,' der.

"Şu İngilizler için ne diyeceğimizi bilemeyiz. Türklerin oğullarımızı yeniçeri yapacaklarını, kızlarımızı hareme alacaklarını bilirdik. Askere gitmekten muaf tutulacağımızı, ata binmekten men edileceğimizi, sultanlarımızın şehvet düşkünü ve çılgın olduklarını bilirdik. İngilizlerle hiçbir şeyden emin olamazsın. Önce canına okurlar, sonra canım cicim derler. Gönlümüzü almak için ne yapacaklarını bilemezler. Bir zamanlar onları o kadar severdik ki Prens Alfred'in kralımız olmasını bile istedik. Hâlâ bir Lord Byron hayranlığımız vardır. Zaman oldu bizi yerin dibine batırdılar. Yüreğim kan ağlayarak şunu itiraf etmeliyim; savaşın kaderinin Yunanistan'da belli olmayacağı anlaşılınca, bizi kendi kaderimizle baş başa bıraktılar.

"Korfu'nun düştüğünü biliyorum, umarsızlık içindeyim. Bunlar belki de yazdığım son satırlar olacak. Anılarımı geleceğe ve sevgili kızım Pelagia'ya bırakıyorum. Benim yarım kalmış Tarih'imi bulan olursa lütfen bir sayfasına bile zarar verme-

den saklasın. Umarım Britanyalılar bizi büsbütün terk etmemiştir. Umarım zafere kavuşurlar, ben hayatta kalmasam bile. İyi ve yararlı bir hayat sürdüğüme inanıyorum. Hayatından endişe ettiğim kızım ve torunlarımı görememe korkusu olmasa mutlu ölürdüm. Platon'un dediği gibi, ölümle, ruhun bir yerden başka bir yere göç ettiğine inanmak isterdim. Ben buna hiç inanmamıştım. Ama işgalin eli kulağında. Yaşamın acıklı ve yorucu bir şey olduğunu biliyorum. Ölümün, beni sevgili karımla, mekânı neresi olursa olsun, buluşturacağına güvenmek istiyorum. Solon, bir adama, son nefesini verinceye kadar mutlu denemeyeceğini söylemişti, 'Hiç değilse o ana kadar talihli sayılır,' demişti. Ben hem mutlu hem talihli sayılırım. Evliliğimde mutlu oldum, böyle bir kızım olduğu için de talihliyim. Talihim dönmese bari."

Doktor üstteki bir rafa uzanarak kara, teneke bir kutu aldı. Bu kutuya tarihinin yapraklarını ve yazdığı son bölümü yerleştirdi. Her zaman olduğu gibi bu bölümün de başı sonu belli değildi. Kutuyu kilitledi, koltuğunun altına alarak masanın altındaki kilimi kaldırdı, oradaki gizli kapıyı açtı. Bu kapı 1849'da yapılan geniş bir kovuğa açılıyordu. Burada İngilizlerin önce hapse attığı, sonra hükümetin başına getirdiği radikallar saklanmıştı. Doktor, bir zamanlar Josef Monfaratos ve Yerasimos Livadas'ın saklandığı bu kovuğa kara kutuyu gizledi. Tekrar masasına dönüp *Komple ve Kısaltılmış Ev Doktoru Ansiklopedisi*'nin iki kocaman cildini indirdi. Kanama, Yaraların Sarılması, Şok, Askıya Alma, Kurşun Yaraları, Yanıklar, Kesikler, Bıçak Yaraları, İltihapların Boşaltılması, Çene Kilitlenmesi, Kafatasındaki Çatlakların Tedavisi bölümlerini yeniden gözden geçirdi.

Mandras annesinin evine götürülmüştü. Doktor'un kızı orada utanıp sıkılarak oturuyordu. Mandras'ın, kendisine bile bile işkence ettiğinden kuşkulanmaya başlamıştı.

Vücudundaki hastalıklar bir hayli iyileşmişti. Kırmızı nodüller, egzama, ayağındaki deriler günden güne iyileşiyordu. Yüzü biraz dolmaya, kaburgaları gelişen kaslar altında kaybolmaya, saçları uzamaya başlamıştı. Gözlerindeki delice parıltı azalmış, bakışları donuklaşmıştı. Doktor bunu hayra yormuyordu. "Ne yazık esaslı bir yara almamış, o zaman üstünde du-

racağı somut bir derdi olurdu," dedi. Bu söz Pelagia'yı hem şaşırtmış hem de kızdırmıştı. Ama şu anda cebindeki küçük Derringer tabancasını çıkarıp nişanlısının kafasına bir kurşun sıkmaktan daha fazla istediği bir şey yoktu. Mandras'la başa çıkmak bir çocuğu yola getirmekten daha zor olmuştu. Bunu kasten, hınç almak, kendisini cezalandırmak için yaptığına inanıyordu. Amacının kendisini kahretmek olduğunu düşünüyor, gerçekten de kahroluyordu.

Doktor onun bu hareket tarzı için, değişik zamanlarda değişik tanılar öne sürüyordu; enerji sendromu, melankoli sendromu, karşı koyma sendromu, katatonik sendrom. Bu sendromların değişik zamanlarda görülmesi hiçbirinin gerçek olmadığı anlamına da gelebilirdi. Doktor onun hastalığını nasıl yorumlayacağını şaşırmıştı. "Savaş şoku" da bu durumu tam açıklamıyordu. O da Pelagia gibi, genç adamın büsbütün kendilerine bağımlı olduğu manevrasıyla başkalarını tutsak almak için patalojik bir gereksinme duyduğunu sezinlemeye başlamıştı. Doktor Yannis, "Hiç kimsenin kendisini istemediğini sanıyor!" dedi. "Kendisini istediğimizi göstermeye bizi zorlamak için yapıyor bunu."

Pelagia yatağının başucunda oturup zifaf yatağının örtüsünü tığla işlerken (bu örtü hiçbir zaman bir havludan daha büyük olamamıştı), "Ama ben onu istemiyorum," diye düşündü.

Mandras ölüm düşüncesini dramatize ederek çevresindeki kişilerden uzaklaşıyordu. Yatağında hiç kımıldamadan kalıp gibi yatıyor, kollarını hiçbir sıradan insanın bir dakika bile tutamayacağı acayip bir pozisyonda tutuyordu. Ağzından akan salyalar çenesine, oradan omzuna, oradan da yatağa damlıyordu. Drosula salyalarını emmesi için bir bez koyuyor, bir an uzaklaşınca oğlunun bezin yerini değiştirdiğini, salyanın bu defa öbür omzundan aktığını görüyordu. Kollarının girift bir biçimde birbirine girmesi yüzünden onu giydirmek de soymak da çok zordu. Doktor, katatoni sendromunu araştırırken vücuduna iğneler batırmış ama Mandras hiçbir tepki göstermemişti. Onu beslemek için boğazından boruyla çorba akıtıyorlardı. Günlerce ne küçük, ne de büyük aptesini yaptı. Drosula onunla uğraşmaktan vazgeçince, yatak çarşaflarını öyle feci şekilde kirletti ki kadıncağız kendini sokaklara attı.

25 Martta Mandras milli bayramı kutlamak için yatağından kalktı, giyindi, dışarı çıktı, sabahın üçünde iyice sarhoş ve kahkahalar atarak eve döndü. Drosula ile Pelagia sevinçten oynayıp zıpladılar.

Ama ertesi gün tekrar ölü gibi yatağa serilmişti, ne bir ses, ne bir konuşma. Vücudundaki katılık gitmiş sanki bir bez bebeğe dönmüştü. Sanki vücut onun vücudu değildi. Doktor bir kolunu kaldırdı; kol, paçavralarla doldurulmuş bir çorap gibi pat diye yatağa düştü. Vücut ısısı azaldı, dudakları kabarıp morardı, nabzı deli deli atıyor, soluk almakta güçlük çekiyordu.

Ertesi gün Mandras bir gün önce yaptıklarını tekrarladı ama bu kez onu yerinden kımıldatmaya ya da beslemeye çalışanlara şiddetle karşı geliyordu. Drosula, Kokolios, Stamatis ve Velisarios'u imdada çağırdı. İki sert ihtiyar ile koca dev, ağzını açıp bir lokma yedirmeyi başaramadılar. Açlıktan ölmeye azmetmiş gibiydi. Kokolios delilere kullanılan yöntemi önerdi, yani onu kamçılamayı; suratına bir tokat aşk etti.

Mandras birdenbire yatağında doğruldu, elini yanağına götürerek, "Bok herif, ben sana gününü gösteririm," dedikten sonra yine yatağına serildi. Oradaki herkes öylesine çileden çıkmıştı ki onu kamçılamak fikri kimseye aykırı gelmiyordu.

Mandras karşı koyma ve aç kalma politikasını 19 Nisan akşamına kadar sürdürdü. Ama Büyük Paskalya Yortusu şerefine birdenbire diriliverdi. Kutsal Perşembe günü kuzular kesilmiş, çengellere asılmış, yumurtalar kırmızıya boyanıp zeytinyağı ile parlatılmıştı. Geleneksel mercimek çorbasının neredeyse içine düşecekti. Kutsal Cuma günü, adada kadınların yoğurduğu paskalya çörekleri mis gibi kokular saldı, cumartesi erkekler kuzu çevirmesi yaptılar. Bu arada iyice kafayı bulup birbirlerine takıldılar, açık saçık şakalar yaptılar. Kadınlar bir yandan çorba ve sucuk hazırlıyordu. Bütün bu hazırlıklar sırasında Mandras yatağında mumya gibi uzanıp altına kaçırıyor, Drosula çarşafları değiştirir değiştirmez çişini salıveriyordu.

Cumartesi gecesi ayağa kalktı, siyahlar giyindi. Yakılmamış kara bir mum taşıyarak Sissia Manastırı'na törenle ikonaları götüren kalabalığın arasına katıldı. Normale dönmüş gibi görünüyordu. Stamatis ona, "Geçmiş olsun!" deyince, "Senin ağ-

zından çıkanı Allah işitsin!" diye karşılık verdi. Kokolios, canlılar arasına yeniden katıldığı için omzuna pat pat vurup onu kutlayınca, bir atasözünü tekrarladı: "Ben Yunanlıyım, biz Yunanlılar doğa kanunlarına bile boyun eğmeyiz."

Kilisenin derin sessizliği ve koyu karanlığında Mandras sabırsızlıkla bekliyordu. Gerilim dayanılır gibi değildi. Savaş sırasındaki bu paskalya çok anlamlıydı. Yunanlılar düşerken İsa hâlâ göklere yükselir mi? Kilisede, acaba bu bizim son yortumuz mu diye düşünüp çocuklarının ellerine duygusalca sıkı sıkı sarılanlar çoktu. Saatleri olanlar dakikaların eskisinden uzun sürdüğünü hissederek ikonaları daha iyi görmek için boyunlarını uzattılar.

Sonunda, Papaz elinde yanan mumuyla göründü ve gür bir sesle haykırdı: "Hristos anesti, Hristos anesti."

Hacılar arasında sevinç çığlıkları yükseldi. "Alithos anesti, Alithos anesti," diyerek birbirlerinin mumlarını yakmaya başladılar. Drosula oğlunu kucaklayarak, "İsa göğe yükseldi," dedi. Mandras, "Evet göğe yükseldi," diye bağırdı ve Pelagia'yı yanağından öptü. Pelagia mumun alevine elini siper ederek düşündü; Mandras yeniden dirildi mi? Mandras yükseldi mi? Drosula ile göz göze geldiler. Onun da kendisi gibi düşündüğünü anladı. Bütün adada çanlar çalıyor, insanlar bir zafer edasıyla bağırıp çağırıyor, atlayıp zıplıyor, sevinçle dolup taşıyordu. Geçen haftanın perhizi sona ermişti. (Aslında aylardır perhize zorlanmışlardı.) Beş bin insanın doyurulması mucizesi tekrarlansın diye köşede bucakta sakladıkları ne kadar yiyecek varsa ortaya çıkarmışlardı. Bunu Il Duce'ye nispet olsun diye, onun gözüne sokarcasma yapmışlardı.

O gece yarısı ziyafetinde ve pazar günü kuzuları afiyetle gövdeye indirirken, Mandras eski haline dönmüş gibiydi. Terbiyeli mayaritsa çorbasını, balıktan yeni dönmüş gibi kaşıklıyordu. Hele üstüne kekik serpilmiş bol sarmısaklı kuzuyu atıştırırken, aç damarları açılmış bir Türkü andırıyordu. Ama pazar günü akşamı yine soyundu, yine kendini yatağa attı.

Bu kez sadece ölü taklidi yapmakla kalmıyor, yüzüyle gözüyle, büyük ruhsal azaplar içinde olduğunu belli ediyordu. Ne hareket ediyor, ne de konuşuyordu. Nabzı hafifledi. Belli

belirsiz soluk almaya başladı. Doktor, Drosula'ya belki de irade gücünü kaybettiğini söylerken, Mandras yatağında doğrulup bir papaz istediğini söyleyince şaşırıp kaldı.

Peder Arsenios evin küçük kapısının ardından onun itiraflarını dinlemekte zorluk çektiği için evin dışına taşındı. Annesi Papaz'la konuşması için Mandras'ı rıhtımda bıraktı.

"Ben korkunç şeyler yaptım," dedi, "öyle korkunç şeyler ki söylemeye dilim varmıyor." Konuşabilmek için büyük bir çaba harcıyor, kelimeleri zorlukla telaffuz ediyor, sesi güçlükle işitiliyordu.

Köyden buraya gelirken çok yorulduğu için hâlâ ter döken Arsenios, "Sen yine de içini dök," dedi. Papaz böyle durumlardan pek sıkılırdı.

Mandras, "Ben zina işledim," dedi, "Kraliçe'yle yattım."

"Yaa öyle mi?" dedi Arsenios. Uzunca bir sessizlik oldu.

"Kraliçe Kirke'yi becerdim. Çünkü onu bir başkası sanmıştım."

"Kraliçe'nin adı Kirke değildir. Onun için kafana takma." Papaz geldiğine pişman olmuştu.

"Tanrı yardımcım olsun. Ben yaşamaya layık değilim," diye sözünü sürdürdü Mandras. Bir sır verircesine boğuk bir sesle, "Bunun için cezalandırıldım," dedi.

"Cezalandırıldın mı?"

Mandras kendi dizine vurdu: "Görüyor musun? Bacaklarımı oynatamıyorum. Sebebini bir bilsen."

"Şimdi bacaklarını oynattığını gördüm."

Mandras bir tekerleğin dönmesi gibi ağır ağır başını çevirdi: "Bunlar camdan yapılmıştır."

Peder Arsenios ayağa kalkıp, kendilerinden uygun bir uzaklıkta duran Pelagia ile Drosula'ya yaklaştı. "Onun derdini anladım," dedi.

Drosula bir ana heyecanı ve umuduyla sordu: "Neymiş Patir?"

"Bu adam zırdeli. Onu ermişin manastırındaki tımarhaneye yollayıp bir mucize beklemelisiniz."

Şişko Papaz badi badi tepeye tırmanırken üzüntüyle başını sallayan iki kadını geride bıraktı. Onların şaşkın bakışları altın-

da, Mandras ayağa kalkıp kendilerine yaklaştı. Kalçaları kaskatıydı, bacaklarının sadece dizlerinden aşağısını oynatıyordu. Önlerinde durup ellerini üzüntüyle ovuşturdu. Bacağında egzamadan kalan bir deri parçasını koparıp suratlarına salladı. Geceliğinin düğmeleriyle oynadı, karga gibi bir ses çıkardı: "Dizlerim camdan dökülmüş."

Tekrar yatağına döndü. İki gün sonra histeri krizleri başladı. Önce avaz avaz bağırdı, sonra bacağını bir kaşıkla kesmek gibi bir saçmalığa kalkıştı. Biraz daha zıvanadan çıkınca Pelagia ile annesine saldırdı. Ama 30 Nisanda aklını başına toplamış gibi ama bir deli inadıyla, Pelagia'nın kendisine yazdığı mektupları okuması için ısrar etti. Kızın utanıp sıkılmasına yol açan buydu.

Pelagia ilk yazdığı mektupları okumaya başladı. Aşkın ve özlemin, romantik bir şaire yakışacak duygu doruklarına yükselttiği satırlardı bunlar. "Agapeton agapeton, seni seviyorum, seni özlüyorum, senin için üzülüyorum, dönüşünü dört gözle bekliyorum. Sevgili yüzünü iki elimle kavrayıp ruhum meleklerle göklere yükselinceye kadar öpmek, öpmek, öpmek istiyorum. Seni kollarımın arasına almak, zaman durup yıldızlar düşünceye kadar sevmek istiyorum. Her dakikanın her saniyesinde seni düşlüyor, senin hayatın ta kendisi ve hayattan da değerli olduğunu, sensiz hayatın hiçbir anlamı olamayacağını biliyorum."

Pelagia yanaklarının pençe pençe kızardığını hissediyordu. Bu taşkın duygular sanki bir başka benliğin ifadeleriydi. Halası, çocukken yaptığı şirinlikleri anımsattığı zaman böyle tedirgin olurdu. Bu aşk sözcükleri artık boğazına takılıyor, ağzında kekremsi bir tat bırakıyordu. Ama her duruşunda Mandras, gözleri ateş saçarak, okumayı sürdürmesini söylüyordu.

Köy haberlerinin daha ağırlık kazandığı mektuplara sıra gelince hem biraz ferahladı, hem de içi buruldu. Sesi hafifledi, biraz gevşemeye başladı. Ama Mandras birdenbire haykırdı, yumruklarıyla dövünerek şunları söyledi: "Bu bölümleri istemiyorum. Ben mektup yazmadığım için herkesin ne kadar üzüldüğünü işitmek istemiyorum. Öbür sözleri oku." Şımarık bir çocuk gibi söylenmesi kızı irkiltti. Ama onun gücünden ve

hınç dolu öfkesinden ürktüğü için mektupları okumayı sürdürdü. Sevgisini belirten bütün satırları tekrarladı.

Mandras, "Mektuplar kısalmaya başladı," diye bağırdı. "Kısacık mektuplar bunlar. Ne anlama geldiğini bilmiyor muyum sanki?" Yığının altındaki son mektubu kapıp kızın yüzüne doğru salladı. "Şuna bak hele. Topu topu dört cümle. Bilmiyor muyum sanki? Haydi oku bakalım."

Pelagia boğazını temizleyip sesinde hafif bir titremeyle uydurmaya başladı: "Sevgilim lütfen çabuk gel, seni ne kadar özlediğimi ve istediğimi hayalinden bile geçiremezsin. Kendini kurşunlardan koru ve..." Bu oyunu oynamaktan midesi bulanmış gibi bir an durakladı. Bu, bir yabancının saldırısına uğramak gibi nefret uyandırıcıydı.

"Evet n'olmuş?" diye ısrar etti Mandras.

"Sana sevgimi nasıl dile getireceğimi bilemiyorum." Bunları söylerken Pelagia umutsuzca gözlerini kapadı.

"Bir önceki mektubu oku."

O mektup, "Dün bir kırlangıç gördüm. Bu baharın müjdecisidir. Babam..." diye başlıyordu. Biraz duraksadıktan sonra yine kafadan attı. "Sevgilim sen uzaklara uçan bir kırlangıç gibisin ama bir gün yüreğimdeki yuvana döneceksin."

Mandras mektupları birer birer kıza okuttu. Pelagia, gözlerinde yaşlar, sesi titreyerek bir Sisyphos işkencesine katlandı. Artık durmak için yalvarıyor ama Mandras buna razı olmuyordu. Bir zamanlar sevdiği, sonra acıdığı, şimdi de nefret etmeye başladığı adam için sevgi sözcükleri uydurmak onu içten içe kahrediyordu.

Uçakların ritmik gürültüleriyle bu işkenceden kurtuldu. Drosula, "İtalyanlar, İtalyanlar... İşgal başladı," diye bağırarak içeri koştu.

Pelagia, "Çok şükür, çok şükür!" diye içinden geçirdi. Ama bu ferahlamanın saçmalığını da hemen fark etti. Drosula ile dışarı koştu.

Şişman karınlı Marsupial uçakları, gökyüzünde belirip küçük kara kuklalar atarken, Drosula ile kol kola paraşütçülerin inişini seyretti. Paraşütler sonbaharda, bir tarlada biten temiz güzel mantarlara benziyordu.

Hiçbir şey beklenildiği gibi olmadı. Büyük bir öfkeyle kabarıp taşacaklarını sananlar şaşkınlık, merak ve neredeyse umursamazlıkla bu durumu karşıladılar. Büyük bir korkuya kapılacaklarını sananlar, buz kesmiş gibi sakin ama çok kararlıydılar. Uzun zamandan beri kaygı duyanlar yatıştılar. Ve içlerinde bir kadın neredeyse bunda bir kurtuluş gördü.

Pelagia tepeye tırmanıp babasıyla buluşmaya koştu. Çok eski bir içgüdü insanı sevdikleriyle birlikte ölmeye sevk eder. Herkes gibi o da evinin eşiğinde durmuş, elini gözlerine siper ederek paraşütçülerin inişini izliyordu. Soluk soluğa kollarına atılırken onun da titrediğini hissetti. Babası da korkuyor muydu acaba? Saçlarını okşarken adamın yüzüne baktı, ufak bir şokla gözlerinin parladığını, ağzının oynadığını, korkuyla değil heyecanla sarsıldığını gördü. Doktor elini göklere sallayarak, "Tarih," dedi, "kaç zamandır bir tarih yazmaya çalışıyorum. Şimdi tarih gözümün önünde oluşuyor. Pelagia, sevgili kızım, ben her zaman tarihle iç içe yaşamak istedim." Kızını bırakarak içeri girdi, bir not defteri ve yontulmuş bir kalemle geri döndü.

Uçakların kayboluşunu uzun bir sessizlik izledi. Sanki hiçbir şey olmayacak gibiydi.

Aşağıda, rıhtımda, Acqui tümeninin subay ve eratı uçaklarından inerken, özür dilercesine kapılarında duran halkı güler yüzle selamladılar. Bazıları yumruklarını sıkarak bazıları ellerini sallayarak karşılık verdi. Birçokları eliyle ayıp sayılacak hareket yaptı.

Köyde Pelagia'yla babası, başlarında kaşlarını çatıp dudaklarını büzerek haritaları sökmeye çalışan komutanlarıyla geçen paraşütçü birliklerini izlediler.

Bazı İtalyanlar tüfeklerinden daha kısa görünüyordu. Doktor, "Amma komik adamlar!" dedi. Bir grup askerin arkasında giden, başına horoz tüyleri takmış ufacık tefecik bir adam kaz adımlarıyla yürüyor ve bir parmağını dudağının üstüne götürerek komiklik yapıyordu. Pelagia'nın önünden geçerken onun da bu şakayı anlayıp paylaşacağını umarak, "Signor Hitler," dedi.

Kokolios evinin önünde kolunu uzatıp yumruklarını sıkarak Komünist selamı verdi. Ama başlarında subayları olmayan

küçük bir grup onu sevinçle selamlayıp abartılı bir şekilde selamını tekrarlayınca şaştı kaldı. Kolu düştü, ağzı açık kaldı. Onunla alay mı ediyorlardı, yoksa Faşist ordusunda yoldaşlar mı vardı?

Eratını arayan bir subay, Doktor'a bir harita göstererek endişeyle sordu: "Ecco una carta della Cephallonia. Dov'è Argostoli?"

Doktor, yakışıklı yüzündeki kara gözlerine bakarak, aşırı dostluk gösterme sendromu gördü ve İtalyanca karşılık verdi. "Ben İtalyanca bilmem. Argostoli aşağı yukarı Liksuri'nin karşısına düşer."

Subay güldü: "İtalyanca bilmeyen biri olarak çok düzgün konuşuyorsunuz. Peki Liksuri nerede?"

"Argostoli'nin karşısında. Birini bulunca öbürünü de bulursun. Yalnız ikisi arasında yüzmen gerekir."

Pelagia babasına bir dirsek attı. Onun hesabına korkuyordu. Ama subay içini çekerek miğferini kaldırdı, alnını kaşıdı, onlara yan gözle bakarak, "Ben de gidenlerin peşinden koşarım," dedi ve hızla uzaklaştı. Kısa bir süre sonra geri dönerek Pelagia'ya küçük sarı bir çiçek sunup gözden kayboldu. Doktor, defterine not alarak, "Olağanüstü," dedi.

Ötekilerden daha düzgün bir bölük asker, uygun adım yürüyordu. Başlarında 33. Topçu bölüğünün komutanı Yüzbaşı Antonio Corelli ter döküyordu. Arkasında mandolini asılıydı. Bu mandoline, varlığının yarısı gözüyle baktığı için, Antonia adını vermişti. Pelagia'yı görünce, "Saat dokuzda Bella Bambina. Gözler sola," diye komut verdi.

Askerler bir hamlede kendinden yana bakmca Pelagia gülünç bir geçit resmine tanık oldu. Gözlerini şaşılaştırıp alt dudağını sarkıtan bir asker vardı, bir başkası ona öpücük yolladı, biri Charlie Chaplin gibi yürüdü, bir başkası ayaklarını dolaştırdı, bir asker de miğferini yana eğip burun deliklerini açarak gözlerini fırıl fırıl döndürdü. Pelagia gülmemek için elini ağzına götürdü.

Doktor alçak sesle, "Gülme!" diye buyurdu, "Onlardan nefret etmek görevimizdir."

24 Böyle de Teslim Olunur mu?

Kefalonya'ya ancak mayısın ortasında varabildim. Sol baldırımdaki yara geçici bir süre için ancak garnizon görevi yapmama izin verdiğinden oradaki Acqui tümeninin 33. Topçu bölüğüne tayin edilmiştim. O sıralarda ordu beni öyle bir hayal kırıklığına uğratmıştı ki, başımı dinleyip anılarla oyalanacağım ve yaralarımı deşeceğim bir yere ihtiyacım vardı. Derin bir depresyon geçiriyordum. Yanlış tarafta dövüştüklerine, bütün güç ve cesaretlerini boş yere harcadıklarına inanan askerler, böyle canlarından bezerler. Başım boş, göğüs kafesim bomboş gibi geliyordu bana. Francesco'nun ölümünden sonra hâlâ kendimi toparlayamamıştım. Kendi zaafımı bir kahramanlığa çevirmek yolundaki düşlerimin ne kadar saçma olduğunu anlamıştım. Francesco'ya duyduğum aşk büyük şeyler yapmam için bir esin kaynağı olmuştu, bu doğru. Ama Francesco'nun öldürülebileceğini hiç düşünmemiştim. Savaşa romantik heyecanlarla gittim; yalnız, küskün ve terk edilmiş olarak geri döndüm. Kalbim kırılmıştı demek aklımdan geçiyor. Ama bu deyim hem ruhça, hem bedence sakat kalan bir adamın durumunu anlatmak için çok yetersiz. Kaçmak istediğimi, Yugoslavya'da karşı tarafa geçip Garibaldi tümenine geçenleri kıskandığımı biliyorum. Ama sizi içinizden kemiren canavarlarla başa çıkmak kolay değil. Ya Yakup'un melekle ya da Herkül'ün yılanlarla boğuştuğu gibi boğuşacaksınız onlarla, ya da umudu keserek defolup gidinceye kadar görmezden geleceksiniz. Ben ikinci yolu yeğledim. Adı Yüzbaşı Antonio Corelli olan küçük bir mucize bunu kolaylaştırdı. Yüzbaşı benim iyimserlik kaynağım ve berrak pınarım oldu. İtici bir sofuluğun zerresini bile taşımayan bir çeşit ermişti. Baştan çıkarılmayı karşı konulacak bir şey değil de, bir çeşit oyun sayan bir ermiş. Yine de onurlu bir adamdı. Çünkü başka türlü olmak elinden gelmezdi.

Onunla Argostoli dışındaki ordugâhta, işgal kuvvetleri Yunanlılarla kozlarını paylaşmadan tanıştım. Baharın ortasındaydık. Adanın en güzel, en hoş zamanı. Kış başında hava fırtınalı olabilir. Daha sonra aşırı sıcaklar basar. Ama ilkbaharda hava limonata gibidir. Hafif meltemler eser, geceleri ince yağmurlar

yağar. En olmadık yerlerden kır çiçekleri fışkırır. Savaşta çektiğim işkencelerden sonra bir tekne ile Arkadia'ya varmış gibi oldum. Barış izlenimi öyle güçlüydü ki, gözlerim yaşla, yüreğim minnet duygusuyla dolmuştu. Neredeyse gözlerime inanamıyordum. Böyle bir adada huysuzluğun, hırçınlığın, kötü duyguların yeri yoktu. Ben geldiğim sırada Acqui tümeni bu yerin büyüsüne kapılmış, tatlı düşlerle gözlerini kapamış ve rahatça yan gelip yatmıştı. Asker olduğumuzu unutmuştuk.

İlk dikkatimi çeken, ışıkların göz kamaştırıcı parlaklığı oldu. Kefalonya'da havanın yoğun olmadığını söylemek gülünç kaçar. Ama ışık öyle saydam, öyle berraktır ki, insan bir süre için adeta körleşir. Ama bir rahatsızlık duymazsınız. Birkaç gün gözlerimi kısarak dolaştım. Kefalonya'da alacakaranlık olmadan gece bastırır. Yağmur başlamadan ışık sedef rengine dönüşür. Yağmurdan sonra ada, çam, sıcak toprak ve karanlık deniz kokar.

Dikkatimi çeken ikinci şey, zeytin ağaçlarının iriliği ve yaşlılığı oldu. Kararmış, eğri büğrü, yine de çok kocaman ağaçlardı. Garip bir biçimde kısa ömürlü bir fani olduğumu hatırlattılar. Sanki bizim gibi binlerce insanın geldiğini ve bu dünyadan çekip gittiğini görmüşlerdi. Çok bilen, çok görmüş, çok sabırlı bir halleri vardı. Biz İtalya'da yaşlı zeytin ağaçlarını kesip yenilerini dikeriz. Oysa burada insan, elini bu kadim gövdeye uzatıp yüksek dallar arasından gökyüzüne bakarak cüceleştiğini hisseder. Bin yıl önce bir başkasının da aynı şeyi yaptığını düşünebilirsiniz. Yunanlılar ustaca budamalarla bu ağaçları kuşaktan kuşağa canlı tutarlar. Belki ağaçlar da bir baba ocağı ya da koyun sürüsü gibi bir aileyi benimser.

Dikkatimi çeken başka bir şey de adalıların sessiz gücü ve vakarıydı. Askerlerimizin de bundan etkilendiklerini gördüm. Bizim çocukların birçoğu kaba saba, kavgacı, herhangi bir orduda rastlayabileceğiniz gözü kanlı keratalardı. Şans eseri zalimliklerini legal bir biçimde gösterme fırsatı bulmuşlardı. Bazıları bu işgalin kendilerine, ada halkını kasıp kavurma hakkını verdiğini sanacak kadar sarhoş ve alçaktı. Ama adalılar silahlarımız olsa da, olmasa da böyle saçmalıklara boyun eğmeyeceklerini işin başından beri açıkça belli ettiler. Bereket versin tümenin subayları onurlu adamlardı. Yoksa adalıların ayaklanaca-

ğından hiç şüphem yok. Alman işgali altındaki yerlerde çok çabuk isyan çıkardılar.

Onlardan teslim olmalarını istediğimiz zaman, halkın ne kadar gururlu davrandığını anlatayım. Bu öyküyü Yüzbaşı Corelli'den işitmiştim. Bir öyküyü anlatırken, dramatik bir biçimde abartma eğilimindedir. Her davranışı kendine özgü bir adam. Hiçbir zaman kabına sığmamıştır. Eğlenceli olsun diye bazı gerçekleri çarpıtabilirdi. Hayatı gırgıra alır, şaka uğruna kendini de harcamaktan çekinmezdi. Çocuklara bayılırdı. Bütün bölük saygı duruşunda onun kendilerini teftiş etmesini beklerken, küçük bir kızı havaya kaldırıp alnından öptüğünü görmüştüm. Hayatı o kadar çok severdi ki, başkalarının kendisi için ne söyleyecekleri umurunda bile değildi. Güzel bir kadını güldürmek için topuklarını çarparak büyük bir ciddiyetle selam verirken, askerliğin parodisini yapmış gibi olurdu. Oysa General Gandin'e selam verirken, şapşallığı küstahlık derecesine vardırırdı. İşte nasıl bir adam olduğunu görüyorsunuz.

Onunla ilk kez ordugâhın helalarında karşılaştım. Bataryasının La Scala diye anılan bir ayakyolu vardı. Çünkü her sabah hep beraber sıçan bir opera topluluğu kurmuştu. Tahta oturakların üstünde yan yana oturan, pantolonları ayak bileklerine indirilmiş adamlar. İki bariton, üç tenor, bir bas ve bir kontrtenor. Bütün kadın partilerini söylediği için alaya alınırdı. Maksat her adamın bir kreşendo sırasında sıçması ya da osurmasıydı. Böylece gürültüler güme gidecekti, böylece hep birlikte def'i hacet etmenin ayıbı örtülecekti. Onlardan yükselen şarkılar bütün kampa yayılırdı.

La Scala'yla ilk deneyimim, sabah 7.30'da çekiçler korosunu dinlemek oldu. Çekiçlerin yanında çok abartılı ve parlak bir timpani vardı. Doğrusu gidip araştırmadan duramadım ve La Scala isminin beyaz boyayla boyandığı çadır bezinden kapıya yaklaştım; burnuma çok feci bir koku geldi. Ama içeri girmekten yine kendimi alamadım. Bir sıra asker tahtalara tünemişler, yüzleri kıpkırmızı, ciğerlerinin bütün gücüyle şarkı söylüyor, çelik miğferlerini kaşıklarla dövüyorlardı. Hem şaşırdım, hem aklım karıştı, bir de ne göreyim, adamlar arasında oturan bir subay var. Dünyaya boş verircesine, elinde bir tüyle koroyu

idare ediyor. Genellikle üniformalı bir subay selamlanır, hele başında şapkası varsa. Ama ben yarım yamalak, alelacele bir selam verip savuştum. Çünkü pantolonları yarıya indirilmiş ve bir koro eşliğinde, üstelik bir işgal bölgesinde def-i hacet eden bir subayı daha önce hiç görmemiştim. Daha sonra ben de opera topluluğuna katıldım. Yüzbaşı, ben ayakkabılarını boyarken şarkı söylediğimi işitmiş ve benim de bariton olduğumu keşfetmişti. Genaral Gandin'in emir defterinden koparılmış bir kâğıdı bana uzattı; üzerinde şunlar yazılıydı:

ÇOK GİZLİ

Karargâhtaki üstlerinin emri üstüne, topçu çavuşu Carlo Piero Guercio, 33. Topçu bölüğünden Yüzbaşı Antonio Corelli ne zaman uygun görürse, opera operasyonunda görev alacaktır.

Katılım kuralları:

1. Düzenli müzikal hizmetlere katılanlar, bir müzik aleti çalmak zorundadır. Kaşık, çelik miğfer, tarak, kâğıt, vs.
2. Yüksek notalara erişmekte sürekli olarak başarısızlık gösterenler hadım edilip husyeleri hayır kurumlarına bağışlanacaktır.
3. Donizetti'nin Verdi'den daha iyi olduğunu iddia eden kendini bilmezler, bir kadın kılığında ve başlarında bir tencere olduğu halde bataryaya teşhir edilip kendileriyle alay edilecek ve bazı ileri durumlarda, "Funiculi Funicula" gibi saçma şarkılar söylemek mecburiyetinde kalacaktır.
4. Bütün Wagner hayranları yargısız ve yargıtaya başvurma hakkı olmadan idam edilecektir.
5. Sarhoşluk hoş görülür, ama Yüzbaşı Antonio Corelli içki ısmarladığı zaman değil.

İmza: General Vecchiarelli, Tümen Komutanı, Supergreccia, Majesteleri Kral Vittorio Emmanuele adına.

Yüzbaşı'nın anlattığına göre, Kefalonya işgal edildiğinde karaya çıkan komutanlar, Argostoli'de Belediye Sarayı'na gidip

kentin teslim belgelerini almak istemişler. Arkalarında silahlı birlikler olduğu halde binanın karşısında durmuşlar ve gerek binanın gerek otoritelerin kendilerine teslimi için bir haberci yollamışlardı. Cevap şöyle çıkmış: "Va fanculo!" Bizim subaylar çok üzülmüşler, ne yapacaklarını şaşırmışlar. Tabii bu diplomasi dili değil, adayı işgal edenlere karşı kullanılacak dil de değil. Bir mesaj daha yollamışlar. Binayı zorla ele geçireceklerini bildirmişler. Cevabi notada buna kalkışan İtalyanların vurulacağı bildirilmiş. Bizimkiler yine düşünüp taşınmışlar, "Acaba içerde gerçekten silah var mı?" diye. Bizim subaylar bu binayı kuşatmak zorunda kalacakları için biraz üzülmüşler. Bir mesaj daha yolluyorlar ve bu cevabın açık olmasını, niyetlerinin açıklanmasını istiyorlar. Cevabi notada şöyle deniyor: "Eğer siktir olun ne demek bilmiyorsanız, size gösterelim." "Al başına belayı!" diyor bizimkiler. Orada güneşte dikiliyorlar ve yarım saatlik bir sürede şaşkınlıkları büsbütün artıyor. İçerden bir haber daha çıkıyor: "Biz resmen yendiğimiz bir millete teslim olmayı reddediyoruz. Hiç değilse bize bir Alman subayı gönderin, yüksek rütbeli olsun." Sonunda Zante'den ya da Korfu'dan bir Alman subayı uçakla gönderiliyor. Bunun üzerine şehrin büyükleri bir zafer edasıyla binadan çıkıyorlar. Hiç değilse bizi rezil ettikleri için fena halde seviniyorlar. Bu Corelli'nin bana anlattıkları. Ama eminim ki bazı ayrıntılarda abartılar vardır. Gelgelelim otoritelerin doğrudan doğruya bize teslim olmayı reddettikleri bir gerçek. Sonunda hakikaten bir Almanı uçakla getirtmek zorunda kalmıştık. Corelli bu hikâyeyi son derece eğlendirici buluyordu ve önüne gelene anlatmaktan zevk alıyordu. Tabii hikâyeyi her anlatışında gönderilen haberlerde tahkir sözleri artıyordu. Biz de onu oturup dinlemek zorunda kalıyorduk.

Sanırım Corelli bu olayı gülünç bulabiliyordu, çünkü onun için tek önemli şey, tek ciddi şey müzikti. Pelagia'yla karşılaşıncaya kadar. Bana gelince, onu çok sevmeye başladım. Hemen hemen Francesco'yu sevdiğim kadar, ama büsbütün başka bir biçimde. Bu adam, pislikler arasında yetişen bir orkide gibiydi. Ne kadar kötü şartlar içinde olursa olsun, isterse kemikler, kuru kafalar arasında yetişsin, çiçek açacak ve parlayacaktı. Bir iki

kere silahları paslanmıştı. Hatta bir iki keresinde o silahları kaybetmişti. Ama sadece mandoliniyle, başka hiçbir silahı olmadan, birçok savaş kazandı.

25 Direniş

Bütün adada duvar yazıları aldı yürüdü. Yunanlılar, İtalyanların Kiril alfabesini sökemeyişinden hınzırca yararlanıyorlardı. İtalyanlar R'yi P diye okuyorlardı. G'nin Y'ye ya da ters dönmüş L'ye benzeyebileceğini bilmiyorlardı, Üçgen'in ne olduğu hakkında fikirleri yoktu. E'nin bir H olduğunu sanıyorlardı. "Theta"yı bir çeşit O zannediyorlardı. Çadır biçimindeki harfin ters dönmüş Y'ye benzeyen harfle aynı olduğunu anlamıyorlardı, kıvrımlı bir çizgi şeklinde de yazılabilen üç yatay çizgi onları bocalatıyordu, pi'nin 22'nin 7'ye bölümü demek olduğunu matematikten biliyorlardı, ters yönde giden yuvarlak E'nin bir S olduğundan habersizdiler, Y'nin V gibi de yazılabileceğinden ve aslında E olduğundan da, aslında F olan ortası dikey çizgili bir O'nun varlığı kafalarını karıştırıyordu, X'in bir K olduğunu anlamıyorlardı, zarif üç çatallı mızrağın temsil edebileceği bir şey bulmakta bütün bütün başarısızdılar, ve omega onlara bir küpeyi hatırlatıyordu. Böylece geceleri eline beyaz boya kovası alan, koca harflerle bütün duvarları yazılarla dolduruyordu. Hele el yazısı olunca İtalyanlar büsbütün işin içinden çıkamıyorlardı. ENOSİS'in yanında, ELEPHTERIA; "Kralım çok yaşa!" yanında, "Dünyanın bütün işçileri birleşin!" sözleri kardeş kardeş duruyordu. "İtalyanolar defolun!", "Il Duce bokumu ye!" gibi sözlere de sık sık rastlanıyordu. Bir Byron hayranı şöyle yazmıştı, biraz bozuk Latin harfleriyle: "Düşlerimde Yunanistan gene özgür olacak." General Çolakoğlu, Yunanlıların yeni Quisling lideri, memleketine ihanet edip düşmanlarla işbirliği yaptığı için çok feci karikatürlerin kahramanı olmuştu. Il Duce'yle değişik müstehcen durumlarda gösterilen resimleri vardı.

Kahvehanede ve köylerde İtalyan şakaları anlatılıyordu: Bir İtalyan tankının kaç vitesi olur? Bir ileri, dört geri. Dünya-

daki en kısa kitap nedir? İtalyan savaş kahramanları kitabı. Bir elektrik ampulünü takmak için kaç İtalyana gerek vardır? Biri ampulü tutar iki yüzü odayı çevirir. Hitler'in köpeğinin adı nedir? Benitto Mussolini. İtalyanlar niye bıyık bırakır? Annelerini hatırlatmak için.

Kampta İtalyan askerleri de kendi şakalarını yapıyordu. Bir Yunanlı kızın aybaşı olduğunu nerden anlarsın? Ayağında tek çorabı kalmıştır.

Uzun bir süre iki halk birbirinden uzak durdu. Biri suçlu kuşkusunu, öbürü gittikçe artan küskünlüğünü şakalarla bastırmaya çalıştı. Yunanlılar gizli gizli, partizanlardan bir direniş gücü kurmaktan söz ediyorlardı. İtalyanlar kamplarına kapanmışlardı, gösterdikleri faaliyet, bataryaları düzenlemek, hem denize hem karaya konan uçaklarla günlük keşif uçuşları yapmaktan ibaretti. Atlı devriyeler hava kararmaya başlayınca köyde gezinir, halka gece çıkma yasağını uygulatmaktan çok kadınlara kur yapmaya heveslenirlerdi. Sonra ani bir karar verildi, birtakım subaylar köyde uygun kişilerin evlerine yerleştirilecekti. Pelagia kuyudan döndüğü zaman evde şişman, yuvarlak bir İtalyan subayı buldu. Yanında bir çavuş ve bir er vardı. Mutfakta durmuş, etrafa alıcı gözle bakıyor ve öyle ucu küt bir kalemle yazıyordu ki kendisi de neler yazdığını çıkaramıyordu. Pelagia, tacize uğrayacağı korkusunu kaybetmeye başlamıştı. Sadece ona yan yan bakanlar ve uzaktan poposunu çimdirtme taklidi yapanlar vardı. İtalyanlar alçakgönüllü Romeo'lar olarak göründüler. Baştan savulmaya alışkındılar ama umutlarını kaybetmiyorlardı. Ama Pelagia, karşısında askerleri görünce birden yüreği hopladı, bir kararsızlık anı geçirdi. Dönüp kaçmak istedi. Tombul subay gülümseyerek kollarını kaldırdı: "Ben size açıklamada bulunmak isterdim ama Yunanca bilmiyorum," dedi. Hali tavrından şu anlaşılıyordu: "Sizi görmek ne kadar hoş, ne kadar güzelsiniz. Böyle mutfağınıza girdiğim için utanıyorum ama elimden ne gelir." Pelagia, "Aspettami vengo," dedi ve kahvedeki babasını çağırmak için koştu.

Askerler onun istediği gibi beklediler ve az sonra Pelagia babasıyla birlikte göründü. Doktor'un yüreği hızlı hızlı atıyor,

duracak gibi oluyordu. Ama baskıya uğrayınca dayananların cesaretleri ve soğukkanlılığı egemen oldu bu yüreğe. Kahvehanede çocuklara verdiği öğüt aklına geldi: "Öfkeyle kalkan zararla oturur. Öfke gözünüzü döndürmesin." Omuzlarını dikleştirdi. Keşke bıyıklarını kesmeseydi. Şu herifleri küçümseyerek nasıl da burardı şimdi.

Subay elini umutla uzatarak, "Buon giorno!" dedi. Doktor adamın uzlaşmaya çalışan bir işgalci gibi hava basmaktan uzak halini görünce eli kendiliğinden uzanıverdi. "Buon giorno!" diye karşılık verdi. "Umarım adamızdaki bu kısa ziyaretinizin tadını çıkarırsınız."

Subay kaşlarını kaldırdı: "Kısa mı?" Doktor, "Libya ile Etiyopya'dan kovuldunuz," dedi. İtalyanın, ne demek istediğini anlaması için ona vakit verdi.

Subay, "İtalyancayı çok güzel konuşuyorsunuz," dedi, "karşıma çıkan İtalyanca bilen ilk Yunanlı sizsiniz. Fena halde çevirmenlere ihtiyacımız var halkla anlaşmak için. Bol bol ayrıcalıklar verilir. Galiba burada kimse İtalyanca konuşmuyor."

"Galiba hiçbirimiz Yunanca bilmiyoruz demek istiyorsunuz."

"Evet dediğiniz gibi. Sadece bir fikir yürüttüm."

Doktor Yannis acı acı, "Çok naziksiniz," dedi, "ama sanırım biz İtalyanca bilenler buna zorlanınca birdenbire belleğimizi kaybedebiliriz."

Subay güldü: "Evet bu durumda anlaması zor değil. Kötü bir niyetim yoktu."

"Pasquale Lacerba var, fotoğrafçı. Argostoli'de yaşayan bir İtalyandır. Ama belki o bile işbirliği yapmaktan kaçınabilir. Genç olduğu için belki de aklı ermez. Bana gelince ben bir doktorum. Bir işbirlikçi olmadan da yapılacak çok işim var."

"Evet bunu bir deneyelim," dedi iaşe subayı, "çoğu zaman hiçbir şey anlayamıyoruz."

"Belki de daha iyi!" dedi Doktor, "Bana niçin burda olduğunuzu söyleyebilir misiniz?" Adam tedirgince, "Vallahi doğrusunu isterseniz çok üzülerek size bildirmek zorundayım, buraya bir subayı yerleştirmem gerekiyor," dedi.

"Sadece iki oda var. Benim odamla kızımın odası. Bu im-

kânsız. Ayrıca bu kabul edemeyeceğim bir tekliftir." Doktor öfkeli bir kedi gibi kabardı. Subay başını kalemiyle kaşıdı. Evet, Doktor'un İtalyanca bilmesi işleri kolaylaştırmıyordu. Başka evlerde bu çeşit sahneler önlenebiliyordu. Çünkü adamları öylesine getirip, öylesine emrivaki yapabiliyordun. İki adam bakıştılar. Doktor, gururla çenesini havaya dikti. İtalyan, hem kararlı olduğunu belirten, hem de fazla incitmeyen sözler arıyordu. Birdenbire Doktor'un ifadesi değişti: "Siz iaşe subayı olduğunuzu söylediniz, değil mi?"

"Hayır Signor Dottore ben... Ama kendiniz söylediniz, kendiniz keşfettiniz. Gerçekten de iaşe subayıyım niçin sordunuz?"

"Acaba elinizin altında tıbbi malzeme var mı?"

Subay, "Tabii!" dedi, "Benim elimin altında her şey var." İki adam tekrar bakıştılar. Biri ötekinin aklından geçenleri okumaya çalıştı. Dr. Yannis şöyle dedi: "Tıbbi malzeme eksikliği var. Çok sıkışık durumdayım. Savaş, durumu büsbütün zorlaştırdı."

"Ben de ikametgâh arıyorum. Bende de onun eksikliği var."

"Öyleyse anlaştık," dedi Doktor.

"Anlaştık!" dedi iaşe subayı, "Neye ihtiyacınız varsa bana Yüzbaşı Corelli ile bir haber yollamanız yeterli. Bundan çok hoşlanacağınızı sanırım. Acaba nasırdan anlar mısınız? Bizim doktorlar bu konuda hiç işe yaramıyor."

"Belki nasırlarınız için morfin, hipodermik şırınga, kükürtlü merhem, iyodin, neosalvarsan, sargı bezi, keten ipliği, mavi ispirto, salisilik asit, cerrahi bıçaklar ve collodion gerekir. Ama çok miktarda ihtiyaç olacak bunlara, beni anlarsınız. Bu arada ayağınızı sıkmayan bir çift ayakkabı bulun."

İaşe subayı Doktor'un ihtiyaç listesini alıp gittikten sonra, Pelagia babasının koluna girdi endişeyle: "Ama Papas adam nerede uyuyacak? Ben onun için de yemek pişirecek miyim? Hem de ne ile? Hemen hiç yiyeceğimiz yok."

Doktor, Pelagia'nın protesto edeceğini çok iyi bilerek, "Benim yatağımda yatar," dedi. "Hayır Papas, benimkinde yatar. Ben mutfakta uyurum."

"Eh sen ısrar edersen koritsimu!.. Düşün, bütün o ilaçlar ve

malzeme bizim için ne demektir." Ellerini ovuşturarak ilave etti: "İşgal altında olmanın gizi, bizi sömürenleri sömürmektir. Aynı zamanda nasıl direneceğimizi bilmeliyiz. Bu yüzbaşının canını burnundan getireceğiz."

Akşamüstü Yüzbaşı Corelli geldi. Yeni baritonu topçu çavuşu Carlo Piero Guercio onu ciple getirmişti. Cip dışarda durakladı ve tozu dumana katarak hem çocukları hem tavukları ürküttü. İki adam avludan içeri girdiler. Carlo zeytin ağacını hayranlıkla seyrediyordu. Ne kadar yaşlı, ne kadar iri oluşuna şaştı. Yüzbaşı da sakin bir aile hayatının belirtilerini gördü. Ağaca bağlanmış bir keçi vardı. İplerde asılı çamaşırlar vardı. Güzel renkli bir begonvil ve çardağa sarılmış bir asma vardı. Eski bir masanın üstünde de kıyılmış soğanlar görünüyordu. Ayrıca kara gözlü, başına bir mendil bağlamış ve elinde kocaman bir mutfak bıçağı olan genç bir kadın vardı. Yüzbaşı kadının karşısında diz çökerek dramatik bir şekilde konuştu. "Lütfen, lütfen beni öldürmeyin. Ben masumum." Carlo, "Onu ciddiye almayın," dedi, "her zaman böyle saçmalıklar yapar. Elinde değil." Pelagia gülmemesi gerektiğini bilmesine karşın kararlılığını, bütün iradesini çiğneyerek gülümsedi. Ve Carlo gözüne battı. Kocaman bir adamdı. Velisarios kadar iriyarı. İki normal adam onun bir pantolon paçasına sığabilirdi. Giydiği gömlekten babasına iki gömlek çıkarabilirdi. Kaptan hemen ayağa fırladı: "Ben Yüzbaşı Antonio Corelli. İsterseniz beni maestro diye çağırabilirsiniz."

Carlo'nun koluna girdi: "Bizim kahramanlarımızdan biridir. Hayat kurtardığı için yüzlerce madalya almış. Ama hayata son verdiği için hiçbir madalya almamıştır."

Carlo gülümseyerek, "Abartıyor," dedi, "hiçbir şey değil." Pelagia kule gibi yükselen askere baktı ve içgüdüsüyle bu muazzam boyuna posuna rağmen yumuşak ve hüzünlü bir adam olduğunu sezdi. Ama babasının bunlara düşmanca davranalım talimatını hatırlayarak, "Cesur bir İtalyan doğanın bir zaafıdır," dedi.

Corelli protesto etti: "Bir arkadaşımı açık bir alanda ve düşman ateşi altında kurtardı. Bütün ordu onun bu kahramanlıklarını bilir. Bu yüzden rütbesinin yükselmesini de kabul et-

memiştir. O tek başına bir ambulans gibidir. Has adamdır. Hatta bacağında da bir Yunanlı kurşunu taşıyor." Sonra eliyle müzik kutusuna vurdu: "Bu Antonia. Belki daha resmi bir konuşmayı daha sonra yaparız. O da benim gibi sizinle tanışmaya can atıyor. Acaba insanlar sizi hangi adla çağırırlar sorabilir miyim?"

Pelagia ilk kez doğru dürüst yüzüne bakınca biraz irkilerek fark etti ki o, komedyenler birliği önünden geçerken sola bak komutunu veren subaydır. Utancından kızardı. Aynı anda Corelli de onu tanıdı. Alt dudağını ısırarak kendi eline vurdu. Yeniden diz çökerek boynunu büküp, "Affet beni Tanrım, günah işledim," dedi, "mea culpa, mea culpa, mea maxima culpa." Göğsünü döverek hayali bir gözyaşını sildi.

Carlo Pelagia'yla bakışıp omuz silkti. "Bu, her zaman böyle yapar."

Dr. Yannis dışarı çıkınca, Yüzbaşı'nın, kızının karşısında diz çöktüğünü gördü. Kızının yüzündeki neşeli ifadeyi de fark etti. "Yüzbaşı Corelli sizinle konuşmak istiyorum. Şimdi," dedi.

Yaşlı adamın sesindeki otoriteden ürken Corelli hemen ayağa kalktı ve elini uzattı. Doktor elini vermedi. Kısaca, "Bir açıklama istiyorum," dedi.

"Neyin açıklaması? Hiçbir şey yapmadım. Affedin, sadece kızınızla şakalaşıyordum." Ama kötü bir başlangıç yaptığını fark ederek tedirgin oldu.

"Şunu bilmek istiyorum. Neden o anıtın altındaki yazıları sildirdiniz?"

"Anıt mı? Affedersiniz ama..."

"Bosset'nin yaptırdığı köprünün ortasındaki anıtın. Üstündeki yazılar silinmiş."

Yüzbaşı şaşkınlıkla kaş çattı. Sonra yüzü birden aydınlandı. "Haa, Argostoli Körfezi'ndeki anıttan söz ediyorsunuz? Niçin, ne olmuş ona?"

"Obeliskin üstünde, 'Britanya Halkının Şanı Şerefi İçin,' diye yazılıydı. Anladığıma göre sizin askerleriniz o harfleri kazıyıp çıkarmışlar. Bir tarih bu kadar kolay silinir mi? Neler söylendiğini unuttuğumuzu sanacak kadar aptal mısınız? Böyle mi savaş yapıyorsunuz, kelimeleri kazıyarak mı? Bu ne biçim kah-

ramanlık?" Tekrar sesini yükseltti: "Söyleyin bakalım biz bir İtalyan mezarlığındaki harfleri silsek siz ne yapardınız?"

"Bununla hiç ilgim yok Signor. Yanlış adama çatıyorsunuz. Ben özür dilerim, gerçekten kötü bir şey yapmışlar..." Omuzlarını silkti. "Ama bu benim kararım değildi. Yapanlar da benim askerim değildi."

Doktor kaşlarını çatıp parmağını sallayarak, "Alt rütbedekiler vicdanlarını susturmasalar zorbalık olmazdı, savaşlar çıkmazdı Signor," dedi.

Yüzbaşı yardım istercesine Pelagia'ya baktı. Sanki yeniden okula gönderilmiş gibi hissediyordu kendini. Hafifçe, "Protesto etmeliyim," dedi.

"Protesto edemezsiniz, çünkü hiçbir mazeretiniz yok. Evet, söyler misiniz lütfen, niçin okullarımızda Yunan tarihi okutulmuyor artık. Niçin herkes İtalyanca öğrenmeye zorlanıyor?"

Pelagia gülmekten kendini alamadı çünkü babası kim bilir kaç defa okullarda İtalyanca öğretilmesi gerektiğini söylemişti.

Yüzbaşı, mutfaktan pazar için saklanan şekerlemeleri çalarken yakalanan küçük bir oğlan gibi hissetti kendini. Kendi de pek hoşlanmadan şu sözleri söyledi: "İtalyan İmparatorluğu'nda herkesin İtalyanca öğrenmesi akla yakındır. Herhalde sebebi bu olsa gerek. Ama bundan da sorumlu olan ben değilim." Yüzbaşı'nın ter dökmeye başladığı görülüyordu. Doktor ona yan gözle baktı, zaten maksadı onu terletmekti.

"Patetik," dedi kendi kendine. Topuğunun üstünde dönerek içeri girdi. Kendinden çok memnun, masasının başına oturdu. Psipsina'nın bıyıklarını çekerek, onun canını sıktı. Ve bir sır verdi: "Şimdiden onu alt ettim sayılır."

Dışarda, avluda, Yüzbaşı Corelli'nin dili tutulmuş gibiydi. Pelagia ona acımaya başlamıştı. "Babanız..." dedi. Sonra ne diyeceğini bilemedi. Pelagia, "Evet öyledir," dedi.

Corelli sordu: "Ben nerde yatacağım?" Sözü değiştirmek için bir bahane arıyordu. "Benim yatağımda," dedi Pelagia. Normal şartlarda Antonio Corelli, "Aaa bu yatağı paylaşacak mıyız? Ne kadar konukseversiniz," diyebilirdi. Ama Doktor'dan zılgıtı yedikten sonra hiç ağzını açamadı. Sadece, "Böyle

bir şey olamaz," dedi, "bu akşam ben avluda yatarım. Yarın da başka bir yer bulmaları için adamlarıma söylerim."

Pelagia birdenbire bir üzüntü duyduğunu fark etti. Bu yabancının, bu işgalcinin kalmasını isteyen bir duygu var mıydı içinde? İçeri gitti ve İtalyanın kararını babasına bildirdi. "Hayır bir yere gidemez," dedi, "burda olmazsa ben onu nasıl hırpalarım? Hem pek de fena bir çocuğa benzemiyor."

"Papakis, sen onu bir pire gibi ezdin. Nerdeyse acıdım adama."

"Evet, ona acıdın koritsimu, yüzünde okudum." Kızının koluna girdi, tekrar onunla dışarı çıktı. "Genç adam," dedi Yüzbaşı'ya, "siz burda kalıyorsunuz, ister beğenin ister beğenmeyin. Çünkü sizin iaşe subayı belki de sizden beter birini başımıza sarar."

"Ama kızınızın yatağı Dottore... yani bu çok kötü bir şey olur."

"Yok canım benim kızım mutfakta da rahat eder. Kendinizi kötü hissediyorsanız bu benim problemim değil. İşgalci olan ben değilim, anlaşıldı mı?"

"Evet," dedi Yüzbaşı. Alt edildiğini fark etmiş ama kendisine neler olduğunu tam algılayamamıştı.

"Kyria Pelagia size su getirir, kahve getirir, birkaç tane de meze. Göreceksiniz biz konuksever insanlarız, bizim geleneğimizde var bu. Hatta hak etmeyenlere bile konukseverlik gösteririz. Belki siz bunu anlayamazsınız, size yabancı gelir. İsterseniz o boylu poslu arkadaşınız da bize katılabilir."

Carlo ile Yüzbaşı minik ıspanak böreklerini, küçük bir kalamarı ve zeytinyağlı dolmaları atıştırdılar. Doktor onlara ters ters bakıyor ama içinden seviniyordu. Bu iki yabancıyı şimdiden sindirmiş sayılırdı. Gözüne bakamıyorlar, kibarca şundan bundan söz ediyorlardı; gecenin güzelliğinden, azametli zeytin ağacından, havadan sudan.

Carlo biraz rahatlayarak uzaklaştı. Yüzbaşı, Pelagia'nın yatağında bet bet düşünerek oturuyordu. Akşam yemeği zamanı gelmişti. Biraz meze atıştırmış olmasına rağmen midesi gurulduyordu. Güzel yemek düşüncesi elini ayağını kesiyordu. "Biliyor musunuz," dedi Doktor yanına gelerek, "sizin sorununu-

zun hal çaresi bol bol soğan, domates, maydanoz, kekik ve sarmısak yemektir. Sarmısak antiseptik görevini görür. Öbür sebzeler de, birlikte yenince, kabızlığı giderir. Kendini sıkmamak çok önemlidir. Yemek yediğiniz zaman bol bol su için ve et de yeseniz mutlaka yanında sebze bulunsun."

Yüzbaşı o odadan ayrılırken fena halde utanmıştı. Bu yaşlı adam nasıl da hemoroitten acı çektiğini bakar bakmaz anlamıştı.

Mutfakta Doktor, Pelagia'ya sordu: "Dikkat ettin mi Yüzbaşı ağır ağır yürüyor ve ara sıra da topallıyor."

Baba kız sofraya oturmuş, çatallarını bıçaklarını tabaklarında tıngırdatarak yemek yiyorlardı. İtalyan açlıktan ölünceye kadar beklediler. Artık kendini cezaya uğramış bir okul çocuğu gibi hissetiğini anladıkları an onu da yemeğe çağırdılar. Onlarla beraber oturup sessizce karnını doyurdu.

Doktor, "Kefalonya'nın kıymalı pidesi bu," dedi, "ama ne yazık sizinkiler sayesinde artık üstüne koyacak kıyma bulamıyoruz."

Daha sonra atlı devriyeler geçince, Doktor bir yürüyüşe çıkmak istediğini söyledi. Corelli, "İyi ama gece çıkma yasağı..." diyecek oldu, Doktor karşılık verdi: "Ben burada doğdum. Burası benim adamdır." Şapkasını aldı, piposunu dişlerinin arasına sıkıştırdı ve dışarı fırladı.

Corelli Doktor'un arkasından, "Ama ben ısrar etmeliyim," diye seslendi hafifçe. Doktor evin etrafında dolaşıp bir çeyrek saat kadar bekledi. Duvarın üstüne oturarak iki gencin konuşmalarına kulak kabarttı.

Pelagia masada otururken Corelli'yi teselli etmek ihtiyacını duydu. Ve sordu:

"Antonia nedir?"

Adam gözlerine bakmadan, "Mandolinim," dedi, "ben bir müzisyenim."

"Bir müzisyen mi? Orduda mı?"

"Ben orduya katıldığım zaman, Kyria Pelagia, orduda maaş alıp oturmaktan başka bir şey yapmazdık. Yani müzik çalışmak için bol bol vaktim vardı. İtalya'daki en iyi mandolinci olmaya karar vermiştim. Ondan sonra ordudan ayrılıp hayatımı böylece kazanacaktım. Ama kahvelerde çalan bir çalgıcı olmak

istemedim. Hem ben Hummel, Conforto, Giuliani çalmak istedim. Fazla mandolinciye ihtiyaç yok. Onun için çok iyi çalmalısın."

Pelagia bu bestecilerin adını bile duymamıştı. "Yani... Siz yanlışlıkla mı asker oldunuz?" diye sordu.

"Yanlış çıkan bir karar oldu. Bu kararda bir yanlışlık oldu. Birdenbire Duce büyük fikirlere kapıldı." Üzüntüyle kıza baktı.

Pelagia, "Savaştan sonra?" dedi.

Adam başını sallayarak gülümsedi: "Savaştan sonra..."

Pelagia, "Doktor olmak istiyorum," dedi. Bunu babasına bile söylememişti.

O gece örtülerin altında uyumaya çalışırken bastırılmış bir çığlık işitti. Az sonra Yüzbaşı mutfakta göründü. Gözleri yuvalarından uğramış beline bir havlu sarmıştı. Kız yattığı yerde doğrulup battaniyelerle göğüslerini örttü. Onun korktuğunu görerek, Yüzbaşı, "Benim yatağımda muazzam bir hayvan var," dedi, "muazzam bir vaşak."

Pelagia güldü: "Hayır o vaşak değil. Bizim Psipsina. Bizim sevgili hayvanımız. Her zaman benim yatağımda uyur."

"Nedir o?"

Pelagia tekrar babasının direniş düşüncelerini hatırladı. "Siz Yunan kedilerinin nasıl olduğunu işitmediniz mi?"

Yüzbaşı ona şüpheyle baktı, omuzlarını silkti ve odasına döndü. Sonra parmağıyla usulca zerdevanın başını okşadı. Yumuşacık ve hoştu bu baş. "Micino micino," diye mırıldandı ve kulaklarını okşadı. Psipsina bu sallanan parmağı kokladı, tanımadı, belki yenilir bir şey diye hızlıca ısırdı. Yüzbaşı Antonio Corelli elini nasıl çekeceğini bilemedi. Parmağından kan akıyordu. Gözüne dolan yaşları utanarak sildi. Eli fena halde acıyordu. Herhalde kemiğe kadar dayanmıştır dişleri diye düşündü. Hayatında hiç bu kadar terk edilmiş ve sevilmeyen bir insan gibi hissetmemişti kendini. "Şu Yunanlılar yok mu, şu Yunanlılar. 'Ne' dedikleri zaman 'evet' demektir. Başlarını salladıkları zaman 'hayır' demektir. Ne kadar kötü haberse o kadar insanın yüzüne gülerler. Kedileri bile başka bir gezegenden gelmiş gibi. Ben ne yaptım ki bu pisi pisiye? Çok üzgün bir şekilde sert, soğuk yere uzandı. Uyku tutmadı. Sonunda Psipsina Pela-

gia'yı özledi ve onu aramaya çıktı. Bunun üzerine Yüzbaşı yatağa çıkarak yumuşak şilteye rahatça uzandı. "Hımmmm..." dedi. Bu genç kadının hoş, hafif kokusunu duydu. Bir an Pelagia'yı düşündü. Gerdanından çıkıp kollarında ve göğüslerinde yuvarlaklaşan beyaz diri etini düşündü ve sonunda uyuyakaldı. Geceleyin uyandı, boynunda bir sıcaklık çenesinde bir gıdıklanma, bir de ne görsün, Yunan kedisi boynuna sarılmış uyuyor. Hem de horul horul uyuyor. Korkudan fazla kımıldanamadı. Biraz kımıldanmak istedi, hayvan uykusunda homurdandı.

Saatler gibi süren bir zaman süresince felç olmuşçasına yerinde yattı. Terliyor, sıcaktan ve kaşıntıdan rahatsız oluyordu. Baykuşların ve gecenin uğursuz seslerinin kulağında çınladığını duyuyordu. Ama sonunda boynundaki yaratığın şaşılacak kadar tatlı koktuğunu fark etti. Sanki Pelagia'nın hoş kokusuyla karışan bir aroma gibiydi. Sonunda uykuya daldı ve her nedense filler, bakalit atlar gördü düşünde.

26 Sert Engeller

Şafak söktükten bir saat sonra Yüzbaşı Antonio Corelli avlunun kapısında Carlo'nun gelip kendisini almasını boşuna bekliyordu. Carlo arabasındaki süspansiyon yayını kırmış, bir yandan öfkesinden lastikleri tekmeliyor, bir yandan da yoldaki çukurlara küfrediyordu. Onun da, emrindeki bütün adamlar gibi, Yüzbaşı'yı kızdırmaktan ödü kopuyordu. Hiddetle bir sigara yaktı, sigaranın tütünleri boşalınca kalan kâğıt dudağına yapıştı. Dudağındaki bir derinin kopmasına neden oldu, kâğıdı çekerken. Bu defa Almanlara küfretti, bütün iyi tütünleri alıp kendilerine böyle kötü tütünler bıraktıkları için. Sıskası çıkmış yaşlı bir köylü, bir eşekle yanından geçti. Cipin halini görünce gülümsedi. Biraz da sevinerek gülümsedi. Onu selamlamak için elini kaldırdı.

Carlo dişlerini gıcırdatarak şöyle dedi: "Savaşın Allah belasını versin!" Yunanlı, söylediklerinden hiçbir şey anlamayacağı için bu da herhangi bir selam kadar geçerli olabilirdi. An-

laşılan bu sabah La Scala toplantısı olamayacaktı. Yeter ki opera sosyetesi mensupları kendi başlarına askerler korosunu becerebilsinler. Cipi bırakıp söylene söylene köye doğru yürümeye başladı. Yanından Velisarios geçti. İki adam sanki birbirlerini tanıyormuş gibi baktılar. Velisarios cepheden döneli iyice incelmiş, çökmüş olduğu halde yine de insanın görebileceği en büyük adamdı. Carlo da savaşta canı çıktığı halde yine de bir insan azmanıydı. Bu titanların ikisi de acaba kendileri anormal mi diye düşünmeye alışmışlardı? İnsanüstü olmak kolay kolay paylaşılmayan bir dertti. Bunu sıradan insanlara anlatmak çok zordu.

Her ikisi de şaşırdılar, bir an için düşman olduklarını unuttular. Velisarios elini kaldırarak, "Heeey!" dedi. Carlo da Yunanlının anlayabileceği bir ünlem aradı. "Ung..." gibi bir ses çıktı ağzından. Carlo bu berbat sigaralarından bir tanesini ikram etti. Velisarios aldı. Her ikisi de sigaranın berbat dumanını içlerine çekerken suratlarını ekşittiler. Ayrılırlarken Carlo hoşça kal yerine, "Kahrolsun savaş!" dedi. Her ikisi de ayrı yönlere gittiler. Bir kilometre ötede Velisarios bu cip bozuntusuyla karşılaştı. Bir arkadaşını almaya gitti. Döndüğünde cipi iki eliyle kaldırdı. Arkadaşı tekerlekleri çıkardı. Velisarios radyatördeki suyu boşalttı, sırtında taşıdığı bir bidondan petrol koydu.

Corelli hâlâ bekliyordu. Doktor kahvehaneye giderken yanından geçti. Kahveye eskisi kadar sevinerek gidemiyordu. Çünkü verilen kahve çamur gibiydi. Üstelik her an daha pahalı oluyordu. Yüzbaşı, "Buon giorno!" diye seslendi. Doktor döndü: "Umarım kötü uyumuşsunuzdur," dedi.

Yüzbaşı gülümsedi: "Sebebini bilmiyorum ama bakalitten yapılmış hayvanlar gördüm rüyamda. Sanki sert köşeleri olan yunuslar gibiydiler, sıçrayıp duruyorlardı. Bir karabasandı. Aynı zamanda kediniz beni ısırdı." Yaralı parmağını uzattı. Doktor baktı. "Aaa, çok şişmiş," dedi, "belki de mikrop kapar. Zerdevalar çok kötü ısırırlar. Sizin yerinizde olsam bir doktora gösterirdim." Doktor yoluna devam ederken Yüzbaşı tekrarlıyordu: "Zerdevalar mı?" Pelagia'nın kendisiyle şakalaştığını, kendisini kandırdığını anladı ama buna çok bozuldu, ahmak yerine konduğunu hissetti.

Pelagia evden dışarı çıkınca yatağını gasp eden adamın Lemoni'yi kollarının altından tutarak havaya sıçrattığını gördü. Çocuk bağırıyor, kahkahalar atıyordu. Belli ki Yüzbaşı İtalyanca dersi veriyordu. "Bella fanciulla," diyordu. Lemoni'nin bunu tekrarlamasını bekliyordu. "Bla fanshla," diye kıkırdıyordu kız. Yüzbaşı onu tekrar havaya atıp açıklıyordu: "Hayır hayır, bella fanciulla." Çift L'leri dikkatli telaffuz ediyordu. Lemoni aşağıya iniyor, yanlış söyleyince tekrar havaya atılıyordu... "Bla flanshla," dedi sonunda bir zafer edasıyla. Ve tekrar havaya atıldı.

Pelagia gülümserken Lemoni onu gördü. Yüzbaşı bakışını izleyince düzeldi, biraz utandı: "Buon giorno Kyria Pelagia, herhalde benim şoförüm gecikmiş olacak." Lemoni, "Bu ne demek?" diye sordu. Büyüklerin her şeyi bildiğine o kadar inanırdı ki, Pelagia'nın bu sözlerin anlamını açıklayabileceğinden emindi. Pelagia onun yanağını okşadı, gözlerinin önüne düşen saçlarını düzeltti. "Güzel, küçük kız demek koritsimu. Haydi git şimdi, herhalde seni arıyorlardır."

Küçük kız her zamanki gibi hoplaya sıçraya, "Bla bla bla bla," diye şarkı söyleyerek uzaklaştı. Corelli Pelagia'yı azarladı: "Niye onu yolladınız? Ne güzel vakit geçiriyorduk."

Pelagia, "Düşmanlarla dostluk etmek bir çocuğa bile yakışmaz," dedi.

Corelli'nin yüzü bulutlandı. Ayağının ucuyla yerdeki tozları karıştırdı, gökyüzüne baktı, başını eğdi, içini çekti. Pelagia'ya bakmadan büyük bir içtenlikle konuştu:

"Signorina böyle zamanlarda, bir savaşta bir parça mutluluğu, bir parça masum zevki kendimize çok görmemeliyiz." Pelagia onun yüzündeki mutsuzluğu ve kaderciliği gördü, kendinden utandı. Büyüyen sessizlikte her ikisi de kendilerinden utandılar.

Sonunda Yüzbaşı konuştu: "Bir gün benim de böyle minik, güzel bir kızım olmasını isterdim." Bir cevap beklemeden Carlo'nun beklediği yöne doğru yürümeye başladı.

Pelagia, kendi düşüncelerine dalmış adamın uzaklaşmasını izledi. Bu çok yalnız bir adamın sırtıydı. İçeri girerek, *Komple ve Kısaltılmış Ev Doktoru* ciltlerini aşağıya indirdi, masanın üstüne koydu ve bir suçluluk duygusuna kapılmadan üreme, zührevi

hastalıklar, doğum ve skrotum bölümlerini okudu. Ayrıca atlaya atlaya cascarilla, dildeki paslanmalar, anüs hastalıkları ve anksiyete bölümlerini okudu.

Babasının kahvehaneden döneceğinden çekinerek sonunda kitapları yerine koydu. Niçin kuyuya gitmekte geciktiğini kendi kendine sordu. Hangi yemeğe koyacağına karar vermeden, birkaç soğan doğradı. Yeter ki babası boş durmadığını görsün. Sonra dışarı çıkıp keçisini fırçaladı, iki tane kene buldu. Karnında bir küçük şişkinlik de vardı. Acaba bunun için üzüleyim mi, yoksa üzülmeyeyim mi diye aklını yordu. Sonra Yüzbaşı'yı düşünmeye başladı. Mandras onu düşler içinde buldu.

İşgal olduğu gün, küfürler ederek ve tamamıyla iyileşmiş olarak yatağından fırlamıştı. Sanki İtalyanların işgali o kadar önemli bir şeydi ki, artık hasta olmakla vakit geçiremezdi. Doktor buna şaşmamış göründü. Ama Drosula'yla Pelagia böyle düğmeye basar gibi iyileşen bir hastalık üstünde kafa yordular. Mandras denize gitti, yunuslarıyla birlikte yüzdü, sanki hiç uzaklara gitmemiş gibi. Dinlenmiş, tazelenmiş, karışık saçlarında tuzlarla geriye döndü. Yüzü gülüyordu. Tepeyi tırmanarak Pelagia'ya kocaman bir lüfer getirmişti. Psipsina'nın başını okşadı. Kısaca zeytin ağacında sallandı. Bu yeni deliliği, eski deliliğinden daha da çılgın göründü Pelagia'ya. Şimdi onu ne zaman görse, bir suçluluk duygusuna kapılıyor, tedirgin oluyordu.

Mandras'ı orada görünce, kız birden irkildi. Zorla gülümsemiş de olsa delikanlı onun gözlerinde bir korku belirtisi gördü. Görmezden geldi ama bunu daha sonra hatırlayacaktı. "Merhaba" dedi, "baban evde değil mi? Kolumda hâlâ egzama var." Pelagia böylece konunun değişmesine, dikkatini yoğunlaştıracağı somut bir iş çıkmasına memnundu: "Ben bakayım," dedi.

Bunun üzerine Mandras, "Ben maymuna değil de akordeon çalana göstermek istiyorum," dedi. Mandras bu benzetişi cephede duymuş, hoşuna gitmişti. Birine satmak için fırsat bekliyordu. Ona çok hoş, çok komik gelmişti. Tekrar Pelagia'nın sevgisini kazanmak için çırpınıyordu.

Ama Pelagia'nın gözleri öfkeyle parladı. Mandras üzüldü: "Hay Allah!" dedi, "Ben kötü bir şey söylemek istemedim. Bu

sadece bir şakaydı." İki genç birbirine baktılar, aralarından bir şeylerin eksildiğini, kaybolduğunu hissettiler. Mandras sonunda şöyle dedi: "Ben partizanlarla dövüşmeye gidiyorum."

"Öyle mi?" dedi kız.

"Başka çarem yok. Yarın ayrılıyorum burdan. Teknemle Manolas'a gideceğim."

Pelagia çok korkmuştu. "Ya denizaltılar ne olacak? Ya savaş gemileri ne olacak? Çılgınlık bu."

"Gece gidersem riski göze almaya değer. Yıldızlara bakarak yelken açabilirim. Yarın akşam gitmeyi düşünüyorum."

Uzun bir sessizlik oldu. Pelagia, "Ben yazamayacağım," dedi.

"Biliyorum."

Pelagia eve girerek bin bir emekle nişanlısı için hazırladığı yeleği getirdi. Ona gösterdi gururla. "Bunu senin için yapıyordum," dedi, "yortularda, bayramlarda dans ederken giymen için. Şimdi almak ister misin?"

Mandras alıp baktı, başını bir tarafa eğerek şöyle dedi: "Bu örnekler çok uymuyor değil mi? Yani bir tarafı öbüründen biraz farklı."

Pelagia hayal kırıklığına uğramış, sanki kendisine ihanet edilmiş gibi üzülmüştü: "O kadar çok çalıştım, o kadar emek verdim. Sen hiçbir şeyden memnun olmazsm zaten."

Mandras eliyle alnına vurdu, kendini ayıpladı: "Aman Yarabbim çok üzgünüm. Yani ağzımdan böyle çıkıverdi. Ben gittiğimden beri ağzım, kalbim ve beynim bir arada çalışmıyor gibi. Her şey altüst oldu."

Pelagia yeleği alarak, "Bunu düzeltmeye çalışırım," dedi. "Peki annen ne diyor?"

Ona yalvarırcasına baktı Mandras: "Artık ona sen söyleyiver, ben onun bağırmalarına çağırmalarına ağlamalarına dayanamam."

Pelagia acı acı güldü: "Sen korkağın birisin öyleyse."

"Evet, annem söz konusu olunca öyle. Lütfen sen söyle."

"Peki, peki, söylerim. Bir koca kaybetti, şimdi de oğlunu kaybediyor."

"Merak etme geri gelirim."

Başını sallayarak yavaşça, "Bana bir şey için söz ver," dedi. Adam başını salladı: "Korkunç bir şey yapmak üzereyken beni düşün ve yapma!"

Adam yumuşakça, "Ben bir Yunanlıyım" dedi, "Faşist değilim. Her dakika seni düşüneceğim."

Sesindeki samimiyet kıza dokundu. Ağlayacak gibi oldu. Bir anda kucaklaştılar ama iki nişanlıdan çok iki kardeş gibi. Bir an bakıştılar. Pelagia, "Tanrı yardımcın olsun!" dedi. Genç adam da hüzünle gülümsedi: "Allah seni de terk etmesin."

"Senin bu ağaçta sallanmanı her zaman hatırlayacağım."

"Ben de çömleğin üstüne düşmemi."

Bir an birlikte güldüler. Sonra özlemle, sevgiyle kıza bakarak ayrılmaya yöneldi. Birkaç adım attıktan sonra dönüp, "Seni her zaman seveceğim," dedi sesinde hafif bir kırıklıkla.

Yolun ilerisinde, Carlo ile Yüzbaşı toza toprağa bulanmış kötü durumdaki cipi muayene ediyorlardı. Cipte tekerlek kalmamıştı, içerisinde de dumanı tüten pislikler vardı.

O gece Yüzbaşı çok güzel işlenmiş bir yeleğin, mutfaktaki bir sandalyenin arkasında durduğunu gördü. Onu alıp ışığa tuttu, kırmızı kadifedendi. Saten astarı da özenli bir dikişle tutturulmuştu. Sanki bir perinin güzel parmaklarıyla işlenmiş gibi. Sırma işlemelerde çiçekler, uçan kartallar, sıçrayan balıklar gördü. Elini işlemeler üstünde gezdirdi, ne kadar zengin ve güzel motiflerle bezendiğini gördü. Gözlerini kapattı, sanki her nakış işlediği yaratığı canlandırmıştı.

Pelagia gelip onu suçüstü yakaladı. Birden utandı. Belki bu yeleği niçin yaptığını bilmesini istemiyordu. Belki de mükemmel olmayışından utanıyordu. Gözlerini açtı, yeleği kıza doğru tuttu. "Çok güzel," dedi. "Ben bu kadar güzel bir şeyi ancak müzelerde gördüm. Bu nereden geliyor?"

"Ben yaptım. O kadar da iyi değil."

"Nasıl iyi değil? Harika! Bu bir şaheser."

Pelagia başını salladı. "Her iki tarafı birbirine uymuyor," dedi, "oysa iki taraftaki örneklerin birbirini aynen tutması gerekir. Bakın bu kartal ötekinden epeyce farklı. Bu çiçeğin ötekiyle aynı boyda olması lazım ama daha büyük."

Yüzbaşı bunu hiç onaylamadığını gösterecek şekilde dilini

şaklattı. "Simetri yalnız ölü şeylerin özelliğidir. Sen hiç simetrik bir ağaç, ya da dağ gördün mü? Belki binalarda güzel durur ama simetrik bir insan yüzü görürsen, onu güzel değil soğuk bulursun. İnsan yüreği bir parça dağınıklıktan hoşlanır Kyria Pelagia. Sen kendi yüzüne aynada bak Signorina, göreceksin ki, bir kaşın öbüründen biraz daha yüksek. Gözkapaklarının biri ötekinden bir lokmacık daha fazla açılıyor. İşte bu özellikler seni hem çekici, hem de güzel yapıyor. Yoksa bir yontuya benzerdin. Simetri Tanrı içindir, bizim için değil."

Pelagia buna inanmıyormuş gibi yüzünü astı. Kendisinin güzel olduğu iddiasını reddetmek üzereyken, Yüzbaşı'nın burnunun da düzgün olmadığını fark etti.

Yüzbaşı sordu: "Bu nedir?" Bir kartalı göstererek, "Yani bu nasıl yapılır?"

Pelagia parmağıyla işaret etti: "Buna sürfile derler. Buna da feston."

Yüzbaşı parmaklarının ne kadar anlamlı olduğunu ve saçlarındaki biberiye kokusunu fark etti. Adam başını salladı: "Ben bunları bilemem. Ama bana satar mısın? Bunun için ne istersin?"

Kız, "Bu satılık değil," dedi.

"Aaa, lütfen Kyria Pelagia. Ne isterseniz veririm. Drahmi, lira, domuz sucukları, zeytinyağı şişeleri, tütün. Yeter ki siz fiyatını söyleyin. Bende İngiliz altınları bile var." Pelagia başını salladı. Gerçi artık satmaması için fazla bir neden kalmamıştı. Ama Yüzbaşı'nın övgüleri koltuklarını kabartmıştı, artık bu yeleği saklamak istiyordu. Ona satmak yanlış bir iş olabilirdi.

"Çok üzgünüm," dedi Yüzbaşı, "ama şunu hatırladım, acaba ne kadar kira istersiniz?"

"Kira mı?" Pelagia şaşkına dönmüştü.

"Yani ben burda bedava mı oturacağım sanıyorsunuz?" Elini cebine soktu. Koca bir salam çıkardı. "Sanırım buna hayır demeyeceksiniz. Zaten bir dilimini kediye verdim. Sanırım artık dostuz."

"Psipsina'yı da, Lemoni'yi de işbirlikçi yaptınız," dedi Pelagia. "Siz isterseniz babama sorun kira konusunu. Onunla konuşun."

Bir hafta sonra cipin yeni tekerlekleri vardı ve oldukça düzene girmişti, kampın Kastro tepesine çıkabilecek duruma gelmişti. Şoför çok genç bir topçu çavuşuydu. Corelli'nin opera grubunda bir tenordu. Savaşın bitmesini bekliyordu, Palermo'daki çocukluk sevgilisiyle evlenebilmek için.

Bu sırada Mandras Peloponessos'un göbeğine gitmiş, yeniden Pelagia düşleri görmeye başlamıştı.

27 Mandolinler ve Bir Konser Üstüne

Doktor her sabahki gibi erkenden uyandı ve Pelagia'yı uyandırmadan kahvehanenin yolunu tuttu. Mutfaktaki yer yatağında kıvrılıp yatan kızına bakmış, onu uyandırmaya kıyamamıştı. Kız çok çalışıyordu ve savaş zamanında evi idare etmenin güçlükleriyle çok yoruluyordu. Ayrıca yastığın üstüne dağılan güzel saçları ve burnuna kadar çektiği battaniyesiyle çok hoş duruyordu. Sadece bir küçük kulak görünüyordu battaniyeler arasından. Başucunda durdu, kalbinde bir babalık şefkati yükseldi. Sonra eğilip bu kulağın sağlıklı olup olmadığını kontrol etmek istedi. Sadece kulağın üstündeki tüy gibi saçların ucunda bir parça kepek vardı. Onun dışında çok sağlıklı görünüyordu. Doktor eğilerek güzel yanağından öptü. Düşündü, bu güzel kız günün birinde nasıl yaşlanacak, kuru yapraklar gibi solacak, hiç kimse bu güzelliği gördüğünü hatırlayamayacak. Bu hayatın kısalığı ve geçiciliği yüreğini burktu. Birden eğilip kızı yanağından bir daha öptü. Bu bulutsuz sabahta kahvehaneye hüzünlü bir ruh halinde gitti.

Yüzbaşı bir hemoroitten ileri gelen keskin bir sancıyla uyanmış, mutfağa gitmiş, Pelagia'nın mışıl mışıl uyuduğunu görmüştü. Ne yapacağını bilemedi. Bir parça kahve yapmak, bir parça meyve yemek isterdi. Ama uyuyan kızın sessiz güzelliği onu da büyülemişti. Gürültü edip onu uyandırmak istemedi. Ayrıca geceliğiyle görünmek kızı rahatsız edebilirdi. Zavallı kızı kendi yatağından etmesi ayrıca utandırıcı bir durumdu. Kıza bakıp yanına kıvrılıvermek istedi. Bu çok doğal olabilirdi ama odasına döndü. Antonia'yı kılıfından çıkardı. Sol elle hafif

hafif çalmaya başladı. Mızrap kullanılacak yerde telleri tutup çekip bırakıyordu. Bir kemanda pizzicato çalınır gibi böylece fazla gürültü etmemeye, fazla ses çıkarmamaya gayret ediyordu. Bu şekilde Paganini'nin bir parçasını çaldı.

Pelagia uyku ile uyanıklık arasında bir ritim, bir müzik duymaya başladı. Bir önceki günü hatırlıyordu. Yüzbaşı bir kır atın üstünde gelmişti. Bu atı askerlerden birinden ödünç almıştı. Ata yarım çark şeklinde dönmesi öğretilmişti. Güzel bir kız görünce sahibi atına bu marifeti tekrarlatırdı. At artık buna alışmış, gerçekten etekli, uzun saçlı, parlak gözlü bir kız görünce bu marifetleri göstermeye başlamıştı. Bütün askerler bu hayvana sahip olmak için çırpınıyorlardı. Sahibi de kendi yerine nöbet tutana atını veriyordu. Atını Yüzbaşı aldığı gün hela temizlemek görevinden affedilmişti.

Yüzbaşı bu atla avlunun girişinde durunca Pelagia keçisini fırçalıyordu. Adama baktı. At kulaklarını dikip numarasını gösterdi. Yüzbaşı şapkasını çıkararak gülümsedi. Pelagia birdenbire yüreğinin hafiflediğini, bir sevinçle dolduğunu hissetti. Bu daha önce duymadığı bir sevinçti. Bu öyle bir sevinçti ki insan, çok yükseklere atlayan, sıçrayan bir dansçı olursa, aynı zamanda perende atmaya başlarsa duyardı. Armut piş ağzıma düş dediği zaman ağzına bir armut düşerse duyardı.

Pelagia bu numarayı gülerek alkışladı. Corelli'nin de ağzı kulaklarına vardı. Yıllardır bekledikten sonra kendisine bir futbol topu verilen küçük bir oğlan gibi mutluydu.

Rüyasında at Paganini'nin temposunda yarım çark dönüyordu. Binicisinin yüzü bir Mandras'ın, bir de Yüzbaşı'nın yüzü oluyordu. Bundan biraz rahatsız oldu kız. Onu tek bir yüze indirgemeye çalıştı. Bu Mandras'm yüzü oldu ama kız bundan pek memnun kalmadı. Onu Corelli'ye çevirdi. Odada biri olsaydı, onun, uykusunda güldüğünü görürdü. Pelagia'nın rüyasında pirinç takımların şakırtısı, meşin eyerin gıcırtısı, atın hoş ter kokusu, kulaklarını zekice dikişi, tozu dumana katarak yarım çark dönüşü, sağrısını bir gerip bir bırakışı, şapkasını çalımla çıkarıp selam veren binicinin gülüşü birbirine karışıyordu.

Corelli yatağında oturmuş, çalışmaya öyle dalmıştı ki uyuyan kızı unutuverdi. Tremolosunu hızlandırmak çabasındaydı.

Aynı hızı düzenli sürdürebilmek için her gün en az bir çeyrek saat çalışması gerekiyor, bu da canını sıkıyordu. Tiz notalarda mızrap kullanmaya başladı.

Pelagia on dakika sonra uyandı. Gözleri birden açılıverdi. Kalkmadan bir saniye kadar oyalandı. Acaba hâlâ uykuda mıydı? Evin bir yerinden çok hoş bir ses geliyordu. Sanki bir ardıç kuşu yakındaki bir dala konmuş, insanın kulağını okşayan nağmeler döktürüyordu. Pencereden güneş giriyordu. Birden sıcak bastı. Güneşi üstüne doğurttuğunu fark etti. Yatağında oturdu, kollarıyla dizlerini kavrayıp müziği dinledi. Yanındaki ot minderden giysilerini alıp giyinmek için babasının odasına gitti. Kulağı hâlâ mandolinin trillerindeydi.

Corelli mutfakta tabak çanak sesleri duyunca kızın sonunda kalktığını anladı. Mandolini elinde, mutfağa geldi. Pelagia ona bir fincan acı sıvı sundu. Bugünlerde kahve yerine geçiyordu. "Bulaşık suyu ister misiniz?" diye sordu. Adam gülümseyerek fincanı aldı, bu yaramaz atla gelirken her tarafını fena halde acıtmıştı ve çalımlı gösterisi sırasında yere düşmediğine şükrediyordu. Baldırları ağrıyor, yürümesini güçleştiriyordu. Oturdu. "Çaldığınız çok güzeldi," dedi Pelagia.

Yüzbaşı mandolinine sanki onu suçluyormuş gibi baktı: "Canım sadece tremolando gamları üstünde çalışıyordum."

"Umurumda değil," dedi, "benim hoşuma gitti. Böyle güzel seslerle uyanmak zor olmadı."

Yüzbaşı mutsuz görünüyordu: "Eğer sizi uyandırdımsa kusura bakmayın. Bunu bilerek yapmadım," dedi.

Pelagia elindeki kaşıkla Antonia'yı göstererek, "Ne kadar güzel," dedi, "süslemeleri ne kadar eşsiz. Acaba daha güzel ses çıkarmasına yardım ediyor mu?"

Yüzbaşı mandolini elinde evirip çevirerek, "Sanmıyorum," dedi. Bu mandolinin ne kadar güzel olduğunu kendisi de unutmuştu. Gövdenin çevresi sedefle süslenmiş, ses vurma levhası filbahar biçimindeydi. Hayal gücü zengin bir ustanın hüneri burasını rengârenk çiçeklerle bezemişti. Abanoz diyapazonun beşinci, yedinci, on ikinci perdelerinde fildişinden benekler vardı. Mandolinin yuvarlak karnı akçaağaçtandı ve gül ağacından incecik şeritlerle bölünmüştü. Tellerin son bulduğu yerde

parlak tüyler göze çarpıyordu. Pelagia Yüzbaşı'nın mandolinini göğsüne bastırdığını görünce, "Herhalde benim dokunmamı istemezsiniz," dedi.

"Annem bir kere düşürdü, az kalsın boğazlayacaktım kadını. Bazı insanlar sakardır." Pelagia somurttu: "Ben sakar değilim."

Yüzbaşı kızın kırıldığını fark edince açıkladı: "Herkesin parmakları kaygandır. Tellere dokunmadan elleri yıkayıp kurulamak gerekir."

Pelagia, "Küçük parlak tüyler ne hoş," dedi.

Yüzbaşı güldü: "Aptalca bir şey. Niçin öyle konduğunu bile bilmiyorum. Gelenek olmuş."

Kız karşısındaki sıraya oturup sordu: "Neden çalıyorsunuz?"

"Ne tuhaf bir soru... İnsanlar neden bir şeyler yapar. Yani nasıl başladım mı demek istiyorsunuz?"

Kız omuzlarını silkti. Corelli açıkladı: "Eskiden keman çalardım. Pek çok kemancı mandolin de çalar. Çünkü telleri benzer." Bir parmağıyla telleri gösterdi. Pelagia da anlamış gibi davrandı. "Bu tellerle de keman müziği çalınabilir. Ama burada kemandaki uzun notalar yerine tremololar koyarsın." Hızlı bir tremolo yaptı. "Ben keman çalmaktan vazgeçtim. Çünkü ne kadar çalışırsam kedi miyavlaması gibi ses çıkarıyordum. Bahçeye baktığım zaman bir kedi ordusu miyavlamaya başlıyordu. Yok, gerçekten bir kedi ordusu. Ayrıca komşular da şikâyet ediyordu. Bir gün amcam bana Antonia'yı verdi. Kendisine de amcasından kalmış. Bu saptaki perdelerle iyi bir müsizyen olabileceğimi kavradım. İşte böyle başladı benim mandolinciliğim."

Pelagia gülümsedi: "Kediler mandolinden hoşlanır mı?"

Adam bir sır verir gibi: "Bu az bilinen bir gerçektir. Ama kediler soprano seslerden hoşlanırlar. Altoları sevmezler. Mesela kediye gitar veya viyola çalamazsın. Kuyruklarını azametle sallayarak uzaklaşırlar. Ama mandolin hoşlarına gider."

"Demek gerek kediler gerek komşular bu değişiklikten mutlu oldular."

Adam gülerek başını salladı: "Ayrıca insanların bilmediği bir şey daha var. Birçok büyük usta, mandolin için eserler yaz-

mıştır. Sadece Vivaldi ve Hummel değil, Beethoven bile mandolin için yazdı."

Pelagia, "Beethoven bile mi?" diye tekrarladı. İnsan yeteneğinin son sınırını simgeleyen, gizemli, müthiş, efsaneleşmiş bir addı. Beethoven'i doğru dürüst dinlememişti bile ama üstün bir dehanın adı olduğunu biliyordu.

Corelli: "Savaş bittiği zaman profesyonel bir sanatçı olacağım, konserler vereceğim, günün birinde mandolin ve küçük bir orkestra için üç muvmanlı bir konçerto yazacağım."

Kız ona takılırcasına, "Öyleyse zengin ve ünlü olacaksınız," dedi.

"Hayır, fakir ama mutlu. Başka bir iş daha yapmam lazım. Senin düşlerin ne? Bir doktor olmak istediğini söylemiştin."

Pelagia omuz silkti: "Bilmiyorum," dedi, "bir şey yapmak istiyorum, bir şey olmak istiyorum ama kadınların doktor olmasına izin vermezler değil mi?"

"Bambinoların olabilir. Herkesin bambinoları olmalıdır. Ben otuz kırk tane istiyorum," dedi.

Pelagia, "Zavallı karın!" dedi.

"Karım yok. Böylece çocukları evlat edinmem gerekecek."

"Bir öğretmen olabilirdiniz. Gündüzleri çocuklarla oynar, akşamları da müzik için vaktiniz olabilirdi. Bana bir şey çalsanıza."

"Aman Tanrım, bana bir şey çal dedikleri zaman bildiğim parçaları bile unuturum. Önümde nota olsun isterim, bu çok fena. Ha, belki bir polka çalabilirim sana. Persichini'nin bir polkası." Mandolinini alıp iki nota çaldı. Sonra durdu: "Kaydı. İşte bu Napolili yuvarlak karınlı mandolinlerin derdi de budur. Bazen düşünüyorum, düz karınlı bir Portekiz mandolini alsam ne iyi olurdu ama bu savaş zamanında nereden bulacaksın. Önce o iki notayı tekrarladı. Bunu bir ritardando izledi. Sekiz mezürlü notalar çaldı. Sonra da on altı mezüre çıktı ve bir şelale gibi dökülen sekizli ve on altılı mezürler Pelagia'nın hayranlığını kazandı, kızın ağzı açık kaldı. Daha önce hiç böyle büyük bir virtüozite görmemişti, böyle sürprizlerle dolu bir müzik işitmemişti. Her ölçüde ani parlak tremololar oluyor, müziğin temposunu kaybetmeden durakladığı bölümler bulunuyor, bazen de

aynı tempo sürdüğü halde yavaşlamış ya da iki kat hızlanmış gibi geliyordu kulağa. En güzeli, yüksek bir notanın hızla güçlü bir basa doğru inişi, baslarla tizler arasında toplu bir alışveriş oluşuydu. Pelagia'nın içinden dans etmek ya da çılgınca şeyler yapmak geliyordu.

Sol el güçlü ve saldırgan bir örümcek gibi diyapazonda bir ileri bir geri gezinirken kız hayretler içindeydi. Tendonların deri altında dalgalandığını gördü. Adamın yüzünden geçen ifadeler senfonisini izledi. Kâh sertti, kâh öfkeli, kâh gülümseyen, kâh hükmeden, kâh yalvaran ve yumuşacık. Olduğu yerde durakalmış, müziğin sadece tatlı ezgiler yaratmadığını anlayanlar için duygusal ve düşünsel bir Odisea olduğunu ilk kez yakalamıştı. Onun yüzünü seyrederken müziği unuttu biraz. O yolculuğu paylaşmak istedi. Öne eğilip dua ediyormuş gibi ellerini birleştirdi.

Yüzbaşı birinci bölümü tekrarladı, sonra birden telleri bastırıp susturuverdi. Pelagia boşta kalmış gibiydi. Adam gömleğinin koluyla alnını silerek, "İşte çaldım senin için," dedi.

Kız heyecanla ayağa fırlayıp bir pirouette yapmak istiyordu ama kendini tuttu. "Sizin gibi bir sanatçı neden asker olsun ki?" diye sordu.

Yüzbaşı kaşlarını çattı: "Askerleri yanlış tanıyorsun. Askerlerin de anaları vardır. Terhis sonunda çiftçi ya da bekçi oluruz."

"Ama sizin için bu bir zaman kaybı olmalı."

"Tabii zaman kaybı." Ayağa kalkıp saatine baktı. "Carlo çoktan burada olmalıydı. Gidip Antonia'yı yerine koyayım bari."

Yüzbaşı bir kaşını kaldırarak, "Signorina yeleğinizin cebinde bir tabanca olduğunu görmemezlik edemedim," dedi.

Pelagia birden heyecanlandı, kalbi duracak gibi oldu, titremeye başladı. Yüzbaşı konuşmayı sürdürdü: "Neden bir tabanca bulundurmak istediğinizi anlıyorum. Doğrusunu isterseniz ben bunu görmemiş olayım. Ama bir başkası görürse neler olacağını düşünebilirsiniz. Özellikle bir Alman. Sadece daha dikkatli olun."

Kız yalvaran bakışlarla ona baktı. Adam gülümsedi, kızın omuzlarını okşadı, kendi burnuna vurarak göz kırptı.

Adam gittikten sonra Pelagia'nm aklından şunlar geçti; isteseler şimdiye kadar Yüzbaşı'yı yüz kere zehirlerlerdi. Boğanotu ya da baldıran zehirini yemeğine katarlar ya da yüksükotuyla kalbini durdurabilirlerdi. Kimse ölümünün sebebini çözemezdi. Otoritelerin ruhu bile duymazdı. Elini tabancasına götürdü, –yüzlerce defa yaptığı gibi– elinde tarttı. Yüzbaşı iyi adamdı, her şeye rağmen onun kendi güvenliği için bir tabanca taşıması gerektiğine saygı göstermişti. Ama bir müzisyen zehirlenmez, İtalyan da olsa. Bu bir papazın mezarına pislik sürmek gibi olur.

Akşam Doktor da bir konser istedi ve Yüzbaşı müzik notalarını masanın üstüne serdiği sırada Doktor ile Pelagia, avluda oturup mandolini çalmasını beklediler. Yüzbaşı, hem aydınlatsın hem de notaların rüzgârla uçmasına engel olsun diye masaların üstüne bir lamba koymuştu. Ciddiyetle oturdu ve vurma levhasına mızrapla vurmaya başladı.

Doktor hayretle kaşlarını kaldırdı. Bu vurma çok uzun sürmüştü. Belki Yüzbaşı bir tarzı ifade etmeye çalışıyordu, belki de bu yeni minimalist eserlerden biriydi. Hani bağırılır çağırılır da hiçbir ezgi çıkmaz sonunda. Belki bu bir giriş bölümüydü. Pelagia'ya baktı, kız da onun bakışlarını karşılayıp ellerini hayretle açtı. Vurma hâlâ devam ediyordu. Doktor Yüzbaşı'nın yüzüne baktı. O, derin bir konsantrasyon içinde görünüyordu. Böyle artistik durumlar Doktor'un canını sıkardı. Yerinde kımıldadı, sonunda sabrı taştı: "Kusura bakmayın delikanlı ama ne yapıyorsunuz Allah aşkına? Benim kızım bana neler anlattı. Beklediğim böyle bir şey değildi."

Yüzbaşı kızdı, "Ee aşkolsun!" dedi, "Şimdi benim konsantrasyonumu bozdunuz. Tam başlamak üzereydim."

"Pekâlâ! Yani bence geç bile kaldınız. Ne yapıyorsunuz? Nedir? Dam üstünde saksağan vur beline kazmayı adlı bir melodi mi?"

Corelli gülümsedi. "Ben," dedi, yüksekten alarak, "Hummel'in mandolin için konçertosunu çalıyorum. Ama ilk kırk beş mezür orkestra için bir. Allegro moderato e grazioso. Sizin orkestrayı hayalinizde canlandırmanız gerekir. Şimdi yeniden başlamam gerek."

Doktor öfkeyle ona baktı: "Ben bir daha bu taktakları dinlersem Allah beni kahretsin," dedi, "orkestra filan istemiyoruz. Sen kendi partini çal bakalım."

Yüzbaşı da ona öfkeyle baktı, aman bu adam da müzikten hiç anlamıyor, der gibi. "Böyle yaparsam," dedi, "ben şaşırırım, nerden başlayacağımı bilemem. Bu, bir konser salonunda, bir felaket olur."

Doktor ayağa kalkıp elleriyle zeytin ağacını, keçiyi ve evi gösterdi. Yukardaki gökyüzüne, "Sayın bayanlar, baylar!" dedi, "Bu konseri böldüğüm için özür dilerim. Ama burası konser salonu mu Allah aşkına? Benim gözlerim beni aldatıyor mu? Yoksa bir orkestranın eksik olduğunu mu görüyorum? Acaba bir tek trombon var mı? En ufacık bir keman görünüyor mu ortada? Lütfen söyler misiniz, orkestra şefi nerde? Elmaslar içindeki Haşmetmaap ve soylular nerde oturuyorlar?"

Yüzbaşı içini çekti. Pelagia ona sempatiyle baktı, Doktor şöyle dedi: "Bir yandan bu alete tak tak vuruyor, bir yandan kaşınızla gözünüzle işaretler yapıyorsunuz. Peki, biz seyirciler nasıl konsantre olacağız müziğe? Lütfen söyler misiniz?"

28 Kitleleri Kurtarmak (1)

Almanlar Kuzey Afrika'dan çekilince askeri operasyonlarının merkezi Peloponessos'a taşındı. Böylece Mandras'la küçük direnişçiler grubu Korint Kanalı'ndan Rumeli'ye geçmek zorunda kaldılar.

Mandras Peloponessos'ta fazla bir şey yapamamıştı. Önce bir, sonra iki adamla birleşmiş, bir karar verip ne bir plan, ne de bir amaç saptayabilmişlerdi. Sadece ruhlarının derinliklerinden gelen bir ses vardı: Ya düşmanı ülkemden sürüp çıkaracaksın ya da öleceksin. Kamyonları ateşe verdiler. İçlerinden biri, bir düşman askerini boğazlayarak öldürmüştü. Sonra korku ve pişmanlıkla titreyerek yere oturdu. Öbürleri onu bir yandan avutuyor, bir yandan övüyorlardı. Ormanın kıyısındaki bir mağaraya sığınmışlardı. Yakınlardaki bir köyün papazı onlara yiyecek içecek taşıyordu. Patates, ekmek, zeytin getiriyor, çama-

şırlarını alıp köydeki bir kadına yıkatıyordu. Bir gün, bölgedeki garnizona giden yolun üstündeki bir tahta köprünün ayaklarını kestiler. Irmaktan geçerken ayakları ıslanan düşman, misilleme olarak köydeki dört evi yaktı. Papaz ve öğretmen, başlarını daha büyük belalara sokmadan çekip gitmeleri için yalvardılar. Evleri yakılan köylüler de onlara katıldı.

Rumeli'de heyecanlı amatörlerden oluşan bir İngiliz birliği vardı. Hiçbiri Yunanca bilmiyordu. Paraşütle atlamadan önce, sadece bir gün eğitiliyorlardı. Paraşütleri de yeni icat edilmiş türdendi. Üst iplere nevale ve bir radyo bağlanmıştı. Asker yere ayak basınca, bunlar güm diye tepesine iniyordu. Britanyalılar gerilla gruplarını, Pire'den Girit'e, oradan da Tobruk'a malzeme taşıyan tek demiryolunun viyadüklerini uçurmaları için koordine ediyorlardı. Özel grupların İngiliz subaylarınca yönetilmekten kıvanç duyacaklarını sanıyorlardı. Yunanlılar da bu habere kendilerini kaptırmışlardı.

Gelgelelim ELAS adında bir grup vardı. EAM adındaki örgütün askeri koluydu. Onları Atina'daki KKE Komitesi yönetiyordu. Akıllı adamlar bu baş harfleri benimseyenlerin komünist olduğunu anında çakardı. Böyle dolambaçlı kontrol mekanizmaları, sıradan vatandaşların, bir komünist örgütü olduklarını anlamamaları içindi. Her çeşit gruptan, her çeşit meslekten yandaşları vardı. Aralarında Venizelist cumhuriyetçiler, kralcılar, ılımlı sosyalistler, liberaller ve komünistler bulunuyordu. Hepsini ulusal bağımsızlık savaşının bir parçası olduklarına inandırmışlardı. Mihver Devletlerini yenmekten çok, savaştan sonra ülkeyi ele geçirmeyi tasarlayan gizli bir örgütün üyeleri olduklarını gizliyorlardı. Britanyalılar onları silahlandırıyor, bu esmer yabancıların savaştan sonra başlarına bela olabileceği akıllarından bile geçmiyordu. Albay Myers ve subayları söylentilere omuz silkip yardımı sürdürdüler. Oysa ELAS, yalnız canları istediği zaman emirlerini yerine getiriyordu. Myers ile adamlarının işi zor mu zordu. Yine de canlarını dişlerine takarak bir şeyler yapmaya çalışıyorlardı. 1941'deki kargaşada geride bırakılan iki Filistinli Arabı bile silah altına aldılar.

Mandras, EKKA, EDES ya da EOA'ya katılabilirdi. Ama şans eseri Rumeli'de karşılaştığı ilk direnişçiler ELAS'tandı. Onu

özel mangasına alan ilk komutan da komünist olmakla övünüyordu. Mandras'ın, kayıp ruhlardan biri –ama her ne sebeptense biraz hırçınlaşmış–, yüksek amaçlara şatafatlı adlar takılmasından hoşlanacak biri olduğunu, görür görmez anlamıştı. Zeki adamdı. Onun, etkilenecek kadar genç, destek arayacak kadar hüzünlü ve yalnız olduğunu hemen kavradı.

Mandras dağlardan nefret ederdi. Tabii yurdunda da dağlar vardı. Ne var ki, sonsuza dek köpüren uçsuz bucaksız denizlerle çevriliydi. Rumeli dağları ufku gizleyen iriyarı bir teyze gibi onu sarıp sarmalamakla kalmıyor, Arnavutluk sınırındaki savaşı da anımsatıyordu. Aklını, sağlığını, dostlarını yitirmesine neden olan savaşı. Üstüne üstüne gelen zalim dağlar. Kalleşliklerini daha karşılaşmadan biliyordu. Bir ateşin önünde karnınla baldırların kavrulurken sırtın nasıl buz keser, bir sudan geçerken nasıl soyunup giysilerini başının üstünde taşırsın, soluğunu tıkayan etini kesen selleri nasıl aşarsın? Bilirsin ki, İtalyanların yarısı kadar erat oldu mu, onları yendiniz demektir. Bir elinle Mannlicher tabancasına kurşun doldururken öbür elinle yarana basarsın. Bildiği bir şey daha vardı. Pelagia'yı düşleyerek yeniden can bulursun ve birlikte kadeh kaldırdığın arkadaşlar bu gece can verebilir.

Mandras başka seçeneği olmadığı için önce ELAS'a katıldı. Arkadaşlarıyla fundalıklar arasmda gezinip yapraklar üstünde uyuyorlardı. On adam tarafından kuşatılınca şaşırdılar. Bütün bu adamların üstünde, dökülen üniformalar vardı. Vücutlarını fişekliklerle sarmış, bellerine bıçaklar sokmuşlardı. Saç sakal öyle birbirine karışmıştı ki, birini ötekinden ayırt etmek güçtü. Liderlerinin başında kırmızı bir fes göze çarpıyordu. O kadar kirli, o kadar solmuş olmasa, iyi hedef de olurdu. Mandras ve arkadaşları kendilerini çevreleyen hafif makinelilere baktılar. Sonra fesli adam, "Dışarı çıkın!" dedi. Adamlar metazori ayağa kalktılar, öldürülmekten korktukları için ellerini başları arkasında birleştirdiler. Bir iki direnişçi sığınağa girip silahlarını dışarıya attı. Ağır metalin tahtaya düşmesi tok bir ses çıkardı.

Şefleri sordu: "Siz kimin adamısınız?"

Şaşıran Mandras, "Hiç kimsenin değil," diye karşılık verdi.

"EDES'ten yana mısınız?"

"Hayır, biz kendi başımızayız, bir adımız yok."

Fesli, "İsabet," dedi, "şimdi, evli evine, köylü köyüne."

Tutsaklardan biri, "Benim ne evim kaldı ne de köyüm. İtalyanlar yaktılar," dedi.

"Durum şu, ya köyünüze gidip silahlarınızı bize bırakırsınız, ya bizimle dövüşürsünüz, leşinizi yere sereriz. Ya da benim komutam altında bize katılırsınız. Burası bizim bölgemiz, kimse buraya adım atamaz. Özellikle EDES. Şimdi kararınız ne?"

Mandras, "Biz dövüşmeye geldik," diye açıkladı. "Siz kimsiniz?"

"Ben Hektor'um. Asıl adım değil tabii. Onu kimse bilmez. Bunlar da..." Grubu gösterdi, "bölge temsilcileri."

Adamlar ona dostça gülümsediler. Fesli gibi sessiz ve somurtkan değillerdi. Mandras birer birer arkadaşlarının yüzüne baktı. "Katılıyor muyuz?" Başlarıyla olumlu işaret verdiler. Çoktan beri savaş meydanındaydılar. Artık vazgeçmek yakışık almazdı. Ne yapacağını bilen bir adama katılmak iyi olabilirdi. Yuvalarından uzak, Odysseus gibi orası senin, burası benim dolaşıp durmak canlarına yetmişti. Bunca sürünmenin bir yararı da olmamıştı.

Hektor, "İyi," dedi, "bizimle gelin. Gelin de bir boyunuzu ölçelim."

Mandras ve arkadaşları hâlâ silahsız, üç kilometre ötedeki bir köye götürüldüler. Burada çoban köpekleriyle birkaç kırık dökük evden başka bir şey yoktu. Sanki harçlarını kaybetmişler, sadece yerçekimi ve alışkanlıkla ayakta duruyorlardı. Bir yol da tozlu bir caddeye açılıyordu. Evlerden birinin önünde bir gözcü bekliyordu. Bu adama Hektor işaret etti: "Onu dışarı çıkar."

Partizan içeri girdi, ite kaka yaşlı bir adamı güneşe çıkardı. Adam korkudan titriyordu. Beline kadar çıplaktı. Hektor Mandras'a bir düğümlü ip verdi. Yaşlı adamı gösterip, "Döv şunu," dedi.

Mandras hayretle Hektor'a baktı, öteki öfkeyle ona karşılık verdi: "Eğer bizimle olmak istiyorsan adaleti gerçekleştirmeyi öğrenmek zorundasın. Bu adam suçlu bulundu, şimdi döv bakalım."

Bu çok can sıkıcı bir işti. Ama düşmanla işbirliği yapan birini dövmek de çok zor olmasa gerekti. Önce adama yaşlılığından ötürü hafifçe vurdu. Hektor sabırsızca bağırdı:

"Daha hızlı, daha hızlı. Sen nesin? Karı mısın?" Adama bir kere daha hızlı vurdu. Hektor, "Bir daha!" diye emretti.

Her vuruş biraz daha kolay geliyordu. Sonunda neredeyse hoşlanmaya başladı. Sanki çocukluğundan beri biriken bütün öfkeler, bütün hınçlar dışarı çıkıyor ve o, bir çeşit arınmaya kavuşuyordu. Yaşlı adam bağırıyor, çağırıyor, yuvarlanıyordu, sonunda yere yığıldı. Mandras birdenbire, kendisinin bir tanrı olabileceğini hissetti.

Genç bir kadın –on dokuz yaşlarında filan– Hektor'un ayaklarına attı kendini. Korku ve umutsuzlukla nefes nefeseydi: "Babam babam..." dedi. "Ne olur, yalvarırım acıyın ona. Yaşlı bir adam, zavallı babam." Hektor ayağını kızın omzuna dayadı ve onu itti: "Sus yoldaş, böyle inlemeyi bırak. Yoksa karışmam! Haydi alın götürün şu kızı."

Kız zorla götürüldü. Bir yandan yalvarıyor, bir yandan ağlıyordu. Hektor ipi Mandras'tan aldı: "Bak böyle dövülür," dedi. Sanki bilimsel bir terim açıklıyormuş gibi: "Yukardan başlarsın." Adamın sırtında bir yara açacak bir vuruş yaptı. "Sonra aynı şeyi kabasında tekrarlarsın." Yine adamın kalçalarına, kan çıkaracak kadar hızlı vurdu. "Döv dediğim zaman işte bunu kastediyorum, anladın mı?"

Mandras adamın artık hareket etmediğini, bağırmadığını, inlemediğini fark etmedi bile. Büyük bir azimle Hektor'un açtığı yaraların arasını doldurmaya başladı. Adamın derisi yüzülmüştü neredeyse. Artık kendi omuzları bile ağrımaya başlamıştı. Sonunda alnındaki terleri silmek için durdu. Yaşlı adamın yarası üstüne bir sinek kondu. Bir darbeyle Mandras onu da öldürdü. Hektor yanına geldi. Mandras'ın elindeki ipi aldı ve bir tabanca verdi: "Şimdi öldür onu." Kendi parmağını şakağına koyarak nasıl vuracağını işaretle gösterdi.

Mandras diz çöküp tabancayı adamın başına dayadı. Tereddüt etti. Kafasının bir yerinde, durmasını söyleyen bir şey vardı. Yapamayacaktı. Gözlerini sıkı sıkı kapadı. Başkalarının yanında küçük düşmek de istemiyordu, bu bir onur meselesi

olmuştu. Emreden Hektor, onun emirlerini yerine getiren kendisiydi. Adam ölüme mahkûm edilmişti, nasıl olsa ölecekti. Bir parçacık da Yannis'e benziyordu. O seyrek, gri saçları ve başının arkasındaki belirgin kemikle. Doktor Yannis, ona drahomayı çok gören Doktor Yannis. Bu yaşlı adam kimin umurundaydı zaten? Mandras yüzünün kaslarını gererek tetiği çekti. Daha sonra adamın kan revan içindeki başına bakamadı. Sadece tabancadan çıkan dumanı görebildi. Hektor tabancayı alıp kendi karabinasını geri verdi. Mandras'ın saçını okşadı: "Eh, fena sayılmazsın," dedi.

Mandras ayağa kalkmaya çalıştı ama çok yorgun, çok bitkindi. Hektor ayağa kalkmasına yardım etti:

"Bu devrimin adaleti," dedi, "bu tarihsel bir gereksinme."

Bu köyden ayrılırken, Mandras hiç kimsenin yüzüne bakamadığını hissetti. Sonunda sordu: "Bu adamın suçu neydi?"

"O kocamış hırsızın biriydi."

"Ne çaldı?" Hektor, "Tam da çalmak sayılmaz," dedi fesi çıkarıp başını kaşıyarak, "Britanyalılar bize ve EDES'e birtakım yardım malzemesi atıyorlar. Buradakilere sıkı emir verdim, atılan her malzeme bize bildirilecek, önce biz gidip alacağız. Bu şartlar altında başka türlü olamaz. Oysa bu adam gidip EDES'e haber verdi. Bunu yaptıktan sonra paketleri açtı ve bir viski şişesi çıkardı. Onu paraşütün altında bir Türk kadar sarhoş yatarken gördük. Bu hırsızlık, itaatsizlikti." Tekrar fesini başını taktı. "Bu insanlara çok sıkı davranacaksın. Yani bunları adam etmek zorundayım, kendi menfaatleri için. İnanmayacaksın ama bu köylülerin yarısı kralcıdır. Düşün, sen kendini seni sömüren adamla birlik sayıyorsun."

Mandras o güne kadar ancak kralcı olduğunu düşünmüştü. Sonra sordu: "Bu EDES için atılan bir paket miydi?"

"Evet."

Arkada, köy sessizdi. Yalnız yukardaki uçurumlara çarparak yayılan acıklı bir ses vardı. Mandras ne olduğunu tahmin etti. Pelagia'ya çok benzeyen genç, güzel bir kız, öldürülen yaşlı babanın başına çökmüş acı acı ağlıyordu. Ne olduğunu bilmeseniz, bu sesin güzel bir ses olduğunu bile düşünebilirdiniz.

29 *Doktor'un Muziplikleri*

İşgalin ilk günlerinde parlak bir sabah, Yüzbaşı Antonio Corelli, her zamanki gibi, bir suçluluk duygusuyla uyandı. Bir başkasının yatağında uyumak ağzında kekremsi bir tat bırakıyordu. Pelagia'nın mutfak taşları üstünde battaniyelere sarınarak uyuduğunu düşündükçe kendine saygısı azalıyordu. Gerçi soğuk gecelerde Psipsina kızın yanına sokularak onu ısıtırdı. Kendisi de ordunun, sırtta taşınan iki yatağını üst üste koyarak onun bir parça rahat etmesini sağlamıştı. Ama Pelagia yatağını sonsuza dek kirlenmiş saymaz mıydı acaba? Ayrıca kendine çekidüzen vermek ve yatağını toplamak için zavallının erkenden kalkması gerekiyordu. Corelli mutfağa geldiği zaman onun esneyerek tıp ansiklopedisinin zor İngilizcesini sökebilmek için parmağını sayfalar üstünde gezdirdiğini görürdü. Ya da hiç üremek bilmeyen yatak örtüsüne tığla ilmek atardı, hırslı hırslı. Her sabah şapkasına dokunarak, "Buon giorno, Kyria Pelagia," derdi. Yunanca bayan demesini öğrenmişti de günaydın demesini bilememesi ayıp kaçıyordu. Kız gülümseyince içi açılıyordu. Carlo kendisini ciple götürmek için beklerken onun dilinde bir selam sarkıtsa fena mı olurdu! Dr. Yannis'ten yardım istedi.

Hazret o sabah ters tarafından kalkmıştı. Şişman levazım subayıyla tanışalı Doktor'un işi işti. Barış zamanında bile bu kadar bol malzeme geçmezdi eline. Adam hastalık hastası olduğu için gelen ilaç ve gerekli maddelerin ardı arkası kesilmiyordu. İşin garibi tam eli bollaştığı sırada adalılar hasta olmaktan caydılar. Baskı zamanlarında toplumda hastalıkların gerilediğini işitmişti ama ilk kez tanık oluyordu buna. Müttefiklerin her başarısını işittiğinde biraz tedirgin oluyordu. Ada bağımsızlığa kavuştuğunda çeşitli hastalıklar birbiri arkasından sökün edecekti herhalde. Şu İtalyanlar da Doktor'un yararını azaltıyorlardı. Belki böyle bir ruh hali içinde, günaydın'ın Yunanca karşılığı, "ai gamisou"dur, dedi.

Corelli bu sözü üç dört kez tekrarladı. "Şimdi Pelagia'ya söyleyebilirim," dedi.

Dehşete kapılan Doktor, "Bak bu olmaz," dedi, "aynı evde oturan bir bayana, 'kalimera,' denir. İşte bizim dilin cilvelerinden biri."

"Kalimera," diye tekrarladı Yüzbaşı.

"Biri sana selam verirse şöyle karşılık vermelisin: 'Putanas yie.' "

Yüzbaşı dilini alıştırmaya çalıştı: "Putanas yie." Sokağa çıkarken gururla genç kızı selamladı. "Kalimera, Kyria Pelagia."

Pelagia o bitmek bilmeyen kroşesinin bir bölümünü sökerken, "Kalimera," dedi. Corelli şaşırmasını ya da gülümsemesini bekledi ama kız renk vermedi. Hayal kırıklığına uğrayarak ayrıldı Yüzbaşı, ancak o gittikten sonra Pelagia gülümsedi.

Dışarda, Carlo henüz görünürde yoktu. Corelli köylüleri Yunanca selamlamaya başladı. Kokolios'a ağzı kulaklarına vararak, "Ai gamisou," dedi. Adamın suratı allak bullak oldu. Yere tükürdü.

"Ai gamisou," dediği bu kez Velisarios'tu. Adam üstüne yürüyüp ana avrat küfrederken, bereket Yüzbaşı ne dediğini anlamıyordu. Öfkeli deve bir sigara ikram ederek dayak yemekten kurtuldu.

Stamatis de bu selamdan payını aldı. Adam yeniden ağır işittiğini bahane ederek evliliğini kurtarmaya çalışıyordu, yanından geçerken, "O senin babandır," diye homurdandı.

O akşam Yüzbaşı Argostoli'de, yeni selamıyla Pasquale Lacerba'ya, çevirmenlik yapması için baskı gören İtalyan fotoğrafçıya, caka satmaya kalktı. Doktor'un kendisine ayıp şeyler öğrettiğini üzülerek anladı. Belediye binasına yakın bir kafede otururken öfkeden çok acı duyuyordu. Doktor bunu niçin yapmıştı? Aralarında karşılıklı bir saygı oluştuğunu sanıyordu. Oysa Doktor ona, "siktir ol" ve "orospunun evladı" demeyi öğretmişti. Herkese şapka çıkarıp gülerek bu korkunç şeyleri söylerken bütün gün kendini rezil etmişti. Tanrı aşkına, bunları bir papaza, dost bir köpeğe, kirli ama insana dokunacak kadar masum yüzlü, küçük bir kıza bile söylemişti.

30 İyi Nazi (1)

Britanya yönetici sınıflarının garipliklerinden bir tanesi, anavatanda nelerin yanlış olduğunu açıkça gördükleri halde

düzeltmeye hiç yanaşmamalarıydı. Bunun yerine, aldıkları dersleri denizleraşırı mal varlıklarında uygulamaya koyarlardı. 1781'de *Sivil Yönetim* adlı risalesinde filozof Josiah Tucker, Londra'nın Parlamento'da gerektiğinden çok fazla temsilcisi bulunduğunu, bütün ülkeye teşmil edilmesi gereken nimetlerden fazlasıyla yararlandığını ileri sürmüştü; şöyle diyordu:

"TEKRAR BELİRTELİM! Aşırı büyümüş şehirler zaten gözdedir. Yeni ayrıcalıklarla daha cazip hale getirilmeleri fakıncalıdır. Halkın felameti namına bu fefat yuvaları, bu anarfi merkezleri daha fazla büyütülmefin. Gözükara bir çete başı, herhangi bir büyük metropolde toplumfal barışı tehdit eder. En defpotik hükümetler dahi bunlarla başa çıkamaz.

Böyle yerler her bakımdan infanlığın felaketidir. Fağlık, fervet, iftikamet bakımından sukuta uğrarlar. Taşradan gelen genç kadın ve erkekler kerhane ve hapifhaneleri doldurur. Birçoğunun fonu darağacı olur. Bu gidişle infanlar tükenir. Yalnız Londra'da her fene, ölenlerin sayısı, doğanların sayısından 7.000 fazladır."

Sadece bir düşüncesi olan, bu düşünceyi yeni kelimeler ve uyduruk deyimlerle otuz cilde yayan düşünürlerin, üniversitelerdeki gelecekleri sağlamdır. Gelgelelim, kendi çağında o kadar etkili olan zavallı Josiah Tucker, çağdaş felsefe kürsülerine sesini iletememiştir. Zira, düşünceleri yeteri kadar karmaşık ve karanlık değildi, çılgınca teoriler üretemedi, düşüncelerini savunmak için elle tutulur, gözle görülür örnekler verdi. Britanya'da, başkenti akıllıca Kent'e taşıyacak yerde, Londra'nın yeryüzündeki en feci insan çöplüğü olmasına göz yumuldu. Ama Kefalonya'da Britanya otoriteleri Argostoli'nin fazla büyüdüğünü fark edince, Tucker'ın öğüdünü dinleyip o nefis, Liksuri kentinin temellerini attılar.

Liksuri'de ağaçlarla çevrili geniş bir agora ve harika bir belediye sarayı vardır. Sarayın altında bir pazar yeri bulunur. Böylece ticaret, adalet ve ziyaret kaynaştırılmış, hem yağmurun hem güneşin hışmından korunmuş olur. Bugüne kadar Liksuri ile Argostoli birbirlerine yan bakmayı, birbirlerini kaçık ve sapık gözüyle görmeyi sürdürmüşlerdir. Her alanda yarışırlar; danstan müziğe, ticaretten kentleriyle övünmeye kadar. Ne ya-

zık 1941'de tufeyli yabancı güçler yeni ve uğursuz bir rekabeti kışkırttılar. İtalyanlar Argostoli'de, Almanlar Liksuri'de garnizonlarını kurdular.

Alman müfrezesi küçük ve iddiasızdı. Besbelli Naziler İtalyanlara güvenmedikleri için bunları başlarına gözcü dikmişlerdi. Gerçi Hitler Mussolini'yi, "Alpler'in ötesindeki büyük adam" diye tanımlamıştı. Ama İtalya'da Il Duce ile hempalarından başka gerçek Faşist kalmadığını biliyordu. Generallerinin eski kafalı ve içi geçmiş olduğunun farkındaydı. Askerlerinin disiplinsiz, kavgacı, başına buyruk olduklarını kendi gözleriyle görmüştü. Kuzey Afrika'daki önemli çarpışmalarda cephe gerisinde tutulmalarını sıkı sıkı tembih etmişti. Tanrı, İsrailoğullarına kimin patron olduğunu anımsatmak için nasıl göklerde gökkuşaklı bir gösteri düzenlediyse, Hitler de Liksuri'ye Albay Barge'nin komutasında 996. alaydan üç bin kumbaracı yolladı.

Kimse onlardan hazzetmezdi, Almanlarla İtalyanlar arasındaki ilişkiler, sözüm yabana, dostça bir işbirliğine dayansa da. Almanlar İtalyanları ırk bakımından kendilerinden aşağı, zenci kırmaları sayar; İtalyanlar Nazilerdeki ölüm saplantısına, ölüm kültüne şaşar kalırlardı. Kafatasları ve çapraz kemiklerle süslenen üniforma ve kemerleri İtalyanlara sağlıksız gelir, demir disiplinleri, aynı basma kalıp düşünceleri dile getirişleri, hegemonya tutkuları zıtlarına giderdi. Doğal olarak kollarını arkadaşlarının omzuna atan İtalyanlar, Almanlara hiç yanaşmazlardı, sanki kolları buz kesilecekmiş gibi. Akşamları aynı karavanayı paylaşan Almanların sofralarından neşeli konuşmalar, kahkahalar, hep beraber söylenen "Lili Marlene" yükselirdi. Ama bu özel bir dünyaydı. Gündüzleri Almanlar ciddiydiler, şakadan anlamaz, takılmalara alınır, yerli halkla ilişkilerinde resmi, soğuk davranır, tuttuklarını koparırlardı. Yüzbaşı Corelli bunlardan biriyle, biraz İtalyanca bilen bir gençle arkadaş oldu. Yalnız üniformasını üstünden atıp, mayosunu giyerek denize dalıp çıktığı zaman insanca yüzünü gösterdiğini keşfetti.

Günter Weber sarışın olmayı fena halde istiyordu. Bunun için görevli olmadığı saatlerde güneşli plajlarda dolaşır, güneşin saçlarının rengini açacağını umardı. Ama kahverengi gözlerini ari ırkın duru mavisine dönüştürmek, bu elinden gelmezdi

işte. Dostu olacak adamı Lepada Koyu'nun kumsalında tanıdı. Bu adama, bir Yahuda öpücüğüyle ihanet etmek vardı yazgısında. Bir kurşun yağmuruyla, dost edindiği adamların bedenlerinde kanayan ağızlar gibi kıpkızıl yaralar açacaktı.

Lepada Koyu, Liksuri yakınlarındadır. Ermiş Anthimos'un Tanrıyla konuştuğu manastırın altına, antik çağlarda bir Persephone kültünün geliştiği, Korint'in dağlık Pele kentinin eteklerine düşer. Kıvrım kıvrım kumsalın bir ucunda yan yatmış, eski bir kalyonu andıran çizgili bir kaya vardır. Güneşe yan gelip yatmak ya da yüzükoyun, çıplak denizdeki yosunlar arasında sıçrayan yüzlerce küçük balığı gözetlemek için uygun bir yer.

Günter Weber, bu taştan geminin kıç güvertesinde otururken, İtalyan kamyonunun sazlıklar arasından gelip, şarkıcı orospulardan oluşan neşeli kargosunu boşalttığını işitti. Bu orospular Kuzey Afrika'dan yeni gelmiş taze, turfanda mal diye tanımlanabilirdi. Ama "taze" sözcüğü pek uygun düşmüyordu. Börtü böceğin feci şekilde ısırdığı, kupkuru çöllerde iflahı kesilen geçkin ama güleç kedicikler, cennet gibi adaya ayak basalı çok olmamıştı. Talihlerinin bu kadar döndüğüne inanmıyorlardı. Açık saçık giysileri, yüzlerinde kat kat allık ve düzgünleri, minik yürek biçiminde boyanmış ağızları, fırıl fırıl şemsiyeleriyle geçerken ağzı açık kalan yaşlı köylülere bayılıyorlardı. Suyun taze tadına, utanmadan çırılçıplak girdikleri denizin vücutlarını kadife gibi sarmasına bitiyorlardı. Güneşin ciltlerindeki bütün pürüzleri yok etmesi ne hoştu. Ordunun genelevinde, boş kaldıkları saatlerde, tırnaklarını boyarken arkadaşlarıyla kaynatmak, genel ve özel olarak erkeklerden sızlanmak ne keyifliydi. En kıyağı ara sıra hastalık kapmaktı, askeri doktorlar onlara rapor vermek zorunda kalır, haftalarca işten yırtarlardı. Sabahları erken kalkmak yok, bir inek sürüsü gibi bir üsten başka bir üsse taşınmak yok. Karargâha dönünce aynı atletik atlamalara, aynı böğürmelere katlanmak yok. Varlıkları sürtüşme, düzüşme, yapışmadan ibaretti. Gözler tavanlara dikilirdi, sonsuza dek.

Genç Alman kumbaracı gibi, bütün orospular da sarışınlığa özenirlerdi. Ama o güneşten medet umarken, kadınlar oksijeni boca ederlerdi başlarına. Yıpranmış ve kırık saçlarının dibinde-

ki bir parmak siyahlık afilerini bozar, acınacak bir taponluk etkisi bırakırdı. Yaptıkları işlerde, ihmalcilikleri sırıtan ressamlar gibi.

Bu, günü geçmiş günebakanlar, güzelliklerini kendi günlük çabalarına borçluydular. Umuttan çok inatla yaratılan bir gençlik, güzellik parıltısı. Mesleklerini bir görev duygusuyla yürüttükleri için vücutlarının inceliğini, kıvraklığını koruyorlardı. Ama göz kenarlarında kırışıklıklar, sarkmaya başlayan göğüslerinin altında torbacıklar belirmişti. Dişleri temiz, beyaz ama gülüşleri, içtenlikle güldükleri zaman bile, yapaydı. Koltukaltlarıyla bacaklarını tıraş ederlerdi, sümbül kokarlardı, ferçlerindek tüyleri öyle aşırı bir titizlikle temizleyip düzene koyarlardı ki, gür bir tüy yumağına dalmaktan hoşlanan askerler bozum olurlardı, sanki içeri girememiş gibi.

Kadınlar gıcır gıcır yıkanmış, tertemizdiler. Corelli ile opera kulübü onları bazen bir kamyonla kıyıya götürürlerdi, zavallıcıkların gönlü şenlensin diye. Erkek kaprisinin her çeşidine alışkın olan kadınlar itirazsız gelirlerdi. Hayatları oradan oraya sürüklenmekle geçmişti, sele kapılmış yosunlar gibi. Erkekler, yem ararken onları yutuveren balıklardı.

İtalyan askerleri şarap şişelerini açıp ellerini kollarını sallayarak şarkı söylemeye başlarken, Günter Weber kayasından onları seyrediyordu. Çıplak perilerin onlardan ayrılarak denize koştuklarını, çığlık çığlığa birbirlerine su serptiklerini gördü. Üstünlük taslayarak gülümsedi. Şu İtalyanların tümü deliboz-uktu. Gerek kışlada, gerek yeniden birleşen Alman halklarında ortak kanı şuydu: İtalyanlar, partinin sonunda yapışkan parmaklarında birer balon ya da horozşekeriyle evlerine gönderilecek birer çocuktu. Arnavutluk ya da Führer'in burun kıvırdığı başka kıytırık bir şey onlara verilebilirdi.

Weber yirmi iki yaşındaydı ve daha önce hiç çıplak kadın görmemişti. Orduya katılan Hırvatlar ya da Alman-Çekler gibi gözükara bir tecavüzcü değildi. Zaten askerler ırza geçerken, kadınların giysilerini bile çıkarmadan hayvanca saldırırlardı. Taarruza uğrayan öldürülürdü sonunda. Weber henüz bakirdi. Babası bir Lüteryen papazıydı. Avusturya dağlarında büyümüş, Yahudi ve Çingenelerden nefret etmesi gerektiğine, bir te-

kini bile görmediği için kolayca inanan bir delikanlı. Belli etmemeye çalışsa da çıplak bir kadın görmek için içi giderek İtalyanlara yanaştı.

Corelli bu genç, açık yüze bakarak ondan hoşlandı. Zeki ve dost bir yüz. Weber elini uzatarak, "Heil Hitler!" dedi. Corelli de elini uzatarak karşılık verdi. "Heil Puccini!"

"Ben, Liksuri'deki kumbaracılardan Günter Weber, eğlendiğinizi gördüm, gelip kendimi tanıtmak istedim."

Carlo göz kırptı. "Ah, gelip kadınlara bakmak istedin."

"Ne münasebet. Herhalde böyle şeyleri çok gördük."

Yüzbaşı atıldı: "Ben Antonio Corelli, herhalde erkek adam böyle manzaraları görmeye doyamaz."

Carlo yalan kıvırdı. "Doğru söze ne denir!" Oysa kadınlar karşısında şaşkın ve tedirgindi. Hâlâ Francesco'yı anımsıyor, Yüzbaşı'ya sadakatle bağlanmaya başlıyordu, hem de hiç karşılık beklemeden. Bu sevginin ödülü sadece duyulan sevgi olacaktı. Francesco ile bu kadar emin olamamıştı bundan. Francesco evli olduğu, eşcinsellerle hiç yıldızı barışmadığı, aleyhlerinde atıp tuttuğu halde. Carlo, Corelli'nin genelev meraklısı olmadığına, başkaları gibi kendisini oraya gitmeye zorlamadığına memnundu. Carlo, Corelli'nin Pelagia'ya âşık olduğunu, Corelli'den önce biliyordu. Müzik aşkı, çocuklara sevgisi, mandolini... bu kadarı yeterdi adam olana.

"Büyük bestecinin soyundan gelmiş olmayasın?" diye sordu Corelli. Alman karşılık verdi. "Weber, dedim, Wagner değil."

Yüzbaşı güldü: "Wagner büyük bir besteci değildir. Çok abartmalı, çok tumturaklı, çok kibirli, çok küstah... Hayır, Carl Maria von Weber demek istedim. Hani, 'Der Freischütz'ü yazan, iki klarnet konçertosu ve Do Majör senfonisi bulunan."

Weber omuz silkti. "Affedersiniz, Signor, adını hiç duymadım."

"Peki siz de benim büyük bir bestecinin torunu olup olmadığımı sormayacak mısınız? 'Concerto Grossi'nin yaratıcısı Arcangelo Corelli'nin?" Alman yine omuz silkti. "Siz müziksever değil misiniz?"

"Yoo, severim..." Ama Teğmen ne sevdiğini bulup çıkaramadı. "Bana rütbenizi söylemediniz."

"Ben breve'yim, iki tam nota karşılığı, Carlo yarım breve'dir şu denizde yüzen çocuk, sekizlik, şuradaki küçük Piero on altılık. Opera kulübümüzde müzikal bir rütbe anlayışımız vardır. Ama onun dışında ben yüzbaşıyım, 33. Topçu alayından. Lütfen bize katılın, bol şarabımız var. Ama kızlar görevli değil, tatil yapıyorlar. Eminim sizlerin de kızlarınız vardır. Bu arada, İtalyancanız çok güzel."

Günter Weber, bu neşeli esmer yabancılardan tedirgin de olsa, kuma oturdu. "Ben Tyroller'den geliyorum. Çoğumuz İtalyanca konuşuruz."

"Öyleyse Alman değilsiniz."

"Elbette Almanım."

Corelli biraz şaşırdı: "Tyroller Avusturya'da sanıyordum."

Weber sinirlenmeye başlamıştı. En büyük Faşist taraftarlarından Wagner'in şöhretine leke sürülmesi adamı kızdırmaya yeterdi. "Führerimiz Avusturyalıdır. Alman olmadığını söylemek kimin haddine? Ben de Almanım."

O arada oluşan sıkıntılı sessizliği, Corelli ona bir şişe kırmızı şarap uzatarak bozdu: "Al iç şunu, keyfine bak."

Günter Weber içip keyfine baktı. Şarap, ışıldayan güneşin sıcaklığı, ılgıt ılgıt esen rüzgâr, öd ağaçlarının kokusu, yükselen korolar, kızların inanılmaz çıplaklığı, denizlerde oynaşan bakir ışıklar bir araya gelince bir yumruk gibi kaskatı kesilmiş yüreğini gevşetti.

Adriana'nm tabancasından birkaç el ateş etmesine izin verdi, uyuyakaldı, kayadan denize fırlatıldı, çıplak kızları doya doya seyretti, kızlar onun tunçlaşmış tenine ve altın renkli saçlarına bayıldılar. O akşam, üssüne, üniforması kum içinde, eğri büğrü, La Scala Opera Kulübü'nün tam bir üyesi olarak teslim edildi. Sarhoşlukla Wagner'e hayranlığını belirtirse, yargılanmadan, yargıtaya başvurmadan kurşuna dizilmeyi kabul etmişti. İçlerinde sesi ve kulağı olmayan tek şarkıcı oydu. Bunun için müzikal rütbesi iyice düşüktü.

31 Kaş Göz Gerisi Söz

Pelagia Yüzbaşı'ya elinden geldiğince kötü davranıyordu. Önüne yemek koyarsa, başına kakar gibi tabağı güm diye masaya oturtuyor, içindekiler etrafa dökülüp saçılıyordu. Bunlar üniformasına sıçrarsa, eline sıkılmamış ıslak bir bez alıp silerken üstüne sıvaştırıyor, sonra da hınzırca özür diliyordu. Adam, "Lütfen Kyria Pelagia, buna hiç gerek yok," diye karşı koymaya çalışsa da dinleyen kim? Zamanla Yüzbaşı'nın, yemek sofraya boca edilmeden sandalyesini yanaştırmadığını fark etti.

Kendisini paylamaması, bir işgal kuvvetleri subayından beklenecek tehditlerde bulunmaması kızın büsbütün zıddına gidiyordu. Bağırsa, çağırsa, bu küstahlıklardan bıktığını söylese, Pelagia daha memnun olurdu. Öfkesi öyle derindi ki ancak bir yüzleşme, bir içini boşaltma, acısını biraz hafifletebilirdi. Ama adam onu kahretmede kararlı görünüyor; uysallığı, kibarlığı elden bırakmıyordu. Pelagia, yokluğunda, gözlerini kısarak, dudaklarını büzerek onu nasıl bir hakaret ve nefret yağmuruna tutacağını talim ediyordu. Mutfak taşları üstünde battaniyelere sarılarak, öfkeden gözünü uyku tutmadan kıvrılırken iki ay boyunca adamı çileden çıkaracak zehir zemberek nutuklar hazırladı. Ama bütün bu ağır sözleri adama giydirmek fırsatı ne zaman çıkacaktı? Karşısındaki bu kadar ihtiyatlı, bu kadar çekingen olunca haklı bir öfkeyle kabararak hır çıkarmak kolay değildi.

Yüzbaşı ona tipik bir İtalyan gibi görünmüyordu. Gerçi bazen eve çakırkeyif gelir, neşenin dozunu kaçırır, heyecandan kabına sığamazdı. Bazen elinde bir çiçekle eve dalar, Pelagia'nın önünde diz çökerek ona sunardı. Kız kabul ettiği çiçeği hınzırca keçiye yedirirdi.

Bir iki kez beline sarılıp ona vals yaptırmıştı. Ama böyle taşkınlıklar ancak, bataryası bir futbol maçı kazandığı zaman olurdu.

Yine de tipik bir İtalyan gibi saati saatine uymazdı. Kâh dünyada hiçbir tasası yokmuş gibi davranır, kâh derin düşüncelere dalardı. Sanki efkârlıydı ama renk vermek istemiyordu. Pelagia onun bazen avluda, bir Alman gibi bacakları ayrık, elle-

rini arkasında kavuşturmuş, gözlerini dağlara dikmiş dalıp gittiğini görürdü. Nostaljiye benzer bir hüzün sezilirdi duruşunda. "Keşke ben yoldan geçerken tıslayan ya da çimdik atmaya çalışan yurttaşlarına benzeseydi. O zaman basardım küfürü, basardım tokadı, 'Testa d'asino, possate muri massa,' der, ferahlardım."

Bir gün Yüzbaşı tabancasını masanın üstüne bırakmıştı.

Kız bunu aşırsa suçu bir hırsıza yüklemenin ne kadar kolay olacağını düşündü. Silahla kaçıp gerillalara katılabilirdi. İşin zorluğu şuradan ileri geliyordu. Gözünde sadece bir İtalyan değildi artık. Mandolin çalan, kendisine çok nazik, çok kibar davranan Yüzbaşı Corelli'ydi. Yoksa şimdiye kadar çoktan Derringer ile öldürebilir ya da bir tavayla kafatasını çatlatabilirdi. Ama şeytana uyması için adam hiç kışkırtmamıştı onu. Düşüncesi bile midesini bulandırıyordu. Düşman bunu yanına bırakmayacak, vahşice öç alacaktı bütün köyden. Savaş böyle kazanılmazdı ki. Silahı suya batırmaya karar verdi. Kısa sürede içi paslanır, tabanca işlemez olurdu.

Yüzbaşı, geri gelip silahı sudan çıkarırken onu suçüstü yakaladı. Eli tetikte, hayli ağır olan silahın sularını silkeliyordu. Arkasında bir ayak sesi duyunca korkudan tabancayı tekrar suya düşürdü.

"Ne yapıyorsun?"

"Ay, ödümü patlattınız!"

Yüzbaşı, su kabı içindeki silahına bilimsel bir gözlem yapıyormuş gibi soğukkanlılığını bozmadan baktı. Kaşlarını kaldırarak, "Gördüğüm kadar biraz muzırca bir iş üstündesin," dedi. Kızın beklediği karşılık bu değidi. Yine de kalbi gümbür gümbür atıyordu. Bir an nutku tutuldu. Sonra hafifçe, "Şunu yıkıyordum," dedi, "fazla yağ kir bağlamıştı."

Yüzbaşı alaycı bir tavırla, "Senin bu kadar cahil olabileceğin aklımdan geçmezdi, vah vah," dedi. Pelagia kıpkırmızı kesildi. Adam düpedüz dalga geçiyordu onunla. Aklı ermediği için tehlikeli oyuncaklarla oynayan bir küçük kız gibi hafife alınmak gücüne gidiyordu. Bir yandan korkuyordu da. Adam istese, ona neler yapabilirdi. Öbür yandan, onu hâlâ kışkırtamadığına bozuluyordu.

Yüzbaşı, "Yalan söylemeyi beceremiyorsun," dedi.

Kız pat diye karşılık veriverdi: "Peki, ne bekliyordunuz?"

Yüzbaşı anlayışla, "Bizlere katlanmak hepiniz için çok zor olmalı," dedi.

Pelagia iyi ezberlenmiş nutkuna başladı: "Hakkınız yok bize..." Ama gerisini getiremedi. Yüzbaşı silahını sudan çıkararak içini çekti: "Yine de bana iyilik etmiş sayılırsınız. Çoktan beri şu silahı söküp temizlesem sonra da yağlasam diye düşünüyordum. İnsan unutuyor ya da ihmal ediyor."

"Kızmadınız mı? Siz ne vurdumduymaz adamsınız."

"Kızacak ne var bunda? Söz konusu bir silah, bir kadenza değil. Başka tasam kalmadı mı? Önemli şeyler üstünde duralım. Birbirimizi rahat bırakalım. Sen bana ilişme, ben de sana."

Bu, Pelagia'nın işine gelmedi. Onu rahat bırakmaya hiç niyeti yoktu. Avazı çıktığı kadar bağırmak, adamı tokatlamak geliyordu içinden. Birden bunaldı, Yüzbaşı'nın sol yanağına bir tokat aşk etti, olanca gücüyle. Kendisine bir zarar gelmeyeceğini hınzırca sezmişti.

Adam geri çekilmekte geç kalmıştı. Biraz şaşırmış, kendini toparlamaya çalıştı. Elini yanağına götürdü. Tabancayı kıza uzatarak, "Al şunu yine suya at," dedi, "daha az canım yanar." Bu yeni oyun Pelagia'yı zıvanadan çıkardı. Gözlerini göklere çevirdi, yumruklarını sıkıp dişlerini gıcırdatarak dışarı fırladı. Avluda dökme demirden bir kaba sert bir tekme atarak başparmağını fena halde incitti. Ağrısı biraz hafifleyene kadar hopladı durdu. Sonra o yaramaz şeyi bahçe duvarından dışarı attı. Yine hoplaya hoplaya zeytin ağacına gidip sert, yeşil zeytinlerden bir avuç topladı. Mutfağa girip Yüzbaşı'yı zeytin yağmuruna tuttu. Adam korunmak için başını eğse de, vuruşlarda isabet tamdı. Pelagia tekrar gözden kaybolurken, adam gülerek başını sallıyordu. Bu Yunanlı kızlarda ne ateşli bir ruh vardı. Biri çağdaş Yunanistan'da geçen bir opera yazsa... Belki de yazılmıştı. Bunu kendisi yazsa ya. Aklına bir ezgi geldi. Mırıldanmaya başladı. Ama gittikçe "Marseillaise"e benziyordu. Onu kovmak için başının yanma vurdu. Ama bu kez "Radetzky" marşına dönüşmez mi! Fena halde canı sıkılarak, "Carogna," diye haykırdı. Onu dışardan işiten Pelagia geç kalan bir tepkiden ürktüğü

için tepeden aşağı koşarak, öfkesi yatışıncaya kadar, Drosula'nın evinde saklanmaya karar verdi.

Aylar geçtikçe Pelagia öfkesinin azaldığını, hem şaşırıp hem üzülerek fark ediyordu. Yüzbaşı evin demirbaşlarından olmuştu, keçisi ya da öz babası gibi. Onu masa başında hızla bir şeyler çiziktirir ya da kalemini dişleri arasına sıkıştırarak derin derin düşünürken görmeye alışmıştı. Sabahları erkenden odasından çıkıp, "Kalimera, Kyria Pelagia, Carlo geldi mi?" diye sormasını küçük evcil bir sevinçle bekler olmuştu. Akşamları biraz gecikirse merak ediyor, kapıda görününce rahat bir soluk alıp gülümsemekten kendini alamıyordu.

Kaptanın bazı hoş numaraları vardı. Bir sicim parçasının ucuna mantar bağlayarak Psipsina'yı peşinden koşturuyor, geceleri yatmadan önce dışarı çıkıp hayvanı çağırıyordu. Zerdeva hiçbirini gücendirmeden geceye Yüzbaşı'nm koynunda başlıyor, sabaha karşı Pelagia'nın yanma sokuluyordu. Çoğu zaman adamın kucağında yatar, o karnını okşarken, tırnaklama, ısırma taklidi yapardı. Notalarından birinin üstüne yatarsa, adam onu rahatsız edeceğine, gider başka bir sayfa alırdı.

Ayrıca Yüzbaşı çok da meraklıydı. Kız tığ işi yaparken uzun süre gözünü ellerine diker, bakışının gücüyle parmaklarına kramp girmesine ya da ilmik atlamasına neden olurdu. Bir gün şöyle dedi: "Şu parmaklarının hareketi müziğe çevrilse, kulağa nasıl gelirdi acaba?" Kız, bu saçma sapan sözlere şaşıp kalmıştı. Başka bir gün, patlıcan moruna çaldığı için bir ezgiyi içine sindiremediğini söyleyince, "Bu adam ya aşırı duyarlı ya da aklının birkaç tahtası noksan," diye düşünmüştü. Biraz kaçık olduğunu düşündükçe onu korumak geliyordu içinden. Böylece vicdanını yatıştırabiliyordu. İşin kötüsü İtalyan, istilacı olsun ya da olmasın, hayatı daha renkli, daha zengin, daha ilginç kılmıştı.

Eski tedirginliğinin yerini bir yenisi almıştı. Ama bu kez kendine içerliyordu. Yüzbaşı'ya bakmadan edemiyordu. Adam da sık sık gözlerini üstünde yakalıyordu.

Corelli masanın başında İtalyan bürokrasisinin Bizans usulü kâğıt yığınlarıyla cebelleşirken, kız sanki şartlı bir refleksle gözlerini ona dikiyordu. Şüphesiz, adamın aklı askerlerinin aile

sorunlarını çözmedeydi. Şüphesiz, bir bombardımancının karısını münasip bir dille bir klinikte çekap yaptırmaya nasıl göndereceğini düşünüyordu. Şüphesiz dört kopyalı istek formları dolduruyordu. Şüphesiz uçaksavarlar için ısmarlanan güllelerin neden Palermo'ya gönderildiğine akıl erdirmeye çalışıyordu. Neden kendisine ulaşan kolilerden hükümet bildirileri çıkmıştı? Hiç şüphe yoktu bütün bunlara. Gelgelelim Yüzbaşı'ya her bakışında gözleri karşılaşıyor, adamın alaycı bakışları onu kıskıvrak bağlıyordu.

Bir iki saniye bakışırlar, sonra kız, hafifçe kızararak tekrar köşesine dönerdi. Bir an daha adamın bakışını üstünde hisseder, gözlerini kaçırmakla onu küçümsemiş olduğunu sanırdı. Birkaç saniye sonra çaktırmadan yine bakmaya çalışır, yine yakalanırdı. Yerin dibine geçerdi utancından.

"Bunu bir daha yapmayacağım," diye kendi kendine karar verir, adamın iyice işine daldığı sırada yine bakar, adamın gözleri yine üstünde olurdu. "Yarım saatten önce ona bakarsam gözüm kör olsun!" der, yine de kendini tutamazdı. Corelli'nin bir kaşını kaldırarak gülümsediğini gör de rezil olma.

Adamın kendisiyle oynadığını, alaya alındığını biliyor ama bunu öyle ustaca, öyle üstü kapalı yapıyordu ki, sızlanmak olası değildi. İlk bakış adamdan gelmiyordu hiçbir zaman. Öyleyse kendi kabahatiydi. Bu oyunun ustası Corelli, oyuncağı kendisiydi. Gözler savaşında taktik değişikliği yapmaya karar verdi. Bundan sonra gözlerini kaçıran kendisi olmayacak, adamın gözünü yıldırana kadar gözünün içine bakacaktı. Kendini toparlayıp dikti gözünü.

Uzun bir süre bakışıp durdular. Saatler geçmiş gibi geldi kıza. Pelagia, "Acaba göz kırpmak caiz midir?" diye geçirdi aklından.

Artık gözlerini göremez oldu. Bu kez burnuna bakmaya başladı. Az sonra o da bulanık görünüyordu. Tekrar gözlere döndü, ama hangi göze bakmalı? Önce sol göz üstünde yoğunlaştı. Dipsiz bir kuyu gibiydi. Sağ göze geçti. Gözbebeği bir baykuşunki gibi onu yerine mıhladı. Ne tuhaf, bir göz bir uçurum gibi derin olsun, öbürü bir kılıç gibi keskin. Pelagia'nın başı dönmeye başladı.

Corelli gözlerini kaçırmıyordu. Kızın başı fırıl fırıl dönerken türlü maskaralıklar yapmaya başladı. Burun deliklerini açıp kapadı, kulaklarını oynattı, bir at gibi dişlerini gösterdi, burnunun ucunu kımıldattı, bir şeytan gibi pis pis baktı, sonra pis pis sırıttı.

Pelagia'nın ağız kenarları yukarı doğru kıvrılmaya başladı, gülümsedi sonra kendini tutamayarak kahkahayı koyverdi. Corelli dans ederek ayağa fırladı, hopluyor, sıçrıyor, türlü maskaralıklar yaparak, "Ben kazandım, ben kazandım," diye bağırıyordu.

Pelagia gülerek, "Mızıkçılık yaptınız," dedi. Babasına dönerek sızlandı: "Papas, mızıkçılık yaptı. Hakçasına kazanmadı."

Doktor, bir babaları tutmuş gibi zıplayan kaptana, bir ağzı kulaklarına varan kızına bakarken, gözlüklerini düzelterek iç çekti. "Bakalım daha neler göreceğiz?" Daha neler görüleceğini bal gibi biliyordu. Gelgelelim ateş bacayı sararsa ne halt edeceğini bilemiyordu.

32 Kitleleri Kurtarmak (2)

"Hey, hey ne yapıyorsun orda? Defol burdan, koyunlarıma ilişme."

Hektor omzuna vurduğu kuzuyu yere indirmedi. Mandras'a, Katolik misyonerlerin Ortodoks köylerinde ellerinde gezdirdikleri din kitaplarındaki "İyi Çoban" resimlerini ve Kutsal Kitap'taki İsa'yı anımsattı. Hektor göklerden esinlenir gibiydi. Bütün açıklamaları öyle açık seçikti ki. İşte her şeyden anlayan bir adam. *Ne Yapmalı?* adlı bir kitabı vardı. Hangi sorun için hangi bölüme başvurulacağını ezbere bilirdi. Eski bir kitap, kullana kullana yıpranmış, sayfaları dökülüyor. Lenin adında bir adam yazmış bunu. Lenin deyip geçme, İsa'dan bile daha önemliymiş. Hektor kitaptaki kargacık burgacık işaretlere bakıp gürül gürül okuyunca Mandras'ın ağzı açık kalırdı. Hektor karacahil olan birkaç arkadaşla birlikte ona okuyup yazma öğreteceğine söz vermişti. İşçilerin Kendi Kendini Eğitme kursuna devam edeceklerdi. Mandras daha şimdiden alfabeyi sökmüş, balık avlama sanatı üstüne bir de konferans vermişti. Her-

kes alkışlamıştı. Hektor'dan, bir balıkçı değil de bir emekçi olduğunu, bir marangozla, bir fabrika işçisiyle ortak yanları bulunduğunu; kapitalistlerin, hepsinin emeğini sömürdüğünü öğrenmişti. Bu kazancın adına artıdeğer deniyordu. Kendi artıdeğerine başkalarının nasıl el koyduğunun henüz tam bilincinde olmasa da, zamanla öğrenecekti. Bunlara meydan verdiği için Kral'a fena halde kızıyor, Amerikalı ya da Britanyalı denilince dişlerini gıcırdatıyordu, bütün yoldaşlar gibi. Tüfeği doğru dürüst çalışmayınca, namussuz burjuva, deyip herkesi güldürüyordu. Kâtip sınıfı, tersane sahipleri, ırgat çalıştıran toprak sahipleri burjuvaydılar. Doktorlar da öyle. Tedavi olmak için Dr. Yannis'e taşıdığı bütün balıkları anımsayınca canı sıkıldı. Doktor kendisinden daha zengindi ve adil bir dünyada onun artıdeğerleri Mandras'a düşecekti. Yapması gereken, başka balıkçılarla birlik olup, yok pahasına balık satmayı reddetmekti. Şimdi ayakları suya eriyordu.

Mandras aydınlatılmış, iyiye iyi, kötüye kötü demeyi öğrenmişti aklı sıra. Kendinden daha güçlü, daha görmüş geçirmiş olan Hektor'a tapıyordu. Hektor Guadalajara'da da kanlı savaşlara katılmış, İtalyan Faşistlerini İspanya'dan sürüp çıkarmıştı. İspanya tam neredeydi acaba? Meraklanma, bir gün bir coğrafya dersi yaparız. Sırtına vurulur, sağol yoldaş, denirdi. Bu bir yetişkinler dünyasıydı. Hanımefendi, beyefendi yok, yalnız yoldaş var. Disiplinli, güvenli, katılımcı, diri... Yoldaş, dayanışmayı simgeleyen sıcak bir sözcük.

Hektor çiftçiye gülümseyerek, "Bu koyunları, Kahire'deki Birleşik Yüksek Komutası'nın emri üstüne alıyoruz," dedi.

Köylü ferahlayarak derin bir soluk aldı. "Ben de sizi hırsız zannetmiştim."

Hektor güldü, Mandras da sırıttı. Adam avcunu uzattı. Hektor köylünün nasırlı eline baktı. Çiftçi açıkladı: "Şuraya bir altın koy bakalım."

Hektor'un yüzü bulutlandı. "Toz ol. Sen de Faşist misin, nesin?"

"İngilizler her zaman bir koyuna bir çil altın toka ederler. İşin raconu budur. Sen EDES'ten değil misin? Herhalde geçerli akçeyi bilirsin."

"Bize ELAS derler. Bizim sizler için neler yaptığımızı düşünürsen bir koyunun lafı mı olur. Parasını daha sonra öderiz. Şimdi toz ol bakalım. Kafamı kızdırma. İngilizlerin yeni emrine göre koyunu biz alıyoruz, altını onlar sonra ödüyorlar."

Köylü potinlerine baktı. "EDES bu sabah bir koyuna bir altın verdi."

"EDES'e mal sattığını işitirsem kendini ölmüş bil. Onun için kapa çeneni. Faşistlerle işbirliği yaptıklarını bilmiyor musun?"

Biçare köylü, "Daha dün bir köprü uçurdular," diye üsteledi.

Hektor patladı. "Bunu göz boyamak için yaptıklarını anlamıyor musun, geri zekâlı?"

Oradan uzaklaşırlarken el konulan kuzu Hektor'un omzunda acı acı meliyor, köylü şaşkın şaşkın başını kaşıyordu. Mandras fıkırdadı ve az sonra, "Herif dersini aldı," dedi. "N'olacak Faşist pezevenk."

33 El Elden Üstündür

Cehennemi bir geceydi. Bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyor, doğu rüzgârı ıslık çalarak yoldaki taşı tahtayı önüne katmış sürüklüyordu. Damda zıplayan kiremitler Doktor'un yüreğini ağzına ağzına getiriyordu. Üçü mutfakta oturmuşlar, Pelagia meşhur örtüsünü söküyor, Doktor bir şiir kitabı okuyor, Corelli, Scarlatti biçeminde bir sonat yazıyordu. Müziği kafasında duyduğunu bilmek Pelagia'yı büyülüyor, ara sıra nota kâğıdına çiziktirdiklerine bakmak için yerinden kalkıyordu. Bir an elini adamın omzuna koydu. Bu ona çok doğal gelmişti. Ancak bir iki dakika sonra ne yaptığını fark etti.

Yüzbaşı'nın bedeninde duran eline hayretle baktı. Bu yaramaz elin orada ne işi vardı? Ne yapacağını şaşırdı. Elini hemen çekse bu belki kabaca bir davranış olacaktı. Belki farkında olmadan oraya koyduğu anlaşılacak, adam kendine ya da ona itiraf etmek istemediği duyguların belirtisi diye yorumlayacaktı. Orada kendi halinde bırakıverse, sanki kendi eli değilmiş gibi. Corelli kompozisyon ve ses uyumu üstüne bir nutuk çekerken bütün cid-

diyetini takınarak dinledi. Doğal bir sevgi, bir cinsel çekim duymasa işi daha kolay olurdu. "Mmmmm, ne kadar ilginç," dedi.

Psipsina kapıyı tırmalayıp acı acı miyavladı. Pelagia rahatlayarak kapıyı açmaya koştu. Yüzbaşı o zaman bir elin birkaç dakikadan beri hafifçe omzunda durmuş olduğunu fark etti. Elin uzaklaşması hazindi, elin orada durması ne hoş, ne avutucuymuş meğer. Hafifçe gülümsedi. Konuşması için bir neden olaydı, sesinde bir zafer edası hissedilebilirdi.

Psipsina hop diye kucağına atlayınca hoş düşünceler yarıda kaldı. Psipsina böyle fırtınalarda iliğine kadar ıslandıktan sonra en yakın, en sıcak kucağa sığınarak kurunurdu. Bu kez piyango Doktor'a düşmüştü. Doktor başına geleceği bildiği için hemen ayağa kalkmıştı. Corelli kucağındaki yaratığın kirli, çamura bulanmış kürküne dehşetle bakmış, sular kasıklarına kadar süzülünce feryadı basmıştı.

Pelagia muzipçe gülerek ıslak hayvanı kucağından kaptı. Yüzbaşı onun parmaklarının baldırlarına değmesiyle bir hoş oldu. Elleriyle pantolonunu silmeye başlayınca içi gıcıklandı. Kız bir yandan da söyleniyordu. "Şu hale bakın, baştan aşağı çamur içinde kalmışsınız... Vah zavallı." Kızın elleri üstünde gezinirken gözlerini alamıyordu. Pelagia yüzündeki ifadeyi görünce çabukça ayağa kalktı ona ters ters bakarak yeniden tığ işine döndü. Arsız Psipsina yine kucağına geldi. Zerdevanın ağırlığı altında, kasıklarındaki su ısınınca bir çocukluk anısı canlandı. Bir gece, düşünde bir duvara işediğini görürken yatağını ıslatmıştı. Korku ve utanç içinde uyanmadan önceki aynı avutucu sıcaklık. Scarlatti'yi unutup Pelagia'nın ellerini düşündü. Ne zarif parmaklar, ne pembe tırnaklar. Bu ellerin gece vakti sevgi okşayışlarını düşündü. Psipsina'yı rahatsız ediyordu. Vivaldi'yi düşünerek zamparaca düşüncelerini bastırmaya çalıştı.

Hata etmişti. Çünkü Vivaldi'nin bir manastırdaki genç kızlara hocalık ettiğini anımsadı. Çünkü karmaşık beyni bir sınıf dolusu birbirinden şeker Pelagia'lar hayal ediyordu. Bu fıstıklar kalemlerinin ucunu kışkırtıcı bir biçimde yalıyor, parlak kara gözleriyle onu baştan çıkarıyorlardı. Ne hoş bir görüntüydü bu. Hepsi masasının başına üşüşerek, bir şey anlatırken üstüne abanıyor, parmağı bir kitabın satırları üstünde gezinirken kara

saçları, yanaklarını gıdıklıyor, burun deliklerini biberiye kokusuyla dolduruyordu.

Kızlardan biri elini gömleğinin içine soktu, bir başkası saçlarını ve ensesini okşadı. Az sonra bir düzine ince parmak vücudunda dolaşıyordu. Kendini bir masanın üstünde çırılçıplak yatarken düşledi, nefis bir şekilde soyunuvermiş olan Pelagia'lar memeleri, elleri, sıcak, ıslak dudaklarıyla dokunmadık yerini bırakmıyorlardı. Güçlükle soluk almaya, terlemeye başladı.

Kucağında kabaran şeyden huylanan Psipsina yere atladı. Bu güzel düş bir panik oluverdi birden. Pelagia orasına baksa, pantolonunda yükselen tümseğe ne anlam verecekti?

Can sıkıcı şeyler düşünmeye çalıştı, sandalyesinin yönünü değiştirdi. Kucağına kâğıtlar koyarak, o pozisyonda okuyormuş numarası yaptı. Kendini güvene alınca, Pelagia'lar tekrar aklına üşüştü; dolgun memeleri, olgun meyveler gibi ağzına alıyordu.

Gerçek Pelagia içini çekti. Bu tığ işinden içine fenalık gelmişti. Ayağının altında, söktüğü, karışmış, dolaşmış yün çileleri vardı. Yine eski halimize dönelim, der gibiydiler. Amma da iş. Tekrar yumak yapmaya çalıştı ama daha da fazla dolaştırdı. "Yüzbaşı," dedi, "biraz bakar mısınız? Bana ellerinizi uzatıverin n'olur."

Bu bir kriz anıydı. Yüzbaşı bir hayal âlemine dalmış, çıplak Pelagia'ların her biriyle ayrı ayrı aşk yaşıyordu. Kızın sesi Yüzbaşı'nın bu cennet rüyasını bölüverdi, tıpkı bir kavunu ortasından kesen keskin bir bıçak gibi. Adam donakaldı: "Ne dedin?"

"Bana yardım ediverin azıcık. Yünlerim fena halde dolaştı."

"Edemem. Bir dönüm noktasındayım, yani sonatada. Biraz bekleyebilir misin." Gerçekten zor bir durumdu, önünde bir tümsekle nasıl ayağa kalkabilirdi? Kendini disipline sokmak için neler neler düşünmedi: Anneannesinin azarları, buz gibi bir denizde yüzerken iliklerinin donması, bir savaştan sonra yol kenarında üstüne sinek üşüşmüş bir beygir leşi. Ereksiyon biraz azalır gibi oldu ama büsbütün inmedi.

Ne yapsa nafile. Bereket kız zaman zaman saçma hareketler yapmasına alışkındı. Dört ayak üstünde poposunu sallayan bir köpek gibi ona yanaştı. Dilini ağzında yuvarlayarak sadık bir köpek gibi yüzüne baktı. Bu maskaralıkla biraz zaman kazanabilirdi. Pelagia yüzünü ekşiterek, "Amma da matrak iş," dedi.

Yüzbaşı tekrar poposunu kıvırarak havladı. İki elini yiyecek dilenen iki pençe gibi uzattı. Pelagia bunları biraz ayırıp yününü sarmaya başladı. Gülmemek için kendini zor tutuyordu.

Yüzbaşı, dilini şaklatarak sahibine yaltaklanan bir köpek gibi yüzüne bakıyordu. Kız durdu: "Bana bak, beni böyle güldürüp durursan, nasıl sararım yünleri? Çılgın!"

"Hav, hav..." Yüzbaşı bu komikliğe öyle kendini kaptırmıştı ki, niçin başladığını bile unuttu. Artık doğrulmasında sakınca kalmamıştı. Dışarı bırakılmak için uzun uzun uludu. Sonra yünlere, tehlikeli bir düşmanmış gibi sert sert havladı. Pelagia hafifçe burnunun üstüne vurarak, "Hadi ordan yaramaz kuçukuçu," dedi.

Doktor sonunda dayanamadı, "Tanrı aşkına, bu ne soytarılık. Kendinizi bir görebilseydiniz. Ayıp, ayıp!"

Pelagia babasının bu çocukça oyunu bozmasına canı sıkılarak, "Adam delinin teki, bu hastalık bana da bulaştı," dedi.

Yüzbaşı başını geriye atarak, "Sola, Perduta, Abandonnata" ezgisini köpek makamında tekrarladı. Psipsina bu acıklı havlamayı dinlemektense dışarda yağmur altında ıslanmayı yeğlediği için kapıyı tırmaladı. Sanki sokak köpekleri yetmezmiş gibi bir de bu çıkmıştı başına. Pelagia ayağa kalkıp masadan bir şeftali alarak ulumasının kreşendosunda Yüzbaşı'nın ağzına tıktı. Adamın gözleri yuvalarından uğradı. "Ne komiksiniz, dört ayak üstünde, yünlerle sarılıp sarmalanmış, ağzınızda bir şeftali," diye kahkahayı salıverdi kız.

Tarih duyarlığı biraz zedelenmiş olan Doktor ekledi: "İstilacılar daha vakarlı davranmalı."

Yüzbaşı hafifçe hırladı.

Pelagia aklını işine vermemişti tabii, yumağı sararken daha sıkı, daha sıkı bağlamıştı adamın ellerini. Yüzbaşı ayağa kalkınca burnunun tıkandığını, ağzından soluk alamadığını fark etti. Şeftaliden bir lokma ısırınca yere düştü. Psipsina onu koklayıp bir köşeye götürdü. Yüzbaşı ellerini kurtarmaya çalıştı ama başaramadı.

"Bu bir komplo," dedi. "Hain Yunanlıların İtalyan kurtarıcılara karşı bir komplosu."

Pelagia, "Çözmeye niyetim yok. Zaten sarıncaya kadar canım çıktı," dedi.

"Ömür boyu bağlandım," dedi Yüzbaşı. Gözleri buluştu. Pelagia utangaç bir gülümsemeyle gözlerini önüne indirdi: "Yaramaz köpek, sen de!"

34 Kitleleri Kurtarmak (3)

Albay Myers'ten zılgıt yemek çok onur kırıcı bir şeydi. Ama Hektor ile komutanı Aris o kadar sık haşlanmışlardı ki işi pişkinliğe vurmaktan, bunu bir oyun diye kabul etmekten başka çareleri yoktu. Kendi grupları yolsuzlukları ve zalimlikleri yüzünden Britanyalılara rapor edilince ya bilmezden gelir ya şaşırma numarası yapar ya da pişman olmuş gibi alttan alırlardı. Bundan sonra Atina'daki komiteye danışmadan herhangi bir anlaşma imzalanamayacağı, bunun için bir haberci göndermek gerektiği, onun da iki haftadan önce geri gelemeyeceği belirtilirdi. Habercinin İtalyanlar, Almanlar ya da başka direnme örgütleri tarafından yakalanıp öldürüldüğünü söyleyebilirdiniz. Kabahati İngilizlerin üstüne atmak da olasıydı; EDES'i tuttukları açıkça belli olmuyor muydu? Hatta, Almanların, tavuklarını vatansever ELAS gerillalarından esirgemeleri için silahlandırdığı Yunanlı köylülerden de korkulurdu. Bu zaman zaman doğru ve hiçbir zaman kanıtlanamayacak bir olasılıktı.

Hektor, kırmızı fesini düzeltip yaramaz bir okul çocuğu gibi Albay Myers'in karşısında süklüm püklüm durdu. Kendisini bu aşağılayıcı durumda görmemesi için Mandras'ı dışarıda bırakmıştı. Girip çıkan irtibat subaylarını izliyor, bu kadar iriyarı oluşları, derileri soyulan kırmızı burunları, durmadan şakalaşmaları dikkatini çekiyordu. Bazıları Yeni Zelandalıydı. Mandras'a göre burası, Britanya'da gerilla taktikleri öğrenenlerin özel olarak yetiştirildikleri bir yer olmalıydı. Her zaman üşütüp burunlarını çekiştirirlerdi. Gelgelelim şaşılacak kadar dayanıklı adamlardı. Başka bir dile çevrildiği zaman ipe sapa gelmeyen şakalar yaparlardı durmadan. Rumca öğrenmek için çaba harcar ama adları yanlış telaffuz etmekten keyif alırlardı. Anti-

gone diye bir kadın adı mı işittiler, antika sen de, deyip çıkarlardı işin içinden.

Hektor, Myers'e, "Burası benim bölgem," dedi, "ben Atina'dan emir alırım, sizden değil. Siz Yunanlı mısınız? Durmadan emir yağdırıyorsunuz bize."

Myers içini çekti. Diplomasiden anlamazdı. Görevinin yüzde doksanının Yunanlılar arasında bir iç savaşı önlemek olduğu konusunda uyarılmamıştı. Sadece Almanlara karşı dövüşeceği sade bir hayatı özlüyordu. Zatürreeden yeni kalkmış, sıskası çıkmış, gözünde fer, dizinde derman kalmamıştı. Yine de bir ideal uğruna bir ahlak prensibini çiğnemeyecek bir adamın otoritesiyle konuşuyordu. Kendilerini küçük düşürdüğü için bütün ELAS liderleri ondan nefret ederlerdi ama hiçbiri, karşısında fazla diklenmeyi göze alamazdı. Çünkü Almanlar gittikten sonra tasarlanan devrim için biriktirdikleri silahlarla altın sterlinlerin kaynağı oydu. Önerdiği bazı planlara uyarak, Mihver güçleriyle ara sıra çatışarak, kesin bir tonla, gözleri ateş saçarak verdiği nutuklara baş sallayarak suyuna göre giderlerdi.

"İşin başından beri bütün andarte gruplarının Kahire'den yönetileceği konusunda bir anlaşmaya varılmıştı. Her karşılaşmamızda bunları tekrarlamak zorunda bırakmayın beni, rica ederim. Amaca zararı dokunan davranışlarınızı sürdürürseniz bütün yardım malzemesini keserim, anlaşıldı mı?

"Bize bir şey verdiğiniz yok. Bütün yardım EDES'e gidiyor. Bizim hakkımızı yiyorsunuz."

Albay patladı: "Yine aynı saçmalık. Size yüz kere söyledim. Biz her zaman son derece adil davrandık." Albay doğruldu. "Kaç kere hatırlatmam gerekecek. Bu savaşta ortak bir düşmanımız var. Almanlara karşı savaştığımız aklınızın ucundan bile geçiyor mu acaba? Gorgopotamus viyadükünü havaya uçurmak yeterli değil. ELAS son zamanlarda yararlı bir iş yaptıysa sadece budur. Son kez EDES'le işbirliği yaparak bir işe yaradınız."

Hektor kıpkırmızı oldu. "Aris'le konuşun. Ben ondan emir alıyorum. O da Atina'dan emir alıyor. Bana çıkışmanız boşuna."

"Aris'le tekrar tekrar konuştum. Şimdi seninle konuşuyorum. Aris seninle konuşmamı söyledi. Son rezaletlerin sorumlusu senmişsin."

"Rezalet mi, ne rezaleti?"

Albayın tepesi attı. Bu ikiyüzlü andartenin suratına bir tokat aşk etmek istedi ama kendini tuttu. Konuşurken yapılanları parmaklarıyla birer birer saydı. "Birincisi, geçen cuma EDES'e uçakla yardım malzemesi attık. Şunu da unutma sakın, düşmanla gerçekten savaşan tek büyük grup onlar. Sen ve adamların EDES'e saldırıp onları buradan uzaklaştırdınız ve bütün malzemeyi çaldınız."

Hektor, "Çalmadık, bize de adilce bir pay verseydiniz buna mecbur kalmazdık. Hem hiç ölen olmadı," diye yaptıklarını savundu.

"Zervas'ın takımından beş kişiyi öldürdünüz. İçlerinde bir İngiliz irtibat subayı da var. İkinci olarak, size dünya kadar para verdik. Aldığınız mallar ya da hayvanlar için köylülere hiçbir şey ödemiyorsunuz. Onları düşmanın kollarına attığınızı göremeyecek kadar aptal mısınız? Sayısız şikâyetler işittim. Uğradıkları zararların tazmin edilmesi için elli kilometre yürüyen köylülerle karşılaştım. Hırsızlıklarınıza karşı çıktıkları için üç köyü yaktınız. Sonra düşmanla işbirliği yapıyorlardı diye iftira ettiniz adamlara. On iki erkek, beş kadın öldürdünüz. Cesetlerini gözlerimle gördüm Hektor, ben kör değilim. Bu insanların cinsel organlarını koparmanın, gözlerini oymanın, gülerek ölsünler diye ağızlarını yırtmanın anlamı ne?"

"Bizi erzak ve mühhimattan yoksun bırakıyorlar, işbirlikçi oldukları besbelli. Siz de bize boş verirseniz elimizden başka ne gelir? Adamlarım zıvanadan çıkarsa onları nasıl durdurabilirim? Hem bunları bizim yaptığımızı kim söyledi?"

Myers patlamak üzereydi. Az daha köylüler diyecekti Ama komünistlerin onlardan öç alacağından çekinerek, "Subaylarımızdan biri gördü," dedi.

Hektor omuz silkti: "Yalan."

Myers buz kesildi: "Britanyalı subaylar yalan söylemez." Bu aldatmacaya başvurduğu için fena halde pişman olmuştu. Andarteye dik dik baktı. Ne yazık bu kızıl faşistler hiç de centilmen değildiler. Kişisel onur onlara vızgeliyordu. Sözünü sürdürdü: "Üçüncü olarak, dağ köylülerinin buğday almak için EDES bölgelerine girmesine engel oluyorsunuz. Açlıktan

ölecek adamlar. Yurtseverlik bu mudur? Geçmelerine izin vermek için size katılmalarını şart koşuyorsunuz. Hiçbir yetkiniz olmadığı halde 'terk edenler'i ölüm cezasına çarptırıyorsunuz. Dördüncü olarak, İtalyanların talep ettiği patateslere el koyarak bir köyden hıncınızı aldınız. Senin uygunsuz işlerinden yakınmak için Aris'i arayan bir irtibat subayımızı kasten yanılttın. Altıncı olarak başka andarte gruplarının silahlarını ellerinden alıp subaylarını katlederek çok yanlış bir politika güdüyorsun."

Hektor lafı çevirmekte ustaydı, karşı saldırıya geçti: "Biz İngiliz siyasetini biliyoruz. Aptal yerine koymayın bizi. Halkımıza sormadan Kral'ı geri getireceksiniz."

Myers yumruğunu masanın üstüne indirerek bir sürahiyi devirdi. "Yedinci olarak," diye gürledi, "adamlarının topyekûn EDES'e geçmesini ayarlayan bir jandarma komutanını kaçırıp öldürdünüz. Jandarmaları silah zoruyla kendi tarafınıza geçirttiniz. Sekizinci olarak, kim ELAS'a katılmazsa vatan haini olduğunu ve vurulacağını ilan ettiniz. Dokuzuncu olarak, size verdiğimiz fonları, Atina'daki KKE'ye iletmeleri için EAM'a teslim ediyorsunuz. Köylülere para yerine hiçbir geçerliliği olmayan makbuzlar veriyorsunuz. Onuncu olarak, bazı adamların, bir SS birliğiyle sıkı bir savaş halinde olan EDES birliğine yandan saldırmış. Yunanistan için bir yüz karası bu. Bir daha asla tekrarlanmayacak bir ahlaksızlık. Anlaşıldı mı?" Albay durarak çekmecesinden bir kâğıt çıkardı.

"Burada, EDES, EKKA ve EOA'nın imzaladığı bir anlaşma yazılı. Hepsi kurallara göre hareket etmeyi kabullendiler. Bunu Aris'e de imzalatacağım. Sen de oku. Bu anlaşmanın dışına çıkmayacağın konusunda bir centilmen sözü ver. Aksi takdirde size yapılan yardımın kesilmesi söz konusudur."

Hektor hiç tınmadı. Albay bu taktiği yüz kere denemişti. "Ne ben ne de Aris, Atina'ya danışmadan herhangi bir belgeye imza atabiliriz. Bir haberci yollarız ama gidip dönmesi kim bilir ne kadar sürer?"

Myers kâğıdı onun eline tutuşturup, "İşte şartlarımız bunlar!" dedi. Hektor, arsızca selam vererek, yanından ayrıldı.

Myers'in bu bölgede karargâh olarak kullandığı mağara-

dan dik, kaygan bir keçiyoluyla vadiye inerlerken, Mandras sordu: "Meramları neymiş kuzum?"

Hektor homurdanarak karşılık verdi. "Bir sürü martaval. Bokumu yesinler. Senin anlayacağın şu İngilizler faşistin dikâlâsıdır. Bütün istedikleri Yunanistan'ı imparatorluklarına katmak. Zervas ile EDES'teki suç ortakları bunların ekmeğine yağ sürüyor. Bunun için onlara levazım yağdırıyorlar, biz ağzımızı havaya açıyoruz."

Mandras, "Bizde de tonlarca malzeme var," dedi, "Yunanistan'daki bütün Nazileri havaya uçurmaya yeter."

Hektor duymazdan geldi. Mandras daha gençti. Zamanla öğrenecekti. "Şu köylüler bizi Myers'e rapor etmişler," dedi, "işbirlikçi pezevenkler, gidip şunlara derslerini verelim."

Mandras sırıttı: "İçlerinde kıyak karılar var."

"Onlara da bir iki numara gösterirsek kıyak olur." İki adam hınzırca güldüler. Bu köylüler küçük burjuvalardan, kralcılardan yanaydılar. Sözde cumhuriyetçi geçiniyorlardı ama herkesin karşı olduğu Kral'a bağlılıkları su götürmezdi. Hepsi faşist sempatizanıydı, bilimsel sosyalizmin içine tükürürlerdi. Bu hain kadınların altınızda kıvrılıp çığlıklar atmaları ne zevkti ama. Vicdan azabı çekmeye ne gerek vardı. Bu haspalar daha büyük cezaları hak etmiyor muydu? Yeni Yunanistan kurulmak üzereydi, daha iyi bir Yunanistan. Bu kıytırık tuğlalar üstünde kafa yorulur muydu? Hepsi çöplüğe atılacaktı eninde sonunda. Bir omlet yaptığın zaman da kabukları fırlatıp atmaz mısın?

Mağarasında, Myers yine buradaki görevinden alınması için başvuruda bulunmayı düşündü. Kahire ELAS hakkında verdiği bilgilere kulak asmıyor, Komünistlerin er geç bir iç savaş başlatacaklarını anlamaz görünüyordu. Burada boşuna vakit harcıyordu. Mendiliyle alnındaki terleri sildi, parmaklarını kaşınan, henüz alışamadığı sakalında gezdirdi. Tom Barnes geldi. Zervas'ın çetesiyle birlikte bir köprüyü uçurdaktan sonra dört beş gün yollarda oyalanmıştı. Eski bir tahta sandalyenin üstüne çöküp çizmelerini çıkardı. Ayak tabanlarıyla parmaklarındaki yaraları inceledi. Myers tek kaşı havada, onu sorguya çekti. Barnes gülümseyerek övündü. Yeni Zelandalı şivesiyle, "Köprü bir patlayış patladı, görülecek manzaraydı, annadın

mı? Ayakları ayaklanmış dört bir yana firar ediyor. İtalyanlar, Almanlar haftalarca uğraşsa belini doğrultamaz. Mafettik, maf!"

"Harika," dedi, Myers. "Bir fincan çay?" Az önce Hektor buradaydı. O da Aris gibi lanet herifin teki. Pis domuz, domuzun daniskası."

Barnes, "Ne beklersiniz," diye karşılık verdi, "ayaklar baş oldu."

35 Adada Bir Bildiri Dağıtılır, Başlık Bir Faşist Sloganıdır: "İnan, Dövüş, Buyruğa uy"

İtalyanlar! Bugün hep birlikte Benito Andrea Amilcare Mussolini'nin yaşamını ve başarılarını kutlayalım. Hayata sıfırdan başlayan bu büyüğümüz sonunda bizi sıfır noktasına getirmiştir.

Çocukluğunda aptal sanılmıştı ama sonraları durmak bilmeyen bir boşboğaz, bir geveze ve Alpler'de otlayan bütün inekleri bastıran bir büyükbaş olduğunu kanıtladı. Küçüklüğünde kafesteki kuşların gözlerini iğneyle deler, tavukların tüylerini yolar, okuldaki kızları bağırtmak için kıçlarını çimdiklerdi. Kavgalarda elebaşı olur, hiç yoktan hır çıkarır, kaybettiği bahislerde mızıkçılık ederdi. Daha on yaşındayken yemek sırasında bir çocuğu bıçakladı. Yemekten sonra bıçağını yine kana buladı. Sınıf birincisi olduğunu ileri sürmüşse de bunun aslı yoktu. Ergenlik çağının başlangıcında pazar günleri Farti'deki bir geneleve gitmeyi hiç savsaklamazdı. Böyle parlak zafer bulutları arasında hayata adım atmış oldu.

Bir merdiven sahanlığında bir bakirenin ırzına geçmişti. Kız, "Namusum elden gitti!" diye feryadı basınca onu kendisine karşı koyarken gevşek davranmakla suçladı. Münzevi, merdümgiriz, melun ve meymenetsizdi. Bir baltaya sap olmamış, gece karanlık basınca sokağa çıkan münasebetsizin biri. Yeteneklerini nasıl muhteşem bir şekilde geliştirdi!

Bir öğretmen olarak zorbalığı ile tanınmıştı ama sınıflarını zapturapta sokamazdı. İçkiye ve iskambil oyunlarına dadandı.

Görev gereği uzaklara giden bir askerin karısıyla zina işledi. Sonra kadını bıçakladı. Bir de muşta edindi. Alacaklılarından, aftoslarından ve askerlik görevinden kaçmak için İsviçre'ye sığındı. Orada da boş gezenin boş kalfasıydı. Yol keserek dilenmeye başladı. Serserilik suçundan tutuklanınca, başka serserilerden nefret ettiğini, bu yüzden onlardan biri olamayacağını söyledi. Bu sırada bizlerin artık çok iyi bildiği nutuk atma gücünü kullanmıştı.

Bir şarap tüccarının yanında çalışmaya başladı ama şarap stoklarını tükettiği için kapı dışarı edildi. Resmi açıklaması şöyle: O sırada kendisine büyük hayranlık besleyen Lenin ile buluşuyormuş. 1904'te İtalyan askerlerini ordudan firar etmeleri için kışkırtmaya başladı. Bu daha sonraki (hepimizin de bildiği) kaçan askerlerin vurulması emriyle çok tutarlıydı.

Paris'e yerleşip falcılık ederek hayatını kazanmaya başladı. Sözde felsefeyle ilgileniyordu. Son zamanlarda Cenevre ve Zürih üniversitelerinde okuduğunu beyan etti. Bu doğrudur tabii, yazıldığına ve devam ettiğine dair hiçbir kayıt bulunmasa da. Annesini bir düşkünler evine terk etmediği, cezaevindeki babasını yüzüstü bırakmadığı da nasıl doğruysa. Hep biliriz, IL DUCE kendi propagandasına inanır. Öyleyse bunlara inanmak bizim de boynumuzun borcudur.

Bir öğretmenlik görevi daha aldı ama mezarlıklarda rezilce âlemler yaptırdığı için bir yıl sonra işten atıldı. Yine yasadışı bir ilişki sırasında frengi kaptı. Gelgelelim bu şimdiki deliliğin nedeni olamaz çünkü frengiye yakalandığı zaman zaten deliydi. İşte bu sırada o eşsiz felsefe tarihini yazdı. Kıskanç bir âşığın bu eseri paramparça ettiğini ileri sürüyor. Ama bütün profesörlerimiz, hiç görmemiş de olsalar, bir dehanın eseri olduğunu kabul ediyorlar. Bir öğretmenlik görevinden daha kovulunca yeni bir politik ideoloji keşfetti. Özü şuydu: Önce harekete geçeceksin, sonra nedenlerini düşüneceksin. Ne elde etmek istediğini her zaman önceden bilen Stalin'in doktrinleriyle çelişkiye düştü.

DUCE şapkasını gözlerine kadar indirip, giysilerini buruşturarak, ağzını açtığı zaman ana avrat asfaltta koşturarak tanınmayı önledi ve Edgar Allen Poe üslubunda harika bir roman

yazdı. Her nedense gönderdiği bütün yayınevlerince reddedildi. Belki zevkine varamayacakları kadar incelikli ve karmaşıktı. Kısa bir süre sonra *Il Popolo*'nun yayın yardımcısı oldu. Haberleri kendi üreterek gazeteci kadrosunda ekonomiye gidebileceğini gördü. Gazete on kez hakaret suçundan toplatıldı. Bir cezayı ödemediği için bizzat tutuklandı. Özgün adamların her zaman başı belaya girer.

DUCE İsa'nın Maria Magdalena ile çiftleştiğini ileri sürerek ve "Tanrı yoktur" diye levhalar asarak dillere düştü. Az sonra orduyu isyana teşvik ettiği için cezaevine atıldı. Babasının evililik dışı evladı olan üvey kız kardeşiyle evlenerek marifetlerine bir de ensesti ekledi. Trent'te gayri meşru bir çocuğu oldu. Evlatlar, elbette babalarının izinden yürümelidirler. O sıralarda konuşurken insanların gözüne bakamadığı, mizah duygusundan yoksun olduğu, sapık ve paranoid bir kişilik sergilediği, adının deliye çıktığı söylenir. Bu doğru değildir kuşkusuz, kendisini o günlerde tanıyanlar bu söylentileri çok iyi anımsasa da. 1911'de Libya savaşına karşı çıktı. Daha sonraki yıllarda güç sahibi olunca aynı ülkeyi feci şekilde ezdi. Böylece değişmeyen durumlara olağanüstü uyum sağlayabileceğini kanıtladı.

Avanti gazetesini çıkarırken Ida Dalser'le, kendisinden bir çocuk peydahlayıp, bol para yediren kadınla ilişki kurdu. Onu terk edip bir akıl hastanesine hapsederek bir vefa örneği gösterdi. Aynı şekilde, Margherita Sarfatti'yi önce metresi yapıp sonra anti-semitizm kanunları gereği hapse attıracaktı. Ayrıca düzinelerce metresinden her birinin fena halde çehre züğürdü oluşu kayda değer. Herhalde DUCE yüreğinin iyiliğinden bu kaknem hatunlara eşlik ediyordu. Güzellik bakanın gözündeyse DUCE astigmat olmalı. Şunu da belirtmeden geçmeyelim. Leda Rafanelli, kadınları arasına girmeyi, düzenbaz ve deli olduğunu ileri sürerek reddetmişti. Daha sonra polisler tarafından tartaklanması birtakım haklı nedenlere dayanıyordu. Öyle düşmanlıkla, hınç beslemekle, öç almakla filan ilgisi yoktu.

DUCE, ideolojisini, konuştuğu son adama göre ayarlamakta ustaydı. Zaman zaman savaştan yana, zaman zaman savaşa karşı kesilirdi. 1915'te savaşa girme konusunda çekimser davranmıştı. İstediği komisyon reddedilmiş, bir şarapnel yarası yü-

zünden yattığı hastanenin Avusturyalılarca kasten bombalandığını iddia etmişti. Maksatları kendisini, yani İtalya'daki en önemli adamı yok etmekti. O sırada gazetesi silah yapımcılarının ilanlarıyla destekleniyordu, yoksa birdenbire İttifak devletlerine yakınlık duyması beklenemezdi.

DUCE, Fiume serüvenine ayrılan fonları kendi seçim kampanyası için kullandı. Ruhsatsız silah taşıdığı için tutuklandı. Milano başpiskoposu ve belediye başkanına bombalı paketler yolladı. Seçimlerden sonra, bilindiği gibi, Di Vagno ile Matteoti'nin katledilmesinden sorumludur. O zamandan beri Don Mizzoni Amendola, Roselli kardeşler, gazeteci Piero Gobetti onun buyruğuyla öldürülmüştür. Ayrıca Ferrera, Ravenna ve Trieste'de kurşuna dizdirdiği yüzlerce, gereksiz ve anlamsız fetihler yüzünden yabancı ülkelerde telef olan binlerce kişinin vebali de onun boynuna. Biz İtalyanlar ona nasıl minnettar olmayalım ki, bu şiddet ve vahşet sayesinde üstün bir ırk sayılıyoruz. Revolverlerin Parlamento'ya girmesi, anayasal demokrasinin yerle bir edilmesi, bizi, uygarlığın en yüce katlarına yükseltmiştir.

İktidarın illegal olarak ele geçirilmesinden beri, İtalya günde ortalama beş politik vahşet olayına tanık olmaktadır. DUCE 1922'yi yeni Annus Domini ilan etti. Kutsal Peder'in kendisini Komünistlere karşı desteklemesi için Katolik kisvesine büründü. Aslında Komünistin dik âlâsı odur. Karşı görüşlü gazete ve dergilerin bürolarına saldırılar tertipleyerek basını iyice sindirdi. 1923'te görünürde hiçbir sebep olmadan Korfu'yu işgal etti. Sonra Birleşmiş Milletler'in baskısıyla çekilmek zorunda kaldı. 1924'te seçimlere hile karıştırdı, Tyroller ve kuzeydoğudaki azınlıklara zulmetti. Libya ile Somali'nin anasını bellemeleri için askerlerimizi oralara yolladı. Adamlar ellerini masum kanına bulaştırdılar. Burjuvaziyi hizaya getirmek için bürokratların sayısını ikiye katladı. Bölgesel yönetime son verdi, adalet mekanizmasını bozdu ve söylentiye göre sırf istem gücüyle Etna Dağı'nda lavların akışını durdurdu. Napolèon pozu vererek Perugina çukulatalarının reklamlarında göründü. Kafasının dazlaklaştığı belli olmasın diye saçlarını kökünden kazıttı. Kendisine sofra adabını öğretmesi için bir hoca tuttu. El sıkışmaktan daha

hijyenik olduğu savı ile Roma selamını ihya etti. Gözlüğe gereksinmesi yokmuş gibi davranır. Repertuvarında sadece iki çeşit yüz ifadesi bulunur. Kısa boylu olduğu için nutuk verirken gizli bir podyumun üstüne çıkar. Pareto ile ekonomi çalıştığını, her şeyi bildiğini, görüşlerinde asla yanılmadığını söyler. Marşlar sırasında resimlerinin bir aziz tasviri gibi taşınmasından hoşlanır. Aziz olduğuna ne şüphe, tabii ki azizdir!

Aristo, Kant, Aquinas, Dante, Michelangelo, Washington, Lincoln ve Bonaparte'tan daha büyük olduğunu ilan etmiştir. Biz kim oluyoruz aksini söyleyecek? Kendisine hizmet etmeleri için seçtiği bakanlar psikopat, dejenere, fırsat düşkünü, koltuk düşkünü ve kendisinden kısadır. Nazara gelmekten korkar, ikinci kişi tekil hitap tarzını yasaklamıştır. "Giovinezza"yı çaldırtmayı reddettiği için Toscanini'yi dövdürtmüştür. Bütün büyük keşiflerin İtalyanlar tarafından yapıldığını, Shakespeare'in bir İtalyan şairinin takma adı olduğunu ileri süren akademi üyelerine ihsanlarda bulunmuştur. Forum bölgesinde on beş tarihi kiliseyi yıktırarak yeni bir yol açtırmış ve Herkül'ün, kendi yüzünü taşıyan, seksen metrelik bir heykelinin dikilmesini buyurmuştur. Şu anda sadece devasa bir ayak ve yüzün bir bölümünden ibarettir, şimdiye kadar yüz bin ton metal harcandığı için heykelin tamamlanması olası görünmüyor.

Bir konuşmasında söylediği her şey, bir başka konuşmasında yalanlanır çünkü biz İtalyanların sadece kendi görüşlerimize uyan noktalar üstünde durduğumuzu çok iyi gözlemiştir. Böylece her adamın nabzına göre şerbet verir. Kitapları yakmış, okullarımızda okutulan metinleri kesip biçmiş, filozof Benedetto Croce'yi idam ettirmiştir. İdam cezaları vermeye yetkili devrim mahkemeleri kurmuş, cennet gibi adaları işkence görülen zindanlara çevirmişti. On sekiz yaşımızdayken bize bağlılık ve itaat yeminleri ettirdi. Böylece ancak ikiyüzlüler ve eblehler ileri adım atabilirdi. Bize namusunuzun üstüne titreyin, vara yoğa gülmeyin ancak başkalarını küçümsemek, alaya almak için pis pis sırıtın diye emir buyruldu.

On İki Ada'yı kasıp kavurdu, Yunan mezarlıklarında mezar taşlarındaki yazıları sildirdi. Parma'da Hırvatlarla Makedonyalılara terörizm eğitimi vermek için bir okul açtırdı, idare

mekanizmasına sızarak Birleşmiş Milletler'i yolundan saptırdı, Arnavutluk'la Yugoslavya arasındaki barış görüşmelerini engelledi, Almanya, Belçika ve Avusturya'yı yeniden silahlandırırken kendi ordusunu silahsız, cephanesiz haksız savaşlara sürdü, yine de hiç utanmadan dış politikalarda silah kullanılmasını kanun dışı bırakan Kellogg Antlaşması'nı imzaladı.

Bu Frengili Zampara, frengi geçirmeyi hapisle cezalandırılacak bir suç saydı, bu sayısız piçler doğurtan adam aile korunmasını yasaklattı, bu ağzı bozuk köylü küfretmeyi ayıplarken, dansı ve alkol kullanımını sınırlayarak bizi ciddiyete davet ediyordu. Kadınları kümes hayvanlarına döndürmek için kanunlar çıkartıyor, bütün dinsel inançları baskı altında tutuyordu. Kendiyle ilgili adıllar büyük harflerle yazılacak, DUCE ile ilgili yazılar gazetelerin baş sayfalarının baş sütunlarına kurulacaktı. Libya'da toplama kampları kurdu. Zaman zaman Fransa, Yugoslavya, Fransız Somalisi, Etiyopya, Tunus, Korsika, İspanya ve Yunanistan'ı işgal etmek için planlar hazırladı. DUCE, "Bir aslan gibi bir tek gün yaşamayı, bir koyun gibi yüz yıl yaşamaya yeğ tutarım," derdi. Böylece o kâğıttan bir aslan oldu, onu izleyen biz İtalyanlar, bir koyun sürüsü. Ama mezbahaya götürülürken kendimizi birer aslan gibi görüyorduk. "Düşmanımız ne kadar çok olursa onurumuz o kadar büyür," derdi. Biz de durup dururken önümüze gelenle hır çıkardık, ayağımızda pabucumuz, kıçımızda donumuz yokken, o savaştan bu savaşa sürüklendik.

Bu Koca Soytarı, hiç hak etmediği zafer madalyalarıyla süslü binlerce üniformanın sahibiyken bebelerimizin kara gömlekli fotoğraflarını çektirdi bize, nutuklarının hangi bölümlerinde alkış koparacağımızı kartlar ve çanlarla talim ettirdi, bir "Gençliğe açılma" politikası ilan ederek birtakım genç eşkıyayı, birtakım toy ve cahil herifleri kilit noktalara getirdi. Kutsal Kilise'nin Katolik doktrinini hiçe sayarak, "aşağı ırklar"dan olanları kısırlaştırdı. Şu anda anlamsızca savaş halinde bulunduğumuz Sovyet Rusya ve Britanya ile saldırmazlık paktları imzaladı. Askeri eğitimi sekiz yaşındakilere zorunlu kıldı, böylece çocuklarımızı kurşun askerlere döndürdük. Hitler'e "acınacak soytarı", "seks manyağı", "hain ve güvenilmez" sıfatlarını ya-

kıştırdı ama bu adamın emir kulu oldu. Hastanelerde, ameliyatlardan önce yüce adı bir anestezi olarak kullanılacaktı. Gelgelelim kendi beyni uyuşturulmuş olmalı ki, Britanyalıların bize karşı koyamayacak kadar çökmüş, tükenmiş olduğunu ileri sürdü. Ama o işi bitik Britanyalılar donanmamızın yarısını batırdılar, bunun için her yerde açlıktan geberiyoruz; siyahi birliklerimizin tabana kuvvet kaçtığı Kuzey Afrika'da, bizi feci bir yenilgiye uğrattılar. Etiyopya'yı işgalimiz 5.000 İtalyanın hayatına, ordunun bir yıllık harcamasına ve 75 tümeni donatacak araç ve gerece mal oldu. "Dekadan" İngilizler şimdi kendi silahlarımızla bize saldırıyorlar.

Bu ahlak cücesi, bu aydın özentisi, "Felix Mater" duasının kendi ölü annesinin ruhu için okunmasını buyurdu, İspanya iç savaşında boş yere, 6.000 birliğimiz telef oldu. Biz bir eşeğin güttüğü aslanlar olduğumuz için, Guadalajara'da bir amatörler ordusuna yenildik. Daha da kötüsü, Majorca'da İspanyol esirlerin toptan öldürülmesini emrederek sonsuza dek adımızı lekeledi. Aynı derecede yüz kızartıcı bir başka davranışı da, tarafsız gemileri torpilleyip, hayatta kalanların kurtarılmasına engel olmaktı. Japonya ile ittifaka girip, gazetelere, onlardan "ariler" diye söz etmelerini buyurdu. Bizi kaz adımlarıyla yürüterek Almanya'nın dalkavuğu yaptı. Aynı anda hem kendini, hem Kral'ı mareşal ilan ederek olmazı oldurdu. Hitler'i memnun etmek için İtalyan Yahudilerini soykırımdan geçirdi. Şemsiye taşıyan efemine İngilizlerin bizi yenmekten âciz olduklarını ilan etti.

Askerler! Sırtımıza geçirecek üniformamız yok, çünkü DUCE bütün öğretmen ve devlet memurlarının üniforma giymesini emretti. Kuzey Afrika'da yaz ortasında, çöllerin kavurucu sıcağında altı yüz kilometre taban teptikten sonra taşıtsızlıktan yüzüstü bırakıldık. Ticari filomuzun üçte birini kaybettik zira savaş ilan etmeden önce onlara yurda dönme komutu vermeyi unutmuştu. Tümenleri yarıya bölmekle tümen sayısını iki katına çıkaracağımıza inandırıldık. Yağmurlu mevsimde sırtımızda kışlık giysiler olmadan Yunanistan'ı işgal ettik.

Kısa bir süre önce ordu terhis edildiğinde karaya çıkmaya elverişsiz Adriyatik limanlarından geçmemiz bekleniyordu. Hem de Genel Kurmay Başkanı'ndan habersiz. Adam, ne olup

bittiğini önce radyodan işitmişti. Bütün Arnavut askerlerimiz firar etti. Bizler, neler olduğunu ancak BBC'yi dinleyerek öğrenebiliyorduk. Donanmamız, havadan takviye ve uçak gemilerimiz olmadığı için ancak bir İngiliz uçağını düşürebilmiş, Taranto ve Mataban Burnu'nda denizin dibini boylamıştı. Kuzey Afrika'da 300.000 birliğimiz 35.000 birlik tarafından yenilgiye uğratıldı. Çünkü Hava Kuvvetlerimiz yoktu, hafif tanklarımız kartondan yapılmıştı ve motorize birliklerimiz motorsuzdu. Bizler pisi pisine ölürken, DUCE, bombalanmaması için Genel Karargâhını Vatikan'ın yakınına taşıdı.

Askerler! Bizler, cesur bir halkın günahsız ülkesini, işgal etmeye gönderildik, hem de galip gelirsek onları besleyemeyeceğimizi bile bile. Onun için bu halk bizlerden çok daha aç. Bütün savaş kurallarını ve vicdanımızın sesini hiçe sayarak, öldürülen bir İtalyana karşılık yirmi Yunanlı öldürmemiz DUCE'nin emriydi. Şükürler olsun, çoğumuz bu emre kulaklarımızı tıkadık.

Askerler! Yalnız ülkemizdeki facialar için gözyaşı dökmeyelim. 350.000 insanımız Almanya'da esirler gibi çalıştırılmaya gönderildi. Savaş zamanı işsizliğin alıp yürüdüğü, enflasyonun umarsızca tırmandığı, karaborsanın Nazi subaylarınca yürütüldüğü, sahte yiyecek ve yakacak kuponlarının ölçüsüzce çoğaltıldığı, kırk tane dağıtım merkezinin üst üste bindirilmiş görevlerle ülkeyi felce uğrattığı Almanya'ya.

Gelin kendi yurdumuz için ağlayalım, mevcut olmayan Britanya gemilerinin batırılması için hayali madalyalar verilir, bir delinin nutukları radyolarda yayınlanırken, basılıp binlercesi dağıtılan nutukları, kutsal metinler diye sürülen nutukları selam vaziyetine geçip dinlemek zorunda bırakıldık. Aynı deli, bir orkestradaki bütün enstrümanları aynı anda çalmaya çalışan bir orkestra şefi gibidir. Bir tek kırık ampule bağlı bir dinamo gibidir. Propaganda Bakanı'nın hakemlik ettiği tenis maçlarında profesyonelleri yenerken, oynadığı setleri filme aldırmıştır. Tarihte en fazla itaatsizlik gösterilen adamdır çünkü şimdi verdiği emri az sonra bozacağını herkes bilir.

Askerler! Mızraklarla savaşan yerlilere karşı zehirli gaz kullanmamızı buyuran, bu adamdır. Bu maskaranın kara gömlekli haydutları ve kundakçıları savaştan kaçar ama hintyağına

petrol karıştırarak analarımızı, babalarımızı, hısım akrabamızı zehirlerler. Ekonomimizi mahveden, bizi utançtan yerin dibine geçiren bu adamdır.

Askerler! Her ulus, layık olduğu lideri başına geçirir. Doğru söze ne denir! VIVA IL BUFFONE. VIVA IL BALORDO. VIVA L'ASSASSINO. VIVA IL DUCE.

36 Eğitim

Delikanlılar köylüden metazori aldıkları keçinin bağırsaklarıyla sakatatından kokoreç yapmışlardı, ateşin közünde cızır cızır pişmesini ağızları sulanarak seyrediyorlardı. İştahları kabarmıştı. Hektor, yemek hazır oluncaya kadar vakit geçirmek için bilgi dağarından bir şeyler sunmaya karar verdi. Bazı andarteler can sıkıntılarını gizlemeden esnediler. Yapacak başka işleri olmadığı için çeteye katılan bazıları suratlarını asarak oturdular da herifin ağzını keçi bokuyla doldurmanın ne iyi olacağını düşündüler. İçlerinden ikisi gece iyice bastırınca silahlarını alıp Yunanlı kardeşleri yerine Almanlarla dövüşen başka bir grup aramaya gidecekti. Yakalanırlarsa öldürüleceklerini biliyorlardı ama bu bile kalmaktan daha iyiydi. Bir Kral yanlısı toprağın üstüne umutla "Erkhetai", 'Geliyor' diye yazdı ama Hektor görmesin diye üstünü çam iğneleriyle örttü. Hektor'u dinleyen dört Cumhuriyetçi Venizelist acı acı düşündüler. Nasıl oluyordu da her çetenin başına üç komünistten oluşan bir komite geçiyordu. Bunlar da savaş başladığından beri kendilerine yardım etmeye çalışan tek devlete, Britanya'ya düşmandılar. Hektor bir şey söylediği zaman tam aksine inanmak doğru oluyordu... Yalnız Mandras ile başkanın iki yardımcısı, o koltuğunun altında *Ne Yapmalı?* adındaki yıpranmış kitapla üç aşağı beş yukarı dolaşırken sözlerine kulak kabartıyorlardı. Bu nutukla alay edercesine uzaktan bir baykuş sesi geldi. Kuzey rüzgârı çam dallarını sallarken hava ayazladı. Arkalarında, ışıldayan iki yıldız arasından dağın doruğu, uçsuz bucaksız ormana tepeden bakıyordu; kahramanları, zerdevaları, domuzları, haydutları, hırsızları barındıran ormana.

"Şimdi yoldaşlar, sizinle konuşmak istiyorum çünkü birçoğunuz devrim kuramlarını öğrenmeden devrimin yürütülemeyeceğini bilmiyor. Öncü savaşçılara ancak kuramları çok iyi bilenler yol gösterebilir. Birçoğunuz tarihsel deneyimlerimizin nasıl yorumlanacağından habersiz; bu da revizyonizme, ekonomide gelgeç tedbirler almaya, uzlaşmaya, demokratizme yol açıyor. Gerçi bu çeşit burjuva sosyalizmi, burjuva sosyal reformizmi, oportünist sosyalizmi asıl bilinçlenmenin embriyonik bir başlangıcı sayılabilir. Gelgelelim proletaryanın çıkarlarıyla karanlık tutucu güçlerin çıkarları arasındaki uzlaşmaz antagonizmi açıklamaktan âcizdir. Sosyal sınıflar arasındaki çelişkinin diyalektiğini hesaba katmaz. Burjuvaların çıkarları ile proletaryanın çıkarları taban tabana zıttır. Bu yalnız kuramda değil uygulamada da geçerlidir.

"Açıklamaya gerek görmüyorum, görünen köy kılavuz istemez. Şunu asla unutmamalısınız, tarihi maddecilik proletaryanın toplumsal yaşama doğrudan el atmasını gerektirir. Parlamenter cumhuriyetçilik ya da militer diktatorya sorunlarımızı çözmez. Her olayın en doğru yorumunu yapan, gerici güçlere karşı en uzlaşmaz savaşımı sürdüren komünizmdir. Yönetici sınıfların revizyonist ve eklektik tarihçilerinin ideolojik safsatalarını sadece grevler düzenleterek, sendikalar kurarak teşhir ve tahkir edemeyiz. Çünkü işçi sınıfının sendika politikaları burjuvalarınkinden farklı değildir. Biz ileriye, çok daha ileriye gözümüzü diktik.

"Bilimsel olarak saptanmıştır: Biz kitlelerin politik ve ekonomik bağımsızlığı için yola çıktık. Ama proletaryanın yeterli eğitimi ve kuramsal çalışmalar için vakti olan Intelligensia'nın önderliğine gereksinmesi vardır. Marx, Engels, Plehanov, Lenin dünya proletaryasının bilinçlenmesi için, kendi çıkarlarını gözardı eden kentsoylu aydınlardı. O işçiler ki, yeni bir düzenin kurulması için değiştirilmesi gereken yapılaşmanın özelliklerini hâlâ kavramış değillerdir. Bizim amacımız emekçilerle aydınlar arasındaki farkları kaldırmak; bunun için iyi eğitilmiş, gelişmiş ve deneyimli liderler gerek bize. Bunların, uyanmaya başlayan kitleleri yanlış kuramlara saptırılmaktan korumaları, tarihi maddeciliğin ışığında doğru yolu göstermeleri gerek.

"Koşullara bağlı kalmayan, işçilerin küçük hırslarına kulak asmayan, onlara yüksek amaçlar gösteren liderler istiyoruz. Esaslı önderlerimiz oldu mu işçileri entelektüellerin düzeyine yükseltmesek de olur. Liderlerine inanıp güvenmeleri yeterlidir. Bu liderler sürekliliği sağlayan sağlam örgütler kurar, süregelmekte olan nesnel koşulların bilimsel bir analizini yapar.

"Biliyorum, bazılarınız aldığımız kararları demokratik bir biçimde oya koymadığımızdan şikâyetçisiniz. Ama öyle intikamcı, bölücü, şovenist ve gerici fraksiyonlarla uğraşmak zorunda kalıyoruz ki, biz liderleriniz için kendimizi gizlemek hayati bir önem taşıyor. Mademki gizlilik kaçınılmaz, nasıl demokratik olabiliriz? Demokratik lafı öyle bir açıklık gerektirir ki bu bizim intiharımız olur. Öyleyse şu oy kullanma işini bir tarafa bırakalım. Gereksiz ve zararlı bir oyundur bu.

"Bir şey daha... Aklı başında herkes anlar ki, liderlik görevsel bir uzmanlık işidir ve merkezleşmeye yol açar. Bunun için Almanlarla yeteri kadar savaşmıyoruz diye sızlanmayı bırakın, EDES ve EKKA ile neden dövüşüyoruz diye söylenip durmayın. Merkez Kurulumuz ne yaptığını çok iyi bilir. Onlar bütün tabloyu görüyorlar, biz ancak bir köşeciğini görebiliyoruz. Bunun için kendi inisiyatifimize göre davranmamız yanlış olur. Oportünizme saparsak daha büyük bir planı altüst edebiliriz. Oportünizm kesin ve sağlam ilkelerin yokluğu demektir. Devrimciler arasında tam, arkadaşça, karşılıklı güven olmalı. Hiç yolumuzdan sapmadan büyük kavgada omuz omuza yürümeliyiz. EDES denilen sözde gerillalara, o faşist ve gerici it sürüsüne arka çıkacak olursanız size şunu anımsatmak isterim: Kötü bir barış, iyi bir savaşa yeğ tutulmaz. Aynı düşmana karşı savaştığımızı söylüyorlar ama, bize gelecek adamları ayartarak zayıflamamıza neden oluyorlar. Onlara dünya çapındaki tarihi savaşın yanlış bir yorumunu aşılıyorlar. Onları bünyemizden atmak tarihi görevimizdir. Bir parti pisliklerden arındıkça güçlenir.

"Bu demek oluyor ki, her zaman dayanışmayı ve demir gibi bir disiplini sürdürmeliyiz. Böylece en adil biçimde liderlerimiz, yolumuzdan sapanın idam edilmesini karara bağladılar. Burada liderler komitesinin temsilcisi ben olduğuma göre sorgusuz sualsiz bana itaat edeceksiniz. Tarihsel gelişimin şu anın-

da şüphecilere, yanaşmalara, sözüm yabana insancılık taslayanlara yer yok. Gözümüzü bir tek hedefe dikmeliyiz. Başka yönlere sapanlar yalnız Yunanistan'a, yalnız işçi sınıfına değil tarihe de ihanet etmiş olurlar. Herhangi bir sorusu olan var mı?"

Mandras saygıyla elini kaldırdı: "Dediklerinin hepsini anlamadım yoldaş Hektor, ama bana güvenebilirsin." Bir gün Hektor'un elinden düşürmediği kitabı kendisi de okuyabilecekti. Sanki altın sayfalara basılmış gibi el üstünde tutacaktı. Öpüp başına koyacaktı. Gece yatarken yastığının altına koyarsa, o sayfalardaki bilgelik belki beyin hücrelerine geçerdi. Bir gün gelecek aydın bir kişi olacak, ne Doktor ne de Pelagia aksini söyleyebileceklerdi. Bir öğretmen olsa, herkes onu "daskale" diye çağırsa, kahvehanede konuştuğu zaman herkes ağzının içine baksa. Belki Liksuri'nin belediye başkanı bile olurdu.

Mandras o kitabı hiç okumadı. Böylece büyük bir hayal kırıklığına uğramaktan kurtuldu. Çünkü rakip bir komünist gazeteye çatan, can sıkıcı, saçma sapan bir risaleden başka bir şey değildi. Gelgelelim bir gün gelecek, Hektor'un söylediği her sözcüğü anlayacak, bir azizin ilham dolu sözleriymiş gibi proletarya diktatörlüğünün baş döndürücü hayalleriyle kendinden geçecekti.

Ama o gece, EDES'e katılmak için hayatını tehlikeye atan Venizelistlerden biri karanlıkta usulca yanına sokularak bir sigara uzattı: "Bak dostum, iri iri laflar etmeye meraklı arkadaşımızın paraladığı bütün lügatları anlaman gerekmez. Uzun lafın kısası, ya her dediğini yapacaksın ya da boğazını kesecek. İşte o kadar." Sivil yaşamda bir avukat olan, ayrılırken omzuna vurdu. Gizemli bir tavırla, "Sana acıyorum," dedi.

Mandras arkasından, "Niçin?" diye seslendi, ama karşılık alamadı.

37 Pelagia'ya Göre Erkek Milleti Cesurlukla Gözükara Olmayı Birbirine Karıştırır

Yüzbaşı Corelli malum bildiriyi okurken arkasında birdenbire gürleyen ses korkudan ödünü patlattı.

"Ruhumu mahvetmeye çalışanlar cehennemin dibini boylayacaklar, orada kılıçlarla delik deşik edilecekler, kurda kuşa

yem olacaklar. Tanrının gazabı üstlerine inecek. Tanrı oklarını üstlerine yağdıracak."

Corelli yerinden fırlayarak Peder Arsenios'un heybetli sakalı ve alevler saçan gözleriyle karşılaştı. Peder duvarın arkasından ona bet bet bakıyordu. Son zamanlarda dalgın bir İtalyan askeri gördü mü Yunanca İncil'den doğaçlamalar yaparak gümbür gümbür sesiyle boş bulunan zavallıyı fena halde ürkütüyordu. İki adam bakıştılar. Corelli eliyle yüreğini bastırıyor, Arsenios kocaman haçını sallıyordu. Yunan etiketi hakkında biraz daha bilgi sahibi olan Yüzbaşı, "Kalispera Patir," dedi. Arsenios yere tükürerek vaaz edasıyla konuşmasını sürdürdü: "Sen gazaba gelince, onları yere kapanmış, kör, sağır ve dilsiz olarak helak edeceksin. Yurtları cehennem olacak. Ateş küllendikçe alevli ateşi artıracaksın. Alevler onları yutacak. Meyvelerini yeryüzünden haşredecek, tohumlarını insan evlatlarından ayıracaksın. Kendilerini bile ürküten kötülükler icat ettiler. Cezaları her daim verile, yurtları ilelebet cehennem ola."

Papaz'ın gözleri gaipten haber veriyormuşçasına fırıl fırıl dönüyor, Corelli söylediklerinin bir kelimesini bile anlamadan onu yatıştırmaya çalışıyordu. "Çok doğru, çok doğru." Arsenios yine yere tükürüp yerdeki salyayı ayağıyla toprağa karıştırdı. Parmağıyla Yüzbaşı'yı işaret ederek onun da böyle toza toprağa karışacağını ima etmek istedi. Corelli nazikçe gülümseyerek, "Çok doğru," diye tekrarlardı. Bunun üzerine Arsenios nefret dolu ve burnu havada, paytak paytak oradan uzaklaştı.

Yüzbaşı yeniden bildiriyi okumaya koyuldu, ama bu sırada Doktor ile Pelagia bir hasta yoklamasından dönmüşler, Carlo Guercio da cipiyle kapıya dayanmıştı. Aceleyle dokümanı ceket cebine sokmaya çalıştı. Ama bu Doktor'un gözünden kaçmamıştı.

Doktor, "Ah, görüyorum sizin de elinize geçmiş," dedi, "eğlenceli değil mi?"

Carlo neşeyle avluya girerken her zamanki selamını tekrarladı: "Savaş kahrolsun!" Eskiden Mandras'ın sallandığı zeytin ağacının alt dallarından birine başını çarparak bir an sersemledi, utangaçça sırıtarak, "Hep buraya çarpıyorum kafamı. Alıklık benimkisi."

Doktor, "Kim sana bu kadar boylu ol dedi," diye söylendi. "Fazla uzunlar bazen burunlarının ucunu göremezler. Sırık gibi bir Fransız kralı bir gün boyunun ölçüsünü almış, senin gibi. Maiyeti de tabutunun ölçüsünü almış."

Carlo parmağını örselenen alnına götürdü. "Ben çok şükür yaşıyorum daha. Bildiriyi okudunuz mu?"

Corelli ona ters ters baktı ama Pelagia konuştu: "Geceleyin bütün adaya dağıtılmış."

Doktor ağzı kulaklarına vararak, "Yüzbaşı şu anda bir tanesini cebinde saklıyor," dedi.

Yüzbaşı hiç umurunda değilmiş gibi, "N'olacak, İngiliz propagandası," diye karşılık verdi.

Carlo omuz silkti: "Dün gece hiç uçak gelmedi. Geldiler mi, tozu dumana katıyorlar."

Doktor sevinçle, "Sanırım, bir baskı makinesi ve mükemmel bir dağıtım servisi olan birileri," dedi. Carlo'nun kızarıp öfkeyle kendisine baktığını görünce çenesini tutması gerektiğini anladı. "Dediğiniz gibi İngiliz propagandası olmalı."

Pelagia şöyle yorum yaptı: "İşin içyüzünü bilen biri olmalı. Çünkü bütün söyledikleri doğru."

Corelli kıpkırmızı kesilerek ayağa fırladı. Kız bir an için kendisine vuracağını sandı. Yüzbaşı dramatik bir tavırla bildiriyi cebinden çıkarıp yırttı ve parçalarını keçiye yedirdi. "Bir sürü martaval, bir sürü boktan iddia." Dönüp kimseye bakmadan eve daldı.

Geride kalan üçü birbirlerine baktılar. Carlo, "Aman pek korktum," der gibi yüzünü gözünü oynattı. Sonra ciddileşip Pelagia'ya, "Lütfen Yüzbaşı'ya söylemeyin ama onun halinden anlamalısınız," dedi, "adam subay ne de olsa..."

"Anlıyorum, Carlo. Kendi yazmış bile olsa doğru olduğunu itiraf edemezdi. Acaba bir Yunanlı yazmış olabilir mi?"

Doktor kaşlarını çattı: "Ne aptalca bir düşünce."

" Hiiç işte, aklıma düşüverdi..."

"Kaç Yunanlı bütün bunları bilebilir? Buradaki kaç Yunanlı İtalyanca yazmasını bilir? Kaç Yunanlıda bunları bütün adaya yayacak olanaklar var? Saçmalama."

Gelgelelim Pelagia bu varsayımdan vazgeçmiyordu. "Ço-

ğu yerde R yerine P yazılmış. Bu Yunanlıların yaptığı bir yanlışlıktır. Böylece bir İtalyan bütün bu bilgileri bir Yunanlıya vermiş olabilir. Kompozisyon ve basma işini birlikte üstlenmişlerdir. İtalyan da bir motosiklet ya da başka bir taşıtla bildirileri bütün adaya dağıtmıştır." Bir zafer edasıyla ellerini havaya kaldırarak gülümsedi, işte bu kadar basit, dercesine. "İnsanların BBC'yi dinlediğini herkes biliyor." Carlo'nun önünde kahvehanedeki adamların büyük bir dolaba tıkışarak ve çılgınlar gibi sigara içerek bu haberleri dinlediklerini, sonra öksüre tıksıra evlerine koşup karılarına ilettiklerini, onların da mutfakta ya da kuyu başında başka kadınlara yetiştirdiklerini söylemek istemedi. İtalyan askerlerinin de kendi kışlalarında aynı şeyi yaptıklarını nereden bilsin? Bütün adadakiler Mussolini için uydurulan aynı şakaları başka nasıl öğreneceklerdi?

Carlo ile Doktor bakıştılar, Pelagia'nın aklına gelen bir başkasının da aklına gelemez miydi? Doktor kızına çıkıştı. "Çok bilmiş sen de, bu gidişle aklın kulaklarından taşacak." Bu çocukluğundan beri işittiği bir azardı Pelagia'nın.

Genç kız, babasıyla Carlo'nun tedirginliklerini fark etti. Anımsadı ki savaştan önce Komünist Partisi Kokolios'a, parti propagandasını basması için, elle işletilen bir baskı makinesi vermişti. Carlo'nun altında da bir cip vardı. Bu düşünceleri kovmak istiyormuş gibi başını salladı. Peki, ya Latin harflerini nereden bulacaklardı? Bir an yüreğine su serpildi. Sonra artık babasıyla içlidışlı olan şişman, hastalık hastası levazım subayı aklına geldi, o adam ki hiçbir şeyden çekmemişti nasırından çektiği kadar. Bir babasına, bir Carlo'ya baktı. Bu onların muzurluğu muydu? Öfkesi kabarmaya başladı. Vay fesatçılar, vay işbirlikçiler! Bu adamlar akıllarını peynir ekmekle mi yemişlerdi? Başlarına neler gelebileceğini bilmiyorlar mıydı? "Şu erkek milleti yok mu..." diye söze başladı ama cümlesini bitirmeden Yüzbaşı'nm ardından eve girdi. Psipsina'yı mutfak masasından kapıp bağrına bastı. Hayvanı kucaklamak korkusunu bastıracakmış gibi.

Carlo ile Doktor bir an ellerini havaya kaldırdılar. Suspus olmuşlardı. Sonunda Doktor konuştu: "Kızını aptal yetiştirmeyen dizini döver. Bir kadın kafasını çalıştırmaya başladı mı, al başına belayı."

38 Pelagia Marşı

Bir gün Yüzbaşı Corelli işe gidemedi çünkü kafasının içinde bir deprem olmuştu. Pelagia'nın yatağında, gözleri kapalı, kımıldamadan yatıyordu çünkü en zayıf bir ışık huzmesi gözüne saplanan bir ok gibi beynini zonklatıyor, biraz kıpırdasa beyni sulanmış da kafatasının içinde yüzüyor duygusuna kapılıyordu. Kupkuru boğazına ustura parçaları batıyor gibiydi. Zaman zaman içinden kusmak geliyor, safrası acı acı ağzına doluyordu. Ha çıkardı ha çıkaracak. "Tanrım, sen bana acı!" diye inledi.

Gözlerini açıp, parmaklarıyla kapanmasına engel olarak, beynini sarsmadan, yavaşça odaya göz gezdirdi. Ürkütücü bir sanrıya kapıldı. Gözlerini kırptı. Evet, yerde yatan üniforması kendi kendine deviniyordu. Bu devinim odanın fırıl fırıl dönüşüne uymuyordu. Tekrar gözlerini kapadı. Psipsina tüniğinden çıkıp masanın üstüne sıçrayarak şapkasının içine kıvrıldı. Bir zamandır orada uyumak çok hoşuna gidiyordu. Şapkaya salam ve tavuk kokusu sinmişti. Psipsina'nın şapkadan dışarı taşan bıyıkları, kulakları, kuyruğu, pençeleri birbirine karışıyordu. Yüzbaşı gözlerini açınca buruşuk üniformasının artık dünya ile uyum içinde döndüğünü gördü. Biraz iyileşir gibiydi. Bir de şakakları fena halde zonklamasa. Yüzünü buruşturup parmaklarıyla şakaklarını sıktı. İdrarını boşaltmak ihtiyacındaydı ama kimsenin yardımı olmadan doğrulacak mecal nerede? İleri geri sallanacak, kendi ayağına işedikten sonra yere yuvarlanacaktı. Gebermek üzere olduğundan fena halde korktu. Ama böyle acı çekmek ölmekten de beter değil miydi? "Ölsem de kurtulsam," diye dramatik bir biçimde haykırdı.

Pelagia bir sürahi suyla gelip yatağın başucuna koydu: "Bu suyun hepsini içeceksiniz. Akşamdan kalanlar ancak böyle kendine gelir."

Yüzbaşı, süklüm püklüm, "Ben akşamdan kalma değilim," dedi, "sadece hastayım, çok hasta, o kadar." Pelagia bir maşrapayı doldurup ağzına dayadı: "İç bakalım." Corelli korka korka içti, bedence ve ruhça ne kadar temizlendiğini fark edince şaştı. Pelagia maşrapaya bir daha su doldurdu. "Hayatımda böyle zilzurna sarhoş birini görmedim, ermişin şöleninde bile."

"Aman Tanrım, neler yaptım?"

"Carlo sabahın ikisinde seni buraya getirdi. Daha doğrusu, cipi bahçe duvarına tosladı. Seni bir bebek gibi kollarında taşıdı, diz üstü düşüp feryadı bastı. Bir yandan da sövüp duruyordu. Herkesi uyandırdı. Sonra avludaki masaya uzanıp sızdı. Hâlâ orada. Geceleyin üstünü ıslatmış."

"Sahi mi?"

"İnanmazsan bak. Sonra sen uyandın. Karşımda diz çöküp kollarını sallayarak, avaz avaz, 'Io sono ricco e tu sei' şarkısını söyledin, iyice detone oldun ve şarkının sözlerini unuttun. Sonra ayaklarımı öpmeye çalıştın."

Yüzbaşı afallamıştı: "Ben mi detone olmuşum? Hiçbir şeyin sözlerini unutmam, ben bir müzisyenim. Ya sen ne yaptın?

"Sana bir tekme attım. Arkası üstü yuvarlandın, hiç ölmeyecek aşkını ilan ettin. Sonra da kustun."

Yüzbaşı utancından yerin dibine geçmişti. Gözlerini kapatarak mırıldandı: "Sarhoştum. Bataryam futbol maçını kazanmıştı. Bu her zaman olmuyor."

"Teğmen Weber sabah erkenden damladı. Sizin takımın hile yaptığını söyledi. Oyun tam ortasındayken yarım saat ertelenmiş, çünkü top çitin üstünden aşınca iki çocuk çalıp kaçmışlar."

"Bu bir sabotajdı."

"Teğmen Weber'den hoşlanmıyorum. Sanki bir hayvanmışım gibi bakıyor bana."

"Oğlan Nazi, bana da hayvan gözüyle bakıyor. Elinde değil. Ama ben severim. Daha çok toy, büyüyünce bırakır bu saçmalıkları."

"Sen de sarhoşun birisin. Siz İtalyanlar hep sarhoşsunuz. Ne bulsanız yürütüyorsunuz. Aklınız fikriniz bizim kızlarda. Ya kız peşinde koşuyorsunuz ya da top peşinde."

"Ama denize girip şarkı da söylüyoruz. Kızların peşinden koştukları için oğlanları suçlayamazsın. Bunu İtalya'da yapamıyorlar. Hem bazı kızlar bu sayede yolunu buluyor. Bana biraz daha su ver."

Pelagia kaşlarını çattı. Yüzbaşı'nın sözlerini kırıcı hatta zalimce buluyordu. Canı dalaşmak istiyordu zaten. Sürahiyi kap-

tığı gibi suları adamın yüzüne boşalttı. "Buna zorlandıklarını, yoksulluk yüzünden razı olduklarını biliyorsun pekâlâ. Ya, buraya orospularınızı getirmenize ne demeli? Hiç utanmak yok mu sizde?"

Yüzbaşı'nın başı fena halde ağrıyordu. Kavga edecek durumda değildi. Öfkeli bir kızın, yüzüne su çarpmasına bile tepki gösterememişti. Ama birden fazla haksızlığa uğradığını hissederek doğruldu: "Her sözün bir azar, her bakışın bir sitem. Çünkü benim özür dilememi istiyorsun. Buraya geldiğimden beri ne yapsam kabahat. Ama benim içimden geçenleri biliyor musun? Kendine bir de bunu sor. Benim burada bulunmaktan gurur duyduğumu mu sanıyorsun? Hayattaki amacım, kendime seçtiğim görev Yunanlıları ezmek mi? Ben Duce miyim? Buraya tayinimi bizzat kendim mi yaptım? Boktan bir iş, boktan bir durum. Ama benim elimden ne gelir? Pekâlâ, pekâlâ af diliyorum. İçin rahat etti mi?" Kendini tekrar yastıkların üstüne attı.

Pelagia, kendinin ayakta, Corelli'nin yatar durumda olmasının sağladığı üstünlükle elini beline koydu. Suratını asarak çıkıştı. "Sen de bizim gibi kader kurbanısın demek. Ciddi ciddi söylüyor bir de. Vah zavallı çocuk!"

Masaya doğru yürüdü. Psipsina, hâlâ Yüzbaşı'nın şapkasına yerleşmiş mışıl mışıl uyuyordu. Pencereden dışarı bakarken gülümsedi. Corelli ile göz göze gelmekten çekiniyordu. Şapkasının içinde bir zerdevanın uyumasına izin veren bir adamdan nasıl nefret edilir. Ona acıyordu. Ama ilkeler söz konusu olduğundan yakınlık gösteremezdi.

Corelli'den bir yanıt gelmedi. Kızın pencere önündeki siluetine bakarken kafasında bir ezgi belirmişti. Parmaklarının, mandolinin telleri üstünde gezinerek, tizinden pesinden uyumlu notalar çıkardığını düşledi. Bu müzik Pelagia'ya bir övgüydü ama bir yandan onun öfkesini ve direncini de dile getiriyordu. Bu bir marştı, savaşa karşı çıkan yürekli bir kadının marşı. Üç sade kord, incelikleri de olan bir dünyaya açılan cesurca bir ezgi. Ezginin ardıçkuşlarının sesinden daha parlak, göklerden daha berrak bir tremoloya yükseldiğini işitiyordu. Yazık ki iki enstrüman gerekliydi bu sesleri çıkarabilmek için

39 Arsenios

Peder Arsenios'u savaş kurtardı. Sanki daha önceki hayat çemberi arafta yuvarlanmış, onu saran görünmez kabuk sonunda çatlayarak Peder'i asıl misyonuna ulaştırmıştı. Kendini küçük görerek azap çekmekten kurtuldu, açgözlülüğü, tembelliği, içkiye düşkünlüğü tarihe karıştı. Boyu bir karış uzamış gibiydi. Teologyası bir yılan gibi çöreklenerek ruhunun gömlek değiştirmesine yol açtı. Eskiden Tanrıya hizmette kusur işlediğini düşünürdü, şimdi Tanrının kutsal Yunan topraklarını yüzüstü bıraktığına inanıyordu. Bir insan olarak Yunanistan için kendini yaratan Tanrının yapamadıklarını yapabilecekti. Kendinde geleceği görme gücünü keşfetti.

Kocaman bir köpek alıp onu, İtalyanları ısırması için eğitecekti. Bu maksatla Stamatis'ten yurtseverliği garanti edilen bir köpek satın aldı. Babasının, askerlerin baldırlarına saldırma konusunda parlak bir sicili vardı. Ancak kendi melezi, eğitimi yanlış anlayıp, geçen askeri kamyonların tekerleklerine saldırınca bir tanesinin altında can verdi. Arsenios daha az gözükara bir başka köpek edindi. Belinde bir para kesesi, elinde zeytin dalından ucu haçlı bir değnekle yollara düştü.

Arsenios hem yürüdü hem vaaz verdi. Birbirine sürtünen tombul bacakları, apış aralarında pişikler yaptı, yaralar açtı. Yazın en sıcak günlerinde alnından ve koltukaltlarından su gibi ter boşanıyor, siyah cübbesinde, etrafı tuzla çevrili daha koyu benekler beliriyor, sakalından parlak damlalar süzülüyordu. Siyah potinlerinin tabanındaki delikler büyüdükçe büyüdü. Sonunda ayakkabılarının altı gidip üstü kaldı. Sarkan iplikler kum üstünde incecik yılanlar gibi iz bırakıyordu. Arsenios, hareket halindeki bir adamın kışın üşümek nedir bilmediğini öğrendi. Rüzgârlara, yağmurlara göğüs gerdi. İliklerine kadar ıslanan köpeği, kuyruğunu bacakları arasına kısmış, başını öne eğmiş, bir köpek sadakatiyle nereye gitse peşinden gidiyordu.

Kuzeyin sert fundalıklarıyla servi ağaçlarından, güneyde Skala'nın çakıllı kıyılarına, doğuda Sami'nin yeraltı göllerinden, batıda Petani'nin sarp yamaçlarına kadar gezip vaaz vermediği yer kalmadı. Köpeği gibi başı eğik yürürken haklı öfke-

sini dile getirecek cümleler geçirirdi aklından. Bunlar İtalyan ordugâhlarında vahşi tiratlara dönüşürdü. Alman garnizonlarında ona yüz vermezler, hatta silahlarının kabzalarıyla dürterek kabaca kovarlardı. Zalimliklerinden değil, müttefiklerinin drama zevkini paylaşmadıklarından. Tötonları eğlendirecek yerde sinirlendirir, ama İtalyanlar kâğıt oyunlarından ve İngiliz bombardıman uçaklarını beklemekten bıktıkları için gelişini sevinçle karşılarlardı. Onun gelişini de orospu getiren kamyonlar gibi dört gözle beklerler, ne zaman geleceği, ne zaman gideceği belli olmayan Arsenios daha fazla itibar görürdü.

Geldiği zaman askerler etrafına toplanır, yaz kış demeden dolaşan, yol sefili Papaz'ın opera jestleri ve gümbür gümbür bir sesle söylediği kadim Yunanca İncil kelamını bir kelimesini bile anlamasalar da, hayranlıkla dinlerlerdi. Arsenios bu güleç yüzlere birer birer bakıp anlamadıklarını görür ama tiratlarını söylemeden duramazdı. Yüreğinde kelimeler birikiyordu, olağanüstü gücü olan sözler, sanki Kutsal Meryem onu yüreklendiriyor, İsa'nın bütün acıları ruhuna doluyordu. Dolup taşan duygularını paylaşmak zorundaydı.

"Roma'nın yolunu şaşırmış oğulları, bizim gaip kardeşlerimiz, sizin için gözyaşı döken İsa'nın evlatları, kurbanlık kuzular, zorbaların piyonları, siz adaletsiz, mülevves ve münafıksınız, siz fahişelerle günah işleyen, puta tapan, büyü yapan köpeklersiniz, siz kara yürekliler, nursuzlar, imansızlar, asla selah bulmayacak kavmin dölleri, siz Kutsal Bakire'yi kirletenler gerçeklere susasanız bile onları kaldıracak yürek yok sizde, siz fasitler, siz hainler, siz gafiller peynir ekmek yer gibi halkımı yiyip bitirenler, kentlerimizi kuşattınız, Tanrıdan yüz çevirdiniz, Tanrı sizi acıklı azaba uğratacak, kemiklerinizi tarumar edecek. Muhakkak ki cehennem zalimleri kuşatır. Muhakkak ki yüce Tanrım benim sözlerime kulak verir. Tanrı yardımcımdır. Düşmanlarımın vay haline, Tanrım nurunu onlardan esirger. Onların halleri ne acıklıdır. Muhakkak ki cezalarını bulurlar. Yabancılar yardımımıza savlete geçti, istilacılar zeytin ağaçlarımızın ve zeytinyağı kuyularımızın peşindedirler. Dört bir yanlarına melanet ve felaket saçarlar. Kılıçtan keskindir dilleri.

Bu bir kara vicdanı kara melanet kumkumaları, ey yer-

yüzünü kana boyayanlar, daha ananızın karnından çıkarken günah yoluna saptınız, ruhunuzu şeytana sattınız, yalanlarınız arşa yükseldi, ey dillerinden zehir akıtan engerek yılanları, kulaklarını Tanrı kelamına kapatan gafiller.

"Ama biz Tanrının evinde yeşil zeytin dalı gibiyiz. Tanrının mağfiretine sığınırız ezelden ebede kadar. Tanrı bize elini uzattı ve kelam eyledi. Fırtınalar arasında işittim sesini, Assos kayalıklarında, dağlardaki mağaralarda, tuz kattığı Melisanni Gölü'nde, bakıra çalan Liksuri semalarında.

"Roma'nın sapkın oğulları, Yerlerin ve Göklerin Efendisi gayya kuyusunu hazırladı, adımların için tuzak kurdu, felaketler seni bekliyor. Şeytan zindanından dışarı uğratılacak, Gog ile Magog dünyanın dört bir bucağına gidip milletleri aldatacaklar, hepsini bir araya getirip, ki sayıları deryalardaki kum tanelerinden ziyadedir, savaşa sokacaklar. Göklerden başına ateş yağacak, sevgili kentimde alevler seni yutacak. Kurunun yanında yaş da yanacak, bir bebek kadar saf olanlar bile yüzlerini yalayan ateşten kurtulamayacak, canavarla sahte peygamberin cayır cayır yandığı, katran kazanlarının fıkır fıkır kaynadığı cehennemi boylayacak.

"Yerlerin ve Göklerin Efendisi milletimin gözyaşını silecek, çektiklerini unutturacak. Göksel tahtında oturan her şeyi yenileyecek, susayan halkımı hayat pınarından kandıracak, canavarı, sahte peygamberi ve düşman ordularını hak ile yeksan edecek, kuşa kurda yem olacaklar."

Askerler Arsenios'la köpeğine su, ekmek, zeytin, yemek artıkları veriyor, birbirinden uzak Agrilion ve Kipureon manastırlarında keşişlerle rahibeler ona bakıyorlardı. Ama mağaralarda geçirilen meşakkatli geceler, kıt yiyecek, iki yıl hiç durmadan oradan oraya koşmak tombul etlerini eritmiş, bir deri bir kemik kalmış, kara cüppesi üstünden düşmeye başlamıştı. Her tarafı yara bere içindeydi, çökük yanaklarının üstündeki gözleri alev alev yanıyordu. Parşömene dönen elleriyle yüzü kapkaraydı. Hayatında ilk kez iç huzuruna kavuşmuştu, mutluydu. Gerçi kendi cemaatini iyice ihmal etmişti ama ömrü vefa etseydi belki de bir aziz mertebesine yükseltilecekti Arsenios.

Kapıda karşılaştılar. Kız dışarı çıkıyor, adam işten dönüyordu. Kız ne yaptığını bilmeden geçerken, bir eliyle onun sol yanağına dokunup sağ yanağından öpüverdi. Adam şaşırdı, avluya giren kız da öyle, çünkü ancak o zaman ne yaptığının ayırdına varabilmişti. Kız taş bir duvara çarpmış gibi donakalmıştı. Saç diplerine kadar kızardı, dönüp ona bakmaya cesareti yoktu. Adam da yerine mıhlanmış olmalıydı. Kendisini tepeden tırnağa süzdüğünü, gözlerinin ensesinde durarak başını çevirmesini beklediğini seziyordu. Umduğu gibi arkasından seslendi: "Kyria Pelagia."

"Ne var?" diye sordu kısaca. Sanki lafı kısa kesmek hiç düşünmeden sevgisini belirtmesini unutturabilirmiş gibi.

"Akşam yemeğinde ne var?"

"Benimle dalga mı geçiyorsunuz?"

"Sizinle dalga geçer miyim hiç?"

"Bunu büyütmeyin. Sizi babam sandım. Eve dönünce onu hep öperim böyle."

"Ona ne şüphe, ikimiz de kavruk ihtiyarlarız."

"Beni alaya alırsanız bir daha sizinle hiç konuşmam."

Corelli arkasından dolanıp önünde diz çökerek, "Yalvarırım yapmayın, bunu yapmayın işte. Acıyın bana, ister kırbaçlayın, ister vurun ama konuşmam demeyin," diye inledi. Ağlama numarası yaptı.

"Kalk ordan rezil, bütün köy bize bakıyor. Rahat bırak beni."

Yüzbaşı, "Kalbim kırıldı," diyerek elini kaptı ve öpücüklere boğdu.

"Salak teke, sen aklını kaçırmışsın!"

"Bu bir işkence, cayır cayır yanıyorum, kalbim paramparça." Geriye yaslanarak parmaklarıyla gözlerinden boşanan hayali yaşları işaret etti. "Sakın gülmeyin bana, gözümün bebeği, zavallı Antonio'dan merhametinizi esirgemeyin."

"Gene sarhoş mu oldun?"

"Acıdan sarhoş, azaptan başı dönmüş!"

"Bataryan yine bir futbol maçı mı kazandı?"

Corelli ayağa fırlayıp sevinçle kolarını açarak, "Evet, Günter'in takımını dört bir yendik," dedi, "üç oyuncusunu sakatladık. Sonra buraya geldim, beni öptün. İtalya için parlak bir gün."

"Bu bir hataydı."

"Ne hatası, harikaydı!"

"Anlamsız bir şey. Çok üzgünüm."

"İçeri gel, sana ilginç bir şey göstereceğim."

Pelagia konunun değişmesinden ferahlamış, peşinden gitti. Ama Yüzbaşı tekrar dışarı çıkıyordu. Kızın başını iki yanından yakalayıp alnına uzun, abartılı bir öpücük kondurdu: "Mi scusi, Doktor sanmıştım, büyütülecek bir şey yok," dedi. Sonra koşarak avludan geçip sokağa çıktı. Pelagia ellerini beline koyup hayretle arkasından bakarken başını salladı. Gülmemek için kendini zor tutuyordu.

41 Salyangozlar

Doktor pencereden dışarı bakınca Yüzbaşı Corelli'nin Lemoni'yi korkutmak için usul usul ona yaklaştığını gördü. Aynı anda Psipsina Fransız işgali üstüne yazdığı sayfanın üstüne atladı. Bu rastlantı aklına parlak bir fikir getirdi. Piposuyla kalemini bırakıp o bunaltıcı öğlen sıcağında dışarı çıkmayı göze aldı.

Yüzbaşı, "Fischio," diye bağırınca Lemoni çığlığı bastı.

"Affedersiniz çocuklar!.." diye Doktor araya girdi.

Corelli biraz şaşkınca doğruldu: "Ah, kalispera İatre, ben sadece..."

"Oynuyor muydunuz?" Doktor küçük kıza döndü: "Koritsimu, hatırlar mısın sen Psipsina'yı bulduğunda küçük bir yavruydu, dikenli bir tele takılmıştı da kurtarayım diye beni çağırmıştın."

Lemoni azametle başını salladı. Doktor sordu: "Orada hâlâ salyangoz var mı?"

"Oo, kıyamet kadar. Koca koca salyangozlar."

"Daha çok ne zaman bulunur?"

"Ya çok erken ya da geç vakit."

"Bu akşam benimle gelip yerlerini gösterir misin?"

"Hava karardıktan sonra daha iyi bulunur."

"Hava karardıktan sonra sokağa çıkma yasağı var."

"Hava kararmadan öyleyse."

Lemoni gittikten sonra Yüzbaşı sordu: "Neden söz ediyordunuz?"

Doktor katı bir karşılık verdi: "Sayenizde yiyecek yüzü görmüyoruz. Bu akşam salyangoz toplamaya gideceğiz."

Yüzbaşı bu lafın altında kalmadı: "Adayı kuşatan İngilizler. Size yapacakları en büyük hizmetin açlıktan öldürmek olduğunu düşünseler gerek. Bildiğiniz gibi, yardımcı olmak için elimden geleni yaptım."

"Ordu tayınlarından yaptığınız yardım takdir ediliyor. Bu duruma hiç düşmeseydik keşke. Proteine ihtiyacımız var. Artık görün de anlayın halimizi."

"Ülkemizde salyangoz pahalı bir lükstür."

"Burada yasak savacak bir besin."

Yüzbaşı alnındaki terleri sildi: "Benim de yardıma gelmeme izin verin."

Böylece o akşamüstü güneş batmadan bir saat önce, ortalık biraz serinleyince Pelagia, babası, Lemoni ve Yüzbaşı yıkık bir duvarı aşıp, hurdası çıkmış zeytin ağaçlarından geçerek daracık patikalarda sürünmeye başladılar.

Doktor, Lemoni'nin ardından gidiyordu. Kız birden durup ona baktı; azarlarcasına, "Hani sen bir zamanlar ne demiştin, 'Ben salyangoz aramaya çıksam beni bir yere kapatırlar,'" dedi.

"Pire'ye demiştim. Pire'deki tımarhaneye kapatırlar. Aldırma, şimdilerde hepimiz kilit altında sayılırız."

Alacakaranlıkta fark edildi ki, yaprakların alt yüzlerinde her çeşit, her biçimde bir tombul salyangozlar lejyonu bulunmaktadır. Sade desenliler, çizgili desenliler, koyu sarı, acı sarı, parlak sarı, kırmızı benekli, kara noktalı salyangozlar... Üst dallarda çalıbülbülleri daldan dala konuyor, salyangozlar güm diye kovalara atılırken yerlerinden sıçrıyorlardı.

Çocukla üç büyük, bu işe kendilerini öyle kaptırmışlardı ki, birbirlerinden ayrı düştüklerini fark etmediler. Bir an Yüz-

başı yalnız kalmıştı. Durup düşündü. Ne tuhaf, kendini hiç bu kadar mutlu hissetmemişti. Kıpkırmızı batan güneşin ışıkları dallarla yapraklar arasından yumuşayarak süzülürken pantolon dizlerinin feci durumda olduğunu gördü ama umursamadı. Derin derin soluk alıp geriye yaslandı. Kovadan çıkmaya uğraşan bir salyangoza parmağını salladı. "Seni yaramaz, seni!" Bereket böyle saçmaladığını duyacak kimse yoktu yakınlarda. Uzaklarda bir uçaksavar topu patladı. Corelli omuz silkti, önemli bir şey değildi herhalde. Yakından bir ses geldi, Pelagia'nın sesi olmalıydı.

"Ay, olamaz... Aman Tanrım."

Bir şarapnel parçasının kıza isabet ettiğinden fena halde korkan Yüzbaşı önündeki tünelde sürünerek sesin geldiği yöne gitti.

Pelagia felce uğramış gibi dört ayak üstünde duruyordu. Başı geriye kaykılmıştı, yanağındaki yatay çizgiden kan damlıyordu. Çok ürkmüş olduğu belliydi. Corelli ona doğru sürünerek sordu: "Che succede? Che succede?"

"Saçım fundalara takıldı. Bir diken yanağımı yırtmıştı. Başımı geriye atınca saçlarım şu çalılara dolaştı. Çözülmüyor. Ne gülüyorsun?"

Adam gülerek, "Gülmüyorum. Senin yaralandığından korkmuştum," dedi.

"Yaralandım. Yanağım fena halde acıyor."

Corelli cebinden bir mendil çıkararak yanağındaki kanı sildi. Mendili kıza göstererek, hafifçe, "Bunu ömür boyu saklayacağım," dedi.

"Beni burdan kurtarmazsan gebertirim seni. Gülmeyi bırak."

"Seni kurtarmazsam nasıl öldürürsün beni, söyle bakalım. Şimdi uslu dur." Ellerini kızın omuzları üstünden geçirmek ve ne yapabileceğini görmek için kulak arkasına bakmak zorundaydı. Pelagia'nın yüzü adamın göğsüne yapıştı, üniformasının kalın, tozlu kumaşının kokusunu duydu. "Burnumu eziyorsun," diye söylendi.

Corelli, kızın kokusunu zevkle içine çekti. Pelagia'dan her zaman saçılan taze biberiye kokusu ona evindeki neşeli yemek-

leri anımsatırdı. Çalılara takılan siyah saç tellerini kurtarmaya çalışarak, "Bunları kesmek zorunda kalabilirim," dedi.

"Ay, çekiştirip durma öyle. Canımı acıtıyorsun. Hem saç kesmek filan yok."

"Ocağıma düştün. Onun için huysuzluk edip durma." Yavaş yavaş, hırpalamadan saçları çözmeye çalıştı. Gergin ve yatay durumdaki kolları acımaya başlamıştı. Dirseklerini kızın omuzlarına dayadı. "Eh, becerdim sonunda," diyerek sevinçle geri çekilirken, Pelagia bir oh çekerek başını salladı. Yüzbaşı'nın dudakları yanağını sürterek geçti, kulağının altındaki, ayva tüylerinin bulunduğu yeri hafifçe öptü.

Pelagia parmağını öpülen yere götürdü. "Bunu yapmamalıydın."

Corelli tekrar diz çökerek gözlerinin içine baktı. "Kendimi tutamadım."

"Durumdan yararlandın."

"Affedersin." Tekrar uzun uzun bakıştılar. Pelagia kendinin de çözemediği nedenlerden ötürü, ağlamaya başladı.

Corelli yüzü endişeyle bulutlanmış, "Ne oldu? Neyin var?" diye sordu. Pelagia'nın gözyaşları yanaklarından süzülüp salyangozların bulunduğu kovaya düştü. "Şunları boğacaksın bu gidişle. Derdin ne?"

Kız acı acı gülümsedikten sonra tekrar ağlamaya başladı. Corelli onu kollarına alıp sırtını sıvazladı. Pelagia'nın burnu akmaya başladı. Üniformasının apoletinde sümük izi bırakacağından korktuğu için burnunu çekti. Birden içini döktü: "Artık dayanamıyorum, dayanacak gücüm kalmadı. Affet beni."

Yüzbaşı da ağlamamak için kendini zor tutarak konuştu. "Her şey bombok." Kızın başını sevecenlikle ellerinin arasına alarak gözyaşlarına dudaklarıyla dokundu. Pelagia ona hayretle baktı. Birdenbire kendilerini günbatımında, fundaların altında, iki kova dolusu salyangoz arasında, dizleri kir pas, yara bere içinde öpüşürken buldular. Hiç yurtseverce olmayan gizli mi gizli bir öpüşmeydi bu, ilk öpüşmeleri. Işık dolu ve birbirlerine umarsızca susamışlardı. Bir türlü ayrılamadılar. Alacakaranlıkta eve dönerken getirdikleri ganimet Lemoni'nin tek başına tuttukları kadar bile değildi.

42 *Nasıl da Kadın Gibidir Bir Mandolin*

Nasıl da kadın gibidir bir mandolin, ne zarif, ne latif! Akşamları köpekler ulur, ağustosböcekleri cırlar, tepeler arasında ay büyürken, Argostoli'de, sahte alarmlar yüzünden ışıldaklar tararken gökyüzünü, tatlı Antonia'mı kollarımın arasına alırım. Hafifçe tellerine dokunur, usulca sorarım. "Sen nasıl ağaçtan yapılmış olabilirsin?" Pelagia'yı görünce de içimden sormak gelir. "Gerçekten, sen etten kemikten mi yaratıldın? Burada bir kıvılcım, meleklerden bir iz yok mu?" Geçerken gözü gözüme takılır, nasıl da içten, nasıl da gizemli bir bakış! Aynı zamanda nasıl cilveli, nasıl bilmiş bir gülüşle güler, başını çevirip giderken. Suya gider, omzunda bir testiyle dönerken kadın yontulu bir sütun gibidir. Geçerken apoletlerime biraz su döker, gülerek özür diler. "Kaza oldu, önemi yok," derim. Kaza olmadığını bilirim, o da benim bildiğimi bilir. Ben İtalyanım, askerim, düşmanım, hıncını alacak. Ayrıca komik kızdır, bana takılmayı sever, ayrıca beni sever, temas kurmak ister, ayrıca biz bacı kardeşiz, o Yunanlıymış, ben işgalciymişim, kaç yazar? Bilekleri, mandolinlerin narin saplarını andırır, eli bilekten başlayarak akort anahtarlarının başlığı gibi yassılaşır, mandolinin ses bölümüyle birleşen gövdesi, Pelagia'nm boynu ile çenesi gibi yuvarlaktır, parlaktır, gençlik kokar, çam kokar.

Geceleri rüyamda Pelagia'yı görürüm. Soyunarak gelir, memeleri Napoli mandolinleri gibi yusyuvarlaktır. Onları avuçlarken önce tahta gibi soğuktur ama sonra bir ananın bağrı gibi, ısınıverir. Arkasını dönünce butları armut biçimindeki mandolinler gibi sedef sedef ışıldar. Abanoz saçları şerit şerit sarkar üzerlerine. Telleri ararken kasıklarım sancır, kendi şehvetimle sırılsıklam uyanırım. Antonia'yı bırakıp "Pelagia" diye inlerim. Bir süre uyanık kalıp onu düşündükten sonra tekrar uyumaya çalışırım. Sabah daha tez gelsin, Pelagia'yı daha çabuk göreyim diye.

Pelagia'yı müzik terimleriyle düşünürüm. Antonia'nın ilk üç perdede birlikte tınlayan üç akoru vardır; *do*, *re* ve *sol*. Her birine ikişer parmakla basılır. Önce *sol*'e sonra *do*'ya basarım, bir Toscana şarkısında aynı anahtardan söyleyen soprano ile alto gi-

bi tınıları birbirine karışır. Elimi büküp çift arayla *re*'ye dokununca o da ötekilere katılır, ama hüzünlüdür, eksiktir, tatmin olmamış bir bakire gibidir. Bana yalvarır, yerime döneyim, huzur bulayım. Ben *sol*'e dönerim, her şey tamamdır, kusursuzdur. Tanrı gibi hissederim kendimi, kadını yaratınca, dünyanın yaradılışını tamamlayan, eserine son fırça darbesini vuran Tanrı gibi.

Pelagia bu sade, neşeli akorlara uyar. Kediyle oynayıp gülünce *sol*'dür. Kendisini hayranlıkla süzdüğümü görüp kaşlarını çatınca *do*, "yapacak başka işin yok mu?" diye sorduğunda *re*. Karşılık veririm: "Il Duce ile ben, bugün Sırbistan'ı fethediyoruz." Bir kahkaha atar. Bütün notalar yerli yerine oturur. Başını geriye atarak güler, gülerken beyaz dişleri parlar, güzel olduğunu, kendisini güzel bulduğumu bilir. Candia'daki uzak bir tepede beyaz badanalı parlak evleri anımsarım. Mutlu, gururlu, kendine hâkimdir, *sol* olmuştur yeniden. Ben de gülmeye başlarım. Ayrı ayrı oktavlardan çalarız ama bazen oktavlarımız birleşir. Mandola ile mandolin birlikte güler. Uzakta bir uçaksavar hayali Britanya uçaklarına gürler. Makineli tüfekler gökyüzünü tarar, işte bu da bizim davulumuz.

Pelagia silah seslerini duyunca kaşlarını çatar. Begonvillerin gölgelediği, arıların vızıldadığı şu balkonda mutluyduk ama savaş geri geldi. Keşke içimden geçenleri söyleyebileydim. "Pelagia bunu ben istemedim, İyonya'yı çalan ben değilim. Keçilerinizi almak, zeytinlerinizi yakmak ister miydim hiç? Doğuştan asalak değilim." Pelagia bunları söylemeyeceğimi bilir. Yine de iradesizlikle suçlar beni. Yeni *Pax Romana*'dan söz ettiğimi işitmiştir: Bütün dünyaya barış ve düzen getiren, en uzun uygarlığın yeniden kurulmasından. Yine de surat asar.

Pelagia uzaktan gelen silah seslerine kaş çatarken yedinci *mi* minör beşinci *mi* bemolle birleşir. Sert vurursan, gerillalara, partizanlara yakışan öfkeli bir marş olur, ama yumuşak çalarsan hasretin, melalin melodisidir. Pelagia hüzünlüdür. Ben de Antonia'yı alıp *re* minör çalarım. Bana bakıp şöyle der: "Bu tam benim duygularımı dile getiriyor. Nasıl da bildin?" Ben de duygularımı dile getirebilsem. "Pelagia seni seviyorum da ondan," diyebilsem. Diyemem ki, "Çünkü bir özlemim, bir beklentim var," diye mırıldanırım.

"Nasıl bir beklenti?" diye sorar. "Bana sen söylesene Pelagia." Ama bir Yunanlının hiç çekinmeden bir İtalyanı sevebileceği bir dünyayı özlediğini nasıl söyler bana.

"Senin için bir marş yazıyorum, dinle." *Re* minör bir iki, sonra *do* majör bir ve iki, sonra yine *re* minör bir iki, çalarım. "İşin zorluğu, bunun üstüne bir Yunan ezgisi, örneğin bir tür rebetiko bindirmek için bir mandolinci daha gerek," derim, "belki taburda mandolin çalan birini bulurum. Ben akorları mandolada bir oktav daha pesten çalarım. Sanırım kulağa çok hoş gelir."

"Belki birinin bir gitarı vardır," diye önerir Pelagia. Karşı çıkarım hemen. "Mandolinle çalman bir akor ya da ezgi gitarla tekrarlanırsa büsbütün başka bir ses çıkar. Bu, müziğin açıklanamayacak cilvelerinden biridir. Bu iki akor gitarda iç bayıltır, dram duygusunu iletmez. Tabii bir İspanyol çalarsa o başka."

Pelagia gülümser, söylediklerimin bir kelimesini bile anlamamıştır ama ne gam! Akorların üstünde dans edecek bir tremolo düşünürüm. Ben çalınca Pelagia bayılır. "Ne harika bir ses, insanı nasıl sarsıyor."

Gelgelelim bir işgalcinin, bir istilacının, Robola şarabı ve peynir talep edenlerden birinin müziğiyle sarsılmayı kendine yakıştıramaz. Birden ayağa kalkar. Ruhu ateşlenmiştir. Parmağını bana doğru uzatıp dişlerini gıcırdatarak verip veriştirir. "Sen ne biçim adamsın? Senin gibi bir müzisyen, okumuş bir adam, bütün ada soyulup yağma edilirken, burada oturmuş mandoliniyle bir Yunanlıya güzel besteler yapıyor. Roma İmparatorluğu palavrasına karnım tok. Gerçeği bilmek istiyorsan, Roma'yı eğiten Yunanistan'dı, hem de bunu silah zoruyla yapmadık. Senin burada ne işin var? Emir kuluymuşsun. Kimin emir kulu? Ağzı laf yapan bir megalomanın. Kefalonya'yı ona kim verdi? Kendinden başka herkesin sarışın olmasını isteyen kara saçlı bir megaloman. Sen aklını yitirmişsin. Seni kullandıklarını görmüyor musun? Hitler herkesin işini bitirince yeni Roma İmparatorluğunuzu başınıza yıkmaz mı sanıyorsunuz? Bir bombanın üstünde oturmuş mandolin tıngırdatıyorsun. Topla silahlarını, defol git buradan. Asıl düşmanın kim olduğunu bilmiyor musun?"

Pelagia Venedik merdivenlerinden hızla inip güneşe koşar. Gözleri öfke gözyaşlarıyla dolu, dönüp bana bakar. Benden nefret eder, çünkü sevdiği benim. Çünkü bir kötülüğün boğazına sarılıp boğacak yürek yok bende. Utanırım. Bir yarım enterval küçülterek çalarım, çünkü kendim küçüldüm, küçük düştüm. Kızla oynaşayım derken rezil oldum. Ben şerefsiz bir adamım.

Mandolinin yuvarlak karnı, belimin üstünden aşağı kayar, her zamanki gibi. Ben de düşünürüm her zamanki gibi. "Keşke düz karınlı bir Portekiz mandolinim olaydı." Bu saçma düşünceyi kafamdan kovarım. Savaş zamanı Portekiz mandolinini nereden bulacaksın? Yine düşünürüm, nasıl da kadın gibidir bir mandolin. Nasıl Pelagia'ya benzer, ne zarif, ne güzeldir. Zenon'a yaraşır bir paradoks gelir aklıma. Bizi savaş bir araya getirdi, yine savaş ayırıyor. İngilizlerin deyimi doğru. Bir eliyle verdiğini öbür eliyle alıyor. İngilizlerle ne alıp veremediğim vardı da Yunanistan'a geldim. Pelagia haklı. Ama bunu önce kim söyleyecek? Şu ana kadar yalnız Antonia söyledi, parmaklarımın altında "Pelagia Marşı"yla çın çın öterken.

43 Kocaman Dikenli Top

Pelagia salyangoz pişirmekten hoşlanmıyordu. Nasıl hazırlanması gerektiği konusunda her kafadan bir ses çıkmıştı. Ne halt edeceğini bilemiyor, sümük gibi yapış yapış, iğrenç bir şeyler ortaya koyacağından korkuyordu. Kötü bir yemek pişirirse Yüzbaşı'nın gözünden düşmez miydi? Birbirlerine karşılıklı sevgilerini keşfettikten beri duyduğu o coşkulu sevinci gölgeleyen, sadece bu işlerin gizli kapaklı kalmasından duyduğu suçluluk duygusu olmuştu o ana kadar. Ama salyangoz işi mide bulandırıcıydı. En iyi olasılıkla adamın midesi kaldırmayacak, en kötü olasılıkla zehirlenecekti.

Drosula sıkı sıkı tembih etmişti: "Akşamdan salyangozları suya koyarsın. Kaçmasınlar diye tencerenin kapağını kapatırsın. Sabahleyin gıcır gıcır yıkarsın. Sonra canlı canlı kaynatırsın. Tam suyun üstünde köpük birikince boca et tuzu. Aman

dikkat. Tencereyi saat yelkovanı yönünde karıştıracaksın. Tersine çevirirsen hiç tadı olmaz, hiçbir şeye benzemez. On beş dakika kaynattıktan sonra her kabuğun götünde bir delik açarsın. Şeytan dışarı çıksın, salça içeri girsin, diye. Sonra kaynadıkları suda bir güzel yıkarsın." Pelagia kaynar suya parmaklarını nasıl daldıracaktı? Yaşlı kadın bu konuda bir açıklama yapmadı. Drosula, ancak kekikle beslenen salyangozların yenebileceğini de iddia etmişti. Pelagia buna bir an bile inanmasa da, yüreğine bir kurt düştü.

Kokolios'un karısı kuyu başında bütün bunların saçma olduğunu söyledi. Kendisi büyükannesinin nasıl salyangoz pişirdiğini hatırlıyordu. "O Drosula'nın lafına bakılır mı hiç. Kadın doğma büyüme Türk ayol." Yapılacak şey, her salyangozu çimdiklemekti. Kımıldarsa canlı olduğu anlaşılırdı. Pelagia sordu. "Kabuğunun içine kaçmışsa nasıl çimdiklerim?"

Kokolios'un karısı, "Dışarı çıkmasını bekle," dedi.

"Dışarı çıkarsa canlı demektir. Çimdiklemeye ne hacet?"

"Neme lazım, ihtiyatı elden bırakma, çimdikle yine. Sonra sivri uçlu bir bıçak alıp, kabuğun ağzını temizle. Her salyangozu temiz suyla tam yirmi bir defa yıkayacaksın. Ne bir fazla ne bir eksik. Fazla yıkarsan tadı kaçar, eksik yıkarsan kirli kalır. Sonra yarım saat bırak suları süzülsün. Sonra kabuğun ağzına tuz basarsın. Sarı, köpüklü salyası akar. Her birini ağzı aşağıya gelecek biçimde yağda kızartırsın. Sonra şarap katıp iki dakika haşlarsın. Ne fazla, ne eksik. Sonra afiyet olsun."

"Ama Drosula dedi ki..."

"Bırak şu cadalozu. Ona inanma demedim mi!"

Pelagia Arsenios'la Stamatis'in karılarına da danıştı. Tıp Ansiklopedisi'nde "Salyangoz" bölümü bile arandı. Ama böyle bir bölüm yoktu. Salyangozları avluda yere atıp üstlerinde tepinesi geldi. Nerdeyse avaz avaz haykıracaktı. Kaç çeşit tarif işitmişti. Haşlanması, kızartması, Girit usulü yahnisi, pilavlısı. Pirinç bulunmadığı için, onu geç bir kalem. Aklına pilav gelince ağzı sulanmaya başladı. Ah, şu savaş bir bitse...

Peki kaç adet salyangoz pişirilecek? Drosula dört kişiye bir kilo uygundur, demişti. Kabuklu mu, yoksa kabuksuz mu? Bu musibetleri kabuklarından nasıl çıkarırsın? Tartıya sümük bu-

laştırmadan nasıl tartarsın? O yapışkan sıvı, sıcak su ve sabunla bile çıkmaz, Allah kahretsin.

Pelagia kovadan kaçıp kurtulmaya çalışan parlak canlılara bakarken onlara acımaya başladı. Sığındıkları kabuklar onları koruyamamıştı. Çocukluğunu anımsadı, bir yaramazlık yaparken gözlerini kaparsa babasının kendisini göremeyeceğini sanırdı. Dünya zalim mi zalimdi. Koskoca insanlar şu minicik yaratıklarla doyacak. Tam pratik ve etik sorunlara çözüm ararken, "Barba C'relli, Barba C'relli," diye heyecanla haykıran bir ses duydu. Lemoni'nin heyecanlı olduğu kadar sevinçli sesini tanıyınca gülümsedi. Küçük kız Yüzbaşı'ya babalık demeye başlamıştı. Her gün gelip çocuk diliyle günlük olayları soluk soluğa anlatıyordu. Barba Corelli, dediklerinden hiçbir şey anlamasa da, onu sabırla dinleyip başını okşuyor, sonra havaya atıp tutmaya başlıyordu. Lemoni'nin sevinç çığlıkları ortalığı çınlatıyordu. Pelagia her ikisinin de bundan ne zevk aldığını anlamazdı. Ama konunun değiştiğine sevinerek avluya çıktı.

"Kocaman dikenli, paslı bir top gördüm. Üstüne tırmandım," dedi Lemoni.

Pelagia kızın söylediklerini İtalyancaya çevirdi.

Carlo ile Corelli birbirlerine bakıp bembeyaz kesildiler. Carlo, "Bir mayın bulmuş," dedi.

Corelli Pelagia'ya, "Sor bakalım, deniz kıyısında mıymış?" dedi.

"Deniz kıyısında mı gördün?"

Lemoni sevinçle, "Evet, evet. Hem de üstüne çıktım," diye karşılık verdi.

Corelli, kızın evet dediğini anlayacak kadar Yunanca öğrenmişti. Birden ayağa fırladı, sonra birden çöküverdi. Küçük kızı kollarına alıp sıkı sıkı sardı. "Puttana, çocuk ölebilirdi."

Carlo, "Ölmemesi bir mucize," dedi gözlerini yuvarlayarak, "Porco dio."

Lemoni bir makam tutturarak, "Puttana, puttana, puttana," diye tekrarladı. Yüzü Yüzbaşı'nın göğsüne dayalı olduğu için sesi boğuk çıkıyordu.

Pelagia Yüzbaşı'yı azarladı: "Antonio sana kaç kere söyle-

dim, çocuğun önünde ayıp sözler etme, diye. Eve gidip böyle şeyler söylerse, babası ne diyecek?"

Corelli önce utandı sonra sırıtarak, "Hangi orospu çocuğu küçük kızıma orospu demesini öğretti diye sorar herhalde," dedi.

Uçurumdan kumsala kadar kıvrıla kıvrıla inen meraklılar kafilesine köyde katılmayan kalmadı. Görünce avaz avaz bağırdılar: "İşte mayın, işte orda." Tavus kuyruğu gibi rengârenk denizin yanı başında kurulmuş oturuyordu. Bir adam boyunda, eni boyundan da geniş bir küre. Üstündeki dikenlerle azman bir deniz kestanesine benziyordu. Köylüler münasip bir mesafeden çevresini kuşatmışlardı. Yüzbaşı'yla Carlo incelemek için yaklaştılar. Carlo sordu: "Ne kadar patlayıcı vardır bu alamette?"

Yüzbaşı, "Tanrı bilir," diye karşılık verdi. "Sanırım, bir savaş gemisini havaya uçuracak kadar. Çevresini bir kordonla çevirip patlatmalıyız. Nasıl zararsız hale getirilir, bilmiyorum."

Carlo, "Harika!" diye haykırdı. Arnavutluk'taki dehşete karşın patlamalara bayılırdı. Ufak muzurluklarda duyduğu çocukça heyecanı hiç kaybetmemişti.

"Carlo, hemen üsse gidip dinamit, kumanda kablosu ve o elektrikli zamazingolardan al. Ben burada kalıp köylüleri organize ederim."

Carlo, büyük pas parçaları arasında zar zor seçilen kıvrık harfleri gösterdi. "Baksana bu bir Türk mayını, herhalde yirmi yıldır, Büyük Savaş'tan beri denizlerde yüzüyordu."

Corelli, "Kaçak kerata, inanılır gibi değil. Bütün patlayıcılar şimdiye kadar çürümüştür," dedi.

Carlo üzüldü. "Büyük bir patlama olmayacak, desene."

"Yeteri kadar dinamit getirirsen olur, eşek kafalı."

"Anlaşıldı komutanım. Ben hemen yola çıkıyorum." Kumsaldan köye doğru çıkmaya başladı.

Corelli, hâlâ bu muazzam, eski mayına hayretle bakan Pelagia'ya döndü. "Lemoni'ye söyle bir daha ne olduğunu bilmediği metal bir cisim görürse, sakın dokunmasın. Hemen bana koşup haber versin. Öbür çocuklara da aynı şeyi yapmalarını söylesin."

Corelli, Pelagia'dan kendisine çevirmenlik yapmasını isteyerek bütün köylüleri çevresine topladı. "Önce bu mayını pat-

latmamız gerecek. Bu çok büyük bir patlama olabilir. Onun için zamanı gelince uçurumun tepesine çıkıp oradan bakmanızı istiyorum. Yoksa istemeden soykırıma yol açabiliriz. Biz dinamiti beklerken, ellerinde kürekleri olan birkaç güçlü kuvvetli adama ihtiyacım olacak. Şuradaki koca alametten elli metre kadar ötede bir siper gerek bana. Bir mezar büyüklüğünde bir çukur. Oraya girip cihazı patlatırken güven içinde olayım. İçinizde gönüllü var mı?" Birer birer çevresindeki yüzlere baktı. O yüzlerdeki gözler başka yönlere çevriliyordu. Bir İtalyana yardım etmek hoş değildi. Herkes büyük patlamaya tanık olmak için can atıyordu ama herkesten önce gönüllü diye ortaya çıkmak ağırlarına gidiyordu. Corelli o gaddar suratlara bakıp kızardı. "Aranızda paylaşmanız için bir tavuk veririm."

Kokolios iki parmağını gösterip, "İki tavuk," dedi.

Corelli başıyla onayladı. Kokolios, "Ben bu işi Stamatis'le yaparım, ikimize de ikişer tavuk," dedi.

Pelagia çevirince Corelli kaşını gözünü oynattı. "Adam başına iki tavuk mu?" Yavaş sesle söylendi. "Rompiscatole!"

Böylece Kralcı ile Komünist, yine de iki eski dost, açlığın ve açıkgözlüğün birleştirdiği iki kafadar, evlerine gidip birer kürekle döndüler. Yüzbaşı'nın gösterdiği yerde dikdörtgen bir çukur kazmaya başladılar. Çıkan kumları koruyucu bir siper olsun diye mayından yana yığıyorlardı. Dört ayaktan sonra suyla dolmaya başladı. Yüzbaşı çamura dönüşen kuma canı sıkılarak baktı. Herkes gibi iki ihtiyarın çalışmasını izleyen Pelagia'ya safça, "İçi suyla doluyor," dedi. Kız güldü. "Deniz kıyısında çukur kazınca suyla dolacağını herkes bilir."

Corelli bu işin suyu çıkacak diye ürkmeye başladıysa da inatla üstüne gitti.

Carlo dinamit ve diğer malzemeden başka, bir kamyon dolusu askerle döndü. Hepsi tepeden tırnağa silahlı ve gösteriyi izlemeye teşneydi.

Corelli'nin canı sıkıldı. "Elin değmişken Hitler'le bütün Alman ordusunu da çağırsaydın."

Carlo açıkladı: "Bütün bu adamları peşime taktılar. Çünkü korumasız cephane taşımak yönetmeliğe aykırıymış. Partizanların eline geçmesin, diye. Onun için beni suçlamayın."

"Partizanlar mı, hangi partizanlar. Biz başımızı çevirdiğimiz zaman köyleri yağmalayan haydutlar mı? Güldürme beni."

İstihkâmcı üniforması taşıyan ufak tefek bir adam, "Bu çukur yanlış yere kazılmış," dedi.

Bu şenliğin kendi kontrolünden çıkmasına içerleyen Yüzbaşı, "Çukur benim gösterdiğim yere kazılmıştır." diye sertlendi.

İstihkâmcı üsteledi: "Mayına çok yakın, şok dalgası hemen bu çukurun üstünden geçip gözleri çukurlarından, beynini kafatasından dışarı uğratır. Biz de seni kazıp çıkarmak zorunda kalırız. Sonsuza dek burada yatmak istemiyorsan tabii."

"Bana bak, onbaşı. Ben yüzbaşıyım. Burada benim dediğim olur."

Asker hiç tınmadı. "Ben istihkâmcıyım. Senim aklından zorun var."

Corelli'nin gözleri önce hayret sonra öfkeyle büyüdü. "Üstüne hakaret, seni divanıharbe vereceğim."

İstihkâmcı omuz silkerek güldü. "Elinden geleni ardına koyma. Ölüler şikâyette bulunamaz. Ölmek istiyorsan, keyfin bilir. Ben karşıdan seyrine bakarım."

Corelli, "Carogna!" diye kükredi. Asker hiç umursamadan, "Çılgın kerata," diye söylenerek uzaklaştı. Bu işten ellerini yıkamıştı, uçurumun tepesine çıkarak bir sigara yaktı. Bir yandan batan güneşi bir yandan aşağıdaki hazırlıkları gözlüyordu. Burası ne kadar güzeldi. Deniz gök mavisinden lapis lazuli'ye kadar rengârenk uzanıyor, denizin altındaki kaya yığınlarını, saçak saçak dalgalanan yosunları görebiliyordu. Şu kaçık subayın başına gelecekler görülmeye değerdi doğrusu.

Corelli, mayının altına bolca dinamit yerleştirdi, kumanda kablosunu çözdü, kablo o sulu çukura ancak yetişecek uzunluktaydı. İstihkâmcının doğru söylemiş olabileceğinden azıcık işkillenerek, ama görevi tamamlamaya kararlı, Yüzbaşı'yla adamları mayının çevresine kumdan kalın bir duvar diktiler. Böylece patlama daha çok yukarı yönelmiş olacaktı. Kumların ortasında dikilen dikenli alameti, kocaman bir penise benzeten tek kadın Drosula değildi.

"Avanti!" diye haykırdı Yüzbaşı sonunda. Askerlerle izleyiciler kumsaldan uçurumun başına uzanan dolambaçlı yol-

dan, güneş artık şiddetini kaybetmiş de olsa, kan ter içinde soluk soluğa yukarı tırmandılar. Corelli aşağıda bir fare gibi görünüyordu. Uçurumun başında oturan askerler, bu plajın futbol oynamaya elverişli olup olmadığını tartıştılar. İstihkâmcı onbaşı çılgın Yüzbaşı'nın sağ kalmayacağı konusunda birçoklarıyla bahse girişti. Pelagia derin bir kaygı duymaya başladı, Carlo'nun da zırıl zırıl terlediğini görüyordu. Koca adam haç çıkarıyor, dualar mırıldanıyordu. Göz göze geldiler. Carlo bakışlarıyla yalvarır gibiydi: "Onu ancak sen durdurabilirsin."

Corelli aşağıdaki siperinden başını uzattı. Mayın ne kadar kocaman görünüyordu. Her bakışında daha da yaklaşır gibiydi. Büyüdükçe büyüyordu, sonunda, bar zannedip yanlışlıkla girdiği bir genelevde kucağına oturan gudubet bir devanası olup çıktı. En iyisi ona bakmamaktı. Bağırsakları fena gurulduyordu. Dize kadar çamura batmış olduğunu, ayakkabılarına dolan ıslak kumların ayaklarını tahriş ettiğini fark etti. Elektrikli basma aygıtının T bölümünü iki eliyle bastırdı. Bu kendini alıştırmak içindi. Sonra elektrik bağlantılarını tamamladı.

Patlamanın, gözleriyle beynini emip yuvalarından dışarı uğratacağı olasılığından korkarak, hayalinde levyeyi bastırdıktan sonra iki eliyle başının iki yanını tutup gözlerini kapama talimi yaptı. Gözlerini göklere çevirdi, haç çıkardı, kendini topladı ve levyeye bastı.

Önce sert bir çatırtı, sonra küçük bir ara, daha sonra basso profundo bir gürleme oldu. Uçurumun tepesindeki halk, gözleri önünde görkemli bir sütunun göğe yükseldiğini gördü. Huşu içinde yavaşça yuvarlanan kara çelikten diskleri, bir anlık gökkuşakları ile bezenen su gövdelerini, ıslak kum kümelerini, kuru kum yağmurlarını, yanardöner kara dumanlarla, turuncu alevleri fark ettiler.

Coşan Yunanlılar, "Aira!" diye haykırdılar. Askerler kendi dillerinde avazlandılar: "Figlio di puttana di stronzo d'un cane d'un culo d'un porco d'un pezzo di merda!" Birdenbire şok dalgası üstlerinden geçip onları arka üstü devirdi, tıpkı kadim zamanlarda âciz ölümlülerin, bulutlara buyuran Zeus'un gazabıyla yerlere serilmesi gibi. Aptallaşan Yunanlılar, "Putanas yie", askerler, "Porco cane," diye mırıldandılar. Ayağa kalkma-

ya çabalarken gökten inen malzeme yağmurunun dindiğini ama yanlara doğru yayılıp her şeyi kaplayan muazzam bir arka dönüştüğünü gördüler. Uçurumun tepesindekiler manyetize olmuş gibi, başlarını daha geriye atarak, üstlerinden geçen, korkunç olduğu kadar güzel kara buluta baktılar. Pelagia da, Carlo ve daha birçokları gibi korkudan, çaresizlikten buz kesildi. Sonra diğerleri gibi kendini dikenli turbaların üstüne atarak başını kollarına yasladı.

Berbat bir ıslak kum yığını sırtını dağlayarak soluğunu kesti. Akkor kesilmiş bir metal parçası başının hemen yanından toprağa dalıp vınlayarak aşağıdaki bir kayaya saplandı. Başka bir parça ayakkabısının topuğunu tabanından ayırdı. Yanık pas tanecikleri giysisinde delikler açarak arı sokmuş gibi cildini kabarttı. Ölümle yüz yüze gelenlerin kadere boyun eğişiyle her şeyi oluruna bıraktı.

Hiç bitmeyecek gibi gelen bir süreden sonra sıcak, kuru bir kum yağmuru hepsini avuturcasına, rahmet gibi, üstlerine yağdı.

Kedi yavruları gibi titrek ve mecalsiz insanlar ayaklanmaya başladılar. Bazıları kalkar kalkmaz düştü, bazıları kendilerine tutunmaya çalışanlar tarafından düşürüldü. Yüzler solmuş, dizler çözülmüş, herkes çamurla sıvanmış, üst baş dökülüyor; sarhoş gibi sallanan vücutlar, kara çalınmış yüzlerde saf saf bakan gözler, başka bir dünyanın yaratıkları, cehennemdeki Styx Irmağı'nda eğleşenler.

Sıcak toz yağmuru dinmek bilmiyor. Kirpiklerinden koltukaltlarına kadar her taraflarına yapışıyor. Buruşukların üstünde birikerek yaşlıları gençleştiriyor. Kimse kimseyi tanımıyor, ne İtalyanı belli ne Yunanlısı, aksıran tıksıran şaşkın bir kalabalık. Birden boğuk bir çığlık yükseldi.

İnsanlar cereyana kapılmış gibi kendini beğenmiş istihkâm onbaşısının cesedi etrafında toplandılar. Düzgünce bedeninden ayrılmış başı toza bulanmış, bir melek gibi gülümsüyordu göklere. Yanı başındaki bedeni, çentikli bir çelik diskle giyotinlenmiş, yüzükoyun yatıyordu. Disk yarıçapına kadar turbaya gömülmüştü. Carlo, "Mutlu öldü," dedi, "daha fazla ne ister ki insan! Yalnız bahis paralarını toplayamayacak."

Küçük, titrek bir ses yükseldi: "Puttana!" bu Lemoni'nin sesi olmalıydı. Birisi kaşınmaya başladı. Bu başkalarına da sirayet etti. Hırıl hırıl öksürenlere, hart hart kaşınanlar da katıldı.

Birden paniğe kapılan Pelagia, uçurumun başına koştu. Yüzbaşı'ya ne olmuştu?

Denizin şimdiden doldurduğu otuz metre çapında bir krater gördü. Yüzlerce metre ötelere yayılmış çelik şeritler, daha küçük birçok krater gördü ama Yüzbaşı'yla siperinden hiçbir iz yoktu. "Carlo," diye haykırıp göğsünü yumrukladı, diz çöküp ağlamaya başladı.

Carlo kıyıya inen yoldan aşağı koştu. O da Pelagia kadar sarsılmıştı ama görev duygusuyla kendini salıvermiyordu. Arnavutluk'ta parçalanmış başıyla, kollarında ölen Francesco'yu düşündü. Yüreğinde kopmak üzere olan kasırgayı dindirmek için olanca hızıyla koştu.

Siperin bulunduğunu tahmin ettiği yere gelip durdu. Hiçbir şey yoktu. Her şey silinmiş, tanınmaz hale gelmişti. Ellerini göğe kaldırıp Tanrıyı suçlayacağı sırada gözünün ucuyla bir kımıldama gördü.

Corelli tepeden tırnağa ıslak kumla sıvanmış olduğundan ilk bakışta fark edilmiyordu. Patlama önce onu sarsmış, sonra yukarı çekmiş, daha sonra arkası üstü yere düşürmüştü. Kumlarla çevrili yatarken, filmlerdeki canavarlara benziyordu. Carlo kahkahayı attı ama fena halde yaralanmış olabileceğinden ürktü birden. Onu kollarına alıp denize götürmekten başka bir şey gelmedi aklına. Kollarında Francesco'nun anısıyla birlikte Yüzbaşı'yı taşırken Yunanlılar alkışlamışlardı.

Dalgalar arasında Yüzbaşısını bir güzel yıkadı. Adam aklını oynatmış gibiydi ama yarası beresi yoktu. Corelli sordu: "Patlama şahane oldu mu? Ne yazık ben kaçırdım."

"Şahaneydi, şahane. Bugüne dek bir benzerini görmedim."

Corelli, onun dudaklarını kımıldattığını görüyor ama hiçbir şey işitmiyordu. Kulağının dibinde davul çalınsa işitecek durumda değildi. "Yüksek sesle konuş," dedi.

Corelli iki gün sağır kaldı. Müziğini sonsuza kadar kaybedebileceğinden fena halde korktu. Ömrünün sonuna kadar zaman zaman kulakları çınlayacaktı, Yunanistan hatırası.

General Gandin, istihkâmcının ölümünden, adadaki Mihver kuvvetlerinin seferberlik ilan etmesinden, Müttefiklerin o korkunç patlamayı, o görkemli kara bulutları görerek adaya çıkarma yapmalarından ötürü Corelli'yi suçladı. Neredeyse rütbesi indirilecekti. Ama General Gandin, İtalyan garnizonunun maaşlarını Almanlar ödediğine göre İtalya'nın bundan bir çıkarı olmayacağı sonucuna vardı. Zaten Almanlar, İtalyanların herhangi bir subayı terfi ettirmesini, Alman maliyesine yük olur düşüncesiyle önlüyor, bu yüzden aralarında sürtüşme oluyordu. General onlara küçük bir para artırımını bile sağlayacak değildi. Corelli izinsiz inisiyatifi ele almaktan, sorumluluğu uzmanlara devretmemekten, tehlikeye yol açmaktan, bir subaya yakışmayacak hareket tarzı yüzünden ceza yedi. Askeri kariyeri boyunca dosyasından silinmeyecek ciddi bir uyarı aldı. Corelli generalin çekici sekreterine kırmızı bir gül ve bir kutu kaçak İsviçre çikolatası armağan edince, bu ceza üç gün sonra, dosyasından gizemli bir biçimde silindi.

Yüzbaşı, Pelagia tarafından daha önce hiç görmediği biçimde pohpolanmanın mutluluğunu yaşadı, kız üstüne titriyor, bir dediğini iki etmiyor, ikide bir öpücük bombardımanlarına tutuyordu. Günter Weber gramofonunu getirmiş, "Mein Blondes Baby" ile "Leben Ohne Liebe"nin sözlerini öğretiyordu. Carlo, deniz kıyısındaki krater üzerine raporlar veriyordu. Artık paslı demirler uzmanı kesilen Lemoni her vesileyle Yüzbaşı'nın yatağı başına koşuyor, eski bir saban parçasını, bir uçaksavar şarapnelinin boş kovanını, ezilmiş bir konserve kutusunu göstermek için adamın rahatını bozuyordu. Bunların patlatılacak nesneler olmadığını öğrenmek ne büyük bir hayal kırıklığıydı küçük kız için.

O harika olayın akşamında, Doktor mutfaktan çıkmış, paylamak için kızını arıyordu. Bir de ne görsün, yalnız kızı değil, kir pas içinde, üstleri lime lime, yorgunluktan yıkılan bir kalabalık, avludan içeri giriyor. Carlo gibi boylu poslu bir adam bir insan enkazını kollarında taşıyordu. Adamın gerçekten Carlo olduğunu, Yüzbaşı'yı kollarında taşıdığını nice sonra anladı. Kahire'nin fakir mahallelerinden kaçmış çılgın bir yosmaya benzeyen kadın, meğer Pelagia imiş. Bir mezar kaçkını gibi ürkütücü, kız mı yoksa oğlan mı olduğu anlaşılmayan bücür, Le-

moni çıkmaz mı? Bütün gece yaraları, kesikleri onultup bir sürü turfanda patlıcan kazanabilirdi.

Gelgelelim, mutfakta karşılaştığı tiksindirici manzarayı unutamadığı için en teatral sesiyle haykırdı: "Benim evimi salyangozlarla dolduran hangi küstahsa ortaya çıksın."

Dediği doğruydu. Salyangozlar evi istila etmişti. Pencerelerde, masa kenarlarında, duvarlarda, Psipsina'nın yemek kabında, sürahilerde, kilimlerde yüzlerce salyangoz. Bir bölüğü sebze sepetine doğru yürüyor, bir bölüğü piposuna, hatta cam kenarında unuttuğu gözlüklerine doğru savlete geçiyordu.

Pelagia bir suçlunun korkusuyla elini ağzına götürdü. Lemoni sevinçle el çırptı. "Porca puttana," diye bağırınca babası olacak adam suratına bir şamar indirdi.

44 Hırsızlık

Kokolios gece yarısı tavukların canhıraş feryatlarıyla uyandı. Herhalde Doktor'un zerdevası yine kümese dalmış diye düşündü. Böyle bir tavuk hırsızını ev hayvanı gibi beslemek komşuluğa sığır mıydı? İki kez yumurtalarını çalarken suçüstü yakalamıştı Psipsina'yı. Okkalı bir küfür savurarak yataktan fırladı. Bu küçük hırsızın kafasına bir sopa indirirse, Doktor kızsın isterse, bu sorun sona ererdi.

Çizmelerini ayağına geçirip, savaş başladığından beri ocağın üstünde tuttuğu kamçıya uzandı. Makilerden koparılmış dikenli bir sırığın ucuna deriden bir şerit bağlamıştı. Evin kapısını açarken dibi yerdeki taşlara süründü. On yıldır bu kapıyı onaramamıştı bir türlü. Bereket sürtünme sesi tavukların çılgınca gıdaklamaları arasında kayboldu.

Ortalık çok karanlıktı. Çünkü kalın bir bulut ayla arzın arasına girmişti. Cırcırböcekleri, tavukların heyecanına katılmış gibi kıyametleri koparıyorlardı. Kokolios karanlıkta hırsızı seçmeye çalışıyordu. Birilerinin alçak sesle küfrettiklerini işitti. Şaşırarak daha da dikkatli baktı. Ufak tefek iki İtalyan askerinin kümesin çevresinde dolanarak, tavukları yakalamaya çalıştıklarını gördü.

Öfkesi başına sıçrayarak düşünmeden harekete geçti. Adamların sırtlarında tüfekler asılıydı. Yine de müthiş bir savaş narası atarak cenge girişti.

İki adam Arnavutluk seferinden yüz akıyla dönmüşlerdi. Ama karanlıkta çılgın, çıplak, gözü dönmüş bir iblisle başa çıkamazlardı. Bu yaratık sırtlarına, başlarına kamçısını şak şak indiriyor, bacaklarını tekmeliyor, vahşi çığlıklar atıyordu. "Puttana!" diye bağırarak başlarını elleriyle korumaya çalıştılar. Bu kez elleriyle bileklerine darbeler indi. Diz çöküp merhamet dilediler.

Kokolios bir kelime İtalyanca bilmezdi ama mağlup bir düşman görünce ciğerini okurdu. Kamçısını yere atıp iki hırsızı boyunlarından yakalayarak ayağa kaldırdı. Her adımda kıçlarını tekmeleyerek Doktor'un evine sürükledi. Arada bir sert bir öğretmen gibi başlarını birbirine çarpıyordu.

Doktor'un evine yaklaşınca avaz avaz bağırdı. "İatre! İatre!"

Dr. Yannis az sonra geceliğiyle göründü, arkasından Pelagia ile Yüzbaşı geldi. O sırada ay buluttan çıktığı için, ayağındaki kalın çizmeler dışında çırılçıplak, iki elinde iflahı kesilmiş birer düşman, öfkeyle titreyen Kokolios'u gördüler. İşin tuhafı askerlerin sırtlarında hâlâ karabinaları asılıydı. Dr. Yannis kızına, "Hemen içeri gir," dedi. Bakire kızının, göğsü körük gibi inip çıkan eğri bacaklı, çırılçıplak divaneyi görmesi adaba uymazdı. Kız uysalca mutfağa girdi, pencerenin gölgesinden manzarayı daha rahat seyredebildi.

Kokolios, Corelli'yi göstererek Doktor'a bağırdı. "Şu subay olacak zırtapoza söyle. Adamları birer tavuk hırsızı, başka bir halt değil, canına yandığımın İtalyanları."

Dr. Yannis bu bilgiyi Corelli'ye aktardı. Adam bir an aklını tartıyormuş gibi durduktan sonra içeri girdi. Doktor, Kokolios'a, "Biraz sakinleşsen iyi olacak," dedi. Yüzbaşı içerdeyken Doktor komşusuna takılma fırsatını kaçırmadı: "Ben seni Komünist sanıyordum."

"Tabii Komünistim."

Doktor üstüne gitti. "Yanlış hatırlamıyorsam, mülkiyet hırsızlıktır. Mademki bu tavukların sahibi sensin, sen de hırsız sayılırsın."

Kokolios yere tükürdü. " Zenginlerin malı hırsızlıktır, fakirlerin malı değil."

Bu filozofik tartışma, Yüzbaşı elinde revolveri ile görününce sona erdi. Bir an, Pelagia ile babası Kokolios'u vuracağından korktular. Kız, "Gidip Derringer'imi bulsam mı acaba," diye düşündüyse de yerinden kımıldamadı. Kokolios'un bakışında, hem korku, hem kabadayılık hem de haklı bir öfke okunuyordu. Göğsünü gururla dikti. İşgal altında bile Yunan tavuklarının tacize uğramadan yaşaması için ölmeye hazırdı.

Herkesin şaşkın bakışları arasında, Yüzbaşı suçlulardan birine tabancasını çevirerek yere, toprağa yatmasını emretti. Hırsız arsızca sırıttı. Corelli tabancanın horozuyla oynayınca adam komik bir telaşla kendini yere attı. Corelli'nin kulak asmadığı sızlanmalarda bulundu. Yüzbaşı öbür adama da aynı şeyi yapması için işaret etti.

Corelli, Kokolios'un kolundan tutarak onu bir metre kadar geriye götürdü. Yerdeki adamları ayağıyla dürttü. "Şimdi sürünün bakalım."

Adamlar ne yapacaklarını şaşırmış, birbirlerine baktılar. Yüzbaşı bağırdı: "Size sürünün dedim, itler." Adamlardan biri doğrulmaya yeltendi ama Corelli ayağıyla sırtına basarak onu çökertti. "Yüzükoyun sürüneceksiniz, orospu çocukları."

Yılan gibi sürünerek Kokolios'un çizmelerine yaklaştılar. "Adamın pabucunu yalayın, namussuzlar."

Yüzbaşı'ya karşı gelmek olanaksızdı. Bir tanesinin başında bir kamçı şaklattı. Doktor adamın başına geleceklerden korkarak gözlerini kapattı. Pelagia şok geçirdi. Zavallı düzenbazlara acıdı. Yüzbaşının bu kadar zalim, böyle dediği dedik olabileceğini aklından bile geçirmezdi. Müzisyenden de asker çıkarmış meğer.

İki adam Kokolios'un çizmelerini yaladılar. Yaşlı adam onları suskun bir şaşkınlıkla izledi. Ancak ay ışığında takım taklavatının pembe parıltılarını fark edince, çıplak olduğunu anımsadı. Ağzı bir karış açık kaldı. Hazinesini iki eliyle kapatarak hoplaya sıçraya evinin yolunu tuttu.

Mutfakta, Pelagia gülmekten kendini alamadı. Ama Yüzbaşı şaka kaldıracak durumda değildi. "N'olacak güneyli keratalar. Camorra ve mafyası! Kalleş herifler!" Hırsızlar masada

oturuyor, Yüzbaşı her sövgüden sonra kafalarına vuruyordu. Doktor, Yüzbaşı'nın darbelerini durdurmak için elini kaldırdı. Adamlar büsbütün küçülmüşlerdi. Yüzbaşı, Kokolios gibi gırtlaklarına sarılıp kapıya sürükledi. Kıçlarına birer tekme indirip gecenin karanlığına saldı. Taşlar üstünde doğrularak tabana kuvvet kaçtılar.

Yüzbaşı gözlerinde şimşekler çakarak içeri girdi. Pelagia ile babasına onların da bu işte bir kabahati varmış gibi ters ters baktı. Tanrıya sığınıyormuş gibi ellerini havaya kaldırdı. Sonra göğsünü yumruklayarak, "Şerefsizlik bu," dedi ve içeriye girdi. Kapıyı güm diye çarptı ardından.

İki gün sonra Pelagia avluya çıkınca bir şeyin eksikliğini hissetti. Çevresine bakındı. Sonra ayakları suya erdi. Yüzbaşı onu elleriyle yüzünü kapatmış ağlarken buldu.

"Keçimi almışlar," diye inledi, "benim güzel keçimi." Onu öldürüp parçalara ayırdıklarını düşündü. Düşüncesine bile katlanamıyordu.

Yüzbaşı hıçkıran kızı omuzlarından tuttu. Pelagia elini itip ağlamayı sürdürdü. "Adi herifler, topunuz hırsızsınız."

Yüzbaşı doğruldu. "Tesoro mio, annemin başı üstüne yemin ederim. Sana bir keçi bulacağım."

Kız gözyaşlarıyla ıslanan yüzünü ona çevirerek bağırdı.

"Sakın ha! Senden hiçbir şey kabul etmem."

Adam dönerek uzaklaştı. Utanç duygusu, bir kurt gibi yüreğini kemiriyordu.

45 Masumiyet

Eski zaman âşıklarıydılar, eski zaman âşıkları gibi sevişti-ler. Sevişmekten anladıkları, gece, sokağa çıkma yasağından sonra zeytin ağacının altında öpüşmek ya da bir kayanın üstüne oturarak Yüzbaşı'nın dürbünüyle yunusları izlemekti. Adam kızı mutluluğunu tehlikeye atmayacak kadar fazla seviyordu. Kız da bu işe baştankara atılmayacak kadar temkinliydi. İstenmeyen gebeliklerin kızların başına neler getirdiğini tekrar tekrar görmüştü. Tığlarla ya da tel parçalarıyla çocuk düşürme-

ye çalışanların nasıl septisemi olduklarını, nasıl kan zehirlenmesinden öldüklerini görmüş, önce babasıyla, sonra Papaz'la başlarında durmuştu. Yüzbaşı da neden birlikte yatamayacaklarını anlamayacak adam değildi. İstenmediğinden değil, çaresizlikten.

Çalınan zamanı iyi değerlendirdiler. Günter Weber, Corelli için bir motosiklet ayarlayınca bu daha da kolaylaştı. Parma salamı, Chianti ve mozzarella peyniri karşılığında, bir kaza sonucu çürüğe çıkarılmış gibi gösterilen motosikleti Weber onartıp arkadaşına teslim etmişti.

Pelagia'nın bu taşıtla ilk tanışması şöyle oldu: Avludan bir egzos boşalması, bir motor hırıltısı, bir patlama sesi geldi. Psipsina mutfağa dalıp, masanın altına saklandı. Pelagia dışarı çıkınca Corelli'yi bir pilot başlığı ve gözlükleriyle, yüzü kirden kapkara, kara bir motorun üstüne tünemiş, genzine kaçan tozlar yüzünden öksürürken gördü. Yüzbaşı kızı görünce gözlüklerini kaldırdı. Pelagia gülmeye başladı. Gözlerinin çevresinde iki beyaz halka vardı. Dudakları ruj sürmüş gibi kırmızıydı. Kızın kendisini gördüğü için sevindiğini sanarak sırıttı. "Vuole fare un giro?"

Kız kollarını kavuşturarak başını salladı. "Ömrümde hiç böyle bir şeye binmedim. Aslında bir otomobile de binmedim. Şimdi başlamanın sırası değil."

Corelli, "Daha önce ben de binmedim. Ama idaresi çok kolay. Ne kıyak makine değil mi?"

"Sadece iki tekerleği var. Er geç düşecek. Böyle bir şeytan icadına bindiğin için deli olmalısın."

"Evet, düşmeli, buna benim de aklım yatıyor ama düşmüyor nedense. Gerçi her zaman düz bir çizgide gitmiyor ama gittikçe ırıbını alıyorum. Hele şunu bir dinle." Aşağı indi. Starta bastı, motoru devreye soktu, sonra avans-rötar'la oynadı, neşeli bir tik tak sesi gelinceye kadar. "Şunu dinler misin, metronom gibi ses veriyor. Buna uygun bir müzik çalabilirsin. Bu tempo mükemmel, hiç duraklama yok, bir nota bile kaçmaz. Müzikli bir makine, babıl, babıl, babıl, egzos şarkı söylüyor. Bu bir BMW, dikey şaftlı, tek silindirli. Kopacak zincir filan yok. Bu dağlara uçar gibi çıkıyor. Hadi gel, seni gezdireyim, harika bir duygu, saçların rüzgârda dalgalansın."

Pelagia, kuşkulu, "Suratın çamur içinde, maymuna dönmüşsün. Hem bizi gören olur," dedi.

Yüzbaşı bir an düşündü. "Pekâlâ, yarın sana bir başlık, şu gözlüklerden, bir de büyük deri ceket getiririm. Kimseler seni tanıyamaz. Anlaştık mı?"

"Hayır."

Ama ertesi gün yol kavşağında buluştular. Pelagia "tebdili kıyafet" etti. Yüzbaşı artan ağırlıkla motoru kontrolde çok zorlandı. İki kez tarlalara daldılar. İki kez, bir taraflarına bir şey olmadan, düştüler. Sonunda şuna karar verildi. Pelagia arkada otururken kımıldamayacaktı. Korkudan beti benzi uçmuş, Corelli'nin beline sıkı sıkı sarıldı, başını omzuna gömdü. Motorun kasıklarında gürlediğini hissetmek hem hoş, hem de tedirgin ediciydi. Fiskardo'ya vardıklarında motordan inerken her tarafı titriyor ama tekrar binmek için can atıyordu. Evet, motora binmek harikaydı. Yüzbaşı sevinçten uçuyordu.

Pelagia'nın tanınmayacağı yerlere, terk edilmiş yerlere gittiler. Kız adamın koluna girerek yanında yürür, ağırlığını onun omzuna verir, hep gülerdi. Hep gülünürdü onunla, bunu hiç unutmayacaktı. Bazen yanlarında bir şişe Robola götürürlerdi. Bu, kahkahaları da, dönüş yolundaki tehlikeyi de artırırdı. Corelli ayıkken bile moforu pek düzgün kullanamıyordu. Bir kez, zamanında duramadıkları için bir sapağa saptılar. O harap çoban kulübesini böylece keşfettiler.

Öyle eskiydi ki yer toprağa göçmüştü. İçeride paslı bir tavayla, iki yeşil şişeden başka bir şey yoktu. Tirizler bel vermişti. Kiremitler ha düştü ha düşecek. Yosun, hanımeli ve eski urbaların kokusu sinmişti her yere. Harcı çoktan dökülmüş taşlar arasından güneş sızıyordu içeriye. Buradan "Casa Nostra" diye söz ediliyor, bazen dallarla yeri süpürülüyordu. Bu yuvayı sır saklamasını bilen yarasalar ve üç kırlangıç ailesiyle paylaşmaktan mutluydular. Bu gizli evde bazen yere bir kilim sererek kucaklaşır, öpüşür, konuşurlardı. Corelli ara sıra mandolin çalardı.

Eski zamanlardan kalma duygusal şarkıları, daha çok melodramatik ve ironik bir biçemde çalardı. Güçlü bir sesi olmadığının ayırdındaydı. Sadece Pelagia'yı güldürmek istiyordu.

"Alma del core, spirito dell'alma,
Sempre constante, t'adorero.
Saro contento nel mio tormento,
Se quel bel labro baciar potro..."

Pelagia şarapla çakırkeyif olduğu zaman ona şu şarkıyı söylerdi.

"Danza, danza, fanciulla, al mio cantar;
Danza, danza, fanciulla gentile, al mio cantar.
Gira legera, sotile al suono, al suono del'onde del mar..."

Şarkıda olduğu gibi denizin sesi uzaktan geliyor, Pelagia kulübenin çevresinde vals yapıyor, kahkahalar atıyor, fır dönüyor, kamyonlarda gördüğü askeri fahişeler gibi işmarlar yapıp öpücükler gönderiyordu.

Bazen Corelli'nin üstüne bir gariplik, bir hüzün çöker, sevgilerinin umarsızlığını düşünür, hafif tenor sesindeki tragedya havası, Pelagia'nın olmasa bile kendi gözlerini yaşlarla doldururdu. Bu, ağlama sızlama zamanıydı. "Donna non vidi mai..."yi söylemeye başlardı. Acıklı olduğu için değil, ama andante lento söylendiği, "Manon Lescaut me chiamo"nun nakaratında duyguların en etkili biçimde dile getirilmesine olanak sağladığı için.

Âşıkların konuşmaları hep şu sözcüklerle başlardı: "Savaştan sonra..."

Savaştan sonra evlendiğimizde İtalya'da mı oturacağız? Ne hoş yerler vardır orada. Babam sevmeyeceğimi sanıyor ama severim. Seninle birlikte olduktan sonra. Savaştan sonra bir kızımız olursa adını Lemoni koyarız. Savaştan sonra bir oğlumuz olursa babamın adını vermemiz gerecek. Savaştan sonra ben çocuklarla Yunanca konuşurum, sen İtalyanca konuşursun. Böylece bir çırpıda iki dili birlikte öğrenmiş olurlar. Savaştan sonra bir konçerto yazıp sana adayacağım. Savaştan sonra doktorluk eğitimi göreceğim. Kadınları almazlarsa vızgelir. Kararımdan dönmem. Savaştan sonra Vivaldi gibi bir manastırda müzik öğretmenliği yapacağım, bütün küçük kızlar bana âşık olacak, sen kıskançlıktan çatlayacaksın. Savaştan sonra herhan-

gi bir dine bağlı yetiştirmeyelim çocukları, büyüyünce kendileri karar versinler. Savaştan sonra kendi motosikletimiz olur. Avrupa'nın altını üstüne getiririz, sen otellerde konserler verirsin. Hayatımızı böyle kazanırız. Ben de şiir yazmaya başlarım. Savaştan sonra bir mandola alıp viola müziği de çalarım. Savaştan sonra seni seveceğim, savaştan sonra seni seveceğim. Seni seveceğim sonsuza dek, savaştan sonra.

46 Bunnios

Ainos Dağı'nın doruğunda, Alekos şafak vakti postundan kalktı. Peynir yapacaksa birkaç anaç keçiyi sağmayı unutmamalıydı. Ama önce silahını alıp ortalığı kolaçan etmesi gerekiyordu. Son zamanlarda "andarte" denen herifler keçilerine musallat oluyordu. İki tanesinin leşini sermiş, icabına bakmaları için Mısırlı akbabalara sunmuştu.

Anlayamıyordu. Büyük dedesinin zamanından beri böyle şeyler olmamıştı. O zaman da andartelere düpedüz hırsız denirdi. Neyse andarteler sayesinde iki yeni tüfek, bir sürü cephane edinmişti. Bir daha geleceklerinden çok şüpheliydi. Bu dağlara tırmanmak her babayiğidin harcı değildi. Sağlam bacak, sağlam ciğer isterdi. Belki en dayanıklı iki adamlarını vurmuştu.

Belki savaşla ilgiliydi olanlar. Bir hayli zamandır, savaş çıkmış olmalı diye düşünüyordu. Uzaktaki ışıldaklar geceleyin gökyüzünü baştan başa aydınlatıyor, top ateşlerinin ardından gümbürtüler duyuluyordu. Geceleyin kulübesinin önünde oturup kekikli zeytinyağına bandığı peynirini yerken havai fişekleri seyretmek keyifliydi. Kendini daha az yalnız hissediyor, ermişin yortuları başlamadan savaşın bitmeyeceğini umuyordu. Doktor dağa çıktığı zaman bir savaş koptuğunu doğrulamıştı. Öyle açlık varmış ki, çocuklar analarından sakallı ve kambur doğuyorlarmış. Doktor, Tabiat Ana'nın bu gidişle bebeleri tabutlarına çivilenmiş olarak göndereceğini söylemişti.

"Kurtarıcılar"ın uçakları tepesinde gürültü koparınca fazla oralı olmadı. Sık sık, ikili üçlü gruplar halinde uçar, gürültülü yarasalar gibi anakara yönünde kaybolurlardı.

Ama bu kez, belki de bir içgüdüyle yukarı baktı. Pek güzel bir manzarayla karşılaştı. Altında minik bir adam asılı, koskocaman, beyaz, mantar gibi bir şey aşağıya doğru süzülüyordu. Yükselen güneş ufukta tam belirmeden, pembeliği beyaz ipeklinin üstüne vurmuştu. Alekos ayağa kalkıp büyülenmiş gibi baktı. Belki de bir melekti bu, beyazlara bürünmüş bir melek. Haç çıkarıp bir dua anımsamaya çalıştı. Gökyüzünden bu biçimde inen melekler olduğunu hiç işitmemişti ama belli olmazdı. Sanki meleğin ayağı altında bir kaya ya da ipe bağlı bir paket vardı.

Melek, kendisini o koca mantara bağlayan ipleri sıkıca çekti. Son anda o kadar hızlı iniyordu ki, yere çarpacaktı. Tahmin ettiği gibi melek yanlamasına küt diye düştü, kafasını bir kayaya çarptı, ipekliyi şişiren rüzgârla biraz sürüklendi. Alekos tüfeğini kapıp yanına koştu. Yaş tahtaya basmaya gelmezdi. Belki melekler bile keçi çalmaya tenezzül edecek kadar açtılar.

Kırmızı suratlı, yanağından kan damlayan bir melekti bu. Yarı saydam mantarın iplerine fena takılmıştı. Alekos tüfeğin horozunu ateşe hazır duruma getirip meleğin yüzüne hedef aldı. Melek gözlerini açtı, ona kibarca baktı, "Bu da ne?" deyip tekrar uyudu.

Alekos, meleği bağlarından ve kayışlarından kurtarmak için bir hayli uğraştı. Mantarın o nefis kumaşından ne güzel bir çarşaf olurdu. Tam ortasında bir delik vardı. İnsan buradan başını çıkarırsa görkemli bir cüppe de yapabilirdi. Melek bunu kendisine bağışlar, ipleri de kesmesine izin verirse, ermişin yortusunda giyerdi.

Göksel konuğu kulübesine taşıdıktan sonra onunla birlikte düşen paketi açmaya gitti. İçinde, kadranları olan bir metal kutu ile küçük bir motor vardı. Hiç de aptal olmayan Alekos, meleğin kendisine bir taşıt yapmak için bu motoru getirdiğini düşündü.

İki gün onu bal, yoğurt ve bir başka dünyadan gelen konuğa layık nadide yiyeceklerle besledikten sonra yerinde doğrulup başını ovmaya, konuşmaya başlayınca ağzı kulaklarına vardı.

Ne yazık, dediklerinin bir kelimesini bile anlayamıyordu. Bazı kelimeleri çıkarır gibi oluyor ama melek dilinin ritmi ona

yabancı geliyordu. Melek, ağzında çakıl taşları, burnunun ucunda bir arı varmış gibi konuşuyordu. Dediklerinin anlaşılmaması çok canını sıkıyor, Alekos'u suçlar gibi bakıyordu. Sonunda işmar ve işaretlerle anlaşmaya başladılar.

İşin garibi, Melek, Tanrı ya da ermişlerden biriyle konuşmak istediği zaman, metal kutuyu karıştırıyor, inlemeler, vınlamalar, ıslık sesleri işitiliyordu. Sonra Tanrı melek diliyle karşılık veriyor, sesi o kadar uzaktan, o kadar boğuk geliyordu ki, Alekos ilk kez Tanrının kullarına seslenirken ne kadar zahmet çektiğini anladı. Sık tekrarlanan bazı sözleri tanımaya başlamıştı. Charlie, Bravo, Roger, Wilco gibi. Yaratığın bir başka acayipliği, hafif, otomatik bir silah ve hâki renginde metalden çam kozalakları taşımasıydı. Kendisinin, metal kapakları olan bu kozalaklara dokunması yasaktı. Gördüğü bütün resimlerde melekler mızrak ya da kılıç taşırdı. Anlaşılan Tanrı bile çağdaşlaşmak gereğini duymuştu.

Dört gün sonra melek bir yere gitmek istediğini belirten işaretler yaptı. Alekos'un gönlü, keçileri andarte hırsızlarına bırakmaya razı değildi ama sonunda yumuşayıp gülümseyerek meleğe kendisini izlemesini "lisanı hal" ile iletti. Melek sevincinden ona çukulata verdi. Alekos bir hamlede gövdeye indirdiği için gönlü bulanmaya başladı. Gelgelelim yaratık, gündüz yola çıkmak istemiyordu. Alekos alacakaranlığı beklemek zorunda kaldı. Aynı zamanda güzel ipekli kumaşı, büyük bir keçi postuyla değiştirmek istiyordu. Bu Alekos'a yapılan en müthiş değiş tokuş teklifiydi. Büyük bir sevinçle kabul etti. Bir meleğe kazık attığı için, melek buna teşne de olsa, azıcık vicdan azabı çekmiyor değildi. Metal kutuyla motoru, posta sarıp bir kordonla bağladıktan sonra sırtladı.

Alekos, melek dilinden anlayabilecek tek kişinin Dr. Yannis olduğunu bildiğinden onu Doktor'un evine götürdü. Dört gece yolculuk yapıp üç gün makilerde, korkunç sıcakta, sivrisineklerce şişirilip, alçak sesle konuşarak –Alekos bunca gizlenmenin nedenini anlamıyordu– Doktor'un evine vardılar. Çobana göre Tanrı, bu meleğini çıldırdığı için cennetinden kovmuştu. Yine de sızlanmıyordu. Çünkü sapsarı saçları vardı, çok uzun boyluydu, çok dayanıklıydı, bütün dişleri ağzında olduğu için

güldüğü zaman çok hoştu. İtalyan ya da Alman askerlerinin yakınında kaşlarını fena çatıyordu. Alekos, Tanrının Yunanlılardan yana olduğu sonucuna vardı.

Dr. Yannis sabahın üçünde penceresindeki küçük bir tıkırtıyla uyandı. Bir an durakladı. Bu bir dalın sürtmesine benziyordu. Oysa pencerenin önünde bir ağaç yoktu. Sonunda yatağından kalkıp kepenkleri açtı. Alekos'u görmek yeteri kadar şaşırtıcıydı ama yanında bir efsun askerinin kabarık etekliğini giymiş uzun, sarışın bir adam da vardı. Alekos Doktor'un yüzündeki şaşkınlığı görünce omuz silkti. "Sana bir melek getirdim Doktor." Ama daha fazla lafa karışmak istemediği için çekip gitti.

Melek gülümseyerek elini uzattı. "Ben Bunnios, olmuşum müşerref."

Doktor uzatılan eli pencereden doğru sıktı. "Ben Dr. Yannis."

"Efendimiz, buyurursa kabul, ben var bulunmak bir istirhamat, lazım tekellümü hafi."

Doktor hayretle kaşlarını çattı: "Ne dedin?"

Yabancı içeri girmek istediğini işaret etti. Doktor sabırsızlıkla iç çekerek ona kapıdan dolanmasını söylemeye çalıştı. Ama başını eğer eğmez adam bir ayağını pencereden sokarak içeri daldı. Eşya dolu postu güm diye yere bırakıp Doktor'un elini bir daha sıktı. Pelagia gürültüyü işitip uyku sersemi gelince, karşısında garip kılıklı bir adam gördü. Başında püsküllü bir fes, ayağında beyaz etek, beyaz çoraplar, sırtında işlemeli bir yelek, çarıklarında ponponlar vardı. Anayurttaki Yunanlılar bazı yortularda böyle giyinirlerdi. Giysiler kirli, buruşuk ama yepyeniydi. Kız ona hayretle baktı, gözleri faltaşı gibi açılmış, babasına sordu: "Bu da kim?"

"Bu da kimmiş? Ben nereden bileyim? Alekos bir melek olduğunu söyleyip sıvıştı. Kendisi adının Bunnios olduğunu söylüyor, Yunancayı Çince gibi konuşuyor."

Yabancı kibarca reverans yapıp kızın elini sıktı. "Bu nevcivan güzellik, takdirlere seza."

"Ben Pelagia." Sonra dönüp babasına sordu: "Nece konuşuyor kuzum, katharavusa mı?

"Yok canım. Rumca da değil."

"Bulgarca ya da Türkçe olmasın?"

Adam açıkladı: "Eski zamanların Yunancası. Perikles. Demosthenes. Homeros'un."

Pelagia hayretle, "Eski Yunanca," diye söylendi. Karşısında bir hayalet varmış gibi bir adım geri çekildi. Çocukluğundan beri bir meleğin bir mağaraya taşıdığı Mermer İmparator'un öyküsünü işitmişti. Bir gün o mağaradan çıkıp zalimleri kovacaktı. Ama bu adam mermerden çok, etten kemikten yaratılmış görünüyordu. Eninde sonunda bir efsane işte. Kuzeyden gelen sarı saçlı ve kurtuluşa yardım eden yabancılar üstüne de söylentiler vardı. Kim bilir?

Doktor elini alnına vurup bir zafer edasıyla, "Siz İngiliz?" diye sordu.

Adam onayladı: "Engelonde, ama ben eder istirham, bu kalsın çok gizli."

"Tabii biz kimseye söylemeyiz. Lütfen İngilizce konuşabilir miyiz? Şiveniz berbat. Başıma ağrılar saplandı. Pelagia bir bardak suyla biraz sakız macunu getir."

İngiliz ferahlayarak güldü. Sen İngiltere'nin yüksekokullarında konuşulan Yunancayı konuş ama kimseler bir şey anlamasın. Bu durumda, bulunabilecek en iyi Yunanca uzmanı olduğunu söylemişlerdi. Eton'da öğrenilen dilin çağdaş Yunancadan farklı olduğunu biliyordu ama söylediklerinin hiç anlaşılmayacağı aklına bile gelmemişti. Ayrıca İstihbarat'tan birinin Kefalonya'da ne giyildiği hakkında hiçbir fikri olmadığı ortaya çıkmıştı.

Doktor'un İngilizcesi sandığı kadar iyi değildi. "Bir odada uyuyan bir İtalyan subayına malikiz. Onun için lazımdır çok yavaş konuşmak, lütfen." İngiliz keçi postunu açıp bir revolver çıkardı. Pelagia'nın yüreği ağzına geldi. Kimsenin Antonio'yu vurmasına izin veremezdi. Adam onun kaygılandığını görünce, "Bir ihtiyat tedbiri. Çok mecbur kalmadıkça intikam alınmasına yol açacak bir harekette bulunmam," dedi.

Doktor sordu: "Siz casus? Var espiyonaj mı?"

Adam başını salladı. "Aman yavaş konuşalım. Bana verebileceğiniz giysiler var mı? Çok minnettar kalırdım."

Doktor fırfırlı beyaz eteği gösterdi. "Kefalonya'da yok böyle giysi." Duvarda genç bir adamın çerçevelenmiş fotoğrafını işaret etti. Adamın diz boyu pantolonu, beyaz bir kuşağı, başında beyaz, eğik bir kepi ve iki sıra iri gümüş düğmeyle iliklenen bir yeleği vardı. "Bu bizim kılık. Ama yalnız bayram için. Her gün biz giyinir sizin gibi. Ben sana giysi getiririm sen verirsin bana şu fustanella. Okey?"

Doktor her zaman böyle bir efsun kıyafetine özenirdi. Ama almaya parası çıkışmamıştı. Sıradan giysiler ararken gözlerini göğe kaldırdı: "Sana şükürler olsun, Viston Çorçil," dedi. Bir gün, bir yortuda herkesi şaşırtacaktı. Gülümsedi, kahvehanedeki manga onun alafrangalıktan vazgeçip gerçek bir palikarya kılığına girdiğini görecekti. Bu tabloyu tamamlamak için bir de çubuk tüttürebilse.

Bir casusa, daha ufak bir adamın giysilerini uydurmak kolay değildi. Bereket şapka ölçüleri uyuyordu. İngiliz, gün ağarırken yeni kılığıyla Argostoli yolunu tuttu. Pantolonundan pembe baldırları görülse, ceketi iliklenmese de kılığı idare ederdi. Malzemesini, Doktor'un verdiği kaba kendir kumaşından bir torbaya doldurmuştu. Yaşlı adam yola çıkmadan ona bazı öğütler verdi:

"Bak, dinle. Senin şive çok çok bozuktur. Kapat çene, konusma. Ne zaman öğrenirsin Elenika, o zaman konusursun. Bir de dikkat lazım bizim andarteler. Bu adamlar khırsız, değil asker. Derler biz komunist ama khırsız. İstemeyorlar dövüsmek, anladın? İtalyanlar O.K. ama Almanlar, pa pa pa."

Böylece Teğmen "Bunny" Warren inanılmaz bir inisiyatif ve cüretle Kral'ın "Dragoon" Muhafız alayından SOE'ye naklolup, daha önce dört İtalyan subayının yerleştirildiği büyük evin bir odasını mekân tuttu. Onlarla Latince konuşmaya çalışarak kafalarını karıştırdı. Her hafta radyo ve dinamosunu yerleştirdiği terk edilmiş kulübeye kapağı atardı. Askeri birliklerin sayıları ve hareketlerini Kahire'ye ayrıntılarıyla rapor ederdi. Müttefikler Sicilya yerine Yunanistan'ı işgal etmeye karar verirse, bu bilgiler yararlı olabilirdi.

Yalnız geçirilen bir hayattı bu. Herkes tarafından deli sanılmak kolay değildi. Ama belki de delilik kendisini en iyi sakla-

yan kisveydi. Kuşağı altın sterlinlerle dolu, bütün Kefalonya'yı yayan gezdi. Bütün gördüklerini belleğine yazdı. Bir iki kez kendini ilk konuk eden kişinin hatırını sormak için Ainos Dağı'na tırmandı. Alekos onun melek olmadığına bir türlü inanmak istemiyordu. Bazen gezginci Peder Arsenios'a yoldaşlık edip, dinle aklını bozmuş bir münzevi rolünü oynuyordu.

Radyosu onu bir kez bile yüzüstü bırakmadı. İki subaplı bir Brown B2. Anteni bir çamaşır ipine benziyordu. Altı voltluk pilleri vardı. Topu topu on altı kilo ağırlığındaydı. Küçüktü ama boyundan büyük işler görüyordu.

47 Dr. Yannis Kızına Danışıyor

Dr. Yannis piposunu o işgal günlerinde tütün yerine geçen berbat bir karışımla doldurup bastırdı, yaktı ve bütün gücüyle içine çekti. Keskin duman genzini yakınca gözleri yuvalarından uğradı. Abuk sabuk söylendi, bir eliyle ensesini tuttu ve feci şekilde öksürmeye başladı. Pipoyu yere atıp mırıldandı: "Tortu bu, pislikten başka bir halt değil. Canına yandığımın dünyası, tütün artığı mı içeceğim bundan böyle. Bu iş burda biter. Piponun canı cehenneme."

Pipo, son zamanlarda ona keyif değil acı vermişti. Bir kere pipo temizleyici bulunamıyordu. Bahçede kuş tüyü ara dur, işin yoksa. Hatta deniz kıyısına gidip toplaması için Lemoni'ye rüşvet bile teklif etmişti. Pelagia, Lemoni'nin sevdiği ballı kurabiyelerden yapacaktı. Ahlak düşmeye başladı mı, durdurabilene aşkolsun. Piposunu temizlemekten vazgeçerek Gordion düğümünü çözmeye çalışmıştı ama nafile, pislik dumanları ciğerlerine doldu. Başı dönüyor bademcikleri yeni alınmış gibi boğazı batıyordu. Sanki ihanete uğramış gibi sinirliydi, üzgündü. Piposu, Marsilya'dan aldığı St-Claude marka iyi bir cinstendi. Sözde kırk yıllık bir dost. Kenarı yanık, ucu sararmış ve dişlenmiş de olsa kendisine hiç böylesine şirretçe davranmamıştı. Onu yerde, atıldığı köşede bırakıp tekrar yazmaya başladı:

"Bu ada bulunmaz bir mücevher olduğu için Odysseus'un zamanından beri, büyük, güçlü, zengin ve habis adamların

elinde oyuncak olmuştur. Felsefeden anlamayan, esir çalıştırmaktan ve askeri fetihler yapmaktan başka bir marifeti olmayan Romalılar Sami kentini yağmaladılar ve kendilerine dört ay kahramanca direnen halkını kılıçtan geçirdiler. O andan itibaren bir armağan olarak elden ele geçirilen, uzun acıklı bir dönem başladı. Aynı zamanda Akdeniz'in dört bir yanından kopup gelen korsanların saldırısına uğruyordu. Durmadan talan edilen bir ada. Öyle bir ada ki, ünlü müzisyeni Melampos İsa'dan Önce 582'de Olimpiyat Oyunları'nda Kitara armağanını kazanmıştı. Roma zamanından bize kalan tek ödül hayatta kalabilmekti."

Doktor durup yerden piposunu aldı. Ondan sonsuza dek vazgeçtiğini unutmuştu. Yine eski sorun, yazdıkları, tarihten çok bir ağıta ya da tirada benziyordu. Birden zihninde bir şimşek çaktı. Belki olanaksız olan, kendisinin bir tarihi kaleme alması değil, bizzat tarihin kendisiydi. Bu kadar ince ve derin düşünebildiği için kendini ödüllendirmeliydi. Piposundan derin bir nefes çekerek öksürüp tıksırmaya başladı.

Öfkelenerek ayağa fırlarken piposunu kırmayı düşündü. Tam bunu yapacağı sırada paniğe kapıldı. Belki tarihten geçilir ama pipodan geçilmezdi. Bir uzlaşma yolu bulunmalıydı. Pelagia'yı çağırdı. Kız o sabah içilen kahvelerin telvelerini, bir daha pişirebilmek için kaşıkla fincanlardan çıkarıyordu. Tütün krizi gibi kahvesizlik de milletin başına vuruyordu.

Doktor, "Kerimem," dedi, "biraz konyağın içinde bal eritip bu tütünle karıştırıver. Bu haliyle berbat. Adamı fena halde apşırtıyor."

Pelagia suratını ekşiterek tütün kutusunu aldı. Çıkmak üzereyken babası durdurdu: "Dur, hemen gitme. Seninle konuşmak istediğim bir şey var."

Doktor kendine şaştı hemen. Kızla konuşmak istediği ne vardı ki? Kafasında bir şeyler dolaşıyordu ama henüz şekillenmemişti.

Pelagia karşısına oturup, her zaman yaptığı gibi yüzüne düşen saçları kaldırdı.

"Ne var, Papakis?" Doktor baktı, kız ellerini kucağında kavuşturmuş, dudaklarında hafif bir gülümsemeyle bir masumi-

yet heykeli gibi oturuyor. Bir kız böyle hanım hanımcık, böyle tatlı oldu mu, mutlaka bir haltlar karıştırıyordur.

"Gözümden kaçtı sanma Pelagia, sen Yüzbaşı'ya âşık oldun."

Kız kıpkırmızı kesildi, fena halde ürktü, kekelemeye başladı: "Yü-yü-Yüzbaşı'ya mı?"

"Ay ışığında mandolin çalan, sana İtalyan şekerlemeleri getiren adama. Bunları babanla paylaşmaya yanaşmazsın pek. Sen beni hem kör hem sersem mi sanırsın?"

Pelagia, ancak, "Ama Papakis," diyebildi, gerisini getiremedi.

"Bak tepeden tırnağa kızardın." Kızına yüklenmek Doktor'un hoşuna gidiyordu.

"Ama, Papakis..."

Doktor piposunu sallayarak verdi veriştirdi. "Görünen köy kılavuz istemez. Maraz apaçık ortada, durum gözlenmiş, teşhis konulmuştur. Komplikasyonlardan söz edelim. Görüyorum ki o da sana âşık."

"Böyle bir şey demedi, Papas. Neden bana eziyet ediyorsun? Çok canımı sıktın. Nasıl böyle şeyler söylersin?"

"Aferin, kızıma böyle efelenmek yakışır."

"Bu gidişle el kaldıracağım sana. O zaman gününü görürsün."

Doktor eğilip kızın elini eline aldı. Pelagia başını çevirerek daha da fazla kızardı. Yaşlı adam hep böyle yapardı, önce kafasının tasını attırır, sonra sevecen bir hareketle gönlünü alırdı. Önce emirler yağdıran dediği dedik bir baba, sonra kurnazca alttan alan bir hinoğlu hin, daha sonra burnu Kaf Dağı'nda bir aristokrat.

"Ben bir doktorum, ama aynı zamanda görmüş geçirmiş bir adam. Aşk bir akıl hastalığıdır. Sık rastlanan klinik belirtileri vardır. Birbirinizi görünce kızarır bozarırsınız. Karşınıza çıkıvereceği yerlerde dolaşırsınız. Dilinizi yutmuş gibisinizdir. Gülmeye başladınız mı durmak bilmezsiniz. Sen fazla kırılır dökülürsün, o fazla eğilir bükülür, çelebilik taslar. Sen biraz şapşallaştın son zamanlarda. Geçen gün sana bir gül vermişti, sen kurutmak için benim *Hastalık Belirtileri* kitabımın arasına

koymuşsun. Aklın başında olsa, benim daha az açtığım bir kitaba koyardın. Gülün 'Erotik Hastalıklar' bölümüne konulması da pek uygun düşmüş."

Pelagia binlerce güzel, küçük düşün kırıldığını görür gibi oldu. Halası kulağına şöyle fısıldamıştı: "Bir kadın sözünü geçirmek için ya ağlayacak, ya dırdır edecek, ya da surat asacak. Bunları yılmadan yapması gerekir. Çünkü kadın erkeğin malıdır. Erkekleri yola getirmek kolay değil. O taş kafalarına bir şey girmez kolay kolay." Pelagia ağlamaya çalıştı ama korkusundan beceremedi bu işi. Birden ayaklanıp sonra yine yerine oturdu. Ayaklarının altında bir uçurumun açıldığını, babası suratlı bir ordu Türkün kendisini aşağıya atmak istediğini görür gibi olmuştu. Babasının, yüreğini teşrih masasına yatırması büyüyü bozmuştu.

Doktor yaptığı kabalıktan pişman olarak kızının elini sıktı. Böylesine güzel bir günde bir yeniyetme bu kadar da hırpalanır mıydı? Bıyığını burarak, Pelagia'nın gözünden yaş akıtma çabasını tarafsız bir gözle izleyip uzun bir monoloğa başladı:

"Bir ailenin onuru kadınlarının davranışına dayanır. Bu niçin böyledir, bilmiyorum. Belki başka yerlerde durum farklıdır. Ama biz burada yaşıyoruz. Bunu bilimsel bir gözle saptamış bulunuyorum. Nasıl Ocak ayında Ainos Dağı'nda kar bulunursa, nasıl adamızda akarsular yoksa...

"Yüzbaşı'dan hoşlanmadığımı sanma. Tabii biraz deli, ama İtalyan olduğuna göre bunu açıklamak zor değil. Yine de zırdeli sayılmaz. Aslında ondan çok hoşlanıyorum. Mandolini melekler gibi çalışı yabancı oluşunu affettiriyor." O sırada düşündü, Yüzbaşı'da hemoroit bulunduğundan kuşkulandığını açıklasa mı? Fizik noksanlık ya da hastalıklar aşk illetinin panzehiri olabilirdi. Ama Pelagia'ya saygısından ötürü vazgeçti. Afrodit'in yatağına köpek pisliği koymak yakışık almazdı. Konuşmasını sürdürdü:

"Mandras'ın nişanlısı olduğunu anımsa. Bunu unutmadın değil mi? Teknik açıdan Yüzbaşı düşmanımız sayılır. Adalılar, yurtsever bir Yunanlıyı bir işgalci, bir zalim yüzünden terk ettiğini öğrenirlerse seni çiğ çiğ yerler. Sana bir işbirlikçi, bir faşist orospusu diyecekler, kim bilir daha ne adlar takacaklar. Seni ta-

şa tutarlar, suratına tükürürler. Onunla kalmak isitiyorsan İtalya'ya gidersin, burada barındırmazlar seni. Bu adayı, bu halkı terk etmeye hazır mısın? Orası hakkında ne biliyorsun? İtalyanlar kıymalı börek yapmayı bilirler mi, Ermiş Yerasimos'a adanmış kiliseleri var mıdır? Nerdeee!

"Hem aşk geçici bir deliliktir, bir yanardağ gibi patlar ama sonra yatışır. Hızını aldığı zaman şuna karar vermelisin. Acaba kökleriniz birbirine karıştı, ayrılamayacak kadar kaynaştı mı? İşte sevgi budur. Sevgi soluk soluğa kalmak, yürek çarpıntısı, ezeli tutku sözleri vermek, günün her saatinde çiftleşmeyi arzulamak değildir. Gece uyanık kalarak vücudunun her kıvrımını öptüğünü düşlemek de değil. Hayır, utanma. Sana bazı gerçeklerden söz ediyorum. Bu âşık olmaktır sadece, her budala birine tutulabilir. Sevgi, aşk ateşi sönünce geriye kalan duygudur; hem bir sanat hem de bir kaza, darısı dostlar başına. Bu annenle bana nasip oldu. Yerin altında birlikte kök salmıştık. Dallarımızdaki güzel çiçekler dökülünce tek ağaç olduğumuzu fark ettik, iki değil. Ama bazen yapraklar dökülür de kökler kaynaşmamıştır. Düşün, evini, yurdunu, halkını terk ediyorsun, altı ay, bir yıl, bilemedin üç yıl sonra ne yaprak kalıyor ne çiçek, ağaçlar da köksüz olduğu için devriliyor boylu boyunca. Ne mutsuzluk, ne umarsızlık, esir gibisin el kapılarında.

"Şunu kafana koy, yurdumuz bağımsızlığına kavuşuncaya kadar Yüzbaşı'yla evlenemezsin. Bir günah ancak günahkâr onu işlemekten vazgeçince bağışlanabilir. Burnumuzun dibinde işlenirken göz yumamayız. Bu olasılığı kabul ediyorum. Belki evlenmenizden memnun bile olabilirim. Belki Mandras'ı sevmiyorsun artık. Belki aşkı bir kefeye, onuru öbür kefeye koyarak tartmak gerekebilir. Mandras'ın nerede olduğunu kimse bilmiyor. Belki diriler arasında değil artık.

"Bu, aşkın belirsiz bir süre, çok uzun bir süre ertelenecek demektir. Pelagia sen de benim kadar bilirsin, vuslat ertelendikçe şehvet artar. Yo, bana bakma öyle. Ne budala ne de cahilim. Sen bu yollardan giderken ben dönüyordum. Aynı zamanda hekimim, uygulanması zor ahlak kurallarıyla değil, doğanın gerçekleriyle haşır neşir oluyorum. Bir insan genç, yakışıklı, eğitim görmüş, akıllı da olsa tutkunun pençesine düşmekten

kurtulamaz. Genç kızlar da arzuyla yanıp tutuşabilir. Küçük kızımın da bu durumda olduğunu, bana çok zor da gelse, kabul edebilirim. Başını önüne eğme öyle. Utanma. Ben rahip değil doktorum. Benim tutumum antropolojik. Ayrıca ben gençken... Neyse o bahsi açmayalım. Şu kadarını bil; ne ikiyüzlüyüm ne de hafıza zaafına uğradım.

"Yine de işimiz kolay değil. Delirince kontrolümüzü kaybederiz. Bizi istedikleri yere sürükleyebilirler. Bunun için atalarımız gençlerin bu çılgınlığını zapturapta alabilmek için günah damgasını vurmuşlar, ayıp demişler, çok ayıp. Bu yüzden bazı yerlerde zifaf gecesinin sabahında kanlı çarşafları asarlar. Geçen hafta Assos'ta gördüm. Hani o kolu kırılan adam için gitmiştim.

"Bu güzel şeyi ayıp saymasaydık başka hiçbir şeye elimiz değmezdi. İşe güce sarılamazdık birbirimize sarılmaktan. Sadece bebeler üretirdik. Artık bilimmiş, uygarlıkmış hak getire. Kısacası hâlâ mağaralarda yaşar, önümüze gelenle çiftleşirdik. Bir zaman ve mekân saptayıp başka zamanlarda, başka yerlerde yasaklamasaydık köpeklerden farkımız kalmazdı.

"Pelagia, seni utandırmak için söylemiyorum bunları. Hayattan zevk almanı istemiyorum da demedim. Ama ya gebe kalırsan! Öyle ağzın bir karış açılmasın. Bir tutku anında neler olacağını kim bilir? Bunlar doğal davranışların doğal sonuçlarıdır. Ne yaparsın o zaman? Ben kürtaj yapmasını bilsem de sana yardımcı olmam, bir masumun kanını dökemem. Ne yapacaksın? Müşterilerinin yarısını öldüren, yarısını kısır bırakan o cahil karılara mı başvuracaksın? Çocuğu doğurursan kimse seninle evlenmez. Böyle kadınlar kötü yola düşebiliyor. Çünkü kaybedecekleri bir şey kalmamıştır. Aç kalmamak için başka çare bulamazlar. Pelagia, ben yaşadıkça böyle bir durumda seni yüzüstü bırakmam. Ama ya ben ölürsem. Yüzünü buruşturma, hepimizin bir can borcu var. Ya ordu izin vermediği için Yüzbaşı seninle evlenemezse? Ne hale düşersin o zaman?

"Bilirsin, böyle ilişkilerle ilgili kötü hastalıklar da var. Yüzbaşımızın o genelevi ziyaret etmediğinden yüzde yüz emin misin? Genç erkekler başka konularda erdemli olsalar da bu konuda kolay baştan çıkarlar. Ordu, genelevi hizmetlerine sunu-

yor. Frengi neler yapar adama, bilir misin? Vücudu çürütür, beyni dağıtarak deliliğe yol açar. Körlüğe neden olur. Sifilis geçirenlerin çocukları sağır doğar, kretin illetine tutulur. Yüzbaşı oraya gitse de gözlerini kapayıp kollarında tuttuğu kadının sen olduğunu düşlese... Olur böyle şeyler, genç adamlardan beklenir."

Pelagia gerçek gözyaşları döktü. Hayatında bu kadar ezilmemiş, bu kadar aşağılandığını hissetmemişti. Babası mantık yürüterek, pis hastalıklardan söz ederek bütün pembe hayallerini paramparça etmişti. Gözyaşları arasında yüzüne bakınca, bu yüzde bir merhamet ifadesi gördü. Doktor, "Başın belada," dedi. "İkimiz de belamızı bulduk."

Kız acı acı suçladı babasını: "Her şeyi kirletiyorsun, her şey murdar oluyor ağzında. Bu duyguları anlamıyorsun."

"Ben annenle buna benzer şeyler yaşadım," diye karşılık verdi Doktor. "O da bir başkasıyla nişanlıydı. Halden anlamaz değilim. Bunun için arkadaşça konuşuyorum seninle. Bir baba gibi üstüne yürüyüp bağıra çağıra her şeyi yasaklamıyorum."

Kız umutla sordu: "Her şeyi yasaklamıyorsun öyleyse?"

"Evet, her şeyi yasaklamıyorum. Sadece aklın başında olsun, Mandras'ın onuruyla oynama diyorum. İşte o kadar. Bunun iyi yanını da gör. Yüzbaşı'yı ne kadar uzun sürede tanırsan köklerinizin toprak altında birleşip birleşmediğini o kadar iyi anlarsın. Ona teslim olma. Kendini esirge. O zaman gözün dumanlanmaz, onu olduğu gibi görebilirsin."

Pelagia yumuşak bir sesle, "Papakis, Yüzbaşı hiçbir zaman benden yararlanmaya kalkmadı," dedi.

"İyi bir adam. Kötü durumda olduğunu biliyor. Adamızın kurtuluşu için yalvar, Pelagia. O zaman her şey olabilir."

Pelagia ayağa kalkıp tütün kutusunu aldı. "Bal ve konyakla mı karıştıracaktım?"

"Söylediklerim seni o kadar fazla sarsmasın. Seni üzmek istemedim. Bir zamanlar ben de gençtim."

Pelagia odadan ayrılırken işveyle, "Demek sizin gençliğinizde her şey o kadar da farklı değilmiş," dedi. Babası Partların kaçarken attıkları ok gibi keskin cevaba güldü. Demek kızı o

kadar da fazla sarsılmamıştı. Piposunu emerek düşündü. Belki de baba olmak tarihçi olmaktan daha kolaydı. Önündeki kâğıt destesine dönerek yazdı: "Ada, Bizans İmparatorluğu'nun eline geçti. Bu imparatorluğun erdemi Yunanlı, erdemsizliği Bizanslı olmaktı."

48 La Scala

"Antonio, ne yazık adamların bir dalavere çeviriyorlar. Gerek benim gerek subay arkadaşlarımın kanısı bu, ama bu şaibe sana bulaşıyor, kişisel olarak sana değil ama İtalyan Ordusuna. Herkesin okuduğu, Duce hakkındaki bildiri kadar büyük bir skandal. Aynı hastalığın bir başka belirtisi."

Corelli, Carlo'ya döndü: "Günter'in dedikleri doğru mu?"

"Bana sormayın. Bir Yunanlıya sorsanıza."

Corelli seslendi: "İatre, doğru mu bu?"

Doktor mutfakta cerrahlık bıçaklarını bir bileyi taşında biliyordu. "Doğru mu dediğin, ne?"

"Bazı askerlerimiz birtakım kuponlar karşılığı aç insanların mallarını ellerinden alıyorlarmış. Ama başkaları gelip kuponları geri alıyormuş, sahte diye."

"Başkaları değil," dedi, "aynı çetenin öbür yarısı. Tam bir daire. Geçen hafta Stamatis aynı biçimde dümene getirildi. Değerli bir masa saatiyle iki gümüş şamdan kaybetti. Kuponlar kalp diye elinden alındı. Eli de boş kaldı, midesi de. Çete şeytana pabucunu ters giydirir." Dönüp çıkmak üzereyken durdu: "Bir şey daha, askerleriniz bahçelerden sebze çalıyorlar. Sanki hepimiz açlıktan gebermiyormuşuz gibi."

Weber, Corelli'nin mahcup duruma düşürülmesinin tadını çıkararak, "Biz Almanlar bunu yapmayız," dedi.

Corelli konuyla ilgili olmasa da, "Almanlar şarkı da söyleyemez," diye söze başladı." Sıkı bir araştırma yaptırıp buna son vereceğim. Bu çok fena."

Weber gülümsedi. "Yunanlıların haklarını savunmakla ün saldın. Niçin burada olduğunu anlıyor musun diye düşünürüm bazen."

"Rezillik yapmak için burada değilim. Doğrusunu istersen, burada bulunmak hoşuma gitmiyor. Bunu bir tatil diye düşünmeye çalışıyorum. Senin avantajların bende yok, Günter."

"Benim avantajlarım mı?"

"Evet. Kendi ırkımı başka ırklardan üstün görmüyorum senin gibi. Kendime hak tanımıyorum, o kadar."

Weber, "Bu bir bilim işi, bilimsel bir gerçeği değiştiremezsin," dedi.

Corelli kaşlarını çattı. "Marksistler de bilim diliyle konuşuyorlar ama senin inandığının tam tersine inanıyorlar. Bilim bana vızgelir. Bir ahlak ilkesini değiştiremezsin, bilimsel bir gerçeği değil."

"Seninle aynı görüşü paylaşmıyoruz Antonio. Ben ahlak kavramlarının da bilim gibi zamanla değiştiğini açıkça görüyorum. Darwin kuramlarından ötürü ahlak kavramları da değişti."

Carlo söze karıştı: "Haklısın Günter, ama kimse bundan hoşlanmak zorunda değil. Ben benimsemiyorum, Antonio da öyle. Bilim gerçekler üstüne kurulmuştur, ahlaksa değerler üstüne. Bunlar ayrı ayrı şeyler. Hiç kimse mikroskopla bir değeri gözleyemez. Örneğin Yahudiler kötü ya da aşağılık olabilir. Ama ben nerden bileyim? Onlara haksızlık etmemiz gerekiyorsa, bunun kanıtı nerede? Bunun mantığı nerede?"

Weber sandalyesinde geriye kaykılarak sordu: "Hatırlar mısın, kürkünü almak için şu zerdevanın başına bir sopa indireceğim sırada bana silah çektin. Onu öldürmedim. Zaten evcilleştirilmiş olduğunu da bilmiyordum. Bir silaha karşı gelemezdim. İşte yeni ahlak bu. Güçlü olan haklıdır. Kendini savunmak ya da birtakım nedenler ileri sürmek zorunda değildir. İşte Darwin'cilik bu."

"Tarihe karşı birtakım nedenler göstermek zorundadır," dedi Corelli, "yoksa hüküm giyer. İnsanın kendiyle barışık olması da önemli. Hatırlar mısın bir topçu bir kızın ırzına geçmeye çalışmıştı, hani o mucizeyle iyileştiği söylenen kızın. Mina, adı Mina'ydı. Herife ne yapmıştım?"

"Başında bir çelik miğfer ve sırtında bir çantayla, çırılçıplak, güneş altında, hazır ol emri verdin."

"Çanta ağır taşlarla doluydu. Neden yaptım biliyor musun? Bu kadını kendi kız kardeşim yerine koydum. Neden yaptım biliyor musun? Herif güneşte kavrulunca kendimi çok daha iyi hissettim. Benim ahlak anlayışım bu. Bir başkasına yapılan eziyeti kendime yapılmış sayıyorum."

Günter, "Sen iyi bir adamsın, bunu kabul ediyorum," dedi.

Corelli karşılık verdi: "Senin hayatını kurtarmak için Psipsina'nın başına bir sopa indirmene engel oldum. Yoksa Pelagia seni öldürürdü."

Weber kendi gırtlağını sıkma numarası yaptı. "Aaaaah, Pelagia nerelerde? Bizim şarkılarımızdan hoşlandığını sanıyordum."

"Hoşlanıyor. Ama bir sürü erkek arasında tek kadın olmaktan sıkılıyor sanırım. Mutfaktan dinliyordur."

Pelagia seslendi. "Hiç de değil."

Weber, "Aa, demek oradasın," dedi, "Antonio diyordu ki, sayıları eşitlemek için Casa Rosetta'dan birkaç kız getirmeliymişiz. Buna ne dersin?"

"Babam. La Scala'yı kovardı, siz yine gidip keneflerde şarkı söylerdiniz."

Weber, "Biz iki zırhlı arabaya biner yine gelirdik," dedi. Çevresindeki yüzlere bakıp hiçbirinin gülmediğini görünce ekledi: "Canım, şaka ediyordum."

Baritonlardan biri, "Bizim zırhlı araçlar tepeyi çıkamıyor. Sizden almak zorunda kalırdık," dedi.

Tenorlardan biri karşı çıktı: "İftira... Zırhlarını sökersen pekâlâ çıkarlar. Şimdi bırakın zevzekliği şarkı söyleyelim."

Weber, "La Giovinezza," diye atıldı hevesle. Öbürleri homurdandılar. "Peki peki, arabamdan gramofonumu alırım, hepimiz Marlene'le birlikte söyleriz."

"Daha sonra da aşk şarkıları söyleriz," dedi Corelli, "bu gece çok güzel, çok sakin bir gece."

Weber cipine gidip gramofonunu gururla getirdi. Masanın üstüne getirerek iğneyi plağın üstüne koydu. Önce uzak denizlerden dalgalanan bir ses, sonra "Lili Marlene"in ilk militer ezgileri. Dietrich şarkı söylemeye başladı, ağır bir hüzün, bir görmüş geçirmişlik, bir bilmişlik ve sevgi özlemiyle. We-

ber, "Ah şu kadın! Dişiliğin ta kendisi, dinledikçe eriyorum," dedi.

Bazı gençler şarkıya katıldılar. Corelli mandolinini alıp melodiyi çıkardı. "Antonia bunu sevdi. Antonia şarkı söyleyecek." Doğaçlamadan ezgiler eklemeye başladı. Sonra notalar arasını parmak hünerleriyle süsledi. Son bölümde müziğin üstüne çıkan bir tremoloya yöneldi. Onu glisandolar, duruşlar ve ritardantolarla süsleyerek enstrümanın en yüksek perdesine ulaştırdı. Sonra ikinci ve üçüncü tellerin tınılı orta perdesine zevkle daldı. Köyde herkes işini gücünü bırakıp Corelli'nin geceyi müzikle doldurmasına kulak verdi. Müzik durunca iç geçirdiler. Kokolios karısına, "Adam kaçık, üstelik İtalyan ama parmaklarında bülbüller ötüyor," dedi.

Kadın, "Bütün gece senin horlamanı ve yellenmeni dinlemekten daha iyi," diye karşılık verdi.

"Bir proleterin yellenmesi, bir burjuvanın şarkı çığırmasından daha iyidir." Kadın suratını buruşturdu: "Tuzlayayım da kokma!"

İnce silueti, mutfaktaki mum ışığında bir hayalet gibi görünen Pelagia dışarı çıktı. Weber'in gramofonunun parlak yüzeyini okşadı. Bu alet de Corelli'nin motosikleti gibi çağdaş dünyanın bir harikasıydı. Ve savaştan önce Kefalonya'ya uğramamıştı. Kayıplar, ayrılıklar, yoksunluklar, korkular arasında güzel, parlak bir şey.

Weber sordu: "Hoşuna gidiyor mu?" Kız özlemle başını sallayınca sözünü sürdürdü: "Pekâlâ, savaştan sonra yurda dönerken sana bırakırım. Senin olur. Çaldıkça Günter'i anarsın. Viyana'da kolaylıkla bir gramofon bulurum. Psipsina için senden özür dilemiş olurum."

Pelagia çok duygulandı, çok sevindi. Şık üniforması, kırpılmış sarı saçları, kahverengi gözleriyle kendisine gülümseyerek bakan delikanlıya, "Çok tatlısın," dedi. Sonra içtenlikle yanağından öptü.

La Scala'lı gençler, "Yaşasın!" diye bağırdılar. Weber kızararak eliyle gözlerini örttü.

49 Doktor Yüzbaşı'ya Öğüt Veriyor

Doktor'la Yüzbaşı içerde, mutfak masasının başında oturuyorlardı. Yüzbaşı mandolinin kopan bir telini çıkarıyor ve yeni tel bulmanın güçlüğünden sızlanıyordu.

Doktor öne doğru eğilip tele gözlükleriyle bakarak, "Cerrahi iplik olmaz mı? Bende aynı kalınlıkta var," dedi.

Corelli karşılık verdi: "Tıpatıp aynı ölçüde olmalı. Fazla kalınsa, teli fazla germek gerekir. Pat diye kopar. Fazla inceyse gevşek olur, doğru dürüst bir ton tutturamazsın."

Doktor geriye kaykılıp içini çekti. Sonra sordu birden: "Pelagia ile sen evlenmeyi düşünüyor musunuz? Bir baba sıfatıyla bilmek hakkımdır sanırım."

Yüzbaşı bu sorunun açıklığı karşısında öyle şaşırdı ki, nutku tutuldu. Saman altından su yürüterek bugüne gelmişlerdi. Bu herkesin bilip de bilmezden geldiği büyük bir sırdı. Doktor'a kaygıyla baktı. Karaya vurmuş bir balık gibi ağzını oynatıyor ama bir kelime bile söyleyemiyordu.

"Burada yaşayamazsınız," dedi Doktor. Sonra mandolini işaret etti. "Müzisyen olmak istiyorsan buradan daha uygunsuz bir yer bulamazsın. Yurduna ya da Amerika'ya gideceksin. Pelagia'nın İtalya'da yaşayabileceğini sanmıyorum. Yunanlıdır, ışıksız kalan bir çiçek gibi ölür."

Yüzbaşı akıllıca bir yanıt bulamadığı için, "Ah!" dedi.

"Ahı vahı yok. Bu böyle. Eminim üstünde düşünmemişsindir bile. İtalyanlar düşünmeden harekete geçerler. Uygarlığınızın görkemini de düşüşünü de buna borçlusunuz. Bir Alman Paskalya'da bağırsak hareketlerinin nasıl olacağını bir ay öncesinden hesaplar. İngiliz geriye bakarak plan yapar böylece herşey plana uygun gelişmiş kabul edilir. Fransız bir parti havası içinde her ayrıntıyı tasarlar. İspanyola gelince... neyse burada keselim. Her neyse. Pelagia Yunanlıdır. Önemli olan da bu. Bu iş yürür mü? Pratik olmayan durumları göz ardı etsek bile."

Yüzbaşı akort anahtarlarındaki telleri çözdü. "İzninize sığınarak, önemli olan bu değil. Daha kişisel bir şey. Size bir sır vereyim, Dottore. Pelagia, sizle benim birbirimize çok benzediğimizi söyledi. Benim aklım fikrim müziğimde, sizin aklınız fikri-

niz hekimlikte. Biz bir amacı olan adamlarız. Başkalarının bizim için ne diyeceği de hiç umurumuzda değil. Önce bana benzeyen başka bir adamı sevdiği için beni de sevebildi. Bu adam sizsiniz. Yoksa İtalyanmış ya da Yunanlıymış, bu kaderin bir cilvesi."

Doktor bu varsayımdan öyle duygulandı ki boğazı düğümlendi. Bir an yutkunduktan sonra sözünü sürdürebildi: "Bizi anlamıyorsun."

"Anlıyorum tabii."

Doktor biraz sinirlendi: "Anlamıyorsun. Güzel, uysal bir kızla evleneceksin de hayatın gülpembe mi olacak? Bir kez bana sormuştun, Yunanlılar neden kızınca gülümsüyorlar, diye. Sana bir şey diyeyim mi, delikanlı? Her Yunanlının, ister erkek, ister kadın, ister çocuk olsun, içinde iki Yunanlı vardır. Onlar da bizim bir parçamızdır. Hepimiz şiir yazarız, her birimiz kendinin her şeyi bildiğini sanır. Hepimiz yabancılara konukseverlik gösteririz. Her birimizin nostalji duyduğu bir şey vardır. Analarımız yetişkin oğullarına bebek muamelesi yaparlar. Oğullarımız analarını kutsal sayar, karılarını döverler. Hepimiz yalnız kalmaktan nefret ederiz. Bir yabancı gördük mü, onunla aramızda akrabalık bağları bulmaya çalışırız. Hepimiz iri iri laflar etmeye, lügat paralamaya bayılırız. Hepimiz akşam gezintilerine çıkar, çitlerin üstünden evleri, bahçeleri gözetleriz. Hepimiz en iyilerle eşit olduğumuza inanırız. Anlıyor musun?"

Yüzbaşı şaşırmıştı. "Her Yunanlının içinde iki Yunanlı barındırdığını bana söylemediniz ama."

"Söylemedim mi? Konuyu saptırmış olacağım." Doktor, ayağa kalkarak dolaşmaya, sol eliyle piposunu tutup, sağ eliyle büyük jestler yapmaya başladı. "Bana bak, ben bütün dünyayı dolaştım. Santiago'yu, Shanghay'ı, Stockholm'ü, Addis Ababa'yı, Sydney'i gördüm. Gezmediğim yer kalmadı. Bütün bu sürede doktorluğu öğrenmeye çalıştım. İnsanın alacası, hasta ya da yaralıyken meydana çıkar. Erdemler asıl o zaman belli olur. Bulunduğum gemilerin çoğunda tayfalar Yunanlıydı. Biz bir sürgünler ve denizciler ulusuyuz. Demem o ki, Yunanlının ciğerini bilirim.

"Sana önce Helenleri anlatayım. Helenlerde 'sophrosune' dediğimiz bir nitelik vardır. Bir Yunanlı aşırılıklardan kaçar, sı-

nırlarını bilir, içindeki şiddeti bastırır, uyum arar, oran duygusunu geliştirir.

"Mantığa inanır, Platon ile Pythagoras'ın ruhsal mirasçısıdır. Bu Yunanlılar kendi fevri hareketlerini ve değişiklik olsun diye değişiklik yapma heveslerini gemlemek için sıkı bir disiplin uygularlar. Öğrenme aşkıyla öğrenmeye önem verirler. Birini överken, paradan ya da güçten söz edilmez. Kanuna harfiyyen itaat ederler. Onların indinde Atina dünyanın tek önemli merkezidir. Onursuzca uzlaşmalardan nefret eder, kendilerini Avrupalı sayarlar. Hâlâ atalarımızın kanı akar damarlarımızda." Durup piposundan bir nefes çekti. Sonra konuşmasını sürdürdü:

"Gelgelelim, Helenlerle yan yana, Rumlarla yaşamak zorundayız. Bu sözcüğün Romalıdan türetildiğini belirteyim, Yüzbaşı. Sizin atalarınızdan da öğrendiğimiz şeyler var. O Romalılar ki, topraklarımızı işgal altında tuttukları yüzlerce yıl boyunca bir tek teknik ilerleme kaydetmemiş, ahlak değerlerini hiçe sayarak koca ulusları esir etmişlerdir. Bizim Rumlar, sizin Faşistlere benzer.

"Bu yüzden onlarla iyi geçinmeniz gerekir. Ama, itiraf edeyim sizin kişiliğinizde bu özellikleri görmüyorum. Rumlar fırsatçı, çıkarcı, para ve güç peşinde koşan kişilerdir. Mantıklı değillerdir, içgüdüyle, akıllarına estiği gibi davrandıklarından her şeyi yüzlerine gözlerine bulaştırırlar. Vergi ödemezler, ancak başka çare kalmayınca kanuna boyun eğerler. Eğitimi ilerlemek için bir araç gibi görürler. Kişisel çıkar söz konusu olunca ideal filan dinlemezler. Sarhoş olmak, dans etmek, şarkı söylemek, şişeleri birbirlerinin kafasında kırmak bayıldıkları şeylerdir. Öyle zalim, öyle haindirler ki sizin Etiyopya'da yerlilere gaz bombası atmanızı, savaş meydanlarında Kızılhaçın hastane çadırlarını yerle bir etmenizi bile geride bırakırlar. Yunanlının iki kişiliğini birleştiren bir tek nokta vardır: "Yurtseverlik. Heleni olsun, Rumu olsun Yunanistan için seve seve canını verir. Helen akıllıca, insanca dövüşür. Ama Rum her türlü kalleşliğe, her türlü barbarlığa başvurur, rahatça kendi adamlarının canına kıyar, sizin Mussolini gibi. Zaferlerinin büyüklüğünü harcadığı hayatların sayısıyla ölçer. Onlar için kansız bir zafer, zafer değildir."

Yüzbaşı'nın inanası gelmiyordu: "Ne demek istiyorsunuz? Pelagia'nın bilmediğim bir yanı mı var? Öğrenirsem allak bullak mı olurum? Demek istediğiniz bu mu?"

Doktor öne doğru eğilerek parmağını şaklattı. "Tam üstüne bastın. Ayrıca benim de bir Rumluk damarım var. Hiç görmedin ama."

"Affınıza sığınarak, Dottore, derim ki, buna inanmam mümkün değil."

"Sağ ol. Ama ben ne mal olduğumu bilirim."

İki adam arasında bir sessizlik oldu. Doktor, serkeş, piposundaki, tütünden başka her şeye benzeyen karışımdan bir nefes çekerek öksürüp tıksırmaya başladı.

Corelli sonunda, sorunu çözüyormuş gibi, "Onu seviyorum," dedi. Birden kuşkulandı. "Kızınızı yitirmekten korkuyor musunuz yoksa. Bunun için cesaretimi kırıyor olmayasınız?"

"Burada yaşaman gerekecek. İtalya'ya giderse yurt özlemine dayanamaz. Kızımı tanırım. Pelagia mı, yoksa müziğin mi, bir seçim yapman lazım."

Doktor nutkunun etkisini artırmak için odadan çıkıp tekrar geri geldi. "Bir şey daha var. Burası çok eski bir ülke. İki bin yıldır kasaplıktan başka bir şey yapmadık. Kurbanlar, savaşlar, cinayetler. Bu ada hortlaklarla dolu. Onlara rastlayan ya taş yürekli olur ya da aklını kaçırır. Ben Tanrıya inanmam Yüzbaşı. Batıl inançlarım da yoktur. Ama hortlaklara inanırım. Burada, Sami'de, Fiskardo'da, daha kim bilir nerelerde soykırımlar yapıldı. Daha ne kanlar dökülecek. Eli kulağında. Onun için suyu görmeden paçaları sıvama."

50 Fasıla

Müttefikler stratejik nedenlerden ötürü Sicilya'yı işgal ettiler. Böylece en eski, en yürekli müttefikleri Yunanistan'ı yüzüstü bıraktılar. Komünistlere darbeyi hazırlamaları için bir yıl, iç savaşı başlatmaları için bir yıl daha zaman kazandırdılar. ELAS, EKKA'nın işini bitirdi, EDES'i güç merkezlerinden uzak bir köşeye sıkıştırdı. Liderleri Zervas, ömrünün sonuna kadar, Britan-

yalıların ihanetine uğradığını unutamayacaktı. Müttefikler İtalya'nın şahdamarını kesmeye yönelmiş, Avrupa'ya kültürünü, gücünü, yüreğini veren küçük ulusu bir kenara itmişlerdi. Öfkelenen Yunanlılar BBC'den İtalya'da Faşizmin nasıl mahvedildiğini öğreniyor, kendilerinin neden adam yerine konulmadığını bilmek istiyorlardı. İngiliz İrtibat Subayları, âciz ve tasalı, ellerini oğuşturarak ülkenin parçalanışını izliyorlardı. Suriye'deki Yunan ordusunda bulunan Komünistler bir isyan çıkararak İtalya'da zaferi geciktirdiler. Tam o sırada Soğuk Savaş başladı. Artık Demir Perde ağır ağır inmekteydi. Batıda Sovyetler'in kahramanlığına duyulan hayranlık ve saygı azalmaya başladı. Açıkça görüldü ki bir çeşit Faşizmin yerine bir başkası geliyordu. İngiltere ve Amerika'da önceleri hiç kimse Yunanistan'daki Komünislerin vahşetine inanmak istemiyordu. Gazeteciler bunun sağcıların propagandası olduğunu sanıyordu. Bunlara inanmak istemeyen Yunanlılar kabahati Bulgarların üstüne atıyorlardı.

İyonya'da olmasa da, bazı denizlerde mucizeler zamanı geri gelmişti. "Nuhun Gemisi" operasyonunda Britanyalılar lastik botlar ve kanolarla Mihver birliklerine saldırıp geri çekilişlerini güçleştirdiler, böylece Demir Çember, Demir Kafes'e dönüştü. Lesbos'ta Komünistler yönetimi ele geçirip cumhuriyet ilan ettiler. Sakız'da, insanların geceyi iskeletlerle dolu bir mahzende geçirmeye zorlandıkları bir Gestapo evi bulundu. Alman komutan metresiyle sevişirken boğazlandı. İnusya'da herkesin bülbüller gibi İngilizce konuştuğu bir ada keşfedildi. Akıncılar, Nisiro, Simi ve Piskopi'de komutanları öldürdüler. Patrick Leigh-Fermor ile Billy Moss, Girit'teki komutanı kaçırdılar. Thira'da akmcılar sadece iki kişiyi kaybederek garnizonun üçte ikisini öldürdüler. Yine Girit'te iki yüz bin galon akaryakıtı imha ettiler. Mikonos ve Amorgos'ta radyo istasyonları havaya uçuruldu. Beş kişi yedi düşmanı esir aldı. Sakız'da bir avuç İngiliz deniz piyadesi yerli andartelerin yardımı olmadan iki destroyeri tahrip ettiler. Andarteler yardım sözü verdikleri halde, artık bu işin ilgilerini çekmediği bahanesiyle ortadan kayboldular. Başkalarının planladığı saldırılara katılmaktan nefret ediyorlardı. Böyle bir tasarı kendi yoldaşlarından bile gelse sı-

cak bakmıyorlardı. Samos'da bin İtalyan, Maurice Cardiff ve yirmi üç adamına teslim oldular, sonra oturup iştahla kahvaltı ettiler. Cardiff adadaki bütün doktorların, ne hikmetse, sular seller gibi Fransızca konuştuklarını öğrendi. Naksos'ta Alman komutan yanlışlıkla teslim oldu. Yaklaşan bir geminin gamalı haçlı kırmızı bayrağı dalgalandırdığını sanarak bir sandalla karşılamaya gitmişti, oysa bu bir kırmızı işaret sancağından başka bir şey değildi, öyle derin bir depresyona girdi, öyle acı gözyaşları döktü ki mürettebat onu avutmak için ludo oynamayı öğretti. O sıralarda bir İngiliz sterlini iki yüz milyon drahmi ediyordu. Bir tek sigaranın fiyatı yedi buçuk milyondu. Tüccar kafalı olan Lesboslular uygun bir döviz kuru uyguladılar. Böylece bütün bölgede ne kadar kâğıt ve madeni para varsa oraya uçtu, başka yerlerde bir metelik bile kalmadı. Siros'ta bir grup Almanın pantolonlarını bile kaybederek kaçtığı gözlendi. Komünistler her şeyden yüzde yirmi beş vergi kesmek alışkanlığını edindiler, böylece birçok üye partiden istifa etti. Daha sonra Girit ile Samos'da Komünistlere karşı cephe alıp onları yeneceklerdi. Giritlilerin Britanya'nın yönetimi altına girmeyi talep ettikleri, Britanyalıların, "Zaten Kıbrıs'la başa çıkamıyoruz, bir de Girit'le uğraşamayız," diyerek bu talebi geri çevirdikleri rivayet olunur. Özel timlerden dört yüz kişi, sadece on dokuz kayıp vererek, Mihver kuvvetlerinden kırk bin kişiyi etkisiz hale getirdi. Bu arada yetmiş adaya üç yüz seksen bir çıkartma yaptılar. Kesik boğazlar, beklenmeyen patlamalar karşısında adabıyla iş görme duyguları incinen Almanlar, neye uğradıklarını şaşırdılar, elleri kolları bağlandı. Ta başından beri savaşı anlamsız bulan İtalyanlar güle oynaya teslim oldular.

Kefalonya'da İtalyan askerleri radyolarını dinleyerek Müttefiklerin İtalya'nın belkemiğine doğru ilerlemelerini takip ederken, Alman garnizonu öfkesinden kuduruyordu. Corelli ile subay arkadaşları havadaki soğukluğu seziyorlardı. İki müttefikin üsleri arasındaki dostça ziyaretler sona ermişti. Weber, La Scala toplantılarına arada bir uğrasa bile sessiz, uzak duruyor, dargın bakıyordu.

Bu olaylar arasında Pelagia, bir gün Corelli'nin duvarın üstündeki Psipsina'yı dalgın dalgın okşadığını gördü. Dönüp kı-

za baktığında çok kaygılı görünüyordu. "Biz Almanlardan önce teslim olursak ne olur?" diye sordu.

"Ne olacak, biz evleniriz."

Adam üzüntüyle başını salladı. "Her şey allak bullak olacak. İngilizlerin buraya geleceği yok. Doğru Roma'ya yönelecekler. Biz kendimizi kurtarmazsak, hiç kimseden hayır gelmez. Benim birlik, Almanları silahsızlandırmanın tam zamanı diye düşünüyor. Garnizonları takviye görmeden. Gandin'e temsilciler yolladık. Adam parmağını bile oynatmıyor. Almanlara güvenin, diyor."

"Almanlara güvenmiyor musunuz?"

"Ben enayi değilim. Gandin emirlere boyun eğerek yükselen subaylardan biri. Emir vermeyi bilmiyor. O eşek kafalı generallerden biri, herifte ne beyin var ne de taşak."

Pelagia, "Hadi içeri gel," dedi, "babam evde değil. Gel, kucaklaşalım. Bugünlerde tüberküloz vakalarından geçilmiyor. İşi başından aşkın."

"Kucaklaşmak beni daha da kötü eder, koritsimu. Kafam karmakarışık."

Peder Arsenios, Bunny Warren'la birlikte geçti. İkisi de toz toprak içindeydi, ikisinin de üstü başı dökülüyordu. Pelagia çabukça, "Antonio onlara bir şey soracağım. Hemen gelirim," dedi.

Arsenios kuyunun başında durmuş, haçını sallıyordu. Zavallı küçük köpeği, gölgelik bir yerde taşların üstüne serilmişti. Patilerinde kan vardı. Yalanmaya başladı.

"Parıltınız uçtu gitti altınlar. Altın bile donuklaştı taş gibi. Emzikteki bebenin damağına yapışır dili. Körpe yavru susuz kaldı, aç kaldı. Perişandır çoluk çocuğun hali, bir kesimlik ekmeğe muhtaç kaldı. Evvel kuş sütüyle beslenen şimdi sokaklarda sürünür, evvel al atlası giyenler şimdi paçavraya bürünür..." diye başladı Arsenios. Pelagia, Warren'ı kolundan tutup bir köşeye çekti.

"Baba, İngilizler ne zaman geliyor? Bilmem gerek. İtalyanlar teslim olunca, başlarına neler gelir, lütfen söyle bana."

Bunu söylemek gayri mümkündür. Çünkü bendeniz vâkıf değil. Bir vâkıf olaydım amevcut maatteessüf."

Palegia, "Yunancanı bir hayli ilerletmişsin... Ama şiven hâlâ... biraz tuhaf. Lütfen söyle bana. Çok merak ediyorum. Almanlar daha fazla askeri birlik getirdi mi? Bu önemli," dedi.

"Hayır, zannetmiyorum."

Pelagia Warren'ın yanından ayrıldı. Rahip'in iki hitabesi arasında İngiliz "Amin"i bastırıyordu. Ne oyuncu, ne düzenbaz milletti şu İngilizler! Corelli'nin yanına gelince, "Merak etme, her şey yoluna girecek," dedi.

"Ciddi misin? Dinle aklını bozmuş bir adamın fikrini soruyor, üstelik benim inanmamı bekliyorsun.

"Gel dinsiz, imansız adam. Hemen içeri gel. Psipsina bir fare tutup masanın altına salıvermiş. En son, dolabın arkasında cirit atıyordu. Çabuk yakala şunu."

"Savaştan sonra, biz evlenince, kendin fare avına çıkarsın. Benden paso. Otuzuma geliyorum."

Corelli süpürgeyle dolabın arkasına vururken Arsenios'un kehanetler savuran sesiyle, Bunny Warren'ın çılgınca aminleri pencereden içeri geliyordu. "Yabanlara üleştirildi mirasımız. Yedi kat eller kurulmuş evlerimize. Biz yetim kaldık, analarımız dul. Boyunduruk altında inleriz. Köle gibi çalışırız, dur durak bilmeden. Ayaklar baş oldu. Yok mu bizi kurtaracak ellerinden? Açlık kırdı geçirdi bizi, karartti yüzlerimizi kara yazgımız gibi. Neden bizi unuttun Tanrım, neden terk ettin bunca zaman?"

Corelli kuyruğundan yakaladığı fareyi pencereden dışarı atarken, "Şu papazın harika bir bas sesi var," dedi. "Balıkçıları dinlemek için limana inmiştim. Daha önce hiç görmediğim bazı garip çalgılar çalıyorlar. Şarkıları da müthiş güzel. Bazı ezgileri notaya aldım."

"Onlar doğaçlamadan söyler. Aynı şarkıyı iki kez işitemezsin."

"Kulaklarıma inanamadım. Birkaç kere tekrarladıkları bir şarkı vardı. Bana öğretmelerini istedim..." Ciddi, marşa benzer bir ezgi mırıldandı. Bir yandan da bir orkestra yönetir gibi parmaklarını sallıyordu. Pelagia'nın güldüğünü görünce durdu. "Komik olan ne?"

Kız, "Bu bizim milli marşımız," dedi.

51 Felç

Homeros'un hayaleti dikilse karşımıza nasıl anlatırdı olanları: "Tekmil kasırgaların çeşitli yelleri allak bullak edince kırçıl denizi, insanların en güçlüsü bile oyuncaktır elinde. Ama ne üst üste yığılan bulutlar, ne dev gibi dalgalarla açık gökten kopan bora, kıymıştır insanoğluna, General Gandin kadar. İradesi felce uğrayan Gandin. Gözüpek değildi, ölümlüler arasında bulunmazdı onun kadar kararsızı, şaşkını, ne dilediğini bilmeyeni. En büyük azaptı onun için kararlı bir adım atabilmek. Benim zamanımda, parlak güneş altında uçuşan kuş sürülerini gözleyip, hangisinin gökten bir haber getireceğini bilemeyenler vardı. İşte onlar kadar gafil, onlar kadar çaresiz, onlar kadar âciz.

"Ataletinin tohumlarını harekete getirecek bir dürtü varsa, sevdiği bahtsız adamların kanını esirgeme umuduydu, aptalca bir umut. Körlemesine yanlış bir yola daldı. Korkunç bir akıbete sürükledi yiğitlerini. Nazi vaatlerindeki ikiyüzlülüğü göremedi. Onlara güvenerek civanlarının ölüm fermanını yazdı. Kiminin kemikleri yırtıcı kuşlara yaradı. Kimi dövüne dövüne uğuldayan denizin kıyısında balıklara yem oldu. Korkudan beti benzi uçmuş, yüreğinin çarpıntılarını saçma görüşmeler, aptalca emirlerle bastırmaya çalışırken, savaşçılarının bu güzel adadan değil yaşamdan ayrılma saati çaldı." Belki böyle derdi, kör şairimiz. Gandin, kurnaz Odysseus'un keskin bakışlarından da, gök gözlü tanrıcı Athena'nın kılavuzluğundan da yoksundu. Roma'dan birbiriyle çelişen buyruklar geliyordu. Atina'dan Vechiarelli, yasal olmayan emirler yolluyordu. Gandin'in bir dayanak noktası yoktu, bunun için arzı yerinden oynatamadı.

Ama her şey yavaş yavaş gelişti. Önce radyoyla başladı. Gökteki Anglo-Amerikan uçuşları camı çerçeveyi zangırdatıyordu, Carlo uzun zamandan beri memleketten parazitlerle, yarasa çığlıklarından başka bir yayın iletmeyen aygıtın ibrelerini umarsızca çevirip duruyordu. Sicilya'da İtalyan askerleri hiç yüksünmeden teslim oldular. Badoglio'nun savaşı sona erdirmek istediğini Mısır'daki sağır sultan bile duymuştu. 19 Tem-

muzda Amerika, Roma'ya yüz bin ton patlayıcı attı, hem de en şiddetlisinden, demiryolları, havaalanları, fabrikalar, hükümet binaları tahrip edildi, yüzlerce kişi öldü. Yalnız Vatikan ile antik yapıtlara dokunmadılar. Papa, isyan halindeki halka sabırlı olmalarını salık verdi. 25 Temmuzda, Kral Victoria Emmanuele, başbakanı olacak dövüşken horozu, demir parmaklıklar arkasına koyup yerine saygın Mareşal Badoglio'yu getirdi, yani Yunanistan'ın işgal planlarına karşı çıkan, Genel Kurmay Başkanı olduğu halde bu harekâtın kendisine haber verilmeden yürütüldüğü adamı. 26 Temmuzda, Badoglio iç savaşa engel olmak için sıkıyönetim ilan etti. 27 Temmuzda, kuşkulanan İttifak Devletleri'nden barış koşullarını öğrenmek istedi. Dışarda, sokaklarda halk Benito Mussolini'nin tepetaklak düşüşünü çılgınca bir sevinçle kutluyordu. 28 Temmuzda Badoglio Faşist Parti'yi kapattı; 29 Temmuzda, suçlanmadan hapislerde çürütülen siyasi mahkûmları serbest bıraktı. Bunlardan bazıları on yıldan fazla zamandır içerdeydi. Gelgelelim savaş sürüyordu. Almanlar büyük ölçüde takviye gördüler, İtalyan müttefikleri boyun eğerken İngiliz ve Amerikalılarla cesurca dövüşüyorlardı. Britanyalı askerlerin anımsadığına göre, İtalyan birlikleri kim kazanırsa ondan tarafa geçmeyi âdet edinmişlerdi. Yerli halk, ilerleyen kim olursa çiçek yağmuruna tutuyor, savaş talihinin değiştiği bölgelerde, çiçekleri tekrar kullanmak için yerden topluyordu.

3 Eylülde Badoglio Müttefiklerle gizli bir ateşkes antlaşması imzaladı. Ama Almanlar, bunun kokusunu almışlar, unutulan bir savaş alanına birliklerini yığmışlardı. Burası gezginlerin direği kırılmış bir savaş gemisine benzettikleri Kefalonya, karaya çıktıkları kent Liksuri'ydi. 1 Ağustosta gelip hazırlanmak için kendilerine bir aylık bir süre tanıdılar. General Gandin karşı önlem almak için emir vermediğinden İtalyanlara da bu hazırlıkları elleri böğründe seyretmek düştü.

Körfezin karşı yakasında, Argostoli'de, Sicilya'nın işgalinden beri İtalyan birliklerinin sesi soluğu çıkmıyordu. La Scala, artık Doktor'un evinde buluşmuyor; kentin meydanında askeri bandonun müziği, kasvetli matem havalarını andırıyordu. Askeri inzibat hâlâ kulak patlatan düdükleriyle trafiği yanlış yö-

netiyor, ama ortalıkta dolaşan ya da eski İtalyan dostlarıyla kafelerde oturan pek az Alman subayına rastlanıyordu. Günter Weber kendi karargâhından ayrılmıyor, her gün İtalyanların yeni ihanetlerini işittikçe hırsından kuduruyordu. Kendini hiç böylesine yüzüstü bırakılmış hissetmemişti. Gerçi adadaki İtalyan birlikleri utanılacak bir harekette bulunmamışlardı. Arkadaşı Corelli'yi düşündükçe ondan nefret etmeye başladı. Şu ara, İtalyan kerhanesinin sermayelerinden bile tiksiniyordu. O boş kafalı, güzel vücutlu, yapay suratlı, hâlâ hiçbir şey olmamış gibi denize üryan dalıp dalgalarla oynaşan orospucuklardan. Eskiden bedenlerini satın almak isterdi şimdi ırzlarına geçmek geliyordu içinden. Liksuri'den gelen motosiklet ve kamyonlar kafilesi heybetle geçerken pek sevindi. İtalyanların bir derse ihtiyacı vardı, kaçacak yerde savaşmak, onursuzluğu kabullenecek yerde ölümle yüz yüze gelmek, işte bunu öğreneceklerdi kendilerinden.

Corelli, Doktor'un evine, kalmak için pek seyrek gelebiliyordu, çünkü bataryasını geceli gündüzlü talim ettiriyordu. Top arabalarına koşum parçaları bağlanıyor, cephane doldurduluyor, menzil aranıyor, hedef bulunuyor, top ateşleniyor, hedef değiştiriliyor, olası hava saldırılarına karşı, koşum parçaları çözülerek, tam bir isabet olursa patlayan güllelerin topa zarar vermemesi için önlem alınıyordu. Adamları, cehennemi ağustos sıcağında gık demeden çalışıyorlardı. İse pisliğe bulanmış yüzlerinden, kollarından boşanan ter, izler bırakarak süzülüyordu. Omuzlarında yer yer kabaran, patlayan güneş yanıkları fena halde kaşınıyordu ama hiç sızlamıyorlardı. Canını dişine takarak uğraşan Yüzbaşıları haklıydı.

Corelli, mandolinine el sürecek vakit bulamıyordu. Enstrümanı, silah tutmaya alışan ellerine yabancı geliyordu. Parmaklarının sürat kazanması için bir sürü gam geçmesi gerekliydi. Tremololarında iş kalmamıştı. Doktor'un evde olmayacağını hesapladığı saatlerde motosikletle Pelagia'yı görmeye gidiyor, ona ekmek, bal ve şarap götürüyordu. Bir de, arkasına bir yabancının güzel, işlek yazısıyla, "Savaştan sonra," diye yazılıp imzalanmış bir fotoğraf, bir de yorgun, solgun yüzü kederli ve "şu kadere bak" diyen gözleri, sessiz vakarı ve uçup giden ne-

şesini... Pelagia, kollarını boynuna dolayarak, "Zavallı carino, sakın üzülme sen, sakın üzülme e mi," derdi. Adam biraz geriye çekilerek, "Bırak da yüzüne doya doya bakayım, bir tanem," diye mırıldanırdı.

Sonra Carlo'nun radyoda sinyal aradığı 8 Eylül gecesi geldi. Akşamlar oldukça serinlemişti. Artık gece uykuları işkence olmaktan çıkmıştı. Bazen denizden esen rüzgâr bir canlılık getiriyordu. Carlo son zamanlarda Francesco'yu, Arnavutluk'taki dehşeti daha fazla düşünüyordu. Bu savaşın bir savurganlıktan, bir israf, bir talandan başka bir şey olmadığını daha iyi anlıyordu. Kefalonya'da geçirdiği zaman savaştan uzak bir tatildi. Ama savaş bir aslan gibi çevrelerinde dolanıyor, her an tetikte, her an üstlerine atılmaya hazır bekliyordu. Keşke adam iki kez Hades'e yolculuk etmek zorunda kalmasaydı. Radyoda bir ses yakaladı, tekrar işitebilmek için ibreyi oynattı. "... İtalyan Silahlı Kuvvetleri'nin, Britanya ve Amerika'ya karşı saldırıları derhal, her yerde sona erdirilecektir. Başka güçlerden gelebilecek saldırıları püskürtmeye hazır olmalıdırlar."

Dışarıda adanın çanları çalmaya başladı. Venedik kampanaları barış umuduyla çınlıyordu, bir zamanlar İtalya'da savaş sarhoşluğuyla ortalığı vaveylaya verdikleri gibi. Yaygara yayıldı, Argostoli, Liksuri, Sulari, Dorizata, Assos, Fiskardo'ya kadar. İthaka Boğazı'ndan ötede Vathi'de, Frikes'te çanlar çalınca daha uzaklarda, Zante, Levkas, Korfu'da. Yukarılarda, Ainos Dağı'ndaki Alekos dikilip dinlerdi. Bayram değil seyran değil, savaş bitmiş olmalı. Ellerini dürbün yaparak vadilerde gezdirdi gözlerini. Gökyüzünde gece vakti Tanrı bütün keçilerini ağıla getirdiği zaman çıngıraklar böyle çalardı herhal.

Carlo, Mareşal Badoglio'nun bildirisini dinledi. Sonra bizzat Eisenhower'dan bir mesaj geldi: "Alman istilacıların şimdi İtalya'dan kovulmasında aktif bir rol oynayan bütün İtalyanlar Müttefik Devletlerden yardım ve destek görecektir..." Dışarı fırlayıp o anda tozu dumana katarak motosikletini durduran Corelli'yi gördü: "Antonio, Antonio bitti. Hem Müttefikler bize yardım edeceklerine söz verdiler. Savaş bitti." Kocaman kollarıyla sevdiği adamı yerden kaldırıp döndürerek dans etti. Yüzbaşı'dan zılgıt yedi: "Carlo Carlo, ne yapıyorsun, indir beni. Bu

kadar heyecanlanma. Biz Müttefiklerin umurunda bile değiliz. Unutma, biz Yunanistan'dayız. Merda, Carlo sen kendi gücünün farkında değilsin. Az daha öldürecektin beni, koca oğlan."

"Bize yardım edecekler," dedi Carlo. Ama Corelli başını salladı. "Boşuna umutlanma. Şimdi harekete geçmezsek anamızı belleyecekler. Almanları silahsızlandırmak şart."

O gece adanın limanlarındaki İtalyan savaş gemileri demir alıp İtalya'ya kapağı attılar. Mayın tarayıcılar, torpidolar bir de destroyer vardı. Gittiklerini kimsenin ruhu bile duymadı, tehlike bölgesinden uzaklaştırılması gereken bir tek İtalyanı bile gemilerine almadılar. Ne tek bir asker, ne tek bir biçare ordu fahişesi... ateş kudretlerini götürüp, geriye yanık kömür ve korkaklığın o kükürtlü, o nemli kokusunu bıraktılar. Alman askerleri pis pis sırıttı. Corelli'nin askerleri ihanetin kokusunu aldı. Corelli telefon başında talimat bekledi ama hiç ses çıkmayınca bataryasındaki nöbetçilerin sayısını ikiye katlayıp, sandalyesinde uyukladı. Rüyasında Pelagia ile hepsinin cehennem ateşine atılacağını söyleyen çılgın Papaz'ı gördü. Uykusunun arasında radyo, Almanlara karşı savaşmaları için ısrar eden Müttefik bildirileri yayınladı. Telefon çaldı. General'in ofisinden biri, Yüzbaşı'ya saldırmamalarını, sakin olmalarını söyledi. "Deli misiniz?" diye haykıracak oldu. Ama karşı taraf telefonu kapatmıştı, bile.

Teğmen Günter Weber de sandalyesinde yarı uyur yarı uyanık emir bekliyordu. Ölesiye yorgundu, kendine hiç mi hiç güveni kalmamıştı. Dostlarını özlüyordu, daha da kötüsü geçmiş başarıların sağladığı kesinlik duygusundan yoksundu. Üstün Irk İtalya ve Yugoslavya'da yeniliyor, Rusya cephesi çöküyor, Hamburg yıkılıyordu. Weber artık yılmaz ve yenilmez değil, aşağılanmış, küçük düşürülmüştü. Tutunduğu dallar elinde kalmıştı. Kadın olsa hüngür hüngür ağlardı. Alayının sloganını düşündü: "Tanrı bizimledir." Acaba ona hainlik eden yalnız İtalya mıydı? Sayılar arasında bir eşitsizlik vardı. Üç bin kişilik 996. Kumbaracı taburuna karşı, koskoca bir İtalyan tümeni. Tanrı kendilerinden yana bile olsa kazanma şansları yoktu. Dua etmeye çalıştı ama Lüteryen inancının sözcükleri ağzında zehir zakkum oldu.

Sabahleyin, Alman birliklerinin komutanı Albay Barge, bazı zırhlı arabaları Argostoli'den Liksuri'ye nakletti. General Gandin hem Brindisi'deki yeni hükümet, hem Yunanistan'daki eski Yüksek Komuta Kurulu'yla temasa geçmek için boşuna çabaladı. Bütün gece uyamamıştı, ve ne halt edeceğini bilemeyecek kadar sıkı terbiye görmüştü.

Pelagia ile babası ellerindeki bütün tıbbi malzemeyi toparlayıp eski çarşafları yırtarak sargı bezi hazırladılar. Bazı Yunanlılar iki ateş arasında kalıp yaralanabilirdi. Corelli motosikletiyle gelip onlardan partizanlarla nasıl iletişim kurabileceğini öğrenmek istedi. Gelgelelim bunu gerçekten bilmiyorlardı. Üzülerek Sami'ye doğru motorunu sürdü. Belki partizanlar sonunda kış uykularından uyanıp Almanların bastırılmasında yardımcı olabilirlerdi.

Sami'de işe nereden girişeceğini bile şaşırdı. Oranın yerli Rum halkı kendisini tanımıyordu. Boşuna yapılan bir yolculuk oldu. Dönüşte motosikletini durdurup harap bir duvarın yanındaki zeytin ağacının gölgesine sığındı. İtalya'ya nasıl döneceğini, nasıl hayatta kalabileceğini, Pelagia'yı düşündü. İşin doğrusu, ne evi vardı ne ocağı. Bunun için hiç sözünü etmezdi. Duce, sömürge kurma çabasıyla ailesini Libya'ya göndermişti. Orada isyancılar tarafından öldürülmüşlerdi, kendisi bir hastanede dizanteriden yatarken. Kaldığı bir sürü akraba evinden hangisi yuvasıydı? Askerleriyle mandolininden başka kimsesi yoktu. Ve şimdi yüreği Yunanistan'daydı. Bunca acı, bunca yalnızlıktan sonra, benim diyebileceği bir yer bulmuştu ama o da elinden sökülüp alınıyordu. Annesiyle babasını anımsamaya çalıştı. Birer hayalet gibi titrek ve belirsizdiler. Cana yakın bir küçük Arap çocuğu anımsadı. Büyükleri onunla oynamasını yasaklamışlardı. Birlikte, sıra sıra dizdikleri şişeleri... ve ishal olurdu. Büyükleri, nar yerse sarılık kapacağından korkarlardı. Bu kadar çok, aynı zamanda bu kadar az şey anımsamak acıydı. İlk kez Pelagia için bir nostalji duymaya başladı. Sanki geçmişte kalmış gibi. Doktor'un lotus yiyenler üstüne anlattıklarını anımsadı. Odysseus'un lotus yiyen adamları sıla özlemini unutmuşlardı. Kendisi de bunlardan biriydi, evi, yurdu çıkmıştı aklından. Öleceğini düşündü. Acaba Pelagia ardından ne ka-

dar ağlardı? O güzel yanakların gözyaşlarıyla ıslanması pek yazık olurdu, düşünmesi bile üzücü. Mezardan uzanıp onu teselli etmek isterdi, henüz ölmemiş de olsa.

Sonunda, bataryasına döndüğü zaman adamlarını isyan halinde buldu. Sabahleyin Nazilere teslim olmaları için Supergreccia'dan bir komut gelmişti.

52 Gelişmeler

(1)

Öyle öfke dolu ki içim, doğru dürüst konuşamıyorum. Antonio, "Sakin ol Carlo," diyor, "kafamızı kullanmamız lazım, öfkelenmenin bir faydası yok, tamam mı?" Oysa ben, hâlâ Birinci Dünya Savaşı'nda olduğumuzu zanneden kaçıkların, beceriksizlerin, salakların ve geri zekâlıların elinde oyuncak olmaktan bıktım usandım; her şeyin o zamanki gibi dümdüz olduğunu, düşmanların da birbirinin haysiyetine saygı duyduğunu sanıyorlar hâlâ.

İnanılır şey değil. Alman uçakları daha fazla takviye kuvveti alıyor, gökyüzü Junker dolu ve Albay Barge, Supergreccia'nın emirleri doğrultusunda teslim olmasını talep etmek üzere Gandin'e gitti. Gandin'in ise emrindeki subaylarla ordu papazına akıl sormaktan başka bir şey yaptığı yok. General olan o değil mi? Derhal karar verip harekete geçmesi gereken o değil mi? Nasıl olur da bu adam, benim kaderimi belirleme yetkisine sahip olabilir? Ben ki, aylar ve aylar boyunca Arnavutluk'ta buzlar içinde can çekiştim, ben ki sıçanlar ve donmuş sülüklerle dolu bir siperde, çok sevdiğim bir dostun kollarımda ölümüne tanık oldum. Bu Gandin radyo dinlemiyor mu? Almanların İtalya'da yağma ve katliam yaptığını bilmeyen bir o mu var yoksa? Daha bir, bilemediniz iki gün önce yüz kişiyi bir binaya tıkıp mayınlarla havaya uçurduklarından haberi yok mu? Ölen her bir Almana karşılık Aversa'da seksen polis ve yirmi sivili vurduklarını duymamış mı hiç? Silahsız kalmış askerlerin kağnılara bindirilip Allah bilir nerelere götürüldüğünü bilmiyor mu?

Öfkeden kuduruyorum. İkisi dışında bütün komutanlar teslim olmayı kabul etti. Biz on bin kişiyiz, onlarsa üç. Bu ne deliliktir böyle? Hükümet Almanları esir edip silahlarını ellerinden almamızı emretmemiş miydi bize? Sorun nedir o zaman? Şimdi ne diye Başbakan'a da Kral'a da kulak asmayıp, partileri kapatılmış olan Faşistlere boyun eğiyor ki?

(2)

"Albay Barge, 317. Piyade birliğine bağlı 3. taburu tamamen iyi niyetle Kardakata'dan geri çekmiş bulunuyorum. Bildiğiniz gibi bu durumda adanın savunulması mümkün değildir, dolayısıyla hasmane hiçbir niyetimiz olmadığını kabul edeceğinizi ve askerin silah bırakması konusunda diretmeyeceğinizi umuyorum."

"Sayın Generalim, diretmek zorundayım. Birlikleri doğrudan İtalya'ya gönderme görevini üstlenmiş bulunmaktayım ve sözümden dönmeye de hiç niyetim yoktur. Ancak askerlerin silahlarını teslim etmesi şarttır, yoksa memlekete vardıklarında bu silahlar üstümüze çevrilecektir. Bizim açımızdan bakınca bunun ardında sağduyudan başka bir şey olmadığını göreceksiniz. Sizinle eski bir dost olarak konuşuyorum."

"Albay, hâlâ emirlere bir açıklık getirilmesini beklemekteyim. Durumumu anlayacağınızı umuyorum. Çok zor bir durumdayım."

"General, siz Supergreccia'dan emir aldınız ve İtalya'dan alacağınız emirlerin hiçbir geçerliliği yoktur, çünkü o hükümet meşru değildir. Bizler askeriz, General, bize düşen emre itaattir."

"General, ilk fırsatta size bilgi vereceğim."

Albay Barge, telefonu kapayarak oradaki binbaşılardan birine döndü. "Yanına bir birlik alıp Kardakata'yı işgal etmeni emrediyorum. Salak İtalyanlar daha yeni boşaltmış orayı, yani hiçbir sorun çıkmayacak."

(3)

Pelagia ve Doktor'u görmeye gittim. Benim Antonia'ya göz kulak olmalarını istedim onlardan; Pelagia da onu bir battani-

yeye sarıp döşemedeki bir delikten içeri soktu, İngilizler zamanında, siyasi mülteciler saklanırmış orada. Carlo'nun da orada saklandığını söylediler, giderken kalın bir dosya bırakmış onlara, ölmeseymiş hiç okumayacaklarmış. Neler karalamış acaba? Yazmaya meyli olduğunu bilmiyordum doğrusu. O kadar iri kıyım bir adamdan böyle şeyler beklemiyor insan. Pelagia çok sıska, neredeyse hastalıklı görünüyor, biz de zaten o küçük deliğe girmemeye karar verdik çünkü her an benim birlikle ilgili bir emir gelebilir. Öyle hasretle okşadı ki yanağımı, gözyaşlarımı tutamayacaktım az kalsın. Bunniolar dediği birileri aracılığıyla partizanlara ulaşmaya çalışmış, ama becerememiş.

(4)

Teğmen Weber, silahını söküp temizledi. Avrupa'daki serüvenleri boyunca kendisine eşlik eden tanklar yanında olmayınca bir parça evhama kapılıyordu. Liksuri'ye onca levazımat yağarken çok rahattı içi, oysa şimdiye kadar pek takviye yapılmamış olması kaygı vericiydi. Albay'ın General Gandin'e kesin ültimatom çektiğini herkes biliyordu, üstelik sadakatı ve amaçları konusunda da yüz kızartıcı sorular sormuştu ona. Sekiz saat kalmıştı. Corelli'yi düşündü Teğmen, şimdi ne yapıyordu acaba? Sonra boynundaki gümüş haçı çıkarıp baktı. General Gandin kayıtsız şartsız teslim olmayı reddetmiş, askerlerinin serbestçe dolaşabilmesini, ayrıca adamlarının güvenliği konusunda yazılı güvence verilmesini istemişti. Weber gülümseyerek başını salladı. Onlara bir ders vermek gerekiyordu.

(5)

"Beyler, ne yapayım şimdi?" diye sordu General Gandin; birbirlerine bakan papazlar, yeni kavuştukları ehemmiyetin keyfini çıkarıyor, General'in danıştığı birer strateji uzmanı olarak yakaladıkları bu nadir fırsatın tadına varıyorlardı. Son tahlilde kendilerini o kadar da ciddiye almayan insanların günah çıkarmasına kulak vermekten çok daha zevkliydi bu, üstelik böyle muazzam bir ağırlık ve manevi otorite taşıyarak barışçı duyguları dile getirirken birer aziz gibi hissediyorlardı kendilerini.

"Yazılı güvence karşılığında silah bırakalım," dedi içlerinden biri, "sonra da Tanrının izniyle hepimiz memleketimize döneriz."

"Buna kesinlikle katılmıyorum," dedi bir başkası, "bence son derece yanlış bir hareket olacaktır."

General, "Onları silahsız bırakabiliriz," diye söze girdi, "ama sonra Luftwaffe ile baş edemeyiz. Stukaları düşünmek zorundayız. Ne havadan desteğimiz olacak, ne denizden; kesin bir biçimde yok olup gideriz." General kafasını Stukalara takmıştı. O çarpık kanatlı, gürültülü ölüm kuşları aklına geldi mi korkudan midesi çekiliyordu. Askeri açıdan bu uçakların, o güne dek geliştirilmiş en etkisiz savaş aygıtları olduğunu bilmiyordu belki de; ürkütücü oldukları doğruydu ama insanları öldüren, mermilerdi. General'in elinde Almanlarmkinden çok daha fazla silah vardı ve birkaç saat içinde hepsini yok edebilirdi.

"Ya, Stukalar," dedi papazlardan biri; o da hiçbir şey bilmiyordu bu uçaklar hakkında, ama bu dünyanın her halini iyi bilen bir adam edasıyla kafa sallamakta ustaydı.

(6)

"Yani silahlarımızı bırakıp memlekete mi döneceğiz?" diye sordu bir çocuk.

"Evet evladım," dedi birliğin papazı. "Tanrıya şükürler olsun."

Carlo koşarak geldi: "Dinleyin çocuklar, St. Maura garnizonu teslim olmuş, Almanlar hepsini esir alıp Albay Ottalevi'yi kurşuna dizmişler."

"Puttana," diye haykırdı Corelli; tüfeğini çıkarıp hızla masaya bıraktı. "İşte bu kadar. Hadi oylayalım."

Papaz, "Muhtemelen tevatürden ibarettir bu," dedi.

Papaz'ı umursamayarak, "Bütün bölükte oy hakkımız olmalı," dedi Carlo. Sırf dünyaya bu şekilde geldiği için gıyabında cehennem ateşine mahkûm edildiğini öğrendiği günden beri Kilise'yi de, temsilcilerini de hiç umursamamıştı zaten.

"Tamam çocuklar," dedi Corelli, "bulabildiğim bütün batarya subaylarıyla konuşacağım ve oylama yapılmasını sağlayacağız. Kabul mü?"

Napolili genç bir oğlan, "Gandin ne olacak?" diye sordu.

Herkes birbirine baktı, hepsinin kafasında aynı düşünce vardı. "Gerekirse," dedi Corelli, "onu tutuklarız."

(7)

General Gandin sabah, masasından hiç kalkmadı. Almanları esir alması için Brindisi'den emir geldiği halde kendisi kimseye emir vermedi. Bütün gün kırtasiye işleriyle uğraşıp arada bir de elleri sırtında, pencereden dışarıyı seyretti. Aklı hep aynı noktadaydı ve tek düşünebildiği, askerlikten başka hangi işi seçebilecek olduğuydu. Sükûnet içinde geçirdiği gençlik günleri geliyordu hep aklına, gerçi o dönemin de sonunda bir yere varmadığının farkındaydı. Geriye baktığında bomboş bir hayat gören ve bunu yaşamaya değer miydi diye düşünen seksenlik bir ihtiyar gibi hissediyordu kendini.

Oysa Albay Barge'yi etkisi altına alan beyin dalgaları olağanüstü güzeldi. İtalyanların kendisine güvenmediğini biliyordu, bu yüzden de numaradan bazı örnek davranışlar sergileyerek aralarına nifak sokmaya karar vermişti. Akşam bastırırken bir üsteğmeni, bir bölük askerle birlikte gizlice İtalyan bataryasını kuşatmaya gönderdi. Yüzbaşı Aldo Puglisi, başına geleni anladığında uslu uslu teslim olmaktan başka çare bulamamıştı. Adamlarının silahları alındı ve tek mermi atılmadan hepsi oradan uzaklaştırıldılar. Yollarının üstünde asker kerhanesi vardı gerçi ama hiçbirinin canı çekmedi içeri girmeyi. Acqui tümeni saflarını bir iyimserlik ve gönül rahatlığı sarmıştı, memleketten ve barıştan söz etmek istiyordu hepsi de, tam Albay'ın planlamış olduğu gibi. İnanılmaz boyutlarda bir aldatmaca, sahte bir emniyet duygusuydu oysa bu.

Ertesi sabah bir İtalyan çavuşu, kendi yüzbaşısını vurdu, teslim olmak istedi diye. Ardından birdenbire peydah olan Kaplan tankları, uğursuz birer canavar gibi kavşakları tutuverdiler; toplarının ağzı, mazot ve kızgın çelik karışımı gayri insani bir kokuyla soluyup duruyordu. İtalyan batarya komutanlarının birçoğu, tıpkı yanlış bir çağda, denizin ortasında birdenbire bitiveren birer kaya parçasıymış gibi görmezden geldi bunları, yine aynı şekilde kendiliğinden yok olacaklarını umarak;

ama Yüzbaşı Antonio Corelli gibi bazıları da, asla gelmeyen emirleri beklemekten usanarak bir kısım silahı karşı kıyıya geçirdiler ve alıkoydular.

(8)

Albay Barge'nin Dikkatine; Doğrudan Führer'in Emridir; ilişikte gönderilen parolayı, şifrelenmiş halde telgrafla aldığınızda derhal taarruza geçecek ve Kefalonya'daki İtalyan anti-Faşist kuvvetlerini toptan imha edeceksiniz. Bu arada güvenlerini kazanmak için müzakerelere de devam edin. Bütün cesetler iz bırakmadan ortadan kaldırılacaktır; bunun için mavnaların kullanılması tercih edilir, bunlar safrayla doldurulup denize bırakılarak batırılacaktır. İtalya resmen savaş ilan etmiş olmadığı için karşınızdaki bütün İtalyan kuvvetleri savaş esiri değil çeteci muamelesi görecektir.

(9)

General Gandin, birkaç gün içinde gözle görülür biçimde yaşlanmıştı: "Beyler, durum şöyle: Önümde 3 Eylül tarihli Muhtıra OP44 bulunuyor. Buradaki emirlere göre ancak saldırıya uğrarsak Almanlara karşı harekete geçeceğiz. Bir de elimde ayın 6'sında gelen N2 sayılı emir var, bu da Almanlara direnen hiçbir kuvvetle ortak bir davamız olamayacağını belirtmekte. Bu son emir, Castellano tarafından imzalanan ateşkesin koşullarıyla çelişki halinde, ne yapacağız şimdi bunu?"

"General, gayet basit, Müttefikler bize güvenmeyecek demektir bu. Emir çok saçma. Müttefiklerin bize yardım etmeye hazırlandığına dair herhangi bir haber alanımız var mı?"

"Yok, Binbaşı. Kırk günü aşkın zaman vardı önlerinde ve hiçbir şey yapmadılar, Savaş Bakanlığı da öyle. Almanların niyetlerini bildikleri halde bize haber vermediklerinden şüphelenmek için neden var yani. Hiçbir işbirliği planı bulunmadığını görüyoruz."

"Fakat General, Almanların anakarada yüzlerce uçağı var, bizimse elimizde hiçbir şey yok. Müttefikler niye yalnız bıraktı bizi?"

"İyi bir soru. Bir de elimde şu 24202 sayılı emir var, diyor

ki Almanlarla müzakere ederek zaman kazanmamız gerekiyormuş ve Almanların harekete geçmemiz yönündeki taleplerini de düşmanca istekler olarak algılamamalıymışız. Bildiğiniz gibi bu konuda işbirliği ettik kendileriyle, ama sonuçta ne oldu, bütün önemli stratejik ve taktik pozisyonlar onların eline geçti. Sizce bu emre itaat etmeyip kendimiz mi inisiyatif gösterelim acaba?"

"Bu emir meşru mu General? OP44 sayılı emirle çelişmiyor mu?"

"İyi de hangisi öncelik taşıyor? Bu konuda açıklama gelmiyor bir türlü. Savaş Bakanlığı Roma'dan Brindisi'ye taşınınca her şey altüst oldu. Şimdi de Vecchiarelli silah bırakmamızı emretmiş. General Lanz'ın on dört gün sonra memlekete dönmemizi sağlayacağını söylüyor, ama Brindisi'den teyit ettiremedim bunu. Şimdi ne yapıyoruz? Vecchiarelli General Lanz'a inanıyor, biz inanıyor muyuz peki?"

"Bana sorarsanız inanmıyorum, General. Nereden baksanız adamlarımız yüzde yüz karşısında bu işin. Oylama yaptılar ve adamlarına bu emri tekrarlayan üç subay da vuruldu. Hiç akıl kârı değil. Hem dün gece Savaş Bakanlığı'ndan emir geldi zaten, Almanları düşman olarak kabul edip öyle davranmamız gerektiğini söylüyor."

"Ben de bu yüzden Vecchiarelli'ye telgraf çekip emre uyamayacağımızı bildirdim zaten. Bu arada Mussolini'nin yeni kurulan sözümona 'cumhuriyet'indeki küçük ordunun komutasını bana vermek istediklerini size bildirmeyi görev bilirim. Teklifi geri çevirdim, zira ben öncelikle Kral'a bağlıyım. Doğru olanı yaptığıma inanıyorum."

"Doğru olan, General, Almanlarla karşı karşıya gelmekten kaçınmaktır. Daha birkaç gün öncesine kadar bizim müttefikimizdi onlar ve Silahlı Kuvvetler'i şimdi Almanların üstüne çevirmek, kabul edilmesi imkânsız bir şerefsizlik olur. Aralarında şahsen dost olduğumuz birçok insan var. Üstelik benim kanaatime göre Müttefiklerin kayıtsız şartsız teslim konusunda diretmesi de, tıpkı Almanların aynı şeyi ısrarla istemesi kadar büyük bir şerefsizliktir. Bu taleplerin birine ya da diğerine boyun eğmektense ölmek yeğdir."

"Size tamamen katılıyorum, Binbaşı, üstelik müzakerelere Albay Barge'nin yerine bir tümgeneralin katılmasını da talep etmiş bulunmaktayım. Böylece General Lanz gelene kadar zaman kazanmış oluruz ki, çok değerlidir bu zaman. Hem olabileceklerin en kötüsü başımıza gelirse, bir albaya silah teslim etmiş olmak gibi onur kırıcı bir durumdan kurtuluruz."

(10)

"Bakın çocuklar, Kefalonya'daki gösteriye başlamamız için ta Berlin'den geldi emir. Çavuş, şimdi aklı başında bir adam olarak bunu Jumbo'ya ilet bakalım."

General Jumbo Wilson mesajı baştan sona okudu ve hiçbir şey yapmamaya karar verdi. Yığınla adam, gemi, uçak ve levazım vardı emrinde, hepsi hazır bekliyordu. Ama Johnny Kraut'a, ondan gelen mesajları deşifre edebildiğini belli etmenin de âlemi yoktu, değil mi?

53 İlk Kan

Acqui tümeni, Almanlara direnilmesinden yana oy kullandı, ama harekâtın eşgüdümünü sağlayacak etkili bir liderlik oluşturacak zaman yoktu. Çarpışmalar başladıktan sonra nihayet General Gandin'den de emirler gelmeye başladı ve kimi uydu bunlara, kimisi uymadı. Olayların tam olarak nasıl cereyan ettiği konusunda pek bir şey bilinmiyor, ama kesin olarak bilinen iki şey var. Birincisi, ELAS'a bağlı komünist andartelerin, kendini tufeyli uyuşukluğundan sıyırmak için bir neden göremediğinden katılmamış olduğu, ikincisi de İtalyan direnişinin, askeri hiyerarşiye hiçbir şey borçlu olmadığı. Artık doğru olanı yapma zamanı geldiğini el yordamıyla kavrayan bazı bireylerin yüreklerinde kendiliğinden filizlenen cesaret ve kararlılıktaydı bütün iş.

Yüzbaşı Fienzo Appollonio'nun, karaya çıkan küçük bir Alman filosuna, kimseden emir almadığı halde, ateş açmasının ardındaki gerçek sebebi kim bilebilir?

Belki de daha tam kurulmadan çökmüş bir imparatorluğun tarihinde, sadece görevini yapan bir alçak olarak yer almak is-

tememiş, onurlu bir adamdı o. Belki onca zaman birlikte yaşadığı Yunanlılara sahici bir sempati duyuyor ve bir zamanlar onlara boyun eğdirip özgürlüklerinin ellerinden alınmasına katkıda bulunmuş olduğu için üzerine yapışan utançtan kurtulmak istiyordu. Belki bağlı olduğu ordunun karanlık askeri sicilinden utanıyor ve şimdi, hiç değilse o ordunun kendi elindeki kısmını, kifayetsiz itaatkârlar ile kıç yalayıcıların elinden kurtarmak istiyordu; ne de olsa bunlar, kendi güvenli sığınaklarından emirler yağdırarak orduyu yok yere onca kanlı belaya sürüklemişler, zaferin pençelerinden kopara kopara yenilgiyi koparmışlardı defalarca. Belki de tek neden, hayatta kalmak için dövüşmekten başka seçenek olmadığını bütün berraklığıyla görebilmiş olmasıydı Appollonio'nun.

Zihninin kuytularında dolaşıp duran duygu ve düşünceler ne olursa olsun, adamları onun vardığı sonuçlara katılmışlardı. Appollonio, savaş araçları ile solgun suratlı askerleri yüklenmiş çıkartma gemisinin, dalgaları ağır ağır yarışını izlemeye dalmışken, onlar havan toplarını doldurup nişan almışlardı bile. Hepsinin silahlarını tam olarak aynı şekilde taşıyışındaki –omuzlarına dik asmışlardı tüfekleri, bir tuzağın dibine çakılmış mıhlar gibi dimdik duruyordu hepsi– o lüzumsuz ama yine de tuhaf bir şekilde anlamlı disiplini fark etmişti Appollonio. Dürbünüyle çevreyi tarayan Yüzbaşı, askerlerle arasında uzanan denizi yüzer metrelik birimlere böldü. Bataryası ile deniz arasında saklı kalmış araziyi de hesaba kattı ve aslında hissetmediği bir özgüvenle en yakınındaki topa dönüp, kendi saptamış olduğu menzile göre hazırlanmasını ve tek bir mermi atmasını söyledi.

Top, metalik bir darbeyle geriye seğirirken tabanı, heyecanla kemiğe atlayan bir köpek gibi zıpladı yuvasında. Bunca yıldan sonra Yüzbaşı Appollonio, hâlâ alışabilmiş değildi kulaklarında çınlayan metal sesine; o minicik siyah noktanın, inanılmaz ve hesaplanmaz bir hızla yerinden fırlayışını izlerken ürperdi, öyle yüksek bir hızdı ki bu, noktacık havaya yükselirken onu gerçekten görmüş olup olmadığını tam bilemedi. Sonra gözden kaybetti noktayı ve birkaç saniye sonra da denizde, kendisinin hesapladığı yerden elli metreyi bulmayan bir uzak-

lıkta havaya fışkıran suları gördü. Teknelerde başlayan hummalı faaliyet neredeyse gülünç gözükmüştü gözüne, sonra kesin menzili hesaplayan Yüzbaşı, kendi bildiği gibi ateş açması için emir verdi topçuya.

Adamlar coşmuştu. Nihayet bir liderleri vardı, öyle biriydi ki bu, cesareti, esrarengiz bir şekilde ayağının altındaki toprağa akıyor, yeraltından ilerleyerek mucize kabilinden denecek bir şekilde ta askerlerin yüreğinden yüzeye fışkırıyordu, birer asker olduklarını sonunda keşfeden adamlara özgü yabani bir özgürlük duygusuyla dolduruyordu o yürekleri. Adamlar, gözleri sevinçle parlayarak birbirlerine gülümsediler, daha önce hiç hissetmedikleri bir gurur vardı bu gülümseyişte; ve dalgaların o düzenli, uyuşuk ritmini görmeye değer bir şekilde paramparça eden su kütlelerini hayretler içinde seyre koyuldular. Dumansız barutun o tatlı kokusu ve kor kızılı namluların o tarifsiz biçimde erkeksi, cehennemi kokusu ve dumanı tüten kokulu yağlarla ağırlaşmıştı hava. Avuçlarındaki kırışıklıklar yağlı kara dolmuş, dilleriyle ıslattıkça dudakları tuhaf biçimde solgun ve pembe görünecek kadar kararmıştı suratları. Ruhlarında girdaplar oluşturan heyecandan, berelerinin altındaki saçları sırılsıklam terlemişti ve eskiden rahatlamalarını sağlayan sigaraları yarısında atmaya başlamışlardı; artık hareket etmelerinin ve nefes almalarının önünde bir engeldi sigara.

Kendi başarılarından, bombardımanın sağladığı inanılmaz, emsalsiz başarıdan serseme dönen batarya birliği, karaya çıkmaya uğraşan teknelerin sonuncusu da dalgalar arasında kaybolunca, ateşi kesti. Liksuri'nin düzenlediği iki kurtarma harekâtını seyrederken mutlulukla yumruklarını sıkmıştı adamlar; ardından paramparça olmuş teknelerin su yüzünde salınan kalıntılarına ve kanlı cesetlere doğru ilerlediler. Hiçbiri, kurtarma harekâtı düzenlemekte olan bir askeri birliğin üstüne ateş açtıklarını düşünmüyordu o anda ve el sıkışıp kucaklaşmaya başlamışlardı. O günü asla unutmayacaklarını söylüyorlardı birbirlerine. Rüştlerini ispatladıkları bir tören olmuştu bu, bir vaftiz ya da düğün töreni olmuştu adeta.

Bir deniz uçağı, kıyıdaki sırtların üzerinden Argostoli'ye doğru uçarken, hiç ayrım gözetmeden attığı öldürücü bomba-

larla pek çok mütevazı ve günahsız evin çatısını kusursuz bir çizgi halinde sıraya dizerek havaya uçurdu. Makineliler ve uçaksavarlar ateş açarken, başka bazı komutanlar da kendiliğinden emirleri hiçe sayıp savaş alanına dalıyordu. Argostoli sokaklarında kimi subaysız kalmış İtalyan piyadeleri, Faşistlerin ve soytarı diktatörün uğruna savaşırken hiç sergilemedikleri bir kahramanlıkla hafif tanklara sığınarak Alman tanklarına doğru ilerlemekteydiler.

Alman tankları batarya birliğine ateş açtığında gök gürültüsünü andıran sesleri daracık sokaklarda yankılandı durdu, duvarları sarsarak evlerin içini sıva yağmuruyla doldurdu. Appollonio'nun topçuları namlularını çıkarırken, çok uzak olmayan bir köşeden de Yüzbaşı Antonio Corelli'nin bataryası ateşe başladı. Tanklar ilerlerken, çalı çırpıdan yapılmış o incecik ve olmasa da olur cinsinden kamuflajları, sarhoş bir orospunun giysileri gibi dökülüyordu. Her vites değişiminde gürleyip kükreyerek savruldu motorları; ve sanki gövdelerine mermi çarpmışçasına egzos borularından kara kara dumanlar yükseldi.

Alman tanklarının ortasına düşen mermiler, kırmızı toprak ve beyaz toz bulutları kaldırdı havaya; tanklar ölü gibi kıpırtısız kalmıştı, içlerindekiler bir direnişle karşılaşınca ne yapacağını şaşırmış gibiydi, İtalyanların direnmesi düşünülmeyecek bir şeydi sanki. Körfezin sığlığında kurulu eski İngiliz köprüsüne zırhlı bir Alman arabası yaklaştı, köprünün kulesi üzerinde kocaman bir beyaz bayrak dalgalanıyordu şimdi. Bombardımanı gerçekleştiren topçular zaferi kazanmıştı, hakkını korumuştu; belki de Gandin'e gidip teslim olma koşullarını soracaktı şimdi Almanlar.

Askerler mola vererek günbatımında sigara içtiler, parmaklarına yapışan makine yağı, sigara kâğıdında kapkara, ama tam da olması gerektiği gibi izler bırakıyordu. İleride kalabalık bir Junker grubu kaçmaya başlamıştı, Nazilerden takviye kuvvet getireceklerdi; nitekim Yüzbaşı Appollonio, çaresizlikle iki yana açtı ellerini, "Uçaksavar bataryaları niye ateş etmiyor?" dedi, "Ne oldu bu kırmızı suratlılara?" O kadar da riske giremezdi, sırf başkalarının tereddüdü yüzünden kaybedecek değildi

her şeyi. Uzaklarda gitgide gözden kaybolan uçaklara sırf kendi kendini tatmin etmek için nafile ateş etti, attığı mermiler, daha deminki top salvolarına göre şaşılacak ölçüde kibar ve mahcup ses veriyordu.

Sahra telefonu çaldı. General Gandin, fırsat bu fırsat deyip teslim olmalarını istemek yerine ateşkesi kabul etmişti. Kulaklarına inanamayan Appollonio gözlerini faltaşı gibi açıp öyle bir nara savurdu ki operatöre, çoktan kapanmış bir hatta karşı lanetler yağdırmakta olduğunu fark etmesi için biraz zaman geçmesi gerekecekti. "Kaçık bu pezevenk," diye haykırdı ahizeyi çarparak kapatırken; ve ancak bir süre sonra, elinde Yüzbaşı Corelli'nin mesajıyla koşarak gelen bir ulak yatıştırabildi onu: "Divanıharbe verilecek olursanız, sizinle birlikte yargılanma şerefini bana bağışlamaları için talepte bulunacağım."

54 Carlo'nun Vedası

Antonio, Yüzbaşım,

Kötü günlerde bulduk birbirimizi ve öyle kuvvetli ki duygularım, benden uzun yaşayacaklar. Nasıl olduğunu bilirsiniz, bir kedinin can verebilmek için nasıl çırpındığını ya da hasta yatağında insanın, yanı başında kendi annesinin hayaletini görmesini, hatta belki bir yol kavşağında karşıdan beliriveren kendi hayaletini görmesini.

Bu adaya geldiğimden beri yazdığım her şeyi de mektubumla birlikte yolluyorum size, bunları okursanız benim nasıl bir insan olduğumu anlayacaksınız. Umarım tiksinmezsiniz ve umarım, her andığınızda hor görmeyecek şekilde affedersiniz beni, ne de olsa çok büyük ve yüce bir gönlünüz var sizin. Birer yoldaş ve kardeş olarak kucaklaştığımız her anı hatırlayacağınızı umuyorum ve geçmişe baktıkça o anları bir soysuzun dokunuşu olarak hatırlayıp dehşetle ürpermeyeceğinizi de. Size duyduğum sevgiyi daima göstermeye çalıştım, sizden istemediğiniz bir şeyi almadan ve istemeyeceğiniz bir şeyi size vermeden.

Bu sayfaları okurken göreceğiniz gibi, Arnavutluk'tayken yoldaşım Francesco'yu kaybedince perişan olmuştum ve işte şimdi söylemek istiyorum size, o çarpışmada aldığım yarayı ben bilerek yaptım aslında kendime. Bundan utanmıyorum da. Doğru olanı yaptım. Francesco öldüğünde ben de ölmek istemiştim. Hayatımdaki bütün güzellikler kaybolmuş, her şey anlamını yitirmişti, fakat işte bir adamın kendi beynini havaya uçurması için gereken o doğaüstü cesaret yok bende. Bu güzelim adaya geldiğimde hiçbir şeyim yoktu, kafamın içinde boz bir sis bulutundan başka, bir de tesellisi imkânsız bir keder ve acıyla sızlayıp duran, bomboş bir kalpten başka. Göğsü madalyalarla dolu, ama o göğsün içindeki yüreği artık çarpamayacak kadar acıya boğulmuş bir adam nedir ki?

Sevgili dostum Antonio, senin o tükenmez kahkahana, olağanüstü müziğine, eşi benzeri bulunmaz ruhuna karşılık olarak benim de seni, Pelagia'nın yanındayken gözlerinde gördüğüm o hayret ve minnettarlık duygusunun aynısıyla sevdiğimi ve seni hiçbir zaman, hatta ölümümden sonra bile unutmayacağımı bilmeni isterim. Göğsümden o kederi çıkarıp aldın ve gülümsememi sağladın, her zaman kendi değersizliğimin bilincinde olarak kabullendim senin dostluğunu, o dostlukta sevinç buldum, her zaman o dostluğu ucuzlatabilecek dürtülerimle mücadele ettim. Kimileri bunun için hor görülmeyi hak ettiğimi düşünse de, senin bu yüzden beni hor görmeyeceğine güveniyorum.

Antonio, şu birkaç kısacık ayda öyle çok anım var ki, şimdi onları kaybetmiş olduğumu düşündükçe gözlerim doluyor. Onca mutlu anı. O mayınla az kalsın havaya uçacaktın, hatırlıyor musun? Ya seni Doktor'un evine taşıyışımı? O zaman biliyordum ki sen ölecek olsan aklımı kaçırırdım. Şimdi senden önce ölecek olduğum için şükrediyorum Tanrıya, bunun acısını yaşamayacağım için.

Antonio, mezarımın ötesinden konuşuyorum seninle ve ciddiyim. O utanç dolu kalbim derinden sevdi seni, tıpkı bir zamanlar Francesco'yu sevmiş olduğu gibi ve kapılabileceğim her türlü kıskançlık duygusunu yenmeyi başardım. Ölmüş biri bir dilekte bulunabilecek olursa eğer, Pelagia'yla kendine bir

gelecek kurmanı diliyorum. Çok güzel ve tatlı bir kadın o, onun kadar sana layık olan bir başkası daha yok ve başka hiç kimse de onun kadar yakışamaz sana. Dilerim çocuklarınız olur ve dilerim hiç görmedikleri Carlo amcalarından onlara bir iki kere bahsedersiniz. Bana gelince, çantamı sırtıma vurup palaskamı bağlarım, tüfeğimin kayışını koluma geçiririm ve gözlerimi açarak meçhule doğru yürüyüşe geçerim, askerlerin daima yaptığı gibi. Beni unutma.

Carlo

55 Zafer

Almanların teslim olmaya zorlanması ve silahlarının ellerinden alınması için adamlarının kesin biçimde dile getirdiği talebe rağmen, General Gandin ermiş rolüne soyundu ve İtalyan askerlerinin silah taşımaya devam ederek adayı boşaltmasına izin verilmesi için Albay Barge ile anlaştı. Tahliye için kullanılacak gemi yoktu ama, ki bu da, General'in pek önemli bulmadığı bir konuydu. Korfu'da Almanlar, birliklerin ulaşım sorunlarını kendi başlarına çözmesini sağlamak için olabilecek en efendice anlaşmayı yaptılar, nitekim askerler kıyıya vuran dalgalar arasında düşe kalka ilerlemeye çalışırken hepsini makinelilerle tek tek tarayıp su yüzeyinde salınan cesetler bıraktılar geride. Emsalsiz cesaretiyle tanınan Albay Lusignani, İngilizler tarafından yapayalnız bırakılınca hiç olmayacak koşullarda yine birkaç gün dayandı. Sağ kalmayı başarıp da kendilerini sevk edecek Alman araçlarına ulaşabilen adamlarının hepsi, İngiliz bombardımanı sonucu denizde öldü. Suya atlamayı başarabilenler ise Alman makinelilerince tarandı ve su yüzeyinde salındı durdu cesetleri.

Kefalonya'da ise Almanların, toparlanıp takviye kuvvet ve fazladan silah getirmek için on dört günlük vakti vardı artık; oysa her türlü liderlikten yoksun oldukları için şaşkın durumda bulunan İtalyanlar, tek tek subayların inisiyatifine göre davranıyor ya da davranamıyorlardı. Bunların bir kısmı, mesela Appollonio ile Corelli, son kerteye kadar hazırlamıştı adamlarını, ama memleke-

te dönüş umuduyla kendinden geçip burnunun ucunu göremez olan kimileri, tam bir ahmaklıkla öyle iyimserce bir uyuşukluğa sürüklendiler ki neredeyse intihar demekti bu; üstelik bu durum, emirlerindeki askerler arasında müthiş bir huzursuzluk ve hayal kırıklığı yaratmıştı. Işıktan, her türlü temizlik koşulundan, yiyecek içecekten yoksun bir şekilde sığır vagonlarıyla çalışma kamplarına sevk edilecekleri kaygısını taşıyorlardı –iyi de, bütün bunların aylardır Yunanlıların başına gelmekte olduğunu herkes bilmiyor muydu zaten?– ve katliamları da görmüşlerdi önceden. Bazıları öldürücü bir ruhsal çöküntüye kapılırken, bazıları da kararlılıkla dişlerini sıkıyor, tüfeklerinin kabzasına öyle bir hırsla yapışıyorlardı ki, parmaklarının kanı çekiliyordu.

Aralarında Pelagia ile Dr. Yannis'in de bulunduğu Yunanlılar, dehşet dolu gözlerle birbirlerine bakıyor, yürekleri uğursuz kehanetlerin korkusuyla sıkışıyordu; askeri kerhanenin içler acısı fahişeleri makyajlarını falan unutmuş, üstlerinde sabahlıklarıyla, öte âlemin elem dolu, donuk gölgeleri misali bir odadan öbürüne çaresizlik içinde koşturur olmuşlardı, ha bire kepenkleri açıp dışarılara bakıyor, sonra yine kapıyor, hızla çarpan yüreklerine bastırıyorlardı ellerini.

Öğleden sonra erken saatlerde Stuka birliği gelip kanatlarını yatırarak, hepsi bir hizada, İtalyan bataryaları üzerinde ulumaya başlayınca neredeyse içi rahat etmişti herkesin. Artık her şey apaçıktı; Almanların hainliği ortaya çıkmış, her askerin kendi hayatı için dövüşmek zorunda olduğu anlaşılmıştı. Günter Weber, silahını arkadaşlarının üstüne doğrultmak zorunda kalacağını biliyordu; Corelli, barış sanatlarına onca alışmış olan müzisyen parmaklarının şimdi bir silahın tetiğine kenetlenmek zorunda olduğunu biliyordu. General Gandin, kararsızlıktaki kararlılığı ve efemine papazlara danışıp durmasıyla kendi askerlerini ölüme mahkûm ettiğini, çok geç de olsa biliyordu; Albay Barge, eski müttefiklerini dezavantajlı bir konuma sokmayı başardığını biliyordu; fahişeler, önceden mutluluklarını çalmış olan erkeklerin, şimdi onları kargalara yem edip gideceğini biliyordu ve Pelagia, aslında hep başka bir yerlerde cereyan etmekte olan bir savaşın şimdi kendi evini vuracağını, duvarlarını un ufak edeceğini biliyordu.

Stukaların mekanik çığlıkları, makineli tüfek ateşlerinin uğultusu ve topların arasına düşüp çevrelerinde havalanan toprak ile yoldaşlarından kopan et parçacıklarını üstlerine yağmur gibi yağdıran bombalar yüzünden batarya taburundaki askerler, akıllarını kaçırmış ve yön duygularını kaybetmiş bir halde topları kurtarmaya, ellerindeki cephanenin infilak etmesini önlemeye uğraşıyorlardı. Sonra, daha topçu komutanları ateşe ateşle karşılık veremeden Stukalar, bir sığırcık sürüsü gibi uzaklaştılar ve savaş alanının öteki ucunda, Argostoli'ye dönüşe geçmiş olan bir birliğin üstüne yöneldiler. Bir zamanlar Argostoli'de İtalyan gençleri, gürültü patırtı ve coşku dolu futbol maçlarıyla geçirirlerdi askerlik sürelerini ve Yunanlı kızlara âşık İtalyan askerlerinin geceleri ayarladığı buluşmalar, karanlıkta bile gözlerden ırak kalamazdı pek.

Argostoli, en çok İtalyan askerinin bulunduğu bölge olduğundan, Almanların burayı felce uğratmaya çalıştığı Corelli için de açıktı; Appollonio için de, Carlo ve La Scala mensupları için de. Düşman, adada kurulu karakollarda kalmış bölük pörçük ve askersiz karargâhlarını korumaya çalışıyordu. Ancak Gandin için açık değildi bu, nitekim birliklerini giderek daha kalabalık gruplar halinde kente getirmeye başlamış, böylece Almanların onları yalnız bırakıp avlaması kolaylaşmıştı. Gandin ise güzelim belediye binasındaki o muhteşem çalışma odasını bırakmak istemiyordu hiç. Olabilecek en amatör tarzda hareket ederek hemen görünecek yerleri, yani kiliselerdeki Venedik kulelerini gözetleme noktası haline getirdi, böylelikle de Almanlara, menzil saptama ve hedef bulma alıştırmaları yapmak için eşi bulunmaz bir fırsat sunmuş oldu. Bu gözetleme noktalarına telsiz ya da sahra telefonu sağlamayı da akıl edememişti Gandin; bu yüzden de adamlar, kendi topçularıyla motosikletli ulaklar ve bu kadar uyuşukça bir savaşın ardından hiç de formda olmayan koşucular aracılığıyla haberleşiyordu. Vücutları kan içinde, kabaralar gibi etlerini dolduran şarapnel parçalarından her yanları yanmış olan gözetleyiciler, mermiler kilise çanlarına çarpıp kafalarının üzerinden seğirirken ellerinden geldiğince yerlerinde kalıyor, karanlık bastırdığında Stukaların nasıl olsa uzaklaşacağını biliyorlardı.

O gece Alekos, paraşüt ipeğinden lüks kıyafetine bürünüp Ainos Dağı'nın tepesinden havai fişekleri seyretti. Argostoli'ye hâkim olan tepeden bakınca, Alman mevzilerine fırlatılmış mermilerin gökyüzünde zarif bir yay şeklinde bıraktığı izi gördü ve mermiler düştükçe birer ikişer çıkan patırtıları duydu, tıpkı ucuna sünger takılı bir tokmakla eski bir davulun derisine usul usul vurulmasını andırıyordu bu ses. Körfezin öbür tarafında akkorlaşmış iki ışık demeti seçince yanındaki adamı omzundan çekiştirdi, bir zamanlar yanlışlıkla melek zannettiği ve şimdi telsizle çabuk çabuk konuşmakta olan adamı. Bunny Warren dürbününü alıp bakınca, Liksuri'den yola çıkan nizamsız gemilerden oluşma küçük bir işgal filosunun, otomobil farlarından gözünü alamayan ihtiyatsız bir tavşan gibi projektörlere yakalandığını gördü. İtalyan bataryası ateş açıp gemileri birer birer batırırken, "Bravo!" diye haykırdı; Alekos da kente hâkim tepenin üzerine ateşböcekleri gibi yağan turuncu alevlerin göz alıcı pırıltısına hayran kalmıştı. "Bizim makarnacılar taşaklı çıktı," dedi Warren, Yunancası, amiyane laflar edecek kadar ilerlemişti artık. Kuşatılmış durumdaki İtalyanlara havadan ve denizden destek sağlamanın ne kadar önemli olduğu konusunda bir kez daha ikna etmeye çalıştı üstlerini ve hattın öbür ucundaki etkileyici sesten şu karşılığı aldı: "Çok üzgünüm, evlat, yapamayız. Çin çin. Konu kapanmıştır."

Dr. Yannis ile kızı, uyku tutmayınca mutfak masasında yan yana oturmuş, birbirlerinin ellerine sarılmışlardı. Pelagia ağlıyordu. Doktor piposunu tekrar yakmaya çalıştı, ama kızının kapıldığı ümitsizliğe saygısından elini onun elinden çekemedi ve bir kez daha dedi ki: "Koritsimu, ona bir şey olmaz, eminim bundan."

"Ama günlerdir görmedik kendisini," diye sızlandı kız. "Biliyorum, öldü o."

"Ölmüş olsa biri haber verirdi mutlaka, La Scala'dan birileri. Hepsi de çok iyi çocuklardı, bizi habersiz bırakmazlardı."

"Çocuklardı?" diye tekrarladı kız. "Hepsi öldü mü yani? Sen de onların öldüğüne inanıyorsun, öyle değil mi?"

"Allahım," dedi Doktor, bir parça bezginlikle. O sırada kapı çalındı ve Stamatis ile Kokolios geldiler. Dr. Yannis başını

kaldırıp baktı, her iki adam da şapkasını çıkardı. "Selam çocuklar," dedi Doktor.

Stamatis, gövdesinin ağırlığını bir ayağından öbürüne vererek, sanki bir itirafta bulunacakmışçasına konuştu: "İatre, biz karar verdik, gidip bu Almanları vuracağız."

"Ya," dedi Doktor, bu bilgi karşısında ne yapması gerektiğini bilemiyor gibiydi.

"Acaba," dedi Kokolios, "hayır duanı alabilir miyiz?"

"Hayır duası mı? Papaz değilim ki ben."

Stamatis, "Papaz olmayınca sana geldik işte," diye açıkladı. "Peder Arsenios kim bilir nerededir şimdi!"

"Elbette hayır dualarım sizinledir. Tanrı yardımcınız olsun."

"Velisarios da topunu çıkardı, o da geliyor bizimle."

"Onun için de dua edeceğim öyleyse."

"Sağ ol İatre," diye devam etti Kokolios, "bir de şey diyecektik... eğer ölürsek... eşlerimizle ilgilenebilir misin?"

"Elimden geleni yapacağım, söz veriyorum. Onlar biliyor mu?"

İki adam birbirlerine baktılar, sonra Stamatis itiraf etti: "Tabii ki bilmiyorlar. Bizi vazgeçirmeye çalışırlardı olsa olsa. Bütün o bağırış çağırışa, gözyaşına dayanamazdım."

"Ben de," dedi Kokolios.

"Bir de kulağımı iyileştirdiğin için teşekkür etmek istedim sana. Şimdi çok ihtiyacım olacak ona, Almanları duyabilmek için."

"Faydam olduysa ne mutlu bana," dedi Doktor. İki adam bir an durakladılar, sanki bir şey daha söyleyecekmiş gibi bir halleri vardı, ama sonra gittiler. Doktor kızına döndü: "Bak, iki ihtiyar, bizim için savaşmaya gidiyor. Cesur ol biraz. Böyle adamlarımız olduğu müddetçe Yunanistan'ı asla kaybetmeyeceğiz."

Pelagia, gözyaşlarıyla kirlenmiş yüzünü babasına dönerek içini çekti. "Bana ne Yunanistan'dan! Hani Antonio?"

Antonio Corelli, Argostoli'nin kalıntıları arasında karanlıkta yol alıyordu. O güzelim kentte, çökmüş duvarlardan başka bir şey yoktu artık; apartmanların duvarları olduğu gibi yıkılmış,

oyuncak birer ev gibi yırtılıveren duvarların ardından daireler tek tek açığa çıkmıştı – hâlâ üstünde resimler asılı duran duvarlar ve rengârenk masa örtüleri görünüyordu. Etrafı tamamen moloz yığınlarıyla çevriliydi Corelli'nin. Yığınlardan birinin içinden parmakları gevşemiş bir el çıkmıştı. Çok kirliydi el, ama ufacık ve körpe. Corelli taş parçalarını karıştırdı, ta Venedikliler zamanından beri bütün görkemiyle insanları barındıran ve koruyan taşları; ve küçük bir kızın ezilmiş başını buldu, aşağı yukarı Lemoni'nin yaşındaydı kız. O solgun dudaklara, güzelim yüze baktı; öfkeye mi yoksa gözyaşlarına mı boğulacağını bilemiyordu. Yüreğinde önceden hiç bilmediği bir trajedi duygusuyla özenle düzeltti çocuğun saçlarını, artık daha doğal bir şekilde dökülüyordu yanaklarına. "Çok üzgünüm, koritsimu," diyerek içini döktü cesede, "biz burada olmasaydık yaşayacaktın." Tükenmişti artık, korkuyu çoktan aşmıştı ve bezginliği, feylesofluğa yöneltmişti onu. Malta'da, Londra'da, Hamburg'da, Varşova'da bunun kadar masum ve sevimli küçücük kızlar ölmüştü. Ama istatistiklerdeki küçük kızlardı onlar, Corelli'nin hiç görmediği çocuklardı. Lemoni geldi aklına, sonra da Pelagia. Bu savaşın tarifsiz dehşeti içini paraladı, öyle ki tıkandı, nefes alabilmek için uğraşmaya başladı; ve yine tam o anda mutlak bir kesinlikle biliyordu ki hiçbir şey, bu savaşı kazanmak kadar önemli değildi. Dudaklarıyla parmaklarına dokundu; sonra da parmaklarıyla, bu yabancı çocuğun ölü dudaklarına.

Yapılacak çok iş vardı. Almanların talan edip makineli tüfeklerle taradığı köylerden kaçan mülteciler kente akın ediyor, bir yandan da kentte yaşayanlar, el arabalarını sürerek köylere kaçmaya çalışıyordu. Silah ve asker sevkiyatı neredeyse imkânsızdı, daha da kötüsü çevre bölgelerdeki askerler Gandin'in emriyle buraya yığılıyor, kolay bir hedef haline geldikleri gibi muazzam bir kalabalık da yaratıyorlardı. Bunları yerleştirecek yer yoktu, emir-komuta zinciri bozuluyordu ve yardıma gelecek uçak ya da gemi falan olmadığını herkes zımnen biliyordu. Kefalonya, hiçbir stratejik önem taşımayan bir adaydı, oradaki küçük çocukları kurtarmaya gerek yoktu, eğri büğrü eski binalarını gelecek nesiller için korumaya gerek yoktu, Olympos'un tepesine kurulup gönül rahatlığı içinde bu savaşı idare edenle-

rin gözünde buradaki canların bir kıymeti yoktu. Kefalonya için ne bir Winston Churchill vardı, ne Eisenhower, ne Badoglio, ne donanma, ne de uçak filosu. Gökyüzünden, yağa yağa abartılı Alman propagandası yağıyordu, sahte vaatler ve yalanlarla doluydu o da; Brindisi'den gelen telsiz mesajlarında sadece yüreklendirici sözler vardı ve Kyriaki'nin uçsuz bucaksız beyaz körfezine, Binbaşı Von Hirschfeld komutasında Alpler'den yeni gelmiş iki tabur asker çıkmıştı.

Ertesi sabah şafak sökerken, mermer suratlı bir üsteğmen ile emrindeki askerler, bir sahra mutfağı ve katırcılardan oluşan karargâhı uykuda yakaladılar. Karargâhtakiler teslim olduktan sonra üsteğmen hepsini kurşuna dizdirdi ve cesetlerini bir çukura attırdı. Oradan Daphni'deki çamlık tepeye kadar gitti askerleriyle birlikte ve Binbaşı Von Hirschfeld komutasındaki yeni Alp birliklerinin öteki taraftan gelip kuşatmayı kesin biçimde tamamlayacağı saate, sabahın sekizine kadar bekledi. İtalyanlar bir kez daha hazırlıksız yakalanmışlardı ve bir kez daha teslim olmak zorunda kaldılar. Üsteğmen, onları Kuruklata'ya kadar yaya götürdükten sonra sıkıldı ve bütün taburu dar bir vadinin kenarında kurşuna dizdirdi. Akademik heveslerinden ötürü cesetlerin dinamitlenmesini emretmiş, aldığı sonuçlardan da çok etkilenmişti. Bu bölge, "Thiniatiko" diye bilinen kan kırmızı şarabıyla meşhurdu.

Kendisine ayak bağı olan esirleri başından attıktan sonra Farsa'ya ilerledi; Alp birliklerinin havan toplarıyla çoktan moloz yığınına çevirdiği güzel bir köydü burası ve İtalyan askerleri, kıyasıya direniyor, başarı da sağlıyorlardı. İki taraftan birden saldırıya uğradıktan sonra da dövüşmeye devam ettiler, ama sonunda çok aza indi sayıları ve bu kalanlar da köy meydanına yığılıp kurşuna dizildi. Argostoli'ye dalgalar halinde gelen kara kanatlı bombardıman uçakları bataryaları birer birer imha ettiler, ta ki tek bir top sesi duyulmaz olana dek.

33. Topçu alayından Yüzbaşı Antonio Corelli, 22 Eylül sabahı, Argostoli karargâhına beyaz bayrak çekilmesinin an meselesi olduğunu bilerek, üç gündür hiç uyumamış bir halde motosikletine atlayıp hızla Pelagia'nm evinin yolunu tuttu. Oraya vardığı anda kendini onun kollarına atıp yanan gözlerini

omuzlarında dinlendirdi ve "Siamo perduti," dedi. "Cephanemiz bitti. İngilizler sattı bizi."

Pelagia kalması için yalvardı ona, kendi evinde, zemindeki bir delikte saklanmasını istedi, mandolininin ve Carlo'nun kâğıtlarının durduğu yerde, oysa Corelli onun yüzünü elleri arasına alarak, artık akmayacak kadar usanç ve teslimiyet dolu gözyaşları olmadan öptü onu, sonra kollarında salladı, öyle sıkı sarılmıştı ki vücuduna, kaburgaları ile belkemiğinin çatlayacağını sandı kız. Corelli tekrar tekrar öpüyordu onu, "Koritsimu, seni son defa görüyorum. Bu savaşta onur diye bir şey yok, ama askerlerimin yanında olmak zorundayım." Kendini geri çekerek yüzüne baktı: "Koritsimu, öleceğim ben. Babana selamımı söyle. Seni sevecek kadar yaşadığım için Tanrıya şükrediyorum."

Sonra motosikletine atlayıp gitti, başından daha yüksekte dolaşan bir toz bulutuyla. Pelagia onun ardından bir süre bakıp içeri girdi. Psipsina'yı kollarına alarak, korkunun soğuk pençesi yüreğini bura bura oturdu mutfak masasında. Erkekler bazen, kadınların hiçbir anlam veremediği şeyler uğruna hareket eder, ama Corelli'nin askerlerinin yanında olması gerektiğini Pelagia biliyordu. Şeref ve sağduyu; ötekinin gözünde, her ikisi de saçmadır bunların.

Pelagia, zerdevanın kulaklarının arkasındaki tüylere sürttü burnunu, duyduğu tatlı ve sıcak kokuyla rahatladı, gülümsedi. Daha çok yakın bir zamanda, ama uzak bir geçmişte, bunun Yunanistan'a özgü bir kedi olduğunu söyleyerek Yüzbaşı'yı nasıl kandırdığı geldi aklına. Yüzbaşı'nın, kafasının içinde hayalet gibi dolaşan ve gitgide uzaklaşan o romantik görüntüsüyle birbirine bağlanmış anılar arka arkaya dizildikçe kederle gülümsüyordu. Sabahın uğursuz sessizliğine kulak verdi ve savaş sırasındaki top sesleriyle gök gürültülerini dinlemenin insanı daha çok rahatlattığını fark etti.

56 İyi Nazi (2)

"Ey Baba, mümkünse beni atla, bir sonrakine geçir bu kâseyi." Memleketteki küçük kilisede bu sözleri ne kadar çok

duymuştu kendi babasından? Savaş yılları hariç çocukluğundan beri her Paskalya'da.

Teğmen Günter Weber, Binbaşı'nın karşısında pür dikkat hazır ola geçti ve yüzünde gayet kararlı bir ifadeyle, "Herr Binbaşı," dedi, "bu görevin bir başkasına verilmesi istirhamımı arz etmek zorundayım. Vicdanım bunu yerine getirmeme engeldir."

Binbaşı duyduklarına inanamayarak bir kaşını havaya kaldırdı, gerçi nedense öfkeye de kapılmamıştı. İşin aslı, onun yerinde olsa kendisinin de aynı şeyi yapacağını hissediyordu. "Neden peki?" diye sordu. Gereksiz bir soruydu, ama formalite icabı sorulmalıydı da.

"Herr Binbaşı, savaş esirlerini öldürmek Cenevre Antlaşması'na aykırıdır. Doğru da değildir üstelik. Bu görevden affımı arz ederim." Sonra aynı hikâyeden bir başka cümle geldi aklına ve sözlerine ekledi: "Kanları başımızdan eksik olmayacaktır, çocuklarımızınkinden de."

"Onlar savaş esiri değil, birer hain. Kendi meşru hükümetlerine karşı geldiler ve bize de karşı geldiler, yasalara uygun olarak yapılmış bir antlaşmaya göre müttefikleri olan bize. Sizin de gayet iyi bildiğiniz gibi, hainlerin idam edilmesi Cenevre Antlaşması'na aykırı değildir. Asla aykırı olmamıştır."

"Ancak," diye diretti Weber, "İtalya'da hükümet Kral tarafından atanabilir ve yine onun tarafından görevden alınabilir. Kral, Badoglio'ya hükümet olma görevini vermiş, Badoglio da savaş ilan etmiştir. Dolayısıyla Acqui tümeni savaş esiri konumundadır ve bu nedenle onları idam edemeyiz."

"Allah aşkına," dedi Binbaşı, "onların hain olduğunu kabul etmiyor musun?"

"Ediyorum, Herr Binbaşı, ancak benim bu durumu nasıl gördüğüm ile yasal durumun ne olduğu ayrı ayrı şeylerdir. Bir subayın, astı konumundaki askere yasadışı bir görev vermesinin askeri kanunlara aykırı olduğu kanısındayım. Ben kanunsuz iş yapmam, Herr Binbaşı, yapmak da istemiyorum."

Binbaşı içini çekti: "Savaş pis iştir Günter, bunu bilesin. Hepimiz feci şeyler yapmak zorunda kalıyoruz. Mesela ben, seni severim ve dürüstlüğünü de takdir ediyorum. Hatta hiç şu an-

daki kadar çok takdir etmemişimdir. Ancak emre itaatsizliğin cezasının da kurşuna dizilerek idam edilmek olduğunu sana hatırlatmak zorundayım. Bir tehdit olarak alma bunu, hayatın bir gerçeği olarak kabul et. Sen de benim kadar iyi biliyorsun." Binbaşı pencereye doğru yürüdü, sonra topukları üzerinde arkasına döndü: "Bak, sen yapsan da yapmasan da, kurşuna dizilecek bu İtalyan hainleri. Ne diye onların ölümüne bir de kendininkini ekleyesin? İyi bir subay harcanmış olacak. Hem de hiç uğruna."

Günter Weber güçlükle yutkundu, dudakları titriyordu. Konuşmak çok zor geldi birden. En sonunda, "Herr Binbaşı," dedi, "itirazımın zapta geçirilmesini ve sicilime işlenmesini arz ediyorum."

"İsteğin kabul edildi Günter, fakat verilen emre uymak zorundasın. Heil Hitler."

Bu selama aynı şekilde karşılık veren Weber, Binbaşı'nın odasından ayrıldı. Dışarı çıkınca duvara yaslanıp bir sigara yaktı, ama elleri öyle titriyordu ki hemen ardından yere düşürdü sigarayı. İçeride ise Binbaşı, kendi kendine akıl yürütüyor, ilk emir yukarıdan geldiğine göre bundan Albay Barge'nin, hatta belki de Berlin'de birinin sorumlu olduğunu düşünüyordu. Nihayet Führer'e kadar uzanıyordu tabii işin ucu. "Savaş bu," dedi yüksek sesle ve Teğmen Weber'in itirazını sicile geçirmemeye karar verdi. Vicdanına kulak vermek gibi övülecek bir davranış gösterdi diye bu adamın kariyerini bozmanın âlemi yoktu.

Bindikleri kamyon, yolda tekerleklerin açtığı oluklar üzerinde hoplaya zıplaya yol alırken, "Haydi şarkı söyleyelim," diyordu Antonio Corelli. Gözünü Alman muhafızların coşkusuz suratlarından ayırıp kamyonun içindeki kendi askerlerine baktı. İçlerinden biri kendi kendine bir şeyler geveliyor, gözlerinden yaşlar akıyordu, diğerleri başlarını dizlerine kadar aşağı eğmiş dua etmekteydi, bir tek Carlo dimdik oturmuş, geniş göğsünü, sanki bu dünyada onu yarıp geçecek mermi yokmuşçasına ileri çıkarmıştı. Corelli tuhaf bir coşkuya kapılmıştı, sanki çok yorgunken içki içip sarhoş olmuş gibiydi ve kesinliğin o şaşmaz heyecanını duyuyordu. Niye gülmeyecekti ki ölümün

yüzüne karşı? "Haydi şarkı söyleyelim çocuklar," dedi bir kez daha, "Carlo, bir şeyler söyle."

Carlo, sonsuz bir kederle dolu gözlerini sabitledi ona ve çok yumuşak bir sesle bir Ave Maria ilahisi söylemeye başladı. Ne Schubert'in yorumuydu bu ne Gounod'nunki, kendi ruhundan damla damla akıveren bir şeydi, yumuşacık ve içli olduğu için güzeldi. Askerler dua etmeyi keserek dinlemeye koyuldular. Kimine çocukluğundan anımsadığı bir ninninin notalarını hatırlattı, kimi bir aşk şarkısının nağmelerini yakaladı. Carlo, "Biz günahkârlar için dua et, ölüme gittiğimiz esnada" bölümünü iki kez söyledikten sonra durdu ve giysisinin yeniyle gözyaşlarını sildi. La Scala'nın tenorlarından biri *Madam Butterfly*'dan "Uğultular Korosu"na başladı, çok geçmeden diğerleri de katıldı ona ve gırtlakları elverdikçe devam ettiler. Bu dingin melodide duruma uygun düşen, yatıştırıcı bir şeyler vardı; hepsi de kir pas ve paçavralar içinde, hepsi de ölümün eşiğinde bulunan, biraz sonra kaybedecekleri sevgili yoldaşlarının yüzüne bakmak için kafalarını kaldıramayacak kadar büyük bir sefillik duygusuyla çökmüş, tükenmiş olan adamlara çok iyi uyuyordu. Analarını, köylerini, üzüm bağlarıyla tarlalarda geçen delikanlılıklarını, babalarının kucaklayışını, taparcasına sevilen bir nişanlının ilk öpüşünü, bir kız kardeşin düğününü düşünürken uğultulu melodiyi seslendirmek kolaydı. Neredeyse farkında olmadan bu melodinin ritmiyle salınmak, bir yandan da bu adayı, sarhoş geçen onca gecenin görüntülerini, kabadayıca oynadıkları oyunları ve güzel kızları düşünmek çok kolaydı. Ölümü düşünmektense uğultularla bu melodiyi seslendirmek daha kolaydı; insanın yüreğini bir şeylerle doldurıyordu.

Kamyon, kerhanenin pembe duvarlarına yaklaşırken Günter Weber'in dizlerinin bağı çözüldü. Kaderin onu kendi arkadaşlarını öldürmeye çağırdığını, daha kamyon yerine varmadan biliyor gibiydi sanki.

Şarkı söyleyerek gelmelerini beklemiyordu ama, o gece Doktor'un evinde, başka hiçbir şeyin sözlerini hatırlamayacak kadar kendilerinden uzaklaşmış oldukları için La Scala'yla birlikte uğultularla söyledikleri o melodiyle gelmelerini hiç bekle-

miyordu. Kamyondan aşağı böylesine rahat atlayıvermelerini beklemiyordu, süngülerle ve tüfek dipçikleriyle itelenerek aşağı itileceklerini sanmıştı. Antonio Corelli'nin kendisini tanıyıp el sallamasını da beklememişti. İnsan cellat olunca çehresi değişir sanıyordu herhalde. Bir çavuşa emir vererek duvara dizdirdi arkadaşlarını, bir sigara daha yaktı ve yüzünü öbür tarafa döndü. Kendi askerlerinin sessizce hizaya girişini izledi ve belki infazın ertelendiğine dair bir haber gelir diye beklemeye karar verdi. Asla böyle bir haber gelmeyeceğini biliyordu, ama yine de bekledi.

Sonunda, haysiyetini bir nebze olsun koruması gerektiğini idrak ederek topukları üzerinde döndü arkasına ve İtalyanlara doğru ilerledi. Yarıdan fazlası yere diz çökmüş dua ediyordu, diğerleri de ölüm karşısında çocuk gibi ağlamaktaydılar. Antonio Corelli ile Carlo Guercio kucaklaşıyordu. Weber sigara paketine uzanarak gitti yanlarına. "Sigara?" diye sordu; Corelli bir sigara alırken Carlo geri çevirdi: "Doktor sağlığım için iyi olmadığını söyledi," dedi.

Corelli, bir zamanlar himayesinde bulunan bu adama bakarak dedi ki: "Ellerin titriyor, bacakların da."

"Antonio, çok üzgünüm, çok çaba gösterdim..."

"Gösterdiğine eminim Günter, bilirim bu işleri." Ciğerlerini sigaranın dumanıyla doldurarak devam etti sözlerine: "Sizler her zaman tütünün en iyisini bulurdunuz zaten. Doktor çok rahatsızdı bundan."

"Così fan tutte," dedi Weber, kesik ve donuk bir kahkaha atarak. Öksürdü ve beceriksizce ağzını örttü elleriyle.

"Burada üşütmeyin bizi," dedi Carlo.

Zapt edilmiş gözyaşları ve çaresizlikle yüzü titredi Weber'in, en sonunda ansızın, "Beni affedin," deyiverdi.

Carlo burun kıvırdı: "Asla affedilmeyeceksin." Fakat Corelli elini kaldırarak susturdu arkadaşını ve "Günter," dedi usulca, "ben seni affediyorum. Ben affetmesem kim affedecek?"

Carlo'nun gırtlağından tiksintiyle dolu bir ses çıktı, Weber elini uzattı. "Elveda Günter," dedi Corelli, uzatılan eli tutarak. Eli bir süre eski arkadaşının avcunda kaldı, son bir kez sıktı o eli kısaca ve sonra bıraktı. Carlo'nun koluna girerek gülümsedi

ona. "Gel," dedi, "ikimiz bu dünyada dost olduk. Cennete de beraber gidelim."

Ölmek için güzel bir gündü. Ainos Dağı'nın doruğunda hafif kıvrımları olan birkaç bulut geziniyordu. Yakınlarda bir yerde bir keçinin boynundaki çanın sesi duyuldu, ardından da sürünün melemesi. Corelli, kendi bacaklarının titremekte olduğunu fark etti, bunu önlemek için yapabileceği hiçbir şey olmadığını da. Pelagia'yı düşündü, kara gözleri, o ateşli hali, siyah saçlarıyla. Casa Nostra'nın kapısı önündeki fotoğraf karesi geldi gözünün önüne, Pelagia'nın fotoğrafını çekerken nasıl güldüğü. Arka arkaya görüntüler diziliyordu: Pelagia'nın Psipsina'yı tımar edişi ve hayvanlara özgü cırtlak bir sesle konuşuşu onunla; Pelagia'nm soğan doğrayışı, bir yandan gözündeki yaşlarını silip bir yandan gülümseyişi; keçisi çalındığında Pelagia'nm ona vuruşu (söz verdiği halde ona yeni bir keçi almadığını hatırladı – infazın ertelenmesini istese miydi acaba?); Pelagia Marşı'nı ilk çaldığında Pelagia'nın sevinçten havalara uçuşu; Günter Weber gramofon getirdiğinde Pelagia'nın onu yanağından öpüşü; Pelagia'nm aslında her gün biraz daha küçülmekte olan bir battaniye örüşü; Pelagia'nın yelekteki nakışlar eğri olduğu için utanışı; motosikletin frenleri tutmayıp da dağdan aşağı yuvarlanırlarken Pelagia'nın çığlıklar atışı; Pelagia'nın babasıyla kol kola denizden dönüşü. O kadar canlı ve yuvarlak hatlı olan Pelagia'nm şimdi böyle solgun ve cılız oluşu.

Çavuş, Teğmen'e yaklaştı. Hırvattı bu adam, Goebbels'ten daha beter nasyonal sosyalist olan, üstelik onun kadar bile çekiciliği olmayan o eşkıya suratlı fanatiklerden biri. Weber, böyle bir adamın nasıl olup da bombacılar alayına girebildiğini anlayamıyordu. "Herr Teğmen," dedi çavuş, "daha yenileri geliyor. Erteleyemeyiz."

"Pekâlâ," dedi Weber ve gözlerini yumarak dua etmeye başladı. Sözsüz bir duaydı bu ve umursamaz bir Tanrıya ediliyordu.

Filmlerin ve tabloların böyle olaylar hakkında yarattığı izlenimin aksine, katliamda hiçbir törensel formaliteye yer yoktu. Kurbanlar duvara dizilmedi. Gözleri bağlanmadı, öteye ya da idam mangasına doğru bakmaları sağlanmadı. Birçoğu dizleri

üstüne çökmüş, dua eder, ağlar ya da yalvarır halde kaldı. Bazıları sanki çoktan kurşunu yiyip yere yığılmış gibi çimenlerin üstüne yatmış, elleriyle yoluyor, çaresizlik içinde eşeliyorlardı onu. Bazıları grubun en arkasına geçmek için uğraşıyordu. Bazıları bir partideymişçesine rahat, öylesine dikilmiş sigara içiyordu; Carlo ise Corelli'nin yanında hazır ola geçmişti, nihayet öleceği için seviniyordu ve bir asker gibi ölmeye sonuna kadar kararlıydı. Corelli, bacağının titremesini zapt etmek için elini pantolon cebine sokmuştu, ceketinin düğmelerini çözmüş, Pelagia'nın nefesini taşıyan Kefalonya havasını derin derin soluyordu. Okaliptüs, keçi tersi ve deniz kokusu geldi burnuna. Bir kerhanenin önünde ölmenin pikaresk bir durum olduğunu düşündü ansızın.

Alman askerleri ateş emrini duyunca, olan bitene inanamayarak ateş etmeye başladılar. Gözleri açık olanlar, çok ötelere ya da çok yukarılara nişan almıştı, bir kısmı da kimsenin ölümüne sebebiyet vermeyecek şekilde nişan alıyordu. Tüfekleri ellerinde titreyip sekiyor, panikten ve titreyip durmaktan hissizleşen kollarına kramplar giriyordu. Hırvat çavuş öldürmek üzere nişan almış, kısa ve dikkatli patlamalar çıkararak ateş ediyordu, bir marangoz ya da eklemleri kesen bir kasap kadar planlı hareket etmekteydi.

Weber'in başı döndü. Eski arkadaşları bu yatay yağmurun altında, döne döne dans ediyor, çığlıklar atıyordu. Kolları savrularak dizlerinin üstüne düştüler, burun deliklerine barut, yanık kumaş ve yağ kokusu çarpıyordu, ağızları kanın tozu andıran o kuru tadıyla dolmuştu. Bir kısmı kollarını İsa gibi iki yana açarak tekrar ayağa kalktı, daha çabuk ölme, acıyı daha kısa yoldan atlatma, yokoluş sürecini hemen tamamlama umuduyla göğüslerini gerdiler. Ama herkesin, hatta Weber'in bile gözünden kaçan şey, ateş emri verildiği anda Carlo'nun, saflarına geçen bir asker gibi zarifçe öne çıkmış olmasıydı. Geçmişe özlem ve unutkanlıkla kafasına sisler çöken Antonio Corelli, önünde Carlo Guercio'nun devasa gövdesini buldu bir anda, o kocaman eller bileklerini sıkı sıkı kavramıştı, canı yanıyor, yerinden kıpırdayamıyordu. Carlo'nun sırtının ortasına bakakaldı merakla, aynı anda o gövdenin içinden dışarıya

doğru paramparça, ürkütücü delikler fışkırıyor, içlerinden çaputa dönmüş et parçaları ve iri damlalar halinde kıpkırmızı kan çıkıyordu.

Mermiler, akkor halindeki asalak bıçaklar gibi göğüs kaslarında delikler açarken yerinden kıpırdamadı Carlo. Sanki baltayla kemiklerini parçalıyor, damarlarını koparıyorlardı. Kılını kıpırdatmadan durdu ve ciğerleri kanla dolarken nefesini tutarak saymaya başladı: "Uno, due, tre, quattro, cinque, sei, sette, otto, nove..." Kendince bu yiğitliği sürdürerek otuza kadar dayanmaya karar verdi. Her çift sayıda, Arnavutluk'ta ölen Francesco'yu düşündü; her tek sayıda Corelli'yi kavrayan pençesini biraz daha sıkılaştırdı. Tam artık gideceğini düşünürken otuza geldi, sonra gökyüzüne baktı ve bir kurşunun çene kemiğini parçaladığını hissettiğinde kendini gerisingeri attı. Corelli, ağırlığıyla felç olmuşçasına altında yatıyordu, her yanı onun kanına bulanmıştı, böylesine kavranmaz ve tarif edilmez, böylesine ilahi çılgınlıkla dolu bir sevgiye dayanan bu hareket karşısında o kadar sersemlemişti ki çavuşun sesini duymadı bile.

"İtalyanlar, tamamdır. İçinizde hâlâ yaşayan varsa hemen ayağa kalksın, canı bağışlanacaktır."

İki veya üç kişinin, ellerini yaralarına bastırarak ayağa kalktığını görmedi bile, birinin kasığı parçalanmıştı. Sendeleyerek doğrulmalarını görmedi, ama çavuş onları biçerken, otomatik silahların yeniden başlayan takırtısını işitti. Sonra, dehşetten şuurunu kaybetmiş olan Weber'in, cesetler arasında dolaşarak, can çekişenleri bu acıdan kurtarmak için titrek eliyle tek tek sıktığı kurşunları da duydu. Yanı başında Weber'in çizmesini gördü, ardından Weber'in eğildiğini, o koca gövdenin altında sıkışmış yatarken dosdoğru gözlerinin içine baktığını gördü. Luger'in titrek namlusunun yüzüne yaklaştığını, Weber'in kahverengi gözlerindeki o anlatılmaz kederi gördü hep, ama sonra birdenbire namlunun ateşlenmeden uzaklaştığını gördü. Daha rahat nefes almaya çalıştı, ve sonunda anladı ki nefes alamaması sadece Carlo'nun ağırlığından değil, dostunu paramparça eden, delip geçen kurşunlar, onun da gövdesini vurmuş.

57 Alevler

Corelli, kanları toprağa, üniformalarına, kendi etlerine karışırken saatlerce yattı arkadaşlarının altında. Velisarios'un bu trajik kalıntı yığınının yanına varması akşamı bulmuştu ve oraya gelir gelmez de, en az kendisi kadar iri kıyım olan o adamı tanıdı, bir zamanlar düşmanlık engellerinin ötesinden ona elini uzatıp sigara veren adamı. Boşluğa dikilmiş o fersiz gözlere bakakaldı, parçalanmış, yerinden çıkmış çene kemiğini görünce ürperdi, elini uzatarak gözkapaklarını kapamaya çalıştı. Ama olmadı ve böyle bir kardeşini sineklerle kuşlara bırakıp gitmenin ne kadar şerefsizce bir davranış olacağını düşününce çok sarsıldı. Yere diz çökerek o devasa gövdenin, o ağacı andıran bacakların altına soktu ellerini. Olağanüstü bir güç harcayarak Carlo'yu yerden kaldırdı, o kadar zorlanmıştı ki devrilivericekti az kalsın. Sonra yere baktı. Ve Doktor'un evinde karşılaştığı çılgın Yüzbaşı'yı gördü; Pelagia'ya duyduğu ve hesapta bir sır olarak sakladığı gizli aşkı adadaki herkesin malumu olan, herkesçe konuşulup tartışılan Yüzbaşı'yı. Gözler boş bakmıyordu; kırpışıyorlardı, dudaklar kımıldadı ve "Auitarmi," dedi.

Velisarios, mermilerle delik deşik edilmiş pembe duvara Carlo'yu yasladıktan sonra geri dönüp Yüzbaşı'nın yanında yere diz çöktü. O feci yaralara, çoktan siyaha dönmeye başlamış olan karanlık kan gölüne baktı ve acaba yapılacak en büyük iyilik onu öldürmek mi olur, diye düşünmeye başladı. "İatro," dedi can çekişen adam, "Pelagia." Güçlü adam dikkatle yerden kaldırdı onu ve aslında ne kadar hafif olduğunu fark etti, sonra kucağında taşlı tarlalardan geçirerek hayatını kurtardı.

Kefalonya topraklarında tam olarak kaç İtalyan cesedinin yattığını kimse bilmez. En az dört bindi katledilenlerin sayısı, ve belki dokuz bini buluyordu. Kesilip doğranmış insan eti 288.000 kilo muydu, yoksa 648.000 kilo mu? Acaba 18.752 litre berrak taze kan mı dökülmüştü, yoksa 42.192 litre mi? Deliller, alevler arasında kaybolup gitmişti işte.

Ainos Dağı'nın doruğundan aşağılara, anayurduna bakan Alekos, tarihin 24 Haziran olup olmadığını düşündü bir an. Aziz Yuhanna Yortusu, eylülde miydi? Yoksa takvimi mi değiş-

tirmişlerdi? Azizin anısına hiç ateş yakılmayan yerlerden, düzenli aralarla muazzam alevler fışkırıyordu şimdi. Zeytin ağacı kerestesinin kokusu geldi burnuna; ve çamın, gazyağının, kuru çalıların, reçinenin, mazotun, kavrulan etin kokusu; tiksintiyle çekti bütün bu kokuları içine. İtalyanlar doğru dürüst et pişiremezdi ki. Yanık saçların ve kemiklerin berbat kokusunu o kadar yükseklerden bile alabiliyordu; ve pis dumanların yıldızları karartışını büyük bir kederle izledi. Dünyanın sonu gelmişti galiba.

Aşağıdaki vadilerde ise Almanlar, tarihin hakikatine karşı yarışarak kanıtları ortadan kaldırıyor, eti dumana dönüştürmekle, işledikleri suçun tamamen bilincinde olduklarını da gösteriyorlardı. Kamyonlar dolusu yakıt getirdiler. Askerler, bin yıllık zeytin ağaçlarını kestikten sonra, gevşeyip gitmiş cesetlerin yanına yığmaya başladılar, öyle yüksekti ki oluşturdukları yığın, artık üstüne yeni dal koymanın imkânı yoktu. Küçümsemeyle tek tek ölüleri işaret edip, "Şuradaki altına işemiş," diyorlardı, veya "Şuradaki bok kokuyor," ama çok azı yüksek sesle gülebiliyordu. Cesetlerin karnından sızan yapış yapış sıvı ve kan, hepsinin ellerine, üniformalarına bulaşmıştı, taze etin kesif ve hararetli kokusu, içki gibi çarpmış, sersemletmişti hepsini; ölüleri arka arkaya omuzlarına vurup zeytin dallarından yığının üstüne taşırken ter sızıyordu şakaklarından. Bacakları tutmaz olana, alevler, yanına varılamayacak kadar ısınana dek çalıştılar, oysa işin ucu görünmüyordu bir türlü. Utançlarını yüzlerine vuran donuk ifadeleri ve titrek ışıkta hortlağı andıran görüntüleriyle, cesetlerin arkası kesilmiyordu. Kamyonlar, cipler dolusu ceset geldi, bazısı zırhlı arabaların ve katırların üstüne atılarak taşınmıştı, bir iki tanesi de sedyeyle.

Papaz falan yoktu, Arsenios oradaydı bir tek. Aylardır bu çocuklara, sonlarının ateşte yanmak olacağını söyleyip duruyordu ve şimdi olanları görünce, dehşetten donakalmıştı. Aslında sorumlu hissediyordu kendini. Bütün Yunanlıların, evlerine çekilip kepenklerinin ardına saklandığı, karanlıkta gizli gizli dışarıyı gözetlediği o akşam, küçük köpeğiyle birlikte Troianata'daki ateşin yanına vardı Peder Arsenios ve bu Armageddon sahnesini izlemeye koyuldu, yakılan ateşler içinde en bü-

yüğüydü buradaki ve azize adanmış olan manastıra pek uzak değildi. Kıyamet gününe dair Katolik tasvirlerini andıran sahnenin içinde, cesetlerin solgun yüzleri arasında, sanki görünmez olmuşçasına dolaşmaya başladı. Etrafı, Alman askerlerinin çılgınca bir kıpırdanış içindeki karanlık gölgeleriyle çevriliydi; aralıksız çalışıyor, cesetleri arka arkaya alevlere taşırken domuzlar gibi homurtular çıkarıyorlardı. Fazla uzak olmayan bir yerlerden yürek paralayıcı, boğuk bir çığlık duydu; henüz tamamen ölmemiş olduğu halde ateşe atılan bir askerin içler acısı mücadelesiydi bu.

Peder Arsenios, içinde ruhunun yerinden oynadığını hissetti ve kollarını iki yana açarak feryat etmeye başladı; sesi, askerlerin çığlıklarına, alevlerin çıkardığı hışırtı ve çatırtılara karışıyordu. Zeytin dalından yapılma asasını savurarak geriye attı başını: "Eski günleri düşündüm, eski çağlardan kalma günleri. Bu gece, benim şarkımı unutmasın: Yüreğimin derinliklerinden sesleniyorum.

"Tanrı ebediyen bırakıp gitti mi bizi? Artık kimse umursamayacak mı onu? Merhametini çekti mi üzerimizden, peki ya vaat ettikleri? Tanrı, inayetini unuttu mu artık, gazaba gelip de bıraktı mı merhamet etmeyi?

"Yazıklar olsun, kendi kahrolmayıp da kahredenlere! Yazıklar olsun, ihanet görmeyip de ihanet edenlere! Yakıp yıkmayı kestiğiniz gün sizi yakıp yıkacaklar!

"Yazıklar olsun hepinize, Tanrının gazabı bütün milletleri vuracak ve öfkesi bütün orduların üzerine olacak; kesin biçimde sildi işte hepsini, hepsini kırdı geçirdi! Katlolanları da kabul etmeyecektir yanına, cesetlerinin kokusu her yanı saracak ve kanları, dağları eritecek!

"Yazıklar olsun sizlere, toprakları sulayan ırmaklar zifte döndü ve zifttten savrulan tozlar kükürt oldu ve topraklarımız zift gibi tutuşacak bundan böyle! Sonsuza dek dumanlar tütecek bu semalarda, gece gündüz belli olmayacak; nesiller boyu kıraç kalacak bu topraklar, kimse geçmeyecek artık buralardan!"

Kimsenin kendisini duymadığının farkında olmayan Peder Arsenios, kıyamet manzarası karşısında kapıldığı öfkenin ate-

şiyle asasını iki eliyle birden kavramış, kükrüyordu: "Hepinizi çırılçıplak soyacağım, tabii ya, utancınız gözler önüne serilecek. Öcümü alacağım, insan yerine koymayacağım sizleri artık. Benim mirasımı kirlettiniz siz," diyerek savaş alanına savurdu kendini. Asasıyla Alman askerlerinin omuzlarına ve kafalarına vurmaya başladı. Bir miğferin tıngırtısı duyuldu, yorgun omuzlar kararlı yumruklarla sarsıldı, başları korumak için eller kalktı havaya, ama parmakları ezilerek aşağı indi tekrar. Binlerce insanı kırıp geçiren adam, şimdi ne yapacağını bilemez gibiydi. "Allah kahretsin, alın şunu başımızdan be!" diye bağrışlar duyuldu ve gönül rahatlığıyla orada dikilip olan biteni seyredenlerden, "Şu papaza bakın, kafayı yemiş!" sesleri yükseldi. Birbirlerini dürterek gülüşüyor, kafasma asayı yiyenlere bakıp eğleniyorlardı. O turuncu alevler arasında Arsenios, havada uçuşan koca pelerini, peygamber sakalı, deli deli parlayan gözleriyle solgun bir yarasayı andırıyor, paçavraya dönmüş yassı tepeli yüksek şapkası, öte âlemlerden kopup gelme bu deliliği olsa olsa daha da etkileyici kılıyordu. Küçük köpeği zıplaya zıplaya dönmekteydi etrafında, bir yandan heyecanla yeknesak bir şekilde havlıyor, seçtiği kurbanların baldırlarına dişlerini geçiriyordu.

Ancak askerlerden biri yere yığılıp da kafatası ve elleri kırıldı diye korktuklarında sonu geldi bu sahnenin. Bombacılar birliğinden bir subay, otomatik tabancasını çekerek Arsenios'a yaklaştı ve ense kökünden yukarı doğru tek bir el ateş etti; Papaz'ın beyni ve kafatasının kemikleri, başının ön kısmından fırladığı gibi çıktı. Gözlerinin önünde çakıveren beyaz bir ışıkla öldü Arsenios, Tanrının, ona çehresini gösterdiğini sanarak; bir deri bir kemik gövdesi, akıbetini önceden görmüş olduğu gencecik çocuklarla birlikte ateşe gönderildi, ama tabii onların akıbetine ortak olacağını bilememişti Arsenios.

Alevlerden ve bu tuhaf adamlardan korkan köpeği sızlanıp ağlıyor, yanmakta olan sahibine yaklaşmaya çalışıp çalışıp geri kaçıyordu. Önce bir patisini, sonra diğerini havaya kaldırarak olan bitenlerden hiçbir şey anlayamadığını gösterdi, ta ki askerler gidip de hasta düşmüş Yunanlılar gelene dek kaldı orada, onu bulduklarında tüyleri tütsülenmişti ve durmadan uluyordu.

Kadınlarla erkekler, bir de kaçmayı başarmış olan az sayıda İtalyan askeri, ısının izin verdiğince yaklaştılar ateşe. Aralarında hiçbir şey konuşmadan, rüzgârın yön değiştirmesine göre ulaşabildikleri cesetlere ulaşıp kenara çektiler onları. Alevlerin erişemediği yerlerde, oyuncak bebekler gibi çarpık çurpuk vaziyette yatan cesetler vardı hâlâ. Cesetlerle uğraşanların hepsi de aynı şeyi düşündü o sırada: Almanlar gelince böyle mi olacak? Kaç çocuk vardır acaba burada? Bu çocukların kaçını tanıyorumdur acaba? Nasıl bir dehşet içinde öldüler kim bilir? Yavaş yavaş, kan kaybederek ölmek nasıl bir şeydir ki? Kurşun kemiği parçalayıp geçtiğinde, söyledikleri gibi, bir attan çifte yemişe mi dönüyordur insan?

Herkesin elleri titriyordu ve gözleri dolu dolu olmuştu. Mümkün olduğunca az konuştular, kavrulan etin berbat kokusuyla boğulurken, bunca ıstırapla yüreği yanarken konuşamıyordu ki insan. İkişer üçer kişilik gruplar halinde mağaralara ve kovuklara taşıdılar cesetleri, alelacele kazılmış ama kocaman mezarlara, eskiden vergi tahsildarlarından ve gümrükçülerden paralarını sakladıkları deliklere taşıdılar. Çarpışmaların olduğu yerlere gruplar halinde giderek Nazilerin bulamadığı cesetleri topladılar. Katolik ruhlar için Ortodoks duaları okundu telaşla ve hiçbirinin parmağında yüzük, üstünde para bulunmadığı dikkatleri çekti. Yağmalanmıştı cesetler, parmakları koparılmış, altın dişleri sökülmüş, ucundan haç sallanan gümüş zincirleri koparılıp alınmıştı.

Şafak sökerken gökyüzünde asılı kalan kapkara, yapış yapış bir bulut güneşin önüne geçiverdi; insanlar evlerine dönüp kapılarını kilitlediler ve akşam olana kadar çıkmadılar. General Gandin'in dumanları, Kefalonya semalarında askerlerinin dumanına karışmıştı; ilk ölen askerlerdendi o, eski usullere göre yetişmiş, şerefli, yiğit bir ihtiyar askerdi, düşmanlarına güvenmiş ve kendi adamlarını kurtarmaya çalışmıştı. Ölürken sırtüstü düşmüş ve hiç gözünü kırpmamıştı; sık sık fikir değiştirmesinin ve vicdani muhasebelerle oyalanmasının, şu anda kendi kanını kayaların üzerine fışkırtan mermiler kadar, çok insanın ölümünden sorumlu olduğunu da biliyordu. Çok geçmeden diğer subayları da Argostoli'deki Mussolini garnizonundan alınacak ve onların da sonu alevler içinde hışırtılar çıkarmak olacaktı.

O gece bir kez daha ortaya çıktı Yunanlılar, deniz kıyısındaki kovuklardan ve çukurlardan ceset topladılar ve bir kez daha fark ettiler ki hiçbirinin kolunda saat, üstünde kalem ya da tek bir metelik yok. Güleç genç kızların fotoğraflarını buldular ama; aşk mektuplarını, yan yana dizilmiş gülümseyen insanlarla dolu aile resimlerini. Birçok askerin, ölümün yaklaştığını görerek ama mezarın öbür tarafından da olsa sesini duyurma kararlılığıyla, kartların ve fotoğrafların arkasına adresler karalamış olduğunu gördüler, belki birileri bir mektup yazar, birileri haber verir umuduyla. Mektuplar açılıp okundukça pek çoğunun mürekkebi, sanki yağmur başlamışçasına geniş damlalar halinde yayılarak akmaya başlayacaktı.

Önceki geceden ders çıkarmakta gecikmeyen Almanların, emekten tasarrufa giderek artık her birliğin subayına kendi ölülerini taşıttıklarını, kamyona yüklettiklerini ve ancak iş bittikten sonra subayı vurduklarını ise bilmiyorlardı. Bir Teğmen Weber olduğunu bilmiyorlardı, onun vazifeşinasça yürüttüğü kendi mezalimine baka baka aklını kaçıran tek Nazi olmadığını da gerçi. Ama sonra yine aynı alevleri gördü gözleri, o berbat kokulardan oluşan karışımın aynısı bir kez daha evlerinin içine sızıp giysilerine sinerken, yine kafalarını salladılar ve yine bir gece, ağaçlarla, üst üste yığılmış turuncu çalılara fırlatılan adamların incecik, dans eden hayalet gölgeleri arasına karışarak ölüleri toplamak için ellerinden geleni yaptılar.

Ertesi gün bir söylenti çıktı, Aziz Yerasimos'un karanlıkta dolaştığı, sonra yine katafalkına döndüğü anlatılıyordu, söylentiye göre ertesi gün rahibeler onu bulduğunda, büzülmüş yanaklarının kara derisi üzerinde gözyaşlarından kalma izler ve yaldız kaplı saten ayakkabılarında kıpkırmızı kan lekeleri varmış.

58 Ameliyat ve Cenaze

Karanlık bastırırken kapı birden tekmeyle açılınca, ilk anda Almanlar geldi diye düşünmüştü Pelagia. Biliyordu ki İtalyanlardan sağ kalan kimse yoktu.

O da herkes gibi önce çarpışma seslerini duymuştu, makineli tüfeklerin mekanik takırtısını, tüfeklerin çatapatlarını, otomatik silahlardan kesik kesik çıkan patlamaları, mermilerin bastırılmış sesini, arkasından ölüm mangalarının silahlarından çıkan sonu gelmez patırtılar çalındı kulağına. Kepenklerin ardından, durmadan önünden geçen kamyonları gördü; ya muzaffer bombacılarla doluydu bunlar, ya da kolları bacakları sarkmış, ağızlarının kenarından kan sızan, gözleri sonsuzluğa kilitlenmiş İtalyan cesetleriyle. Gece babasıyla birlikte dışarı çıktı, öfke ve acıma dolu gözyaşları altında yanakları titriyordu adamın; o canavar ateşlerden artıp da sağa sola dağılmış cesetler arasından hayat kurtarmaya gittiler.

Gördüklerinden sonra söyleyecek hiçbir şeyi kalmamıştı artık Pelagia'nın; ne korku vardı içinde ne keder, sadece boşluk.

Hayat sona ermişti böylece. Genç ve güzel kadınların Almanlarca götürüldüğünü biliyordu, onların kerhaneleri gönüllülerle çalışmıyordu ne de olsa. Buraların, Polonya'dan Slovenya'ya kadar her yerden toplanmış, dehşet ve azap dolu kızlarla dolu olduğunu biliyordu, Nazilerin ilk direniş ya da hastalık belirtisinde onları vurduğunu da. Zihnine anılar yağarken masada oturuyordu Pelagia, etrafındaki hayatın gündelik ayrıntılarını düşünüyordu son kez; masanın ayağındaki yumruları, tek leke bırakmamacasına ovup temizlediği ağır tencereleri, döşemedeki seramiklerden birinin anlaşılmaz bir şekilde renginin atmış oluşunu, babasının, iflah olmaz bir Venizelos yanlısı olduğu halde duvara astığı yasadışı Metaksas portresini. Ellerini önlüğünün ceplerine sokmuştu ve Almanlar geldiğinde birini vuracaktı, böylece onlar da ona ateş edeceklerdi. Elindeki kısa namlulu küçük tabanca bu iş için pek uygun değildi gerçi, ama hiç değilse babasında bir İtalyan pistolüyle elli mermi vardı, birileri, belki de La Scala'dan biri, tatsız bir miras olarak kapının dışında bırakıp gitmişti bunları.

Dolayısıyla kapı ansızın açıldığında dehşete kapıldı, oysa sayfaları sararmış kitaplarda karşılaşılacak türden edebi bir kaçınılmazlık vardı burada. Pelagia hızla yerinden kalktı, eliyle sımsıkı kavramıştı silahı, beti benzi atmıştı, ve o halde, köpek

gibi solumakta olan Velisarios'a bakakaldı; adamın belden aşağısı kan içindeydi, doğuştan getirme şansına eriştiği o doğaötesi kuvvetle ışıldıyordu gözleri. "Kaçtım," dedi ve masaya yanaşarak yürek paralayan yükünü usulca bıraktı; son gecelerde Pelagia'nın gördüğü binlerce cesetten biri gibi gevşemiş, kendini salmış, sonsuz bir huzur içinde görünüyordu bu yük. "Kim bu?" diye sordu Pelagia; iriyarı adamın, onca ceset arasında niye bununla ilgilendiğini merak etmişti.

"Yaşıyor," dedi Velisarios. "Bizim kaçık Yüzbaşı."

Derhal masaya eğildi Pelagia, korku ve umut yüreğinde güreş tutuyor, dövüşüyordu. Tanıyamamıştı onu. Öyle çok kan, öyle çok sıyrılmış deri parçası ve kopup sallanan et, ünİformasının göğüs kısmında içinden hâlâ kan sızan öyle çok delik vardı ki. Yüzü de saçları da kalıp gibi olmuş, parlıyordu. Pelagia ona dokunmak istedi, ama çekti elini. Bu haldeki bir adamın neresine dokunacaktı? Ona sarılmak istedi, ama böyle paramparça olmuş bir adama nasıl sarılacaktı?

Ceset gözlerini açtı, ağzında bir tebessüm belirdi. "Kalimera, koritsimu," dedi. Sesi tanıdı Pelagia. "Akşam oldu," dedi salak gibi, derin sözler edecek bir kelime bulamamıştı.

"Öyleyse, kalispera," diye mırıldandı ceset ve gözlerini yumdu.

Pelagia, çaresizlikle iri iri açılmış gözlerini Velisarios'a çevirdi: "Velisarios," dedi, "hayatında yaptığın en iyi iş bu. Ben gidip babamı getireyim. Yanından ayrılma sakın."

İlk defa bir kadın giriyordu kahvehaneye. Gerçi eskisi gibi değildi burası artık, ama hâlâ erkeklerin kutsal mekânıydı, nitekim Pelagia içeri dalarak, bütün erkeklerin BBC'yi dinlemekte olduğu (İtalyan Ordusuna bağlı Venedik tümeni, olduğu gibi Tito'nun partizanlarına katılmıştı) bölmenin kapısını açtığında, orayı dolduran hoşnutsuzluk havası elle tutulur olmanın da ötesindeydi. İçeriden bir sigara dumanı yükseldi, babasıyla birlikte dört adam daha vardı ve hepsi de o daracık yerde dimdik oturmuş, nefrete yaklaşan bir hayret ifadesiyle ona bakıyorlardı. Kokolios bağırıp çağırmaya başladı Pelagia'ya, ama o, babasının elinden tuttu ve itirazlarına aldırmadan kahvenin dışına sürükledi adamı.

Yüzbaşı'nın vücudunu inceleyen Doktor, hayatında bundan daha kötü bir şey görmediğinin farkındaydı. Bir atın damarlarını dolduracak kadar kan akmıştı vücuttan, yerinden kopan et parçaları ise kargaları aylarca doyururdu. Hekimlik hayatı boyunca ilk defa kendini yenilmiş ve işe yaramaz hissediyordu Doktor, elleri iki yana düşmüştü. "Yapılacak en büyük iyilik onu öldürmek olur," dedi ve daha Velisarios, "Bence de," diyemeden, öfkeden kuduran Pelagia iki eliyle birden babasının göğsünü yumruklamaya, bacaklarına tekmeler savurmaya başladı. Velisarios gelip onu belinden kavradığı gibi, normal olarak mavzerini taşıdığı yere, kalçasının üst kısmındaki doğal çıkıntıya dayadı; kız hâlâ haykırıyor, Velisarios'un bacaklarını tekmeliyordu.

Nihayet kaynasın diye ocağa su konuldu ve Yüzbaşı'nm üniforması dikkatle kesilerek parça parça çıkarılmaya başlandı. Pelagia, çılgınlar gibi sadece kendininkileri değil, babasınm çarşaflarını da yırttı. Arkasından, babasının saklamış olduğu ne kadar alkollü içecek varsa bulup getirdi, gözü gibi baktığı ada şarabını da.

Dr. Yannis kanları temizlerken bir yandan da söyleniyordu: "Ne gelir ki elimden? İhtisasım yok benim. Doğru dürüst cerrahlık yapacak durumda mıyım ki? Ne önlüğüm var, ne başlığım, ne eldivenim, şu adını duyduğum penisilinlerden de yok. Röntgen cihazım yok, steril su yok, serum yok, plazma yok, kan yok..."

"Kes sesini, kes, kes!" diye bağırıyordu Pelagia, kalbi hem panik hem kararlılıkla hızla çarpmaktaydı şimdi. "On santimlik bir çiviyle kırık kemiği onardığını gördüm ben senin. Sesini kes ve işini yap!"

"Allahım," dedi gözü korkan Doktor.

Doktor, gördüğü kanın ve etlerin çoğunun, Carlo Guercio'nun geniş sırtına ait olduğunu bilmediğinden, Antonio Corelli'nin bu kadar dayanabilmiş olması azizin bir mucizesi gibi geliyordu ona. Yüzbaşı tamamen temizlendikten ve yerden toplanan kanlı paçavralar kaynar suya atıldıktan sonra anlaşıldı ki, kurbanm göğsünde altı kurşun, karnında bir kurşun, bir tane de sağ kolunun dış kısmında kurşun vardı ve yanağında da çirkin ama önemsiz bir sıyrık bulunuyordu.

Yine de umutsuz görünüyordu durum. Doktor, iyimser olamayacak kadar iyi biliyordu bu işi, ama kötümserliğini yatıştıracak kadar da iyi değil. O deliklerde üniforma parçaları olmalıydı, kurşunların basıncıyla içleri hava dolmuş olmalıydı. Yerini saptayamayacağı kaburga kırıkları vardı herhalde, içeri dolan mikroplar enfeksiyona sebep olacak, ilikten damarlara zehir yayarak osteomiyelite yol açacak, sonuç ise septisemi yüzünden ölüm olacaktı. Biliyordu Doktor, öyle yerlere girmiş olmalıydı ki bu kurşunlar, bulup çıkarmaya kalktığı anda kanama başlayacak, olduğu gibi bıraksa tedavisi imkânsız enfeksiyonlar gelişecek. Hemotoraks çoktan başlamış, göğüs kafesi ile akciğerler arasındaki boşluklara kan dolmuş olmalıydı. Çok geçmeden gaz kangreni baş gösterecekti. Nekrozların çıkartılması gerekiyordu, oysa yerlerini bulması imkânsızdı. Doktor, rakı şişelerinden birini açıp koca bir yudum aldı ve Velisarios'a uzattı sonra, o da dayanışma duygusuyla aynısını yaptı. Bütün bu olan bitenler karşısmda nutku tutulmuş, orada öylece dikiliyordu Velisarios.

Aklını başına toplayan Dr. Yannis, durduk yerde sonuçlar çıkarmanın anlamsız olduğunu düşündü. Cerrah, önce keşif yapar, sonra düşünür. Anasonun tadı ağzına yayılır, alkol midesini tatlı tatlı yakarken, uzanıp bir sonda aldı oradan ve kurşuna değene kadar tek tek her yaraya yavaşça soktu. Yaraların şaşırtıcı ölçüde geniş olduğunu, üstelik çevrelerinde sarı halkalar biçiminde bereler bulunduğunu fark etti. Niye bu kadar genişti ki bu delikler?

Ayağa kalktı, çok şaşırmıştı. Delikler derin bile değildi. Birdenbire, aslında kurşunların eti sıyırıp geçmiş olacağını fark etti, kurbanın sırtında bıraktıkları kraterlerden sızıp durmuştu kan. "Kızım," dedi, "bütün ermişler adına sana yemin ederim ki bu adamın eti çelikten yapılma. Galiba yaşayacak." Steteskopunu alarak dinledi. Kalp yavaş ama düzenli atıyordu. "Antonio," diye seslenince gözlerini açtı Corelli. Gülümsemeye çalıştı. "Antonio, seni ameliyat edeceğim. Fazla morfinim yok. İçki içebilir misin? Kanını seyreltir, ama çok da bir faydası olmaz."

"Pelagia," dedi Corelli. Velisarios Yüzbaşı'nm kafasını tutup kaldırırken, Pelagia da bir bardak rakıyı boğazından aşağı

boca etti; Doktor ise o sırada bir gramın dörtte üçü kadar morfin hazırlıyordu. Gerekirse her yarım saatte bir aynı miktarda morfin enjekte edecek, yine gerekirse her yarım saatte bir Yüzbaşı'ya rakı içirecekti. "Olabildiği kadar aydınlık yapın burayı," dedi Doktor. Pelagia da bütün odaları dolaşıp bütün lambaları topladı ve Velisarios mutfakta yaktı hepsini. Dışarıda hava kararmış, baykuş çığlıkları çekirgelerin metalik cızırtısına ve bu ikiyüzlü, aldatıcı huzuru bozan bütün diğer doğa seslerine karışıyordu. Psipsina, o gecenin ilk avı olan fareleri dişlerinin arasında tutarak içeri dalınca Pelagia hemen kovaladı onu.

Doktor bir kolundan morfin verirken Yüzbaşı'ya, diğer kolundan da, sezgiden başka hiçbir belirgin nedeni olmasa da, ne olur ne olmaz diye Pelagia'ya bir kavanozun içinde hazır ettirdiği 10 cc.'lik tuz-şeker solüsyonundan verdi. Sevdiği adamın vücuduna delikler açılıp sondalar takılmasını seyretmek hoşuna gitmiyordu Pelagia'nın, oysa biliyordu ki az sonra kesilip biçilirken seyredecek bu vücudu. Gerçi kan revan içinde bir solucan kadar çaresiz yatan bu solgun vücuda bakarken, asıl sevdiğinin vücut olmadığını biliyordu. O gözlerden ışıltılar halinde dışarı yansıyan, ağzını gülümsemek ve konuşmak için kullanan adamı severdi insan. Müzisyen parmaklarını avcuna alarak, özenle kesilmiş tırnaklara baktı. Tırnak diplerindeki deri pembeydi hiç değilse. Onun taparcasına sevdiği bu eller değildi ki, elleri mandolinin perdeleri üzerinde dolaştıran adamdı. Kendi göğüsleri üzerinde gezinmesini ne çok hayal etmişti o ellerin. Kızın hülyalara daldığını gören Doktor, "Orada öyle oturup durma," dedi. "Yüzüyle kollarındaki yaraları hallet. Temizle hepsini, sarkan parçaları kes, dezenfekte et, sonra da dik. Doktor olmak istiyor musun, istemiyor musun? Hem daha çok kaynar su lazım bile, çok daha fazla lazım. Şu ellerini de yıka, özellikle tırnaklarının aralarını."

Ayağa kalkan Pelagia gözlerini kırpıştırdı, elleri iki yana düşmüştü. "Kendinde olmadığından emin misin? Canını yakmak istemiyorum onun."

"Ben senden çok daha fazla yakacağım onun canını." Corelli'nin suratına bir şaplak atıp bağırdı: "Antonio, senin anan

var ya, orospunun teki." Hiç tepki gelmedi. "Kaymış," dedi Doktor.

"Annesi ölmüş," dedi Pelagia, babasına kızarak. "Böyle konuşacaksan rakı içme artık."

Zırhlı bir Alman aracının sesi geldi dışarıdan, o geçip gidene kadar üçü de kaskatı kesildi. "Orospu çocukları," dedi Velisarios.

Pelagia, babasından ne kadar zorlu bir iş istemiş olduğunu o anda fark etti. Kendi elleri titriyor, o yaralara dokunacak gücü bulamıyordu bir türlü. İlk başta korka korka dokundu ve başını kaldırıp da babasının, kurşun yaralarının etrafında kocaman delikler açmakta olduğunu görünce dehşete kapıldı. "Debriman derler buna," dedi Doktor, "benim de hoşuma gitmiyor tabii, ama işe yarar, kaldıramıyorsan seyretme. Tahrip olmuş etlerin hepsini temizleyeceğim. Sen de aynısını yapacaksın." Pelagia, kusmamak için zor zapt etti kendini, Velisarios ise gerisingeri yürüdü ve kapıya sırtını yaslayarak yere oturdu. Çalışırken seyredecekti onları, ama ayrıntılara bakmaya niyeti yoktu.

Doktor, karındaki kurşundan başladı işe, ne de olsa kendine güvenini tazelemek için daha az tehlikeli bir şeyler yapması gerekiyordu önce. Deri yüzeyinin çok da altında olmayan bir yerlerde kurşunu buldu, forsepsiyle çekip çıkardı ve yassılaşıp bükülmüş şekline hayretler içinde baktı. "Bir mucize bu," dedi, o sırada yassı ağızlı bir cerrah makasıyla çaput gibi bazı parçaları kesmekte olan Pelagia'ya göstererek. "Sen ne diyorsun bu işe?"

"O koca gövdeli adamın altında kalmıştı, benden daha iri olanın," diye bir açıklamada bulundu Velisarios. "O iri adam arkadan böyle tutuyordu bunu." Ayağa kalktı ve birisi bileklerinden nasıl kavranır göstermek için ellerini sırtında kavuşturdu. "Ben onu tutup kaldırırken hâlâ tutuyordu kaçık Yüzbaşı'yı. İlk başta çok ağır olduğunu sanmıştım. Galiba bu adamı kurtarmaya çalışmış."

"Carlo," deyiverdi Pelagia, ansızın gözyaşlarına boğulurken. Babası onu teselli etmeyi düşündü önce ama, olsa olsa saçlarına kan bulaştıracağı geldi aklına. Carlo, La Scala'dan olup da öldüğünü artık kesin biçimde bildikleri ilk kişiydi. "Bu şekilde ölen adam asla hiç uğruna ölmüş olamaz," derken kelimeler

boğazında düğümlenmişti Doktor'un. Gözyaşlarını güçlükle zapt etti ve aklını başka şeye vermek için, önündeki yaradan çıkardığı yanık bir kumaş parçasını incelemeye koyuldu. Pelagia, gözlerini elbisesinin yeniyle kurularken, "Antonio," dedi, "Carlo'nun ordudaki en cesur asker olduğunu söylerdi hep."

"Hepsine yazık oldu," dedi Doktor, farkında olmadan daha deminki sözleriyle çelişkiye düşmüştü. "Velisarios, cesedi hâlâ orada mı onun? Alıp gömsek bari, yakıldığını görmeyelim."

"Karartma başladı, İatre," dedi iri kıyım adam, "ama istersen giderim. Hem yolda bir Alman öldürürüm belki, belli mi olur?" Ve çıktı, duyguların fazla yoğun, manzaranın ise insanı hasta etmeye yeterli olduğu o dehşetengiz tezgâhın başından ayrıldığına seviniyordu. Serin sonbahar havasını birkaç saniye boyunca içine çekti, sonra bir kez daha tarlalara vurdu.

Doktor yarayı temizlemeyi bitirmiş, alkolle yıkamış ve sülfonamid tozuyla doldurmuştu içini. Tozu, ayağında nasır çıkan şu hastalık hastası iaşe subayından almıştı. Ruhunun bütün o hayali hastalıklardan arındığına şüphe yoktu artık, o tatlı yağ katmanlarının alevler içinde zamansız biçimde eriyip gittiğine de. Öylesine sonsuz bir hüzün bulutu asılı kalmıştı ki havada, insan istedi mi hissedememesi mümkün değildi. En iyisi Yüzbaşı'ya vermekti dikkatleri. Doktor, bir deri parçasını kesti, kendi etrafında döndürdü ve açtığı deliğin üstünü kapadı. "O işi bitirince," dedi kızına, "bunu dikiver. Çantamda paraşüt ipi var, tel tel ayır onu. En iyi o görür işimizi."

Pelagia'nın kapıldığı o korkunç gerçekdışılık duygusu daha da büyüyordu. Asimetrik bir yeleğe ve halasının sabırla verdiği talimatlara borçlu olduğu ihtimam ve titizliği, sevdiği adamı dikmek için kullanıyordu şimdi; babası ise hemen yanı başında, aynı adamın göğsünden kırık kaburga parçalarını ve yassılaşmış kurşunları dikkatle çıkarmakla meşguldü, bir yandan da krepitus'tan, Hipokrat fasiyesinden ve anlamlarının belirsizliğiyle daha da ürkütücü bir hal alan nice potansiyel komplikasyondan söz ediyordu. Pelagia, Yüzbaşı'nın yüzüne geçerek, kurşunun sebep olduğu sıyrığı temizledi. Acaba kendi kendine iyileşmeye mi bırakmalı, yoksa dikmeli mi diye sordu. "Sana bağlı," dedi Doktor, bir doz daha morfin hazırlarken,

"eğri eğri gülümsemesini isteyip istemediğine. Ya çarpık bir tebessümü olacak ya da kocaman bir yara izi. Gerçi her ikisinin de kendine göre bir çekiciliği vardır herhalde, kim bilir?"

"Yara izi romantik olabilir," dedi Pelagia.

"Bu yaralar," dedi Doktor, bistürisiyle Yüzbaşı'nın göğsünü işaret ederek, "çok korkunç görünecek. Yaşarsa tabii."

O gece Velisarios, Carlo Guercio'nun cesedini Doktor'un evinin bahçesine gömdü. Burnunda ölümün o yapışkan kokusu, elleri yapış yapış ve kaygan, tarlaları geçip duvarların üstünden aşarken, dünyayı sırtında taşıyan Atlas gibi hissetmişti kendini. Yükünün, Yüzbaşı gibi kollarında taşınamayacak kadar ağır olduğunu fark etmesi fazla sürmedi ve sonunda, dev bir buğday çuvalı taşıyormuşçasına omuzları çöktü bu ağırlığın altında.

Karanlıkta Carlo'nun parçalanmış çene kemiğini bir paçavrayla bağladı, sonra toprağı eşmeye başladı, zeytin ağacının köklerine kadar geldi, eski çağlardan kalmış taş ve ısı katmanlarına ulaştı, çömlek parçalarını ve eski çağların koyunlarından kalma kürek kemiklerini çıkardı. Kendisi farkında değildi ama, sanki ta başından beri oraya aitmişçesine, Odysseus zamanından bugüne gelmiş topraklara gömüyordu Carlo'yu.

Şafak sökmeden hemen önce, Yüzbaşı'nın ameliyatı nihayet sona erip de baba kız tam anlamıyla yorgunluktan tükendiğinde, dışarı çıkıp kahramana veda ettiler.

Pelagia, onun saçlarını tarayıp alnından öptü, tabiatı itibarıyla pagan olup daima eskilerin usullerine göre davranan Doktor ise, ölünün gözlerinin üstüne birer gümüş sikke yerleştirerek mezara bir testi şarap koydu. Velisarios mezarın içinde durup aşağı çekmişti cenazeyi. Ayağa kalkınca bir şey geldi aklına. Cebinden ezilmiş bir sigara paketi çıkardı, içinden bir sigara alıp düzeltti ve ölünün dudakları arasına yerleştirdi. "Ona bir sigara borcum vardı," diyerek çıktı mezardan.

Doktor bir konuşma yaptı; o sırada Pelagia yanı başında ağlıyor, Velisarios ise şapkasını çekiştirip büküyordu durmadan.

"Buraya düşmanımız olarak gelen dostumuz," dedi, "yemyeşil çayırların ötesine geçti artık. Gördük ki kendisi, diğer

ölümlülerin hepsinden daha çok iyilik biliyor. Onun, can alarak değil can kurtararak nice madalyalar kazandığını unutmayacağız. Yaşadığı kadar soylu bir şekilde, yiğit ve kuvvetli bir adam olarak öldüğünü unutmayacağız. Bir günlük ömrü olan yaratıklarız biz, oysa onun ruhunun ışığı asla sönmeyecek. Dostumuz, coşku ve zarafet dolu hayatının baharında, gözünü kan bürümüş adamların yoluna çıktı, onlar ki yıllar yılı isimleri lanetle anılacak alçaklardır. Gün gelecek onlar da göçecek bu dünyadan, ama kimse yas tutmayacak arkalarından ve kimse onları affetmeyecek; ölüm, hepimizin yazgısı ne de olsa. Ecel geldiğinde onlar, karanlıkta anlamsızca sürünen birer ruh olacaklardır, zira insanın günleri çok sayılıdır aslında ve zulüm ederek yaşayan zalimler, ölümden sonra lanetle anılırlar. Oysa Carlo Guercio'nun ruhu, söz söyleyecek ağzımız oldukça, dostlarımıza anlatacak hikâyelerimiz oldukça, nur içinde yaşayacaktır.

"Derler ki üzerinde sürünen ve nefes alıp veren bütün varlıklar içinde, toprağın yetiştirdiği en zayıf mahluk insanmış. Carlo'nun da bahtsızlıklar sonucunda dünya üzerinde sürünüp durduğu doğrudur, ama onda hiçbir zayıflık görmedik biz. Hiçbir kaba ve küstah tavrı yoktu, başkalarının yurdunu sömüren vicdansız alçaklardan değildi o. Onda bir genç kızın yumuşaklığı ile bir kayanın muazzam gücü bir aradaydı, yani mükemmel adamın mükemmel örneğiydi kendisi. 'Ben, Atina ya da Roma değil, bir dünya vatandaşıyım' diyebilecek bir adamdı. Hakkında şöyle söyleyebileceğimiz bir adam: 'İyi bir adama hiçbir şey zarar veremez, ne yaşarken ne de öldükten sonra.'

"Eskilerden bize kalmış olan şu sözleri unutmayın:

" 'Tanrıların sevdikleri genç ölür.'

" 'İnsan, bir gölgenin hayalidir.'

" 'Geçmişi tanrılar bile değiştiremez.'

" 'Her insan nesli, bir ağacın yapraklarına benzer. Rüzgâr estikçe bir yılın yaprakları toprağa savrulur; fakat bahar geldiğinde ağaçlar tomurcuk verir ve taze yapraklar yeşerir.'

"Unutmayın ki şairin dediği gibi, uzun uzun konuşulacak zaman vardır, uykuya yatılacak zaman vardır. Uzun ve rahat

uyu. Yaşlanıp belinin büküldüğünü, güçten kuvvetten düştüğünü görmeyecek, kederi de aczi de bilmeyeceksin. Hep genç ve yakışıklı olarak hatırlayacağız seni. Kefalonya, senin kemiklerinin muhafızlığını üstlenmekten daha büyük bir şerefe ermiş değildir."

Doktor ile kızı, birbirlerine yaslanarak içeri girdiler, Velisarios'un çıkardığı sesler çalınıyordu kulaklarına, kürek taşa çarptıkça, çukurun içine toprak atıldıkça çıkan sesler. Corelli'yi dikkatle Pelagia'nın yatağına taşırlarken, dışarıda ilk kuş şakımaları duyulmaya başladı.

59 Tarihi Mahzen

Çok geçmeden Almanlar mevzilerini sağlamlaştırıp çapulculukla ilgilenmeye başlayacaklardı. Doktor, aslında merak edilecek bir şey olmayan, sıradan eşyadan ibaret değerli mallarını saklamak zorunda kaldığı yetmiyormuş gibi, kızının yatağında hareketsiz yatan İtalyan subayı yüzünden de güç durumda hissediyordu kendini. Pelagia, mutfak döşemesinin altındaki mahzenin dibinde bir yatak hazırladı ona, ve bir kez daha Velisarios çağrıldı, Yüzbaşı'yı taşıması için; onu incitmeden taşıyacak güç ne Doktor'da vardı ne Pelagia'da. Orada Yüzbaşı, mandolinine kavuştu ve Carlo'nun kâğıtları geçici olarak başka yere taşındı. Corelli'nin sıhhati için mahzen kapağı açık bırakılıyordu, Almanlar yakında olmadığı zamanlar tabii; kapak, olur da acilen kapatılması gerekir diye bir süpürgenin sapıyla havada tutuluyor, gerektiğinde süpürgeye bir tekme savrulup kilim kapağın üstüne çekiliyor, masa yerine yerleştiriliyordu. Ailenin cam eşyası ile tabakları çalınıp Doktor saldırı ve tacizlere uğrayınca, Yüzbaşı ile Pelagia'nın o deliğin karanlığında çaresizlik içinde birbirlerine sokulacakları günler de gelecekti daha.

Ameliyattan sonraki ilk günlerde ölü gibi uyudu Yüzbaşı, kendine geldiğinde ise ağrılarının dayanılmaz olduğunu, bağırsaklarının hareketlendiğini hissedecekti hemen. Ancak bağırsaklarını çalıştıramıyordu bir türlü. Sanki bir öküzün altında kalmış gibi hissediyordu kendini, yahut ortaçağ işkencesine

uğramış, üstüne bir kapı koyulup onun da üstüne ağırlıklar yerleştirilmiş gibi. "Nefes alamıyorum," dedi Doktor'a.

"Nefes alamasan konuşamazdın da. Hava akciğerlerden geçerek gelir hançereye."

"Ağrıya dayanamıyorum."

"Birkaç kaburgan kırık. Kurşunları çıkarmak için birkaçını da ben kırdım." Doktor durdu bir an: "Senden özür dilemem lazım."

"Özür mü?"

"Kemikleri birleştirmek için mandolininin tellerini kullandım. Başka hiçbir şey yoktu. Sen galiba benim cerrahi ipliklerimden mandolinine tel yapmıştın, ben de bir kısmını geri almak zorunda kaldım. Kemikler kaynadıktan sonra bir ameliyat daha yapıp telleri çıkarmamız gerekecek."

Yüzbaşı'nın gözü korkmuştu.

"Ağrın çok fazla olursa, Antonio, şunu getir aklına. Eğer erkeksen, duyman gereken ağrı değil üzüntüdür. Bütün arkadaşların öldü."

"Biliyorum. Oradaydım."

"Çok üzgünüm." Durakladı Doktor: "Carlo kurtarmışa benziyor seni."

"Benzemiyor. Biliyorum, o kurtardı. İçimizde en güzel ölüm onunki oldu ve kendisini hatırlayayım diye geride bıraktı beni."

"Ağlamamalısın, Yüzbaşı. Seni iyileştireceğiz, sonra da bu adadan göndereceğiz."

"Çok kötü kokuyorum, Dottore. Pelagia görmesin bunu sakın."

"Öyle istiyorsan ben hemşirelik yaparım sana. Burası çok dar, değil mi? Ama üstesinden geliriz. Birçok özgürlük yanlısı bu delikte saklandı, yani böyle bir tarihin ortasında yattığın için şeref duymalısın. Şunu da söylemem lazım, ne kadar canın yanarsa yansın sık sık pozisyon değiştirmeye bak, yoksa her yanın yatak yarası olur. Çürürlerse o yaralar da kurşun kadar öldürücüdür. Uyuyabildiğin kadar uyu, ama hareket etmelisin. Ağrı dayanılmaz olursa morfin verebilirim sana, ama çok az morfinim kaldı ve Almanlar burada olduğuna göre de birazını

saklamak zorundayım. Senin için sakıncası yoksa sarhoş olmanı tercih edeceğim. Bir de Pelagia'nın baharda topladığı kediotuyla radika var bende. Ağrıya dayanabildiğin kadar dayanmanı rica edeceğim. Emin ol ki hastayken çok ağrı çekersen, ayağa kalktığında iki misli sağlam olursun. İnsanda şükran duygusunu artırır ağrı."

"Dottore, hiçbir şey şükran duygumu daha fazla artıramaz."

"Hâlâ ölme ihtimalin var," deyiverdi Doktor dümdüz bir sesle. Yüzbaşı'nın üstüne eğilerek gizli bir havada sordu: "Hemoroitin düzeliyor mu diye soracaktım. Daha önce sormadığım için bağışla. Yakışık almaz diye düşündüm de."

"Tavsiyene uydum," dedi Yüzbaşı, "işe de yaradı."

"Elimizden geleni yapacağız ama," dedi Doktor, "burada pek egzersiz yapamayacak, doğru dürüst de gıda alamayacaksın. Kabız olacağın kesindir, sana lavman yapmak zorunda kalabilirim. Steteskopumun borusunu kullanmak istemiyorum ama başka çare bulamayabiliriz. Böyle yapmazsak, çok zorlanacağın için sonradan yine hemoroit çıkabilir. Böyle konuştuğum için özür diliyorum."

Yüzbaşı Doktor'u kolundan tuttu. "Pelagia görmesin sakın."

"Elbette görmeyecek. Bir şey daha. Yunanlılar gibi bıyık bırakacaksın. Bir Yunanlı gibi düşünmeye alıştır kendini. Sana Yunanca öğretmeye başlayacağım, Pelagia da öğretecek. Resmi belgeleri ve yiyecek kartesini nereden buluruz bilmiyorum; onlar olmadan idare etmek zorunda kalabiliriz."

"İyileşince bu evden çıkarmalısınız beni, Dottore. Sizleri tehlikeye atmak istemem. Yakalanırsam tek başıma ölmeliyim."

"Pelagia'yla birlikte gizlice gittiğiniz eve taşıyabiliriz seni. Öyle şaşkın şaşkın bakma. Herkes biliyordu. Bu keçi çobanları var ya, hiçbir kocakarı onlar kadar dedikoducu değildir. Yalnızlıktan oluyor hep. Yalnızlık boşboğaz yapıyor bunları. Hem iyileşmeyebilirsin de, bunu unutma. Eğer içini iyice temizleyemediysem, bir yerlerde bir fistül var da sıvı sızdırıyorsa, içeride hava kalmışsa... içinde bir basınç hissedersen hemen haber ver bana. Gövdende bir delik açıp içini boşaltmam gerekebilir."

"Madonna Maria, Dottore, n'olur biraz yalan söyle bana."

"Ben Pinokyo değilim. Gerçek bizi özgürleştirir. Gerçeğin gözlerinin içine bakarsak, üstesinden geliriz onun."

İki gün sonra Yüzbaşı ateşlendi, Pelagia mahzende onun yanında kalıp ateşini düşürmek için alnına ıslak sünger koydu ve kâbus görürken sayıklamalarına kulak verdi. Yüzbaşı'nın giysilerini değiştirip irinin zehirli kokusundan arındırdı onu. Babası, toksinlerin deriye sarımsı bir krem rengi verdiğini söylüyordu yeminle, oysa gizli gizli Yüzbaşı'nın hayatından endişe etmekteydi Doktor. Kendine güvenmese ameliyatı doğru dürüst yapamazdı, yine de ara ara ona tuz-şeker solüsyonundan enjekte etmeyi sürdürdü. Yüzbaşı'nm pozisyonunu değiştirerek eti çürüten monotonluğu ortadan kaldırmak için yastıkları nasıl koyacağını gösterdi kızına, fakat normal olarak kadın işi sayılacak ve ancak çok büyük sevgiyle yapılmayı gerektirecek bütün diğer işlerde kızını odadan dışarı çıkardı.

Ateş, dördüncü günde havaleye dönüştü, Corelli o kadar çok sayıklıyor ve terliyordu ki hem Doktor hem Pelagia, hayatından endişe etmeye başladılar. Dr. Yannis, kalın bir veteriner iğnesini yaralara dikkatle tek tek sokarak içeride zehrini akıtmak gereken apse var mı diye baktı ("derialtı krepitasyonu" diyordu bu işleme), ama hiçbir şey bulamayınca hastalığın sebebi konusunda kafası iyice karıştı. Pelagia, Yüzbaşı'nm sevgili mandolini Antonia'nın sapını sol elinin parmakları arasına yerleştirdi. Parmaklar kapanıverdi sapın üstünde, Yüzbaşı gülümsedi ve Pelagia'nın babası, kızının doktorlara mahsus bir dokunuşu olduğunu düşündü kendi kendine.

İki gün sonra ateş düştü ve hasta merakla açtı gözlerini, sanki kendi varoluşunun ilk kez farkına varıyormuş gibiydi hali. Olması gerektiğinden daha güçsüz hissediyordu kendini, ama içine konyak katılmış keçi sütünden içince kendi başına biraz doğrulabildiğini gördü. Aynı günün akşamı artık Doktor'un yardımıyla oturabiliyordu yatağında; öylece oturtup vücudunu yıkadılar. Bacakları birer değnek kadar inceydi ve titriyordu, yine de Doktor, bitkin düşüp midesi bulanmaya başlayana kadar oracıkta yürüttü onu. Kaburgaları her zamankinden daha çok sızlıyordu ve belki de aylar boyunca, her nefes alışının bir

işkenceye dönüşeceği bildirildi kendisine. Nefes almak için karın kaslarını kullanması gerektiği de söylendi, ama bunu deneyince de karnındaki yara acıyordu. Pelagia ayna getirip yüzünü boydan boya kaplayan mor yara izini gösterdi ona, daha tam büyümemiş olan Helenik bıyığını da. Bıyık da yaraları kadar kaşınıyor ve rahatsız ediyordu, üstelik eşkıyaya benzemişti böyle. "Sicilyalılara benzemişim," dedi.

O gece ilk katı yiyeceğini yedi. Salyangozdu bu.

60 Pelagia'nın Tasaları Başlıyor

Pelagia, Corelli'nin iyileşip kaçışını, insanın başını döndüren unutulmaz bir serüven değil, hatta korku ile umudun birbirine karışması da değil, kendi tasalarının ağır ağır başlaması olarak hatırlayacaktı.

Zaten savaş yüzünden zayıf düşmüştü. Derisi gıdasızlıktan saydamlaşmıştı, kemikleriyle arasında başka bir şey yoktu sanki ve bu da Pelagia'ya, daha bir yirmi beş yıl modası gelmeyecek olan sıska, solgun bir görünüm veriyordu. Düzgün göğüsleri biraz ufalmış ve sarkmıştı, artık bir çift güzellik, yahut arzu nesnesi olmaktan çıkmış, birer keseye dönmüşlerdi resmen. Arada bir dişetleri kanıyor, olur da dişleri dökülüverir diye yemek yerken dikkatle çiğniyordu lokmasını. O gür kara saçları azalıp donuklaşmıştı, daha bir on yıl ortalıkta görünmemesi gereken beyaz teller çıkıyordu yer yer. Yaşmdan ötürü onun kadar etkilenmemiş olan Doktor, sık sık kızını inceliyor, işgalden beri vücudundaki yağ oranının yarı yarıya azaldığını biliyordu. İdrarındaki azotu inceleyerek, Pelagia'nın, vücudundaki protein stoklarını tüketmekte olduğu için, kas erimesine de uğradığını saptamıştı. Zaten enerji gerektiren hiçbir işi birkaç dakikadan fazla sürdüremiyordu kız. Gerçi Doktor, kızın kalbiyle ciğerlerinin hâlâ sağlam olduğunu saptamıştı ve süt ile balık bulabildiklerinde, kendi canının çekmediğini söyleyerek ona mümkün olduğunca çok yediriyordu bunlardan. Pelagia da aynı bahaneyi ileri sürerek bunları Corelli'ye veriyordu gerçi ama, kimseyi kandıramıyordu. Onun böyle eriyip gittiğini gör-

mek yüreğini yakıyordu Doktor'un; sonbaharı atlatmayı başarıp güzelliklerinden kalan ne varsa aralık ayına kadar koruyan o paralanmış güller geliyordu aklına, geçmişe özlemle dolu ama eninde sonunda mahvolup gitmeye mahkûm bir yazgısı vardı o güllerin sanki. Artık onlara yiyecek çalacak utangaç bir İtalyan subayı ve kolayca kandırabilecekleri şişko bir iaşe subayı olmadığı için, Doktor da kertenkele ve yılan avlayacak kadar düşmüştü, ama kediler ve fareleri denemeye niyeti yoktu henüz. İşler, insanların "dam tavşanı" diye kedi yediği Hollanda'daki kadar kötü değildi daha, anakaradaki kadar da kötü değildi. Kefalonya'nın bütün varlığı demek olan deniz, önlerinde uzanıyordu daima; ama tabii aynı zamanda o çalkantılı mazisinin ve artık ilginç bir anı haline gelmiş olan stratejik öneminin de kaynağıydı deniz. Ve yine aynı deniz, gelecek zamanlarda İtalyanlarla Almanların yeni işgallerine sahne olacak, bu kez kumların üzerinde ıstakoza dönüp, suyu, buharlaşan mazot tabakalarıyla kaplayacaklardı; yüzlerinde hiçbir minnet ifadesi olmadan, ağızlarından tek kelime çıkmadan, kara giysileriyle önlerinden geçip giden ihtiyar Yunanlıların suçlayıcı, boş bakışları karşısında şaşkına dönecek olan turistlerdi bunlar.

Corelli ayağa kalkar kalkmaz, Doktor ve Velisarios'la birlikte gecenin karanlığında Casa Nostra'ya gitti; Pelagia ise evde kalarak mandoline, Doktor'un Tarih'ine ve Carlo'nun kâğıtlarına da yataklık eden mahzende saklandı. Tecavüzcüler adada dolaştığı müddetçe evden çıkmıyordu pek, yerin altındaki o delikte durmadan anıları düşünüyor, tığla battaniyesinin kenarını işliyor ve Antonio'yu hayal ediyordu. Yüzüğünü vermişti ona, ama hiçbir parmağına uymayınca Pelagia lambaya taktı onu, ağzında zeytin dalıyla havalanan şahinin üstüne geçirdi, içinde "Semper fidelis" (daima senin) yazan yüzüğü. Yüzbaşı memleketine dönünce ondan vazgeçecek diye korkuyordu, bu sözler sadece kendisi için geçerli olacaktı, sadık ve unutulmuş bir kadın olarak, tıpkı Penelope gibi, asla dönmeyecek bir erkeğin yolunu gözleyecekti.

Oysa başka türlü konuşuyordu Antonio. Sık sık, karanlık bastırdıktan sonra geliyordu ona, saklandıkları yerin soğuk ve cereyanlı olduğundan yakınıyor, az kalsın yakalanacaklarına

dair tüyler ürpertici hikâyeler anlatıyordu, ki ancak bir kısmı doğruydu bunların. Pelagia'nın yatağının üstünde, giysilerini hiç çıkarmadan, birbirlerinin kucaklayışına sarınarak oturup gelecekten ve geçmişten söz ederken yüzleri birbirine değdikçe, Yüzbaşı'nın yeni bıyığı kızın yanağını dalıyordu.

"Almanlardan daima nefret edeceğim," demişti Pelagia.

"Günter hayatımı kurtardı benim."

"Bütün arkadaşlarını katletti ama."

"Başka seçeneği yoktu. Arkasından kendini de vurmuşsa eğer hiç şaşırmam. Ağlamamak için zor tutuyordu kendini."

"Her zaman başka seçenek vardır. Eller hangi işe bulaşırsa bulaşsın, sorumluluk kafadadır. Bizde böyle derler."

"O Carlo gibi yiğit değildi. Carlo olsa bizi kurşuna dizmeyi reddederdi, oysa Günter başka türlü bir adamdı."

"Sen olsan sen de reddeder miydin?"

"Öyle yapacağımı ümit ediyorum, ama bilemem. Belki kolay yolu seçerdim. Ben sadece bir insanım, oysa Carlo bizim eski hikâyelerdeki kahramanlara benziyor, Horatius Cocles gibi biri o, yahut da şu Porsenna'daki köprüyü koca bir orduya karşı tek başına koruyan adam gibi. Öyle insan milyonda bir çıkar, zavallı Günter'i suçlamamalısın."

"Yine de Almanlardan daima nefret edeceğim."

"Almanların birçoğu da Alman değil."

"Ne? Saçmalama."

"Üniformalarından anlayamazsın ki. Polonya'dan, Ukrayna'dan, Letonya'dan, Litvanya'dan, Çekoslavakya'dan, Hırvatistan'dan, Slovenya'dan, Romanya'dan gelme askerler var. Daha başka bir sürü yer. Sen bilmezsin, oysa kıtada, "Güvenlik taburu" dedikleri Yunanlı askerler de var."

"Doğru değil bu."

"Doğru. Kusura bakma, ama doğru. Her milletin içinde soyu bozuk adamlar vardır. Kendini üstün görmek isteyen bütün o alçaklar ve şerefsizler. İtalya'da da aynı şeyler oldu, ellerine bir şey geçecek sanarak Faşistlere katıldılar hepsi. Bir yerlere gelmek isteyen bütün o küçük memur ve köylü çocukları. Hepsinin gözünü hırs bürümüş, ama hiçbir idealleri yok. Ordunun ne kadar cazip olduğunu göremiyor musun? Bir kızı mı istiyor-

sun, gider tecavüz edersin. Bir saat mi istiyorsun, alırsın. Kafan bir şeye bozulmuşsa birini öldürüverirsin. Daha iyi hissedersin kendini, daha güçlü hissedersin. Seçilmiş bir gruba dahil oldun mu kendini üstün hissedersin, ne istersen yaparsın ve bunun doğa kanunu ya da Tanrının iradesi gereği olduğunu söyleyerek de her yaptığını haklı çıkarırsın."

"Bizde bir söz vardır: 'Köylüye yüz verdin mi gelir yatağına atlayıverir.' "

"Şu öbür söylediğin hoşuma gitmişti benim."

" 'Tane tane aktıkça dolar fasulye çuvalı' mı? Ne alakası var onun?"

"Yok, yok. 'Bebekle yatarsan üstüne işer.' Benim üstüme işediler, koritsimu, keşke hiç askere gitmeseydim. O zamanlar iyi bir fikir gibi görünüyordu bu, oysa şu olanlara bak."

"Antonia'da tel kalmadı, seninse her yanın tel dolu. Özlüyor musun askerlerini? Ben özlüyorum."

"Koritsimu, o askerleri çok severdim, evladımdı onlar benim. Lemoni nasıl? Kızımız olunca adını Lemoni koyalım. Savaştan sonra."

"İki oğlumuz olursa ikincinin adı Carlo olacak. Onun adını yaşatmalıyız, her gün hatırlamalıyız onu."

"Her dakika."

"Carino, Tanrıya ve cennete inanır mısın, ve de bütün diğer şeylere?"

"Hayır. Bütün bunlardan sonra inanmıyorum, hiçbir anlamı yok ki. Sen Tanrı olsan bunca şeye izin verir miydin?"

"Bunu sordum, çünkü Carlo'nun da, o çocukların da cennete gitmesini isterim. Elimde değil, ben galiba inanıyorum."

"Tanrıyı gördüğünde söyle, burnunun ortasına bir yumruk atmak istiyorum."

"Öp beni, neredeyse gün ağaracak."

"Gitmem lazım. Yarın tavşan getireceğim sana. Bir tavşan yuvası buldum, eğer üstüne yatarsam bir tane yakalayabilirim. Biraz daha salyangoz da buldum."

"Psipsina tavşan tutuyor, ama bize vermez ki. Tıslayıp kaçıveriyor hemen."

"Bahar gelmiş olsa yumurta bulurdum."

"Sarıl bana."

"Santa Maria, kaburgalarım."

"Affedersin, affedersin, hep unutuyorum."

"Keşke ben de unutabilsem. Merda. Yine de, seni seviyorum."

"Ebediyen sevecek misin?"

"Sicilya'da derler ki ebedi aşk iki yıl sürer. Allahtan ben Sicilyalı değilim."

"Yunanlı erkekler de kendilerini ve annelerini ebediyen severler. Karılarını ise altı ay. Allahtan ben kadınım."

"Allahtan."

"Dönecek misin? Savaştan sonra?"

"Antonia'yı rehine olarak bırakacağım. Böylece bana güvenebileceğini bilirsin."

"Başka bir tane alırsın."

"Onun yeri doldurulmaz."

"Peki benim yerim?"

"Neden güvenmiyorsun bana? Niye öyle bakıyorsun ki? Ağlama. Böyle bir kayınpedere sahip olma fırsatını teper miyim hiç?"

"Alçak."

"Ahh. Kaburgalarım."

"Oo, carino, affedersin."

"Gitmem lazım. Yarın gece. Öp beni. Seni seviyorum."

Sonra Yüzbaşı gecenin karanlığına karışır, çitlerin ve duvarların dibinden sürünerek ilerler, en hafif seste yerinden sıçrar, şafak sökmeden battaniyelerin altında rüyalara dalmış olurdu, etinin hemen altındaki kalsiyum bulutları ağır ağır kemiğe dönüşüyor, duygu dolu anılar Pelagia'nın ve ordudaki askerlerinin görüntüleriyle dolduruyordu düşlerini. Öğleüzeri uyanan Yüzbaşı, kalkıp yabani yemiş toplar, parmakları tutuklaşmasın diye egzersiz yapar ve toprağın üstündeki bitki örtüsünü eşeleyerek salyangoz arardı. Doktor bunların sadece etini yedirmiyordu ona, kabukları da havanda dövülüyor, sonra şaraba katılmış pütür pütür parçalar ailecek içiliyordu, çünkü Dr. Yannis, ne kadar cılız ve halsiz de olsa, herkesin muhteşem bir iskelete kavuşması gerektiği inancındaydı; hem insanın karnını

şişiren ama sancıdan başka bir şey de vermeyen, köhne ambarlar dolusu kuru fasulyeden daha kötü değildi ya bunlar.

Pelagia paramparçaydı. Yüzbaşısı adada kalsın istiyor, ama öyle olursa onu öldüreceklerini de biliyordu. Bir somun ekmek için herkesi satabilecek insanlar vardı ve Yüzbaşı'nın gizli gizli hayatlarına girip çıktığının Nazilerce öğrenilmesi an meselesiydi. Üstelik havalar bozuyordu artık, Casa Nostra'nın damı akıyordu ve kırbaç gibi rüzgârlara ya da kindar soğuğa karşı Yüzbaşı'yı sıcak tutacak hiçbir şey yoktu. Babasıyla kendisine düşen yiyecek miktarı da gitgide azalıyordu, bazen duvardaki örümceklere iştahla bakmakta olduğunu fark ediyordu Pelagia. Kokolios ile Stamatis'e, Arsenios'un yanında gezen deliyi aramalarını, bulabilirlerse kendisine uğramasını söylemelerini tembih etmişti.

Bunny Warren bir süredir İngiliz politikasını izliyordu artık. Altın sahipleri tarafından uygulanan bu politika tekne sahiplerini, Almanlara tekne vermemeye teşvike dayanmaktaydı. Kibrit çöpünden yapılmışa benzeyen fakat sahiplerinin en inanılmaz ve iyimser bir şekilde güven ifade ettiği teknelerle geceleri Siracusa, Bianco ya da Valletta'nın yolunu tutan, sağ kalmış İtalyan askerlerinin sayısı az değildi. Tam göçebelere yaraşır şekilde dalgaları aşa aşa hücumbotların ve projektörlerin, savaş gemileri ile mayınların yanı sıra geçip giden bu teknelerde, denizciler şehvet dolu şarkılar söylerken, dehşetten donakalmış yolcular, iri iri açılmış gözleriyle mide bulantısından kıvranıyor, ama sonunda karaya ayak bastıklarında artık çalkantı olmadığı için kusmaya başlıyorlardı.

Yani Yüzbaşı'nın kaçışını ayarlamak bir günlük işti Warren için. Sabahın üçünde uğradı Pelagia'nın evine, kızın odasının penceresini hafifçe vurdu ve Corelli'nin kollarından sıyrılan Pelagia, kepenkleri kaldırdığında, yardımına koşmasını hem heves hem korkuyla beklediği adamı gördü karşısında. "Ne iş," dedi Warren, kapıdan içeri girerken de, "Kalimera, Kyria Pelagia," diye devam etti. Gayet resmi bir tavırla kızın elini sıkıp havalarla ilgili bir yorumda bulundu.

Bunny Warren renkli bir Yunanca konuşuyordu artık, günlük konuşma dilini tutturmuştu, fakat yüksek sınıf mensupları-

na özgü İngiliz aksanı hâlâ çok belirgindi ve Yunanca "Haydi gidelim"i, "Taksi tutahm"a çevirmeyi başarıyordu; böylesi onun İngiliz kulaklarına uygun ve anlamlı geldiği gibi, Yunanlılarca da anlaşılırdı. Kendi olağan sıfat ve zarf dağarcığının tercümesi mümkün olmadığından, "şık şıkırdım," "gayet mükemmel" ve "kesinlikle iğrenç" gibi sözlerin İngilizcelerini sokuşturuyordu yine araya, bunun da anlaşılmaz olmaktan ziyade dikkat dağıtıcı ve ağdalı bir etkisi vardı doğrusu.

"Kim bu?" diye sordu Corelli, bir an Almanlar geldi diye korkmuştu.

"Bunnio," dedi Pelagia, Yüzbaşı'nın sorusuna cevap vermeden, "bu bir İtalyan askeri, onu buradan çıkarmamız lazım."

Warren gülümseyerek elini uzattı. "Ave," dedi, ne de olsa İtalyancasını, Yunancası kadar modernleştirme imkânı olmamıştı pek. Corelli, elinin neredeyse ezildiğini hissetti ve genel olarak bu İngilizin fiziksel kuvveti hakkında abartılı bir izlenim edindi. İngiltere'de, karşısındakinin parmaklarını kırma çabasının hem bir erkeklik hem de dostluk göstergesi olduğunu bilmiyordu. Adamın cüssesi ve boyu da şaşırtmıştı onu, hele tam Kuzeylilere özgü o mavi gözleri, çok tatsız bir şekilde Almanları hatırlatmıştı.

Öğrendiler ki ertesi gece Sicilya'ya bir kayık gidecek, hava şartları izin verirse tabii, ve Yüzbaşı'yı kayığa almak da son derece kolay olacaktı. "Gerçi o soysuz heriflerden bir iki tanesini öldürmemiz gerekebilir." Yüzbaşı'nın tek yapacağı, sabah saat 01.00'de elinde bir lambayla sahile inmek ve tekneden gelen sinyali görünce lambayı yakıp söndürmekti. Warren orada olacağına yemin etti, her şeyi tereyağından kıl çeker gibi halledeceğine, sonucun "birinci sınıf" ve "fıstık gibi" olacağına dair güvence verdi onlara.

61 Her Ayrılık Ölümden Bir Tat Taşır

Corelli, şafak sökmeden dönmedi Casa Nostra'ya, Doktor'un da izniyle evde Pelagia'yla kaldı. Madem birlikte son günleri olacaktı ve bunu geç haber almışlardı, bu riski göze al-

mak gerekirdi insan olarak, hem zaten Corelli, köylü giysileri ve yanağındaki sarımsı yara izini henüz kapatamamış olan haşmetli sakalıyla tam bir Yunan köylüsü olmuştu. Üstelik hiç Yunanca bilmeyen bir Almanı kandırabilecek kadar da Yunanca konuşuyordu artık, hatta birisi bir aptallık yaptı mı bir elinin tersiyle diğer avcuna şaplak atıyor, olumsuz cevap anlamında kafasını geriye savurarak dilini şaklatıyordu. Bazen rüyalarını Yunanca gördüğü bile oluyordu, ama uykudaki ruhu için bir ıstırap demekti bu, çünkü rüyanın akışı ister istemez yavaşlıyordu; hem Yunanca konuştuğunda, İtalyanca konuştuğu zamanlardakinden farklı bir kişiliğe büründüğünü fark etmişti. Daha vahşi bir adam gibi hissediyordu kendini, üstelik sakalıyla hiç alakası olmayan olağandışı bir nedenden ötürü, daha da kıllı.

Üçü o tanıdık mutfakta oturdular, hüzün ve endişe doluydular, usulca konuşuyor, anılar akıp gittikçe kafalarını sallıyorlardı.

"Asla unutmayacağım öyle çok şey var ki," dedi Corelli, "çalılara işemek gibi. Bana, gel sen de burada bizimle işe dendiği gün anladım ki aranıza kabul edilmiştim."

"Oradaki otları kullanırken sinirlerim geriliyor. Sonra onları saatlerce yıkamakla uğraşıyorum."

"Buradan sağ ayrılacağım için suçluluk duyuyorum, bütün arkadaşlarım ölmüşken, Carlo bahçede yatarken."

"Odysseia'da," dedi Doktor, "Akhilleus şöyle der: 'Beni tekrar yeryüzüne gönderin, hayata veda etmiş bütün insanlara hükümdar olmaktansa, orada topraksız bir adamın evinde köle olmayı yeğlerim,' ve çok da haklıdır. Sevdiklerin ölmüşse, onların adına da yaşamak zorundasın. Onların gözleriyle de görmek zorundasın. Neler söylediklerini aklında tutup aynı sözleri kullanacaksın. Onların yapamadıklarını yapabildiğin için şükredecek, fakat bunun acısını da duyacaksın. Pelagia'nın annesinin yokluğunda ben böyle yaşadım işte. Çiçeklerle hiç mi hiç ilgilenmem, ama yabani bir gül ya da zambak gördüm mü onun yerine durur bakarım. Onun yerine patlıcan yerim, severdi çünkü. Sen de askerlerinin yerine müzik yapıp bunun tadını çıkarmalısın. Hem zaten," diye tamamladı sözlerini, "Sicilya'ya sağ varamayabilirsin de."

"Papas," diye itiraz etti Pelagia, "öyle söyleme."

Corelli, "Doğru söylüyor," dedi bir filozof edasıyla. "Yalnız insan, yaşayanların yerine de görebilir bazı şeyleri. Bunca zaman sizin yanınızda kaldıktan sonra artık ben de sizin gözlerinizle görecek, sizin ne diyor olabileceğinizi hayal edeceğim. Çok fena özleyeceğim sizleri."

"Geri geleceksin," dedi Doktor kesin bir tonda. "Sen de bizim gibi adalı oldun artık."

"Bundan sonra İtalya'da bir yuvam olmayacak ki."

"Röntgen çektirmelisin. Allah bilir neler bıraktım içinde, hem şu mandolin tellerini de çıkarttır."

"Sana hayatımı borçluyum ben, İatre."

"Yara izleri için özür dilerim. Elimden bu kadarı gelebiliyordu ancak."

"Ben de adanın canına okuduğumuz için özür dilerim, İatre. Bir daha affedileceğimizi hiç sanmıyorum."

"İngilizlerle Venediklileri affetmiştik. Almanları affetmeyiz belki. Bilemem. Hem zaten barbarlar daima her işin bir yolunu bulur; başımıza gelen her felaket için suçlayacak birini bulmuşuzdur çoğu zaman. Sizi affetmek zor olmayacak, çünkü hepiniz öldünüz nasıl olsa."

"Papakis," diye bir itiraz daha yükseldi Pelagia'dan, "böyle konuşma. Carlo bahçede yatarken bunu hatırlatıp durmanın âlemi var mı?"

"Ben doğruyu söylüyorum. Ancak yaşayanların ihtiyacı vardır affedilmeye ve senin de bildiğin gibi Yüzbaşı, seni affetmiş olmam gerekir değil mi, yoksa kızımla evlenmene izin vermezdim."

Pelagia ile Corelli birbirlerine baktılar, sonra Corelli, "Senden özel olarak izin istemedim ki..." dedi, "Bu sanki... küstahlık olur gibi gelmişti bana. Hem... "

"Boş ver, izin verdim gitti. Beni bundan daha fazla sevindirecek bir şey yoktur. Ama bir şartım var. Pelagia'nın doktor olmasına izin vereceksin. Benim sadece kızım değil o, oğlum olmadığına göre benim için bir erkek evlada en yakın varlık aynı zamanda. Yani erkek evlatlara tanınan ayrıcalıklardan yararlanmalı, çünkü ben bu dünyadan göçüp gittikten sonra benim ha-

yatımı o sürdürecek. Onu evcimen bir köle olsun diye yetiştirmedim, nedeni yine aynı, oğlum olmayınca, bir ev kölesinin ahbaplığı çekilmez olurdu. Bunun bencillik olduğunu kabul ediyorum; ama kızım da artık kendi halinde bir ev kadını olamayacak kadar akıllı biri."

"Yani ben fahri bir erkek mi oluyorum şimdi?" diye sordu Pelagia.

"Koritsimu, sen neysen osun, ama yine de benim yetiştirdiğim gibi birisin. Minnettar olman lazım. Şimdi başka bir evde olsa, ben Antonio'yla çene çalarken senin yerleri siliyor olman gerekirdi."

"Başka bir evde olsa ben şimdi kafanızın etini yiyor olurdum. Senin minnettar olman lazım."

"Koritsimu, minnettarım."

"Eğer kendi de istiyorsa, tabii ki doktor olacaktır Pelagia. Zaten bir müzisyenin tek gelirle geçinmesi mümkün değil," dedi Corelli. Ama aldığı tek karşılık, nişanlısının ensesine indirdiği şaplak oldu. "Zengin olmak zorundasın. Yoksa seninle evlenmem."

"Şaka ediyordum, şaka ediyordum," diyerek Doktor'a döndü Corelli. "Biz karar verdik, oğlumuz olursa adını Yannis koyacağız."

Her ne kadar bu koşullarda böyle bir şeyi bekliyor olsa da, gözle görülür biçimde duygulanmıştı Doktor. Üçü birden bu muhabbetin kaçınılmaz biçimde sona ereceği anın yaklaşmasını beklerken uzun ve hüzünlü bir sessizlik çöktü odaya, sonunda Dr. Yannis, nemli gözlerini havaya dikerek, "Antonio," deyiverdi, "eğer bir oğlum varsa, sensindir o. Bu sofrada her zaman yerin olacak."

Bunun cevabı o kadar açıktı ki; ve o kadar açık olduğu için bir o kadar da havada kalacaktı; onun için Corelli, cevap vermektense ayağa kalkarak yaklaştı ihtiyar adama, o da kalkmıştı. İkisi kucaklaşıp birbirlerinin sırtını sıvazladılar, sonra Doktor, daha dışa vuracak coşku kaldığını hatırlayarak yüreğinde, kızını da kucakladı.

"Savaş bitince döneceğim," dedi Corelli. "O güne kadar da ordudayım, şu Almanlardan kurtulmamız şart."

"Tekrar gitme savaşa!" diye haykırdı Pelagia. "Yeterince dövüşmedin mi? Yeterince ölüm görmedin mi? Ya ben ne olacağım? Beni hiç mi düşünmüyorsun?"

"Seni tabii ki düşünüyor. Sen şu evden dışarıya korkmadan çıkabilesin diye, bu belayı başımızdan savmayı düşünüyor."

"Carlo olsa böyle yapardı. Ondan aşağı kalmamak zorundayım."

"Siz erkekler hepiniz salaksınız!" diye bağırdı Pelagia. "Dünyayı kadınlara vereceksiniz, bak o zaman savaş falan kalıyor mu!"

"Anakarada savaşan andartelerin birçoğu kadın," dedi Corelli, "Yugoslavya'daki partizanların birçoğu da öyle. Yine bu kadar savaş olurdu, hem dünya kana susamış kraliçelerden de nasibini aldı yeterince. Nazileri yenmek çok önemli, bundan daha kesin olan hiçbir şey yok."

Pelagia öfkeyle gözlerini dikti ona ve usulca cevap verdi: "Faşistleri yenmek de çok önemliydi, ama sen onlar için çarpıştın."

Corelli kıpkırmızı olmuştu, Doktor araya girdi. "Beraber son günümüzü mahvetmeyelim. İnsan hata yapar, basireti bağlanır, bazen koyun gibidir, ama tecrübelerden ders alır ve aslan kesilir."

"Savaşa gitmeni istemiyorum," diye diretti Pelagia; gözlerini Corelli'den ayırmıyordu. "Sen müzisyensin. Eski çağlarda, kabileler birbirini kılıçtan geçirirken, ozanlara dokunulmazdı."

Yüzbaşı bir uzlaşma yolu bulmaya çalıştı. "Belki gerek kalmayacak, belki de göndermeyecekler beni cepheye. Eminim çürüğe çıkaracaklardır."

"İşe yarar bir şey yap," dedi Pelagia. "Git itfaiyeye falan gir."

"Memleketime dönünce," dedi Corelli, mahcup mahcup durakladıktan sonra, "penceremin pervazında bir saksıya fesleğen ekeceğim, Yunanistan'ı hatırlatsın diye. Belki uğur getirir." Odayı arşınlayarak oradaki her şeyi zihnine kazımaya çalıştı; bildik eşyayı değil sadece, duygulardan oluşan tarihini de odanın. Hâlâ umutlar, ortak güven duygusu ve şakalar, geçmişteki

düşmanlıklar ve kırgınlıklar ve bir canın kurtarılışı yankılanıyordu odada. Müzikten ve kucaklaşmalardan artakalan koku, ıtırlı otlar ile sabunun rayihasına karışmıştı. Corelli ayakta durmuş, üstünde yiyecek bulunmayan bir rafta boylu boyunca yatmakta olan Psipsina'nın uzun, dümdüz sırtını okşuyordu; içinden yükselen o tarifsiz keder, denizden kaçmaya hazırlanan adamın ağzındaki kuruluk ve midesindeki çekilmeyle yarışmaktaydı. Doktor, idam edilmeyi bekleyen biri kadar yapayalnız dikildiğini gördü onun, sonra Pelagia'ya baktı; kız, ellerini kucağında kavuşturmuş, boynunu bükmüş oturuyordu. "İkinizi yalnız bırakayım ben," dedi. "Veremden ölmek üzere olan bir küçük kız var, gidip ona bakmam gerekiyor. Hastalık omuriliği sarmış, yapacak bir şey yok artık, ama fark etmez... "

Ve evden çıktı, iki sevgili karşılıklı oturdular, kelimeler tükenmişti, birbirlerinin parmaklarını okşuyorlardı. Sonunda Pelagia'nın yanaklarından aşağı sessiz gözyaşları süzülmeye başladı, Corelli onun yanı başında diz çöktü yere, kollarını beline doladı ve başını kızın göğsüne yasladı. Onun nasıl da zayıfladığını fark edince şaşkınlıktan her yanı sarsılmıştı bir kez daha, sonra gözlerini sımsıkı kapadı, başka bir dünyada olduklarını hayal etti. "Çok korkuyorum," dedi Pelagia. "Bir daha gelmeyecekmişsin, bu savaş sonsuza kadar sürüp gidecekmiş gibi geliyor sanki, hiçbir zaman güvenlik ve umut olmayacak, elimde hiçbir şey kalmayacak gibi."

"Silinmez anılarımız var," diye cevap verdi Corelli. "Bunlarda sevinç mi, yoksa keder mi bulacağımız, bize kalmış. Ben seni unutmayacağım ve geri geleceğim."

"Söz mü?"

"Söz. Sana yüzüğümü verdim ve Antonia'yı bıraktım ya."

"Carlo'nun kâğıtlarını okumadık hiç."

"Çok acıklıdır onlar. Geri geldiğimde okuruz, o zaman... üstünden zaman geçmiş olur."

Pelagia, sessizce saçlarını okşadı onun, sonra, "Antonio," dedi, "keşke seninle... yatsaydık. Yani bir kadın ve erkek gibi."

"Her şeyin zamanı gelecek, koritsimu."

"Bunun zamanı gelmeyebilir ama."

"Gelecek. Bunun da zamanı gelecek. Söz veriyorum sana."

"Psipsina özleyecek seni. Lemoni de."

"Sahi, Lemoni beni öldü sanıyor."

"Sen gittikten sonra söylerim ona, Barba C'relli yaşıyor derim. Öyle sevinecek ki."

"Velisarios'a söyle arada bir açık havaya çıkarsın onu."

Ve böylece sürüp gitti konuşma, dönüp dolaşıp aynı yere gelerek, kendi kendini tekrar tekrar doğrulayarak, ta ki karartma vakti kederli Doktor çıkagelene kadar; ne zaman çaresiz bir çocuğun, ölüm yolunda kör topal attığı son adımlara tanık olmak zorunda kalsa böyle üzüntülü olurdu. Böyle durumlarda hep aklına gelen şeyleri düşünerek yürümüştü eve kadar: "Ben kaybetmeyeyim de kim kaybetsin inancını? Sen ne işe yararsın öyle tepemizde, aylak Tanrı? Ermişin yortusunda numaradan iki mucize göstererek kolayca kandıracağını mı sanırsın beni? Aptal mıyım sanırsın? Gözüm kör mü benim, ha?" Çocuğun babasının ücret olarak verdiği altın parayı döndürdü cebinde. İngilizler, andarteleri finanse edeceğiz diye o kadar çok dağıtmışlardı ki bundan, değeri kalmamıştı artık. "Altın bile," diye düşündü, "ekmekten ucuz."

Akşam tek bir horoz budunu paylaştılar, Kokolios'un, yağmacılar el koyamasın diye kestiği kart bir horozun cılız buduydu bu; Pelagia, artan kemiği sakladı, içinde bir kirpinin kemiklerinin de bulunduğu çorbaya koyacaktı. Yeterince uzun süre kaynatırsa çiğnenebilecek kadar yumuşarlardı. Yemeğin üstüne, sonbaharda topladığı yabani kuşburnu ile demsiz ve ekşi bir çay yaptı, korkuyu unutturacak bir işle meşgul olduğuna memnundu; sonra üçü loş ışıkta oturarak hem çok hızlı hem çok ağır akan saatlerin tükenmesini beklediler.

Saat 11:00 olunca Teğmen Bunny Warren pencereyi tıklattı, Doktor içeri aldı onu. Aldatıcı bir özgüven havasıyla girdi içeri; Pelagia, Teğmen'in o alışılmış mahcubiyet havasını ne kadar inandırıcı buluyorsa buna da o kadar inandı; bir de, iyice bilenmiş olduğu anlaşılan koca bir bıçak takmıştı kemerine. İngiliz Özel Kuvvetleri'nin, sessizce gırtlak kesiverme konusunda Balkan insanına özgü yeteneğe sahip olduğunu işitmişti, tüyleri diken diken oldu. Bunnios'u böyle bir şey yaparken düşünmek güçtü, hele bunu muhtemelen sık sık yapıyor olacağı düşüncesi, korkunç bir hayrete düşürürdü insanı.

Masanın kenarına oturarak her zamanki günlük Rumca ve İngilizce jargonuyla konuşmaya başladı; işte Corelli, ancak bu noktada merak etti, Pelagia ile Doktor'un bir İngiliz irtibat subayı ile nereden ahbap olduklarını. Savaşta öyle çok tuhaf şey olur ki insan bazen şaşırmayı da unutur, ilk akla gelecek soruyu sormayı da.

Warren, "Standart harekât kuralları geçerli," diye söze başladı. "Koyu renk giyilecek. O namussuzların bizi görmemesi lazım. Mutlaka gerekmedikçe, konuşulmayacak. Her yirmi saniyede bir durup kulak kesileceğiz. Ayaklar yere dümdüz basacak, o zaman daha az çatırtı olur. İnişte de kayıp taşları falan yuvarlamamak için ayaklar dik duracak. Ben önden gideceğim, arkadan Doktor ile Kyria Pelagia gelecek, en son da Corelli. Corelli'nin her duraklamada dönüp arkasına bakması lazım." İki ucunda kısa birer çubuk olan bir tel uzattı Yüzbaşı'ya. Bunun adam boğazlamada kullanılacağını ancak birkaç saniyede anlayabildi Yüzbaşı; kullanması gerekebilecekti. "Emir verilmedikçe ateş açmak yok," diye devam etti Warren. "Beklenmedik anda bir Alman çıkarsa karşımıza ben halledeceğim. Olur da iki tane çıkarsa, Corelli'yle bana birer tane düşmüş olacak demektir. Üç tane çıktı mıydı ses çıkarmadan yere yatıyor ve ben işaret verince hemen gerisingeri giderek etraflarından dolaşıyoruz." Karşısındaki suratlara birer birer bakıp sordu: "Yeterince açık mı, yoksa yeterince kapalı mı oldu?"

Doktor, Corelli'ye yardım için tercüme etti bu talimatları ve hepsi de yeterince açık olduğunda mutabık kaldılar. Warren tekrar konuşmaya başladı: "Bu gece etrafı bir kolaçan ettim. Almanlar inlerine girmiş hep. Soğuğu sevmezler. Kalın giyinmek şart. Anlaşıldı mı?"

Yerinden kalkıp odasına giden Pelagia, battaniyesiyle geri geldi, ama bir şey daha vardı elinde. "Antonio," dedi, "bunu al. Yanında bulunsun istiyorum." Yüzbaşı yumuşak paket kâğıdını açınca, aylar önce satın almak istediği nakışlı yeleği gördü. Paketten çıkarıp tuttuğunda altın iplikler loş ışıkta parlamaya başladı. Başparmağıyla kalın kadifeye dokunup elinin kenarıyla kaygan saten biyeyi okşarken, "Ah koritsimu," dedi Yüzbaşı. Kalkıp deri yeleğini çıkararak bunu geçirdi sırtına. Düğmeleri-

ni ilikledi, omuzlarını gererek iyice otırmasını sağladı ve sevinçle bağırdı: "Tam üstüme göre."

"Bunu düğünümüzde dans ederken giyeceksin," dedi Pelagia, "ama şimdi de teknede seni sıcak tutar."

Liaka Burnu'ndaki Spartia köyünün dışında denize, dimdik inen çok sarp bir kayalık vardır, o zamanlar ancak makilerin arasından döne döne ilerleyen taşlı bir patikayla varılabiliyordu buraya. Yolu bir tek balıkçılar kullanır, incecik örülmüş ağlarını atarak, su yüzeyinin üstüne yükselen kayaların dibinde, kimseye sezdirmeden toplanmış ringa sürülerini yakalamaya çalışırlardı yazları. Buradaki kumsal ise, kırık taşların kaplamadığı yerlerde genişliği ancak iki metreyi bulan bir şeritten ibaretti. Kıyı bu kadar kayalık ve belalı gözüktüğü halde denizin dibi neredeyse tamamen incecik kumla kaplıydı, epeyce büyük teknelerin yanaşması için bile ideal bir yerdi burası çünkü birdenbire derinleşiyordu ve tepesinde kayaların oluşturduğu siperlik sayesinde dağın zirvesinden gemilerin görünmesi çok zordu. Aghia Pelagia Burnu'ndan Lurdas Körfezi'ne kadar uzanan kıyı boyunca Almanlar, düzenli aralıklarla gözetleme noktaları oluşturmuşlardı, ama buralarda fazla nöbetçi olmaz, olanlar da özellikle soğuk aralık gecelerinde nöbetten kaytarırdı. Hem kendilerinden önce burada bulunan İtalyanlar gibi Almanlar da gayet iyi biliyorlardı ki asıl savaş başka yerde yapılmaktaydı. Etrafta subay olmayınca askerler, küçük ahşap kulübelerinde kâğıt oynar, sigara içerlerdi, uyuşan ayakları açılsın diye veya işemek için ara sıra dışarı çıkar, çıkmışken de memleketten tarafı gösteren Kutıpyıldızı'na bir göz atarlardı.

Dolayısıyla kumsala kadar yapılacak yolculuk öyle büyük maceralarla dolu değildi. Çalıların arasından soğuk bir rüzgâr esiyordu ve hiç ay ışığı yoktu. Arada bir düşen minik damlalar, hafif bir yağmurun gelmekte olduğunu gösteriyordu, öyle zifiri bir karanlık çökmüştü ki Pelagia, hemen önünde gitmekte olan babasını bile kaybetmekten korkuyordu zaman zaman. O sararıp solmuş haliyle soğuğun etkisi birleşince, Warren'ın sessiz molalarında iki misli sefil oluyordu görüntüsü. Üstelik babasının elinde tabanca olması, avcunda sımsıkı tuttuğu kendi minik silahından daha ürkütücü ve rahatsız edici bir durumdu.

Hem yüreğinde açılan boşluğa karşı mücadele etmekteydi Pelagia, hem de korkudan aynı yüreğin yerinden fırlayacakmış gibi çarpmasına karşı. Arkasından gelmekte olan Antonio Corelli ise her ne kadar önündeki nişanlısını koruma duygusuyla güç toplamışsa da, hemen hemen aynı heyecanı duymaktaydı. "Niye bütün bunlar benim başıma geldi?" diye düşünür buldu kendini, olan bitene isyan ediyor, onu reddediyor, ama gerekliliğini de kabulleniyordu bir yandan. İnsanı zayıf düşüren cinsten bir anlamsızlık ve melankoli duygusuyla eli ayağı bağlanmıştı, karşılarına bir Alman devriyesi çıksa da dövüşerek ve can alarak can verse, bütün bunlar gürültü patırtı ve alevler içinde, ama hemen şimdi sona erse diye düşünecekti neredeyse. Biliyordu ki bu adadan ayrıldığında, köklerinden çekilip koparılmış gibi olacaktı.

Dördü o daracık kumsalda, rüzgârın soğuk pençesine karşı düşe kalka ilerlediler, denizden ışıkla verilecek işareti beklemeye koyuldular sonunda. Warren kendi lambasını yakıp pelerinini siper etti alevi görünmesin diye, bu arada diğer üçü sırayla gelip ellerini ısıttılar. Kıyıya ilerleyen Corelli, kara kara dalgaların kabardığını görünce bu yolculuktan sağ çıkıp çıkamayacağını düşünmeye başladı. Başka kumsalları düşündü, La Scala'daki çocuklar bir ağızdan şarkı söyleyip içkilerini yudumlarken, çıplak fahişelerin sığlıklarda zıplayıp oynayışı geldi gözünün önüne; ama öyle serin ve berrak bir denizdi ki orası, cennet ülkesi Arcadia'daki, bir göl olurdu bunun yanında. Yazın Assos'tan dönerlerken Kiriaki Körfezi'nin tepeden görünen o inanılmaz türkuvazını hatırladı; ve bu hatıranın güzelliği, uğrayacağı kaybın kederini hafifletti. Doktor'un ksenitia hakkında söylediklerini düşündü, sürgün Yunanlının yüreğini burkan o korkunç sıla hasretini, aynı acıyı göğsüne sokulup döndürülüveren bir süngüymüşçesine kendi hissediyordu şimdi. Artık kendi köyü vardı onun, kendi patridası; düşünceleri ve konuşması bile değişmişti. Belki şans getirir diye kara bir taş alıp denize savurdu ve Pelagia'ya döndü. Karanlıkta yüzünü avuçlarının arasına aldı, sonra sarıldı ona. Saçları hâlâ biberiye kokuyordu, içine öyle derin çekti ki bu kokuyu, daha tam iyileşmemiş olan kaburgaları sızladı. Soğuk ve temiz hava kokuyu daha

da yoğunlaştırmıştı, bir daha hiç bu kadar keskin ve kusursuz bir biberiye kokusu duyamayacağını biliyordu Corelli. Bundan böyle sönüp gitmiş ışıkları ve tozu andıracaktı bu otun kokusu.

Denizden üç kez ışık yakıp söndürerek işaret verildi, ardından Warren işaretle karşılık verince Corelli, Teğmen'in elini sıktı, kayınpederini iki yanağından öptü ve Pelagia'ya döndü. Söyleyecek bir şey yoktu. Kızın ağzının üzüntüden titrediğini biliyordu Corelli, aynı duygular düğüm olup kendi boğazına oturmuştu. Pelagia'nın yanağını okşadı usulca ve gözlerini öptü, gözyaşlarını temizlemek istercesine. Bir filikanın küpeştesine çarpıp duran küreklerin boğuk sesini duydu, ardından köseleye sürtünen ahşabın hışırtısını; sonra gözlerini kaldırınca yaklaşmakta olan teknenin siluetiyle karşılaştı, küreklere asılmış iki adamın gölgesi görünüyordu. Dördü su kıyısına yaklaştılar, "Güle güle git, Antonio," dedi Doktor, "ve geri gel."

Yüzbaşı Rumca, "Dudaklarınızdan dökülenler Tanrının kulaklarını bulsun," dedi ve son kez kollarına aldı Pelagia'yı.

Kıyıya vuran dalgaların arasına dalıp tekneye tırmandıktan sonra bir hayalet gibi kayboldu karanlıkta; Pelagia, su kalçalarını bulana dek ilerledi dalgaların arasında. Onu son bir kez görebilmek için çok uğraştı ama, hiçbir şey göremedi. Bir yırtıcının pençesi her şeyi çekip alıvermiş gibi dört bir yanı boşlukla kuşatılmıştı. Elleriyle yüzünü kapayarak ağlamaya başladı Pelagia, omuzları sarsılıyor, acı dolu iniltileri rüzgârla savrulup dalgaların hışırtısında kayboluyordu.

62 *Alman İşgaline Dair*

Alman işgaline dair anlatacak pek bir şey yok, ada halkının, kaybettikleri İtalyanları daha çok sevmesine sebep olması dışında. Bir halkın, kendisine zulmedenleri sevmeyi öğrendiğine pek sık rastlanmamıştır, ama Romalılar zamanından beri bundan başka bir yönetim biçimi görülmemişti pek. Garnizon hayatının monotonluğundan uzaklaşmak için üzüm bağlarında çiftçilerle yan yana çalışan İtalyanlar yoktu artık, ha bire kavga çıkaran, faul yapan ve hakemi tartaklayan taraflar ara-

sında futbol maçları yoktu, bereleri suratlarına devrilmiş, sakalları uzamış, ağızlarının köşesinde daima yarısı yanmış bir sigara taşıyan bombacılar ile genç kızlar arasında kırıştırmalar yoktu. Napoliten şarkılar söyleyen tenor sesleri, çam kaplı dağların ötesinden duyulan içli aryalar yoktu. Kollarını sağa sola savurup aynı anda herkese birden düdük çalarak Argostoli'nin orta yerinde trafiği altüst eden beceriksiz inzibatlar yoktu, dakik olmayı asla beceremeden adanın etrafında yarım gönülle uyuşuk uyuşuk devriye gezen su motorları yoktu, boyalı dudakları ve şemsiyeleriyle çırılçıplak güneşlenen pespaye askeriye orospuları yoktu, ne de neye uğradığını şaşırmış bir halde onları gezdiren ihtiyar Yunanlı arabacı. O kızlara ne olduğuna dair hiçbir kayıt bulunmuyor; muhtemelen Doğu Avrupa'nın adı sanı duyulmamış esir kamplarından birine götürülmüşlerdir, muhtemelen kötü muamele görüp öldürülmüşlerdir oralarda, vazife uğruna aşk yaptıkları adamların arasında bir mezar bulmuşlardır kendilerine, yahut *Kitabı Mukaddes*'te anlatılanları andırırcasına gökyüzünü kara bulutlara boğan alevler arasında külleri, o erkeklerin küllerine karışmış, geriye bitki örtüsünün ortasında kocaman yanık çemberler kalmıştır, bir de burun deliklerini tahriş eden gazyağı ile kavrulmuş kemik kokusu. Adriana, La Triestina, Madama Nina, hepsi de yok olup gitmişlerdir.

İtalyan askerlerinin geride bıraktığı az buçuk kalıntı savaştan sonra toparlandı. İtalyan mezarlığı tekrar kazılarak ufalanmamış birkaç ceset çıkarıldı, kara gövdeli bir savaş gemisiyle İtalya'ya götürdüler bunları ve kimliklerini saptamaya uğraştılar. Ama mümkün olamadı, ailelere teslim edilen kemiklerle küllerin pekâlâ başkarına ait olabileceği söyleniyordu. Yani kimi analar, başka anaların ölü evlatlarının ardından ağıt yakmaktaydı, ama şimdi çoğunun oğlu Kefalonya toprağına veya kül olup İyonya'nın havasına karışmıştı, gençliklerinin baharından koparılıp alınmış, ne sağlıklarında onların derdine kulak veren, ne ölülerini umursayan bir dünyanın gözünde sonsuza dek kaybolup gitmişlerdi.

Cazibeli tavuk hırsızları da yok olmuştu, nüktedan bireyciler ile şarkıcılar da; onların yerine öyle bir ara dönem gelmişti

ki, Doktor'un Tarih'inde kaydettiğine göre, bütün zamanların en sıkıntılısıydı.

Adalılar, Almanları insan olarak anmaz hâlâ. İlke tanımayan birer robottu onlar, yağma ve vahşet sanatına incelikle ayarlanmış birer makineydi, güce kudrete duydukları aşktan başka ihtiras bilmiyor, kendinden aşağı olan ırkı topuklarının altında çiğneme hakkından başka şeye inanmıyorlardı.

İtalyanlar hırsızdı elbette, fakat işe gece çıkmaları, yakalanmamak için uyguladıkları stratejiler, yakayı ele verdiklerinde utanca kapılmaları gösteriyordu ki yaptıklarının yanlış olduğunu kendileri de bilmekteydi. Almanlar ise günün herhangi bir saatinde istedikleri eve girer, eşyalara tekme savurur, yaşlı mı, çocuk mu, hasta mı aldırmadan ev halkını döver ve gözlerinin içine baka baka canlarının çektiğini alıp giderlerdi. Kuşaklar boyu aynı aile içinde el değiştirmiş olan süs eşyası, yüzükler, gaz lambaları, gaz ocakları, denizcilerin Doğu'dan getirdiği yadigârlar, hepsi kayboldu. Kültürleri hiçbir değer taşımayan bu esmer tenli insanları aşağılamak çok keyifli ve yerinde bir işti. Arada bir insanları açlıktan ölmeye terk eder, taşlı yollardan mezarlığa doğru Yunan tabutları ilerlerken başparmaklarını havaya kaldırarak sevinç işareti yaparlardı.

Hem Pelagia hem de babası, değişik zamanlarda, görünürde hiçbir neden yokken dayak yediler. Psipsina, evcilleştirilmiş olduğu gerekçesiyle Pelagia'nın kollarından zorla çekilip alındı ve bir tüfeğin dipçiğiyle gövdesine vahşice vurula vurula öldürüldü. Bir subaya kaşlarını çatarak baktığı için Drosula'nın göğüslerinde sigara söndürüldü. Doktor'un, onurlu bir şekilde geçirdiği yirmi sefalet yılı boyunca toplanmış tıbbi aygıtları, kemerlerinde kurukafa biçiminde tokalar bulunan, yürekleri ise Drogarati Mağarası kadar karanlık, küflü ve ıssız olan dört asker tarafından onun gözleri önünde paramparça edildi. Alman işgalinin başladığı yıl, Markopulo'daki Meryem Ana Kilisesi'nde gözükmedi Kutsal Yılanlar, ne de Demutsandata'da Kutsal Zambak çiçeğini gören oldu.

1944 Kasımında, ebedi Reich'a bağlı yaşayan üstün ırkın yenilmez temsilcilerine geri çekilme emri verildiğinde, kalan zaman yettiğince yıkabildikleri bütün binaları yerle bir ettiler;

Kefalonya ahalisi sonunda kendiliğinden ayaklandı ve denize kadar peşlerinden koşup dövüştü Almanlarla.

Ancak katliamların olduğu zamandan beri utancından evinden çıkmayan Günther Weber, gitmelerinden önceki gece gramofonu ile Marlene Dietrich plaklarını getirip Pelagia'nın kapısının önüne bıraktı, daha bahtiyar günlerinde söz vermiş olduğu gibi. Gramofonun kapağının altına bir de zarf bırakmıştı, Pelagia bunu açtığında Antonio Corelli ile Teğmen'i kumsalda, kollarını birbirinin omzuna atmış vaziyette gösteren bir fotoğraf buldu. Corelli'nin başında süslü püslü bir kadın bonesi vardı, üstünde yapma meyveler ve kırış kırış kâğıttan güller olan; elindeki şarap şişesini fotoğrafı çekene doğru sallayarak poz vermişti, Günther ise bir İtalyan denizci kasketini yana devirerek takmıştı kafasına. İkisinin de gözleri kaymıştı, belli ki sarhoştular. Uzaklarda, deniz kenarında sularla oynayan bir çıplak kadını zar zor seçti Pelagia, başında Alman bombacı birliğinin sivri tepeli subay beresi vardı. Kollarını neşeyle iki yana açmış, ayağıyla tekme savurduğu sular bir yay çizerek fışkırmıştı havaya. Tuhaf bir şekilde Pelagia, bu çarpıcı görüntü karşısında ne hayrete düştü, ne de kıskançlığa kapıldı; kadının orada bulunması doğal görünüyordu, cennet bahçesinde icat edilmiş olup da Corelli'nin sık sık hayalini kurduğu yakınlaşmalara uygun bir durumdu.

Fotoğrafın arkasını çevirince Faust'tan dört dizeyle karşılaştı Pelagia, bunun anlamını ancak otuz beş yıl kadar sonra, utangaç bir Alman turistten öğrenecekti. Diyordu ki,

"Mein Ruh ist hin,
Mein Herz ist schwer;
Ich finde sie nimmer
Und nimmermehr."

Dizelerin altına İtalyanca şöyle yazmıştı Weber: "Tanrı yanında olsun, seni hiç unutmayacağım."

Gramofon, döşemedeki deliğe, Antonio'nun mandolini ile Carlo'nun itiraflarının yanına saklandı ve katliamları atlattı.

Tarih hep tekerrür eder, önce trajedi olarak, sonra yine trajedi olarak. Almanlar herhalde dört bin İtalyan evladım öldür-

müştür, üstelik bunların içinde yüz kadar da Kızılhaç pazubentli sıhhiye eri vardı; cesetler ya yakıldı, ya da safra yüklü kayıklarla suya batırıldı. Fakat bir dört bin kişi de sağ kalmıştı ve Korfu'da yaşananların tıpatıp aynısı oldu, bunları çalışma kamplarına götüren gemiler İngilizler tarafından bombalandı. Esirlerin çoğu gemi ambarlarında boğularak öldü, suya atlamayı başaranlar ise Alman makinelilerince tarandı ve bir kez daha su yüzeyinde salındı cesetler.

63 Kurtuluş

Almanlar gidince kutlamalar başladı, ama daha çan sesleri kesilmeden kış uykusundan uyanan ELAS andarteleri –artık EAM adını almışlardı gerçi– İngilizlerin, Nazilere karşı kullanılacağı inancıyla sağladığı silahların da yardımıyla halkın tepesine çöktü. Söyledikleri kadarıyla Tito'nun emirlerine göre hareket ederek İşçi Konseyleri ile Komiteleri kurdular ve her türden makama oybirliğiyle kendi kendilerini seçmeye, akıllarına gelen her şeyden dörtte bir oranında vergi almaya koyuldular. Zante'de, Kral yanlılarının bulunduğu köylerde halk silahlanarak evlerini tahkim etti; Kefalonya'da komünistler, tipini beğenmediklerini toplama kamplarına tıkmaya başlamıştı; Nazileri güvenli bir mesafeden izlemişlerdi yıllarca, artık zulüm ve kıyım zanaatında iyice ustalaşmışlardı. Hitler görse gurur duyardı böyle gayretkeş öğrencileriyle. Gizli polisleri (OPLA), bütün Venizelos ve Kral yanlılarını saptayarak faşistlere kolaylık olsun diye damgaladı.

Anakarada Kızılhaç yardımlarına el koydular, düşman köylerin kuyularını eşek leşleri ve muhalif cesetleriyle doldurarak zehirlediler, Atina'ya yardım olarak Pire'ye ulaşan gıdanın dörtte birini talep ettiler, *Alithea* (*Gerçek*) gibi ironik bir ad taşıyan ve kendi kahramanlıkları, başka herkesin de korkaklığı ile ilgili yalanlarla dolu olan bir gazete çıkardılar, işlerine gelmeyen herkesi "işbirlikçi" diye karaladılar, İngiliz askerlerinin aklını çelip onları ateşe atmak için orospular tuttular, İngiliz askeri, Kızılhaç görevlisi, polis ya da dağ zaptiyesi kılığına girdiler,

çocukları kandırıp ellerine beyaz bayraklar tutuşturarak ani baskınlar düzenlediler. Alışveriş eden halkın ve açlıktan ölmekte olanlara gıda dağıtan İngiliz askerlerinin üzerine ateş açtılar, 20.000 masum insanı rehin aldılar, komünist olmayıp da sosyalist olan 114 sendikacıyı vurdular ve Almanların dokunmadan bıraktığı fabrikaları, rıhtımları, demiryollarını tahrip ettiler. Hadım edilmiş, ağızları "tebessüm" etsin diye yarılmış, gözleri oyulmuş Yunan cesetlerini toplu mezarlara doldurdular. Tam 100.000 mülteci yarattılar ve de en kötüsü komünistler, 30.000 küçük çocuğu kaçırarak sınırın ötesine, Yugoslavya'ya götürdüler, endoktrinasyon amacıyla. İngilizlerin eline geçen ELAS askerleri, kendi liderlerinden öyle korkmuşlardı ki esir olarak takas edilmemeleri için yalvarıyorlardı; sıradan Yunanlılar da yalvarıyordu İngilizlere, onlara yardım etsinler diye. Atina'da bir diş hekimi, askerlere bedava takma diş vermeyi önermişti.

Bütün bunlarda hem ironi hem trajedi vardı. İşin ironik yanı oydu ki komünistler, savaş sırasında izledikleri politikayı sürdürüp de kesinlikle hiçbir şey yapmayacak olsalar, dünyada serbest seçimle iktidara gelen ilk komünist hükümet olurlardı. Fransa'nın komünistleri, siyasi hayatta hak ettikleri gibi saygın bir yer edinirken, Yunan komünistleri seçim kazanması asla mümkün olmayacak bir grup haline getirmişti kendi kendilerini, çünkü onlara oy vermeye komünist olanların bile eli varmıyordu. İşin trajik yanı ise bunun, komünizmin kaderi haline gelen yolda yeni bir adım olmasıydı: İktidarda Olduğu Zamanlar Bile Asla Hayata Geçirilemeyecek Olan En Büyük ve İnsana En Yaraşır İdeoloji veya belki de Tarih Boyunca Sokak Serserilerini ve Oportünistleri En Çok Kendine Çekmiş Olan En Soylu Dava olmaktı bu kader.

Pelagia ile Doktor'un hayatı, bu sokak serserilerinin onmaz biçimde kararttığı milyonlarca hayattan ikisiydi sadece. Doktor, cumhuriyetçi olduğuna göre faşist olması gerektiğine, üstelik doktorluk ettiğine göre kesin biçimde bir burjuva olduğuna karar veren üç silahlı adam tarafından gecenin kör karanlığında sürüklenerek götürüldü. Pelagia'yı ise bir köşeye savurup bir sandalyeyle vurarak bayıltana kadar dövdüler. Kokolios Doktor'u savunmak için evinden fırladığında o da götürüldü, hem

de komünist olduğu halde. Eylemleriyle imanının saflığına ihanet etmişti ve üçü birden sevkiyat için rıhtıma götürülürlerken kralcı Stamatis'in koluna yaslanarak yürüyordu.

Pelagia, babasına ne olduğunu veya onu nereye götürdüklerini bilmiyor, yetkililerin hiçbiri de bilgi vermiyordu. Evinde tek başına, beş parasız ve çaresiz kalan, ikinci kez tesellisi imkânsız bir acının darbesini yiyen genç kız, hayatında ilk kez intihar ederek bunların hepsine bir son vermeyi düşündü. Bir faşizmin ardından bir başka faşizmin gelip durmasından başka bir şey görünmüyordu gelecek için; lanetlenmiş bir adaydı burası, hep başkalarının oynadığı oyunun bir parçası olmaya sonsuza dek mahkûm edilmiş bir ada; gerçi oyunu oynayan merhametsizler değişiyordu hep, ama oyuncaklar hep aynıydı, hep masum ve zayıf olanların kemiği ile kanı. Ne zaman dönecekti Antonio? Avrupa'da savaş sürüyordu ve herhalde o da ölmüştü. Öyle bir hayattı ki bu, yoksulluk güzelliğini, açlık sağlığını yiyip bitirmişti Pelagia'nın. Odadan odaya gezinip dururken ayak sesleri bu bomboş, lanetli evde yankılanıyor, kalbi kendi adına ve tüm insanlık adına sızlıyordu. Radyoda söylediklerine göre Naziler, 60.000 civarında Yunan Yahudisini katletmişti ve şimdi de kendi halkı, sanki Naziler sadece bir polis gücü olarak burada bulunmuş da bütün katiller onların gitmesini beklemişçesine kendi kardeşlerine kıyıyordu. Komünistlerin, Almanlara karşı omuz omuza çarpışmak üzere yanlarına gelen İtalyan askerlerini öldürdüğü çalınmıştı kulağına. La Scala'nın şen askerlerini düşündü, Nazilerden ölene kadar nefret edeceğini söyleyişini hatırladı. Sonunda Yunanlılardan da ölene kadar nefret etmenin zamanı gelmiş miydi acaba? Onu dövüp eşyalarını çalmak için evine dalan milletler arasında bir tek İtalyanlar masum gibi görünüyordu. İngilizlerin niye bir türlü gelmediğini düşündü Pelagia, ve Bunny Warren'a ne olduğunu merak etti. Kurtuluştan kısa bir süre sonra komünistlerin onu bir partiye davet edip vurduğunu duysa şaşırmazdı. Şu sözleri sarf etmiş olan adamdı o: "Yunanlılar için her şeyi yaparım. Onları sevmek için buradayım ben." Peki Yunanlılardan nefret ederse hangi halka ait olacaktı Pelagia? Babasız, malsız mülksüz, yiyeceksiz, sevgisiz, ümitsiz, vatansız kalmıştı.

Neyse ki bir arkadaşı vardı. Pelagia'nın artık Mandras'ı sevmediğini, onunla evlenmeyeceğini, Mandras uzun zamandır ortaya çıkmadığına ve sesini de çıkarmadığına göre oğlunun bütün haklarının kendisine geçmiş olduğunu Drosula biliyordu. Pelagia'nın bir İtalyanı beklemekte olduğunu da biliyordu ve bunun için ne kızgınlık duymuştu ona, ne de tek kelime suçlama çıkmıştı ağzından. Babası kaçırıldıktan sonra Pelagia kanlar içinde sürünerek kapısına varıp kollarına atıldığında, kendi de çok çekmiş olan Drosula, onun saçlarını okşamış, tıpkı bir annenin kızıyla konuşmasını andıran sözler söylemişti. Bir hafta içinde rıhtımdaki küçücük evinin kapısını, kepengini kapayıp Doktor'un tepedeki evine taşındı. Bir çekmecede ona ait İtalyan tabancasını ve mermileri buldu, olur da faşist domuzlar dönerse diye yanından ayırmadı bunları.

Pelagia gibi Drosula da bir deri bir kemik kalmıştı savaşta. Ayı andıran o çirkin ablak suratı içe doğru çekilmiş, kalın dudaklarına ve kocaman kaşlarına rağmen ruh gibi uçucu bir hava vermişti kadına. Baldırlarıyla kalçalarındaki şen şakrak yağ katmanları eriyip gitmiş, anaç göbeğinin oluşturduğu muazzam çıkıntı, bir zamanlar midesinin doldurduğu kocaman boşluğun yerine, aşağılara inmişti. Dizlerinden biri ile her iki kalça kemiğinde artrit başlamıştı, hafifçe ayağını sürüyüp sekerek yürüyordu artık ve insana ıstırap veren, mekanik bir görüntü oluşturmaktaydı bu. Öte yandan, yeni kavuştuğu bu alışılmadık incelik o upuzun boyuna daha bir zarafet katmıştı ve ağarmış saçları da hem saygı uyandırıyor hem ürkütücülüğünü azaltıyordu. Ama canlılığını kaybetmemişti Drosula, nitekim Pelagia'ya da güç verdi.

Öyle daha rahat ettiklerinden, ikisi birlikte Doktor'un yatağında uyuyordu, günler geçtikçe yiyecek bulmak için çeşitli planlar geliştirip birbirlerinin sızlanmalarına ve hikâyelerine kulak verdiler. Makilerin arasına dalıp toprağı kazarak kök çıkarıyor, çok eskiden kalmış fasulyeleri çanaklarda filizlendiriyor, kirpileri vahşice kış uykusundan uyandırıyorlardı; Drosula genç arkadaşını kayalıklara götürerek balık tutmayı, taşları kaldırıp altında yengeç yakalamayı, sebze ve tuz yerine geçecek yosunları toplamayı öğretti.

Fakat bir gün Drosula dışarıdayken Mandras çıkageldi, iddialı zafer sözleri ve yepyeni fikirlerle dolu olarak; senelerdir görmediği nişanlısının vazife aşkı ve hayranlıkla dolu bir şekilde kendisine ilgi göstermesini bekleyerek, üstelik intikam almaya ant içmiş olarak.

Kapıyı vurmadan girdi içeri, omuzlarından çantasını bıraktı ve Lee-Enfield'ını duvara dayadı. Yatakta oturmakta olan Pelagia, düğünü için yaptığı yorganın son nakışlarıyla meşguldü, Antonio'nun gittiği günden beri mucizevi bir şekilde sapasağlam kalmıştı yorgan. Bir bakıma, Antonio'nun yokluğunda ortak hayatlarını yaratmış oluyordu bununla, her dikiş ile düğüm, yapayalnız yüreğinin labirentlerindeki hasrete bağlanmıştı. Mutfaktan gelen gürültüyü duyunca seslendi: "Drosula?"

Tanımadığı bir adam girdi içeri, yalnız Drosula'nın savaştan önceki haline çok benziyordu bu adam. Aynı şiş göbek ve baldırlar, aynı ablak, kaba surat, tıpatıp aynı kalın kaşlar ve etli dudaklar. İngilizlerden alman ganimetler ve köylülerden yağmalanan mallarla aylaklık içinde geçen üç yıl, bu yakışıklı balıkçıyı çevire çevire bir kurbağaya çevirmişti. Şaşkınlık içinde ayağa kalktı Pelagia.

Mandras da şaşkınlık içindeydi. Korku içindeki bu cılız kızda Pelagia'yı andıran bir şeyler vardı.

Fakat incecik kara saçlarında gümüş teller çıkmıştı bu tahta göğüslü kadının, uzun eteği, yolunu kesecek kalça kalmadığı için dümdüz aşağı iniyordu, dudakları kuruyup çatlamış, avurtları çökmüştü. Acaba Pelagia orada mı diye çarçabuk odaya bakındı Mandras, bu kadın herhalde kuzeni veya halası falandı onun. Ama, "Mandras, sen misin?" deyince sesini tamdı.

Donakaldı oracıkta, içindeki nefretin çoğu uçup gitmişti, kafası karışmış ve dehşete düşmüş haldeydi şimdi. Kız da bu kocaman, irileştikçe irileşmiş gövdeye bakıyor ve içinde dehşet duygusunun büyümekte olduğunu hissediyordu.

Mandras kapıyı kapatıp sırtını yasladı. "Demek ölmüş olacağımı umuyordun. Gördüğün gibi, ölmedim. Yaşıyorum ve sapasağlamım. Nişanlımdan bir öpücük almayacak mıyım?"

Pelagia, ürkerek, gönülsüzce ona yaklaşıp sağ yanağına bir öpücük kondurdu. "Yaşıyor olmana sevindim," dedi.

Mandras bileklerinden yakalayıp sıkı sıkı tuttu onu. "Sevindiğini hiç sanmıyorum. Sahi baban nerede? Yok mu?"

"Bırak beni," dedi usulca ve Mandras bıraktı. Yatağa döndü tekrar ve, "Komünistler götürdü," dedi.

"Bunu hak edecek bir şey yapmıştır mutlaka."

"Hiçbir şey yapmadı. Hastaları tedavi ediyordu. Bana da sandalyeyle vurdular, her şeyi aldılar."

"Bir sebebi vardır. Parti asla yanılmaz. Bizimle olmayan bize karşıdır."

Mandras'ın İtalyan yüzbaşı üniforması giydiğini fark etti Pelagia, kepinin üstünde de ELAS'ın alelacele dikilmiş kızıl yıldızı vardı. Yerine geçtiği adamın kılıksız bir karikatürüydü. "Sen de onlardansın," dedi.

Kapıya bütün ağırlığını vererek daha da rahat bir tavırla yaslandı Mandras, böylece Pelagia'daki tutsak edilmişlik duygusunu ve korkuyu çoğaltıyordu. "Onlardan olmakla kalmayıp önemli bir üyeleriyim üstelik," dedi böbürlenerek. Sonra alay etmeye başladı, "Yakında komiser olacağım, büyük bir evde otururuz artık. Ne zaman evleniyoruz?"

Pelagia ürpererek titredi. Bunu gören Mandras'ın öfkesi daha da artmıştı. "Evlenmiyoruz," dedi Pelagia. Elinden geldiğince yatıştırıcı olmaya çalışarak ona baktı. "Çok genç ve cahildik, hiçbir şey düşündüğümüz gibi olmadı."

"Düşündüğümüz gibi olmadı mı? Peki ya ben, Yunanistan için savaştım, her gün seni düşünüp her gece rüyalarını gördüm. Yunanistan'ı senin çehrenle düşündüm hep, bu sayede daha da sıkı savaştım. Sonunda evime dönüyorum ve beni çoktan unutmuş olan solgun benizli bir sürtük çıkıyor karşıma. Sahi ben 'evleniyoruz' mu demiştim? Boş bulunmuşum. Evliliğin bir yalan olduğunu unutmuşum." Sonra *Komünist Manifesto*'dan bir alıntı yaptı: "Burjuva evliliği, aslında karıların ortaklığına dayanan bir sistemdir."

"Derdin nedir senin?" diye sordu Pelagia.

"Derdim ne, ha?" Ceketinden buruş buruş olmuş kalın bir deste kâğıt çıkardı. "İşte derdim bu." Desteyi Pelagia'nın ayaklarının dibine savurdu, o da ağır ağır, korkudan midesi çekilerek topladı kâğıtları. Desteyi eline aldığında bunların, Arnavut-

luk cephesindeyken Mandras'a yazdığı mektuplar olduğunu fark etti. "Benim mektuplarım mı?" dedi, elinde evirip çevirirken kâğıtları.

"Senin mektupların. Biliyorsun okumam yok, onun için, sen bunları bana okursun diye geldim. Makul bir istek olduğunu sanıyorum bunun. Sonuncusundan başlamanı istiyorum, oradan geriye doğru gideriz. Haydi, oku."

"Of Mandras, lütfen. Ne lüzumu var bunun şimdi? Hepsi geçmişte kaldı."

"Oku," dedi, elini ona vurmak için kaldırırken. Korkudan büzüşen Pelagia, elleriyle yüzünü korudu, sonra mektupların bağlandığı teli çekiştirmeye başladı. Son mektubu buldu, ama onu okuyamazdı. Ona bakıyormuş gibi yaparak başlardan bir tane seçti. Titrek bir sesle okumaya başladı: "Agapeton, senden hâlâ tek kelime gelmedi, o kadar tuhaf ki endişelenmeye başlıyorum artık. Panayis cepheden döndüğünde bir eli yoktu, cephede havanın çok soğuk olduğunu, insanın kalem tutamadığını söyledi..."

Mandras onu susturdu: "Sen beni aptal mı sanıyorsun, sürtük? Sonuncusunu oku dedim sana."

Ödü kopan Pelagia, son mektubu bulmak için karıştırmaya başladı kâğıtları ve Mandras'ın, aylar önce de yaşamış olduğuna çok benzeyen bir işkence uyguladığını düşündü kendisine. Son mektubundaki kısa ve kesin mesajı bulmaya çalışıyordu ve korkudan zayıf düşmüş durumdaydı. "Agapeton," diye başladı sesi çatlayarak, "seni çok özledim..."

Mandras tiksintiyle haykırdı ve kâğıdı çekip aldı elinden. Işığa tutarak kendi okumaya başladı: "Bana hiç yazmıyorsun, ilk başta çok üzülmüş ve endişelenmiştim. Şimdi anlıyorum ki umurunda değilim artık, bu yüzden ben de sana olan sevgimi kaybettim. Bana verdiğin sözlerden dolayı artık hiçbir sorumluluğun kalmadığını bilmeni istiyorum. Kusura bakma." Alaycı bir gülümseme belirdi suratında, hem uğursuz hem de tehditkâr, sevinçten yoksun bir gülümseme. "İşçi eğitimi diye bir şey duymuş muydun hiç? Evet, artık okuma-yazmam var. Ve işte kalbimin üstünde gezdirip durduğum mektupların arasında bunu buldum. Çok tuhaf, ama bu mektubu bana daha önce

okuduğunda sanki başka şeyler vardı gibi hatırlıyorum. Nasıl olur da bir mektup kendi kendini yeniden yazabilir, çok merak ettim doğrusu. İnsan ister istemez meleklere inanıyor. Çok acayip, değil mi? Bunun nasıl bir açıklaması olabilir acaba?"

"Seni üzmek istememiştim. Özür dilerim. Ama şimdi hiç değilse gerçeği biliyorsun."

"Gerçek," diye bağırdı, "gerçek ha? Gerçek ne biliyor musun, orospunun tekisin sen. Bir şey daha söyleyeyim mi sana? Buraya adımımı atar atmaz ilk duyduğum şey ne oldu, biliyor musun? 'Hey Mandras, eski nişanlını duydun mu? Bir İtalyanla evleniyor.' Demek gidip bir faşist buldun kendine ha? Bunun için mi savaştım ben? Vatan haini sürtük."

Pelagia yerinden kalktı, dudakları titriyordu, "Mandras," dedi, "bırak beni gideyim."

"Bırak beni gideyim," diye alay ederek tekrarladı Mandras, "bırak beni gideyim. Zavallı küçük pek de korkmuş, ha?" Üzerine atılıp öyle sert vurdu ki suratının ortasına, Pelagia yere düşmeden önce kendi etrafında bir tur döndü. Sonra böbreklerinin üstüne tekmeler yağdırdı Mandras ve bileklerinden kavrayarak ayağa kaldırdı onu. Ve yatağa fırlattı, sonra da, ilk baştaki niyetinin tamamen tersi bir yaklaşımda karar kılmış olsa gerek, giysilerini yırtarak çıkarmaya başladı.

Anlaşılan kadınlara yönelik şiddet, elinde olmadan yaptığı bir şeydi onun. Ta göğsünün derinlerinden kaynayıp fışkıran karşı koyulmaz bir refleksti, üç yıldır iktidarsız olmasından ve silah zoruyla insanların mallarına el koymakla başlayıp sonunda her şeylerine el koymaya imkân tanıyan bir muafiyetten, hesap verme muafiyetinden kaynaklanan bir refleksti bu. Doğuştan edinilmiş bir haktı, rutin bir işti, üstelik barındırdığı şiddet ile hayvanilik, sonunda ele geçen üç kuruşluk şehvetten çok daha heyecan vericiydi. Bazen ilk baştaki keyiften artmış küçük bir kalıntıyı geri çekebilmek için kurbanı öldürmek de gerekebiliyordu. İşte o zaman bir tükenmişlik duyardı insan, öyle bir boşluk olurdu ki içinde, aynı şeyi tekrar tekrar yapması için kamçılar dururdu.

Pelagia dövüştü. Tırnaklarını kırdı Mandras'ın etinde, elleriyle, dizleriyle, dirsekleriyle vurdu ona, bağırıp haykırdı.

Mandras'ın gözünde hem anlamsız hem nafile bir direnişti bu, onca ağırlığına ve kuvvetine rağmen zaten sonuca varamıyordu, sonunda kalkıp oturdu ve Pelagia'ya boyun eğdirmek için arka arkaya suratına vurmaya başladı. Her darbede başı bir o yana, bir bu yana savruluyordu kızın, sonra aniden Mandras, eteklerini sıyırdı. Tam o sırada Pelagia'nın önlüğü başına geçiverdi ve cebindeki tabancanın ağırlığını hissetti başının dayandığı yastığın üstünde. O azgın öfkeden gözleri kararmış, nefes nefese kalmış olan Mandras bunu görmedi, o yüzden de kurşun köprücükkemiğini parçalayarak geçerken hayretler içinde kalakaldı. Bir ayağını yere dayayıp arkaüstü düşerken eliyle yarasını tutuyordu, bakışlarında hem şaşkınlık hem suçlama vardı.

Drosula, tam mutfak kapısından girerken duymuştu tabancanın sesini ve ilk anda ne olduğunu anlayamadı. Ama sonra silah sesini tanıdı ve Komünist Parti bürosunun pencereleri önünde uğruna onca insanla kavga etmiş olduğu bayat ekmek dilimlerinin altında saklı duran İtalyan tabancasını aldı hemen. Hiç düşünmeden –çünkü düşüncenin insanı korkuya götürdüğünü biliyordu– Pelagia'nın odasına daldı ve asla aklına gelmeyecek olan bir manzarayla karşılaştı.

Pelagia'nın kendini vurmuş olabileceğini, eve hırsız girmiş olabileceğini falan düşünmüştü, oysa odaya daldığı anda Doktor'un kızının, sağ elinde dumanı tüten küçük tabancayla dirseklerinin üzerinde doğrulmaya çalıştığını gördü; şiş suratı kanlar içinde, dudakları patlamış, giysileri paralanmış, gözleri şimdiden şişip morarmaya başlamıştı. Pelagia'nın bakışlarını takip ederek parmağının ucuyla işaret ettiği yere baktı Drosula ve kapının arkasmdaki duvara yaslanmış adamı gördü, oğlu olabileceğini zannettiği bir adamı. Pelagia'nın yanına koşarak kucakladı onu, kollarında sallayarak yatıştırmaya çalıştı ve iniltilerle dehşet katmanlarının dibinden yükselmeye başlayan kelimeleri işitti: "Bana... tecavüz... etmek istedi."

Drosula ayağa kalktı ve ana oğul, inanmaz gözlerle incelediler birbirlerini. Ne çok şey değişmişti. Kadının göğsünde öfke yükselirken, Mandras'm ruhundaki ateş de ufalıp sönmekteydi. Kendine acıma duygusu çökmüştü üzerine ve şimdi Man-

dras'ın tek istediği uyumaktı. Her şey boşa çıkmıştı, her şey kaybolup gitmişti. Arnavutluk'ta buzlar arasında sürdürülen savaşın azabı, ormanda geçirilen yıllar, çok iyi okuyup yazabildiğine ve devrimle ilgili teknik terimler konusundaki ansiklopedik bilgisine dair büyük bir özgüvenle kendini kandırması, yeni kazandığı kudret ve ehemmiyet, hepsi buhar olmuştu, hepsi hayaldi. Annesi gazaba gelince karşısında tir tir titreyerek sinen küçük oğlandı işte yine. Üstelik omzu da çok acıyordu. Annesine göstermek istedi yarasını; onun merhametini ve ilgisini kazanmak için, annesinin gelip dokunmasını, yarasını iyileştirmesini diliyordu.

Oysa annesi tabancayı onun üzerine doğrultmuştu, kadının öfkesinden namlusu titriyordu silahın ve ağzından tükürük gibi fırlayan tek bir kelime, onu canevinden vuracaktı: "Faşist."

Dokunaklı bir sesle yalvarıyordu şimdi: "Anne... "

"Ne cüretle, 'Anne,' diyorsun bana? Annen falan değilim ben, sen de oğlum değilsin." Susup ağzından akan tükürüğü giysisinin yenine sildi. "Benim bir kızım var... " diyerek, şimdi tortop olup gözlerini kapamış, sanki çocuk doğuruyormuşçasına hızlı hızlı solumakta olan Pelagia'yı gösterdi, "Ve sen ona bunu yapmaya kalktın. Seni evlatlıktan reddediyorum, tanımıyorum seni artık, bir daha buraya gelme, hayatım boyunca seni görmek istemiyorum, seni unuttum ben, beddualarım yakanı bırakmasın. Asla huzur bulamayasın, kalbin göğsünün içinde yanıp kül olsun, tek başına ölesin e mi!" Yere tükürüp tiksintiyle salladı başını. "Irz düşmanı Nazi, seni gebertmeden çek git buradan."

Mandras, tüfeğini mutfakta duvara dayalı halde bıraktı, sırt çantasını da bıraktı. Hâlâ yarasını tutmakta olduğu sağ elinin parmaklarının arasından kıpkırmızı kanlar sızarken, dışarıya, o kasvetli aralık güneşine çıktı ve derin derin nefes aldı. Bir zamanlar dalma tutunup kahkahalar atarak sallandığı zeytin ağacına baktı dolu gözlerle ve sanki orada bir keçi olduğunu hatırladı. Ama körpe ve güzel Pelagia olmadan eksik kalmıştı ağaç manzarası; Pelagia o ağacın dibine oturur, gözyaşları arasından tebessüm ederek soğan doğrardı. Şimdi bir eksikliği ve kaybı simgeleyen yalnız bir ağaçtı o. Bir hüzün ve nostalji dal-

gası çöktü üstüne, taşlar arasından sarsak sarsak ilerlerken kederden boğazı düğümlendi.

Kendisinin yalnızca istatistiklerdeki bir rakamdan ibaret olduğunu, savaşın paramparça edip harabeye dönüştürdüğü hayatlardan yalnızca biri, yokoluşu mukadder bir solgun kahraman olduğunu kavramamıştı daha. Bir cennetin yitirilişinden, iyimserliğin toza ve küle dönüşmesinden, bir zamanlar yaz güneşi gibi parlarken şimdi gözden kaybolan, katliamların kara ışığı ile dondurucu ısısına, toplu bir yeise karışan sevincinden başka hiçbir şeyin farkında değildi o. Daha iyi bir dünya uğruna savaşmış ve o dünyayı mahvetmişti.

Bir zamanlar neşe ve masumiyetle her yanı pırıl pırıl parlayan bir dünya vardı. Mandras, bir an kıpırdamadan durarak o dünyanın nereye gittiğini hatırlamaya çalıştı. Sendeledi, neredeyse sırtüstü düşüyordu, evlerinde oturan köylüler dışarıya bakıp meraklandılar. Gerçi tanıdık geliyordu ama hiçbiri tanımıyordu onu, hiç karışmamak en iyisi diye düşündüler. Yeterince asker, yeterince kan görmüşlerdi. Kepenklerinin arasından öyle bakıp, düşe kalka ilerleyerek gözden kayboluşunu seyrettiler.

Mandras deniz kıyısına indi. Toprağın suyla birleştiği çizgide durarak çizmelerine çarpan ışıl ışıl köpükleri izledi. Bunların İtalyan çizmesi olduğu geldi aklına, henüz tam ölmemiş bir adamın çizmeleri. Ayağından çıkarıp suya savurdu onları ve dalgalara bata çıka suda oynayışlarını izledi. İşe yarayan tek eliyle pantolonunun düğmelerini açtı, pantolon aşağı düştükten sonra ayaklarını sırayla kaldırarak çıktı içinden. Ceketini de dikkatle çıkararak bıraktı, kayıp omzundan düşsün diye. Gömleğindeki o küçücük deliğin çevresinde gitgide daha geniş bir çember oluşturarak yayılan kana baktı hayretle. Gömleğinin düğmelerini açıp onu da düşmeye bıraktı.

O keskin soğukta çırılçıplak durdu denizin kıyısında ve başını göğe kaldırıp martıları aradı. Ona balıkların yerini gösterirdi martılar. Şu anda denizi teninde hissetmekten daha çok istediği hiçbir şey yoktu, kumların derisine sürtünüp sürtünüp çekilmesini, tuzlu, ipeksi suların soğuk okşayışıyla kasıklarının büzüşmesini istiyordu en çok. Rüzgârı kamçı gibi hissetti tenin-de, şimdi yarası daha az acıyordu. Yıkanmaya ihtiyacı vardı.

Teknesiyle geçirdiği günler geldi aklına, gözlerini kısarak ışığa bakıp balık tutmaktan başka yapacak işinin olmadığı günler; Pelagia'ya verebileceği iyi bir şey tuttuğunda hissettiği zafer sevincini, onu verdiğinde Pelagia'nın duyduğu sevincin kendi sevinci olduğunu hatırladı, ateşböceklerinin hiç susmadığı akşamlarda ondan çaldığı öpücükleri ve Liksuri'nin batı tarafında ansızın batıveren güneşi hatırladı. O günlerde ince yapılı ve yakışıklı olduğu geldi aklına, mağrur ve sıkı görünen adalelerini, kendisine sevgi ve güven duyan üç tane çılgın, coşku dolu yaratık olduğunu hatırladı. Basit ve lütufkâr, çeyiz ve sadakat talep etmeyen, dünyayı değiştirmeyi falan umursamayan, sevgiyle dolu ama şikâyet nedir bilmeyen yaratıklar. "Kosmas! Nionios! Krystal!" diye bağırarak suya attı kendini.

Şişmiş cesedi bulan balıkçı, üç tane yunusun sırayla onu iterek kıyıya götürmeye çalıştığını anlattı. Gerçi antikçağdan beri böyle hikâyeler anlatılmıştır hep; ama aslında kimse bilmez, bunlar romantiklerce mi uydurulmuştur, yoksa gerçek hayatta olur mu böyle şeyler.

64 Antonia

O kadar çok tecavüz yaşanmış, o kadar çok terk edilen yetim olmuştu ki, Pelagia ile Drosula, kapılarının eşiğinde bir kundak bulunca hiç şaşırmadılar. Öyle bir zamanda doğmuştu ki bu çocuk, babası bir Nazi de olabilirdi, komünist de; anası ise onca talihsiz genç kızdan biriydi belli ki. Namusu lekelenmiş olan bu acılı genç kız her kim ise bebeği bir doktorun kapısına bırakacak kadar düşünceli davranmış, içeridekilerin, ne yapılacağı konusunda bir şeyler biliyor olacağını akıl etmişti. O günlerin çalkantısı ve kargaşası içinde iki kadın, bebeği alıp bakmaktan başka bir şey düşünemediler, ileride birilerine evlatlık verilir, yahut da Kızılhaç'a teslim edilir demişlerdi kendi kendilerine.

Çocuğu içeri alıp kundağı açınca, bebeğin kız olduğunu gördüler ve zamanla bu çocuğun, gelecekteki daha güzel bir dünya için yaratılmış olduğunu anladılar. Rahat ve sakin bir

çocuktu, ailesi için azap kaynağı haline gelen kimi bebekler gibi en ufak bahaneyle avaz avaz ağlamıyordu, sağ elinin başparmağını emerdi ve ihtiyarlığında bile vazgeçmeyeceği bir alışkanlık haline getirdi bunu, keyifle kollarını bacaklarını oynatarak cömertçe gülücükler saçardı etrafına; Pelagia buna, "cıvıldamak" diyordu. Biri parmağını burnunun ucuna bastırdı mı zevk dolu, uzun uzun çağıltılar çıkıyordu gırtlağından, tıpkı ağırdan alınmış bir bas tremoloyu andıran bu sesten ötürü Pelagia ona, Yüzbaşı Corelli'nin mandolininin adını uygun gördü.

Ruhları bunca zamandır mahrumiyet ve mutsuzluğun örsünde dövülüp duran iki kadın, hayatlarının merkezine yerleştirecek yeni ve capcanlı bir şey bulmuş oldular Antonia'yla birlikte. Katlanılamayacak kadar üzüntü verici olup da onun sayesinde çekilir hale gelmeyen tek bir yoksunluk yoktu, onun silemeyeceği tek bir trajik hatıra yoktu ve başına talih kuşu gibi konan bu analar dünyasında Antonia, sanki baştan beri alnına böylesi yazılmışçasına yerini alıverdi. Sanki bu dünyada onun kısmetine düşen de kendi kendine vücut buluvermekmiş gibi, hayatı boyunca tek bir gün bile babasını sormadı; balayında yurtdışına gitmek için pasaporta başvurana kadar da, resmen var olmadığının farkına varmanın insana nasıl da sonsuz bir hafiflik duygusu sağladığını keşfetmedi.

Ancak bir dedesi vardı. İki yıl sonra geri dönen Dr. Yannis, iki Kızılhaç görevlisinin yardımıyla, sendeleye sendeleye mutfak kapısından içeri girdi bir gün. Aralıksız vahşetin günlük rutin haline gelmesi sonucunda kesin bir çöküş yaşayan, sonsuza dek bir daha ağzından tek kelime duyulmayan ve duyguları dumura uğramış olan Doktor, o gece odasına çekilmeden önce eğilip başından öpmüştü çocuğu. Nasıl Antonia babası hakkında hiçbir şekilde tahminler yürütmediyse, Dr. Yannis de çocukla ilgili olarak tahmin yürütmedi. Dünyanın, kavranması, tanımlanması, kabullenilmesi kesinlikle imkânsız bir seyre yönelmiş olduğunu anlamak yeterliydi onun için. Sakillik ile şeytaniliği ve ölümün hegemonyasını donuk donuk yansıtan bir ayna haline gelmişti dünya. Kızı ile Drosula'nın onun yatağında uyumasını, kendisininse Pelagia'nınkinde yatmasını kabullendi, çünkü hangi yatakta yatarsa yatsın göreceği rüya aynıydı,

çalınmış olan çizmeleri, yiyeceği ya da suyu olmaksızın yüzlerce kilometre boyunca zorla yürütülecekti hep rüyasında. Evleri yakılan köylülerin bağırışlarını duyacaktı, diri diri hadım edilen ve gözleri oyulan insanların çığlıklarını, firar edenler kurşuna dizilirken duyulan silah seslerini işitecek ve Stamatis ile Kokolios'un, kralcı ile komünistin, Yunanistan'ın ta kendisinin, birbirlerinin kollarında can verişine, kendisi de vurulmasın diye onları yol kenarında bırakıp gitmesi için yalvarışlarına tekrar tekrar tanık olacaktı. Birlik ve kahramanlık ve sevgi için yazılmış bir methiye olan ELAS marşı hiç durmadan zihninde yankılanıyor; sırtı kamçılanırken ve muhafızların çok eğlenceli bulduğu düzmece infazlar sırasında ensesine bir namlu dayanırken kendisine yoldaş diye hitap edilmesinin ardındaki o keskin ironiyi düşünüyordu hep.

Sözü kaybetmiş olan, kelimeler çok cılız ve kifayetsiz kaldığı için artık onların yerine görüntülerle düşünen Dr. Yannis, karısının genç yaşta ölmesinin ardından kızında bulduğu huzurun aynısını buldu Antonia'da. Çocuğu dizlerinin üstünde hoplatır, kara saçlarını düzeltir, kulaklarını gıdıklar, konuşmanın yegâne yolu bu imişçesine hiç gözünü kırpmadan bakardı onun kahverengi gözlerine; çocuğun her tebessümünde kalbi kederle doluyordu, çünkü biliyordu ki büyüyünce o da masumiyetini kaybedecek, trajedinin, gülümsemeyi artık imkânsız hale getirecek kadar yüz kaslarını yorgun düşürdüğünü öğrenecekti.

Dr. Yannis tekrar hekimliğe başlayarak kızının yardımcısı oldu, rolleri değişmişlerdi artık. Onun sessizce, yaralar ve çürüklerle uğraşırken ellerinin titrediğini görmek ürkütüyordu Pelagia'yı, üstelik babasının, gitgide yoğunlaşan bir işe yaramazlık duygusuyla çalışmakta olduğunu biliyordu. Herkes ölmeye mahkûmsa, ölümsüzlük diye bir şey yoksa ve sağlıklı olmak, geçici ve arızi bir gençlik haliyse hayatı korumaya çalışmanın ne anlamı vardı ki? Bazen babasındaki insancıl dürtünün yenilmez gücünü hayretle izlerdi Pelagia, tıpkı Sisyphos'un yaptığı iş kadar anlaşılmaz ölçüde cüretli, ümitsiz ve Don Kişotça bir dürtüydü bu, alevler arasında can veren bir din şehidinin yüksek sesle dualar okumasını sağlayan dürtü kadar soylu ve idraki imkânsızdı. Akşamları Pelagia ona sarılır, babasının

zihni geçmişte dolaşıp dururken kollarında tutardı onu, adamın hüzünle gözleri nemlenir, Pelagia, kendi duyduğu ümitsizliği hafifletenin, babasının ümitsizliği olduğunu anlayarak başını onun göğsüne gömerdi.

Tarih'i üzerinde çalışmaya teşvik etti onu, mahzenden kâğıtları çıkarıp masada önüne dizince ilk başta çalışmaya hevesli görünmüştü Doktor. Baştan sona hepsini okudu, ama bir hafta geçince Pelagia, Tarih'e sadece kısa bir paragraf eklemiş olduğunu gördü. O eski düzgün el yazısının tersine, titreşip duran sivri çıkıntılar ve uca doğru küçülüveren ilmeklerle dolu, örümcek ağı gibi bir şeyler vardı kâğıdın üstünde. Okudu ve babasının bir zamanlar Antonio'ya söylediği sözler geldi aklına. Son sayfada eğri bir çizgi halinde ilerleyen satırda şunlar yazılıydı: "Eskiden barbarlar vardı. Şimdi kendimizden başka suçlayacak kimse yok."

Mahzene indiğinde Pelagia, Mandras'ın tüfeğini, Antonio'nun mandolinini ve Carlo'nun mektuplarını buldu. Mektupları, kehanetlerle dolu ve yürek yakan veda mektubundan başlayıp, Arnavutluk hikâyeleri ve Francesco'nun ölümüyle devam ederek bir gecede bitirdi. O erkeksi ve hayat dolu titanın, daima kendi kendine yabancı kalmasına yol açan, mutluluğunun kaynağını ve pınarlarını kurutan gizli bir dertten ötürü böyle muazzam acılar çekiyor olabileceği aklının ucundan bile geçmemişti. Fakat sonunda bütün o kuvvetinin ve fedakârlıklarının hakiki kaynağını da anlamış oldu ve insanda hiçbir şeyin, tartışma götürmez görünen yanları kadar muğlak olamayacağını da anladı. Corelli'nin hayatını kurtarma kararlılığını, kendi hayatını feda etmek için de ortaya koyabileceğini gördü onun, ve evlat edindiği çocuk böyle bir tehlikede olsa, kendisinin de aynı tarifsiz cesareti bulabileceğini fark etti.

Antonia büyüdükçe ince uzun yapılı bir kız oluyor, müzelerdeki vazolarda klasik çağdan kalma tasvirlerini görmüş oldukları Amazon atletlere benziyordu her geçen gün. Topukları üzerinde hafifçe yaylanarak kocaman adımlarla yürüyordu ve daha çok genç bir yaşta hep beyaz giyinmeye başlamıştı. Adap ve zarafetten nasibini almamıştı hiç, dedesinin koltuğunda otururken başparmağını emdiği yetmezmiş gibi, bir de bacağının

tekini koltuğun kenarından aşağı sarkıtarak bir hanımefendi için hiç de yakışık almayacak şekilde sallıyor, annesi ile Drosula'nın ayıplamalarına ise, "Bu kadar eski kafalı olmayın," diye karşılık veriyordu. Pelagia, eksantrik kadınların kendi başlarına yönettikleri bir evde Antonia'nın, kadın cinsinin anormal bir mensubu olarak gelişmeye devam etmesi durumunda bunun suçunun sadece kendisine ait olacağını kabul etmişti. Zaten babası da anormalliğin onunla başladığı kanısındaydı.

Eksantrik sayılıyorlardı tabii. Köydekilerin ahmakça dedikodularında, Drosula aşırı ölçüde çirkin oluşuyla, Pelagia da erkeklere boyun eğmeyi korkusuzca reddedişiyle bir çift huysuz cadı olup çıkmıştı. Doktor'un evde hiç sesinin çıkmayıp borusunun ötmemesini, kimyasal yoldan erkekliği ortadan kaldıran iksirler ve Osmanlı büyüleriyle açıklıyordu köylüler; Pelagia'nın parasızlık yüzünden modern ilaçlar yerine kediotu ve kekik gibi bitkiler kullanması ise bu ikisinin kuşku verici yöntemler uyguladığı, kara büyü falan yaptığı şeklindeki görüşe kesinlik kazandırmıştı bir kere. Onlar geçerken çocuklar sataşıp taş atıyor, büyükler de çocuklarını onlardan uzak durmaları için uyararak köpeklerini salıyorlardı üstlerine. Yine de Pelagia geçinip gidiyordu, ne de olsa karanlık bastırdıktan sonra insanlar, onun şifa dağıttığına, merhemlerinin kesin sonuç verdiğine inanarak gizli gizli gelirlerdi evine.

Bu yaşantıda ilk büyük kriz 1950'de baş gösterdi, yani evin kadınları, Sağlık Bakanlığı'ndan gelen bir memurun, Doktor ile Pelagia'nın ruhsatsız hekimlik ettiğini görmezden gelmesi için gerekli rüşveti toparlamayı başaramayınca. Hekimlik edemeyince de yoksunlukların en kötüsüyle karşı karşıya kalacak, savaş yıllarına dönüp kirpi, kertenkele ve salyangoz yemeye başlayacaklardı.

Fakat talih ilk kez yüzlerine gülüyordu anlaşılan. İntihar girişimleri ve metafizik ağıtlarla ilgili eserler veren buhran dolu bir Kanadalı şair adaya gelmiş, kalacak yer arıyordu. Batı'nın Byron'a özenen yeni romantik entelektüeller kuşağının ilk temsilcisi olan bu adam, basit insanlara ait basit bir evde kalmak istiyordu, böylece hayatın sahici bir cesaret gerektiren gerçekleriyle yüz yüze gelebilecekti.

Kıyı köyünün basit insanları arasında basit bir ev buldu da kendine. Drosula, sağlık kurallarına tamamen aykırı, nemli, sıvaları dökülmüş ve biraz da kokan küçücük, iki göz evini adama gezdirirken, utancından özür üstüne özür diliyordu; rıhtımdaki ev beş yıldır kapalı olduğundan hamamböceklerinin, kertenkelelerin ve farelerin sığınağı haline gelmişti. Drosula tam hakaretamiz bir şekilde reddedilmeye hazırlıyordu ki kendini, adam evi beğendiğini kısaca ifade etti ve onun kafasındakinin dokuz buçuk misli bir kira önerdi. Drosula, onun zengin bir deli olduğu konusunda en ufak kuşkuya kapılmazken, adam da, bir şairin bile kirasını ödeyebileceği bir ev bulacak kadar talihli olduğuna inanamıyordu. Hatta suçluluk duygusuna kapılarak, kepenklerin arasından uzattığı zarfın içine daha da fazla para koyar oldu, ama Drosula dürüst davranıp her seferinde iade etti üstünü.

1953'te, adadaki evlerin nevrotik bohem sarışınlar ve gözde Marksist romancılarla dolmasına sebep olan faciaya kadar, tam üç yıl kaldı adam. Bu yeni konuklar, her gece sabahlara kadar kırmızı şarap içerek, ateşi saatler ilerledikçe sönen komplo teorileri geliştirirlerdi; içtikleri şarabın alkol oranı ve zekâ üzerindeki tahrip edici etkisi ise zannettiklerinden çok daha yüksekti. Şair bu faciadan sonra da kalacaktı aslında, fakat gevşemiş sinirlerin, güneş ışığının ve hayattan keyif almanın, esin perilerine telafisi imkânsız biçimde zarar vermekte olduğunu gördü zamanla. Artık ruhsal çöküntü yaratan şiirler yazamaz olmuştu; özgürlüğün, yavaş yavaş en büyük "Kaygı" kaynağı olarak tanınmaya başladığı Paris'e gitmeli, oradan da Montreal'e geçmeliydi bir an önce.

Oysa Pelagia, Drosula ve Antonia, benzeri görülmemiş zenginliklerinin getirdiği özgürlükle bayram ediyorlardı. Haftada en az iki kez kuzu eti yiyor ve önceki yıl değil o yıl kurutulmuş fasulye alabiliyorlardı. Üstelik artık her gün eve giren şarap, Doktor üzerinde çok hayırlı bir etkide bulunmuş, anılarını yüzeye çıkarıp hafifleterek ruhsal yaralarını bir bir sarmıştı; hâlâ konuşmasa bile artık gülümsüyor, hatta yüksek sesle gülebiliyordu Doktor. Antonia'yla uzun yürüyüşlere çıkmayı âdet edinmişti, ağır ağır yürürlerken küçük kızın sevinç içinde kele-

beklere bakmasını; ona, Lemoni'nin çocukluğunu hatırlatan bir tarzda bir hazineden diğerine koşuşturmasını izliyordu. Şu sıralar hayatlarındaki yegâne problem, bir kediyi evlat edinmiş olmalarıydı.

Ciddi bir problem değildi gerçi bu, ama yine de sınırlıyordu onları. Anlaşıldığı kadarıyla savaş sırasmda adadaki bütün kediler yok edilmişti –ki bunun nedeni açıktı– ama birkaç yıl içinde hızla üreyen hayvanlar eski nüfuslarına ulaşmışlardı. Bir kez daha, iskelelerde balık artıklarını bekleyerek mutlu mesut yaşayıp giden şişko yaratıklar vardı adada; ve bir kez daha o bitli, bir deri bir kemik görüntüleriyle yürek paralayarak bir evden diğerine dilenip duran, darbeler ve tekmelerden başka bir şey beklemeyen kediler vardı.

Drosula, Antonia'ya, "Pisi," diye seslenmeye alışmıştı bir kere, ki bu da hiç duyulmamış veya haklı nedenlere dayanmayan bir şey değildi; ancak zamanla Yunancadaki "Psipsina" ismi Pelagia'nın diline pelesenk oldu ve sonunda çocuk neredeyse asıl ismini unuttu. İyice alışmıştı bu isme, zaten kediyi andıran tabiatına ve miskin zarafetine uyuyordu, üstelik yemeğe de hep bu adla çağrılır olmuştu kız. Bir akşam ve sonra onu izleyen yedi akşam boyunca Antonia'yı yemeğe çağırdıklarında, ufak bir tekir kedinin niye mutfak penceresinden atlayıp doğru yemek masasına ilerlediğini anlamak ailenin biraz zamanını aldı.

Önceleri kurulama bezlerini veya ellerini savurarak kovaladılar hayvanı, ama elbette diretti ve elbette sonunda kaldı. Antonia, bahçede uslu uslu oynarken, "Psipsina, çekil masadan," diye bağırıldığını duyacaktı artık, veya, "Psipsina, yemek vakti," dendiğini duyarak içeri girdiğinde bula bula taş döşemenin üstünde, hiç de davetkâr olmayan çiğ ve kanlı bir sakatat bulacaktı. Tam bir yaramazlık yaparken aniden, "Psipsina, yapma bakayım," diye bağırıldığında olduğu yerde donakalıyor, acaba kendisine mi söylendi diye düşünüyordu çaresizce. Drosula gayet makul bir öneride bulunarak, Antonia ile kedinin isimlerinin değiştirilmesini söyledi; bundan böyle kediye Antonia, küçük kıza Psipsina denecekti, ama bu yolu denedilerse de işe yaramadı.

Bütün bunlar olurken Pelagia, Antonio Corelli'nin öldüğüne inanmış ve tıpkı babası gibi o da, hortlakların gerçek olduğunu, artık hiç kuşkuya kapılmadan, kabul etmişti.

İlki 1946'da bir Ekim günü, katliamların yıldönümüne yakın bir tarihte, eşikte durmuş bebek Antonia'yı kucağında sallarken oldu. O sırada Pelagia, agu-gugu sesler çıkarıyor, emsin diye parmağını uzatıyordu bebeğe. Bir sezgiyle başını kaldırıp baktığında, siyahlar giymiş birinin öyle dikilip kendisini izlediğini gördü. Tam Velisarios'un topuyla vurulduğu sırada, Mandras'ın durduğu yerde duruyordu. Duraklama ile ileri atılma arasında asılı kalmış bir halde ona bakıyordu adam ve Pelagia'nın kalbi hızla çarpmaya başlamıştı. Etrafında dokuz bin kederli ölünün melankolik atmosferini taşıyor, ışık lambanın siperliğini nasıl delip geçerse o keskinlikte bir hüzün yayılıyordu yüzünden. O olduğundan emindi Pelagia. Gerçi zayıf ve sakallıydı ama, yanağındaki yara izini açıkça görebiliyordu ve işte aynı kahverengi gözler, aynı saç perçemi, aynı simetrik duruştu karşısındaki. Tarifsiz bir sevincin heyecanına kapılan Pelagia, ona doğru koşmak için bebeği yere bıraktı, ama başını kaldırdığında gitmişti.

Yüreği çarpa çarpa koştu peşinden. Yolun dönemecinde durup deli gibi etrafına bakındı. "Antonio!" diye bağırdı, "Antonio!" Ama ne bir ses cevap verdi ne de ortaya çıkan oldu. Gördüğü adam yok olmuştu. Ne olduğunu anlayamayarak ellerini göğe kaldırdı Pelagia, sonra çaresizlikle indirdi. Orada durup bakmaya, seslenmeye devam etti, ta ki saatler geçip gırtlağı yanmaya başlayana, gözleri yaşlarla dolup görmez olana dek. Ertesi sabah, Carlo Guercio'nun yattığı yerde tek bir kırmızı gül buldu.

Aynı hortlak 1947'de yine aynı yerde göründü ve ondan sonra her yıl, aşağı yukarı yine aynı zamanlarda görünmeye devam etti, ama asla kesin olarak aynı günde değil; ve yine her yılın ekim ayında bir ara, bir kırmızı gül bırakıldı oraya. İşte bu noktada Pelagia, Antonio'nun onurlu bir davranış göstererek, geri döneceğine dair sözünü tuttuğuna ve mezarın tutsaklığı altındayken de bir sözü tutmanın, birini sevmeye devam etmenin mümkün olduğuna inandı. Terk edilip bir kenara atılmış olma-

dığını bilerek mutlu bir hayat sürmeyi başardı, gittikçe ışıltısını kaybeden bir kız kurusu olup çıktığı halde hâlâ arzulandığına, hâlâ sevildiğine dair mutlu düşlere daldı; ve bu hayatta ondan çalınmış olan her şeyi ölümüyle birlikte geri alacağına inandı.

65 1953

Zeus yeryüzünün göbeğini belirlemek istediği zaman, birbirine en uzak iki noktadan iki kartalı salıvermiş ve uçarken izledikleri yolun hangi noktada birleştiğini saptamış. Delphoi imiş bu nokta, böylece Yunanistan, Doğu'nun Batı'dan, Kuzey'in Güney'den ayrıldığı nokta olmuş, birbirini reddeden kültürlerin buluşma yeri, dünyanın yağmacı ve gezgin ordularının geçiş yolu haline gelmiş.

Dünyanın göbeğinde yaşadığı düşüncesi gurur vermişti hep Pelagia'ya, oysa şimdi elinde olsa Yunanlı olmaktan vazgeçecekti. Sırf dul kaldı diye varlığının sona erdiği düşünülen Drosula'nın nasıl hakir görüldüğüne gözleriyle tanık olmuştu. Vicdanının sesine kulak vererek olanca idealizmiyle hastalara şifa dağıtmaya çalıştı diye kendi adı cadıya çıkmış, daha kötüsü iç savaşın barbarlığı, babasının ona aşıladığı Helen inancını kaybetmesine yol açmıştı. Artık dünya tarihinin en büyük ve en seçkin kültürünün mirasçısı olarak göremiyordu kendini; antik Yunanistan, modern Yunanistan ile aynı yerde kurulmuş olabilirdi, ama artık aynı ülke değildi burası ve aynı insanları barındırmıyordu. Papandreu, bir Perikles değildi; Kral'ın Konstantinos olduğu ise pek söylenemezdi.

Pelagia, kendi kendine İtalyanmış gibi yapmaya başladı; aradaki uzaklık sayesinde, kendini İtalya'nın bir parçası gibi hissetmesi zor olmadı, hem zaten İtalya'ya hiç gitmemiş olduğu için oradaki özgürlükçü hümanist mandolincilerin sayısının Yunanistan'dakinden fazla olmadığının farkında değildi. "Nasıl olsa," diyordu kendi kendine, "bir İtalyanla evlenecektim, İtalyanca biliyorum ve İtalya'da doktor olacaktım."

Aynı şekilde Antonia'ya da İtalyanca öğretti, böylece çocuk, Drosula'dan Rumca öğrendi ve asla Katharavusa konuşa-

madı. Sonra da Pelagia bir radyo aldı kendisine; bunu satın aldığı kişi, radyoyu yok pahasına bırakmaya razıydı, çünkü ayar mekanizmasındaki bir bozukluk yüzünden sadece İtalyan istasyonlarını çekiyordu alet. Radyoyu 1949'da, Vitsi'deki çarpışmayla iç savaş sona erdikten hemen sonra almıştı ve Ekimde, katliamların yıldönümünde dinleyebildi. Çok düşkündü radyosuna, her tarafı çizilmiş olan kaplamasını pırıl pırıl parlayana kadar cilaladı ve üzerine düşen yükümlülükleri ihmal etme pahasına, sadece dinleyerek değil, sanki Antonio ansızın duman misali içinden süzülerek çıkıverecekmiş gibi, oturup saatlerce gözünü ayırmadan seyrederek de çok zaman geçirdi onunla.

Radyosundan ayrılmaya zor dayanıyordu ve usandırıcı bir anlamsızlık içinde oturup saatler geçirebilirdi onun yanında, sırf, "Non Ti Scorda Di Me"yi, "Core'n Grato", "Parlami d'Amore" veya "La Donna e Mobile"yi duyabilirim umuduyla. Ama en çok, "Torna a Surriento"yu dinleyerek La Scala'lı günlere dönmeyi istiyordu canı, kulübün gözde şarkısıydı bu, en çok onu söylerlerdi ve melodisine kulak verip dışarıda, zeytin ağacının altındaki askerleri hayalinde canlandırırken Pelagia, gözlerini yumarak melankolilerin en saadet dolu olanına dalardı. Oysa yüreklerindekini dışarı dökerken yaptıkları hareketlerin ve son kıtanın o insanı sarıveren güzel nağmeleri ile fazladan eklenmiş notalarında seslerinin nasıl tutkuyla yandığının pek farkında değildi. Şarkı bitince bir süre nostaljik bir sessizlikle oturur, sonra iç geçirmeye, başlarını sallamaya ve kollarıyla gözyaşlarını silmeye başlarlardı. Yine bu radyonun sayesinde Pelagia, kadınlar için de birçok güzel şarkı bulunduğunu keşfetti ve elleriyle dizlerinin üstünde yerleri silerken avaz avaz bağırarak, "O Mio Babbino Caro"yu söylemeye başladı; ancak şarkıyı Doğu'ya özgü mikrotonlarla doldurup feryatlarla bezeyerek, İtalyan olma projesine ihanet etmiş oluyordu.

Mandolinin bulunduğu şarkıları da özellikle dinliyordu tabii ve Yüzbaşı'nın mandolinini bir gün artık mahzenden kurtarması gerektiğini hatırlatıyordu kendi kendine. Bir keresinde, yabani yemiş toplayıp eve geldiği bir gün, "Pelagia Marşı"nın son dizelerini işittiğine yemin edebilirdi, ama Yüzbaşı öldüğüne göre bunun mümkün olmadığını hatırladı sonra. Yo, utanma

nedir bilmeyen bu dünyada onun yerine geçecek başka müzisyenler vardı elbet. Acaba akıbeti nerede buldu onu, diye merak ederdi; herhalde denizde olmuştu, o küçük teknede, ama belki de İtalya'da, Anzio'da veya Got Hattı üzerinde bir yerlerde. Antonio'nun iskeletinin toprağın altında gitgide çözülmekte olduğunu düşünmek, korkunç bir kayıp duygusuyla doldurmuyordu Pelagia'nın benliğini, öyle bir müziğe hayat vermiş olan adaleler ve etler şimdi durmuş, işe yaramaz hale gelmişti, büzüldükçe çürük urgan parçalarına dönüşüyorlardı. Yüzbaşı'nın üstünü örten toprak, makiler arasında ölülerin yattığı toprak kadar hareketsizdi belki, ama belki de Carlo Guercio'nun üstünü örten toprak gibi bir panayır yerini andırıyordu. Kendisi Carlo'nun mezarı üzerinde yürümekten hoşlanmıyordu gerçi, bir ölünün toprağın derinliklerinden onu gözetleyip eteğinin altını görmesinden çekinmenin ne kadar saçma bir düşünce olduğunu hatırlayarak kendi kendiyle eğleniyordu.

Oysa Kefalonya'nın o sağı solu belli olmaz toprağı, sessiz ve sakin olmaktan çok uzaktı; yağmurun altında uyumakta olan bir köpek gibiydi tıpkı, çok geçmeden kalkıp üstündeki suları silkeleyecek olan bir köpek gibi.

Çok eski çağlarda yeryüzünde tek bir kara parçası olduğu söylenir ve nasıl ki belli bir millete değil bütün dünyaya ait olduğunu iddia eden, uluslararası pasaporta ve evrensel ikamet hakkına sahip olmak isteyen insanlar varsa, anlaşılan kıtalar da o günlere hasret çekmektedir. İşte bu yüzden Hindistan, kuzeye doğru ilerlemeye çalışarak Himalayalar'a dayanır, ada olmamaya, tropikal ve nemli ihtiraslarını Asya'ya dayatmaya kararlıdır. Arabistan Yarımadası, belki iyice itersem Karadeniz'e düşer umuduyla Türkiye'ye yaslanarak, Osmanlılardan ötürü sinsi sinsi intikam almaya çalışmaktadır. Kendisini mis kokulu, tehlikelerle dolu, meçhul ve romantik bir yer olarak düşünen beyazlardan bıkmış usanmış durumdaki Afrika, kararlılıkla kuzeye ilerlemeye çalışır, Avrupa yüzümü bir kez görsün de kendi uygarlığının Mısır'da doğmuş olduğunu kabullensin diye. Bir tek Amerika kıtası telaşla batıya ilerlemektedir, tek başına ve üstün olmaya öyle takmıştır ki kafasını, dünyanın yuvarlak olduğunu ve kendisinin de bir gün Çin'e yapışıp kalacağını unutmuşa benzer.

Sonradan dönüp bakınca olacakların aşikâr göründüğü anlaşılıyordu, ama son kez Kefalonya'da değil, 1948'de, daha kuzeydeki Levkas'ta olmuştu böyle bir şey. O zamanlar öyle bir vahşet sarmıştı ki Yunanistan'ı, kimseler farkına varmadı; sabah beliren emareler ile kehanetler de uğursuzluk alameti olarak görülmekten çok hayretle karşılandı sadece.

Kore Savaşı yeni bitmişti, ama Fransız paraşüt birlikleri de Hindiçini'ye yeni inmişti ve Meryem'in göğe yükselişi anısına kutlanan yortu yaklaşırken, üzüm hasadı tamamlanmışken, güzel bir gün yaşanmaktaydı, 1953'ün 13 Ağustosu. Havada hafif bir pus vardı, buharın geride bıraktığı izi andıran şerit biçimli bulutlar, tuhaf açılarda saçılmıştı gökyüzüne; düzenliliğe alerjisi, simetri ve forma da ciddi estetik itirazları olan ekspresyonist bir ressam tarafından yerleştirilmiş gibiydiler. Drosula, toprağın üzerinde açıklama getiremediği, garip bir koku ve pırıltı olduğunu fark etmişti; Pelagia ise yağmur yağmadığı halde kuyudaki suyu neredeyse ağzına kadar yükselmiş buldu. Gözlüğündeki minyatür vidaları sıkıştırmakla meşgul olan Dr. Yannis, akıl almaz bir manyetik kuvvetle gözlüğün tornavidaya yapışıp kaldığını gördü hayretle. Artık sekiz yaşına gelmişse de, on ikisinde bir çocuğun boyunda olan Antonia, yere düşen bir kâğıdı almak için eğildiğinde kâğıt havalanarak eline yapışıp kaldı. "Ben cadıyım, cadıyım ben," diye bağırarak kapıdan dışarı fırladığında ise bir kirpiyle iki yavrusunun bahçede kaçıştığını, aynı şekilde geceden kalma bir baykuşun aşağıdaki zeytin dallarından birine tünemiş onu seyretmekte olduğunu gördü; yine alçak dallardan birine, Pelagia'nm yeni tavukları sıra halinde kayıtsızca tünemiş, başlarını kanatlarının altına saklamışlardı. Antonia başını kaldırıp baksaydı gökyüzünde uçan tek kuş olmadığını görecekti, hele deniz kıyısına inecek olsa yassı balıkların yüzeye yakın yerlerde yüzdüğünü, diğerlerinin sanki kuş olup gökyüzünde yüzmeyi istermişçesine sıçrayıp durduğunu, birçoklarının da erken davranarak ters döndüğünü ve öldüğünü görecekti.

Yılanlarla sıçanlar deliklerinden çıkmış, Kefalonya çamlarında yaşayan zerdevalar yere inerek bir araya toplanmıştı ve operaseverlerin uvertür başlamadan önceki halini andırırcasına

bekleşiyorlardı. Doktor'un evinin dışında bir katır, kendisini bir duvara bağlayan ipi gerdikçe geriyor, duvarın taşlarına savurduğu çiftelerin sesi evin içinde yankılanıyordu. Köyün köpekleri, normal olarak akşam karanlığında duyulan o kulak tırmalayıcı, iflah kesici koroyu tutturmuşlardı. Çekirgeler ise yollarla bahçelerden birer nehir gibi aka aka çalılıklara karışıyordu.

Arka arkaya garip olaylar olmaya başladı. Savaş sırasında İngiliz bombardıman uçaklarının uçuşu sırasında olduğu gibi toprak çanaklar çatlıyor, çatal bıçaklardan tıngırtılar yükseliyordu. Dışarıda ise Pelagia'nın bahçede doldurduğu kova devrilmiş, suyun hepsi dökülmüştü; Antonia, kendisinin yapmadığını söylüyordu. Drosula kan ter içinde, tir tir titreyerek girdi içeriye ve Pelagia'ya dönerek, "Hasta oluyorum, çok kötü hissediyorum kendimi, kalbime bir şeyler oluyor," dedi. Külçe gibi oturdu, elini göğsüne götürdü, korkudan soluk soluğa kalmıştı. Hiç bu kadar dermanı kesilmemiş, ayakları bu kadar eziyet verici bir şekilde karıncalanmamıştı. Ermişin son yortusundan bu yana kusmayı bu kadar çok istememişti. Derin derin soluk alıyordu; Pelagia, kendine gelsin diye, bir çay hazırladı ona.

Bahçede ise Antonia'yı baş ağrısı tutmuştu, biraz sersemlemiş hissediyordu kendini, üstelik insanın uçurumdan aşağı, düşeceğim diye ürkerek bakarken hissettiği, baş dönmesiyle karışık o korkuya kapılmıştı. Pelagia gelip, "Psipsina, gel de bak," dedi, "öteki Psipsina kafayı buldu."

Gerçekten de öyleydi. Kedi, Kleopatra'nın ve Ptolemaios sülalesinin zamanından beri hiçbir kedide görülmedik ölçüde esrarengiz davranışlar sergiliyordu. Bir şeyi gömmek ya da gömülü bir şeyi dışarı çıkarmak istercesine yeri eşeliyor, sonra da çok sevinmiş ya da belki pirelerinden kurtulmaya çalışırmış gibi yerde yuvarlanıyordu. Sonra yana doğru bir sıçrayış yapıyor, hemen arkasından havaya, hem de inanılmaz yüksekliklere zıplıyordu. Tek bir an insanlara yöneltti bakışını, gözlerini iri iri açarak, şaşkınlıktan başka hiçbir anlama gelemeyecek olan bir ifadeyle takla attı, sonra kapıdan dışarı fırladığı gibi ağacın tepesini buldu ve oradaki tavukların farkına bile varmadı. Bir dakika sonra evdeydi yine, içine girebileceği bir şeyler bakınıyordu. Bir sepete sığıp sığmayacağını denedi, ka-

fasıyla ön patilerini kahverengi bir kesekâğıdına soktu, kendisi için çok küçük olan bir tencerenin içinde oturdu bir süre, sonra da doğru duvarın tepesine fırladı ve gözlerini baykuş gibi açıp kapayarak kepengin üstüne tünedi, kepenk tuhaf bir şekilde iki yana sallanıyor ve kedinin ağırlığıyla çatırdıyordu. Pelagia, "Kaçık kedi," diye bağırınca hayvan tekrar yerinden fırlayıp bir raftan diğerine atlamaya başladı, çıldırmışçasına kendini oradan oraya savuruyor, ama asla yere değmiyordu; bu haliyle, ismini taşıdığı selefini hatırlatmıştı Pelagia'ya. Sonunda birdenbire durdu, kabaran kuyruğu inanılmaz bir kalınlığa erişmişti, kamburlaştırdığı sırtındaki tüyler dimdik duruyor ve kapının o taraflarda bir yerde bulunduğu sanılan görünmez bir düşmana tıslayıp duruyordu hayvan. Sonra sessizce yere indi, yine bahçeye attı kendini ve duvarın üstüne otururak sanki yavrularını kaybetmiş ya da bir zulme uğramışçasına yürek paralayıcı seslerle bağırmaya başladı. Deminden beri el çırpıp keyifli kahkahalar atan Antonia gözyaşlarına boğuldu ansızın, "Anne, dışarı çıkmam lazım," dedi ve kapıdan fırladı.

Drosula ile Pelagia birbirlerine baktılar, "Buluğa erken eriyor galiba," demek ister gibi sanki, ama tam o sırada yerin altından korkunç bir kükreyiş yükseldi, aslında insan kulağının işitemeyeceği bir perdedendi sanki, nitekim kulaklarıyla işitmekten ziyade bedenleriyle algıladılar bunu. İki kadın da göğüs kafeslerinin sanki kabardığını, kas kirişlerini ve kıkırdakları gererek titreştiğini hissetti, kaburgaları ayrılıyor gibiydi, ciğerlerinin içindeki davullara tanrılardan biri dev yumruklarıyla vuruyordu. Pelagia, "Kalp krizi geçiriyorum," diye düşündü çaresizce, "Tanrım, daha ne yaşadım ki!" Ve Drosula'nın elleriyle karnını tuttuğunu, gözlerinin dışarı uğradığını, baltayla devrilen bir ağaç gibi üstüne gelmekte olduğunu gördü.

Zaman durmuştu ve yerin o tarif edilmez kükreyişi asla sona ermeyecekti sanki. Eskiden Pelagia'nın yattığı odanın kapısında beliren Dr. Yannis, sekiz yıldır ilk defa konuştu: "Dışarı çıkın! Dışarı çıkın!" diye haykırdı, "Deprem oluyor! Canınızı kurtarın!" Dev bir gırtlaktan çıkmışa benzeyen ve gittikçe büyüyerek yayılan o patlamanın yanında, çok uzaklardan gelme

bir teneke tıngırtısı gibiydi sesi, ve hemen ardından Doktor, hızla yana savruldu.

Yeryüzünün delirmişçesine savrulup sarsılmasıyla paniğe kapılan ve gözü hiçbir şey görmez olan iki kadın kapıya fırladılar, yere savruldular ve sürünerek ilerlemeye çalıştılar. İnsanın beynini yararcasına yerden yükselen o cehennemi patlamaya, arka arkaya yere düşen tencerelerle tabakların kakofonisi, sandalyelerle masanın tutturduğu tehditkâr, azgın ama gitgide sesi kısılan oynak hava, devrilen kirişlerle yıkılan duvarların top gürlemesini andırır sesi, kilise çanının rastgele sallanarak çalması ve boğazlarla gözleri yakan kükürt kokusu eşliğindeki boğucu toz bulutu eklenmişti. Durmadan yukarı ve yana savrulduklarından için elleriyle dizlerinin üstünde sürünemiyorlardı, sonunda elleriyle bacaklarını iyice açarak yılan gibi kıvrıla kıvrıla gittiler kapıya ve tam çatı çökmeye başlarken dışarıya ulaştılar.

Toprağı kabarmış bahçeye attılar kendilerini, gökyüzünde hiç ışık yoktu, beyinlerinde ve göğüs kafeslerinde o korkunç uğultu devam ediyor, ayın çekim kuvvetine kapılmışçasına tozlar havaya kalkıyordu. Asırlık zeytin ağacı, gözlerinin önünde yere kadar eğilerek hürmetle selamladı onları ve tam gövdesinin orta yerinden ikiye ayrılıverdi, sonra toprağın üstünde yaylanarak havalandı tekrar ve ellerine inme inmiş bir Hıristiyan azizi gibi dalları titremeye başladı. Sokağın ortasından fışkıran köpük köpük pis suların yüksekliği on iki metreyi buluyordu, sonra sanki hiç yüzeye fışkırmamışçasına çekildi su ve ardında bıraktığı gölcük de hızla toz dolarak ortadan kayboldu. Tepenin daha yüksek kesimlerinde, manzarayı perde gibi örten solgun ve boğucu tozların gözlerden sakladığı bir kaya ve kırmızı kil tabakası yamaçtan koparak aşağı yuvarlandı, güney taraftan yola girdi, önüne çıkan zeytin ağaçlarını sürükleye sürükleye, çekirgelerin bırakıp gitmiş olduğu tarlayı yok etti. Yeryüzünün bağırsaklarındaki huzur bulmaz dev, bir kez daha yukarı savurmuştu kuvvetli yumruğunu, öyle ki evler temellerinden sökülüp yıkılırken, koca taş duvarlar rüzgâra tutulmuş kâğıt parçaları gibi savruluyordu ve ansızın, bir ölüm sessizliği çöktü her yana. Mezarlıklara özgü, tekin olmayan cinsten bir sessizlikti bu. Adeta yeryüzü, yarattığı afetten ötürü gecikmiş bir piş-

manlık yaşamaktaydı şimdi; ve Pelagia, öksürüğe boğulmuş, kir pas içinde kalmış bir halde dizlerinin üzerinde doğrulmaya çalışırken, kendini sınırsız bir acz içinde, ufacık kalmış gibi hissediyordu, tam karın zarından onu vurarak ciğerlerini felce uğratan son devasa darbeyle bir kez daha savruldu. Kalkarak ayakları üzerinde durmaya çalıştı ve bu olağandışı sessizlik, ansızın kiliseden dışarı fırlayıp, delirmişçesine vahşi çığlıklar atan papaz tarafından bozuldu. Kollarını göğe kaldırmış bir halde oradan oraya koşmakta, kendi etrafında dönmekte olan papazın çakmak çakmak gözleri, o kasvetli suratından dışarı fırlayacak gibiydi ve Pelagia'nın ilk anda beklediğinin aksine, artık dursun diye Tanrıya yakarmıyor, küfürler yağdırıyordu adam. "Seni orospu çocuğu!" diye gürlüyordu, "Seni pis köpek! Seni bitli kancığın dölü! Seni orospu illeti!" Haram sözler fırlayıvermişti ağzından, dindar ruhunun bütün o sükûneti ansızın yerini hakarete bırakmıştı, papaz dizlerinin üstüne çöküp yumruklarıyla yeri dövmeye başladı ve vücudu hiddetini taşıyamaz olunca yine ayağa kalktı, yumruğunu göğe doğru salladı: "Sevmedik mi biz seni? Nankör pezevenk! Şeytan boku!"

Tam o sırada, sanki bir cevap gelirmiş gibi, o derin kükreyiş gitgide çoğalarak yeniden başladı. Cehennemin derinliklerinden gelen yumruk, bir kez daha yukarı doğru hamle yaptı ve Kefalonya'da yerkabuğu ile kayalar bir kez daha sıçrayıp dans etmeye, dağların dorukları gemi direkleri gibi devrilmeye başladı. Tekrar yere savrulan Pelagia, titreyip duran, gümbür gümbür sesler çıkaran toprağa tırnaklarını geçirdi, yaşadığı çaresizlik ve dehşet yüzünden öyle donakalmıştı ki hayatta kalma dürtüsü bile dumura uğramış gibiydi. Koca dünya küçülüp kapkara bir ateş topu kadar kalmıştı; midesinde patlayan ve her şeyi yakıp tüketen kıvılcımlarını beynine kadar gönderen bir ateş topu. Bu tek kişilik cehennemde, olan bitene inanamayarak, korkunç bir şaşkınlık içinde kıvranıp güçlükle nefes almaya uğraşıyordu, hayret ve çaresizlik duygularının ötesinde, yeryüzünün küstahlığına ve kayıtsızlığına oyuncak olmuştu.

Güneyde, Zante Adası'nın merkezi olan kent, akkor halinde küllerden oluşma bir yağmurun altında alev alev yanıyordu; ete değdikçe öyle korkunç bir eziyet veriyordu ki bu küller, in-

sanlar da köpekler de kudurmuş gibiydi. Kurtarma ekibindekilerden biri daha önce Nagazaki'ye tanık olmuştu ve sonraları, burada yaşananların daha da beter olduğunu söyleyecekti. Bütün İyon adalarında insanlar, ellerine geçirdikleri aptalca nesnelerle kendilerini korumaya çalışarak evlerinden dışarı fırladılar: Lazımlık, mektup, minder, fesleğen saksısı ya da yüzük gibi nesneler vardı aralarında. Kefalonya'da, Kunopetra'da duran Paliki adlı kaya, ki yüzyıllardır yerinde titreyip durmuş, İngiliz savaş gemileri bile onu devirmeyi başaramamıştı, sonunda yuvarlanarak bölgedeki harabeler içinde artık hareketsiz yatabileceği bir yer buldu kendine. Paramparça olarak kıyamet provası yapan adada yüzey şekilleri baştan aşağı değişirken, o da kıyıdaki sıradan taşlar içinde herhangi bir taş haline geldi.

Yerin altında sarsılıp duran titan, kuvvet toplamak ve daha da zorlu yeni belalar hazırlamak için hareketine ara verdikçe, Pelagia, Drosula ve Antonia da birbirlerine tutunarak ayağa kalkıp eve baktılar. Kayalar, toplarla tankları andıran sesler çıkararak levhalar halinde ayrılırken, yollar çatlayıp kabarır, cumbalı balkonları tutan sütunlar kendi etraflarında dönüp bükülürken, üç kadın da gözlerine inanamayarak, büyük bir acı içinde sendeleye sendeleye bakıyorlardı. Nereden çıktığı belli olmayan Psipsina da geldi yanlarına, kürkü tozdan bembeyaz olmuş, bıyıklarına örümcek ağları takılmıştı, Antonia kucağına aldı onu.

Eski evden pek bir şey kalmamıştı geriye; duvarlar eski yüksekliklerinin yarısına inmişti, o halleriyle de ancak molozlara ve çatının kalıntılarına destek oluyorlardı zaten. Doktor'un hayal kırıklıkları içindeki ruhu ile yorgun ve yaşlı vücudu da vardı molozların içinde; ölürken söyleyeceği sözleri yıllardır kafasında tasarlamış olan Doktor, hiçbirini söyleyemeden ölmüştü.

66 Kurtarma Çalışmaları

O zamanlar Büyük Britanya şimdiki kadar zengin değildi, ama şimdiki kadar kendini beğenmiş de değildi, hele bu kadar işe yaramaz, hiç. İnsani sorumluluk duygusu vardı, üstelik

kendi önemine dair bir efsaneye inanıyordu ki, Don Kişotvari bir samimiyet taşıyordu bu ve sırf bu samimiyetten ötürü evrensel kabul görmüş bir efsaneydi; üstelik başka milletlerden insanların anlayabileceği kadar yüksek bir sesle de telaffuz ediliyordu. İmparatorluk sonrası yatağından kalkıp harekete geçmek için bir okul çocuğu edasıyla Washington'dan aylarca izin bekleme huyunu edinmemişti henüz; kendi ayakkabılarını kendi giyiyor, çayını koyup şekerini karıştırıyor ve kapıdan kendi başına çıkıp gidiyordu.

Dolayısıyla ilk gelen ekip İngilizlerinki oldu, en uzun süre kalan, en çok iş yapan ve en son ayrılan da. Su, gıda, ilaç, yedek doktor ve kurtarma aletleri yüklenmiş olan HMS *Daring*, bir gecede hazırlanıp Malta'dan yola çıktı, ertesi gün de şafak sökerken yerine vardı. Argostoli limanı, çok derin katmanlardan gelen birikintiler ve manyetik döküntülerle yayık gibi çalkalanmakta, kaynamakta, köpürmekteydi o sırada. Bir Sunderland deniz uçağıyla Akdeniz kuvvetleri başkumandanı geldi, HMS *Wrangler* İthaka'ya malzeme götürdü ve çok geçmeden HMS *Bermuda, Forth* ve *Reggio* ile Yeni Zelanda gemisi *The Black Prince* göründü. Toplam 250 mil uzunluğunda sargı bezi, 2.500 galon dezenfektan, 50 portatif kulübe, 6.000 battaniye, buldozerler, biberonlar, 60.000 kutu konserve süt, yedi gün boyunca 15.000 kişiyi günde üç öğün doyuracak kadar gıda, ayrıca iki buçuk ton gibi olağandışı, hatta müsrifçe bir miktarda hidrofil pamuk ile sargı bezi gönderilmişti.

Bölgeye en yakın liman Dubrovnik olduğu halde Yugoslavlar, kapitalistlere hiçbir şey göndermedi; gerçi çok geçmeden İsrail Deniz Kuvvetleri'ne bağlı dört çekingen gemi görünecekti ufukta. Utanç dolu geçmişini ve bunun getirdiği yükümlülükleri unutmayan İtalya ise Napoli, Milano ve Roma'nın seçme itfaiyecileriyle yüklü en iyi gemisini göndererek Patras'ta ceset çıkarmaya başladı. Greyder ve helikopterlerle dolu olarak *Franklin D. Roosevelt* ile *Salem* de geldi, hemen ardından da 3.000 ABD deniz piyadesini taşıyan dört savaş gemisi gelecekti. Kendi içindeki bürokratik çekişmeler yüzünden geciken Yunan Deniz Kuvvetleri biraz geç göründü, ama gayet hevesli çalışmaktaydı ve acil durum boyunca General İatrides, İyonya vali-

si ilan edilmişti. Kral ve ailesi bu durumu fırsat bilerek adaları ciple tebdil-i kıyafet dolaştılar. Manastırlarda dünyadan uzak yaşayıp giden ufak tefek tombul rahibeler ise vicdanlarının sesine kulak vererek ama büyük bir keyifle deliklerinden çıkıp, çikolata, ayrıca çalışma ve insanlarla muhabbet etme fırsatı eşliğinde hayatın tadına bir baktılar.

Kefalonya'da caddeler geniş olduğu için ölü sayısı azdı; buradaki kentler esas olarak tek katlı binalardan oluşuyor, bunlar da geniş bahçeler ve çöp yığınlarıyla ayrılıyordu birbirlerinden. Dokuz gün kadar sonra, zaman duygusunu tamamen yitirmiş olarak ve olayın üstünden daha ancak birkaç saat geçmiş olduğu inancıyla yıkıntıların arasından çıkarılan insanlar vardı hâlâ.

O yakıcı sıcakta kan ter içinde çalışan İngiliz erleri, limandaki bok kokusundan ve derilerinin tabakalar halinde soyulmasına yol açan güneş yanıklarından fena halde şikâyetçiydi. Hepsi de ıstakoz gibi kızarmışlardı. Güvenli olmayan binaları dinamitle yıkıyorlardı, zaten bir süre sonra hiçbir binanın güvenli olmadığı belli oldu, nitekim bu çalışmalar sonucunda adada daha da feci bir yıkım manzarası çıktı ortaya ve artçı şoklar ile patlamaları birbirinden ayıramayan ada halkı daha da büyük bir panik yaşadı. Coğrafya bilgisi kıt, lafı kibarca dolandırma becerisi zayıf kalmış olan denizciler, şakayla karışık, "fellah," diye bahsediyorlardı ada halkından. Kurdukları kampta yer alan ilan tahtalarında ise çeşitli emirlerin ve özel talimatların yanında İngiltere ile Avustralya arasındaki kriket maçının sonuçları yer alıyor, bunlar düzenli olarak da yenileniyordu.

Yabancı yardım kapsamında gelen işçiler, burada çadırkentler kurdular ve muazzam genişlikte alanlar açarak cipleriyle kamyonlarına park yeri sağladılar. Huzursuzluğu dinmek bilmeyen yeryüzünün kükremelerine, insanı sersemleştiren helikopter uğultusu ile daha uzaktaki köylere ulaşımın kesilmesine yol açmış toprak birikintilerini kaldırmaya uğraşan greyderlerin gürültüsü eklenmişti; o köylerde yaşayan insanlar, kesin biçimde unutulmuş ya da açlık ve susuzluktan ölmeye terk edilmiş olduklarına inanıyordu üç gündür. Zante'deki köylerden biri tam bir çaresizlik içinde kalmıştı ki bir uçaktan, köy halkının hayatı boyunca tattığı en lezzetli ekmek atıldı, o ekme-

ğin tadı, hiçbir ölümlü ev kadınının yaratamayacağı bir cennet lezzeti olarak sonsuza dek yer etti kolektif belleklerinde. Ardından sığır eti ile çikolata geldi, ancak bunlardan ikincisi, yere düştüğü anda erime noktasındaydı artık, alüminyum kâğıdı önce insanlar tarafından iştahla yalandı, arkadan gelen köpekler tarafından ise yenip yutuldu.

Franklin D. Roosevelt'in mürettebatı günde yedi bin somun ekmek yapıyor, sonra bunları, daha çok havan topu, tank ve asker taşımaya alışık araçlarla yıkık limanlara ve sahillere gönderiyordu. Bir Amerikalı subay, elinde sözlükle dolaşarak yetersiz bir tonlamayla, "Karın aç?" diye sorup duruyor, bu sırada vurgulama amacıyla eliyle ağzını işaret ediyordu. Sonunda köylüler adamın haline acıdılar da hayatında görmediği bir ziyafet hazırladılar ona. Amerikalılar gidince çadırları ve çöp kutuları yağmalandı ve bir tıraş bıçağı büyüklüğündeki o mucizevi konserve açacakları, adadaki oğlan çocukları arasındaki alışverişlerde on yıl boyunca madeni para ile çakı yerine nakit olarak kullanıldı.

Yunanlılar ise aralarından doğal bir lider çıkmış olup olmamasına göre farklı biçimlerde davranıyorlardı. Bir türlü lider çıkaramayanlar melankoliye gömülmüş, zaman duygusunu yitirmiş, umursamaz ve amaçsız insanlar olup çıkmıştı, uzay boşluğunda sonsuza dek kaybolup gittiklerini görüyorlardı kâbuslarında. Gözyaşlarını da kaybetmişlerdi, hiçbiri ağlamıyordu. Hatta başka yerlerde yaşayanlar gibi, akrabalarını ve arkadaşlarını bulabilme umuduyla ilan tahtalarına kâğıtlar da asmıyorlardı.

Deprem sırasında Doktor gibi belki nüfusun dörtte birlik bir kesimi daha paniğe kapılmaktan uzaktı tamamen, ama sonradan, geriye kalan dörtte üçlük kesim, çocukları ile yaşlı anababalarını yalnız bıraktıklarını hatırlayarak kesin bir onursuzluk duygusunun acısını yaşadılar. Güçlü kuvvetli adamlar, birer korkak ve aptal gibi hissediyordu kendini, Tanrıdan böyle nedensiz ve korkunç bir sille yemiş oldukları yetmiyormuş gibi bir de kendilerini değersiz hissetmelerine sebep olan korkunç bir duygu sinsi sinsi yer ediyordu içlerinde. Bir katır anırsa, bir kapı gıcırdasa, bir kedi bir yeri tırmalasa, ansızın yürekleri yerinden fırlayıveriyordu.

Müteşebbis ruhlu bazı Yunanlılar derhal ticarete atılarak büyük bir tamahkârlık ve fırsatçılıkla devlete ait malları satışa çıkardılar; damga ve ruhsat gibi şeylerdi bunlar. Bazıları tezgâh kurup meyve satmaya başladı; hatta Argostoli'de bir bankacı, bankasının yıkıntıları önüne bir masa atarak her zamanki işlemlerini oradan yürüttü ve hayatında ilk kez işinden zevk aldı. İthaka'da da birileri bir çarşaf gererek sinema açmıştı. Yunanistan'ın her tarafından gençlik kulüpleri bölgeye akın etti; hem çalışıp hem tatil yapan gençler, bir kaya azıcık hareketlenip yerinden oynadığında korkan biri oldu mu dalga geçiyor, aralarında gülüşüp şakalaşıyorlardı.

En olmayacak insanlar kurtarıcı olarak ortaya çıktı. Pelagia'nın köyünde, her zaman ağır ve uyuşuk biri olarak tanınan Velisarios, lider konumuna gelmişti. Kırk iki yaşındaydı artık ve hiç övünüp böbürlenmeden biliyordu ki, daha önce hiç olmadığı kadar güçlüydü; gençliğin o ölçüsüz dinçliğini ve sonsuza dek genç kalınacağına dair saadet düşlerini yitirmiş olsa da. Deprem sanki kafasını berraklaştırmıştı onun, tıpkı Drosula'nın romatizmasını iyileştirdiği gibi; sanki hayvani algıların ve içgüdüsel reflekslerin akıp durduğu o beynin içinde bir ışık çakmıştı aniden.

Köyü yeniden kurma işini canla başla başlatan, Velisarios oldu; ardından gidenler ise minnet duyguları içindeki köy halkı. Doktor'un çarpılmış cesedinin üzerindeki kirişlerle kayaları, depreminkinden de fazlaya benzer bir güçle kaldırıp attı Velisarios. Cesetler çıkarıldıkça hastalıkların da yayılacağını bildiğinden, aklı karışmış, umudunu yitirmiş insanları bir araya toplayarak çok değişik görevleri olan küçük çalışma grupları halinde örgütledi. Kendisi kuyuya inerek içini dolduran molozları çıkarmaya başladı, öyle bir hırsla çalışmaktaydı ki yardıma gelen ikinci grup da yorgunluktan bitip tükendiğinde o hâlâ devam ediyordu. Kimse susuzluk çekmediyse tamamen Velisarios'un sayesinde olmuştu bu.

Adanın denize gömülmekte olduğuna ve hükümetin de ada halkının tahliye sandallarına binmesi için emir çıkardığına dair bir söylenti yayıldı. Ahmaklar ve her duyduğuna inananlar, bu büyük göçten önce kurtarabildikleri mallarını kurtarmak için evlere koştururken Velisarios öbür yandan koşup ge-

lerek halkın mal mülk düşkünlüğüne ve sağduyusuna seslenmeye çalıştı: "Salak mısınız siz?" diye sordu onlara. "Yağma peşinde olanlar çıkarıyor bu saçmalığı. Her şeyinizi kaybedip aptal yerine mi düşürmek istiyorsunuz kendinizi? Ayrılmaya kalkanı mıhlarım, haberiniz olsun. Kefalonya'nın battığı falan yok, su yüzünde. Aptallaşmayın, istedikleri bu zaten." Binlerce minimini artçı deprem sırasında insanlar çığlık çığlığa bağırarak kaçışmaya başladı mı Velisarios gelip kendilerini toplamalarını, işe geri dönmelerini söylüyordu; birkaç kez de tembelleri ve korkakları saklandıkları deliklerden çıkarıp, hemen işlerinin başına dönmeyecek olurlarsa kemiklerini kırmakla, kafalarını dağıtmakla tehdit etti. Darmadağınık gri saçları, ter sızan şakakları, bir ayınınkinden daha kıllı olan çıplak göğsü ve taş sütunlardan daha kalın bacaklarıyla gözünü korkutup temizlik kurallarına uymaya ve çalışmaya zorlayamadığı kimse yoktu. Pelagia bile babasının mezarını kapatıp başkalarının yaralarını sarmak üzere çalışmak zorunda kaldı. İki kırık bacağı temizleyerek sardı, hatta ipler ve taşların yardımıyla bir tür alçı yaptı onlara, kesiklere bal sürdü, bir kuş tüyünün ve tükürüklerin yardımıyla bebeklerin gözlerinden kum temizledi. İlk başlarda, "Hiçbir şey kalmadı elimizde, ağlamak için bir çift gözden başka hiçbir şey," diye histerik çığlıklarla ağlamaktan başka hiçbir şey yapamayan Drosula, ana-babalar rahat çalışsın diye çocukları oyalamaktan sorumlu kılındı. Yıkıntıların arasında saklambaç ve kovalamaca oynadılar, taşlardan piramitler yaptılar; evlerin ve sokakların temizlenmesinde onların da ufak bir payı oldu böylece. Yardım ekiplerine bağlı işçiler, yolu kapayan toprak yığınlarını temizlemek üzere nihayet buldozerleriyle geldiklerinde, yıkıntıların arasından kurtarılan kirişlere sac levhalar gerilerek yapılmış çadırlarda yaşayan küçük bir topluluk buldular burada; kuyudan yeterince güvenli bir mesafede gizli tuvaletler açılmıştı, zeytin ezmekte kullanılan aygıtlar onarılmıştı ve halkın para kazanmaya devam ederek açlıktan kurtulmasını sağlayacak kadar da muntazam çalışıyordu. Yine aynı işçiler, bütün bu işlerin başını çekmekte olan devasa bir adamla karşılaştılar orada, yaşı geçkince olan bu adam, öğretmenden de papazdan da çok daha fazla saygı, itibar görüyordu.

Üç ay boyunca yeryüzü kabarıp titremeye devam etti, adeta nefes alıyor, sonra nefesini tutup tutup tekrar dışarı veriyordu. Herkes çadırlarda yaşamaktaydı; ancak vakitsiz ve dondurucu bir fırtına koptuğunda çadırların hepsi sular içinde kaldıysa da çok geçmeden toparlanıp tekrar kuruldular. Kışın ilk aylarında hepsi soğuktan titriyor, kimi zaman donmamak için bir çadıra on beş kişi doluşuyordu; sonra büyüklük açısından çadırlarla kıyaslanmayacak olan ahşap kulübelerin yapımı bitti, gerçi onlar da hemen hemen çadırlar kadar soğuk oluyordu. Antonia, kraliçenin önderliğinde düzenlenen bir programla üç ay süreyle kampa gitti; aslında bu kamp, iç savaşta öksüz kalan çocuklar için yapılmıştı. Ancak kamptan bol miktarda bit ve pirenin yanı sıra çeşitli küfürlerden, vücudun belli bölgelerine verilen isimlerden oluşma dehşet verici bir kelime hazinesiyle döndü. Binaların yeniden yapımı bir senede başladı, üç senede de tamamlandı. O güzelim eski Venedik kasabalarının yerine hepsi birbirinin aynı, beyaz badanalı beton kutular halinde yığınlar ortaya çıkmıştı şimdi. Köylerden biri, sürgünde yaşayan bir hayırsever tarafından baştan aşağı yeniden kuruldu; bu kişinin cömertçe akıttığı para sayesinde içme suyu, kanalizasyon, metal parmaklıklı sokaklar, dökme demirden elektrik lambalarına kavuşan köy, depremden yara almadan çıkmış yegâne yerleşim olan Fiskardo kadar çekiciydi artık. Pelagia'nın köyü tepenin aşağı kesimine yeniden kuruldu, Fransız mühendislerinin dehasının ürünü olan yeni yola daha yakındı şimdi; eski ev ise artık terk edilmiş durumdaydı, mahzendeki hazineler ile yadigârlar ise kimselerin hatırında bile değildi anlaşılan.

Deprem tamamen toprağı sıkıştıran dalgalardan meydana geldiği için çok az yarık açılmıştı yer yüzeyinde. Ama faciadan kısa bir süre sonra bir İtalyan itfaiyeci bir yarık buldu. Bir Amerikalıdan ödünç aldığı ciple Argostoli'den gelmişti buraya; Pelagia'nın yıkılmış ve terk edilmiş evinin önünde durarak büyük bir üzüntü ve dehşet duygusu içinde seyretti onu. Belinden kırılmış zeytin ağacının bulunduğu bahçede yürürken, yerde kocaman bir yarık fark etti. İçine bakınca bir iskelet gördü; göğüs kemiği ile kaburgaları ayrılmış, çene kemiğinin parçalanmış olduğu kocaman kafatası, sanki ölüm tam bir konuşma

anında gelmişçesine iyice açılmıştı; gözyuvarlarındaki kararmış gümüş paralar öyle bir ifade vermişti ki yüzüne, sanki hem hüzün ve şaşkınlık içindeydi, hem de bir şeyleri kınıyor, ayıplıyordu.

İtfaiyeci birkaç dakika süreyle bakakaldı iskelete, ta ki yeni bir ürperti her yanını sarana dek. Taşların arasından altın sarısı bir gelincik bulup kopardı ve cesedin üzerine attı, sonra kürek getirmek için cipe gitti. Tam iskeleti yeniden gömmek üzere kolları sıvamıştı ki yeni bir sarsıntıyla dengesini kaybetti ve kırmızı topraklar, bir kez daha kapandı Carlo Guercio'nun devasa kemiklerinin üzerine.

67 Pelagia'nın Ağıtı

Burası, güvenlik bulduğum yerdi benim, tek sığınağımdı, hatıralarımı meydana getiren şeydi. Annem, o pırıl pırıl kahverengi gözleriyle bu evde kucağına almıştı beni, bu evde de öldü. Kederli babam ise bütün sevgisini bir araya toplayıp bir tek bana verdi, o yetiştirdi beni, erkeklere hitap edecek cinsten lezzetsiz yemekler pişirdi, beni dizlerinin üstüne oturttu, ayaklarımı yere basacak kadar büyüyünceye dek kucağında hikâyeler anlattı bana. Öyle sevgiyle konuşurdu ki benimle, benim uğruma çok da çalışırdı, çocukluğumu yaşamama imkân verdi. Yorulduğumda kucağına alarak o taşırdı beni, yatağıma yatırır saçlarımı okşardı, karanlıkta, "Koritsimu," dediğini işitirdim bana, "sen olmasaydın, sen olmasaydın... " Sonra başını sallardı, artık söyleyecek kelime bulamadığından, yüreği kelimeleri alamayacak kadar kabardığından susardı, ben de gözlerimi yumarak uykuya dalardım, burun deliklerimde merhem ve tütün kokusuyla; rüyalarımda ise ne beni korkutacak Türkler olurdu ne canavarlar, hatta bazı geceler sanki gülümseyerek kapının önünden geçerken annemi gördüm, gibi gelirdi.

Sabahları ise beni uyandırır ve çikolata getirirdi babam, sonra, "Koritsimu," derdi, "ben kahveye gidiyorum, geri dönene kadar kalkmış ol." On iki yaşına geldiğimde hâlâ söylüyordu aynı sözleri, orada bir rahibe kadar mutlu yatarak yeni gü-

nü beklerdim ben de, o gün yapacağım her şeyi düşünür, babamın basamaklardan gelen ayak seslerine kulak verir, sonra fırlardım yataktan; yanıma gelip, "Seni küçük tembel bayan, bu sefer az kalsın yakalanıyordun bana," derdi, bunu ben ondan önce söyler olana kadar böyle devam etti, sonra gülerek şöyle derdi: "Evet, bugün sana Pythagoras'la ilgili her şeyi anlatacağım, sonra da akşam bir şiir seçersin bana okumak için, ben de bir tane seçip sana okurum, sonra senin şiirini niye beğenmediğimi anlatırım, sen de benimkini niye beğenmediğini anlatırsın, ve nihayet kendimizi kaybedip kavgaya tutuşuruz." Ben de olduğum yerde zıplaya zıplaya konuşurdum: "Şimdi kavga edelim, şimdi kavga edelim." Sonra gülmekten bayılacak raddeye gelene kadar gıdıklardı beni, ardından bir sandalyeye oturtarak saçlarımı tarar, bazen tarağı çok kuvvetle çektiği için acıtırdı, bir yandan da Türklere teslim olmaktansa kiliseleriyle birlikte kendilerini ve diğer keşişleri de diri diri ateşe veren Giritli başkeşişlerin korkunç hikâyesini anlatırdı. Sonra gördüğü adaları anlatırdı bana, oralarda kadınlar dört kocayla evleniyor, herkes çırılçıplak geziyordu, bir de Afrika'da, insanların sırt genişliğinin boylarından fazla olduğu yerleri, yahut denizin bile donduğu, her tarafın bembeyaz olduğu soğuk ülkeleri.

Oysa bunların hiçbiri yok artık. Buraya gelip evimin yıkıntıları arasında oturduğumda görebildiğim yegâne şey, hayaletler. Sararmış otlardan, parçalanmış taşlardan, kırılmış bir ağaçtan başka hiçbir şey yok. La Scala'lı askerlerin çıkıp şarkı söylediği masa yok, fare tutan Psipsina yok, şafakla beraber bağırmaya başlayarak beni uyandıran keçi yok, çiçekleriyle ve mandoliniyle kalbimi çalan Antonio yok, kahveden döner dönmez, "Kokolios öyle aptalca konuştu ki... " diye anlatmaya başlayan Papas yok.

Evimin yerinde hüzün ve sessizlikten, yıkıntılardan ve anılardan başka hiçbir şey yok. Ne hale geldim, kendi kendimin hayaletine döndüm, bütün gençliğim, güzelliğim uçtu gitti; beni yerimden kaldıracak hiçbir mutluluk yanılsaması yok artık. Hayat, sefaletten ve kötü rüyalardan ibaret bir hapishane, kara toprağa doğru ağır ağır yol almaktan ibaret artık, Tanrının bizi ete kemiğe bürüyerek gözümüzü boyadığı bir oyun, karanlığın

ortasında bir kandilin ışığının bir anlığına parlamasından başka hiçbir şey değil, ta ki hemen ardından gelen diğer karanlığa kadar.

Burada oturup eski günleri düşünüyorum. Geceleri dinlediğimiz müziği düşünüyor ve biliyorum ki bütün sevincim, neşem, ağzımdan sökülüp alınan dişler gibi alındı benden. Artık ne açlık, ne susuzluk, ne hasret çekeceğim. Keşke bir çocuğum olsaydı, kendi mememden emzireceğim bir çocuğum, keşke Antonio olsaydı. Ekmek gibi kemirilip tüketildim. Dikenler üstünde yatıyorum, kuyumun içi taşla dolmuş. Bütün saadetim toza dumana karıştı.

Zavallı babacığım, ne kadar sessiz ve sakindi, harcanıp gitti işte, sonsuza dek. Beni tek başına büyütüp her şeyi öğreten babacığım, bana her şeyi açıklayan, elimden tutup benimle birlikte yürüyen. Artık hiç göremeyeceğim yüzünü, sabahları gelip beni uyandıramayacaksın. Harabeye dönmüş evimizde bir daha asla oturmuş yazı yazarken, piponu dişlerinin arasına sıkıştırmış, o pırıl pırıl gözlerinle hiç durmadan yazarken göremeyeceğim seni. Ah zavallı babacığım, şifa dağıtmaktan asla usanmazdın, kendine şifa veremedin işte ve kızınla beraber ölemedin; sen tek başına öldüğün andan beri göğsümdeki yanma hiç geçmedi.

Bu paramparça olmuş taşların ortasında durup eskiden burasının nasıl olduğunu hatırlıyorum. Velisarios'un, sanki altında yatan kendi babasının ölüsüymüşçesine bu taşlarla kirişleri kaldırışını hatırlıyorum. Ve babamı buradan çıkarışını, tozdan bembeyaz olmuş, başı Velisarios'un kollarında arkaya düşmüş, ağzı açık kalakalmış, kolları bacakları tamamen kırılıp sarkmış olan babamı. Velisarios'un onu yere bırakışını, benim gidip yanında diz çöküşümü hatırlıyorum, gözyaşlarıyla kör ve sarhoş olmuş gibiydim sanki, babamın kanlı elini kendi ellerimin arasına aldığımda baktım ki gözleri bomboştu. O ihtiyar gözler bana değil, ötelerde saklı âleme bakıyordu artık. İşte ilk defa o zaman düşündüm babamın nasıl da ufak ve kırılgan olduğunu, nasıl da örselenmiş, ihanete uğramış olduğunu, ve ruhu gittikten sonra bedeninin ne kadar hafif, ne kadar incecik kalıverdiğini fark ettim, öyle ki ben bile kaldırabilirdim onu. Sonra be-

denini kaldırdım ve başını göğsüme yasladım, korkunç bir çığlık duydum o sırada, benim çığlığımdı anlaşılan, ve işte o anda onun, sevmiş olduğum yegâne erkek, beni de sonuna kadar seven yegâne erkek olduğu gün gibi aşikârdı benim için. Üstelik hiçbir zaman kalbimi yaralamayan, tek bir an için bile olsa beni aldatmayan yegâne erkek.

68 Tarih'in Yenilenişi

Deprem, insanların hayatında öyle derin bir değişim yaratmıştır ki bugün bile hâlâ başlıca sohbet konusudur. Başka yerlerde başka aileler, sosyalizmin bir geleceği olup olmadığını, krallığı kaldırmanın iyi bir fikir olup olmadığını tartışadursun, Kefalonyalılar daha hâlâ başka bir deprem olup olmayacağını, olursa bunun da önceki kadar korkunç mu olacağını konuşurlar aralarında. Onlar, kıyametin gölgesinde yaşarlar ve sosyalizmden ya da krallıktan bahseder görünürken bile aslında 1953'ü düşünmektedirler. Birisi konuşurken kendi lafını unutuverdiğinde veya çatalının ucundaki lokmayı ağzına götürmek üzere sustuğunda yaşanan bir anlık boşlukta hatırlanır o tarih. Tıpkı İhtiyar Denizci gibi onların da elinde değildir, gelen yabancıların yakasına yapışıp bu konu hakkında bilgi vermemek; ve turist rehberlerinin ağzında bu cümleler, havaların gittikçe güzelleşeceğine dair vaatler içeren sözlere dönüşür. Yaşlılar, geçmiş olayları anlatırken depremden önce mi yoksa sonra mı olduğuna göre hatırlar zamanı, tıpkı bu yıl olan olaylardan bahsederken ermişin yortusundan önce mi sonra mı olduğunu belirtme âdetinin sürüp gitmesi gibi. Bu facia yüzünden insanlar, savaşı bile önemsiz ve depreme kıyasla küçük bir şey gibi hatırlar olmuştur, ama hayatı daha kuvvetle hissetmelerini de sağlamıştır deprem. Artık sabah uyanınca sırf sağlam bir evde yaşıyorum diye mutluluk ve şükran duymak mümkündür, geceleri de sıradan ve olaysız bir gün geçirdim diye huzur içinde yatağa gitmek.

Flört etmekte olan çiftler derhal evlenmişti olaydan sonra, uzun zamandır mutsuz evliliklerini sürdürmekte olan çiftler de

bunca yılı niye heba ettiklerini düşünerek hayretler içinde birbirlerine bakıp derhal boşandılar. Aralarında sıkı bir bağ olan aileler bu bağları daha da sıkılaştırırken, birbiriyle kavgalı kardeşler de aralarına deniz girsin diye ayrı ayrı memleketlere yerleştiler.

Pelagialaın kadınlardan ibaret yeni ailesinin üç üyesi, aralarındaki bağları daha da sıkılaştıranlardandı, bakışlarını kendi ailelerine, birbirlerine yöneltmişler, hayatlarını tek bir dayanağın, Pelagia'nın taşıdığı korkunç suçluluğun üstüne kurmuşlardı. Uykusuzluk çeken, zaman zaman da histeriden mustarip olan Pelagia, babasının ölümüne sebep olduğunu söyleyerek bazen acımasızca suçluyordu kendi kendini. "Yetmiş yaşına gelmişti," diyordu Drosula ise, "ve Tanrıya bir can borcu vardı. Bizi kurtarmaya çalışırken, hem de o kadar çabuk ölmüş olması daha iyi."

Fakat Pelagia hiç anlamıyordu bu laflardan. Felaket anında kafasında, kendi canını kurtarmaktan başka hiçbir düşünce olmadığını biliyordu, babası yere yıkıldığında, kendi hayatını tehlikeye atma pahasına da olsa gidip onu kurtarmayı deneyebileceğini de biliyordu, çatı çökmeden önce sürükleyerek kapının dışına çıkarabilirdi onu. Kasırgaya tutulmuş bir sinek kadar zayıf olduğunu tekrar tekrar geçiriyordu aklından, öyle zayıftı ki hem de, yeryüzünün korkunç homurtularla sarsılıp çalkalanması, onca kan ve sevgi bağını sıfıra indirmişti bir anda. Ama hiç fayda etmiyordu. Ne kadar çok gerekçe ve mazeret bulunursa bulunsun, öz babasını, hayatındaki en büyük tehlike anında yapayalnız bırakmış olduğu gerçeği silinmiyordu kafasından. Babası ise onu harekete geçmeye yönlendirerek hayatını kurtarmıştı, oysa Pelagia, ölüme terk etmişti adamcağızı. Gerçekten babasını seven ve görevlerini bilen bir evladın yapacağı iş değildi bu.

Pelagia, kendi kendini suçlamaktan ve vicdan azabından oluşan bir batağa saplandı. Ne kendine bakıyor ne ev içindeki vazifeleriyle ilgileniyordu artık, bunların yerine gidip babasının mezarında oturuyor, kırmızı fanuslu bir lambada yakılan ve sönmesin diye sürekli beslediği o ebedi alevi seyre dalıyor, dudaklarını kanatana kadar ısırıyor ve babasıyla konuşabilmeyi diliyordu. Üstünde ihtiyar ama gülümseyen bir resminin bu-

lunduğu kara mermerden mezar taşı aracılığıyla konuşabilirdi onunla gerçi, ama babasına seslenmeye hakkı olamayacak kadar değersiz hissediyordu kendini. Darmadağınık solgun saçlarıyla öyle oturup seyrediyordu sadece, sanki babasının gölgesinin mezarından kalkıp gelmesini, suçlamalarla Pelagia'nın yükünü daha da artırmasını bekler gibiydi sanki. Ocak ayında o berbat doğu rüzgârları veya azgın fırtınalar çıktı mı siyah şalını başına sarar, sobanın yanı başındaki sandalyesinden kalkar, başını öne eğerek kötü hava şartlarıyla mücadeleye hazırlanır ve tepeyi tırmanmaya koyularak bir kez daha başlardı bitip tükenmez kutsal yolculuğuna. Artık saplantı haline gelmiş olan tek bir düşünce vardı kafasında: Babasının mezarındaki alev sönmeyecekti. O dondurucu rüzgârlarda yere diz çöker, alevi yağmurdan korumak için lambanın üstüne kapanır, titreyen ellerini camın üstünde ısıtır, bütün hayatını upuzun bir nedamet ve bağışlanma yakarısına çevirirdi. İşte o günlerde inanmaya başladı ki Tanrı, Antonio'yu mahsus almıştı elinden, çünkü ilahi bilgisiyle O anlamıştı ki, gün gelecek, Pelagia babasına ihanet edecek; işte bu yüzden ceza olarak Antonio'yu almıştı, babasına karşı işleyeceği günahı önceden görebildiği için. Drosula, Antonia'yla birlikte kaç kez mezarlığa gittiklerini, ıstıraplar içinde yalvarıp duran, elleri titreyen, dizlerinin bağı çözülmüş gibi görünen Pelagia'yı zorla geri getirdiklerini unutmuştu artık.

Bir gün artık Antonia ile Drosula daha fazla dayanamadılar; merhamet duyguları yavaş yavaş ve hissedilmez bir şekilde dönüşüme uğramış, öfke ve rahatsızlık halini almıştı. İhtiyar kadın ile genç kız, Pelagia'nın aklını başına toplaması için bir plan hazırladılar. "Mesele şu," diyordu Drosula, "savaş sırasında sevdiği birini kaybetti, onun üstüne bir de bu ölüm, bardağı taşıran damla oldu."

"Durmadan bahsettiği şu hayalet mi yani?"

"Evet. Adı Corelli'ydi, bir müzisyen."

"Gerçekten onu görüyor mu sence, yoksa aklını mı kaçırdı dersin?"

"Daha önce aklı yerindeydi. Hayaletler, kimi isterlerse ona görünürler ve başka kimse de onları göremez. Ama Pelagia'nın aklını kaçırmasına sebep olan, dedenin ölümüdür."

Küçük kız ürperdi. "Zavallı dedeciğim."

"Papaza gidip akıl danışsak, diyorum," dedi Drosula.

"Ama o da aklını kaçırdı depremden beri. Baksana, dedemin hayaleti kılığına girip onun suçu olmadığını söylesek, nasıl olur?"

Drosula kaşlarını kaldırdı: "İyi fikir. Ama Pelagia kaçırmış da olsa aptal değil. Hayalet kılığına girmek kolay değil, biliyorsun. Benim boyum fazla uzun, sen de çok küçüksün, hem nasıl başaracağız ki onun gibi konuşmayı? Düşünsene, oturup yazsan üç sayfa tutacak kadar laf eder, baştan başa bir kitabı dolduracak uzunlukta cümleler kurardı; işi daha da zorlaştırıyor bu."

"Şunu yatağa bağlayıp dövsek diyorum."

Bu sahneyi düşününce yüreğinin yağları eriyen Drosula, rahat bir nefes aldı, ve acaba işe yarar mı diye de düşündü. Çocukluğunda, daha Türkiye'de oturdukları sırada delileri böyle iyileştirirler, bir daha delirmeye korkacak hale gelene kadar döverlerdi onları. O zamanlar işe yarayan bir yöntemdi bu, ama bunca yıldan sonra insan tabiatının ne kadar değişmiş olduğunu kestiremiyordu. Hem zaten Pelagia'nın deliliğinde, kendine eziyet etmek istemesinin, mazohistçe bir kendini beğenmişliğin rol oynadığından şüpheleniyordu o, dayak caydırıcı olmayabilir, Pelagia layıkını bulduğuna inanabilirdi. Drosula kızı elinden tuttu, başını öptü onun ve gözleri parladı. "Benim bir fikrim var," dedi.

Planları doğrultusunda, ertesi sabah kahvaltıda Antonia birdenbire dedi ki: "Dün gece dedemi gördüm rüyamda."

"Çok garip," dedi Drosula, "ben de gördüm."

Bir tepki veriyor mu diye Pelagia'ya baktılar, ama o bir dilim ekmeği minimini parçalara doğramaya devam etmekteydi.

Antonia, "Öldüğü için çok mutlu olduğunu söyledi bana," diye devam etti, "çünkü artık annemin annesiyle beraber olabiliyormuş."

Drosula, "Bana öyle demedi," deyince Pelagia sordu: "Niye sanki ben burada yokmuşum gibi konuşuyorsunuz?"

"E burada yoksun da ondan," deyiverdi Drosula, kaba bir şekilde. "Uzun zamandır burada değilsin ki."

"Peki sana ne dedi?" diye sordu Antonia.

"Bana dedi ki, annenin, depremde toprak altında kalan Kefalonya Tarihi'ni yeniden yazmasını istiyormuş. Onun yerine annen bitirecekmiş bu işi. Eserinin kaybolması ölümün bütün keyfini kaçırıyormuş, öyle dedi."

Pelagia kuşkuyla bakıyordu onlara, ikisi de hâlâ o yokmuş gibi davranmaktaydı. Antonia, böyle bir oyun oynamaktan müthiş keyif aldığını keşfetmişti. "Onun Tarih yazdığından haberim yoktu."

"Tabii ya, doktorluktan daha önemliydi onun için."

Antonia, Pelagia'ya dönerek gayet masum bir edayla sordu: "Yazacak mısın peki?"

"Ona sormanın bir anlamı yok ki," dedi Drosula, "çoktandır başka yerlerde o."

"Ben buradayım," diye itiraz etti Pelagia.

Drosula alaycı bir tonda cevap verdi: "Hoş gelmişsin."

Pelagia mezarlığa giderek lambanın yağını yeniledi. Orada dikilip mezar taşındaki yazıyı okudu (Değerli Bir Baba ve Dede, Sadık Bir Eş, Yoksulların Dostu, Bütün Canlıların Şifa Dağıtıcısı, Sonsuz İrfan ve Cesaret Sahibi) ve gerçekten de babasının alevinin asla sönmemesini sağlamanın bir yolu olduğu geldi aklına, her ne kadar bu rüya hikâyeleri saçmalıktan başka şey olmasa da. Bir katır arabasının arkasına atladığı gibi Argostoli'ye giden Pelagia, bir sürü kalem ve kalın bir deste halinde kâğıtla geri geldi.

Şaşılacak kadar kolaydı. Müsveddeyi o kadar çok okumuştu ki eskiden kalma sözler, mutfak kapısından, pencerelerden süzülüp geçiyor, sessiz sessiz işitilir hale geliyorlardı, sonra omzunun üzerinden sağ eline akarak kalemin ucundan çıkıyor, arka arkaya dökülüyorlardı kâğıtların üstüne: "Yarı unutulmuş durumdaki Kefalonya Adası, pek akla yatmayacak bir ihtiyatsızlık içerisinde İyon Denizi'nden yükseliverir; antikçağda öyle muazzam bir önem taşımıştır ki bu ada, kayaları bile nostalji solumaktadır, kırmızı toprağı ise sadece güneşin sıcaklığından değil, onca anının taşınması imkânsız yükünden ötürü de sersemlemiş durumdadır... "

Drosula ile Antonia, âlimane bir edayla masada yanında oturup gizli gizli gözetliyorlardı onu; kalemiyle dişlerine vuru-

şunu, arada sırada öylesine pencereden dışarıya bakışını izliyorlardı. İki komplocu, oradan yeterince uzaklaştıklarında gizli gizli birbirlerine sarılır, dans etmeye başlarlardı.

Pelagia neredeyse doktor olacaktı. O sıkıntılı zamanlarında ve aslında hayatı boyunca her zaman olduğu gibi evle ilgili hiçbir iş yapmıyor, her şeyi kadınlara bırakıyordu. Babasının kalıntılar arasından çıkarılmış birkaç yadigârı arasında piposu da vardı ve Pelagia onu, babasının da yaptığı gibi dişlerinin arasına sıkıştırarak katran kalıntılarını içine çeker, piponun sapında babasından kalma diş izlerinin üstüne kendi izlerini bırakırdı. Yakmıyordu pipoyu, sadece üstlendiği aracılık göreviyle bağlantılı bir nesne olarak görüyordu, eskiden kalma kelimeler şimdi piponun boş çanak kısmından içeri girip sapında toplanıyor, oradan doğru Pelagia'nın kafasına geçiyorlardı. Metne hâkim olan erkek bakışına biraz kadınsı unsurlar katmayı denedi, kıyafetle ilgili ayrıntılar, ortak fırında ekmek pişirme teknikleri, çocuk emeğinin ekonomideki önemi ve dulların hakir görülmesine yol açan acımasız gelenekten söz etti. Yazdıkça gördü ki kendi ihtirasları babasınınkileri kat kat aşıyor, oysa önce varlığına dair hiçbir işaret almadığı ihtiraslardı bunlar, nitekim zaman geçtikçe gök gürültüsünü andırır suçlamalar ve zehir tadında yargılar sayfalara doluşmaya başlamış, bunlar babasınınkilere rakip olup sonunda onu da geçmişlerdi.

Bu işin verdiği sevinçle bambaşka biri oldu Pelagia. Kendini babasına adamış kız evlat konumu bir dönüşüme uğrayarak başlı başına bir proje haline geldi: Bu proje, kütüphane ziyaretlerinin yanı sıra kültür kurumlarına, denizcilik müzelerine, British Library'ye, Napoléon uzmanlarına ve İmparatorluk Gücü Tarihi konusunda uzman Amerikalı profesörlere sorular yönelten samimi mektupları da kapsıyordu. Dünyanın her yanında, onun adına aylarca araştırma yapmaya zaman ayıracak kadar bilgiye ve bilginin tutarlı biçimde açıklanmasına âşık bir sürü insan olduğunu görmek Pelagia'yı hem şaşırttı hem çok mutlu etti. Üstelik bunlar, sorduklarından fazlasına da cevap veren mektuplar yolluyorlardı ona, ayrıca Pelagia'yı teşvik eden kişisel notlarını, başvurabileceği başka uzmanlarla kurumların listelerini ekliyorlardı. Mektup yığınları büyüdükçe Pelagia, so-

nunda, "Bütün Dünyanın Evrensel Tarihi" adında bir eser yazmak zorunda kalacağından korkmaya başladı, çünkü her şey, hiç akla hayale gelmeyen, çok ince ve zarif biçimlerde başka her şeyle bağlantılıydı. Sonunda Pelagia, bütün yazdıklarını toparlayıp kocaman bir kutuya yerleştirdi ve bundan sonra ne yapacağını düşünmeye koyuldu. Kendisinin ve babasının adıyla yayımlanması gerekiyordu bunun, ama bir yandan da bu yazdıklarından ayrılmak, düşünsel bebeğini, yanında onu savunacak bir annesi olmadan koca dünyaya salıvermek ona dayanılmaz bir acı vereceğe benziyordu. Tek tek her okurun yanı başında durup itirazlarına cevap vermeyi, onlara hiçbir bölümü atlamamalarını tembih etmeyi, fazladan kanıtlar sunmayı isterdi. Yine de dört yayıncının kapısını çaldı, onlar da esere sıcak baktıklarını ve destek verdiklerini ifade ettiler, ancak böyle bir kitabın pazar bulamayacağını, yapılacak en iyi işin bunu bir üniversiteye bağışlamak olduğunu söylediler. "Ölünce bağışlarım o zaman," diye düşündü Pelagia, ve kitabı, yadsınması imkânsız bir gerçeğin, yani kendisinin artık büyük Helen geleneğine bağlı önemli bir entelektüel olduğunun gözle görülür kanıtı olarak bir rafa koydu.

Bu proje, Karamanlis'in, seçimlerden Papandreu karşısında galibiyetle çıktığı 1961 yılına kadar oyalamıştı Pelagia'yı. Her şey bitince önündeki kocaman belgeye baktı ve yazıları derleyip kaleme aldığı süreç boyunca kendi içinde de bir dönüşümün gerçekleştiğini fark etti.

Başlara yakın bölümlerdeki el yazısı, tıpkı babasının o uzun sessizlik yıllarındaki yazısı gibi kargacık burgacıktı, ama zaman geçtikçe daha düzgün ve okunaklı olmuş, daha kendinden emin ve daha çok güven veren bir hal almıştı. Ama asıl önemlisi, yazma süreci, Pelagia'nın daha taşıdığından bile haberdar olmadığı fikirleriyle felsefi tavırlarını berraklaştırmıştı. Ekonomik süreçlerle ilgili olarak temelde Marksist bir anlayış benimsemiş olduğunu fark etti, öte yandan, çelişkili de olsa, kapitalizmin, sorunları halletme konusunda en iyi yöntemleri sunduğuna inanıyordu. Kültürel geleneklerin, tarihte ekonomik dönüşümlerden daha güçlü bir etken olduğunu keşfetti; ayrıca insan tabiatı da özünde akıldışıydı, hem de çılgınlık rad-

desinde; zaten insanların demagojiyi ve inanılır gibi olmayacak inançları bu kadar kolay kucaklamasının sebebi buydu; ayrıca Pelagia, hürriyet ile nizamın, birbirini karşılıklı olarak dışlamak şöyle dursun, birbirlerinin temel önkoşulu olduğu sonucuna vardı.

Drosula, büyük teorilere kulak vermeyecek kadar sağduyulu biriydi; Pelagia da bu fikirlerini, henüz yeni filizlenmekte olan Antonia'ya aşıladı, ikisi gece geç saatlere kadar oturur, nane çayından patlamak üzere olan idrar torbalarını boşaltamayacak veya yatağa gidip, yorgunluktan yanmakta olan gözlerini kapayamayacak kadar sarhoş olurlardı felsefeyle.

Artık ergenliğe özgü güzelliğin ve doğal asiliğin en taze, en kusursuz aşamasında bulunan Antonia, sırf tartışma olsun diye değil, ama ilke olarak karşı çıkardı annesinin bütün görüşlerine; çok geçmeden Pelagia, muarızını, daha önceki gün savunduğu bir fikirle çelişkiye düşmek zorunda bırakmanın sonsuz keyfini keşfetti. Antonia, bu duruma düştüğünde ne diyeceğini bilemez ve öfkeden kudururdu; fikirlerini kayıtlar ve şartlarla bezerdi o zaman dikkatle, ama bunlar da ya bir kez daha çelişkiye düşmesine yol açardı ya da vardığı sonuç o kadar sulandırılmış olurdu ki sonuç bile sayılamazdı. Pelagia, durmadan, "Benim yaşıma geldiğinde dönüp geriye bakacak ve haklı olduğumu göreceksin," diyerek kızı daha da bozum eder ve sinirlendirirdi.

Oysa Pelagia'nın yaşına gelmeye hiç niyeti yoktu Antonia'nın, bunu söylüyordu da zaten. "Yirmi beşime gelmeden ölmek isterim," derdi. "Yaşlanıp taşkafalı olmak istemiyorum." Önünde gördüğü tek şey sonsuza dek uzanan gençlikti ve gözleri alev alev yanarak derdi ki Pelagia'ya: "Bir kere bütün sorunların sebebi siz yaşlılarsınız, bunları halletmek de biz gençlere düşüyor."

"Sana mutlu rüyalar," derdi Pelagia da. Ama yine de Antonia, daha on yedi yaşına geldiğinde evleneceğini bildirmekle kalmayıp bundan böyle komünist olduğunu da söyleyince, şaşırmak ne kelime, şok geçirmişti.

Pelagia, "Bahse girerim Kral ölünce ağlarsın," dedi.

İşte tam o dönemlerde dünyanın her tarafından, oldukça kıt bir Yunancayla yazılmış kartpostallar gelmeye başladı. Santa Fe'den gelen bir kartta şöyle yazıyordu: "Burayı seversin. Bütün evler çamurdan yapılma." Edinburgh'dan: "Şatoda esen rüzgâr ayaklarını yerden keser." Viyana'dan: "Burada bir Rus askerinin heykeli var. Herkes, 'Meçhul Tecavüzcü Anıtı' diyor ona." Rio de Janeiro'dan: "Karnaval zamanı. Sokaklar sidikle ve yürek hoplatan kızlarla dolu." Londra'dan: "Çılgın insanlar; feci sis." Paris'ten: "Sadece fıtık korsesi ve kasıkbağı satan bir dükkân buldum." Glasgow'dan: "Gırtlaklarına kadar sise batmış, ayakta duramayacak kadar sarhoşlar." Moskova'dan: "Metroda sanat eserleri." Madrid'den: "Çok sıcak. Herkes uyuyor." Cape Town'dan: "Meyveler güzel, makarna berbat." Kalküta'dan: "Toz içindeyim. Korkunç bir ishal."

Pelagia'nm ilk aklına gelen, babasının o denizci ruhunun, en sevdiği yabancı iklimleri dolaşmaya çıktığı ve mezarın ötesinden kendisine haberler gönderdiği oldu. Ama Moskova deniz kıyısında değildi ki. İkinci düşüncesi ise bunların, Antonio'dan geliyor olabileceğiydi.

Oysa o da ölmüştü, okuyup yazacak kadar Yunanca bilmiyordu, hem zaten yaşıyor olsa ne diye şimdi Sydney'den Kiev'e kadar dünyayı dolaşsındı ki? Belki de bu imzasız kartlar, Tarih'i yazarken mektuplaştığı birinden geliyordu. Aklı karışan, ama çok da büyük bir meraka ve neşeye kapılan Pelagia, bu tuhaf kart koleksiyonunu paket lastikleriyle toparlayıp bir kutuya yerleştirdi.

Antonia, "Gizli bir sevgilin var senin," diye tutturmuştu, bu olayın dikkatleri kendi ilişkisinden uzaklaştırması ihtimalinden ötürü çok seviniyordu, çünkü hem Drosula hem Pelagia karşıydılar bu ilişkiye.

Antonia, Argostoli meydanındaki işlek bir kafede garsonluk ederek biraz para kazanmaya çalıştığı sırada tanışmıştı ikisi. Meydanda Liksuri'den gelme gürültücü bir müzik grubu vardı ve söz konusu beyefendi, ayağa kalkıp genç kızın kulağına bağırarak sipariş vermek zorunda kalmış, tam o sırada da

bunun olağanüstü güzellik ve çekicilikte körpe bir kulak olduğunu fark ederek, gece karanlık bir sokakta, bir ağacın altında o kulak hafif hafif ısırılırken yükselecek tatlı çığlıkları düşünmüştü. Antonia ise karşısındakinin, erkeklik ile tıraş losyonunun kokusunu tam gereken ölçülerde bünyesinde birleştirmiş, soluğu nane kadar serin ve ferahlatıcı, daimi bir şaşkınlık ifadesine bürünmüş kahverengi gözlerinin hem tatlılık hem mizahla konuşan bir adam olduğu kanaatine varmıştı.

Aleksi o günden sonra sık sık sinsice geldi kafeye ve hep aynı masayı seçti, aşk ısırıkları için yaratılmış kusursuz dişlere ve okşamaya yarayan zarif parmaklara sahip o heykel gibi genç kızı görebilmek için yanıp tutuşuyordu. Kız ise onu sadakatle bekliyor, diğer kızların, erkek garsonların, hatta kafe sahibinin o masaya servis yapmasını hararetle önlüyordu. Bir gün tam masaya kahve bırakırken kızın elini tuttu adam, yerlerde sürünmeye hazır olduğunu gösteren bir hayranlık ifadesiyle yüzüne baktı ve dedi ki: "Benimle evlenir misin?" Sonra elini zarif bir hareketle havada döndürerek devam etti: "Zincirlerimizden başka kaybedecek bir şeyimiz yok."

Radikal bir avukat olan Aleksi, zenginlerin vergi kaçırmasının topluma karşı işlenmiş bir suç olduğunu kanıtladığı gibi, aynı şeyi yoksullar yaptığında bunun sömürücü sınıflara karşı makbul, erdemli ve güçlü bir eylem olduğunu, her aklı başında yurttaş tarafından desteklenmeye layık olmakla da kalmayıp kanunlarca da sonuna dek onaylanması gerektiğini ortaya koyabiliyordu. Müvekkillerinin mutsuzluk içinde geçmiş çocukluğuna dair yürek paralayan hikâyeler anlatarak hâkimleri gözyaşlarına boğar, hatta görevini yaparken yasayı vahşice ve mantıksızca uygulamış olan polise yönelik zehir zemberek suçlamalarıyla, jürinin kendisini ayakta alkışlamasını sağlayabilirdi.

Pelagia, ileride Aleksi'nin muhafazakârın Allahı olacağını derhal anlamıştı, gerçi itirazının sebebi oğlanın siyasi görüşleri değildi. Aleksi ile Antonia'nın sevişmesi düşüncesine tahammül edemiyordu. Kız çok uzun boyluydu, oğlansa çok kısa. Kız daha on yedi yaşındaydı, oğlan otuz ikisinde. Kız ince ve zarifti, oğlan tıknaz ve kel; üstelik o bakarken, asla orada bulunmu-

yor olan eşyalara takılıp düşmek gibi de bir huyu vardı. Aynı körpecik yaşlarda Mandras karşısında kapıldığı ihtirası hatırlayınca Pelagia'nın tüyleri diken diken oldu ve derhal bu evliliğe yasak getirdi, kutsiyete karşı hürmetsizlik, bir tür küfür olarak gördüğü bu işin önünü almaya kararlıydı.

Yine de hoş bir gündü düğün günü. Bahar başlarken tarlalar ve yamaçlar çiğdemlerle menekşelere, beyaz zambaklarla sarı zakkumlara, çoktan sararmakta olan otların arasında cılız saplar üzerinde baş vermiş uçuk mavi leylaklara bürünmüştü. Çift, on beş sağdıç ile nedime bulundurma âdetine uydu, hatta Aleksi, kendini küçük düşürmeden veya bir yerlere takılıp düşmeden İşaya dansını sonuna kadar götürmeyi başardı. Işıl ışıl parlayan Antonia, yoldan geçerken durup bakan yabancıları bile öptü; alkolden ve neşeden ter içinde kalan Aleksi ise kafiyeli epigramlar halinde kaleme aldığı uzun ve şiirsel bir konuşmayı okudu, akıllılık ederek dizelerin önemli bir kısmını kaynanasına methiye şeklinde hazırlamıştı. Pelagia, düğün sırasında, Antonia'nın bu adamın nesine kapıldığını ansızın anlayıverdiği o anı daima tamı tamına hatırlayacaktı; Aleksi'nin, kolunu omzuna atarak onu yanağından öpüp şu sözleri sarf ettiği andı o: "Sizin köyden bir ev alacağız, izin verirseniz." Böyle büyük bir içtenlikle alttan alması, kaynanasının ona yakın oturmak istemeyebileceğine dair kuşkusunu ima eden bu sözleri, anında Pelagia'nm hayranlığını kazanmasını sağlamıştı. O andan itibaren Pelagia, onun mendillerini işlemekle, Antonia'nın atması için hep onu ikna etmeye uğraştığı çoraplardaki delikleri dikmekle saatlerini seve seve harcayacaktı. "Sevgilim," diyordu, "zahmet edip de şu ayak tırnaklarını kessen, benim her tarafım çizik içinde kalmayacak, annem de böyle saçma sapan işlerle uğraşmaktan kurtulmuş olacak."

Pelagia sabırsızlıkla torun bekliyordu, Drosula ise işe vermişti kendini. Rıhtımda bir zamanlar evinin bulunduğu boş arsaya bir kameriye yaparak birkaç da romantik fener koydu. Eski püskü kimi masalarla sandalyeleri yalvar yakar ödünç aldı, kömürlü bir mangal buldu, böylece 1972'de öldüğü güne dek eksantrik ve inişli çıkışlı bir gayretle işleteceği taverna için görkemli bir açılış yaptı.

Kefalonya'ya yeni yeni turist gelmeye başlıyordu. Yemek yenecek en aykırı ve en romantik yerler hakkında arkadaşlarına mağrur bir edayla bilgi veren ilk kişiler, zengin yat sahipleriydi, ardından kasvetli Kanadalı şairin hayat tarzının manevi mirasçısı olan sırt çantalılar geldi. Lord Byron uzmanları ile hayranları azar azar gelip gittiler. Kalabalık ailelere sahip zengin ve nazik birer kentli yurttaş haline gelmiş olan Alman askerleri, oğullarıyla kızlarını buraya getirerek, "Bak işte babanız burada savaştı, ne kadar güzel değil mi?" dediler. İtalyanlar da İthaka üzerinden feribotla geliyor, yanlarında mide bulandırıcı beyaz finolarını ve beş bin kişiyi doyuracak büyüklükte bir balığı bütün bütün yeme becerilerini de getiriyorlardı. Küçük limandaki yegâne tavernanın sahibi olarak Drosula, kış boyu hiç çalışmadan yaşayacak kadar para kazanıyordu yazları.

Artık evlenmiş, şaşılacak ölçüde şişmanlamış ve nur topu gibi üç çocuk doğurmuş olan Lemoni servise yardımcı oluyor, Pelagia da sözümona çalışmak için geliyordu oraya, oysa asıl amacı İtalyanca konuşma fırsatı bulmaktı. Servis hızlı değildi; hatta aşırı ölçüde gecikiyordu. Kimi zamanlar Drosula, sipariş verilen balığı getirsin diye bisikletli bir çocuk gönderirdi ve eğer fırın doğru dürüst yakılmamışsa, yemeğin hazırlanıp pişirilmesi için pekâlâ iki saat kadar beklenebiliyordu. Konuklardan özür dilemeye gerek duyulmuyor, Drosula'nın disipline sokmak ve nezaret etmekle yükümlü olduğu sabırlı aile efradı muamelesi yapılıyordu onlara. Hele Drosula bir müşterinin sohbetinden fazla hoşlanmışsa hiç servis de olmayabilirdi. Çok geçmeden yabancıların kendisini egzotik bulduğunu fark etti ve tekir kılçıklarının, parçalanmış ekmek dilimlerinin arasında masalarına oturur oldu; Psipsina'nın miyavlayarak yalvaran torunlarına artıkları verirken nasıl bir izlenim yaratacağıyla hiç ilgilenmez, hiçbir utanma duygusuna da kapılmaz, bir yandan adada gezen hortlaklar, Türklerin canavarlıkları ve kangurularla yaşamak üzere Avustralya'ya gittiği zamanlar hakkında bol keseden hikâyeler anlatıyordu. Dana gözleri, ağır ağır hareket edişi, hindi gerdanı, bükülmüş beli, devasa cüssesi ve suratından fışkıran gösterişli kıllarıyla, yabancılar ona karşı hayranlık ve korku besliyordu.

Bu arada Pelagia da bir türlü gelmeyen torununu beklemekteydi. Sigara içmeye ve pantolon giymeye başladığı için affetmişti Antonia'yı, üstelik drahomanın kaldırılmasının iyi bir şey olduğu konusunda da onunla hemfikirdi. 1964'te Kral Paulus öldüğünde Antonia ağlayınca Pelagia gülümsedi, gerçi iç çekmeler arasında, monarşinin artık yoz ve modası geçmiş bir şey olduğu iddiasını da sürdürdü. 1967'de Albaylar, Aleksi'yi keyfi biçimde ama kısa bir süre için hapse attığında, Antonia'yı rahatlatmak için geçici olarak onun yanına taşındı; Aleksi, 1973'te Atina Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ndeki öğrenci işgali sırasında polislerle güreş tuttuğu için bir kez daha hapse girince yine yaptı aynı şeyi. Sonraları, Antonia'nın sosyalist Papandreu hükümetini desteklemesiyle ilgili kuşkularından vazgeçecek, hatta Antonia, feminist gösterilere katılmak üzere anakaraya gitmek gibi bir edepsizlikte ısrarlı davrandığı için ona hak verme noktasına bile gelecekti. Böylesine dokunaklı, ütopik ve iyimser inançları küçümsememek gerektiği kanısındaydı, hem zaten kendi kabahatiydi bu; kıza düşünmeyi öğreten oydu, şimdi de bunun kaçınılmaz sonucu olan fırtınayı biçiyordu. Üstelik kendi gençliğinde inandığına hâlâ inanıyordu, her şeyin mümkün olduğuna yani.

Fakat Antonia'nın, ona bir torun sağlamak zorunda olmadığı şeklindeki ısrarlı görüşüne itiraz etti. "Bedenim benimdir," diyordu Antonia, "hem biyolojik bir kazayla kendimi sınırlamamı beklemeye hakkın yok, değil mi? Zaten dünya nüfusu çok fazla ve benim de seçme hakkım var, öyle değil mi? Aleksi de benim gibi düşünüyor, yani gidip onu kafaya alabileceğini sanma sakın."

"Her şey yolunda, değil mi?" diye sordu Pelagia.

"Anne, ne demek istiyorsun? Hayır, bakire değilim ve o konuda... hiçbir sorun yok. İlle de merak ediyorsan hâlâ çok iyi gidiyor. Seni üzmek istemem ama bazen çok eski kafalı oluyorsun."

"Bilmek istediğim falan yok. Yaşlı bir kadınım ben ve böyle şeyler duymak istemiyorum. Sadece emin olmak istedim. Hiç hakkım yok mu sence?"

"Bedenim benimdir," dedi yine Antonia, böylece asla sonu

gelmeyecek tartışmalarını bir kez daha başlangıçtaki noktaya getirdi.

"Ben yaşlanıyorum," dedi Pelagia, "hepsi bu."

"Sen benden daha uzun yaşayacaksın, anne."

Oysa ilk ölen Drosula oldu, hem de sallanan koltuğunda dimdik otururken, öyle sessiz sedasız ölmüştü ki, adeta baştan beri yaşadığı için özür diler gibiydi. Baş eğmez bir kadındı o, sevdiği adam olan kocasıyla topu topu birkaç yıl beraber yaşayabilmiş, ilkeleri uğruna kendi oğlunu reddetmiş, son günlerini de görünüşte onu tesadüfen aralarına alan insanlara hiç sızlanmadan hizmet ederek, hatta onların ekmeğini getirerek geçirmişti. Sabırlı bir çoban gibi bütün aileye babalık ediyor, ama bir ana gibi de hepsini toplayabiliyordu kocaman yüreğinde. Doktor'la aynı mezarlığa gömüldü ve kısa bir süre sonra Pelagia, ümitsizlik verici bir netlikle anladı ki sadece sönmemesi için bakıp kollamak zorunda olduğu bir ateş daha yoktu şimdi, artık yapayalnız kalmıştı. Hayatını nasıl sürdüreceğini bilemiyordu, nitekim Drosula'nın tavernasını devralıp el yordamıyla işletmeye koyulurken yüreğinde korku ve umutsuzluk vardı.

Artık tamamen kel kalan ve püriten Komünist Parti'nin ideolojik kutup bölgesinden, Sosyalist Parti'nin tropikal iklimine geçiş yapan Aleksi, ilk başlarda biraz endişeye ve suçluluk duygusuna kapılarak da olsa keşfediyordu ki, avukatlıktaki başarısı, tam da lanetler yağdırmaya ant içmiş olduğu sınıfın içine sokuvermişti onu. Artık besili bir burjuvaydı ve kocaman bir Citroën arabası, içinden sardunyalar fışkıran toprak saksılarıyla tam tekmil, üstelik depreme dayanıklı olduğunu yüksek sesle ilan eden bir evi, dört takım elbisesi ve kalbinin sahibi olan partiyi sarmış yolsuzluklar ile beceriksizlikler karşısında duyduğu nefreti vardı. Toplantılarda ve partilerde övgüyle söz ediyordu sosyalistlerden, ama sandık başına gittiğinde iş olsun diye Karamanlis'in yanındaki daireye basmıştı mührü ve seçimi o kazandığında da korkunç bir çaresizliğe kapılmıştı. Bir de muhasebeci tuttu ve bu konuda köklü bir geleneğe mensup vicdan sahibi diğer bütün Yunanlılar kadar başarılı oldu vergi kaçırmakta.

Antonia dört yıl dayandı ama rahmi, ille de içinde oturacak birilerine ihtiyaç duyuyor, bu kadar anlamsız ve ideolojik

bakımdan kuşku uyandırıcı talepler ortaya atan bir vücuda tutunmak için hiçbir neden göremiyordu, sonunda bir tezgâh çevirdi bu vücuda karşı ve Antonia'nın haplarını unutmasına sebep oldu. Dolayısıyla, karnı nedensiz yere şişmeye ve içinde bir evlat oluşmaya başladığında Antonia kadar sahici bir şaşkınlığa kapılan başka kimse yoktu. Aleksi'yle birlikte yine sokaklarda el ele dolaşmaya, bebeklerle bebek giysilerine nemli gözlerle bakmaya başladılar ve uzun bir isim listesi oluşturdular; ancak listedeki her ismin üstünü çiziyorlardı kısa zamanda, hepsinde de gerekçe aynıydı: "Ben bu isimde birini tanıyorum, iğrenç bir insandır."

Antonia'nın şiştikçe şişen karnına kulağını dayadığı sayısız andan birinde Pelagia, "Kız olacak," dedi. "Çok sakin bir bebek, başka bir şey olamaz. Drosula koyun adını, gerçekten."

"Ama Drosula çok şişmandı ve... "

"Çirkindi, değil mi? Ne fark eder? Yine de çok severdik onu. Adını yaşatmak lazım. Bu çocuk büyüdüğünde adının nereden geldiğini ve kime ait olduğunu bilmeli."

"Bilemiyorum, anne."

"Ben yaşlı bir kadınım," dedi Pelagia, zaten bunu sürekli tekrarlamaktan özel bir zevk duymaktaydı. "Son arzum bu olabilir."

"Altmış yaşındasın. Günümüzde çok yaşlı sayılmazsın artık."

"Ama ben kendimi yaşlı hissediyorum."

"Göstermiyorsun ama."

"Ben seni yalancı olasın diye büyütmedim," dedi Pelagia, yine de müthiş sevinmişti bu sözlere.

Antonia, "Ben otuz dört yaşındayım," dedi, "yaşlı diye buna denir. Altmış dediğin sadece bir rakam."

Küçük kız, küçük bir erkek olduğuna dair hiçbir şüpheye yer bırakmadan aldı ilk nefesini. İnanılmaz derecede kırış kırış bir erbezi torbası ve ileride işe yarar olduğunu kanıtlayacak minicik bir penisi vardı. Pelagia, bebeği kollarına alırken, hayatı boyunca bakire ve teknik olarak çocuksuz kalmış bir kadının yaşayabileceği bütün o hüznü hissetmişti. Ve Yannis diye seslenmeye başladı bebeğe. Yannis adını o kadar çok tekrarladı ki

çok geçmeden bebeğin ana-babası, adını Kyriakos veya Vassos veya Stratis veya Dionisios koyamayacaklarını anladılar. Bebeğe Yannis deyince gülümseyerek tükürük kabarcıkları çıkartıyor, bunlar minik patlamalarla söne söne çenesinden aşağı süzülyordu sonra. Kararlı ve inatçı bir anneannesi vardı bebeğin, onunla İtalyancadan başka dil konuşmuyordu; annesiyle babası ise her ne kadar devlet okullarının pek bir kusuru yoksa da onu özel okula göndermekten bahsetmekteydiler ciddi ciddi.

Bir erkeğin, mümkünse miras vergisinden muaf olmanın bir yolunu bularak oğluna bir şeyler bırakması gerektiği gibi doğruluğu kendinde menkul bir anlayışa ansızın kendini kaptıran Aleksi, iyi bir yatırım bulma umuduyla sağa sola bakınmaya başladı. Kıraç bir tepelik araziye küçük bir yazlık apartman dikti, tavernaya modern bir mutfak ve tuvalet yaptırdı. Pelagia'yı doğru dürüst bir ahçı tutmaya razı etti, yaşlı kadın da yönetici olacaktı bundan böyle ve kârı yarı yarıya paylaşacaklardı. Pelagia, dünyanın dört bir yanından hâlâ gelmeye devam eden kartpostalları eğri büğrü duvarlara asıyor, yanlarına da her millete ait rengârenk banknotları diziyordu; Robola ile reçine rakısının halim selim, munis etkisiyle ansızın bonkörlüğü ve havailiği tutan turistlerin bıraktığı bahşişlerdi bunlar.

70. Kazı

Beş yaşma geldiğinde ve artık Karamanlis'in yerine Hıristos Sarçetakis işbaşında bulunduğunda, Yannis, altı ayrı dilde, "Merhaba" ve "Ne tatlı şey değil mi?" demeyi öğrenmişti. Bunun nedeni de vaktinin hemen hemen tamamını tavernada anneannesiyle birlikte geçirmesi, abanoz gözlerinin etrafında kara sürmeler olan zeytuni renkli minik oğlanlara âşık –tabii büyüyüp de iş bulma umuduyla onların ülkelerine gitmedikleri sürece–, pembe suratlı ve içli yabancılar tarafından sürekli sevilip okşanmasıydı. Masalara ekmek sepetini götüren ve masa örtüsünün üzerinden son derece şirin bakışlar fırlatan Yannis, kendisine bir oyuncak ayı, uzaktan kumandalı oyuncak araba ve Dünya Kupası karşılaşmalarının dayanıklı plastikten yapılma

simülasyonunu alacak kadar bahşiş toplamıştı. Pelagia onu gururla tanıtıyordu konuklarına, Yannis de gayet kendinden emin ve kibar bir şekilde elini uzatıyordu, daha müreffeh ama daha az aklı başında olan ülkelerde artık bulunamayan mükemmel çocuğun ta kendisiydi bu. Tuhaf tavırları olağanüstü bir yenilikti onlar için, hem sadece ağzı pis kokan, ruju da yapış yapış olan şişko kadınlar tarafından kucaklanıp sevildiğinde huysuzluk ederdi.

Sürekli Taverna Drosula'da bulunmasının nedeni, babasının artık yüzme havuzu ve tenis kortu olan yeni tatil siteleri inşa etmesi, annesinin de sosyalizm öncesi, eski usul bir feminizm anlayışını benimseyerek kadınların, kapitalist teşebbüsler konusunda erkeklerle eşit haklara sahip olduğuna inanmasıydı. Kocasından borç aldığı parayla bir mağaza açmış, prensiplerine bağlı bir insan olarak bu parayı dört yıl içinde yüzde beş faizle geri vermişti. Argostoli'deki Bergoti Caddesi'nde bir hediyelik eşya mağazası vardı; burada amfora reprodüksiyonları, tespihler, *efsun*'lara özgü *fustanella*'lar giymiş bebekler, sirtaki kasetleri, dalgıç eşyası, tamamen flüt çalmaya konsantre olmuş göründüğü halde göz alıcı ve mübalağalı bir ereksiyonu da koruyabilen Pan heykelcikleri, kireçtaşından yapılma Minerva baykuşları, kartpostallar, aslında Kuzey Afrika'da makinede dokunmuş olan el halıları, porselen yunuslar, tanrılar, tanrıçalar ve kadın figürü biçiminde sütunlar, pişmiş topraktan tragedya maskları, gümüş eşya, üstüne zikzak işlemeler yapılmış yatak örtüleri, çiftleşme sırasındaki hareketlerin komik bir tekrarını sergileyen minyatür anahtarlıklar, kırmızı naylondan telleri olta misinasından yapılma olup "Pazarları Asla" ve "Zorba"nın melodilerini çalan mekanik minik buzukiler, Kazancakis romanlarının İngilizce baskıları, Kiril alfabesiyle yazılmış, isimlerini çözmenin ve anlamanın imkânı olmayan çeşitli azizleri gösterir ağırbaşlı ikonalar –üstlerindeki otantik küfle birlikte– ve güneşte fazla kalmış Kuzeyliler için merhemler, deri kemerler ve çantalar, üstünde "Babam Yunanistan'a Gitti, Bana da Getire Getire Bu Bitli Tişörtü Getirdi" sözleri veya bunun bir çeşitlemesi bulunan tişörtler, turistik kılavuzlar ve sözlükler, zıpkınlar, parasetamol, sapları hemen kopuveren plaj çantaları,

plaj hasırları, genital hijyen malzemesi ve prezervatif satılıyordu. Bu eklektik mağazanın hâkimi olan Antonia, daima pırıl pırıl beyaz giysiler içinde, yazarkasayı (vergi memurlarına ipucu bırakmamak amacıyla) açık tutarak burada oturur, o sırada başparmağı ağzında, uzun bacakları ise incelikli bir zarafet havasıyla yerleştirilmiş olurdu.

Çok geçmeden Liksuri, Skala, Sami, Fiskardo ve Assos'ta da benzer şeyler satan mağazalar açtı, üstelik daha ince bir tabiatı olan sanatkâr ruhunu kurtarabilmek için bir seramikçiye destek olmaya başladı. Seramikçi, donmaya karşı korunmalı, pişmiş topraktan klasik tarzda ve gerçekten güzel bahçe donanımları ile bezemeleri yapacaktı. Atina'da son derece pahalı bir butik açmak gibi belli belirsiz bir düşünceyle Aleksi'yi de alıp Paris ve Milano'yu dolaştı; bu günlerde Aleksi, servetini elinden alarak yeniden dağıtmak isteyenlerin argümanlarına dudak büküp geçiyordu artık: "Antonia ve ben düzinelerce insana istihdam sağlıyoruz. Biz zenginleştikçe elemanlarımız da zenginleşiyor, yani bana o modası geçmiş süprüntüleri kakalamaya çalışmayın, anlaşıldı mı? Nedir sizin istediğiniz? Herkes sadakayla mı yaşasın istiyorsunuz yani? Hem bizim sattığımız malların üretiminde kaç kişi çalışıyor, haberiniz var mı? Yüzlerce insan çalışıyor."

Oğulları da anneannesinin yanında mutlu mesut büyüyor, limanın insanı sersemleten soğuk sularına ayaklarını sokuyor, oradan oraya hızla dolaşıp duran balık sürülerini büyülenmişçesine izliyordu. Akşamları bir araya gelen aile, bazen işten dönüş saati öncesinde ama çoğunlukla o saatten epey sonra tavernada oturur, yarı İtalyanca yarı Yunanca tartışmalara dalarken, şimdiden Yannis'in bebekliğini özlemeye başlayan Pelagia da şöyle derdi: "Bir keresinde şu duvarın üstünde bezini değiştiriyordum, hatırlıyor musunuz, hani birdenbire çişini yapmıştı da foşş diye kedinin üstüne altın damlalar düşmüştü? Nasıl kaçmıştı ama kedi, sonra da yalanarak temizlenmişti, ığğ, gülmekten öleceğiz sanmıştık hani. Ne günlerdi ama! Bunlar hiç büyümese olmaz mı sanki?" Küçük oğlan da kibarca güler, anneannesinin kendisini bu kadar çok kucaklamamasını dilerdi için için, sonra duvarın arkasına geçer, dizlerini yere dayayıp bel-

den yukarısını geriye doğru bükerek ne kadar yükseklere çıkarabileceğine bakar, bu ilgi çekici eklentinin ve ondan çıkan olağanüstü güzellikteki altın damlaların menziline ve yüksekliğine ilişkin denemelere girişirdi. Dimitri diye bir arkadaşı vardı ve ondan daha yükseğe işeyebiliyordu, onunla bahse tutuşmadan önce biraz deneme yapmalıydı. Bir tebeşir bulunduruyordu arka tarafta ve tatilleri sona erip de giderken onu yanağından öpmüş olan güzel yabancı kadınların çetelesini tutmaktaydı. Tam yüz kırk iki kişi olmuştu, akla hayale sığmayacak kadar çok, üstelik hiçbirinin yüzünü hatırlayamıyordu, sadece ışıltılı saçlar ve iri gözler, güzel kokular, Yannis'in gövdesine kuvvetle yaslanıp geri çekilince eski biçimlerini alan sünger gibi memelerden oluşma, genel ve saadet dolu bir izlenim vardı sadece kafasında. Gece yarısı babasının kucağında çoktan uyuyakalmış bir halde eve götürüldükten sonra çok çeşitli dillerde gördüğü rüyalarında olağanüstü güzellikte kızlar ve nemlendirici yüz kreminin kokusu olurdu.

On yaşma geldiğinde, yani Komünistler ile Muhafazakârlar arasındaki çelişkili koalisyonun kurulduğu yıl Pelagia, tavernadaki konukları eğlendirmek için bir buzuki çalgıcısı tuttu. Adı Spiridon olan bu adam karizmatik bir Korfuluydu ve coşkusu bitip tükenmek bilmiyordu. Öyle etkileyici bir ustalıkla çalıyordu ki buzukisini üç tanesini birden aynı anda çalar gibiydi sanki, Almanlar bile aşka gelip birbirlerinin omuzlarına kollarını atardı o çalarken, ayaklarıyla sabırsızlıkla eşinen bir atı andırır hareketler yaparak, halkalar halinde dans ederlerdi. Bir parçayı *accelerando* çalmanın inceliklerini çok iyi biliyordu Spiridon, önce ağır ve oturaklı bir tarzda başlar, yavaş yavaş hızlandıkça hızlanır, sonunda dans eden herkes, dermansız düşmüş kollarıyla birbirine sarılıp histerik bir yığın haline gelirdi. Ninniler de biliyordu Spiridon, balıkçı türküleri de, klasik şarkıların yanı sıra Theodorakis, Ksarhakos, Markopulos ve Hacidakis'in yeni bestelerini de. Bunların hepsini de kusursuz tremololarla ve olağanüstü sinkopları olan doğaçlamalarla çalıyordu; dinleyenler dans edemesin diyeydi zaten bu, çünkü dinlemesi daha keyifliydi.

Geniş omuzları, kocaman bir kara sakalı, içinde yüzlerce pırıl pırıl diş (biri altındı zaten) varmış gibi görünen koca ağzı,

üstelik birinin kulağından yumurta çıkarma, bu arada paraları kaybetme ve parmağını şıklatarak yeniden bulma gibi numaralarla dolu bir hokkabazlık repertuarı olan bu adama Yannis tapıyordu. Pelagia da seviyordu onu, kaybolup gitmiş Yüzbaşısını hatırlattığı için; bazı günler kalbi, onu alıp hayatının tek gerçek aşkını yaşadığı günlere götürecek bir zaman makinesi olsa diye özlemle yanmaktaydı. Belki Yüzbaşı'nın ruhu da Spiridon gibi birinin parmaklarına geçmiştir diye düşünüyordu, çünkü galiba müzisyenler ölünce başıboş kalan müzikleri başka ellere geçiyor ve orada yaşıyordu.

Yannis'in gizli arzusu ise yeterince büyüdüğü anda bir zıpkın olmaktı. "Kamakia" denen bu delikanlılar, sonsuz seks rejimiyle beslenen Yunanlı çocuklardı. Ayaklarını yerden kesmeyi kabul edecek bir ahir zaman Adonis'inin kollarında gerçek aşkı ve üst üste çok sayıda orgazmı yakalayabilmek amacıyla, yanlarına kâhya kadınlar almaksızın adaya gelen romantik yabancı kızlara eşlik ediyorlardı. Turizm sektörü için o kadar vazgeçilmez olduklarına inanmışlardı ki çıkarlarını temsil edecek bir sendika kurmayı düşünüyorlardı artık. Cazibeleri ve zarafetleriyle güzel anılar, kırık kalpler dağıtıyor, bir kızı yolcu ederken ardından hemen yenisini bulmak için havalimanında bekliyorlardı. Kendilerini nadasa bıraktıkları dönemlerde mobiletleriyle etrafta turlar, farklı milletler arasındaki cinsel beceri hiyerarşisi üzerine tartışırlardı. İtalyan kızları en iyisiydi. İngilizler ise kafayı bulmadan işe yaramazdı. Alman kızları çok teknik, İspanyol kızları kontrolsüz ve melodramatik, Fransız kızları ise daha ilk andan âşık numarasına yatmayı gerektirecek kadar burnu havadaydı. Yannis, minicik uzantısının öngörülemeyen ve ağrılı ereksiyonlarım gözlemeye, acaba orgazm olabilecek miyim diye düşünmeye başlamıştı, o her ne ise artık, tabii bir de kendi zıpkınının ne zaman o ıslak rüyalardan uyanıp da büyüyeceğini merak ediyordu.

Spiridon'un kızlar arasında rağbette olduğu Yannis'in gözünden kaçmadı. Her şarkıdan sonra masalarındaki incecik vazolarda duran kırmızı gülleri alıp atarlardı ona. Çiçek bombardımanına tutulacağından son derece emin olan Spiro'nun, akşam erkenden masaları dolaşarak güllerin saplarındaki diken-

leri ayıkladığını da fark etmişti. Üstelik hep parlak suratlı kızlara sarılarak fotoğraf çektiriyordu Spiro, bazen yanına iki ya da dört kız birden alır, böyle durumlarda gurur ve saadetten yüzü ışıldarken, ağzı da kulaklarına varırdı. Sonunda Yannis, Spiro'ya giderek kendisine buzuki çalmayı öğretmesini istedi.

"Kolların henüz yeterince uzun değil," dedi Spiro, "mandolinle başlaman daha iyi olur. O da aynı zaten, ama senin çalabileceğin kadar küçük. Daha on yaşındasın, on dördüne geldiğinde belki buzuki çalabilirsin. Bak..." diyerek çalgıyı çocuğun kucağına yerleştirdi ve sol kolunu kaldırıp uzattı: "... kolun çok kısa, elin de sapını kavrayamayacak kadar küçük. Sana bir mandolin lazım."

Yannis biraz hayal kırıklığına uğramıştı. Tamı tamına kahramanı gibi olmak istiyordu o. "Sen mandolin çalabiliyor musun?" diye sordu.

"Mandolin çalabiliyor muyum? Yürüyüp konuşabiliyor muyum? Böyle öğrendim ben. Bugüne kadar tanıdığım en iyi mandolinci benim, belki bir iki İtalyan bunun dışında tutulmalı. Aslına bakarsan mandolin, benim yüreğimin çalgısıdır."

"Bana öğretir misin?"

"Bir mandolin gerekir ama. Yoksa teoride kalırız."

Yannis, annesiyle babasına ve anneannesine yalvarmaya başladı mandolin için. Antonia, parmağını ağzından çıkararak, "Bir daha Atina'ya gittiğimde alırım," dedi, ve tabii söylemeye gerek yok, unuttu. "Napoli'ye gittiğimde alırım," dedi Aleksi, ama onun da Napoli'ye ne zaman gideceği, hem zaten niçin gideceği konusunda hiçbir fikri yoktu. En sonunda Pelagia, "Aslında bir mandolin var bizde," dedi, "ama eski evin altında gömülü kaldı. Kazıp çıkaracak olursan Antonio'nun bozulmayacağından eminim."

"Antonio kim?"

"Savaşta ölen İtalyan nişanlım. Onun mandoliniydi. Hakkında çok şey duymuş olmalısın."

"Ha, o mu? Gömülü kaldıysa her tarafı çürüyüp kırılmıştır, değil mi?"

"Sanmam, yer döşemesinin ortasında kocaman bir mahzen kapağı vardı, mandolin de onun altındaki delikteydi. Ama tabii

o kadar molozu tek başına çıkaramazsın asla, hem ben de izin vermem. Çok tehlikeli olur."

Yannis, şantiyelerinden birindeki işçilerden birkaçını getirmesi için yalvarmaya başladı babasına, çocuğa söz verildi, ama sonra, daha su tesisatı tamamlanmamış olan yeni bir siteye bir uçak dolusu turist geleceğinden program sıkışık olduğu için bu söz yerine getirilmedi. Bu yüzden yoğun bir stres yaşayan Aleksi felç geçirecekti az kalsın, zaten hayatında ilk defa vurdu çocuğuna o gün, ama hemen ardından ona sarılarak özür diledi.

Sonunda Spiridon elinden tutulup tepeye çıkarıldı ve metruk, hortlaklara mesken olmuş bir yıkıntı gösterildi kendisine. Her yanını kuru otlar ve dikenli çalılar bürümüştü, ama paramparça olmuş taşlar bitki örtüsünün altında hâlâ görünüyordu.

Çevresi küçük evlerin sessiz ve metruk kalıntılarıyla doluydu, tam bir hüzün ve yalnızlık manzarası vardı burada. Eğri büğrü basamaklar hiçbir yere çıkmıyordu. Ortak kullanılan bir fırın, sarhoşlar gibi devrik durmuş, dökme demirden kapağı, paslı menteşeleriyle havaya kalkmıştı, pul pul olmuş kaplaması sıcaktan ya da soğuktan dökülmeye hazır bekliyordu. İçerisi ise ağaçkurtları kolonisinin istilasına uğramış, bir de çoktandır buralardan uzaklaşmış ya da ölmüş olan insanların bir zamanlar yediği sayısız unutulmuş yemeğin yanık artıklarıyla dolmuştu. "Allahım," dedi Spiro, etrafındaki dingin ıssızlığa göz gezdirirken, "Korfu'da bu kadar kötü değildi. Üzülmüyor musun hiç?"

"Burası en üzücü yer," dedi Yannis. "Ben buraya keşif için gelirim, sonra öfkeli olduğumda, bir de mutlu olduğumda." Eliyle işaret etti: "Dedem şurada ölmüş. Bana onun adını koymuşlar. Anneannem, onun Yunanistan'daki en iyi doktor olduğunu söylüyor. Üstelik büyük bir yazar da olabilirmiş. Sırf dokunarak iyileştirebiliyormuş insanları."

Spiro haç çıkararak, "Meryem korusun bizleri," dedi.

"Burada bir sürü şey buldum," dedi Yannis, "ama çoğu kırık dökük." Çizgili genç bir kedi kaçıştı oradan, karnı henüz doğmamış yavrularla doluydu. "Buraya kertenkele avlamaya geliyor," dedi Yannis, eliyle işaret ederek. "Çok iyi avcıdır. Kuyruğunu mutlaka bırakır, yüzyıllarca kendi etrafında döner durur artık kuyruk. Çok güzel."

Spiro, orta yerinden ikiye ayrılmış yaşlı bir zeytin ağacını göstererek, "Şuna bak," dedi. Kırığın etrafından çürümeye başlamıştı ağaç, ama eğri büğrü siyah dalları ve ufacık yeşil meyveleriyle hâlâ gösterişli bir hali vardı. "Ben buna tırmanırım," dedi Yannis, "bir dalı var, ona tutunup sallanmak çok güzel oluyor. Bak işte şuradaki."

"Gel sallanalım," dedi Spiro ve zıplayarak dala tutunurken, Yannis de aynı yere ulaşmak için ağaca çıkmaya başladı. Birkaç dakika boyunca ikisi, yan yana tutunarak, dalın esnekliğinin de yardımıyla bir öne bir arkaya sallandılar, sonra yere bıraktılar kendilerini, bir iş başarmışçasına, erkeksi bir tatmin duygusuyla doluydu şimdi içleri. Spiro ellerini ovuşturarak, "Hadi hava iyice ısınmadan işe koyulalım," dedi. "Ellerim için çok kötü olacak, biliyor musun? Bu gece çalamam herhalde. Gitaristler asla ellerini yıkamaz bilir miydin bunu? Tırnakları yumuşar çünkü. İyi bahane, ha?"

"Ben el yıkamayı seviyorum," dedi Yannis. "Tırnakların içindeki bütün kirler gidiyor, hem anneannem para veriyor bana."

İkisi, bir zamanlar kapı olan yerden geçerek sıkıntıyla kafalarını kaşıdılar. Korkunç bir moloz yığılmıştı içeri. "Aslında bu kadar kötü değildi," dedi Yannis, özür dilercesine. "Babam geldi ve kırılmamış olan bütün fayansları topladı, kirişlerin çoğunu da aldı yeni evler için. Anneannem de gelip işine yarayacak her şeyi çıkardı."

Bir sopa bulan Spiro, solup katılaşmış bir prezervatifi sopanın ucuna takarak havaya kaldırdı. "Allah kahretsin!" diye bağırdı. "Pis turistler." Sonra öteye, çalıların oraya savurdu sopanın ucundakini. Yannis, "Ne o?" diye sordu.

"Hmm, delikanlı, çocuğun olmasını istemediğin zamanlar gururunun ve mutluluğunun üzerine geçirdiğin şeydir o."

"O zaman çişe nasıl gidilir? Çıkarmak zorunda mısın yani?"

"Evet," dedi Spiro, dikkatli olmazsa uzun uzadıya açıklamalar yapmak zorunda kalacağım hissetmişti, "o zaman çıkarırsın. Aslında sadece o işi yaparken takılır, anladın mı?"

"Haa," dedi Yannis, "kaput o, değil mi? Duymuştum. Dimitri anlattı."

Spiro kaşlarını kaldırdı, avurtlarını şişirdi ve soluğunu bıraktı. Şu çocuklar! Molozları, kırılmış fayans parçalarını, yassılaşmış konserve kutularını, uzun ve tiksindirici şeritler halinde uzanan kirli tuvalet kâğıtlarını (bunlar da turistlerin mirasıydı yine) ve sayısız yeşil şişeyi alıp atmaya başladı. "Burada iki günlük iş var," dedi. "Becerebiliriz umarım."

Ertesi akşama kadar eski yer döşemesinin üstü temizlenmiş, duvarların dışında parçalanmış taşlarla fayanslardan meydana gelmiş bir metre yüksekliğinde tozlu bir yığın çıkmıştı ortaya; yığının içinden uzun uzun, çürümüş tahta parçaları çıkıyordu. Bir de Yannis'in kurtarmak istediği hazinelerden oluşan yığın vardı; kırmızı istasyon ibresi "Napoli" üzerinde yapışmış kalmış eski ve paramparça bir radyo, dibinde çürüme yüzünden kenarları tırtıklı, paslı bir delik oluşmuş çarpık çurpuk bir tencere, tepesi gümüşten kırık bir baston, salyangoz kabuklarıyla dolu ve kırılmadan kalmış cam bir kavanoz, İngilizce *Komple ve Kısaltılmış Ev Doktoru* başlığını taşıyan tuğla gibi kitaplardan oluşma koca bir takım, kauçuk boruları yırtılmış, aynası eğrilmiş bir steteskop, camı çatlamış gümüş çerçevede bir fotoğraf, içinde de başlarına acayip şapkalar geçirip kollarını birbirlerinin omuzlarına atmış iki komik sarhoşu gösteren fotoğraf, yine aynı fotoğrafta daha uzaklarda da denizin sularına tekmeler savuran küçücük bir figür vardı ki göz kamaştırıcı bir şekilde çırılçıplak duran bir kıza aitti bu, o da acayip bir şapka takmıştı kafasına. Hatta eksiksiz bir fotoğraf albümü bulmuştu Yannis, biraz nemliydi gerçi, sayfalarını kenarlarından böcekler kemirmiş, kahverengi su lekeleri dalga dalga zarif desenler oluşturarak yayılmıştı sayfalarına. İlk resmin altında, "Annemle Babamın Düğünü" yazıyordu; son derece resmi bir şekilde poz vermiş olan çok genç bir çift vardı fotoğrafta, ama giysileri o kadar eski modaydı ki, gerçekten böyle giyinen birilerinin olabileceğine inanamadı Yannis. Sonra duvara oturarak tek tek bakmaya başladı fotoğraflara: "Pelagia'nın İlk Adımları" – kenarı fırfırlı bone takılmış bir bebeğin resmi; bonesi yüzüne kadar inen bebek, şaşkın şaşkın bakıyordu. Sonra bunları anneanneye gösterir, ne olduklarını sorardı Yannis. Bu arada kesici kısmı pas yüzünden yuvasına yapışıp kalmış bir çakı bulması

muhteşem bir şeydi, ayrıca üstünde kara ve yapışkan bir tabaka oluşmuş kuru bezelyelerle dolu cam bir kavanoz, bir de Andreas Laskaratos adında birinin yazdığı şiirlerden oluşma küflü bir kitap vardı.

Spiro, uzun mahzen kapağının üstündeki demir halkaya parmaklarını geçirmeye çalışıyordu, ama kapağa gömülmüş olan halka yerinden kıpırdamadı. Spiro orada bulduğu eski bir tornavidayı tahtanın altına sokunca, peynir gibi bükülüverdi alet ve de kırıldı. Gidip bir levye alması gerekiyordu, menteşelerin de pastan yapışmış olduğuna şüphe yoktu. "Niye kırmıyoruz ki?" diye sordu Yannis.

"Mandolini kırmak istemiyoruz da ondan. Sabırsızlıkla bir şey kazanılmaz." Orada durup kapıya baktılar, kafalarını kaşıdılar, buraya kadar geldikten sonra bir şey yapamıyor olmak çok canlarını sıkmıştı; sonra siyah takım elbise ve yakasız gömlek giymiş, çok iriyarı bir ihtiyar adamı fark ettiler, gümüş rengi sakalları çıkmıştı, belini hafifçe bükerek duruyordu eşikte. "Ne yapıyorsunuz?" diye sordu. "Aa, sensin demek, küçük Yannis. Ben de yağmacılar geldi sandım. Gününüzü gösterecektim size."

"Bunu açmaya çalışıyoruz, Kyrie Velisarios," dedi çocuk. "Sıkışmış, içinde de almak istediğimiz bir şey var."

İhtiyar adam içeri girerek nemli gözlerle baktı mahzen kapağına. Yannis, elinde kırmızı bir gül olduğunu fark etti. "Ben kaldırırım şimdi onu," dedi, "ama önce şu çiçeği bırakayım." Bahçeye çıkarak çiçeği büyük bir dikkatle koydu kavrulmuş toprakların üstüne. "Aslında ekimde yaparım bunu," dedi onlara, "ama o zamana kadar herhalde ölmüş olurum, onun için erkenden bırakayım dedim."

"Niye?" diye sordu Yannis.

"Delikanlı, aşağıda bir İtalyan askeri yatıyor. Onu oraya kendi ellerimle gömdüm. Benim kadar iriyarı, çok cesur bir adamdı. Severdim onu, çok iyi biriydi. Onu unutmadığımı göstermek için her yıl gelip bir çiçek bırakıyorum. Daha önce hiç gören olmamıştı, ama zaten şimdi artık kimin umurunda? Artık düşmanlarımız başka, artık utanç yok."

"Yani aşağıda gerçek bir iskelet mi var?" diye sordu Yannis; zevkle karışık bir dehşet duygusundan gözleri iri iri açıl-

mıştı, bir yandan da orayı kazıp cesedi çıkarmanın ne büyük bir heyecan olacağını düşünüyordu. Hep gerçek bir kafatası istemişti.

"Sadece bir iskelet değil. Bir adam. İstirahat etmesi lazım. Yanma bir şişe şarap ve sigara bırakmıştık, hem aşağıda onun kemiklerini sızlatacak, tam adamcağız biraz huzur isterken temizlik yapmaya başlayacak şirret kadınlar da yok. Bir erkeğin isteyebileceği her şeye sahip şimdi."

Spiro kibarca ama kuşkuyla öksürdü. "Bu kapağı kaldırmakla uğraşmayın boşuna, bayım, ben denedim ama olmadı."

"Bilmenizi isterim ki," dedi Velisarios gururla, "Yunanistan'ın en kuvvetli adamıydım ben. Ne yalan söyleyeyim, hâlâ da öyleyim. Şuradaki eski taş yalağı görüyor musunuz? 1939'da onu başımın üstüne kadar kaldırdım ben, o zamandan beri daha hiç kimse yapamadı bunu. Üstünde iki binici olan katırları göğüs hizasına kadar kaldırıyordum."

"Doğru, doğru," dedi Yannis. "Ben duymuştum. Köyü kurtaran da Kyrios Velisarios'tu zaten."

Velisarios, "Elini ver bana," dedi Spiro'ya, "ve gör bakalım ne adamlar varmış Kefalonya'da. Şimdi yetmiş sekiz yaşında olduğumu da unutma, bir de gençken nasıldı diye bir düşün bakalım."

Biraz da ukalaca gülümsemekte olan Spiro, elini uzattı. Velisarios kendi eliyle tutup sıktı onu. Elinin kemikleri, zeytin presinin taşları arasında kalmışçasına çatırdamaya başlarken Spiro'nun ifadesi de şaşkınlıktan paniğe, sonra dehşete dönüştü. "Ah, ah, ah," diye bağırdı ve dizlerinin üstüne çökerken, umutsuzca aman edermişçesine öbür elini havaya kaldırdı. Velisarios bıraktı onu, eline bakakalan Spiro, parmaklarını incelerken bir yandan da artık çalgı çalamayacağı düşüncesiyle paniğe kapılmıştı.

Yavaşça eğilen Velisarios, bir elinin parmak uçlarıyla kavradı demir halkayı. Bütün ağırlığını ve gücünü bu işe vermek için yana doğru kaykıldı ve tahtalar ile demirin ansızın sevinç yaratacak şekilde bel verip çatırdamaya başlamasıyla kapak, bir toz bulutuyla beraber havaya fırladı, menteşelerinden çıkmış ve dört kerestesi de yarılmıştı. Velisarios ellerini ovuşturdu, par-

mak uçlarına üfledi ve sanki anında o bezgin ihtiyar görüntüsüne döndü. "Hoşça kalın dostlar," diyerek oradan ayrılıp, yeni köye giden patikadan aşağı inmeye başladı yavaş yavaş.

"İnanılmaz," deyip duruyordu Spiro.

O mahzende neredeyse otuz altı yıldır mühürlenip kalmış olan her şey mükemmel durumdaydı. Alman malı antika bir gramofon buldular, yanında bir takım plak ile gramofonu elle çevirerek çalıştırmada kullanılan sap da vardı, ayrıca biraz sararmış olsa da hâlâ yumuşak ambalaj kâğıdına sarılı duran, ince ince işlenmiş geniş bir yorgan, savaş zamanlarına özgü tuhaf şeylerle dolu bir asker çantası, iki tane fişeklik, üstünde İtalyanca yazılar bulunan iki bloknot ve siyah bir teneke kutunun içinde bir bloknot daha, üstündeki zarif Kiril yazısının başlığı: "Kişisel Bir Kefalonya Tarihi." Bir de bohça vardı, içinden bir kutu, onun da içinden Spiro'nun ömründe gördüğü en güzel mandolin çıktı. Güneş ışığında tekrar tekrar çevirerek baktı Spiro ona, mükemmel kenar süslerini ve bağlantı yerlerini, gövdesinin muazzam kıvrımlarını ve uç kısmındaki kusursuz işçiliği hayranlıkla inceledi. Diyapazonu gözden geçirdiğinde sap kısmının hiç bozulmamış olduğunu gördü. Yalnız dört teli eksikti, kalan dört tel de kirlerden kararmış, 1943'te Corelli'nin mandolini kaldırırken gevşettiği perdelerden sarkıyordu. "Bu mandolin," dedi Spiro, "bir orospunun anılarından daha değerli. Yannis, çok şanslı bir çocuksun sen. Buna, annene duyduğun sevgiden daha fazla ihtimam göstereceksin, anladın mı?"

Oysa o sırada Yannis, namlusu neredeyse kendi boyunu bulan Lee-Enfield ile ilgilenmekteydi daha çok. Büyük bir heyecana ve coşkuya kapılan çocuk, dip kısmından tutarak salladı tüfeği; Spiro'nun sırtını dürterek, "Bum! Bum! Bum!" diye bağırdı. Yukarı kaldırarak ağacı nişan aldı ve tetiği çekti. Tüfek, insanın yüreğini ağzına getiren korkunç bir patlamayla ellerinden fırlayıverdi, o sırada kabzası alnına çarptı ve tepesindeki ağaçtan kopan yongalar yağmur gibi yağdı çocuğun üstüne. Sanki korkunç bir elektrik şokuna uğramışçasına elinden fırlattı koca silahı ve birdenbire yere çöküp şok ve dehşet içinde gözyaşlarına boğuldu.

71 Antonia Şarkısına Devam Ediyor

Aleksi, tüfeğe ve cephanesine el koydu. Temizleyip dikkatle yağladıktan sonra gardırobundaki gizli bölmesine yerleştirdi. Çok küçük bir İtalyan pistolü vardı onun, biraz da mermisi, oysa şimdi bulduğu bu muhteşem tüfek, avcılar için o güne dek yapılmış en iyi silahlardan biriydi. Gözde sloganını da şöyle değiştirmişti Aleksi: "Mülklerimizden başka kaybedecek bir şeyimiz yok." Artık hiçbir eşkıya yahut komünist fanatik, onu hazırlıksız yakalayarak evini basamaz veya devrim yapamazdı. Gerçi hâlâ ayak tırnaklarını kesmiyordu Aleksi, ama delinen çoraplarını atarak da kaynanasını bu zahmetten kurtarıyordu. Artık daha şişman oldukları ve daha çok terledikleri halde Antonia'yla (ki Aleksi de "Psipsina" diyordu artık ona) her zamankinden daha büyük bir aşk yaşıyorlardı, oğulları için birer kardeşin yerini alan teşebbüslerine duydukları ortak aşktı bu.

Pelagia'ya gelince, Yannis onun pek ağladığını bilmezdi. Oysa çok içli oluyordu anneanneler, kumsalda bulduğun bir deniz kabuğunu versen ağlarlardı, anneannesinin bir haftadır dinmeyen ağlaması ise Yannis'in hiç anlayamadığı bir şeydi.

İlk zamanlar, "O Antonio, mio carino, o Antonio," diyerek mandolini göğsüne bastırırdı Pelagia, yüzü duygu yüklü olur, yaşlar gözlerinden damla damla akarak yerdeki seramiklere çarpar, bir kısmı da yanaklarından aşağı yuvarlana yuvarlana yakasının içine, düzensiz ve kırış kırış dekoltesine doğru gözden kaybolurdu. Sonra da İtalyanca yazılmış kâğıtları alarak göğsüne bastırırdı Pelagia, bir yandan, "O Carlo, mio poverino, o Carlo," diye haykırırken. Onlardan sonra Yunanca kâğıtları alır, "O Papas, o Papakis," ve ardından nakışlı yorganı bastırırdı göğsüne, bir yandan eliyle başına vura vura inlerdi: "Ah şu zavallı hayatım benim, asla yaşayamadığım hayatım, ey cennette oturan güzel Tanrım, ah benim hayatım, hep yalnız, hep beklemede, ey..." ve tekrar mandoline döner, sanki bir bebek ya da kediymişçesine onu kucaklayıp öperek böyle devam ederdi. Gramofonun sapını hırsla çevirerek, çizik içindeki eski plakları tekrar tekrar dinliyor, bu arada aletin yan tarafındaki bölmeye yerleştirilmiş yedek iğneleri birer birer kullanıyordu, çünkü her

biri bir kez kullanılabiliyordu ancak; bütün plaklarda, çok uzaklardan gelen buğulu bir sesle Almanca şarkılar söylüyordu bir kadın. Yannis bunlardan birini özellikle seviyordu; "Lili Marlene" adındaki bu şarkı sokakta yürürken ıslıkla çalınmaya çok müsaitti. Çok kalındı plaklar, eğilip bükülmüyorlardı da ve hepsinin ortasında küçük kırmızı etiketler vardı. "Niye kaset almıyordunuz?" diye sorardı Yannis. Ama anneannesi cevap vermezdi, çünkü o sırada ya bir zamanlar babasına verdiği çakıyı elinde evirip çeviriyor ya da babasınm buna karşılık hediye ettiği Laskaratos şiirlerini okuyor olurdu. Artık yok olup gitmiş ve kayıtlara da geçmemiş bir dünyada, o günleri yaşarken de olduğu gibi, bu şiirlerin sesi dolduruyordu bütün benliğini.

Yannis, elinden geldiğince teselli etmeye çalışırdı anneannesini. Her ne kadar artık bunun için biraz fazla büyük olsa da kadının kucağına oturur, sırılsıklam olmuş bir mendille gözyaşlarını silerdi onun. Kaburgalarını çatırdatan sayısız kucaklayışa fazla ses etmeden boyun eğiyor, bir yandan da avurtları sarkmış, damarları fırlamış, ak saçları, pembe kafa derisi görülecek kadar seyrelmiş bir yaşlı kadını hangi erkek bu kadar sevmiş olabilir diye merak ediyordu. Anneannesi albümdeki fotoğraflara tekrar tekrar bakarken, resimleri çilli parmaklarıyla tek tek işaret edip aynı bilgileri, aynı kelimelerle sıralarken, Yannis sabırla otururdu orada. "Bak bu büyükdeden, doktordu biliyorsun, depremde bizi kurtarırken ölmüştü, bak bu da Drosula, sen hiç görmedin onu, teyzen sayılır, çok iriyarı ve çirkindi ama bu dünyadaki en iyi insandı, işte bu da eski evimiz, yıkılmadan önceki hali, bak bu da benim gençliğim – bu kadar güzel olacağım gelir miydi hiç aklına? Bak kucağımdaki de evde beslediğimiz çam zerdevası, Psipsina, çok tatlı küçücük bir hayvandı, işte bu da Drosula'nın oğlu, Mandras – yakışıklı adammış, değil mi? Balıkçıydı kendisi, bir zamanlar onunla nişanlıydım, ama sonu kötü oldu, huzur içinde yatsın, işte bu da büyükninen, ben çok küçükken öldü, zar zor hatırlarım kendisini, verem olmuştu ve babam kurtaramadı onu, bu da babamın gençliği, denizciymiş o zaman, güzel Allahım, ne kadar gençmiş, nasıl da hayat dolu görünüyor, değil mi? Depremde o kurtarmıştı bizi, biliyorsun. Bu da Günter Weber, bir Alman, ona ne oldu bilmi-

yorum, bak işte Carlo, hemen hemen Kyrios Velisarios kadar yapılı bir adamdı, o eski evde gömülü olan bu işte, öyle iyi bir adamdı ki, bize hiç bahsetmediği bir derdi varmış meğer, bak bunlar da La Scala'dan gelme askerler, şarkı söylüyorlar burada, hepsi sarhoş, işte bu da zeytin ağacı, kırılmadan önce, işte Kokolios ile Stamatis, ikisinin o kadar komik hikâyeleri vardır ki, öteden beri düşmandılar birbirlerine, durmadan Kral ve komünizm üzerine kavga ederlerdi, ama onlar kadar iyi iki arkadaş daha olmamıştır, bu da Alekos işte, hâlâ sağ biliyorsun, Metuşela'dan bile daha yaşlı, hâlâ keçilerine kendisi bakıyor ve işte Ainos Dağı'nın tepesinden Peloponessos, bak hemen sağa dönecek olursan burası da İthaka'dır; ve işte Antonio, dünyada ondan güzel mandolin çalan kimse yoktu, onunla evlenecektim ama savaşta öldü, bak aramızda kalsın ama hâlâ unutabilmiş değilim onu, eski köyde arada bir ortaya çıkıp sonra gözden kaybolan hayalet var ya, onun hayaleti işte..." Sonra bir ağlama molası verirdi anneanne: "... bu da Antonio ile Günter Weber, plajda saçma sapan işler yaparlarken, şu çıplak kadına gelince, kim olduğunu bilmiyorum fakat bazı şüphelerim var, bak burada da Velisarios bir katırı kaldırıyor – inanılır gibi değil, değil mi? Şu kaslara baksana, bak bu da Peder Arsenios, çok şişmandı o zamanlar. Savaş sırasında zayıfladıkça zayıfladı, sonra da kimse anlayamadan tamamen ortadan kayboldu – çok acayip, değil mi? Bak işte Papas'ın, senin büyük dedenin, bir şey isteyeceğim zamanlarda benden saklanmak için gittiği kahvehane, hem biliyor muydun, oraya giren ilk kadındım ben... "

Yannis, geçmişten gelen ve tek kırışık taşımayan bu çehrelere bakar durur ve sonunda kasvet basardı ruhuna. Belli ki eskiden renk diye bir şey yoktu, her şey grinin değişik tonlarındaydı, ama bu değildi asıl neden. Ona asıl sıkıntı veren, bütün bu resimlerin bir şimdiki zamanda çekilmiş olmasıydı, artık kaybolup gitmiş bir şimdiki zamanda. Şimdiki zaman, nasıl olur da şimdiki zamanda olmazdı ki? Nasıl oluyor da onca yaşanmışlık, üstüne resimler basılı ve her yanı solup lekelenmiş küçük küçük kare kâğıtlarda kalabiliyordu? "Ben ölecek miyim?"

Pelagia ona döndü: "Herkes ölür Yanni. Kimi yaşlanıp ölür, kimi genç. Benim ölümüm yakın artık, ama hayat şansımı da

kullandım. Sen ölürsün, ardından bir başkası gelir yerine. 'Ölümsüzler, bu bereketli dünyada insanın başına gelecek her şeyin vaktini belirlemiştir.' Homeros böyle diyor. Dünyaya gelmek dışında, hiçbir seçme şansına sahip olmadığımız tek şeydir ölüm. Bir gün, inşallah çok yaşlıyken olur, sen de öleceksin, onun için bana benzeme. Elinde fırsat varken her şeyi yaşayabildiğin kadar yaşa. Senden tek istediğim ben öldükten sonra beni unutmaman. Unutmayacaksın değil mi? Ay, affedersin Yanni, seni üzmek istememiştim. Yo, ağlama. Ah canım benim. Senin ne kadar küçük olduğunu unuttum işte... "

Yannis, adını aldığı mandolinine tel alması için yalvardı Antonia'ya, o da Atina'ya gittiğinde tel alacağına söz verdi. Aleksi de Napoli'ye gittiğinde alacağına, gerçi hâlâ Napoli'ye gitmek için bir bahane bulamamıştı. Pelagia, otobüsle Argostoli'ye götürdü Yannis'i ve kent meydanındaki pazara dik açı yaparak uzanan yan sokaklardan birindeki bir müzik mağazasından ona tel aldı. "Annenle babanı çok severim," dedi Yannis'e, "ama burunlarının dibinde duran şeyi görmüyorlar. Atina'ymış, Napoli'ymiş! Saçmalık!"

Taverna Drosula'ya döndüklerinde Spiro mandolini özenle temizleyip cilaladı. Akort düğmelerine kurşunkalemin ucunu iyice sürttükten sonra, gıcırdayıp çatırdamadan, duraklayıp karşı koymadan güzelce döner hale gelene kadar sıkıştırdı hepsini. Telin yukarıda kalan ucunun, akort düğmesinin altındaki gümüş parçadan nasıl geçirileceğini, değişik renklerdeki düğmeler arasından geçirilen telin düğümlendikten sonra doğru yere nasıl bağlanacağını öğretti çocuğa. Akort düğmelerinin deliklerinden teli koparmadan geçirmeyi, sapın üstüne dizili nota yerlerine parmaklarını yerleştirmeyi öğretti, ilk başlarda kolay akort yapabilsin diye onları da kurşunkalemin ucuyla ovdu.

Her teli yavaş yavaş akort etmeyi sırayla gösterdi, son teli de bitirdikten sonra tekrar başa döndü. Köprünün yerini doğru bulmak için armoniden nasıl yararlanacağını öğretti, her teli bir üstteki telin yedinci perdesine kadar akort etmenin ilkelerini açıkladı, sonra da çalmaya başladı. Mandolinin sapı daha küçük olduğundan parmakları alışsın diye üç basit ton çaldı önce,

sonra hızlı bir tremolo yaparak en kalından en inceye kadar adım adım taradı notaları.

Tellerin o tuhaf uçları akort düğmelerine nasıl sıkı sıkıya kenetlenmişse, Yannis'in dikkati de aynı biçimde bu işe kenetlenmişti tabii. Spiro'nun, mandolini güneşte bırakmaması, kışın nemlenmemesine veya fazla soğukta kalmamasına dikkat etmesi, düşürmemesi, buzukisine sürdüğü gibi özel bir cilayla sürekli cilalaması, kaldırmadan önce akordunu boşaltması, teller daha çabuk yerine otursun diye yarım ton yukarıdan akort etmesi için verdiği bütün talimatları can kulağıyla dinledi... Spiro, hayatı boyunca sahip olacağı en değerli şeyi ellerinde tutmakta olduğunu, ciddi bir üslupla anlattı ona; Yannis'te bütün bunlar, Pelagia tarafından sürüklenerek götürüldüğü kilisede asla hissetmediği bir hürmet ve huşu uyandırdı. Mandolinine bir tek Spiro ile anneannesinin dokunmasına izin veriyor, biri gelip sertçe vurmaya falan kalkarsa alete, öfkeden gözü dönüyordu.

Başlangıçta Yannis, büyüyüp on üç yaşına gelince kızları etkileyebilmek için istemişti mandolini, üstelik daha şimdiden gayet güzel çalıyordu, ama çok geçmeden anladı ki kızları tamamen kaybetmişti şimdi. Onların bu hayattaki vazifesi insanın hevesini kursağında bırakmak, rahatını kaçırmak ve sizde olmayan, kendilerinin de asla vermeyeceği şeylere sahip olmaktı. Aslında burnu havada ve kaprisli küçük uzaylılardı onlar. İçinin özlemle yanıp tutuşmasına sebep olan ve kendisi Antonia'ya şarkı söyletirken yanına oturup dinleyen bir kızla tanışması ancak on yedi yaşındayken, yani anneanne o çılgın ve ateşli ikinci baharını yaşamaya başladığında oldu.

72 Beklenmedik Bir Ders

Ekim 1993'te, Yannis daha ancak on dördüne gelebilmişti ki bütün bir yaz boyunca Spiridon'la birlikte halka açık düetler yapma ve kırmızı gül bombardımanına tutulma imkânı buldu. Yanında sürekli mandolin çalarak anneannesini rahatsız etmemek için –daha doğrusu anneannesinin tekrar ağlamaya başla-

maması için– eski evin yıkıntıları arasına giderek çalışmaya başlamıştı ve bileğini yukarı ve aşağı sallamak yerine kendi ekseni etrafında döndürerek doğru dürüst tremolo yapmaya vermişti bütün dikkatini. Gerçi çok yorucu bir işti bu ve çok geçmeden de kontrolden çıktı. Dudağını ısırarak, büyük bir gayretle çalmaktayken, yanına yaklaşıp eleştirel ama keyif aldığını da belli eden bakışlarla kendisini incelemeye koyulmuş ihtiyarı fark etmedi. Çok garip bir aksana sahip sesi duyduğunda neredeyse yerinden zıplayacaktı: "Affedersin, delikanlı."

"Ay!" diye bağırdı. "Çok korkuttunuz beni."

"Kalp krizi geçirmeyecek kadar gençsin," dedi adam. "Yalnız bir şey dikkatimi çekti, yanlış yapıyorsun."

"Bu tremoloda çok zorlanıyorum. Sonuna kadar götüremedim bir türlü." Yaşlı bir adamla eşit şartlarda konuşmak güzeldi; yaşlılar genellikle mesafeli veya anlaşılmaz oluyorlardı, ama bunun pırıl pırıl gözleri vardı, üstelik etrafında enerji ve neşe dolu bir atmosfer taşıyordu. Onun dikkatini çekmiş olmak koltuklarını kabarttı Yannis'in, kendini daha bir erkek gibi hissedebilmek için göğsünü şişirdi. Sesi çatlıyor, bazen kulak tırmalayıcı bir ciyaklamaya dönüşüveriyordu, o yüzden mümkün olduğu kadar alçak sesle ve yetişkinlerde tebessüm yaratan o büyümüş de küçümüş üslupla konuşmaya başladı.

"Yo, yo, yo, gayet iyi gidiyor. Mesele sol elinde. Her şeyde birinci ve ikinci parmaklarını kullanmaya çalışıyorsun, öyle olmaz." Uzanıp çocuğun parmaklarını doğru yerlere yerleştirmeye başladı. "Bak, birinci parmak, birinci perdedeki telleri tutar, ikinci parmak ikinci perdedekileri, üçüncü parmak üçüncüyü, dördüncüsü de dördüncüyü. İlk başlarda zor gelir, çünkü serçeparmak kuvvetli değildir pek, ama bu sayede elini öyle bükmekten kurtulursun, hem böyle yapınca bas tellerin titreşimi azalıyor."

"Evet benim de dikkatimi çekti. Çok rahatsız edici."

"Sen diyapazonda parmaklarla perdeleri birbirine denk getirmeye bak, yeter, her şey çok daha kolay olur o zaman." Sonra ayağa kalkıp devam etti sözlerine: "Gerçekten iyi bir müzisyen görünce mutlaka anlarsın, çünkü iyi müzisyen, sanki ellerini hiç oynatmıyormuş gibi görünür, sanki müzik büyüyle çıkı-

yor gibidir ortaya. Söylediğimi yaparsan elini hareket ettirmene pek gerek kalmaz. Sadece parmaklar oynayacak. Hem o zaman alet de kayıp durmaz elinden. Böyle yuvarlak sırtlı mandolinlerde hep vardır kayma problemi. Zaten ben de hep yassı sırtlı bir Portekiz mandolini almayı düşünmüşümdür. Ama hiç fırsatım olmadı."

"Bu işi bayağı biliyor gibisiniz."

"E bileceğim tabii. Neredeyse bütün hayatım profesyonel mandolin ustası olarak geçti. Sen iyi çalacaksın bunu, rahatlıkla söyleyebilirim."

"Bana bir şey çalar mısınız?" diye sordu çocuk, mandolin ile penayı uzatarak.

İhtiyar adam elini ceketinin cebine daldırıp kendi penasını çıkardı: "Yanlış anlama, daima kendiminkini kullanırım." Mandolini aldı, tam karın zarının altında vücuduna yerleştirdi, deneme kabilinden tellerini bir tıngırdattı ve Hummel'in sol bemol Grand Sonata'sından Siziliano'yu çalmaya başladı. Yannis hayranlık içinde onu seyrediyordu ki ihtiyar birdenbire durdu, mandolini havaya kaldırdı, yüzünde olağanüstü bir şaşkınlık ifadesiyle inceledi bir süre ve haykırdı: "Madonna Maria, Antonia bu."

"Nereden biliyorsunuz bunu?" diye sordu Yannis, hem şaşırmış hem şüpheye kapılmıştı. "Yani siz Antonia'yı biliyor olamazsınız, değil mi? Daha önce görmüş müydünüz?"

"Nereden buldun bunu? Kim verdi sana? Adının Antonia olduğunu nereden biliyorsun?"

"Şu delikten çıkardım," dedi Yannis, yıkıntıların arasındaki açık mahzen kapağını göstererek. "Anneannem orada olduğunu söylemişti, Antonia adını da ondan duydum, ben de Antonia diyorum ona. Zaten anneannem, anneme de Antonia adını koymuş çünkü bebekken sesi mandolini andırıyormuş."

"Senin anneannen Kyria Pelagia mı yoksa, Dr. Yannis'in kızı?"

"O benim. Yani bana da ondan ötürü Yannis adını koymuşlar."

İhtiyar, oğlanın yanına çökerek oturdu duvara, mandolin hâlâ elindeydi ve mendiliyle alnını siliyordu. Yannis, beyaz sa-

kalların ancak güçlükle sakladığı bir yara izini fark etti yanağında. Ansızın bir şey sordu ihtiyar: "Mandolini bulduğunda dört teli eksik miydi?"

"Evet."

"Nerede olduklarını biliyor musun peki?"

"Hayır."

İhtiyar, gözlerini kırpıştırarak göğsüne vurdu. "İşte burada. Dr. Yannis kaburgalarımdaki kırıkları onlarla bağlamıştı, ama telleri asla çıkarttırmadım. Bütün vücudum kurşun doluydu üstelik, onları da Doktor çıkardı. Ne diyorsun buna?"

Oğlan müthiş etkilenmişti. Gözleri iri iri bakıyordu. Altta kalmamak için, "Orada," dedi, "sahici bir iskelet var."

"Ya biliyorum. Buraya gelmemin nedenlerinden biri de o zaten. Carlo Guercio'dur o. Dünyanın en iri adamıydı. Ve benim hayatımı kurtardı. İdam mangası karşısında beni arkasına sakladı."

Artık o kadar çok etkilenmişti ki oğlan, sersemlemiş durumdaydı; kaburgalarında mandolin teli olan, bir idam mangasının karşısında bulunmuş, üstelik iskeletin sahibini de gerçekten tanıyan bir adam, ha? Spiro'yu tanıyor olmaktan daha müthiş bir şeydi bu.

"Söyle bakalım delikanlı, anneannen sağ mı? Mutlu mu?"

"Bazen ağlıyor, Antonia'yı ve diğer bütün şeyleri o delikten çıkardığımızdan beri böyle. Bir de dizleri ağrır, elleri titrer."

"Peki ya deden? O nasıl?"

Oğlan şaşırmış görünüyordu. Suratını kırıştırarak dedi ki: "Hangi dede?"

"Babanın babası değil. Kyria Pelagia'nın kocasını kastediyorum." Alnını bir daha sildi ihtiyar, şimdi daha da heyecanlı görünüyordu.

Oğlan omuz silkti. "Yok ki. Anneannemin kocası var mıymış, onu bile bilmiyorum. Büyük dedem var benim."

"Biliyorum, Dr. Yannis. Yani Kyria Pelagia'nın kocası yok mu diyorsun? Senin bir deden yok, öyle mi?"

"E bir dedem olmalı tabii, ama hiç bahsi geçmedi ki. Bir tek babamın babası var, o da yarı ölmüş sayılır. Gerçi babam da bazen öyle."

İhtiyar ayağa kalktı. Etrafına bakınarak konuştu: "Çok güzel yerdi burası. Hayatımın en güzel yıllarını burada geçirdim. Biliyor musun? Bir zamanlar senin anneannenle evlenecektim ben. Galiba onu tekrar görme vakti geldi. Sahi, bu mandolin de benimdi, ama seni çalarken dinledim, artık sende kalabilir. Haklarımdan feragat ediyorum."

İkisi tepeden aşağı inerken, "Dünyanın en iri adamı Velisarios'tur," dedi Yannis.

"Porco dio, o da mı sağ hâlâ?"

Yannis sendeledi. "Bu mandolini çalan ve anneannemle evlenecek olan adam sensen... o zaman hayalet de sen oluyorsun, değil mi?" Liksuri'nin üzerindeki bulut, aydınlık bir sonbahar güneşiyle dağıldı bir an; ve ihtiyar adam, durup düşünmeye başladı.

73 Telafi

Gerçi artık yetmişli yaşlarındaydı ama, ihtiyar kollarıyla bacaklarında gençlik dolu bir hareketlenme hissediyordu Antonio Corelli. Üzerine fırlatılan demir tavadan güçlükle kurtardı kendini ve tava, tam arkasındaki pencerenin camını indirerek geçip giderken korkuyla ürperdi. "Sporcaccione! Figlio d'un culo!" Pelagia avaz avaz haykırıyordu. "Pezzo di merda! Hayatım beklemekle geçti, hayatım matemle geçti, hayatım seni ölmüş sanarak geçti. Cazzo d'un cane! Oysa sen yaşıyorsun, bense aptalın tekiyim. Ne cüretle dönersin o verdiğin sözlerden? Hain!"

Corelli, kaburgalarını hızla dürtüp duran süpürge karşısında gerileye gerileye sonunda duvara dayanmış ve ellerini kaldırarak teslim olmuştu. "Söyledim ya," diye bağırdı, "evlendin sanıyordum seni."

"Evlenmek ha!" diye acı bir haykırış yükseldi Pelagia'dan. "Evlenmek? Olmadı ki öyle bir kısmet. Hep senin yüzünden, bastardo." Bir kez daha dürtükledi onu, sonra sapıyla kafasına vurmak için süpürgeyi havaya kaldırdı.

"Baban haklıymış. Senin vahşi bir yanın olduğunu söylemişti."

"Vahşi mi? Hakkım yok mu buna, porco? Hakkım yok mu?"

"Senin için geri geldim buraya. 1946'da. Dönemecin oraya kadar geldim, kucağında bebeğinle gördüm seni, parmağını bebeğin ağzına sokmuştun, çok mutlu görünüyordun."

"Evlenmişim ha? Kim söyledi bunu sana? Ya birinin kapımın önüne koyup da gittiği bir bebeği evlat edinmişsem, ha? Soramaz mıydın? Gelip de bana, 'Affedersin, koritsimu, bu bebek senin mi?' diyemez miydin?"

"Lütfen vurma bana artık. Her yıl geldim tekrar, biliyorsun geldiğimi. Beni görüyordun. Hep yanında çocukla gördüm seni. Öfkemden konuşamıyordum. Ama seni görmek zorundaydım."

"Öfke mi? Kulaklarıma inanamıyorum. Sen ha? Sen mi öfkeleniyorsun?"

"On yıl boyunca," dedi Corelli, "on yıl boyunca öyle bir öfke duydum ki seni öldürmek istedim. Sonra düşündüm, tamam dedim, ben üç yıl süreyle yoktum, belki bir daha dönmeyeceğimi sandı, belki öldüğümü sandı, belki onu unuttuğumu sandı, belki bir başkasıyla karşılaştı ve âşık oldu. Yeter ki o mutlu olsun. Ama yine de her yıl geldim, sırf senin iyi olduğunu görebilmek için. Bu mu ihanet?"

"Peki bir koca gördün mü hiç yanımda? Peki arkandan koşunca ortadan kaybolmakla beni ne hale getirdiğini düşündün mü hiç? Hiç benim duygularımı düşündün mü?"

"Peki, tamam, duvardan atlayıp saklandım. Mecburdum. Evlenmiş olduğunu sanıyordum, söyledim sana. Düşünceli davranmaya çalışıyordum. Antonia'yı bile sormadım."

Ansızın bir sezgi patlaması yaşayan Pelagia, "Ha," diye haykırdı, "ben suçluluk duyayım diye bıraktın onu burada, ha? Bestia."

"Pelagia lütfen, müşterilere rezil oluyoruz. Biraz yürüsek de diyorum, kumsalda konuşsak bunları?"

Pelagia dönüp etrafındaki suratlara baktı, bir kısmı sırıtıyor, bir kısmı başka tarafa bakar gibi yapıyordu. Her taraf ters dönmüş masalar ve sandalyelerle doluydu; Pelagia, öfkeden gözü döndüğü sırada fırlatmıştı hepsini. "Ölseydin keşke," di-

ye bağırdı, "beni hayallerimle baş başa bıraksaydın. Hiç sevmemişsin beni." Kapıdan fırlayıp gidiverdi, Corelli'yi de müşterilere hafifçe şapka çıkararak tekrar tekrar önlerinde eğilip, "Lütfen mazur görün bizi," der durumda arkasında bıraktı.

İki saat sonra tanıdık bir kayanın üstünde yan yana oturmuş, kararan suların üstüne limanın sarı ışıkları vururken denizi seyrediyorlardı. "Öyleyse kartlarımı almışsın," dedi.

"Yunanca yazmışsın. Neden Yunanca öğrendin?"

"Savaştan sonra bütün gerçekler ortaya çıktı. Habeşistan, Libya, Yahudilere yapılanlar, mezalim, yargılanmadan içeri atılmış binlerce siyasi mahkûm, her şey. Bir işgalci olmaktan utanç duydum. O kadar utanç duydum ki artık İtalyan olmak istemedim. Yirmi beş yıldır Atina'da yaşıyorum. Yunanistan vatandaşıyım. Ama memleketim İtalya'ya da sık sık gidiyorum. Yazları Toscana'dayım."

"Bir de beni düşün, öyle utanç içindeydim ki İtalyan olmak istiyordum. Konçertolarını notaya döktün mü hiç?"

"Üç tanesini. Dünyanın her yerinde çaldım da onları. Birincisini sana adamıştım, başlıca melodisi de 'Pelagia Marşı'ydı. Hatırlıyor musun?" Birkaç dizesini mırıldandı, ta ki Pelagia'nın ağlamamak için kendini zorladığını fark edinceye dek. Anlaşılan yaşlanınca çok değişken olmuştu Pelagia, tutkulu gözyaşları ile saldırganlık arasında gelip gidiyordu. Bir darbede takma dişlerini düşürmüştü Corelli'nin, kuma düşen dişleri alıp denizde yıkamaları gerekmişti. Hâlâ gıcır gıcırdı ağzının içi, ama çok da kötü hissetmiyordu.

"Elbette hatırlıyorum." Başı düşüverdi önüne, bezgin bir halde gözyaşlarını sildi. Ansızın, belli bir şeyle ilgisi yokken, "Kendimi bitmemiş bir şiir gibi hissediyorum," dedi.

İçinin utanç duygusuyla yandığını hisseden Corelli, konuyu değiştirdi: "Her şey değişti. Burada her şey ne kadar güzeldi, oysa şimdi her yer beton."

"Artık elektrik var, telefon, otobüs, musluk suyu, kanalizasyon ve buzdolaplarımız var. Hem evler de depreme dayanıklı. O kadar da kötü değil aslında, değil mi?"

"Korkunç bir depremdi. Buradaydım ben. Senin yerini saptayıp iyi olduğunu öğrenmek çok zamanımı aldı." Pelagia'nın

şaşkınlıkla baktığını fark etti ve dedi ki: "Söylediğini yaptım. İtfaiyeye girdim. Milano'da. Hani demiştin ya, 'Savaşma. Ne diye işe yarar bir şey yapmıyorsun? Mesela itfaiyeci olsana.' Ben de oldum. Tıpkı askerlik gibi o da. Acil durumlar arasında durmadan talim yapıyorsun. Gönüllü aradıklarında ben hemen öne çıktım. Burayı böyle görünce çok üzüldüm. Çok çalıştım. Ve korkunç bir olay geldi başıma. Carlo'nun mezarının açılıp kapanışına şahit oldum, cesedini gördüm. Küçük küçük üniforma kırıntıları vardı üstünde, kemikleri parçalanmıştı, bir de gözlerindeki o iki madeni para."

Pelagia ürperdi ve Carlo'nun gizlemeyi o kadar iyi başarmış olduğu sırrını ona söyleyip söylememe konusunda tereddüt geçirdi. Bunun yerine, "Mussolini'yle ilgili broşürü Carlo ile babamın kaleme aldığını biliyor muydun?" diye sordu. "Kokolios basmıştı."

"Kuşkulanmamış değildim. Bırakalım dağıtılsın dedim. Hepimizin biraz eğlenmeye ihtiyacı vardı o günlerde, öyle değil mi? Yüzüğümü hâlâ takıyorsun."

"Parmaklarımda a trit var ve çıkaramıyorum, o yüzden. Parmağıma uysun diye kestirdim, ama şimdi pişmanım." Başını eğip, ağzında zeytin dalıyla havalanan şahine baktı, sonra altındaki yazıyı okudu: "Semper fidelis/Daima senin." Durakladı; "E peki sen evlenmedin mi? Herhalde evlenmişsindir."

"Ben mi? Yok canım. Dedim ya, yıllar boyunca çok büyük bir öfke duydum. Herkese korkunç davranıyordum, özellikle kadınlara, sonra müziğe verdim aklımı, bütün dünyayı dolaştım, bir yerden bir yere uçtum durdum. İtfaiyeden ayrılmak zorunda kaldım. Hem zaten sen daima Beatrice'mdin benim. Laura'mdın. Kim en iyiden azıyla yetinir ki, diye düşündüm. Bir başkasının hayalini kura kura biriyle beraber olunur mu?"

"Antonio Corelli, bakıyorum da o bal damlatan ağzınla hâlâ yalan [illegible]liyorsun. Hem nasıl dayanabiliyorsun benim şu görüntüme artık? Yaşlı bir kadınım ben. Bana bakman hoşuma gitmiyor, çünkü eski halimi hatırlıyorum. Bu kadar yaşlı ve çirkin olduğum için utanıyorum. Sizin için mesele yok. Erkekler bizim kadar bozulmuyor. Hâlâ aynı görünüyorsun, sadece yaşlanmış ve zayıflamışsın. Bense bir başkası oldum artık, bili-

yorum bunu. Beni güzel halimle hatırlamanı isterdim. Şimdi bir kocakarıdan başka bir şey değilim."

"Gizli gizli gelip seni gözetlediğimi unutuyorsun. Olayların ağır ağır ilerlediğini görürsen, şok yaşamazsın. Hayal kırıklığına uğramazsın. Sen hep aynısın." Pelagia'nın elini tutarak hafifçe sıktı ve dedi ki: "Hiç üzülme. Daha geleli ne kadar oldu, bak yine aynı Pelagia'sın işte. Huysuz Pelagia, ama yine aynı Pelagia."

"Bebeğimin bir piç olabileceği aklına gelmedi mi hiç? Tecavüze de uğramış olabilirdim. Az kalsın uğruyordum zaten."

"Aklıma geldi. Almanlar, arkasından iç savaş... "

"Ee?"

"Bir fark yaratırdı. Namus ve onurun lekelenmesi gibi bazı kavramlarımız vardı bizim, öyle değil mi? Kabul ediyorum, bir fark yaratırdı, evet. Neyse ki artık eskisi kadar aptal değiliz. Bazı şeyler de iyiye doğru değişiyor."

"Bana tecavüz etmeye çalışan adam var ya... vurdum onu."

İnanamayarak baktı ona Corelli, "Vacca cane! Vurdun ha?"

"Asla namusum lekelenmedi. Senden önceki nişanlımdı o."

"Bana bir nişanlın olduğundan bahsetmemiştin hiç."

"Kıskandın."

"Tabii ki kıskandım. Ben ilk olduğumu sanıyordum."

"İyi işte, ilk değildin. Hem sen de bana benim ilk olduğumu anlatmaya kalkma sakın."

"Sen ilk sırada geliyorsun ama." Corelli'nin yaşadığı heyecan fazla yoğunlaşmaya başlamıştı artık, kendini kontrol etmeye çalıştı. "Duygusallaşıyoruz. İki tane duygusal bunak. Bak..." Elini cebine sokup naylon torba içinde beyaz bir şey çıkardı. Torbanın içinden eski bir mendili alıp elinde sallayarak açtı. "... senin kanın Pelagia, hatırlıyor musun? Hani salyangoz ararken dikenler batmıştı suratına. Sakladım bu mendili. Duygusal bir bunak işte. Aman canım kimin umurunda? Kimseyi etkilemek zorunda değiliz. Bunca vaktin üstüne buna hakkımız var. Çok güzel bir akşam. Bırak duygusal olalım. Kimse görmüyor nasıl olsa."

"Yannis görüyor. Öbür iskeledeki şu halatların arkasından izliyor bizi."

"Vay bacaksız. Belki de seni korumak istiyordur. Zaten bu adada hiçbir şeyin sır kalması mümkün değildi, öyle değil mi?"

"Sana bir şey göstermek istiyorum. Carlo'nun mektuplarını okumadın hiç, değil mi? Sır olarak kalmış bir şey vardı. Gel tavernaya dönüp yemek yiyelim, sonra veririm o yazıları sana. Çok leziz bir salyangozlu pilavımız var."

"Salyangoz!" diye bağırdı Corelli. "Salyangoz. Buyrun bakalım. Salyangozlarla ilgili her şey hatırımda."

"Benim hiçbir fikrim yok. Bunun için fazla yaşlıyım."

Corelli, üstünde damalı bir muşamba örtü olan masaya oturarak köşeleri kıvrılmış eski kâğıtları okudu. El yazısını tanıyordu, vurguları ve üslubu da, ama daha önce hiç tanımadığı bir Carlo vardı karşısında: "Antonio, Yüzbaşım, kötü günlerde bulduk birbirimizi ve öyle kuvvetli ki duygularım, benden uzun yaşayacaklar. Nasıl olduğunu bilirsiniz..."

Okurken kaşları çatılıyor, yüzündeki kırışıklıklar ve çizgiler daha da derinleşiyordu o zaman, hatta bir iki kez okuduklarına inanamamışçasına gözlerini kırpıştırdı. Bitince kâğıtları düzene koydu, masaya yerleştirdi ve salyangozlarının soğuduğunu fark etti. Ama yine de yemeye başladı, gerçi tadı hoşuna gitmemişti. Pelagia gelip karşısına oturdu: "Ee?"

"Hani keşke ölseydin, demiştin ya bana, böylece hayallerine devam edebileceğini söylemiştin." Kâğıtlara vurdu eliyle. "Keşke bunları hiç göstermeseydin bana. Anladım ki sandığımdan daha eski kafalıyım. Hiç aklıma gelmezdi bu."

"Seni seviyormuş. Miden mi bulandı yoksa?"

"Üzüldüm. Onun gibi bir adamın çocukları olmalıydı. Biraz zaman gerek bana... Bu bir şok oldu. Elimde değil."

"Onca kahramandan biri değilmiş sadece, ha? Daha karmaşık bir insanmış. Zavallı Carlo."

"Bunu telafi edecek bir şey yapmak istemiş. Zavallı adam, öyle üzülüyorum ki. Çok suçlu hissediyorum kendimi. Çocuklar zorla kerhaneye götürürlerdi onu. Ne büyük bir işkence. Çok korkunç." Durup bir süre düşündü, sonra bir şey geldi aklına. "Günter Weber'in izini buldum. Zor olmadı, durmadan köyünden bahsederdi, intikam için peşine düştüğümü sanmış, Savaş Suçları Komisyonu'ndan görev aldığımı falan düşün-

müş. Bana yalvarmaya başladı. Önümde diz çökerek. Öyle içler acısıydı ki hali, gülmem mi lazım ağlamam mı, karar veremedim. Ve bil bakalım ne olmuş? Baba mesleğini seçerek Kilise'ye girmiş. Papaz kıyafeti içinde önümde yerlere kapanarak yalvardı. Tahammül edemedim. Hem ona teşekkür etmek geldi içimden hem de bir tane patlatmak. Çıktım gittim oradan, bir daha da uğramadım. Herhalde şimdiye tımarhaneyi boylamıştır. Belki de piskopos olmuştur."

Pelagia içini çekti. "Almanlara nazik davranmakta zorlanıyorum hâlâ. Dedelerinin yaptığı şeyler için hâlâ onları suçlamak geliyor içimden. Hepsi çok kibar, kızları çok güzel. Anneleri çok iyi. Onları tekmelemek istediğim için suçluluk duyuyorum."

"O zavallı pezevenkler sonsuza dek nedamet getirecek. Öyle kibar olmaları bu yüzden. Tek tek her birinin bir kompleksi vardır. Ama duydum ki geri geliyormuş Naziler."

"Herkes nedamet getiriyor. Biz iç savaşı gördük, siz Mussolini ile mafyayı ve bütün o yolsuzluk skandallarını, İngilizler çıkıp İmparatorluk ve Kıbrıs için özür diliyor, Amerikalılar Vietnam ile Hiroşima için. Herkes özür diliyor."

"Ben de özür diliyorum."

Pelagia duymazdan geldi. Mümkün olduğu kadar dayanmak istiyordu –birazcık– ki çektiklerinin karşılığını alabilsin. Ustalıkla konuyu değiştirdi. "Yannis ona nota okumayı öğretmeni istiyor, bir de diyor ki önümüzdeki yaz gelip Spiro ve onunla birlikte çalsaymışsın ya. Spiro memleketi Korfu'ya gitti, ama çok iyidir."

"Spiro Trikupis mi?"

"Evet. Nasıl bildin? O kadar mı sıkı gözetliyordun bizi?"

"Yunanistan'ın en iyi mandolincisidir. Yıllar önce tanışmıştık. Buzukiyle popüler parçaları turistler için çalıyor sadece. Kışları bazen Atina'ya gelir. Verdiği klasik buzuki derslerinden birine gittim, buzuki, mandolinin büyüğüdür ne de olsa, diye düşünüyordum; ve dedim ki kendi kendime, neden olmasın? Sonra konuşmaya başladık, parçalarımdan bazılarını biliyor. Aslında benden iyi çalıyor onları. Yaşlandık artık. Parmaklar yavaşlıyor. Birçok kez onunla birlikte çaldım. Yannis de iyi mandolin çalacak, rahatlıkla söyleyebilirim bunu."

"Patras Mandolinates grubuna katılmak istiyor."

"Çok keyiflidir orası. Niye olmasın? Başlamak için iyi bir yer. İtalya'da öyle bir sürü müzik grubu vardı, yalnız bütün enstrümanlarımız mandolin şeklindeydi. Düşünebiliyor musun? Mandolin baslar ve çellolar? Çok komikti."

"O zamanlar çok mu ünlüydün?"

"Diğer müzisyenler arasında tanınmıştım sadece. Beni öteki Corelli'yle karşılaştıran bir yığın aptal eleştiri yazısı geliyor her gün. Ben de çalıyorum işte. Çok kadir bilmez oldum artık. Bütün modern türlerde parçaları denedim. İşte, kromatik gamlar ve mikrotonlar falan, her türden çarpma, patlama, cayırtı, çim biçme makinelerinin uğultusu, gel gör ki bunun ne feci bir bok yığını olduğunu anlamayanlar, uzmanlar ile eleştirmenlerdi sadece. Benim kafamda ise cehennemin ta kendisi; Schoenberg ile Stockhausen." Suratını ekşitti. "Doğrusunu istersen Bartók'tan bile hoşlanmıyorum, ama kimseye söylemem bunu, ayrıca Brahms'ın saygıdeğer aşamalara boş vererek bir perdeden diğerine atlayıvermesi de hiç hoşuma gitmez. Anladım ki tamamen eski kafalı bir adamım ben, dolayısıyla da yenilikçi olmanın başka bir yolunu bulmam gerekti. Ne yaptım biliyor musun? Eski halk ezgilerini aldım, bazı Yunan melodileri gibi hani ve alışılmamış enstrümanlara göre düzenledim bunları. İkinci konçertomda İrlanda borusu ile banço var, bir de bil bakalım ne? Eleştirmenler bayıldı. Aslında tamamen aynı form, biraz geliştirildi sadece, bir Mozart ya da Haydn ya da ne bileyim benzerlerinde de bulabilirsin aynı şeyi. Kulağa da hoş geliyor. Keşfedilmeyi bekleyen bir üçkâğıtçıyım ben işte. Anakronizm yaratmanın yeni yollarını bulmakta uzmanlaştım. Ne diyorsun buna?"

Pelagia biraz usanmış bir şekilde bakıyordu ona. "Antonio, hiç değişmemişsin. Sanki anlattıklarından bir şey anlıyormuşum gibi çan çan çan konuşuyorsun. Gözlerin ışıl ışıl parlıyor, kendinden geçiveriyorsun. Türkçe de konuşsan olurdu hani şimdi, yine bu kadar anlardım."

"Affedersin, beni ayakta tutan şey coşkudur. Unutmuşum. Aslında filmler için bir sürü sahte Yunan müziği bile besteledim. Markopulos'a ya da Theodorakis'e veya bir Eleni Kara-

indru'ya güçleri yetmeyince bana geliyorlardı. Sahtekârlığın ne büyük bir zevk olduğunu bilmiyor musun sen? Neyse, artık emekliye ayrıldım... Aslında diyordum ki... yani bilemiyorum, ne dersin buna, fakat..."

Kuşkuyla gözlerini kıstı Pelagia. "Evet? Ne? Beni kandırmak istiyorsun, değil mi? Yine mi?"

Antonio, gözlerini onunkilerden ayırmadan konuştu: "Hayır, eski evi yeniden yapmak istiyorum. Artık emekliyim, güzel bir yerde oturmayı istiyor canım. Anılarla dolu bir yerde."

"Suyu ve elektriği olmayan bir yerde mi?"

"Eski kuyuya bir pompa yaparız, bir de filtre aygıtı. Münasip birilerinin eline birkaç kuruş sıkıştırırsak oraya hat çekebileceğimize de eminim. Arsayı satar mısın bana?"

"Sen tamamen aklını kaçırmışsın. Oranın sahibi olup olmadığımızdan bile emin değilim ben. Hiç belge yok ki. Herhalde önüne çıkan herkese rüşvet vermen gerekecek."

"O halde izin veriyorsun? Damadın inşaat işiyle uğraşmıyor mu? Hani işi aile içinde hallederdik."

"Biliyorsun, düzgün bir çatı yaptın mı vergi ödemek zorundasın."

"Merda, o yüzden mi bütün evlerin tepesinden paslanmış inşaat demirleri çıkıyor? Bitmemiş görünsün diye mi?"

"Evet. Hem nereden biliyorsun eski evimde senin gibi bir kart tekenin yaşamasını istediğimi?"

"Sen de temizliğe gelirsin işte, ücretini öderim," dedi Antonio hınzırca.

Pelagia ise hemen gaza gelmişti. "Ne? Paraya ihtiyacım mı var ki benim? O taverna bende oldukça? Üstelik buralarda en zengin damadı olan kadınım. Beni de kendin gibi kaçık mı sanıyorsun? Atina'ya, evine dön. Hem zaten Lemoni yapar o işi de."

"Küçük Lemoni mi? Hâlâ burada mı o?"

"Artık bir gemi kadar büyük ve büyükanne oldu. Gerçi seni hatırlıyor. Barba C'relli. O mayının patlamasını da hiç unutmadı. Hâlâ bahseder."

Corelli, "Barba C'relli," diye tekrarladı nostaljik bir tonda. Zaman kadar kalleşi yoktu, kesinlikle. Dermansız kalmış ihti-

yar kollar, gemi büyükanneleri havaya kaldıramıyordu. "Hâlâ o patlamadan ötürü kulaklarımda çınlama oluyor," dedi ve bir an sustu. "Yani evi yeniden yapmama izin veriyor musun?"

"Hayır," dedi Pelagia, ayak diremeye devam ederek.

"Yaa." Corelli ona kuşkuyla bakıyordu. Daha başka bir gün konuyu tekrar açabileceğini düşündü. "Yarın akşam ziyaretine geleceğim," dedi, "bir hediyem var sana."

"Hediye falan istemem. Hediyeyi ne yapayım bu yaştan sonra? Al hediyeni, cehenneme kadar."

"Aslında tam anlamıyla hediye sayılmaz. Bir borç."

"Bana bir hayat borçlusun."

"Aa. Sana bir hayat getiririm o zaman."

"Budala ihtiyar."

Corelli ceplerini karıştırarak bir volkmen çıkardı. Elini biraz daha derinlere sokunca bir de kaset çıktı, çok dikkat çekici biçimde paket yapılmıştı, alıp açtı paketi. Kaseti takıp kulaklıkları uzattı. Pelagia eliyle bir hareket yaparak istemediğini belirtti, sanki sinek kovarmış gibi Corelli'nin suratına doğru sallamıştı elini. "Git başımdan, kafamda onlarla mı bulsunlar ölümü? Yaşlı bir kadınım ben, şapşal bir genç kız değil. Onları kafasına geçirip sağda solda gezinen yeniyetmelerden mi sandın sen beni?"

"Ne kaçırdığını bilmiyorsun. Harika şeyler bunlar. Ben artık gidiyorum. Yannis'e söyle göstersin nasıl çalıştığını, sonra da dinle. Yarın akşam görüşürüz."

O gittikten sonra Pelagia, kasetin kapağını açarak içindeki kâğıdı çıkardı. İtalyanca, İngilizce, Fransızca ve Almanca yazılmış bilgiler vardı kâğıtta. Çok etkilenmişti. Ön yüzündeki resim Antonio Corelli'nin on yıl önceki halini gösteriyordu, smokin giyip papyon takmıştı, altmışında falan olmalıydı burada, eliyle hiç de gerçekçi olmayan bir açı oluşturarak tuttuğu mandoliniyle, kendini beğenmiş bir şekilde gülümsüyordu. Genel olarak kuvvet toplama amacıyla bir bardak şarap alan Pelagia, notları okumaya başladı. Richard Usborne adında biri yazmıştı bunları, yine bir başka notta belirtildiğine göre ünlü bir eleştirmen ve Rossini uzmanı olan bir İngiliz. Pelagia okumaya başladı: "Antonio Corelli'nin mandolin ve küçük orkestra için yazdı-

ğı birinci konçertosunun yeni baskısı uzun zamandır bekleniyordu. İlk baskısı 1954'te yapılan konçertonun prömiyeri de Milano'da gerçekleşmiş ve solist bölümü bizzat bestecisi tarafından seslendirilmişti. Adı yalnızca 'Pelagia' olarak anılan bir kadının verdiği esinle yazılmış ve ona adanmıştır bu konçerto. Ana parça 2/2 temposunda olup ahşap nefesli sazlarla kısa bir girişin ardından bu solo enstrümana yönelik olarak yazıldığı gayet açık biçimde vurgulanır. Marşı andıran bu yalın melodi, hakkında yazılmış ilk eleştirilerden birinde, 'ustalıkla düzenlenmiş bir naiflik' gösteriyor diye nitelenmiştir. İlk bölümü sonat biçiminde açılır ve..."

Pelagia devamını gözleriyle hızla tarayarak okudu. Füglerin incelikleri falan gibi konularda bir sürü saçmalıktan ibaretti zaten. Üstündeki okların her biri farklı bir yönü gösteren dizi dizi minik düğmeyi inceledi, kulaklıkları ihtiyatla taktı ve üzerinde *play* yazan küçük düğmeye bastı. Bir hışırtı duyuldu, ardından, Pelagia'nın şaşkın bakışları altında kulaklarının içinde değil tam beyninin orta yerinde müzik çalmaya başladı.

Müzik zihnine akarken anılar da girdap girdap uyanıyordu. "Pelagia Marşı"nı bir değil birçok kez dinlemişti. Farklı enstrümanlarla seslendirilmiş son derece çarpık ve keyfi formlarda, damdan düşer gibi yükseliyordu ezgiler. Artık öyle karmaşık bir hal almıştı ki marş, değişik ritimlerde akıp duran böyle bir notalar seli içinden seçilip çıkarılması imkânsızdı. Bir noktada valse dönüştü melodi ("Bunu nasıl yapmış?" diye düşündü Pelagia) ve sonlara doğru davullar öyle bir çalmaya başladı ki yine deprem olduğunu sanarak panik halinde çıkardı kulaklıkları. Sonra çarçabuk taktı yine ve anladı ki gerçekten de bir depremdi bu, bir müzikal portreydi ve hemen ardından, her ne kadar Pelagia bilmese de, adı *cor anglais* olan bir enstrümanla çalınmış uzun ağıt geliyordu. Ama araya kesik kesik davul vuruşları giriyordu ki bunlar da artçı depremler olmalıydı. Her biri öyle ani, öyle beklenmedik biçimde geliyordu ki yüreği ağzında, yerinden hopluyordu Pelagia. Sonra mandolin girdi ve parçanın baştan sona yeniden çalınması boyunca emin adımlarla ilerleyip sona doğru gitgide sesi kesildi. Ama ses çok ağır ağır azaldığı için bir türlü bitmiyordu parça. Pelagia, acaba pili

mi bitti diye düşünerek aleti alıp baktı. Bu tür müziklerin şiddetli patlamalarla sona ermesi gerekmiyor muydu? Sarma düğmelerinden birine basınca alet durdu. Yanlış düğmeye basmıştı, bir başkasına basarak geriye sarmasını bekledi. Bu sefer öncekinden de fazla ses duymaya başladı, hatta katliam günlerindeki makineli tüfek seslerini andıran takırtılar bile geliyordu. Salyangoz peşinde sürünürmüş gibi görünen, hafiften anlamsız denebilecek bir bölüm daha vardı. Ama o da yine bir tatmin duygusu yaratmadan sonuçlanıyor, yavaş yavaş sessizliğe gömülüyordu. Kafası iyice karışmış bir halde kalakaldı Pelagia, hatta biraz kızmıştı, sonunda bir de baktı ki ergenliğe adım atmış olan torunu tam karşısında duruyor, üstelik ağzı şaşkınlıktan bir karış açık kalmış. "Anneanne," dedi çocuk, "volkmen mi vardı sende?"

Alaycı bir bakış fırlattı Pelagia. "Antonio'nun. Ödünç verdi bana. Hem eğer bunu kafama takınca aptal göründüğümü düşünüyorsan şayet, sen taktığında aptal görünmediğin ne malum? Ağzını kocaman açmış kafanı sallaya sallaya melodileri mırıldanırken. Sana yakışıyor da bana yakışmaz mı yani?"

Çocuk, "Ama yaşlı kadınlarda çok saçma görünüyor," deme cesaretini bulamamıştı, onun yerine gülümseyip omuz silkti. Anneannesi onun tam olarak ne düşündüğünü gayet iyi biliyordu ve yanağına hafif bir şaplak atmaktan da geri durmadı, neredeyse okşama kabilinden bir darbeydi bu. "Bil bakalım ne oldu?" dedi. "Antonio, eski evi yeniden yapacakmış. Bu arada Lemoni'den işittim de bir erkek arkadaşım varmış benim, Lemoni de annenden işitmiş, annen de senden işitmiş. Şu anda yok. Gelecekle ilgili olarak da siz kendi işinize bakın."

Ertesi akşam Corelli, rıhtımdan Taverna Drosula'ya kadar güç bela gidebildi. Artık eskisi kadar güçlü değildi, hem böyle işlerde de hiç tecrübesi yoktu. İtip kakmak da, tutup çekiştirmek de işe yaramıyordu, tabii çakı gibi topçu subayı edasıyla askeri komutlar savurmak da. Bitip tükenmişti adamcağız.

Nihayet tavernaya vararak bir sandalyeye kendini bıraktığında, Pelagia volkmeni çıkardı, ustalıklı ellerle geriye sarma düğmesine bastı ve kesin cevap talep eden bir havada sordu: "Sen onunla ne yaptığını sanıyorsun burada böyle?"

"Keçi işte. Gördüğün gibi bir hayat getirdim sana."

"Keçi olduğunu ben de görüyorum. Yani bir keçi görünce anlamayacak mıyım ne olduğunu? Ne işi var bunun burada?"

Corelli biraz nursuz bir ifadeyle süzdü onu. "Sözlerimi tutmadığımı söylüyordun. Sana bir keçi alma sözüm vardı, hatırladın mı? İşte keçi. Eskisi çalındı diye de üzgünüm. Ama görüyorsun, bu onun tıpatıp aynısı."

Pelagia karşı koydu; neredeyse unutuyordu bunun ne kadar eğlenceli olduğunu. "Kim demiş keçiye ihtiyacım var diye? Bu yaşta? Bu tavernada?"

"İstemezsen isteme, umurumda değil. Söz vermiştim, getirdim. Öbürünün tıpatıp aynısı bir keçi. İstersen satarsın. Ama eğer bunu taksiye bindirirken ne güçlükler çektiğimi görmüş olsaydın, bu kadar katı davranmazdın."

"Taksiye mi bindirdin? Nereden aldın bunu?"

"Ainos Dağı'ndan. Şoföre sormuştum, 'Eski usul iyi bir keçiyi nereden alabilirim?' diye, o da, 'Bin,' dedi ve binip dağdaki Nato üssünün ötesinde bir yerlere gittik. Saatler sürdü yolculuk. Orada Alekos adında bir ihtiyar vardı, keçiyi ondan satın aldım. Dolandırıldım, inan bana, üstelik bunu geri getirebilmek için de taksiciye iki misli para ödemem gerekti. Bir de ne biçim kokuyordu. Ben neler çektim, sen burada bana bağırıp duruyorsun, kart kargalar gibi ciyaklıyorsun."

"Kart karga mı? İhtiyar budala." Eğilip keçinin burnunu sıkı sıkı tuttu. Öbür eliyle ağzını açarak sarı dişlerini inceledi. Bel kısmındaki kılları eliyle tarayarak inceledikten sonra doğruldu. "Çok iyi bir keçi. Kene var üstünde, ama onun dışında gayet güzel. Teşekkür ederim."

Yannis, "Adını ne koyacağız?" diye sordu.

"Apodosis koyacağız," dedi Pelagia, yeniden bir keçiye sahip olma düşüncesine ısınmıştı bile, "bunu bir ağaca bağlayıp yemek artıklarıyla besleyebiliriz."

"Apodosis," diye tekrarlayarak başını salladı Corelli. "Çok iyi uydu bu isim. 'Telafi.' Daha iyisi düşünülemezdi. Sence çok süt verir mi bu? Yoğurt yaparsın."

Pelagia tenezzül göstererek gülümserken yüzü ışıldıyordu. "İstersen bunu sen sağ Corelli. Ben şahsen sadece dişileri sağ-

mayı tercih ederim." Eliyle aşağılarda bir yeri işaret ederek, içinde uca doğru incelen ikiz uzantıların bulunduğu kocaman pembe erbezi torbasını gösterdi. "Meme bunlar, değil mi?"

"O coglione," dedi Corelli, elleriyle yüzünü kapayarak. Yannis, küfür edebilen insanlara bayılırdı, hele de yabancı dilde, ama ihtiyar bir adamda garibine gitmişti bu. İhtiyarlar durmadan bunun için azarlarlardı insanı oysa. Bu Corelli tuhaf adamdı belli ki, anneannesi de onun gibi tuhaflaşıyordu zaten gittikçe, incecik gri buklelerinin arasından kulaklıkları görünen bir volkmen ile dolaşıyor, gözetlendiğinin farkında olmadığı sıralar cilveli cilveli gülümsüyordu. Daha bu sabah ayna karşısında yakalamıştı onu, hem de Antonia'nın Emporium'undan gelme çeşit çeşit küpeyle poz verir, ancak koketçe diye nitelenebilecek birtakım tavırlarda kaşını gözünü oynatırken.

"Yarın bir sürprizim daha var," dedi Corelli ve yamulmuş şapkasını hafifçe yukarı kaldırarak gitti.

"Aman Allahım," dedi Pelagia, kötü kuşkularla dolmuştu yüreği. Birden aklına geldi ki kendisinin güncelleştirdiği "Kişisel Bir Kefalonya Tarihi"ni göstermeliydi ona; katliamların asıl sebebinin, Eisenhower'ın kurnazlıkla, Churchill'in adaları kurtarma planını bozması ve İtalyan Hava Kuvvetleri'ni Kefalonya yerine Tunus'a göndermesi olduğunu öğrenmek ilgisini çekerdi mutlaka. Zulüm ve kıyım emirlerinin doğrudan Hitler'den geldiğini biliyordur diye düşündü, ama belki de bilmiyordu.

Her ne kadar bunu defalarca sormuş ve cevap alamamış olsa da Yannis, inatla tekrarladı sorusunu: "Senin sevgilin mi o?"

"Git yıkan, yoksa para vermem sana," diye cevap geldi anneannesinden. Ardından Pelagia, eski günlerde olduğu gibi, keçiyi tımar etmek üzere bir fırça getirdi. Bugünlerde nereden zerdeva yavrusu bulunur acaba diye de merak ediyordu.

Ama Yüzbaşı, cayır cayır öten frenler, kükreyerek dönen pistonlar ve keskin kokulu mavi bir dumanla geri geldiğinde Pelagia, onun gerçekten de kendisini aşmış olduğunu düşündü. Corelli dikkatli bir şekilde motosikletten inerken, o da ellerini beline koymuş, kafasını sallaya sallaya bekliyordu. Parlak kırmızı bir motosikletti bu, çok yüksekti, kalın ve yumrulu yumrulu lastikleri vardı, üstelik yarış için yapılmışa benziyor-

du. Yüzbaşı kontağı kapatarak patırtıya bir son verdi. Araca bir tekme savurduktan sonra ona yaslanarak durdu. "Nereye gidiyoruz biliyor musun? Casa Nostra hâlâ orada mı diye bakmaya. Aynı eski günlerdeki gibi..." Motosikletin gidonuna vurdu, "... motosikletle gidiyoruz tabii."

Pelagia kafasını iki yana salladı. "Depremden sonra hâlâ yerinde duracağını mı sanıyorsun? Hem benim böyle bir şeye bineceğimden de emin misin hakikaten? Bu yaşta? Git buradan, rahat bırak beni. Kuş beyinli planlarından bir tane daha istemiyorum artık."

"Özel olarak kiraladım bunu. Eskisi kadar güzel değil ama korkunç bir ses çıkarıyor, içi çivi dolu teneke kutular gibi, ama işe yarıyor."

Pelagia ihtiyar adamın suratına bakarken gülümsemesini güçlükle zapt ediyordu. Hafif bir tepeliği olan, komik bir mavi kask takmıştı kafasına, bir de aynalı güneş gözlüğü, o kadar yeniydi ki bu gözlük etiketini çıkarmamıştı daha, örümcek ağına yakalanmış minik bir sonbahar yaprağı gibi sallanıyordu bir yanağının üstünde. Pelagia, güneş gözlüğünün camından geniş açıyla yansıyan kendi küçümseme dolu yüzünü gördü ve ellerini iki yana açarak konuşurken kendi kendini oradan izledi. "Asla olmaz. Ben çok yaşlıyım, sen ise gençken bile doğru dürüst kullanamazdın bunu. Hatırlamıyor musun bütün o kazaları? O zamanlar delinin tekiydin, ama şimdi daha da deli olmuşsun."

Corelli ise kendini savundu. "Eski motor çok yalpa yapıyordu, çünkü ileri-geri ha bire vites değiştirmekle uğraşıyordum. Bu otomatik." Ellerini kaldırmıştı ki, "Hiçbir sorun yok," demek istercesine indirdi tekrar, sonra Pelagia'yı çağırdı eliyle.

"Hayır," diyordu, "dizlerim tutulmuş durumda, bacaklarımı o kadar bile kaldıramıyorum." Birdenbire Corelli'nin, gömleğinin üstüne parlak bir şeyler giymiş olduğunu fark etti; altmışların sonlarında adaya akın eden hipi gençlere benzemişti aynı. Daha iyi görmek için yaklaşınca Corelli'nin, üstüne çiçekler, kartallar ve balıklar işlenmiş olan o kırk yıllık kırmızı kadife yeleği giydiğini anladı. Görmemiş gibi yaptı ve hiç sesini çıkarmadı, ama yeleği bunca zaman bu kadar özenle koruduğunu görmek çok şaşırtmıştı onu. Gerçekten duygulanmıştı.

"Koritsimu," dedi Corelli, yeleği gördüğünün farkındaydı ve bu sayede direncini biraz olsun kırabileceğini düşünüyordu.

"Kesinlikle olmaz."

"Casa Nostra'yı görmek istemiyor musun?"

"Bir deliyle birlikte değil."

"Bunu boşu boşuna kiralamış olmamı istemezsin, değil mi?"

"Evet."

"İki günlüğüne aldım. Kastro'ya, Assos'a, sonra Fiskardo'ya gidebiliriz. Bir kayanın üstüne oturup yunusları seyrederiz."

"Atina'ya dön. İhtiyar kaçık."

"Sana da kask getirdim hem."

"Ben kırmızı giymem. Beni hiç üstümde kırmızı bir şeyle gördün mü?"

"Ben de tek başıma giderim."

"İyi, git."

Pelagia'yı ikna etmek sonsuzluk kadar uzun sürdü. Taşlı yollardaki tehlikeli seyahatleri boyunca Pelagia, korkudan bembeyaz kesilmiş bir halde onun beline sıkı sıkı sarılmış, yüzünü kürek kemiklerinin arasına gömmüştü; motorun homurtusunu, aynı anda hem müthiş bir keyif hem de korkunç bir rahatsızlıkla birlikte karnında hissediyordu. Corelli, onun eski günlerde olduğundan daha da çaresizce yapıştığını fark etmişti kendisine ve her an kaza yapabilecekmiş gibi aldığı virajlarda onu kızdırmak için bile bile bazı tehlikeli manevralar da denedi.

Pelagia var gücüyle yapışmıştı beline. Anladı ki bütün bu yıllar boyunca kendisi ne kadar genişlemişse, Corelli de o kadar büzülüp küçülmüş. O sırada ansızın yol kenarına doğru bir manevra yapan Corelli, biraz sürüklenerek kum tanelerini yağmur gibi yağdırdı etrafa. Pelagia, "Yerasimos, kurtar beni," diye geçirdi içinden ve daha da güvenli olabilmek için kollarını onun belinde kavuşturup iki elinin parmaklarını birbirine kenetledi.

Hürmete değer gri bir mobilet pata pata savrularak geçip gitti yanlarından. Üzerinde bir değil üç kız vardı tam, son derece sade bir şekilde giyinmiş, birbirinin aynı beyaz elbiselere bü-

rünmüştü üçü de. Corelli'nin bakışları altın rengi incecik baldırlara, yeni yeni çıkmış memelere, kara gözler üzerindeki keman kaşlara ve upuzun, serbestçe havaya savrulan, maviye çalınan koyulukta saçlara takıldı. Yüreğinde bir melodinin yükselmeye başladığını hissetti, Yunanistan'ın ebedi ruhunu yakalayan neşeli bir melodiydi bu, bir Yunan konçertosu. Bu konçertoyu yazarken düşünmesi gereken tek şey, Pelagia'yla birlikte Casa Nostra'ya doğru giderken, özgürlük ve güzelliklerinin baharında üç tane gencecik kızın yanlarından geçişi olacaktı. Mobileti sürmekte olanı, yakıt deposuna koymuştu ayaklarını, ikincisi bir ressam edasıyla ve küçük, pembe bir aynanın yardımıyla makyajıyla uğraşıyordu, üçüncüsü ise sandaletli ayakları yere değdi değecek giderken bir an geriye çevirdi yüzünü. Tekrar gazetesine gömüldüğünde yüzünde son derece ciddi bir ifade vardı ve rüzgârda uçuşmasınlar diye, incecik parmaklarıyla sayfaları tutmaya çalışıyordu.

Teşekkür

Aşağıdaki kişilere özel olarak teşekkür etmek istiyorum: Anne ve Arturo Grant; romancı Yannis Stamiris; Londra Yunanistan Büyükelçiliği'nden Aleksandros Rallis; Kefalonya, Argostoli'deki Corgialenios Tarih ve Kültür Müzesi'nden Helen Cosmetatos; Giovanni Camisa ve Londra'daki Earlsfield Halk Kütüphanesi çalışanları. Ancak bu kişilerin hiçbiri, sağladıkları bilgilere benim getirdiğim yorumlar konusunda herhangi bir sorumluluk taşımamaktadır elbette.

Ayrıca birçok kitaptan gerçekten çok şey öğrendim, ama özellikle şu kitaplara minnet borcum var:

RICHARD CAPELL: *Simiomata*, Macdonald and Co.

MARIO CERVI: *Storia della Guerra di Grecia*, Sugar Editore, 1965.

KAY CICELLIS: *The Easy Way*, Harvill Press, 1950.

JOHN EVANS: *Time After Earthquake*, Heinamann, 1954.

NICHOLAS GAGE: *Hellas*, Collins Harvill, 1987.

RICHARD LAMB: *War in Italy, 1943-1945*, John Murray, 1993.

DENNIS MACK SMITH: *Mussolini*, Weidenfeld and Nicolson, 1981.

E. C. W. MYERS: *Greek Entanglement*, Rupert Hart-Davis, 1955.

MARCELLO VENTURI: *The White Flag*, Blond, 1966.

Geciktiğim onca yemek ve ihmal ettiğim bütün görevlerim için beni affetmesini diliyorum, Caroline'dan.

"Evet, bol bol okuyarak, varlığımın, bir olasılık olduğumun kanıtlarını aradım. Kendimi nerede buldum bilir misiniz? Kaybolmuş, başka bir dünyada güzel ve doğru olduğumu nasıl öğrendim? Bir Yunanlının yazdıklarını okuyarak.

Güler misin ağlar mısın? Ben bir İtalyan askeriyim ve ataları benim gibilere gönüllerince sevmek hakkını tanıyan biricik halkı eziyorum."

De Bernières, bu romanında Yüzbaşı Corelli, Dr. Yannis, Pelagia ve Carlo gibi kendi kahramanlarını Hitler, Mussolini, Komünizm ve Faşizm gibi insanlık tarihinin kahramanları (!) ile buluşturuyor.

Penelope Cruz ve Nicolas Cage'in başrollerini üstlendiği aynı adlı filmle sinemaya da aktarılan *Yüzbaşı Corelli'nin Mandolini* duygusal ve neşeli, lirik ve öfkeli, trajik ve ironik, açıksözlü ve şaşırtıcı üslubuyla, yayımlandığı günden bu yana Avrupa'da bir fenomen olmaya devam ediyor.

KİTAP

ISBN 975-08-0210-1

18 YTL

9 789750 802102